



مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی



عمران
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

بهشت و دوزخ

از نگاه قرآن و حدیث

فارسی - عربی

جلد دوم

محمد محمدی ری شهری

با همکاری: رسول موسوی

مترجم حمیدرضا شیخی



بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بهشت و دوزخ از نگاه قرآن و حدیث، فارسی - عربی

نویسنده:

محمد محمدی ری شهری

ناشر چاپی:

موسسه علمی فرهنگی دارالحدیث

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۷	بهشت و دوزخ از نگاه قرآن و حدیث، فارسی - عربی جلد ۲
۱۷	مشخصات کتاب
۱۸	اشاره
۲۴	حکمت خلقت دوزخ
۲۵	انواع کیفرها
۲۵	۱. کیفرهای قانونی (قراردادی)
۲۵	۲. کیفرهای تکوینی دنیوی
۲۶	۳. کیفرهای تکوینی اخروی
۲۶	یک. رابطه کشت و درو
۲۸	دو. رابطه ظاهر و باطن یا تجسم اعمال
۲۸	الف. پیش فرستادن و پس گرفتن عمل
۲۹	ب. حاضر یافتن عمل
۳۰	ج. دیدن عمل
۳۰	د. جزا، چیزی جز عمل نیست
۳۱	ه. همراهی همیشگی عمل
۳۹	فصل یکم: نام های دوزخ
۳۹	۱ / ۱ آتش
۴۱	۲ / ۱ جهنم
۴۳	۳ / ۱ جحیم (آتش فروخته)
۴۵	۴ / ۱ سعیر (آتش پرشاره)
۴۷	۵ / ۱ حطمه (آتش متلاشی کننده)
۴۹	۶ / ۱ سقر
۵۳	۷ / ۱ لظی (آتش زبانه کیش)

۵۵ ۸ / ۱ هاویه (سیاه چال)
۵۷ ۹ / ۱ اَنَام (کیفرگاه)
۵۹ ۱۰ / ۱ سَجِّین (زندان ابدی)
۶۳ توضیحی در باره نام های دوزخ
۶۳ ۱ . جهنّم
۶۳ واژه شناسی «جهنّم»
۶۴ واژه «جهنّم» در قرآن و حدیث
۶۵ ۲ . جحیم
۶۵ واژه شناسی «جحیم»
۶۶ واژه «جحیم» در قرآن و حدیث
۶۶ ۳ . نار
۶۶ واژه شناسی «نار»
۶۷ واژه «نار» در قرآن و حدیث
۶۹ ۴ . سَقَر
۶۹ واژه شناسی «سَقَر»
۶۹ واژه «سقر» در قرآن و حدیث
۷۰ ۵ . سعیر
۷۰ واژه شناسی «سعیر»
۷۱ واژه «سعیر» در قرآن و حدیث
۷۱ ۶ . حُطْمَه
۷۱ اشاره
۷۲ واژه شناسی «حُطْمَه»
۷۲ واژه «حُطْمَه» در قرآن و حدیث
۷۴ ۷ . هاویه
۷۴ واژه شناسی «هاویه»
۷۴ واژه «هاویه» در قرآن و حدیث

۷۵	۸ . لَطَى
۷۵	واژه شناسی «لَطَى»
۷۶	واژه «لَطَى» در قرآن و حدیث
۷۷	۹ . اَتَامَ
۷۷	واژه شناسی «اَتَامَ»
۷۸	واژه «اَتَامَ» در قرآن و حدیث
۷۹	۱۰ . سَجَّيْنِ
۷۹	واژه شناسی «سَجَّيْنِ»
۷۹	واژه «سَجَّيْنِ» در قرآن و حدیث
۸۰	چند نظریه در باره نام های دوزخ
۸۰	۱ . اشاره به ویژگی های دوزخ
۸۱	۲ . اشاره به طبقات دوزخ
۸۲	۳ . اشاره به درهای دوزخ
۸۲	۴ . اشاره به مکان های خاصی در دوزخ
۸۵	فصل دوم : آفرینش آتش جهنم
۸۵	۱ / ۲ حکمت آفرینش جهنم
۸۵	۲ / ۲ جهنم ، هم اکنون آفریده شده است
۸۷	۳ / ۲ روز آفرینش جهنم
۹۱	فصل سوم : هشدار در باره جهنم
۹۱	۱ / ۳ هشدار خدا
۹۳	۲ / ۳ هشدار پیامبر صلی الله علیه و آله
۱۰۴	۳ / ۳ هشدار امام علی علیه السلام
۱۱۶	فصل چهارم : تشویق به یاد کردن از جهنم و پناه بردن از آن به خدا
۱۱۶	۱ / ۴ یاد جهنم
۱۲۲	۲ / ۴ پناه جستن به خدا از آتش
۱۳۲	۳ / ۴ فریادخواهی از آتش

۱۴۰	فصل پنجم : ویژگی های جهنم
۱۴۰	۱ / ۵ درهای جهنم و طبقه های آن
۱۴۸	۲ / ۵ سوخت جهنم
۱۵۰	۳ / ۵ گرمای جهنم
۱۵۵	۴ / ۵ سیاهی جهنم
۱۶۰	۵ / ۵ سراپرده جهنم
۱۶۲	۶ / ۵ باد سوزان جهنم
۱۶۴	۷ / ۵ گرزهای جهنم
۱۶۶	۸ / ۵ زنجیرهای جهنم
۱۶۸	۹ / ۵ مارهای جهنم
۱۷۰	۱۰ / ۵ سگ های جهنم
۱۷۲	۱۱ / ۵ زبانه جهنم
۱۷۲	۱۲ / ۵ شراره جهنم
۱۷۴	۱۳ / ۵ درختان جهنم
۱۷۶	۱۴ / ۵ سایه های جهنم
۱۷۶	۱۵ / ۵ قعر جهنم
۱۸۰	۱۶ / ۵ بوی جهنم
۱۸۰	۱۷ / ۵ آمدن جهنم
۱۸۴	۱۸ / ۵ آگاهی جهنم
۱۸۶	۱۹ / ۵ سخن گفتن جهنم
۱۹۰	۲۰ / ۵ خروش جهنم
۱۹۲	۲۱ / ۵ تسبیح جهنم
۱۹۴	فصل ششم : دردهای روحی در آتش
۱۹۴	۱ / ۶ خواری بسیار
۱۹۶	۲ / ۶ تحقیر بسیار
۱۹۸	۳ / ۶ اندوه پایدار

- ۲۰۰ ----- ۴ / ۶ افسوس بسیار
- ۲۰۲ ----- ۵ / ۶ آتش جدایی
- ۲۰۶ ----- فصل هفتم : ویژگی های اهل آتش
- ۲۰۶ ----- ۱ / ۷ زشتی چهره
- ۲۰۸ ----- ۲ / ۷ سیاهی چهره
- ۲۱۰ ----- ۳ / ۷ پوست انداختن
- ۲۱۲ ----- ۴ / ۷ کوری و گنگی و کری
- ۲۱۸ ----- فصل هشتم : زندگی اهل آتش
- ۲۱۸ ----- ۱ / ۸ پوشاک آنان
- ۲۲۰ ----- ۲ / ۸ خوراک آنان
- ۲۲۴ ----- ۳ / ۸ نوشیدنی آنان
- ۲۳۰ ----- ۴ / ۸ جایگاه آنان
- ۲۳۰ ----- ۵ / ۸ هم بند آنان
- ۲۳۴ ----- ۶ / ۸ زندگی آنان
- ۲۳۸ ----- فصل نهم : احوال دوزخیان
- ۲۳۸ ----- ۱ / ۹ احتجاج خدا بر دوزخیان
- ۲۴۰ ----- ۲ / ۹ احتجاج نگهبانان جهنم بر دوزخیان
- ۲۴۲ ----- ۳ / ۹ گواهی عضوهای بدن اهل آتش بر ضد آنها
- ۲۵۲ ----- ۴ / ۹ گفتگوی بهشتیان و دوزخیان
- ۲۵۴ ----- ۵ / ۹ سرزنش یاران اعراف ، یاران آتش را
- ۲۵۶ ----- ۶ / ۹ درخواست تخفیف
- ۲۵۸ ----- ۷ / ۹ درخواست شفیع و دوست
- ۲۵۸ ----- ۸ / ۹ درخواست آب و غذا
- ۲۶۳ ----- ۹ / ۹ ستیزه گری شدید
- ۲۶۸ ----- ۱۰ / ۹ تنگنای خواری
- ۲۷۰ ----- ۱۱ / ۹ آرزوی بازگشت به دنیا

- ۲۷۶ ----- ۱۲ / ۹ گریه بسیار
- ۲۷۶ ----- ۱۳ / ۹ آرزوی ناآگاهی از رسیدگی به کارهایشان
- ۲۷۸ ----- ۱۴ / ۹ آرزوی رهایی ، هر چند به قیمت فدا شدن آنچه در روی زمین است
- ۲۸۰ ----- ۱۵ / ۹ آرزوی مرگ
- ۲۸۴ ----- فصل دهم : آنچه به دخول دوزخ می انجامد
- ۲۸۴ ----- ۱ / ۱۰ غفلت
- ۲۸۷ ----- ۲ / ۱۰ خود بزرگ بینی (استکبار ، تکبر)
- ۲۹۶ ----- ۳ / ۱۰ کفر
- ۲۹۸ ----- ۴ / ۱۰ شرک
- ۳۰۲ ----- ۵ / ۱۰ برگشتن از دین
- ۳۰۴ ----- ۶ / ۱۰ دورویی (نفاق)
- ۳۱۱ ----- ۷ / ۱۰ ستم
- ۳۱۷ ----- ۸ / ۱۰ گرایش به ستمگر
- ۳۲۱ ----- ۹ / ۱۰ بدگویی نزد ستمگر
- ۳۲۱ ----- ۱۰ / ۱۰ تجاوز
- ۳۲۳ ----- ۱۱ / ۱۰ هرزگی
- ۳۲۵ ----- ۱۲ / ۱۰ زیاده روی
- ۳۲۵ ----- ۱۳ / ۱۰ دوستی کردن با دشمنان خدا
- ۳۲۷ ----- ۱۴ / ۱۰ مخالفت با قرآن
- ۳۲۹ ----- ۱۵ / ۱۰ فساد در روی زمین
- ۳۳۱ ----- ۱۶ / ۱۰ بدعت نهادن در دین
- ۳۳۳ ----- ۱۷ / ۱۰ مخالفت با اهل بیت علیهم السلام
- ۳۳۷ ----- ۱۸ / ۱۰ کینه توزی با اهل بیت علیهم السلام
- ۳۴۳ ----- ۱۹ / ۱۰ ستم به اهل بیت علیهم السلام
- ۳۴۳ ----- ۲۰ / ۱۰ شکستن بیعت با امام
- ۳۴۸ ----- ۲۱ / ۱۰ جنگیدن با امام علی علیه السلام

- ۳۵۰ بندگی طاغوت - ۲۲ / ۱۰
- ۳۵۴ نافرمانی از خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله - ۲۳ / ۱۰
- ۳۵۸ بسیاری گناهان - ۲۴ / ۱۰
- ۳۶۲ شهادت دروغ - ۲۵ / ۱۰
- ۳۶۲ کشتن مؤمن - ۲۶ / ۱۰
- ۳۶۶ جلوگیری از حقّ مسلمان - ۲۷ / ۱۰
- ۳۶۸ کجروی - ۲۸ / ۱۰
- ۳۷۱ تیره بختی - ۲۹ / ۱۰
- ۳۷۶ سنگ دلی - ۳۰ / ۱۰
- ۳۷۸ مال اندوزی - ۳۱ / ۱۰
- ۳۸۰ برگزیدن دنیا بر آخرت - ۳۲ / ۱۰
- ۳۸۶ خوردن مال یتیم - ۳۳ / ۱۰
- ۳۸۸ خوردن مال حرام - ۳۴ / ۱۰
- ۳۹۳ خوردن ربا - ۳۵ / ۱۰
- ۳۹۷ گریختن از میدان جهاد - ۳۶ / ۱۰
- ۳۹۷ ترک نماز - ۳۷ / ۱۰
- ۳۹۹ هوسرانی - ۳۸ / ۱۰
- ۴۰۳ پنهان داشتن دانش سودمند - ۳۹ / ۱۰
- ۴۰۷ فتوا دادن بدون آگاهی - ۴۰ / ۱۰
- ۴۰۹ تهمت زدن به زنان پاک دامن - ۴۱ / ۱۰
- ۴۰۹ کوتاهی و سهل انگاری در کار خدا - ۴۲ / ۱۰
- ۴۱۱ دروغ گفتن - ۴۳ / ۱۰
- ۴۱۳ ربا - ۴۴ / ۱۰
- ۴۱۵ بد اخلاقی - ۴۵ / ۱۰
- ۴۱۷ بخل - ۴۶ / ۱۰
- ۴۱۹ تحصیل دانش برای دنیا - ۴۷ / ۱۰

- ۴۲۱ ۴۸ / ۱۰ نا سپاسی
- ۴۲۳ ۴۹ / ۱۰ خشم
- ۴۲۳ ۵۰ / ۱۰ آز
- ۴۲۵ ۵۱ / ۱۰ سرزنش
- ۴۲۵ ۵۲ / ۱۰ میخوارگی
- ۴۲۵ ۵۳ / ۱۰ دزدی
- ۴۲۷ ۵۴ / ۱۰ نوشتن در نافرمانی خدا
- ۴۲۷ ۵۵ / ۱۰ دغلکاری
- ۴۲۹ ۵۶ / ۱۰ فریبکاری (غش)
- ۴۲۹ ۵۷ / ۱۰ خیانت
- ۴۲۹ ۵۸ / ۱۰ آزار رساندن
- ۴۳۱ ۵۹ / ۱۰ سخن چینی
- ۴۳۳ ۶۰ / ۱۰ غیبت
- ۴۳۳ ۶۱ / ۱۰ بهتان
- ۴۳۵ ۶۲ / ۱۰ ناسزاگویی
- ۴۳۵ ۶۳ / ۱۰ سرزنش مؤمن
- ۴۳۵ ۶۴ / ۱۰ خودداری از تأمین نیاز مؤمن
- ۴۳۷ ۶۵ / ۱۰ آرایش زن برای مرد بیگانه
- ۴۳۷ ۶۶ / ۱۰ دنبال عیب مردم بودن
- ۴۳۹ ۶۷ / ۱۰ سوگند ناروا
- ۴۳۹ ۶۸ / ۱۰ قطع رابطه با خویشاوندان
- ۴۳۹ ۶۹ / ۱۰ قهر با برادران
- ۴۴۱ ۷۰ / ۱۰ مهار نکردن زبان
- ۴۴۲ ۷۱ / ۱۰ گوش دادن به غنا
- ۴۴۲ ۷۲ / ۱۰ درخواست بدون نیاز
- ۴۴۲ ۷۳ / ۱۰ عمل نکردن به دانش

- ۴۴۵ این کارها ۷۴ / ۱۰
- ۴۶۵ فصل یازدهم : موانع رفتن به دوزخ
- ۴۶۵ ایمان ۱ / ۱۱
- ۴۸۱ ولایت اهل بیت علیهم السلام ۲ / ۱۱
- ۴۸۳ پرهیزگاری ۳ / ۱۱
- ۴۸۷ توبه و آمرزش خواهی ۴ / ۱۱
- ۴۸۹ یاد خدا ۵ / ۱۱
- ۴۹۱ ترس از خدا ۶ / ۱۱
- ۴۹۳ گریستن برای خدا ۷ / ۱۱
- ۴۹۷ محبت خدا ۸ / ۱۱
- ۴۹۹ فرمانبری از خدا ۹ / ۱۱
- ۵۰۱ یاد قیامت ۱۰ / ۱۱
- ۵۰۱ پارسایی در دنیا ۱۱ / ۱۱
- ۵۰۳ خوش خویی ۱۲ / ۱۱
- ۵۰۳ فرو خوردن خشم ۱۳ / ۱۱
- ۵۰۵ دفاع از آبروی مؤمن ۱۴ / ۱۱
- ۵۰۷ بخشندگی ۱۵ / ۱۱
- ۵۰۹ نماز ۱۶ / ۱۱
- ۵۱۳ روزه ۱۷ / ۱۱
- ۵۱۷ زکات دادن ۱۸ / ۱۱
- ۵۱۷ انفاق کردن ۱۹ / ۱۱
- ۵۲۱ حج گزاردن ۲۰ / ۱۱
- ۵۲۱ جهاد کردن ۲۱ / ۱۱
- ۵۲۳ آباد کردن معاد ۲۲ / ۱۱
- ۵۲۳ آموختن دانش ۲۳ / ۱۱
- ۵۲۵ نگارش کتاب ۲۴ / ۱۱

- ۵۲۵ ۲۵ / ۱۱ حفظ و قرائت قرآن و عمل کردن به آن
- ۵۲۷ ۲۶ / ۱۱ حفظ چهل حدیث
- ۵۲۷ ۲۷ / ۱۱ صلوات فرستادن بر پیامبر و خاندان او علیهم السلام
- ۵۲۹ ۲۸ / ۱۱ زیارت قبور اهل بیت علیهم السلام
- ۵۳۳ ۲۹ / ۱۱ تحمّل آزار در راه اهل بیت علیهم السلام
- ۵۳۳ ۳۰ / ۱۱ گریستن بر مصائب اهل بیت علیهم السلام
- ۵۳۳ ۳۱ / ۱۱ احیای شب قدر
- ۵۳۵ ۳۲ / ۱۱ طول دادن قنوت و سجده
- ۵۳۵ ۳۳ / ۱۱ غمخواری برای خانواده
- ۵۳۵ ۳۴ / ۱۱ خوردن از دست رنج
- ۵۳۵ ۳۵ / ۱۱ خدمت به شوهر
- ۵۳۷ ۳۶ / ۱۱ نیکی به پدر و مادر
- ۵۳۷ ۳۷ / ۱۱ نیکی با برادران دینی
- ۵۳۷ ۳۸ / ۱۱ انصاف داشتن با مردم
- ۵۳۹ ۳۹ / ۱۱ مواسات و همدردی با مؤمن
- ۵۳۹ ۴۰ / ۱۱ هموار ساختن راه مکه
- ۵۳۹ ۴۱ / ۱۱ نیکی کردن
- ۵۴۱ ۴۲ / ۱۱ گرامیداشت میهمان
- ۵۴۱ ۴۳ / ۱۱ کمک به ناتوان
- ۵۴۱ ۴۴ / ۱۱ یاری دادن ستم دیده فریادخواه
- ۵۴۳ ۴۵ / ۱۱ بر آوردن نیاز نابینا
- ۵۴۳ ۴۶ / ۱۱ گذشت ، هنگام توانایی [بر انتقام]
- ۵۴۳ ۴۷ / ۱۱ پرداخت طلب طلبکاران
- ۵۴۵ ۴۸ / ۱۱ پذیرش تقاضای مسلمان برای فسخ معامله
- ۵۴۵ ۴۹ / ۱۱ دیگر موارد
- ۵۵۲ فصل دوازدهم : نظام دوزخ

- ۵۵۳ ۱ / ۱۲ ورود به دوزخ و خروج از آن
- ۵۵۷ ۲ / ۱۲ چگونگی روانه ساختن بزهکاران به سوی دوزخ
- ۵۶۷ ۳ / ۱۲ چگونگی برخورد دوزخبانان با گنهکاران
- ۵۷۴ ۴ / ۱۲ نخستین کسی که وارد آتش می شود
- ۵۸۱ ۵ / ۱۲ آنان که سخت ترین عذاب را دارند
- ۵۸۷ توضیحی درباره حکم ساختن مجسمه
- ۵۸۷ اشاره
- ۵۹۹ ۶ / ۱۲ کسانی که دو چندان عذاب می شوند
- ۶۰۱ ۷ / ۱۲ کسانی که عذابشان تخفیف می یابد
- ۶۰۳ ۸ / ۱۲ آنان که دوزخیان، از دستشان آزار می کشند!
- ۶۱۰ ۹ / ۱۲ کم عذاب ترین مردم
- ۶۱۴ ۱۰ / ۱۲ طبقات آتش
- ۶۲۴ ۱۱ / ۱۲ کسانی که در آتش، جاویدان اند
- ۶۳۰ ۱۲ / ۱۲ کسانی که از آتش خارج می شوند
- ۶۶۳ ۱۳ / ۱۲ آخرین کسی که از آتش خارج می شود
- ۶۶۸ فصل سیزدهم: گروهی از نویددادگان به آتش
- ۶۶۸ ۱ / ۱۳ شیطان و پیروانش
- ۶۷۰ ۲ / ۱۳ قایل
- ۶۷۰ ۳ / ۱۳ فرعونیان
- ۶۷۵ ۴ / ۱۳ همسران نوح و لوط
- ۶۷۵ ۵ / ۱۳ ابو لهب و همسرش
- ۶۷۸ ۶ / ۱۳ ابو جهل
- ۶۸۵ ۷ / ۱۳ اَبی بن خَلَف
- ۶۹۰ ۸ / ۱۳ اُمیه بن خلف
- ۶۹۲ ۹ / ۱۳ عتبه بن ربیعہ
- ۶۹۵ ۱۰ / ۱۳ ولید بن مغیره

٧٠٦ ١١ / ١٣ عاص بن وائل بن هشام

٧٠٨ ١٢ / ١٣ جَدّ بن قيس

٧١٣ ١٣ / ١٣ عبد الله بن أُبَيّ

٧١٦ ١٤ / ١٣ وليد بن عقبه

٧١٦ ١٥ / ١٣ طعمه بن أبيرق

٧١٩ ١٦ / ١٣ عمرو بن عاص

٧٢١ ١٧ / ١٣ معاويه بن حُديج

٧٢٣ ١٨ / ١٣ قاتل امير مؤمنان عليه السلام

٧٢٥ ١٩ / ١٣ قاتل امام حسين عليه السلام

٧٣٠ ٢٠ / ١٣ ابو الخطّاب

٨١٢ فهرست منابع و مآخذ

٨٥٢ درباره مرکز

بهشت و دوزخ از نگاه قرآن و حدیث، فارسی - عربی جلد ۲

مشخصات کتاب

سرشناسه: محمدی ری شهری، محمد، ۱۳۲۵ -

عنوان قراردادی: الجنه والنار فی الكتاب والسنه. فارسی - عربی

عنوان و نام پدیدآور: بهشت و دوزخ از نگاه قرآن و حدیث، فارسی - عربی / محمد محمدی ری شهری، با همکاری رسول موسوی؛ مترجم حمیدرضا شیخی.

مشخصات نشر: قم: موسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری: ۲ ج.

فروست: پژوهشکده علوم و معارف حدیث؛ ۲۱۷.

شابک: ۲۲۰۰۰۰ ریال: دوره ۹۷۸-۹۶۴-۴۹۳-۵۳۶-۷؛ ج ۱. ۹۷۸-۹۶۴-۴۹۳-۵۳۷-۴؛ ج ۲. ۹۷۸-۹۶۴-۴۹۳-۵۳۸-۱

یادداشت: ج ۲ (چاپ اول: ۱۳۸۹).

یادداشت: ج ۲ (چاپ دوم: ۱۳۹۰).

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: بهشت (اسلام)

موضوع: بهشت (اسلام) -- احادیث

موضوع: بهشت (اسلام) -- جنبه های قرآنی

موضوع: دوزخ -- احادیث

موضوع: دوزخ -- جنبه های قرآنی

شناسه افزوده: موسوی، سیدرسول، ۱۳۴۰ -

شناسه افزوده: شیخی، حمیدرضا، ۱۳۳۷ -، مترجم

شناسه افزوده: دار الحدیث. مرکز چاپ و نشر

رده بندی کنگره : BP۲۲۲/۶۵/م۲۸ ج ۱/۹۰۴۱ ۱۳۸۹

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۴

شماره کتابشناسی ملی : ۲۵۶۶۷۱۸

ص : ۱

اشاره

حکمت خلقت دوزخ

درآمد دوزخ، کانون خشم خداوند، زندان ابد، و جایگاه همیشگی متکبران و جنایت پیشگان است. در این زندان، کیفرهایی سخت پیش بینی شده که فوق تصور انسان اند. با نگاهی اجمالی به ویژگی های این زندان و شکنجه های جسمی و روحی آن، مهم ترین پرسشی که به ذهن می رسد، این است که: حکمت خلقت دوزخ چیست؟

حکمت خلقت دوزخ نخستین پرسش، این است که: حکمت خلقت زندان وحشتناکی به نام «دوزخ» با ویژگی هایی که برای آن ذکر شده، چیست؟ آیا بهتر نبود که خداوند مهربان که مهربان ترین مهربانان است، چنین زندانی را نمی آفرید و همه مجرمان را می بخشید، یا در همین جهان با انواع مشکلات، مجازات می کرد و یا در کیفر آنان به محروم کردنشان از نعمت های بهشت جاوید، اکتفا می نمود؟ وانگهی چه تناسبی میان جرم دنیایی و آن جزا وجود دارد؛ چرا که جرم محدود، هر قدر هم سنگین باشد، تناسبی با کیفر نامحدود در آن زندان وحشتناک ندارد؟ و سرانجام، آفریدن چنین زندان مخوفی، آیا با حکمت و رحمت آفریدگار، بلکه با عدل الهی، سازگار است؟

انواع کیفرها

۱. کیفرهای قانونی (قراردادی)

۲. کیفرهای تکوینی دنیوی

انواع کیفرها برای پاسخ به این پرسش ها ، شناخت انواع کیفرها و ماهیت دوزخ ، ضروری است . به طور کلی ، کیفر کارهای ناشایست را به سه دسته می توان تقسیم کرد :

۱ . کیفرهای قانونی (قراردادی)خاستگاه این نوع از کیفرها ، قوانین و مقرراتی است که به وسیله قانون گذار با هدف ایجاد نظم ، پیشگیری از جرم ، تربیت مجرم و حمایت از ستم دیده ، وضع گردیده است . بدیهی است که در این نوع کیفرها برای رعایت عدالت ، تناسب میان جرم و جزا ، ضروری است .

۲ . کیفرهای تکوینی دنیویخاستگاه این نوع از کیفرها ، قانون و مقررات نیست تا گفته شود : باید عدل و تناسب جرم و مجازات رعایت شود ؛ بلکه این نوع از کیفرها اثر طبیعی و ذاتی جرم و جنایت است . اثر طبیعی خوردن سم ، مرگ است . نمی توان گفت که «بین این جرم که در مدّت زمان بسیار کوتاه انجام می گیرد و محروم شدن همیشگی از نعمت زندگی ، چه تناسبی وجود دارد؟!» ؛ زیرا رابطه جرم و کیفر ، قراردادی نیست . در احادیث اسلامی ، به این گونه کیفرها که «مکافات عمل» یا اثر «وضعی گناه» نیز نامیده می شوند مکرّر اشاره شده است . (۱)

۱- .. ر . ک : میزان الحکمه : ج ۱۰ ص ۱۶۶ (کما تدین تدان) .

۳. کيفرهای تکوينی اخروی

یک. رابطه کشت و درو

۳. کيفرهای تکوينی اخرویمی توان گفت خاستگاه کيفرهای جهان آخرت نیز مانند کيفرهای تکوينی دنیوی، اعتباری و قراردادی نیست؛ اما رابطه تکوينی آنها با اعمال زشت و کردارهای ناپسند، قوی تر از رابطه کيفرهای تکوينی دنیوی است، بدین معنا که رابطه تکوينی کيفرهای دنیوی، رابطه علت و معلول است؛ ولی رابطه کيفرهای تکوينی اخروی، رابطه اتحاد ظاهر و باطن است. گفتنی است که در نصوص اسلامی، رابطه عمل و جزای اخروی، به دو گونه تصویر شده است:

یک. رابطه کشت و درودر شماری از احادیث، رابطه عمل و جزای اخروی، رابطه درخت و میوه آن، معرّفی گردیده است، مانند آنچه از پیامبر صلی الله عليه و آله نقل شده که می فرماید: *الدُّنْيَا مَزْرَعَةُ الْآخِرَةِ*. (۱) دنیا، کشتزار آخرت است. *مَنْ يَزْرَعْ خَيْرًا يَوْشِكُ أَنْ يَحْصِيَهُ رَغْبَةً، وَ مَنْ يَزْرَعْ شَرًّا يَوْشِكُ أَنْ يَحْصِيَهُ نَدَامَةً، وَ لِكُلِّ زَارِعٍ مَا زَرَعَ*. (۲) هر که خوبی بکارد، زودا که منفعت بدروود و هر که بدی بکارد، به زودی پشیمانی می درود. [آری!] هر کشتگر، آن دروید که کاشت.

۱-.. تنبيه الخواطر: ج ۱ ص ۱۸۳، عوالمی اللآلی: ج ۱ ص ۲۶۷ ح ۶۶؛ إحياء علوم الدين: ج ۴ ص ۳۱.

۲-.. الأمالی، طوسی: ص ۵۲۷ ح ۱۱۶۲، مكارم الأخلاق: ج ۲ ص ۳۶۵ ح ۲۶۶۱، تنبيه الخواطر: ج ۲ ص ۵۳، أعلام الدين: ص ۱۹۰، بحار الأنوار: ج ۷۱ ص ۱۷۶ ح ۱۵.

كَمَا لَا يُجْتَنَى مِنَ الشُّوكِ الْعَبُّ كَذَلِكَ لَا يَنْزِلُ الْفُجَارُ مَنَازِلَ الْأَبْرَارِ ، وَهُمَا طَرِيقَانِ ، فَأَيُّهُمَا أَخَذْتُمْ أُدْرِكْتُمْ إِلَيْهِ . (۱) همان گونه که از بوته خار، انگور چیده نمی شود، بدکاران نیز در منازل نیکوکاران ، فرود نمی آیند. دو راه اند. هر کدام را در پیش گیرید ، به همان می رسید. و نیز از امام علی علیه السلام روایت شده است که : ثَمَرَةُ الْعَمَلِ الصَّالِحِ كَأَصْلِهِ . (۲) میوه کار نیک، همانند ریشه آن است. ثَمَرَةُ الْعَمَلِ السَّيِّئِ كَأَصْلِهِ . (۳) میوه کار بد، همانند ریشه آن است. بر پایه این گونه احادیث ، هر کار نیک یا بد انسان ، همانند درختی است که میوه آن ، پس از مرگ و در عالم آخرت ظاهر می شود . بهشت ، میوه خوبی ها ، و دوزخ ، میوه بدی هاست . بنا بر این، باغ دلگشای بهشت و زندان مخوف دوزخ ، حاصل عمل خود انسان است ، نه چیز دیگر ، و همان طور که حاصل درخت تیغ و حنظل ، تیغ و حنظل است ، نه میوه انگور ، محصول کفر و کارهای زشت نیز زندان دوزخ است ، نه باغ بهشت : «مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِأَنْفُسِهِمْ يَمْهَدُونَ . (۴) هر که کفر ورزد ، کفرش به زیان اوست و کسانی که کار شایسته کنند، [فرجام نیک را] به سود خودشان آماده می کنند» . بر این اساس ، کیفرهای تکوینی اخروی ، همانند کیفرهای تکوینی دنیوی ، محصول و معلول کارهای ناشایستند ، با این تفاوت که برخی از اعمال ، میوه شان زودرس است و در همین جهان آثار تکوینی آنها ظاهر می گردد ؛ ولی برخی دیگر ، میوه شان پس از مرگ و در عالم آخرت آشکار می شود .

۱- .. میزان الحکمه : ج ۸ ص ۱۴۴ ح ۱۴۳۹۷ .

۲- .. میزان الحکمه : ج ۸ ص ۱۴۵ ح ۱۴۳۹۹ .

۳- .. میزان الحکمه : ج ۸ ص ۱۴۵ ح ۱۴۴۰۰ .

۴- .. روم : آیه ۴۴ .

دو . رابطه ظاهر و باطن یا تجسم اعمال

الف پیش فرستادن و پس گرفتن عمل

دو . رابطه ظاهر و باطن یا تجسم اعمال با تأمل در شماری از آیات و احادیث می توان گفت که رابطه تکوینی عمل و جزای اخروی ، بیش از رابطه علت و معلول است . قرآن کریم و احادیث اسلامی ، تعبیرهای دقیق و لطیفی در مورد پاداش و کیفر اخروی دارند که از آنها استفاده می شود که بهشت و دوزخ ، تجسم کارهای نیک و بد انسان در دنیا هستند :

الف پیش فرستادن و پس گرفتن عملقرآن با قاطعیت تمام ، عمل نیک و بد انسان را پیش فرستاده خود او برای زندگی پس از مرگ ، می داند : ط «يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ. (۱) ای کسانی که ایمان آورده اید! از خدا پروا کنید ، و هر کس باید بنگرد تا برای فردایش چه چیز از پیش فرستاده است» . این آیه نشان می دهد که انسان در جهان آخرت عینا کارهایی را که پیش فرستاده ، تحویل می گیرد ، چنان که در آیه دیگر می خوانیم : «وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ . (۲) و از روزی بترسید که در آن روز ، شما را به سوی خدا باز می گردانند . سپس به هر کس ، آنچه انجام داده ، به طور کامل باز پس داده می شود و به آنها ستم نخواهد شد» .

۱- .. حشر : آیه ۱۸ .

۲- .. بقره : آیه ۲۸۱ .

ب حاضر یافتن عمل

ب حاضر یافتن عملشماری از آیات به روشنی دلالت دارند که انسان ، عمل نیک و بد خود را در قیامت ، حاضر می یابد :
 «يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحَضَّرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا. (۱) روزی که هر کس آنچه را از کار نیک انجام داده ، حاضر می بیند و آرزو می کند میان او و آنچه از اعمال بد انجام داده ، فاصله زمانی زیادی باشد» .
 «وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظُنُّ رَبُّكَ أَحَدًا. (۲) و همه اعمال خود را حاضر می بینند و پروردگارت به هیچ کس ستم نمی کند» .

۱- .. آل عمران : آیه ۳۰ .

۲- .. کهف : آیه ۴۹ .

ج دیدن عمل

د جزا، چیزی جز عمل نیست

ج دیدن عملدر سوره زلزال می خوانیم که انسان ها حتی کوچک ترین کار نیک و بد خود را مشاهده می کنند: «فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ * وَ مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ». (۱) پس هر کس هموزن ذره ای کار خیر انجام دهد، آن را می بیند و هر کس هموزن ذره ای کار بد انجام دهد، آن را می بیند».

د جزا، چیزی جز عمل نیستدر بسیاری از موارد، هنگامی که قرآن موضوع عذاب وحشتناک دوزخ را مطرح می نماید، برای دفع شبهه ظلم و عدم تناسب جرم و جزا، تصریح می کند که این جزا، چیزی جز همان عمل دوزخیان نیست. در برخی از آیات، این معنا به صورت سؤال، مطرح شده است، مانند: «وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ». (۲) و آنها که اعمال بدی انجام دهند، به صورت، در آتش افکنده می شوند. آیا جزایی جز آنچه عمل می کردید، خواهید داشت؟! «هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ». (۳) آیا جز آنچه را عمل می کردند، پاداش داده می شوند؟!». همچنین در برخی آیات، تصریح شده که آنچه تبهکاران می بینند، همانا جزای عمل آنهاست، مانند:

۱- .. زلزله: آیه ۷ و ۸.

۲- .. نمل: آیه ۹۰.

۳- .. اعراف: آیه ۱۴۷، سبأ: آیه ۳۳.

ه همراهی همیشگی عمل

«اضِلُّوْهَا فَاَصْبِرُوْا اَوْ لَا تَصْبِرُوْا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ اِنَّمَا تُجْرَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ. (۱) در آن (آتش) وارد شوید. صبر کنید یا نکنید، برای شما یکسان است؛ چرا که تنها به اعمالتان جزا داده می‌شوید». و برخی آیات، تصریح می‌کنند که دوزخیان به چیزی جز عمل، جزا داده نمی‌شوند: «وَمَا تُجْرَوْنَ اِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ. (۲) و جز به آنچه انجام می‌دادید، کیفر نمی‌شوید». در حدیثی نیز آمده که جبرئیل به پیامبر خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد: یا مُحَمَّدُ! عِشْ مَا شِئْتَ فَاِنَّكَ مَيِّتٌ، وَ اَحِبِّ مَنْ اَحَبَبْتَ فَاِنَّكَ مُفَارِقُهُ، وَ اَعْمَلْ مَا شِئْتَ فَاِنَّكَ مُلَاقِيهِ. (۳) ای محمد! هر چه می‌خواهی، زندگی کن، سرانجام می‌میری. هر کس را می‌خواهی دوست بداری، سرانجام از او جدا می‌شوی. و هر کاری که می‌خواهی بکن؛ امرا بدان که آن را دیدار خواهی کرد.

ه همراهی همیشگی عمل از قیس بن عاصم، یکی از اصحاب پیامبر خدا صلی الله علیه و آله، روایت شده که می‌گوید: روزی با گروهی از بنی تمیم به حضور آن حضرت رسیدیم، من عرض کردم: ای پیامبر خدا! ما را نصیحتی کن که از آن بهره‌مند گردیم؛ چرا که ما گروهی هستیم که در صحرا در گردش هستیم. پیامبر صلی الله علیه و آله در پاسخ من ضمن مطالبی فرمود: اِنَّهُ لَا يَدُّ لَكَ يَا قَيْسُ مِنْ قَرِيْنٍ يُدْفِنُ مَعَكَ وَهُوَ حَيٌّ، وَ تُدْفِنُ مَعَهُ وَ اَنْتَ مَيِّتٌ، فَاِنْ كَانَ كَرِيْمًا اَكْرَمَكَ، وَ اِنْ كَانَ لَيْمًا اَسْلَمَكَ، ثُمَّ لَا يُحْشِرُ اِلَّا مَعَكَ، وَ لَا تُبْعَثُ اِلَّا مَعَهُ، وَ لَا تُسْأَلُ اِلَّا عَنْهُ، وَ لَا تَجْعَلُهُ اِلَّا صَالِحًا، فَاِنَّهُ اِنْ صَلَحَ اُنْسَتْ بِهٖ، وَ اِنْ فَسَدَ لَا تَسْتَوْحِشُ اِلَّا مِنْهُ، وَ هُوَ فِعْلُكَ. (۴) ای قیس! ناچار تو را همدمی است که با تو دفن می‌شود و او زنده است و تو با او دفن می‌شوی، در حالی که تو مرده‌ای. اگر کریم و بزرگوار باشد، تو را گرامی می‌دارد و اگر پست و فرومایه باشد، تو را به زانو درمی‌آورد. سپس آن همدم جز با تو محشور نمی‌شود و تو جز با آن برانگیخته نمی‌شوی و جز در باره او از تو بازخواست نمی‌شود. پس آن را جز شایسته و صالح قرار مده؛ زیرا اگر خوب باشد، با وی انس می‌گیری و اگر بد باشد، جز از او وحشت نمی‌کنی. آن همدم، کردار توست. از امام علی علیه السلام نیز روایت شده که فرمود: اَعْمَالُ الْعِبَادِ فِي عَاجِلِهِمْ، نُصِبُ اَعْيُنِهِمْ فِي اَجَالِهِمْ. (۵) کردار بندگان در دنیای آنان، پیش دیده‌هاشان در آخرت ایشان است. این گونه آیات و احادیث را که به روشنی بر تجسم اعمال دلالت دارند، می‌توان چنین تفسیر کرد که در قیامت، کارهای نیک، زیبا مجسم می‌شوند و نیکوکاران در کنار سایر نعمت‌های بهشت، از همراهی آنها نیز بهره‌مند می‌گردند. شماری از محققان نیز بر این باورند که این آیات و احادیث، نشان می‌دهند که رابطه تکوینی عمل و جزا، رابطه وحدت ظاهر و باطن است و بهشت، تجسم کارهای نیک و دوزخ، تجسم کارهای زشت است و در جهان آخرت، اعمال انسان‌ها به صورت بهشت و دوزخ به آنها بازگردانده می‌شوند، چنان که در حدیثی، از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله آمده است: اِنَّمَا هِيَ اَعْمَالُكُمْ تُرَدُّ اِلَيْكُمْ. (۶) جز این نیست که آنها (نعمت‌ها و عذاب‌های قیامت) کردار شماست که به سوی شما باز می‌گردد. بنا بر این باور، جزای آخرت، در واقع، عین کردار دنیاست و چیزی جدا از عمل نیست: مَتَّهْمُ كُنْ نَفْسُ خُودِ رَا اِي فَتِي! مَتَّهْمُ كَمْ كُنْ جَزَايْ عَدَلِ رَا تُوْبَةُ كُنْ مَرْدَانَةُ سِرْ اَوْرُ بِهٖ رَهْكَهٖ فَمِنْ يَعْْمَلُ بِمِثْقَالِ يْرَةِ فَعَلْ تُوْ كِهٖ زَايِدٌ اَزْ جَانِ وَ تَنْتَهْمِچُوْ فَرْزَنْدَتِ، بَغِيْرِدِ دَامَنْتِ اَيْنِ جِهَانَ، كُوْهٖ اسْتِ وَ فَعَلْ مَا نَدَاسُوْیْ مَا اَيِدِ نَدَاها رَا صَدَا زَانِچِهٖ مِيْ بَافِيْ هَمِهٖ رُوْزِهٖ، بِيُوْشَزَانِچِهٖ مِيْ كَارِيْ هَمِهٖ رُوْزِهٖ، بِنُوْشِ گَرَزِ خَارِيْ خَسْتِهٖ اِيْ، خُوْدِ كَشْتِهٖ اِيُوْرِ حَرِيْرِ وَ قَزْدَرِيْ، (۷) خود رشته‌ای

-
- ١- .. طور : آيه ١٦ .
 - ٢- .. صافات : آيه ٣٩ .
 - ٣- .. ميزان الحكمة : ج ٨ ص ١٨٣ ح ١٤٥١٩ .
 - ٤- .. ميزان الحكمة : ج ٨ ص ١٨٤ ح ١٤٥٢٠ .
 - ٥- .. نهج البلاغه : حكمت ٧ .
 - ٦- .. بحار الأنوار : ج ٣ ص ٩٠ .
 - ٧- .فَزَدَر : ديبا ؛ پارچه لطيف .

چون ز دستت زخم بر مظلوم رُستآن درختی گشت از او زقوم رُست این سخن های چو مار و کژدمتار و کژدم می شود ، گیرد دُمت . بر این اساس ، می توان گفت که بی تردید ، بخشی از کيفرهای اخروی ، تکوینی و نتیجه کردار زشت انسان و یا تجسّم آن اند . از این رو ، طرح شبهه تناسب جرم و جزا در مورد کيفرهای اخروی ، همانند کيفرهای تکوینی دنیوی ، بی معناست ؛ اما باید دید آیا همه کيفرهای اخروی ، تکوینی اند ، یا ممکن است بخشی از آنها قراردادی باشند ، که به نظر می رسد دلیل قاطعی برای نفی کيفرهای قراردادی در آخرت ، وجود ندارد . حکمت این نوع کيفر (کيفر قراردادی) ، آثار تربیتی آن در دنیاست ؛ زیرا اعتقاد به وجود مجازات شدید اخروی در مقابل کارهای ناشایست و پاداش بهشت جاوید در برابر کارهای شایسته یا حتی احتمال مجازات و پاداش اخروی ، انسان را به نیکوکاری و دادورزی در دنیا ، وادار می نماید . در روایتی آمده است که : **خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى جَهَنَّمَ مِنْ فَضْلِ رَحْمَتِهِ سَوْطًا يَسُوقُ اللَّهُ بِهِ عِبَادَهُ إِلَى الْجَنَّةِ . (۱)** خدای بزرگ ، دوزخ را از فروزی رحمت خویش ، به سان تازیانه ای آفرید که با آن ، بندگانش را به سوی بهشت براند . گفتنی است که با توجه به عدل الهی در کيفر مجرمان ، تناسب جرم و جزا (مجازات) در موضوع کيفرهای قراردادی اخروی ، همانند کيفرهای تکوینی ، نه تنها منع عقلی ندارد ، بلکه قطعی و غیر قابل تردید است . نکته بسیار مهم و قابل توجه درباره تناسب معصیت الهی و کيفرهای اخروی ، این است که از منظر عقل ، نافرمانی کسی که نعمت هایش به انسان ، نامتناهی است ، بی نهایت قبیح است و نافرمان از او (گنهکار) ، مستحقّ سخت ترین کيفرهاست ، چنان که از امام زین العابدین علیه السلام نقل شده که خطاب به خداوند متعال ، عرضه می دارد : **يا إلهي! لو بَكَيْتُ إِلَيْكَ حَتَّى تَسْقُطَ أَشْفَارُ عَيْنَيَّ ، وَ انْتَحَبْتُ حَتَّى يَنْقَطِعَ صَوْتِي وَ قُمْتُ لَكَ حَتَّى تَنْشِبَ رِجْلِي وَ رَكَعْتُ لَكَ حَتَّى يَنْخَلَعَ صِلْبِي وَ سَجَدْتُ لَكَ حَتَّى تَتَفَقَّأَ حِدْقَتَايَ ، وَ أَكَلْتُ تُرَابَ الْأَرْضِ طَوَّلَ عُمْرِي وَ شَرِبْتُ مَاءَ الرَّمَادِ آخِرَ دَهْرِي ، وَ ذَكَرْتُكَ فِي خِلَالِ ذَلِكَ حَتَّى يَكِلَ لِسَانِي ، ثُمَّ لَمْ أَرْفَعْ طَرْفِي إِلَى آفَاقِ السَّمَاءِ اسْتِحْيَاءً مِنْكَ مَا اسْتَوْجَبْتُ بِذَلِكَ مَحْوَ سَيِّئِهِ وَاحِدِهِ مِنْ سَيِّئَاتِي وَ إِنْ كُنْتُ تَغْفِرُ لِي حِينَ اسْتَوْجِبُ مَغْفِرَتَكَ ، وَ تَغْفُو عَنِّي حِينَ اسْتَحِقُّ عَفْوَكَ فَإِنَّ ذَلِكَ غَيْرُ وَاجِبٍ لِي بِاسْتِحْقَاقٍ وَ لَا أَنَا أَهْلٌ لَهُ بِاسْتِحْيَابٍ ، إِذْ كَانَ جَزَائِي مِنْكَ فِي أَوَّلِ مَا عَصَيْتُكَ النَّارَ ، فَإِنْ تُعَذِّبْنِي فَأَنْتَ غَيْرُ ظَالِمٍ لِي . (۲)** خداوند! اگر به در گاهت ، چندان بنالم که پلک های چشمانم بیفتند و چندان زار بزنم که صدایم بریده شود و چندان در برابرت بایستم که پاهایم ورم کنند و چندان برایت رکوع کنم که استخوان پشتم از هم بگسلد و چندان برایت سجده کنم که تخم چشمانم از کاسه در آید و در همه عمر ، خاک زمین بخورم و تا پایان زندگی ام آب تیره بنوشم و در این میان چندان به یاد تو گویا باشم که زبانم از کار بیفتد و آن گاه از شرم تو ، گوشه چشمم را به اطراف آسمان نیندازم ، با این همه ، سزاوار آن نیستم که گناهی از گناهان من ، پاک شود . حال اگر مستوجب آمرزش تو شوم و تو مرا بیامرزی ، و مستحقّ بخشش تو شوم و تو مرا ببخشایی ، این آمرزش و بخشایش ، به سبب استحقاق من و سزاوار بودن من نیست ؛ زیرا کيفر من از همان آغاز نافرمانی ام ، آتش [دوزخ] بود . پس اگر عذابم کنی ، به من ستم نکرده ای .

۱- ر . ک : ص ۶۶ ح ۳۱ .

۲- الصحيفه السجادية : ص ۸۸ دعای ۱۶ ، المزار الكبير : ص ۱۵۹ .

الفصل الأول: أسماء جهنم ١ / ١ النار الكتاب «وَأَتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ». (١)

«فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ». (٢)

«فَمَنْ زُحِرَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ». (٣)

الحديث ٧١٠. الإمام علي عليه السلام بعد أن بين معن رسول الله صلى الله عليه وآله : إعلموا عباد الله أن العبد يُبعث يوم القيامة على ما مات ، وقد خلق الله عز وجل الجنة والنار ، فمن اختار النار على الجنة انقلب بالخيبه ، ومن اختار الجنة فقد فاز وانقلب بالفوز ؛ لقول الله عز وجل : «فَمَنْ زُحِرَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ». (٤) .

١- آل عمران : ١٣١ .

٢- البقره : ٢٤ .

٣- آل عمران : ١٨٥ .

٤- ثواب الأعمال : ص ٣٤٦ ح ١ عن أبي هريره وابن عباس ، بحار الأنوار : ج ٧٦ ص ٣٧٣ ح ٣٠ .

فصل یکم : نام های دوزخ

۱ / ۱ آتش

فصل یکم : نام های دوزخ ۱ / ۱ آتشقرآن «و بترسید از آتش که برای کافران ، آماده گردیده است».

«پس بترسید از آتش که سوخت آن ، مردمان و سنگ هایند و برای کافران ، آماده شده است» .

«پس هر که را از آتش به دور دارند و به بهشت در آورند ، قطعاً کامیاب شده است» .

حدیث ۷۰۱. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : بدانید ای بندگان خدا که بنده در روز قیامت ، بر همان حال که مرده است ، بر انگیخته می شود. خداوند عز و جل بهشت و آتش را آفرید. پس هر آن که آتش را بر بهشت بر گزیند ، ناکام می شود، و هر آن که بهشت را بر گزیند ، کامیاب می شود و به کامیابی می رسد، به دلیل این سخن خداوند عز و جل : «پس هر که را از آتش به دور دارند و در بهشت در آورند ، قطعاً کامیاب شده است» .

٧٠٠. الإمام الصادق عليه السلام: الإمام علي عليه السلام لعبد الله بن عباس عند استخلافه على البصره: أعلم أن ما قرَّبَكَ مِنَ اللَّهِ يُبَاعِدُكَ مِنَ النَّارِ، وما باعِدَكَ مِنَ اللَّهِ يُقَرِّبُكَ مِنَ النَّارِ. (١) ٦٩٩. عنه صلى الله عليه وآله في بيان آداب كتاب حليه الأولياء عن الفضيل: أشرَفْتُ ليله على علي عليه السلام وهو في صحن الدار، وهو يقول: النار، ومَتَى الخَلاصُ مِنَ النَّارِ؟! (٢) ٦٩٨. رسول الله صلى الله عليه وآله: تهذيب الكمال عن أبي نوح الأنصاري: وَقَعَ حَرِيقٌ فِي بَيْتٍ فِيهِ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَهُوَ سَاجِدٌ، فَجَعَلُوا يَقُولُونَ لَهُ: يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، النَّارُ! يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، النَّارُ! فَمَا رَفَعَ رَأْسَهُ حَتَّى طَفِئَتْ.

فَقِيلَ لَهُ: مَيَّا الَّذِي أَلْهَاكَ عَنْهَا؟ قَالَ: أَلْهَتَنِي عَنْهَا النَّارُ الْآخَرَى. (٣) ١ / ٢ جَهَنَّمَا لِكِتَابِ «وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ فَحَسْبُهُ جَهَنَّمُ وَلَبِئْسَ الْمِهَادُ». (٤)

«أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفْرًا وَ أَحْلَوْا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبُورِ * جَهَنَّمَ يَصِيلُونَهَا وَبِئْسَ الْقَرَارُ * وَ جَعَلُوا لِلَّهِ أَدَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ». (٥)

الحديث ٦٩١. عيون أخبار الرضا عليه السلام عن رجاء بن أبي الضحح الإمام زين العابدين عليه السلام في الدعاء: إلهي! لَيْتَنِي لَمْ أَسْمَعْ بِذِكْرِ جَهَنَّمَ وَسَلْسِلِهَا وَتَثْقِيلِ أَغْلَالِهَا. إلهي! لَيْتَنِي كُنْتُ طَائِرًا فَاطِيرٌ فِي الْهَوَاءِ مِنْ خَوْفِكَ. إلهي! الْوَيْلُ لِي ثُمَّ الْوَيْلُ لِي إِنْ كَانَ إِلَى جَهَنَّمَ مَحْشَرِي. إلهي! الْوَيْلُ لِي ثُمَّ الْوَيْلُ لِي إِنْ كَانَ فِي النَّارِ مَجْلِسِي. إلهي! الْوَيْلُ لِي ثُمَّ الْوَيْلُ لِي إِنْ كَانَ الرَّقُومُ فِيهَا طَعَامِي. إلهي! الْوَيْلُ لِي ثُمَّ الْوَيْلُ لِي إِنْ كَانَ الْحَمِيمُ فِيهَا شَرَابِي. إلهي! الْوَيْلُ لِي ثُمَّ الْوَيْلُ لِي إِنْ كَانَ الشَّيْطَانُ وَالْكَفَّارُ فِيهَا أَقْرَانِي. (٦).

١- نهج البلاغه: الكتاب ٧٦، تنبيه الخواطر: ج ٢ ص ٣٥، بحار الأنوار: ج ٣٣ ص ٤٩٨ ص ٧٠٤.

٢- حليه الأولياء: ج ٨ ص ٢٩٧ الرقم ٤٣٠، تهذيب الكمال: ج ٢١ ص ١٠٠ الرقم ٤١٢١، سير أعلام النبلاء: ج ٨ ص ٤٤٤ الرقم ١١٥.

٣- تهذيب الكمال: ج ٢٠ ص ٣٨٩ الرقم ٤٠٥٠، سير أعلام النبلاء: ج ٤ ص ٣٩١، التخويف من النار: ص ٣٩.

٤- البقره: ٢٠٦.

٥- ابراهيم: ٢٨ ٣٠.

٦- بحار الأنوار: ج ٩٤ ص ١٢٢ ح ١٩ نقلًا عن الكتاب العتيق الغروي.

۶۹۰. الإمام الرضا علیه السلام : امام علی علیه السلام به عبد الله بن عباس ، هنگامی که او را به استاننداری بصره گمارد : بدان که آنچه تو را به خدا نزدیک کند ، از آتش دور می کند ، و آنچه تو را از خدا دور کند ، به آتش نزدیک می کند . ۶۸۹. قرب الإسناد عن حنّان بن سدير : حلیه الأولیاء به نقل از فضیل : شبی در حالی که علی علیه السلام در حیاط خانه اش بود ، بر او سرک کشیدم و دیدم که می گوید: «آتش ! کی می توان از آتش ، رهایی یافت ؟ !» . ۶۸۸. الأمالی عن أبي حفص الصائغ : تهذیب الکمال به نقل از ابو نوح انصاری : در اتاقی که در آن ، امام زین العابدین علیه السلام در حال سجده بود ، آتش سوزی شد . اهل خانه شروع به داد و فریاد کردند و می گفتند: «ای پسر پیامبر خدا ، آتش ! ای پسر پیامبر خدا ، آتش !» ؛ ولی ایشان سرش را [از سجده] برداشت ، تا آن که آتش خاموش شد . آن گاه ، به ایشان گفتند: چه چیزی شما را از آتش غافل ساخت ؟

فرمود: «آتش دیگر (آتش آخرت) ، مرا از آن غافل ساخت» . ۱ / ۲ جهنمقرآن «و هر گاه به او گفته شود: «از خدا بترس» ، نخوت ، وی را به گناه کشاند . پس جهنم برای او بس است ، و چه بدبستری است!» .

«آیا به کسانی که در برابر نعمت خدا ناسپاسی کردند و قوم خود را به سرای هلاکت کشاندند ، نمی نگری؟ [قوم خود را] به جهنم [کشاندند] که وارد آن می شوند و چه بد قرار گاهی است! و برای خدا ماندهایی قرار دادند تا از راه او گم راه کنند . بگو: [از نعمت های دنیا] برخوردار شوید که قطعاً بازگشت شما به سوی آتش است» .

حدیث ۶۸۱. الإمام الصادق علیه السلام : امام زین العابدین علیه السلام در دعا : خداوندا! کاش خبر جهنم و زنجیرها و سنگینی

غُل هایش را نشنیده بودم . خداوندا! کاش پرنده ای بودم که از بیم تو ، در هوا پرواز می کردم . خداوندا! وای بر من ، وای بر من ، اگر جهنم ، محشر من باشد! خداوندا! وای بر من ، وای بر من ، اگر جای نشستم جهنم باشد! خداوندا! وای بر من ، وای بر من ، اگر غذایم در جهنم ، زقوم باشد! خداوندا! وای بر من ، وای بر من ، اگر آب جوش جهنم ، آشامیدنی ام باشد! خداوندا! وای بر من ، وای بر من ، اگر شیطان و کافران ، همنشینان من در جهنم باشند!

٦٨٠. سنن الدارقطني عن الحكم بن عمير: الإمام العسكري عليه السلام في دُعاءِ الصُّباحِ: يا مَنْ في جَهَنَّمَ سَيَخْطُهُ ، يا مَنْ في الجَنَّةِ رَحْمَتُهُ . (١) / ٣ الجحيم الكتاب «ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ» . (٢)

«وَ إِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ» . (٣)

الحديث ٦٧٣. الإمام الباقر عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله في دُعاءِ عَلَّمَهُ إِيَّاهُ جَبْرَائِيلُ عليه السلام: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي إِذَا ذُكِرَتْ بِهِ تَزَعَزَعَتْ مِنْهُ السَّمَاوَاتُ وَانْشَقَّتْ مِنْهُ الْأَرْضُونَ . . . وَبِالِاسْمِ الَّذِي وُضِعَ عَلَى الْجَنَّةِ فَأَزَلْفَتْ ، وَعَلَى الْجَحِيمِ فَسُعِّرَتْ ، وَعَلَى النَّارِ فَتَوَقَّدَتْ . (٤)

-
- ١- .البلد الأمين: ص ٦٠، مصباح المتهجد: ص ٢٢٩ ح ٣٣٧ من دون إسنادٍ إلى أحدٍ من أهل البيت عليهم السلام، بحار الأنوار: ج ٨٦ ص ١٧٦ ح ٤٥ .
 - ٢- .المطففين: ١٦ .
 - ٣- .التكوير: ١٢ .
 - ٤- .بحار الأنوار: ج ٩٥ ص ٣٦٩ ح ٢٣ .

۱ / ۳ جحیم (آتش فروخته)

۶۷۲.المستدرک عن أبي هريره : امام عسکری علیه السلام در دعای صباح : ای آن که خشم [واقعی] اش در جهنم است ! ای آن که رحمت [حقیقی] اش در بهشت است ! ۱ / ۳ جحیم (آتش فروخته) (۱) قرآن «آن گاه به یقین، آنان به جحیم در می آیند». «و آن گاه که جحیم ، برافروخته شود».

حدیث ۶۶۵.الإمام علیّ علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در دعایی که جبرئیل علیه السلام به او آموخت : بار خدایا ! از تو درخواست می کنم به آن نامت که هر گاه با آن یاد شوی ، از [عظمت] آن ، آسمان ها به لرزه می افتند و زمین ها از هم می شکافند ... ، و به آن نامی که بر بهشت ، نهاده شد و بهشت ، نزدیک آورده [و خرم] شد، و بر دوزخ نهاده شد و دوزخ ، بر افروخته گشت، و بر آتش ، نهاده شد و آتش ، شعله ور گردید.

۱- .واژه «جحیم» در متن عربی و در آیات قرآنی ، به معنای مغاک (گودال) پر از آتش است و یا آتش تو بر تو، آتش بزرگ و مهیب، آتش سخت سوزان.

٦٦٤. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام علي عليه السلام : بِالمَوْتِ تُخَنَّمُ الدُّنْيَا ، وَبِالدُّنْيَا تُحَرَّزُ الآخِرَةُ ، وَبِالْقِيَامَةِ تُزْلَفُ (١) الْجَنَّةُ [لِلْمُتَّقِينَ] (٢) ، وَتُبْرَزُ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ . (٣) ٦٦٣. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه عليه السلام فِي الخُطْبَةِ المُونِقَةِ : ذُو لُطْفٍ خَفِيٍّ ، وَبَطْشٍ قَوِيٍّ ، وَرَحْمَةٍ مَوْسِمَةٍ ، وَعُقُوبَةٍ مَوْجِعَةٍ ، رَحْمَتُهُ جَنَّةٌ عَرِيضَةٌ مُونِقَةٌ ، وَعُقُوبَتُهُ جَحِيمٌ مَوْسِمَةٌ مَوْبِقَةٌ (٤) . (٥) ١ / ١٤ السَّعِيرُ الكِتَابِ «وَقالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ * فَاعْتَرَفُوا بِذَنبِهِمْ فَسُحِقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ» . (٦)

«وَ مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ المُهْتَدِ وَ مَنْ يُضِلِّمْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى وُجُوهِهِمْ عُمِّيًّا وَبُكْمًا وَصِيًّا مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا» . (٧)

راجع : النساء : ١٠ ، ٥٥ ، الحج : ٤ ، الفرقان : ١١ ، لقمان : ٢١ ، سبأ : ١٢ ، الاحزاب : ٦٤ ، فاطر : ٦ ، الشورى : ٧ ، الفتح : ١٣ ، الملك : ٥ ، الانسان : ٤ ، الانشقاق : ١٢ .

١- الزُّلْفَةُ وَالزُّلْفَى : القَرَبَةُ . أَرْزَلْفُهُ : قَرَبَتُهُ (المصباح المنير : ص ٢٥٤ «زلف»).

٢- ما بين المعقوفين أثبتناه من المصادر الأخرى .

٣- نهج البلاغه : الخطبه ١٥٦ ، الأمالي للمفيد : ص ٢٧٧ ح ٣ ، الأمالي للطوسي : ص ٣٧ ح ٤٠ كلاهما عن قبيصة بن جابر نحوه ، بحار الأنوار : ج ٦٧ ص ٦٧ ح ٢٦ .

٤- المَوْبِقُ : المَهْلِكُ (النهايه : ج ٥ ص ١٤٦ «وبق»).

٥- المصباح للكفعمي : ص ٩٦٨ ، أعلام الدين : ص ٧٢ وفيه «ممدوده» بدل «موصده» ، بحار الأنوار : ج ٧٧ ص ٣٤٠ ح ٢٨ ؛ شرح نهج البلاغه لابن أبي الحديد : ج ١٩ ص ١٤١ ، مطالب السؤول : ص ٦٠ وفيهما «ممدوده» بدل «موصده» ، كنز العمال : ج ١٦ ص ٢١٠ ح ٤٤٢٣٤ عن أبي صالح .

٦- الملك : ١٠ و ١١ .

٧- الإسراء : ٩٧ .

۱ / ۴ سعیر (آتش پرشراره)

۶۵۶. الإمام الصادق علیه السلام : امام علی علیه السلام : با مردن ، دنیا به پایان می رسد، و با دنیا آخرت به دست می آید . با فرا رسیدن قیامت ، بهشت [برای پرهیزگاران] نزدیک می شود، و دوزخ برای گم راهان ، آشکار می گردد. ۶۵۵. المصنّف عن أبیهریره : امام علی علیه السلام در خطبه موقّعه : [خداوند] عز و جل دارای لطفی پنهان و ضربتی نیرومند و رحمتی گسترده و کیفری دردآور است . رحمتش بهشتی است پهناور و زیبا، و کيفرش مفاک آتشینی است فراگیر و نابودگر. ۱ / ۴ سعیر (آتش پرشراره) قرآن «و گویند: «اگر شنیده بودیم یا تعقل کرده بودیم ، در میان اهل آتشِ پرشراره نبودیم» . پس به گناه خود ، اعتراف کنند ، مرگ باد بر اهل آتش فروزان!».

«و هر که خدا هدایتش کند ، او ره یافته است و هر که را گم راه سازد ، در برابر او برای آنان هرگز حامیانی نیابی، و روز قیامت ، آنان را کور و لال و کر، به چهره شان در افتاده، بر خواهیم انگیخت . جایگاهشان جهنّم است که هر بار که آتش آن فرو نشیند، آتشی پرشراره بر ایشان بیفزاییم».

الحديث ٦٤٨. الإمام العسكري عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: الصَّومُ يُذَبِّلُ اللَّحْمَ ، وَيُبَعِّدُ مَنْ حَرَّ السَّعِيرِ .
 (١) ٦٤٧. عنه عليه السلام: الإمام زين العابدين عليه السلام: إِنَّ فِي جَهَنَّمَ لَوَادِيًا يُقَالُ لَهُ: سَعِيرٌ؛ إِذَا خَبَتْ جَهَنَّمُ فَتَبَحَّ بِسَعِيرِهَا ،
 وَهُوَ قَوْلُ اللَّهِ: «كَلِمًا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا» . (٢) ٦٤٦. الإمام زين العابدين عليه السلام: عنه عليه السلام فِي الدُّعَاءِ: اللَّهُمَّ ...
 وَأَعِزَّنَا مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ . (٣) ١ / ٥ الحُطْمَةُ الْكِتَابُ «وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ * الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ * يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ *
 كَلَّا لَيَتَبَدَّنَ فِي الْحُطْمَةِ * وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطْمَةُ * نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ * الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْآفِنْدَةِ * إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ * فِي عَمَدٍ
 مُّمَدَّدَةٍ» . (٤)

الحديث ٦٤٠. الإمام علي عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: تُعْرَضُ لِلنَّاسِ جَهَنَّمُ كَأَنَّهَا سِرَابٌ ، يَحِطُّمُ بَعْضُهَا بَعْضًا .
 (٥) ٦٣٩. الإمام الصادق عليه السلام: تفسير القمي في قوله تعالى: «كَلَّا لَيَتَبَدَّنَ فِي الْحُطْمَةِ»: وَالْحُطْمَةُ النَّارُ الَّتِي تُحِطُّمُ كُلَّ شَيْءٍ ،
 ثُمَّ قَالَ: «وَمَا أَدْرَاكَ» يَا مُحَمَّدُ «مَا الْحُطْمَةُ * نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ *

الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْآفِنْدَةِ» قَالَ: تَلْتَهَبُ عَلَى الْفُؤَادِ . (٦)

- ١- المعجم الأوسط: ج ٩ ص ١٧٠ ح ٩٤٤٣ عن أنس، كنز العمال: ج ٨ ص ٤٥٢ ح ٢٣٦٢٠ .
- ٢- .. تفسير العياشي: ج ٢ ص ٣١٨ ح ١٦٩، تفسير القمي: ج ٢ ص ٢٩، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٢٩١ ح ٢٩ .
- ٣- الصحيفه السجادية: ص ١٠٧ الدعاء ٢٥، المصباح للكفعمي: ص ٢٢١ .
- ٤- الهمزة: ٩١ .
- ٥- المجازات النبويّة: ص ١٠٩ ح ٧٠؛ المستدرک علی الصحيحين: ج ٤ ص ٦٢٦ ح ٨٧٣٦، تفسير الطبري: ج ١٤ الجزء ٢٩ ص ٤١، السنه لابن أبي عاصم: ص ٢٨٥ ح ٦٣٥ کلها عن أبي سعيد الخدری .
- ٦- تفسير القمي: ج ٢ ص ٤٤١؛ تفسير الثعلبي: ج ١٠ ص ٢٨٧، تفسير ابن كثير: ج ٨ ص ٥٠١ كلاهما نحوه .

۱ / ۵ حُطْمَه (آتشِ متلاشی کننده)

حدیث ۶۳۷. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : روزه، گوشت را آب می کند و [در عوض،] از گرمای آتش پرشراره، دور می گرداند. ۶۳۶. الإمام الصادق علیه السلام : امام زین العابدین علیه السلام : در جهنم، دره ای است که به آن، «سعیر» می گویند و هر گاه آتش دوزخ فرو نشیند، در سعیر آن، باز می شود و این، معنای سخن خداوند است که : «و هر بار که آتش آن فرو نشیند، شراره ای [تازه] بر ایشان می افزایم». ۶۳۵. عنه صلی الله علیه و آله لِرَجُلٍ مِّنَ الْأَنْصَا امام زین العابدین علیه السلام در دعا : بار خدایا ! ... و ما را از عذاب آتشِ پرشراره، در پناه خویش بدار. ۱ / ۵ حُطْمَه (آتشِ متلاشی کننده) قرآن «وای بر هر بدگوی عیجویی که مالی گرد آورد و آن را بر شمرد. می پندارد که مالش او را جاوید کرده ؛ ولی نه! قطعاً در آتشِ متلاشی کننده، فرو افکنده خواهد شد ؛ آن هم چه آتشِ متلاشی کننده ای، آتشِ افروخته خدا که بر دل ها می رسد ؛ آتشی که آنان را در میان می گیرد، با ستون هایی دراز» .

حدیث ۶۲۹. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : جهنم چونان سرابی که شعله های آن بر یکدیگر می کوبند، بر مردم نمایان می شود. ۶۲۸. مکارم الأخلاق : تفسیر القمی در مورد فرمایش خداوند : «هرگز! حتماً در حُطْمَه، پرتاب خواهد شد» : حُطْمَه، آتشی است که همه چیز را می بلعد. آن گاه فرمود : و تو ای محمد «و تو چه می دانی حُطْمَه چیست؟ آتش بر افروخته خداوند است که به دل ها

می رسد». فرمود : [یعنی] بر دل ها شعله می کشد .

١ / ٦ سَقَرُ الْكِتَابِ «إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعْرٍ * يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُقُوا مَسَّ سَقَرٍ». (١)

«سَأْضِلِيهِ سَقَرٌ * وَمَا أَذْرَاكَ مَا سَقَرٌ * لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ * لَوَاحِهِ لِنَبَشْرِ * عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ». (٢)

«فِي جَنَاتٍ يَتَسَاءَلُونَ * عَنِ الْمُجْرِمِينَ * مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ * قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ * وَلَمْ نَكُ نُطْعِمِ الْمَسْكِينِ * وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ * وَكُنَّا نُكَذِّبُ بَيُّومِ الدِّينِ». (٣)

الحديث ٦٢٠. الإمام الباقر عليه السلام حين سئل عن ال رسول الله صلى الله عليه وآله : إن هذه الآية نزلت في الصدرية : «إنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعْرٍ * يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُقُوا مَسَّ سَقَرٍ ...» . (٤) ٦١٩. الإمام الباقر عليه السلام : الإمام الباقر عليه السلام : إنَّ فِي جَهَنَّمَ لَجَبَلًا يُقَالُ لَهُ : الصَّعْدَى ، وَإِنَّ فِي الصَّعْدَى لَوَادِيًا يُقَالُ لَهُ : سَقَرٌ ، وَإِنَّ فِي سَقَرٍ لَجَبَا يُقَالُ لَهُ : هَبْهَبٌ ؛ كُلَّمَا كُشِفَ غِطَاءُ ذَلِكَ الْجَبِّ ضَجَّ أَهْلُ النَّارِ مِنْ حَرِّهِ ، وَذَلِكَ مَنَازِلُ الْجَبَّارِينَ . (٥) .

١- القم: ٤٧ و ٤٨ .

٢- المدثر: ٢٦ ، ٣٠ .

٣- المدثر: ٤٠ ، ٤٦ .

٤- أسباب نزول القرآن: ص ٤٢٠ ح ٧٧٦ عن أبي أمامه الباهلي ، المعجم الكبير: ج ١١ ص ٨٠ ح ١١١٦٣ عن ابن عباس من دون اسنادٍ إلى أحدٍ من أهل البيت عليهم السلام ؛ ثواب الأعمال: ص ٢٥٣ ح ٥ عن زراره بن أعين ومحمد بن مسلم عن الإمام الباقر عليه السلام ، مسند زيد: ص ٤٠٩ عن زيد بن علي عن أبيه عن جدّه عن الإمام عليّ عليه السلام ، بحار الأنوار: ج ٥ ص ١١٨ ح ٥٤ .

٥- .. ثواب الأعمال: ص ٣٢٤ ح ١ ، المحاسن: ج ١ ص ٢١٤ ح ٣٩٠ كلاهما عن ميسر، روضه الواعظين: ص ٤١٨ وفيه «سعر» بدل «سقر» في الموضوعين وفيهما «صعود» بدل «الصعدى»، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٢٩٧ ح ٤٩ .

۱ / ۶ سَقَر (۱) قرآن «قطعا بزهکاران در گم راهی و جنون اند؛ روزی که در آتش به صورت، کشیده می شوند [و به آنان گفته می شود]: [بچشید [طعم] سَقَر را]» .

«زود است که او را به سَقَر در آورم؛ آن هم چه سَقَری! نه باقی می گذارد و نه رها می کند. پوست ها را سیاه می کند. بر آن ، نوزده [نگهبان] است» .

«در میان باغ ها از یکدیگر در باره مجرمان می پرسند که: «چه چیزی شما را به سَقَر کشاند؟». گویند: «از نماز گزاران نبودیم و به بینوایان غذا نمی دادیم. با هرزه درایان، هرزه درایی می کردیم و روز جزا را دروغ می شمردیم» .»

حدیث ۶۱۱. الإمام علیّ علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: این آیه در باره قَدْریان فرود آمد: «همانا بزهکاران در گم راهی و جنون اند. روزی که در آتش، به صورت، کشیده می شوند [و به آنان گفته می شود]: [بچشید [طعم] سَقَر را]» . ۶۱۰. عنه صلی الله علیه و آله: امام باقر علیه السلام: در جهنّم، کوهی است که به آن، «صِعدی» می گویند و در صعدي، پرتگاهی است که به آن، «سِقر» می گویند و در سقر، چاهی است که به آن، «هَبَّه» می گویند و هر بار که در آن چاه برداشته شود، دوزخیان از حرارت آن، فریاد بر می آورند. این چاه، جایگاه متکبران است .

۱- واژه «سِقر» که در آیات و احادیث به کار رفته، نامی است عربی، و عَلم برای آتش آخرت. بعضی گفته اند: عرب ها می گویند: «سَقَرَةُ الشَّمْسِ؛ یعنی آفتاب، او را آب کرد» و آتش را از آن جهت، سقر نامیده اند که بدن ها و ارواح را ذوب می کند (لسان العرب: ذیل همین ماده).

٦٠٩. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه عليه السلام في بيان صفة عذاب الكافرين يوم القيامة : وَيَغْضَبُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ، فيقول : يا مالِكُ ! قل لهم : ذوقوا فلن نزيدكم إلا عذاباً (١) ، يا مالِكُ ، سِعْرٌ سِعْرٌ ! قَدْ اشْتَدَّ غَضَبِي عَلَى مَنْ شَتَمَنِي عَلَى عَرْشِي ، وَاسْتَحَفَّ بِحَقِّي ، وَأَنَا الْمَلِكُ الْجَبَّارُ .

فَيُنَادِي مَالِكُ : يَا أَهْلَ الضَّلَالِ وَالْإِسْتِكْبَارِ وَالنَّعْمَةِ فِي دَارِ الدُّنْيَا ، كَيْفَ تَجِدُونَ مَنْ سَقَرَ؟

قال : فيقولون : قَدْ أَنْضَجَتْ قُلُوبَنَا ، وَأَكَلَتْ لُحُومَنَا ، وَحَطَمَتْ عِظَامَنَا ، فَلَيْسَ لَنَا مُسْتَعِيثٌ ، وَلَا لَنَا مُعِينٌ . (٢) ٦٠٨. رسول الله صلى الله عليه وآله من وصاياه ل الإمام الصادق عليه السلام : إِنَّ فِي جَهَنَّمَ لَوَادِيًا لِلْمُتَكَبِّرِينَ ، يُقَالُ لَهُ : سِقْرٌ ؛ شَكَا إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ شِدَّةَ حَرِّهِ ، وَسَيَّأَلُهُ أَنْ يَأْذَنَ لَهُ أَنْ يَتَنَفَّسَ ، فَتَنَفَّسَ فَأَحْرَقَ جَهَنَّمَ (٣) ٦٠٧. الإمام علي عليه السلام : الإمام الكاظم عليه السلام : إِنَّ فِي النَّارِ لَوَادِيًا يُقَالُ لَهُ : سِقْرٌ ، لَمْ يَتَنَفَّسْ مُنْذُ خَلَقَهُ اللَّهُ ، لَوْ أَذِنَ اللَّهُ مَعَزَ وَجَلَّ لَهُ فِي التَّنَفُّسِ بِقَدْرِ مَخِيطٍ لِأَحْرَقَ مَا عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ ، وَإِنَّ أَهْلَ النَّارِ لَيَتَعَوَّذُونَ مِنْ حَرِّ ذَلِكَ الْوَادِي وَنَتْنِهِ وَقَدْرِهِ وَمَا أَعَدَّ اللَّهُ فِيهِ لِأَهْلِهِ . وَإِنَّ فِي ذَلِكَ الْوَادِي لَجَبَلًا ؛ يَتَعَوَّذُ جَمِيعُ أَهْلِ ذَلِكَ الْوَادِي مِنْ حَرِّ ذَلِكَ الْجَبَلِ وَنَتْنِهِ وَقَدْرِهِ وَمَا أَعَدَّ اللَّهُ فِيهِ لِأَهْلِهِ . وَإِنَّ فِي ذَلِكَ الْجَبَلِ لَشَّعْبًا (٤) ؛ يَتَعَوَّذُ جَمِيعُ أَهْلِ ذَلِكَ الْجَبَلِ مِنْ حَرِّ ذَلِكَ الشَّعْبِ وَنَتْنِهِ وَقَدْرِهِ وَمَا أَعَدَّ اللَّهُ فِيهِ لِأَهْلِهِ . وَإِنَّ فِي ذَلِكَ الشَّعْبِ لَقَلْبِيًّا (٥) ؛ يَتَعَوَّذُ [جَمِيعُ] (٦) أَهْلِ ذَلِكَ الشَّعْبِ مِنْ حَرِّ ذَلِكَ الْقَلْبِ وَنَتْنِهِ وَقَدْرِهِ وَمَا أَعَدَّ اللَّهُ فِيهِ لِأَهْلِهِ . وَإِنَّ فِي ذَلِكَ الْقَلْبِ لَحَيَّةً ؛ يَتَعَوَّذُ جَمِيعُ أَهْلِ ذَلِكَ الْقَلْبِ مِنْ حُبِّ تِلْكَ الْحَيَّةِ وَنَتْنِهَا وَقَدْرِهَا وَمَا أَعَدَّ اللَّهُ فِي أَنْبِهَا مِنَ السَّمِّ لِأَهْلِهَا . (٧) .

- ١- النبأ : ٣٠ ، وفي المتن سقط فاء من فذوقوا .
- ٢- الاختصاص : ص ٣٦٤ عن جابر بن يزيد الجعفي ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣٢٢ ح ٩٩ .
- ٣- .. الكافي : ج ٢ ص ٣١٠ ح ١٠ ، ثواب الأعمال : ص ٢٦٥ ح ٧ ، الزهد للحسين بن سعيد : ص ١٠٣ ح ٢٨١ ، المحاسن : ج ١ ص ٢١٤ ح ٣٨٩ ، تفسير القمي : ج ٢ ص ٢٥١ كلها عن ابن بكير ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٢٩٤ ح ٣٨ .
- ٤- الشَّعْبُ بالكسر : الطريق في الجبل (الصحاح : ج ١ ص ١٥٦ «شعب»).
- ٥- الْقَلْبِيُّ : البئر التي لم تُطَوَّ (النهاية : ج ٤ ص ٩٨ «قلب»).
- ٦- ما بين المعقوفين أثبتناه من بحار الأنوار .
- ٧- الخصال : ص ٣٩٨ ح ١٠٦ ، جامع الأخبار : ص ٤٠٢ ح ١١٠٧ كلاهما عن إسحاق بن عمار ، روضه الواعظين : ص ٥٥٦ ، بحار الأنوار : ج ١٢ ص ٣٧ ح ٢٠ .

۶۰۶. تهذیب الأحکام عن سماعه : امام باقر علیه السلام در بیان چگونگی عذاب کافران در روز رستاخیز : و [خداوند] زنده بیدار ، به خشم می آید و [به فرشته گماشته بر دوزخ] می فرماید: «ای مالک! به آنها بگو: بچشید که شما را جز عذاب نمی افزایم . ای مالک! بر افروز، [آتش جهنم را] بر افروز؛ که خشم من ، بر آن کس که من عرش نشین را دشنام داده و با آن که منم پادشاه پرتوان حق و مقام مرا سبک شمرده، بالا گرفته است».

مالک ندا می دهد که: ای گم راهان و مستکبران و ای کسانی که در سرای دنیا برخوردار بوده اید! مزه سِیَقَر را چگونه یافتید؟

می گویند: دل های ما را پخت، گوشت هایمان را خورد و استخوان هایمان را خرد کرد . نه فریادمان به جایی می رسد و نه یابوری داریم. ۶۰۵. الإمام علی علیه السلام کان إذا دَخَلَ الْمَسَ امام صادق علیه السلام : در جهنم ، درّه ای است مخصوص متکبران که به آن ، «سِیَقَر» می گویند. آن از گرمای زیاد خود به خداوند عز و جل شکایت کرد و از او درخواست نمود تا اجازه اش دهد نفس بکشد، و نفس کشید و جهنم را سوزاند! ۶۰۴. جامع الأخبار : امام کاظم علیه السلام : در آتش ، وادی ای هست که به آن «سِیَقَر» گویند و این وادی ، از زمانی که خداوند آن را آفریده ، نفس نکشیده است. اگر خداوند عز و جل به او اجازه دهد تا به اندازه سوزنی نفس بکشد ، هر آنچه را بر روی زمین است ، می سوزاند. دوزخیان از گرمای آن وادی و بوی گند و کثافتش و از آنچه خداوند در آن وادی برای اهلش آماده ساخته است ، به خدا پناه می برند.

در آن وادی ، کوهی است که باز همه اهل آن وادی ، از گرمای آن و از بوی گند و کثافتش و از آنچه خداوند در آن کوه برای اهلش آماده ساخته است ، به خدا پناه می برند. در آن کوه ، درّه ای است که باز همه اهل آن کوه ، از گرمای آن درّه و از بوی تعفن و کثافت آن و از آنچه خداوند در آن درّه برای اهلش آماده ساخته است ، به خدا پناه می برند. در آن درّه ، چاهی است که باز همه اهل آن درّه ، از گرمای آن و کثافتش و از آنچه خداوند در آن چاه برای اهلش آماده ساخته است ،

به خدا پناه می برند . در آن چاه نیز ماری است که همه اهل آن چاه ، از پلیدی آن مار و از بوی تعفن و کثافت آن و از زهری که خداوند در نیش های آن مار برای اهلش فراهم آورده است ، به خدا پناه می برند .

١ / ٧ الظيا الكتاب «كَلَّا إِنَّهَا لَطَىٰ * نَزَاعَهُ لِّلشَّوَىٰ * تَدْعُوأ مَنْ أَدْبَرَ وَ تَوَلَّىٰ * وَ جَمَعَ فَأَوْعَىٰ». (١).

الحديث ٥٩٨. الإمام علي عليه السلام : الإمام علي عليه السلام في وصية لِكَمِيلِ بْنِ زِيَادٍ : يَا كَمِيلُ ، كُلُّ مَصْدُورٍ يَنْفُثُ (٢) ، فَمَنْ نَفَثَ إِلَيْكَ مِنْهَا بِأَمْرٍ أَمَرَكَ بِسِتْرِهِ فَإِيَّاكَ أَنْ تُبْدِيَهُ ، وَلَيْسَ لَكَ مِنْ إِبْدَائِهِ تَوْبَةٌ ، وَإِذَا لَمْ يَكُنْ تَوْبَةً فَالْمَصِيرُ إِلَى لَطَى . (٣) ٥٩٧. الإمام الباقر عليه السلام : عنه عليه السلام يَذْكُرُ أَخَاهُ عَقِيلًا حِينَ طَلَبَ مِنْهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ صَاعًا مِنْ بُرٍّ مِنْ بَيْتِ الْمَالِ يَسُدُّ بِهِ جَوْعَةَ صَبِيهِ لَهُ : ... فَأَحْمَيْتُ لَهُ حَدِيدَةً ، ثُمَّ أَدْنَيْتُهَا مِنْ جِسْمِهِ لِيَعْتَبِرَ بِهَا ، فَضَجَّ ضَجِيحًا ذِي دَنْفٍ (٤) مِنْ أَلْمِهَا ، وَكَادَ أَنْ يَحْتَرِقَ مِنْ مَيْسَمِهَا (٥) ، فَقُلْتُ لَهُ : ثَكَلْتِكَ (٦) الثَّوَاكِلُ يَا عَقِيلُ ، أَتَيْتُنْ مِنْ حَدِيدِهِ أَحْمَاهَا إِنْسَانُهَا لِلْعَبِيهِ ، وَتَجَرَّنِي إِلَى نَارٍ سَيَجْرُهَا جَبَارُهَا لِعَضْبِهِ! أَتَيْتُنْ مِنَ الْأَذَى ، وَلَا أَتُنْ مِنْ لَطَى! (٧) .

١- المعارج : ١٨ ١٥ .

٢- نَفَثَ : أَوْحَى وَأَلْقَى (النهاية : ج ٥ ص ٨٨ «نفث»).

٣- تحف العقول : ص ١٧٣ ، بشاره المصطفى : ص ٢٦ كلاهما عن كميل بن زياد ، بحار الأنوار : ج ٧٧ ص ٢٧٠ ح ١ .

٤- الدَّنْفُ : المرض الملازم . وقد دنف المريض : أى ثقل . وأدنفه المَرَضُ (الصحيح : ج ٤ ص ١٣٦٠ «دنف»).

٥- الميسم : الحديد الذي يُكوى بها (النهاية : ج ٥ ص ١٨٦ «وسم»).

٦- ثَكَلْتِكَ : أى فَقدْتِكَ (النهاية : ج ١ ص ٢١٧ «ثكل»).

٧- نهج البلاغه : الخطبه ٢٢٤ .

۱ / ۷ لَظِي (آتشِ زبانه کِش)

۱ / ۷ لَظِي (آتشِ زبانه کِش) قرآن «نه چنین است . آتشِ زبانه کِش است! بر کَننده پوست سر و اندام است . هر که را پشت کرده و روی بر تافته و [مال حرام] گرد آورده و انباشته ، فرا می خوانند».

حدیث ۵۹۱. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام در سفارش به کمیل بن زیاد : ای کمیل! هر کس که دردی در سینه دارد ، آن را بیرون می افکند . پس اگر یکی از ما سَری به تو گفت [و با تو درددلی کرد] و به پوشیده داشتن آن ، فرمانت داد، مبادا آشکارش سازی ؛ چرا که اگر آشکارش کنی ، جای توبه برایت نخواهد و هر گاه توبه ای نباشد، فرجام [کار] ، آتش زبانه کِش خواهد بود . ۵۹۰. عنه علیه السلام : امام علی علیه السلام در باره برادرش عقیل که از ایشان پیمانہ ای از گندم بیت المال خواست تا با آن ، شکم دخترش را سیر کند : ... آهنی را تفته کردم و سپس آن را به بدن او نزدیک ساختم تا از آن عبرت گیرد . او از حرارت آن ، مانند بیمار مُشْرِف به مرگ ، فریاد بر آورد و نزدیک بود از داغی آن بسوزد. به او گفتم: مادرانِ فرزندمردہ، بر تو بگریند ، ای عقیل ! آیا خود از آهنی می نالی که انسانی از سرِ شوخی ، تفته اش کرده است و با این حال ، می خواهی مرا به سوی آتشی

بکشانی که پروردگار بزرگش ، آن را با خشم خود ، افروخته است؟! تو از گزند می نالی و من از آتشِ زبانه کِش ننالم!؟

٥٨٩. عنه عليه السلام : عنه عليه السلام : إلهي ! قَلْبٌ حَشَوْتُهُ مِنْ مَحَبَّتِكَ فِي دَارِ الدُّنْيَا ، كَيْفَ تَطَّلِعُ عَلَيْهِ نَارٌ مُحْرِقَةٌ فِي لُطْفِي ؟ إلهي ! نَفْسٌ أَعَزَزْتُهَا بِتَأْيِيدِ إِيْمَانِكَ ، كَيْفَ تُذِلُّهَا بَيْنَ أَطْبَاقِ نِيرَانِكَ ؟ إلهي ! لِسَانٌ كَسَوْتُهُ مِنْ تَمَاجِيدِكَ أُنِيقَ أَثْوَابَهَا ، كَيْفَ تَهْوِي إِلَيْهِ مِنَ النَّارِ مُشْتَعَلَاتِ التِّهَابِهَا؟! (١) / ٨ / الهاويها لكتاب «وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ * فَأَمُّهُ هَاوِيَةٌ * وَ مَا أَدْرَاكَ مَا هَيْئُهُ * نَارٌ حَامِيَةٌ» . (٢)

الحديث ٥٨٣. تحف العقول عن داوود الصرمي : تفسير الطبري عن عبدالله بن مسعود عن رسول الله صلى الله عليه وآله : القتلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُكَفِّرُ الدُّنُوبَ كُلَّهَا أَوْ قَالَ : يُكَفِّرُ كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا الْأَمَانَةَ ؛ يُؤْتَى بِصَاحِبِ الْأَمَانَةِ فَيُقَالُ لَهُ : أَدَّ أَمَانَتَكَ ، فَيَقُولُ : أَيْ رَبِّ ، وَقَدْ ذَهَبَتِ الدُّنْيَا ثَلَاثًا ! فَيُقَالُ : إِذْهَبُوا بِهِ إِلَى الْهَآوِيَةِ .

فِيذْهَبُ بِهِ إِلَيْهَا ، فَيَهْوِي فِيهَا حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَى قَعْرِهَا ، فَيَجِدُهَا هُنَاكَ كَهَيْئَتِهَا ، فَيَحْمِلُهَا فَيَضَعُهَا عَلَى عَاتِقِهِ ، فَيَصْعَدُ بِهَا إِلَى شَفِيرِ جَهَنَّمَ ، حَتَّى إِذَا رَأَى أَنَّهُ قَدْ خَرَجَ زَلَّتْ فَهْوَى فِي أَثَرِهَا أَبَدَ الْآبِدِينَ .

قالوا : وَالْأَمَانَةُ فِي الصَّلَاةِ ، وَالْأَمَانَةُ فِي الصَّوْمِ ، وَالْأَمَانَةُ فِي الْحَدِيثِ ، وَأَشَدُّ ذَلِكَ الْوَدَائِعُ . (٣) .

١- .المصباح للكفعمي : ص ٤٨٧ ، البلد الأمين : ص ٣١٣ كلاهما عن الإمام العسكري عن آبائه عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج

٩٤ ص ١٠١ ح ١٤ .

٢- .القارعة : ١١٨ .

٣- .تفسير الطبري : ج ١٢ الجزء ٢٢ ص ٥٦ ، تفسير ابن كثير : ج ٦ ص ٤٧٩ كلاهما عن عبدالله بن مسعود ، عوالي اللآلي : ج

١ ص ١٢١ ح ٥٠ عن عبدالله بن عمر نحوه .

۱ / ۸ هاویه (سیاه چال)

۵۸۲. المراسیل عن أبي مالك : امام علی علیه السلام : معبود من! دلی که در سرای دنیا آن را از محبت آکنده ساخته ای ، چگونه ممکن است که آتش سوزنده دوزخ بر آن زبانه کشد؟! معبود من! جانی را که با نیروی ایمان به خودت ، عزت بخشیده ای ، چگونه در میان لایه های آتشت خوار می کنی؟! معبود من! زبانی که از تمجیدهایت ، زیباترین جامه ها را بر آن پوشانده ای ، چگونه شعله های افروخته آتش را به سویش می کشانی؟! ۱ / ۸ هاویه (سیاه چال) قرآن «و اما هر که سنجیده هایش سبک بر آید، پس جایش هاویه است و تو چه می دانی که آن چیست؟! آتشی است سوزنده».

حدیث ۵۷۶. سنن الدار قطنی عن عبد خیر : تفسیر الطبری به نقل از عبد الله بن مسعود : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود : «کشته شدن در راه خدا ، همه گناهان را پاک می کند» یا فرمود: «هر چیزی را پاک می کند ، بجز امانت را. [روز قیامت] شخصی را که امانتی نزدش بوده [و آن را ادا نکرده است]، می آورند و به او گفته می شود: "امانتت را ادا کن".

می گوید: پروردگارا! دنیا سپری شده است .

سه مرتبه [این سخنان ، ردّ و بدل می شود] و سپس گفته می شود: "او را به سیاه چال ببرید".

او را به آن جا می بَرند و در آن فرو می افتد و چون به قعرش رسید ، آن امانت را عینا در آن جا می یابد . پس آن را بر می دارد و بر دوش خود می نهد و تالبه جهنم بالا- می آورد؛ ولی همین که دید بیرون آمده است ، دو باره آن امانت در جهنم فرو می لغزد و او نیز در پی آن پایین می رود ، و این وضع تا ابد تکرار می شود» .

گفته اند که این امانت ، شامل امانت در نماز، امانت در روزه و امانت در گفتار می شود و از همه مهم تر ، سپرده ها [ای امانی مردم نزد یکدیگر] است.

٥٧٥. الإمام الحسين عليه السلام : الإمام علي عليه السلام : ألا وإن الدنيا دارٌ غَرَارَةٌ خَدَاعَةٌ ، تَنكِحُ فِي كُلِّ يَوْمٍ بَعْلًا ، وَتَقْتُلُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ أَهْلًا ، وَتُفَرِّقُ فِي كُلِّ سَاعَةٍ شِمْلًا ، فَكَمْ مِنْ مُنَافِسٍ فِيهَا وَرَاكِنٍ إِلَيْهَا مِنَ الْأَعْمَمِ السَّيِّئِ الْفَهِّ ، قَدْ قَمَذَفْتُهُمْ فِي الْهَآوِيَةِ ، وَدَمَّرْتَهُمْ تَدْمِيرًا ، وَتَبَّرْتَهُمْ (١) تَتْبِيرًا . (٢) ٥٧٤. الإمام علي عليه السلام : الإمام زين العابدين عليه السلام في الدعاء : سَيِّدِي ! عَلَيْكَ مُعْتَمِدِي وَمُعْوَلِي وَرَجَائِي وَتَوَكُّلِي ، وَبِرَحْمَتِكَ تَعَلَّقِي ، وَبِفِنَائِكَ أَحْطُ رَحْلِي ، وَبِجُودِكَ أَقْصِدُ طَلِبَتِي ، وَبِكَرَمِكَ أَيْ رَبِّ أَسْتَفْتِحُ دُعَائِي ، وَلَمَدِيكَ أَرْجُو غِنَى فَاقَتِي ، وَبِغِنَاكَ أَجْبُرُ عَيْلَتِي (٣) ، وَتَحْتَ ظِلِّ عَفْوِكَ قِيَامِي ، وَإِلَى جُودِكَ وَكِرَمِكَ أَرْفَعُ بَصِيرِي ، وَإِلَى مَعْرِفَتِكَ أُدِيمُ نَظْرِي ، فَلَا تُحْرِقْنِي بِالنَّارِ وَأَنْتَ مَوْضِعُ أَمَلِي ، وَلَا تُسَكِّنِي الْهَآوِيَةَ فَإِنَّكَ قُرَّةُ عَيْنِي . (٤) ١ / ١٩ الأثامُ الكتاب «وَالَّذِينَ لَمَّا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَمَّا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا * يُضَعَّفُ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدُ فِيهِ مُهَانًا» . (٥)

١- تَبَّرَهُ تَتْبِيرًا : أَي كَسَّرَهُ وَأَهْلَكَهُ (النهاية : ج ١ ص ١٧٩ «تبر»).

٢- الأُمَالِي لِلطُّوسِي : ص ٦٨٥ ح ١٤٥٦ عن ابن عباس ، بحار الأنوار : ج ٧٧ ص ٣٧٤ ح ٣٦ .

٣- الْعَيْلَةُ : الْفَاقَةُ وَالْفَقْرُ (مجمع البحرين : ج ٢ ص ١٢٩٩ «عيل»).

٤- مصباح المتهجد : ص ٥٩٢ ح ٦٩١ ، المصباح للكفعمي : ص ٧٩٢ ، الإقبال : ج ١ ص ١٦٩ كلُّهَا عن أَبِي حمزة الثمالي ، بحار الأنوار : ج ٩٨ ص ٩٠ ح ٢ .

٥- الفرقان : ٦٨ ٦٩ .

۱ / ۹ اَئام (کیفر گاه)

۵۶۹. عنه صلی الله علیه و آله کَانَ یَقُولُ : امام علی علیه السلام : آگاه باشید که دنیا ، سرایی فریبنده و حیلہ گراست . هر ، روز شویی می کند و هر شب ، همسری را می کُشد و هر ساعتی ، جمعی را از هم می پراکند . چه بسیارند اَمت هایی که در گذشته ، برای این دنیا سخت کوشیدند و به آن روی آوردند ؛ ولی دنیا آنان را در سیاه چال دوزخ پرتاب نمود و به کلی تباه و نابودشان کرد . ۵۶۸. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام زین العابدین علیه السلام در دعا : آقای من ! اعتماد و تکیه و امید و توکل من ، به توست . به رحمت تو چنگ در زده ام و به آستان تو بار می افکنم . بخشایش تو را می طلبم و به امید کرم تو ای پروردگار من دعایم را آغاز می کنم . رفع درویشی ام را از تو امید دارم و با توانگری تو ، فقر خویش را جبران می کنم . زیر سایه عفو تو ایستاده ام ، به بخشندگی و بزرگواری تو می نگرم و به احسان تو چشم می دوزم . پس مرا به آتش مسوزان ، که تو نقطه امید و آرزوی منی ، و مرا در سیاه چال دوزخ ، جای مده ؛ که تو [مایه دل شادی و] نور دیده منی . ۱ / ۹ اَئام (کیفر گاه) قرآن «بندگان خدا» کسانی اند که با خداوند ، معبود دیگری را نمی خوانند ، و جانی را که خدا [کشتنش را] حرام کرده ، جز به حق نمی کُشند و زنا نمی کنند ، و هر که اینها را انجام دهد ، به اَئام در خواهد آمد . در روز قیامت ، عذابش دوچندان می گردد و در آن ، خوار [و ذلیل] ، ماندگار می شود» .

الحديث ٥٦٢. أسباب نزول القرآن عن عبد الله بن مسعود: المعجم الكبير عن لقمان بن عامر: جئتُ أبا أمامة الباهليّ فقلتُ: حَدَّثنا ما سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ . فَقَالَ :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : لَوْ أَنَّ صِيحْرَةَ وُزِنَتْ عَشْرَ خَلْفَاتٍ ، قُدِفَ بِهَا مِنْ شَفِيرِ جَهَنَّمَ ما بَلَغَتْ قَعْرَها سَبْعِينَ خَرِيفًا ، حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَى غَيِّ وَأَثامٍ . قِيلَ : وَمَا غَيِّ وَأَثامٌ ؟

قال: بئران في أسفل جهنم يسيل منهما صديد أهل النار ، وهما اللذان ذكروهما الله في كتابه : «أَصَاعُوا الصَّلْوةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَ تِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا» (١) ، «وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثامًا» . (٢) ٥٦١. المستدرک علی الصحیحین عن ابن عباس : تفسیر القمى فی قوله تعالى : «وَالَّذِينَ لَمَّا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَمَّا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثامًا» : أَثامٌ وادٍ مِنْ أودِيهِ جَهَنَّمَ مِنْ صُيفٍ مُذابٍ ، قُدَّامَها خُدَّةٌ فِي جَهَنَّمَ يَكُونُ فِيهِ مِنْ عَبَدَ غَيْرَ اللَّهِ ، وَمَنْ قَتَلَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ ، وَيَكُونُ فِيهِ الرِّزَاءُ . (٣) ١٠ / سَجِينًا لِكِتَابِ «كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَفِي سَجِينٍ * وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَجِينٌ» . (٤)

١- .. مريم : ٥٩ .

٢- .. المعجم الكبير : ج ٨ ص ١٧٥ ح ٧٧٣١ ، مسند الشاميين : ج ٢ ص ٤٠٥ ح ١٥٨٩ ، البعث والنشور : ص ٢٧٤ ح ٤٧٤ وفيه «نهران» بدل «بئران» ، تفسیر الطبرى : ج ٩ الجزء ١٦ ص ١٠٠ ، تفسیر ابن كثير : ج ٥ ص ٢٤٠ ، تفسیر الثعلبي : ج ٧ ص ١٤٨ ، كتر العمال : ج ١٤ ص ٥٢٤ ح ٣٩٤٩٢ .

٣- .. تفسیر القمى : ج ٢ ص ١١٦ ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٢٨٩ ح ٢٦ .

٤- .المطففين : ٧ ، ٨ .

۱ / ۱۰ سجین (زندان ابدی)

حدیث ۵۵۵. تفسیر العیاشی عن سلیمان الجعفری : المعجم الکبیر به نقل از لقمان بن عامر : نزد ابو امامه باهلی رفتم و گفتم : برایمان حدیثی که از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله شنیده ای ، بگو .

گفت : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود : «اگر تخته سنگی به وزن ده شتر حامله از لبه جهنم [به درون آن] پرتاب شود ، هفتاد [سال و] خزان ، طول می کشد تا به غی و اثم ، در قعر جهنم برسد» . گفته شد : غی و اثم چیست؟ فرمود : «دو چاه اند در ته جهنم که چرکابه دوزخیان از آنها جاری می شود ، و این دو ، همان است که خداوند متعال در کتابش فرموده است : «نماز را تباه ساخته و از هوس ها پیروی کردند . پس به زودی به غی خواهند رسید» ، «و هر کس این کارها را انجام دهد ، به اثم می رسد» . ۵۵۴. الدرّ المنثور عن ابن عباس : تفسیر القمی در باره آیه شریف : «و کسانی که با خدا ، معبودی دیگر نمی خوانند و جانی را که خدا [کشتنش را] حرام کرده است ، جز به حق نمی کشند و زنا نمی کنند ، و هر که اینها را انجام دهد ، به اثم در خواهد آمد» : اثم ، درّه ای از درّه های جهنم است که در آن مس گداخته جاری است ، و جلوی آن ، گودالی است در جهنم و در آن کسانی هستند که غیر خدا را پرستش کرده اند و کسانی که قتل نفس کرده اند و زناکاران نیز در آن جا هستند . ۱ / ۱۰ سجین (زندان ابدی) قرآن «نه چنین است [که می پندارند]! کارنامه بدکاران در «سجین» است و توجه می دانی که «سجین» چیست؟!» .

الحديث ٥٤٨. الإمام الرضا عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: إِنَّ الْمَلَكَ لَيَصْعَدُ بِعَمَلِ الْعَبْدِ مُبْتَهَجًا بِهِ ، فَإِذَا صَعِدَ بِحَسَنَاتِهِ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : اجْعَلُوهَا فِي سَجِّينٍ ؛ إِنَّهُ لَيْسَ إِذِي أَيَّ أَرَادَ بِهَا . (١) ٥٤٧. مُهَجَّ الدَّعَوَاتِ عَنْ مَعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنِ الْإِمَامِ الصَّادِقِ الْإِمَامِ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ : وَصَاحِبُ الْبُخْلِ يَقِفُ حَزِينٌ يَتَهَوَّى بِهِ النَّارُ إِلَى سَجِّينٍ . (٢) زاجع : ص ١٢٠ (الفصل الخامس : مواصفات جهنم / أبواب جهنم وطبقاتها) ، و ص ٣٤٨ (الفصل العاشر : عوامل دخول النار / إثارة الدنيا على الآخرة) .

١- .. الكافي : ج ٢ ص ٢٩٥ ح ٧ عن الشَّيْخِ كُونِي ، مِنْهُ الْمُرِيدُ : ص ٣١٨ كلاهما عن الإمام الصادق عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٧٢ ص ٢٨٧ ح ٧ ؛ تاريخ بغداد : ج ٧ ص ٧١ الرقم ٣٥١٧ عن حَسَّانِ بْنِ عَطِيَّةٍ مِنْ دُونَ إِسْنَادٍ إِلَى أَحَدٍ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ .

٢- .. الأُمَالِي لِلصَّدُوقِ : ص ٣٣٠ ح ٣٩٠ عَنْ سَلْمَةَ بْنِ خَالِدٍ عَنِ الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَنْ أَبِيهِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ ، الْمُنَاقِبُ لِلْكُوفِيِّ : ج ١ ص ١٧٩ ح ١٠٣ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، رَوَاهُ الْوَاعِظِينَ : ص ١٧٨ عَنِ الْإِمَامِ الْبَاقِرِ عَنْهُ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ ، بحار الأنوار : ج ٣٥ ص ٢٣٨ ح ١ .

حدیث ۵۴۴. الإمام الباقر علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: فرشته با خوش حالی، عمل بنده را [به درگاه خدا] بالا می برد و چون کارهای نیک او را بالا برد، خداوند می فرماید: آنها را در سجین بگذارید. او این کارها را برای من انجام نداده است. ۵۴۳. المستدرک علی الصحیحین عن ابن عباس: امام علی علیه السلام: مرد بخیل، اندوهناک می ایستد و آتش، او را به سجین فرو می افکند. ر. ک: ص ۱۲۱ (فصل پنجم: ویژگی های جهنم / درهای جهنم و طبقه های آن)، و ص ۳۴۹ (فصل دهم: آنچه به دخول دوزخ می انجامد / برگزیدن دنیا بر آخرت).

توضیحی در باره نام های دوزخ

۱. جهنم

واژه شناسی «جهنم»

توضیحی در باره نام های دوزخاز نگاه قرآن ، تبهکارانی که از فرمان عقل و ره نمودهای فرستادگان الهی سرپیچی کرده اند و فساد و تباهی ، سراسر زندگی آنها را فرا گرفته ، در رستاخیز ، پس از محاسبه و رسیدگی دقیق به پرونده اعمالشان ، در جایگاهی که انواع عذاب های غیر قابل تصوّر وجود دارد ، مجازات خواهند شد . قرآن ، از این جایگاه با تعبیرهای مختلفی یاد کرده است ، مانند :

۱ . جهنمجهنم ، معروف ترین نام جایگاه مجازات مجرمان در قیامت است .

واژه شناسی «جهنم» واژه شناسان در باره ریشه واژه «جهنم» اختلاف نظر دارند . برخی بر این باورند که این واژه ، عبرانی است و اصل آن ، «کِهَنام» بوده و با تعریب ، «جهنم» شده است . (۱) برخی ، ریشه عبرانی آن را «جهینوم» یا «ججینوم» دانسته اند ، که محلی در چهار کیلومتری قدس بوده و زباله های شهر و لاشه های حیوانات را در آن جا می ریختند و می سوزاندند . (۲) برخی این کلمه را فارسی معرّب می دانند . (۳) به تونل زیر حمام که حرارت در آن می دمنند تا زمین حمام را گرم کند نیز جهنم می گویند . (۴) شاید به دلیل مشکوک بودن عربیت این واژه ، ابن فارس ، آن را در مقایسه اللغه آن را نیاورده ؛ اما ابن منظور در وجه تسمیه آن می گوید : الجهنام : القعر البعید ، و بئر جهنم و جهنم ، بکسر الجیم و الهاء : بعیده القعر ، و به سمیت جهنم لبعد قعرها . (۵) جهنم : عمق زیاد . چاه جهنم و جهنم ، چاهی که ژرف باشد . جهنم را به خاطر عمقش به این نام نامیده اند .

۱- .. ر . ک : تاج العروس : ج ۱۶ ص ۱۲۶ و لسان العرب : ج ۱۲ ص ۱۱۲ و النهایه : ج ۱ ص ۳۲۳ و الإئقان فی علوم القرآن

: ج ۱ ص ۳۹۸ و تفسیر الالوسی : ج ۲ ص ۹۶ .

۲- .. المفصل فی تاریخ العرب : ج ۶ ص ۶۷۹ .

۳- .. ر . ک : الصحاح : ج ۵ ص ۱۸۹۲ (ماده «جهنم») .

۴- .. ر . ک : لغت نامه دهخدا : ج ۵ ص ۶۹۶۶ (واژه «جهنم») .

۵- .. لسان العرب : ج ۱۲ ص ۱۱۲ (ماده «جهنم») .

واژه «جهنم» در قرآن و حدیث

واژه «جهنم» در قرآن و حدیثواژه «جهنم»، هر ریشه ای که داشته باشد، در قرآن و حدیث، برای تبیین جایگاه مجازات تبهکاران به کار رفته و به نظر می رسد که عرب پیش از اسلام نیز با این واژه آشنا بوده است. گفتنی است که واژه «جهنم» در قرآن، ۷۷ بار تکرار شده و در نه مورد، مضافاً إلیه «نار» قرار گرفته است و در همه این موارد، مقصود از آن جایگاه مجازات تبهکاران در قیامت است؛ امّا واژه «نار» در قرآن، کاربردهای مختلفی دارد که توضیح خواهیم داد. تکرار اضافه «نار» به «جهنم» در قرآن، بیانگر آن است که «جهنم» عین «نار» نیست و این اضافه به اصطلاح، اضافه بیانیه نیست. از سوی دیگر، جهنم دارای معنایی متناسب با «نار» است. از این رو معنای «بئر بعیده القعر» که لسان العرب برای آن ذکر می کند، تقویت می یابد، چنان که احادیثی با تعبیری از قبیل: «حُفَر النیران» مؤید دیگری برای این تفسیراند.

واژه‌شناسی «جحیم»

۲. جحیمدومین نام دوزخ، «جحیم» است که لفظاً و معناً مشابه نام نخست آن است.

واژه‌شناسی «جحیم» کلمه «جحیم» در لغت، به معنای آتشی است که به شدت برافروخته شده باشد. خلیل بن احمد در این باره می‌گوید: الجحیم: النار الشدیدة التَّأخِیج و الالتهاب. و جاحم الحرب: شدّه القتل فی معرکتها. (۱) جحیم، آتش تند، شعله‌ور و سرکش است. جاحم الحرب، به معنای کشتار هولناک در جنگ است. اما جوهری در تبیین واژه «جحیم» آورده: الجحیم: اسم من اسماء النار و کلّ نارٍ عظیمه فی مهواه فهی جحیم، من قوله تعالی: «قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُنَیْنًا فَأَلْقَوْهُ فِی الْجَحِیْمِ» (۲). و الجاحم: المكان الشدید الحرّ. (۳) جحیم، از نام‌های آتش است، و هر آتش زیاد داخل گودال را جحیم گویند که برگرفته از این سخن خداوند است: گفتند: «برای او خانه‌ای بسازید و او را در آتشی بزرگ بیندازید». جاحم، جای بسیار داغ است. به نظر می‌رسد همان‌طور که بسیاری از واژه‌شناسان گفته‌اند، (۴) اصل در معنای «جحیم»، همان معنای اول یعنی آتشی است که به شدت برافروخته شده و آنچه جوهری در معنای آن آورده، یکی از مصادیق آن است.

۱- .. العین: ج ۳ ص ۸۷.

۲- .. صافّات: آیه ۹۷.

۳- .. الصحاح: ج ۵ ص ۱۸۸۳.

۴- .. ر. ک: العین: ج ۳ ص ۸۷ و النهایه: ج ۱ ص ۲۴۱ و لسان العرب: ج ۱۲ ص ۸۴ و القاموس المحیط: ج ۴ ص ۸۷.

واژه «جحیم» در قرآن و حدیث

۳. نار

واژه شناسی «نار»

واژه «جحیم» در قرآن و حدیث در قرآن کریم، واژه «جحیم»، ۲۶ بار تکرار شده که ۲۵ بار، در آتش دوزخ و یک بار در آتشی که نمودیان افروختند و حضرت ابراهیم علیه السلام را در آن افکندند، به کار رفته است. در احادیث نیز این واژه، مکرر در معنای آتش دوزخ، به کار رفته است. بنا بر این، قرآن و حدیث، این واژه را در معنای لغوی آن به کار برده اند.

۳. نارسومین نام دوزخ، «نار» است.

واژه شناسی «نار» کلمه «نار» و «نور» از نگاه برخی از واژه شناسان عرب، به یک ریشه می رسند. ابن فارس در این باره می گوید: النون والواو والراء أصل صحيح يدل على إضاءة واضطراب وقله ثبات. منه النور والنار، سُميا بذلك من طريقة الإضاءة، ولأن ذلك يكون مضطربا سريع الحركة. (۱) ن و ر، یک ریشه صحیح است که بر روشنی و موج و کم ثباتی دلالت می کند. از همین ریشه اند نار و نور، و نامیده شدنشان به این نام، از این روست که نورافشان اند، و این از آن جهت است که موج و شتابان اند. برخی از پژوهشگران در تبیین رابطه «نار» و «نور» گفته اند: إن الضوء والحرارة متلازمان؛ فإِنَّهُمَا يتحصَّيان من التموَّج والاهتزاز الشديد في ذرات الشيء وداخله. فإذا كان النظر إلى جهة الضوء يقال: إنه نور و يطلق عليه النور، و إذا لوحظ النظر إلى جهة الحرارة يطلق عليه النار و يناسبها وجود الألف الدال على التشعشع والارتفاع والتلاؤ. (۲)

روشنی و حرارت، همراه همیشگی اند، که از موج و حرکت تند در ذرات و داخل یک شیء به دست می آیند. وقتی به حیث نور آن نگریسته شود، به آن نور گفته می شود، و بر آن، «نور» اطلاق می گردد، و وقتی که به حیث گرمایش آن نگریسته شود، به آن «نار» گفته می شود. و وجود الف در نار، که دلالت بر شعاع و رفعت و برافروختگی دارد، با آن مناسبت دارد.

۱- .. معجم مقایس اللغة: ج ۵ ص ۳۶۸.

۲- .. التحقيق في كلمات القرآن الكريم: ج ۱۲ ص ۲۷۹.

واژه «نار» در قرآن و حدیث

واژه «نار» در قرآن و حدیث در قرآن، کلمه «نار (بدون الف و لام)» و «النار (با الف و لام)» در مجموع، ۱۴۵ بار تکرار شده است که در ۱۱۸ مورد، آتش جهنم، دو مورد، آتش برزخ و ۲۵ مورد، معانی مختلف آتش دنیا، مراد است. کاربردهای آتش در قرآن را بدین سان می توان خلاصه کرد: ۱. آتش، به عنوان یکی از نشانه های توحید، (۱) ۲. آتش، مبدأ آفرینش جن و شیطان، (۲) ۳. آتش، مبدأ مشاهدات موسی علیه السلام در آغاز نبوت، (۳) ۴. آتشی که ابراهیم علیه السلام در آن افکنده شد، (۴) ۵. مثل زدن به آتش، (۵) ۶. آتش جنگ، (۶) ۷. آتش گرفتاری ها و سختی های دنیا، (۷) ۸. آتش گناه، (۸) ۹. آتش برزخ، (۹) ۱۰. آتش دوزخ. (۱۰) گفتنی است که در قرآن، کلمه «نار»، هنگامی که برای آتش دوزخ به کار رفته، با کلمه «جهنم» ترکیب گردیده است. در احادیث نیز کلمه «نار» مکرر در آتش دوزخ به کار رفته است.

- ۱- .. یس: آیه ۸۰، واقعه: آیه ۷۱.
- ۲- .. اعراف: آیه ۱۲، ص: آیه ۷۶، الرحمن: آیه ۱۵، حجر: آیه ۲۷.
- ۳- .. قصص: آیه ۲۹، طه: آیه ۱۰، نمل: آیه ۸۷.
- ۴- .. انبیا: آیه ۶۹، عنکبوت: آیه ۲۴.
- ۵- .. بقره: آیه ۱۷، ۲۶۶.
- ۶- .. مائده: آیه ۶۴.
- ۷- .. آل عمران: آیه ۱۸۳.
- ۸- .. بقره: آیه ۱۷۴، نساء: آیه ۱۰.
- ۹- .. غافر: آیه ۴۶، الرحمن: آیه ۳۵.
- ۱۰- .. بقره: آیه ۱۲۶ و ۱۶۷ و ۱۷۵ و ۲۱۷ و ۲۲۱ و ۲۵۷ و ۲۷۵ و ...

۴. سَقَر

واژه شناسی «سَقَر»

واژه «سَقَر» در قرآن و حدیث

۴. سَقَر چهارمین نام دوزخ ، «سَقَر» است .

واژه شناسی «سَقَر» واژه «سَقَر» در اصل به معنای سوختن و دگرگون شدن به وسیله آتش است . ابن فارس می گوید : السین و القاف و الراء أصل يدل علی إحراق أو تلویح بنار ، يقال : سقرته الشمس ، إذا لَوَّحتَه . (۱) س ق ر ، ریشه ای است که بر سوزاندن یا داغ کردن با آتش ، دلالت دارد . گفته می شود . «سقرته الشمس» ، یعنی آفتاب ، او را داغ کرد . بعضی این واژه را عربی می دانند و بر این باورند که وجه تسمیه آتش دوزخ به «سَقَر» ، این است که جسم را ذوب می نماید؛ (۲) ولی برخی دیگر معتقدند که این نام ، عجمی است . (۳)

واژه «سَقَر» در قرآن و حدیث در قرآن ، چهار بار کلمه «سَقَر» به کار رفته (۴) و در همه موارد ، مقصود از آن ، آتش دوزخ است . در یکی از این موارد ، «سَقَر» چنین تعریف شده است : «وَمَا أَذْرَلْكَ مَا سَقَرٌ * لَا تُبْقِي وَ لَا تَذَرُ * لَوْ أَهَّ لِلْبَشَرِ . (۵) و تو نمی دانی «سَقَر» چیست ؟ [آتشی است که] نه چیزی را باقی می گذارد و نه چیزی را رها می سازد» . این تعریف ، نشان می دهد که در نام گذاری دوزخ به «سَقَر» ، ریشه لغوی آن مورد توجه بوده است . با عنایت به این که آیات یاد شده ، بیانگر جایگاه یکی از سران شرک و کفر یعنی ولید بن مغیره است ، می توان گفت : «سَقَر» در دوزخ ، نام جایگاهی است که عذاب آن ، بیش از سایر مکان های دوزخ است . به این معنا در شماری از احادیث ، تصریح شده است . (۶)

۱- .. معجم مقاییس اللغة : ج ۳ ص ۸۶ .

۲- .. ر . ک : النهايه : ج ۲ ص ۳۷۷ ، لسان العرب : ج ۴ ص ۳۷۲ .

۳- .. ر . ک : الصحاح : ج ۲ ص ۶۸۷ .

۴- .. قمر : آیه ۴۸ ، مدثر : آیه ۲۶ و ۲۷ و ۴۲ .

۵- .. مدثر : آیه ۲۷ ۲۹ .

۶- .. ر . ک : ص ۳۱ (فصل یکم : نام های دوزخ / سقر) .

واژه‌شناسی «سعیر»

۵. سعیر پنجمین نام دوزخ، «سعیر» است.

واژه‌شناسی «سعیر» این واژه در اصل به معنای فروخته شدن چیزی و بالا آمدن آن است. بدین جهت به آتشی که زبانه می‌کشد و بالا می‌آید، «سعیر» گفته می‌شود. ابن فارس می‌گوید: السین و العین و الراء أصل واحد يدلّ علی اشتعال الشیء و اتّفاده و ارتفاعه. من ذلك السعیر سعیر النار. (۱) س ع ر، ریشه‌ای است که بر شعله کشیدن، آتش زدن و بالا رفتن دلالت دارد. از همین واژه است سعیر النار (شعله آتش).

۱- .. معجم مقایس اللغة: ج ۳ ص ۷۵ (ماده «سعر»).

۶. حُطْمَه

اشاره

واژه «سعیر» در قرآن و حدیث در قرآن ، واژه «سعیر» ، شانزده بار (۱) و واژه «سُعْرَتُ» ، یک بار آمده است . در قرآن ، واژه «سعیر» گاهی در توصیف آتش دوزخ ، به کار رفته است مانند : «مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمَ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا . (۲) جایگاهشان دوزخ است . هر زمان آتش آن فرو نشیند ، شعله تازه ای بر آنان می افزایم !» . ولی قرار گرفتن این واژه در برابر «جَنَّتْ (بهشت)» مانند : «فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَ فَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ . (۳) گروهی در بهشت و گروهی در آتش سوزان اند» . و تعبیر «أصحاب السعير» (۴) در چند آیه دیگر ، قرینه اند که «سعیر» علاوه بر معنای وصفی ، یکی از نام های دوزخ نیز هست . در احادیث نیز از دوزخ با عنوان «سعیر» یاد شده است ، مانند : «حَزَّ السَّعِيرِ» و «عَذَابُ السَّعِيرِ» . (۵)

۶. حُطْمَه ششمین نام دوزخ «حُطْمَه» است .

-
- ۱- .. با مشتقات آن ، نوزده مرتبه می شود : سُعْر ، دو مرتبه و سُعْرَت یک مرتبه و سعیر ، شانزده مرتبه .
 - ۲- .. اسرا : آیه ۹۷ .
 - ۳- .. شورا : آیه ۷ .
 - ۴- .. فاطر : آیه ۶ ، ملک : ۱۰ ۱۱ .
 - ۵- .. ر . ک : ص ۲۷ (فصل یکم : نام های دوزخ / سعیر «آتش پرشراره») .

واژه شناسی «حُطْمه» واژه «حُطْمه» در قرآن و حدیث

واژه شناسی «حُطْمه» حطمه، صیغه مبالغه است از ماده «حطم» به معنای در هم شکستن. از این رو به سال های قحطی، «حُطْمه» (بر وزن لقمه) گفته می شود؛ زیرا همه چیز را در هم می شکنند. نیز به محلی از اطراف کعبه که میان حجر الأسود و در خانه واقع شده، «حطیم» گفته می شود؛ زیرا در اثر ازدحام و فشار مردم، گویا استخوان ها در هم می شکنند. ابن فارس در این باره آورده است: الحاء و الطاء و المیم أصل واحد، و هو كسر الشيء. يقال: حطمت الشيء حطما: كسرتة... و الحطمة: السنه الشدیده، لأنها تحطم کل شیء. (۱) ح ط م، یک ریشه است و آن، شکستن چیزی است. گفته می شود: «حطمتُ الشيء حطما»، یعنی: آن را شکستم. حُطْمه، به معنای قحطی شدید است؛ چون همه چیز را در هم، می شکنند. بنا بر این، نام گذاری دوزخ به «حُطْمه» بدین جهت است که آتش دوزخ، همه چیز را در هم می شکنند و متلاشی می سازد.

واژه «حُطْمه» در قرآن و حدیثواژه «حطمه» دو بار در سوره هُمَزَه، تکرار شده است. قرآن در توضیح این نام، اولاً برای تصویر مبالغه و بیان عظمت آن، «نار (آتش)» را به «الله» اضافه می کند و ثانياً از ویژگی های آن می گوید که: آتشی است که نه تنها ظاهر جسم، بلکه جان و دل را هم می سوزاند: «وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطْمَةُ * نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ * الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْ? دَه». (۲) و توجه می دانی «حطمه» چیست؟! آتش برافروخته خداوند است. که به دل ها می رسد. این بیان، مؤید آن است که در کاربرد واژه «حطمه» برای دوزخ معنای لغوی آن، مورد توجه بوده؛ چرا که آتش دوزخ تا اعماق جان انسان تبهکار نفوذ می کند و آن را در هم می شکنند. در حدیثی آمده است که آتش دوزخ، علاوه بر این که دوزخیان را به شدت در هم می شکنند و خرد می کند، خود پاره ها و توده های آتش نیز یکدیگر را در هم می شکنند. متن حدیث چنین است: تُعْرَضُ لِلنَّاسِ جَهَنَّمُ كَأَنَّهَا سَرَابٌ يَحِطُّمُ بَعْضُهَا بَعْضًا. (۳) دوزخ، چونان سرابی که شعله های آن بر یکدیگر فرو می کوبند، بر مردم نمایان می شود. سید رضی در توضیح این حدیث می گوید: این گفته، مجاز است؛ زیرا منظور پیامبر خدا که درود و سلام بر او باد شدت شعله و در هم پیچیدن زبانه اش است، چنان که گویی بخش هایی از آن، بخش های دیگر را در هم می کوبد؛ یعنی خرد می کند و می شکنند. «حُطْم» به معنای شکستن است. احتمال هم دارد که مراد، این باشد که جهنم، تن عذاب شوندگان را در هم می شکنند و آنها را جزئی از جهنم قرار می دهد؛ زیرا آنان مدام در آن ماندگارند و از آن بیرون نمی آیند. (۴)

۱- .. معجم مقاییس اللغة: ج ۲ ص ۷۸ (ماده «حطم»).

۲- .. همزه: آیه ۷۵.

۳- .. ر. ك: ص ۲۹ ح ۱۳.

۴- .. المجازات النبویة: ص ۱۰۹ ح ۷۰.

۷. هاویه

واژه‌شناسی «هاویه»
واژه «هاویه» در قرآن و حدیث

۷. هاویه‌هفتمین نام دوزخ ، «هاویه» است .

واژه‌شناسی «هاویه» این واژه در اصل ، از مادّه «هوی» به معنای افتادن به پایین و سقوط کردن از بلندی است . ابن فارس می‌گوید : الهاء و الواو و الیاء : أصل صحیح يدلّ علی خلوّ و سقوط ... و يقال : هوی الشیء یهوی : سقط . و هاویه : جهنّم ، لأنّ الکافر یهوی فیها . و الهاویه : کلّ مهواه ، و الهوّه : الوهده العمیقه . (۱) ه و ی ، ریشه صحیحی است که بر رها شدن و فرو افتادن ، دلالت می‌کند . گفته می‌شود : «هوی الشیء یهوی» ، یعنی : سقوط کرد . هاویه جهنّم ، برای این است که کافر در آن ، سقوط می‌کند . هاویه ، به هر گودالی گفته می‌شود . هوه ، گودال عمیق است . بنا بر این ، نامیده شدن جهنّم به «هاویه» ، بدان جهت است که تبهکاران در چنین جایگاه عمیق و خطرناکی سقوط می‌کنند .

واژه «هاویه» در قرآن و حدیثواژه «هاویه» تنها یک بار در قرآن آمده است : «وَ أَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ * فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ * وَ مَا أَذْرَكَ مَا هِيَ * نَارٌ حَامِيَةٌ . (۲) و اما کسی که ترازوهایش سبک است ، پناهگاهش «هاویه» است ! و تو چه می‌دانی «هاویه» چیست؟! آتشی است سوزان!». کلمه «أمّ» در این آیه ، به معنای جایگاه و قرارگاه است. (۳) بنا بر این ، معنای آیه ، این است که جایگاه کسانی که اعمال نیک آنان وزن و ارزشی ندارد ، پرتگاه سوزان و عمیق دوزخ است. گفتنی است که از برخی احادیث نیز استفاده می‌شود که در نام گذاری جهنّم به «هاویه» ، عمیق بودن دوزخ و سقوط دوزخیان در آن ، مورد عنایت بوده است . (۴)

۱- .. معجم مقاییس اللغه : ج ۶ ص ۱۵ .

۲- .. قارعه ، آیه ۸۱۱ .

۳- .. ر . ر . ک : الصحاح : ج ۶ ص ۲۵۳۹ .

۴- .. ر . ر . ک : ص ۳۷ (فصل یکم : نام های دوزخ / هاویه «سیاه چال») .

۸. لظی**واژه شناسی «لظی»**

۸. لظیهشتمین نام دوزخ، «لظی» است.

واژه شناسی «لظی» برخی از واژه شناسان، این واژه را به زبانه و شعله خالص آتش، تفسیر کرده اند و برخی از آنان، آن را به معنای آتش می دانند. خلیل بن احمد فراهیدی می گوید: لظی: هو اللهب الخالص. (۱) لظی، شعله ناب (بدون دود) است. امّا ابن منظور می گوید: اللظی: النار، وقیل: اللهب الخالص... و لظی: اسم جهنّم، نعوذ باللّٰه منها، غیر مصروف، و هی معرفه لا- تنوّن و لا- تنصرف للعلمیّه و التّأنیث، و سمّیت بذلك لأنّها أشدّ النیران. (۲) لظی، آتش است و گفته شده شعله خالص است. لظی، نام جهنّم است که از آن به خدا پناه می بریم. این کلمه، غیر منصرف است و تنوین نمی گیرد. غیر منصرف بودنش به خاطر علم بودن و مؤنث بودن است. نامیده شدن دوزخ به «لظی»، به سبب سخت ترین آتش بودن آن است. بنا بر این، از نظر واژه شناسی، کلمه «لظی» اگر با تنوین بیاید، صفت آتش است؛ ولی اگر بدون تنوین بیاید، نام عام و یا نام خاصّ آن است. البته از بعضی احادیث استفاده می شود که لظی، نام یکی از درکات جهنّم است. (۳)

۱-.. العین: ج ۸ ص ۱۶۹ (مادّه «لظی»).

۲-.. لسان العرب: ج ۱۵ ص ۲۴۸ (مادّه «لظی»).

۳-.. ر. ک: ص ۳۷ ح ۲۲.

واژه «لظی» در قرآن و حدیث

واژه «لظی» در قرآن و حدیثواژه «لظی»، تنها یک بار در قرآن آمده است: «كَلَّا إِنَّهَا لَلظَى * نَزَّاعَةً لِّلشَّوَى . (۱)» نه چنین است! آن، شعله های سوزان آتش است. بر کننده پوست سر و اندام است. مرجع ضمیر «إنَّها» در این آیه، اگر «نار» (۲) باشد، «لظی» معنای وصفی آن را در بر دارد و دیگر، نام دوزخ نخواهد بود، مانند: «فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى . (۳)» و من شما را از آتشی که زبانه می کشد، بیم می دهم. اما اگر ضمیر «إنَّها» ضمیر مبهم و یا ضمیر قصه باشد چنان که بسیاری از واژه شناسان (۴) و مفسران (۵) گفته اند، «لظی» نامی از نام های دوزخ است. گفتنی است که برخی از احادیث نیز این معنا را تأیید می نماید. (۶)

- ۱- .. معارج: آیه ۱۶۱۵.
- ۲- .. در تفسیر الکشاف، در باره مرجع این ضمیر آمده: «و الضمیر للنار و لم یجر لها ذکر، لأنّ ذکر العذاب دلّ علیها. ویجوز أن یکون ضمیرا مبهما ترجم عنه الخبر، أو ضمیر القصة» مرجع ضمیر، نار است. این که از نار، اسم برده نشده، برای این است که عذاب ذکر شده، بر آن، دلالت می کند. این هم درست است که گفته شود: ضمیر مبهم است و خبر، حکایتگر آن است. نیز ممکن است ضمیر قصه باشد (الکشاف: ج ۶ ص ۲۰۷).
- ۳- .. لیل: آیه ۱۴.
- ۴- .. ر. ک: العین: ج ۸ ص ۱۶۹ و الصحاح: ج ۶ ص ۲۴۸۲ و النهایه: ج ۴ ص ۲۵۴ و لسان العرب: ج ۱۵ ص ۲۴۸ و القاموس المحيط: ج ۴ ص ۳۸۶ و مجمع البحرین: ج ۴ ص ۱۲۲ (ماده «لظی»).
- ۵- .. ر. ک: التبیان فی تفسیر القرآن: ج ۱۰ ص ۱۱۷ و تفسیر غریب القرآن: ص ۶۵ و تفسیر الطبری: ج ۱۴ الجزء ۲۹ ص ۷۴ و تفسیر السمرقندی: ص ۴۷۲.
- ۶- .. ر. ک: ص ۳۵ (فصل یکم: نام های دوزخ / لظی «آتش زبانه کش»).

۹. اَاثام

واژه شناسی «اَاثام»

۹. اَاثامهمین نام دوزخ ، «اَاثام» است .

واژه شناسی «اَاثام» این واژه از ریشه «إِثم» به معنای گناه است و «اَاثام» ، به معنای کیفر گناه است . خلیل بن احمد می گوید : و الأَاثام فی جمله التفسیر : عقوبه الإِثم . (۱) اَاثام در تفاسیر ، کیفر گناه ، معنا شده است . همچنین ابن منظور می نویسد : و الأَاثام جزاء الإِثم . (۲) اَاثام ، کیفر گناه است . از این رو ، دوزخ را می توان «اَاثام» نامید ؛ زیرا جایگاه کیفر گنهکاران است .

۱- .. العین : ج ۸ ص ۲۵۰ (مادّه «أَثم»).

۲- .. لسان العرب : ج ۱۲ ص ۶ (مادّه «أَثم»).

واژه «اثام» در قرآن و حدیث

واژه «اثام» در قرآن و حدیث در قرآن ، یک بار کلمه «اثام» آمده است : «وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا . (۱) و کسانی که معبود دیگری را با خداوند نمی خوانند و انسانی را که خداوند خونس را حرام شمرده ، جز به حق نمی کشند و زنا نمی کنند ، و هر کس چنین کند ، مجازات سختی خواهد دید !» . مفسران غالباً همانند واژه شناسان ، «اثام» را به کیفر گناه ، تفسیر کرده اند؛ (۲) اما یکی از آنان این واژه را به وادی ای در جهنم تفسیر کرده است ، (۳) این معنا از ابن عمر ، قتاده ، مجاهد ، عکرمه و سعید بن جبیر نیز گزارش گردیده است . (۴) برخی نیز این واژه را نامی از نام های دوزخ دانسته اند . (۵)

- ۱- .. فرقان : آیه ۶۸ .
- ۲- .. ر . ک : التبیان فی تفسیر القرآن : ج ۷ ص ۵۰۸ و مجمع البیان : ج ۶ ص ۴۳۲ و ج ۷ ص ۳۰۸ و تفسیر الطبری : ج ۱۱ الجزء ۱۹ ص ۴۰ و تفسیر ابن کثیر : ج ۳ ص ۳۳۹ .
- ۳- .. تفسیر القمی : ج ۲ ص ۱۱۶ ۱۱۷ .
- ۴- .. ر . ک : بحار الأنوار : ج ۸ ص ۲۵۵ و تفسیر ابن ابی حاتم : ج ۸ ص ۲۷۳۰ .
- ۵- .. ر . ک : تفسیر البحر المحیط : ج ۶ ص ۴۷۲ .

واژه شناسی «سَجِين»

واژه «سَجِين» در قرآن و حدیث

۱۰. سَجِين همين نام دوزخ ، «سَجِين» است .

واژه شناسی «سَجِين» اين واژه ، صيغه مبالغه از ماده «سجن» به معنای زندان است . بنا بر اين ، «سَجِين» جایگاه ابدی تبهکاران است که به دليل وجود انواع عذاب ها در آن که قابل مقایسه با سخت ترين زندان های دنیوی نیست ، چنین نامیده شده است . ابن منظور می گوید : سَجِين : فَعِيلٌ مِنَ السَّجْنِ ، وَ السَّجِينُ : السَّجْنُ . وَ سَجِينٌ : وَادٍ فِي جَهَنَّمَ ، نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْهَا ، مُشْتَقٌّ مِنْ ذَلِكَ . (۱) سَجِين ، صيغه مبالغه از «سجن» است . سَجِين ، همان سجن (زندان) است . سَجِين ، وادی ای در جهنم که از آن به خدا پناه می بریم ، از همین ریشه مشتق شده است . راغب اصفهانی نیز اين واژه را چنین معنا کرده است : وَ السَّجِينُ : اسْمٌ لِجَهَنَّمَ بِإِزَاءِ عَلِيِّينَ ، وَ زَيْدٌ لَفْظُهُ تَنْبِيْهُهَا عَلَيَّ زِيَادَةً مَعْنَاهُ . (۲) سَجِين ، نامی است برای جهنم در برابر عَلِيِّينَ . بر اصل آن، برای توجه به زیادت معنایش [حروفی] افزوده شده است .

واژه «سَجِين» در قرآن و حدیث در قرآن ، اين واژه دو بار به کار رفته است : «كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَفِي سَجِينٍ * وَ مَا أَدْرَاكَ مَا سَجِينٌ . (۳) نه چنین است [که آنها می پندارند]! به يقين ، نامه اعمال بدکاران ، در «سَجِين» است ، و توجه می دانی که «سَجِين» چیست؟! . کلمه «کتاب» در اين آیه ، به معنای مکتوب است . البته نه به معنای نوشته چیزی با قلم در کاغذ ؛ بلکه به معنای قضای حتمی الهی است ، بدین معنا که سرنوشت قطعی تبهکاران ، زندانی ابدی است که به دليل وجود انواع سختی ها در آن ، قابل توصیف نیست . بنا بر اين ، آیه «وَ مَا أَدْرَاكَ مَا سَجِينٌ» ، تأکید بر اين است که عذاب های زندان دوزخ ، فوق ادراک و توصیف اند . (۴) برخی از روایات نیز به همین معنا اشاره دارند . (۵)

۱- .. لسان العرب : ج ۱۳ ص ۲۰۳ (ماده «سجن»).

۲- .. مفردات ألفاظ القرآن : ص ۳۹۹ (ماده «سجن»).

۳- .. مطففين : آیه ۸۷ .

۴- .. ر . ر . ك : الميزان في تفسير القرآن : ج ۲۰ ص ۲۳۱ ۲۳۲ .

۵- .. ر . ر . ك : ص ۱۲۱ (فصل پنجم : ویژگی های جهنم) .

چند نظریه در باره نام های دوزخ

۱. اشاره به ویژگی های دوزخ

چند نظریه در باره نام های دوزخدر تبیین و تحلیل نام های دوزخ، چند نظریه و یا احتمال وجود دارد:

۱. اشاره به ویژگی های دوزخ بسیاری از واژه شناسان و مفسران، هر یک از نام های دوزخ را اشاره به بُعدی از ابعاد و ویژگی ای از ویژگی های دوزخ می دانند. مثلاً دوزخ، «جهنم» نامیده می شود؛ چون آتش آن به سختی بر انسان حمله می کند، یا این که از عمق زیادی برخوردار است، (۱) یا «جحیم» نامیده می شود؛ چون به شدت، فروخته است، (۲) یا «الظی» نامیده می شود؛ چون زبانه می کشد، (۳) یا «سقر» نامیده می شود؛ چون چهره را دگرگون می نماید، (۴) یا «حطمه» نامیده می شود؛ چون همه چیز را در هم می شکند و در عمق جان نفوذ می کند، (۵) یا «هاویه» نامیده می شود؛ چون تبهکاران در عمق آن سقوط می نمایند (۶) و یا ...

-
- ۱- .. ر. ک: القاموس الفقهی: ص ۷۲ و مجمع البیان: ج ۲ ص ۲۴۸ و عمده القاری: ج ۵ ص ۲۰ و تفسیر السمعی: ج ۶ ص ۹ و النهایه: ج ۱ ص ۳۲۳ و تاج العروس: ج ۱۶ ص ۱۲۶ و لسان العرب: ج ۱۲ ص ۱۱۲.
 - ۲- .. ر. ک: مفردات الفاظ القرآن: ص ۸۸ و المیزان فی تفسیر القرآن: ج ۵ ص ۲۳۸ و رسائل الشریف المرتضی: ج ۴ ص ۱۳۴ و معجم لغه الفقهاء: ص ۱۶۰ و تفسیر البیضاوی: ج ۵ ص ۱۹.
 - ۳- .. ر. ک: شرح أصول الکافی: ج ۲ ص ۱۶۶ و الصحاح: ج ۶ ص ۲۴۸۲ و تفسیر الفخر الرازی: ج ۳۱ ص ۲۰۳ و العین: ج ۸ ص ۱۶۹.
 - ۴- .. ر. ک: التبیان فی تفسیر القرآن: ج ۱۰ ص ۱۸۰ و ۱۸۶ و الأمثل فی کتاب الله المنزل: ج ۱۷ ص ۳۴۵ و مفردات ألفاظ القرآن: ص ۲۳۵.
 - ۵- .. ر. ک: فتح الباری: ج ۸ ص ۵۶۱ و تفسیر الطبری: ج ۵ الجزء ۳۰ ص ۲۹۴ و تفسیر الرازی: ج ۳۲ ص ۹۴ و الصحاح: ج ۵ ص ۱۹۰۱ و مجمع البیان: ج ۸ ص ۳۹۲.
 - ۶- .. ر. ک: تفسیر الطبری: ج ۱۵ الجزء ۳۰ ص ۲۸۲ و تفسیر السمرقندی: ج ۳۰ ص ۵۸۶ و الصحاح: ج ۶ ص ۲۵۳۹ و معجم مقاییس اللغه: ج ۶ ص ۱۵.

۲. اشاره به طبقات دوزخ

۲. اشاره به طبقات دوزخ نظریه دیگر، این است که شماری از نام های یاد شده، به طبقات دوزخ اشاره دارند، (۱) چنان که در حدیثی از امام علی علیه السلام آمده است: **إِنَّ جَهَنَّمَ لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ أَطْبَاقٍ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ وَوَضَعَ إِحْدَى يَدَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى، فَقَالَ: هَكَذَا وَ إِنَّ اللَّهَ وَضَعَ الْجَنَانَ عَلَى الْعَرْضِ، وَوَضَعَ النَّيرانَ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ، فَأَسْفَلُهَا جَهَنَّمُ، وَفَوْقُهَا لُظَى، وَفَوْقُهَا الْحُطْمَةُ، وَفَوْقُهَا سِدْقَرٌ، وَفَوْقُهَا الْجَحِيمُ، وَفَوْقُهَا السَّعِيرُ، وَفَوْقُهَا هَا هَاوِيَةُ.** (۲) آن حضرت دستانش را بر روی هم گذاشت و فرمود: این گونه خداوند باغ های بهشت را در کنار هم قرار داد، ولی عذاب های آتش را بر روی هم. طبقه زیرین آن، جهنم است. بالای آن، لظی است. بالایش حطمه و بر بالای آن، جحیم و بر روی آن، سعیر و بالای آن، هاویه است. بنا بر این روایت، درهای دوزخ هماهنگ با طبقات آن است، بدین معنا که برای هر طبقه، درب ویژه ای است. این معنا در احادیث دیگر (۳) نیز آمده است. البته طولی بودن طبقات جهنم و عرضی بودن طبقات بهشت در این حدیث، مؤیدی ندارد و با توجه به ضعف سند آن، چیزی را نمی تواند اثبات کند.

۱- .. ر. ک: مجمع البیان: ج ۱۰ ص ۱۸۱.

۲- .. مجمع البیان: ج ۶ ص ۵۱۹، بحار الأنوار: ج ۸ ص ۲۴۵.

۳- .. ر. ک: ص ۱۲۱ (فصل پنجم: ویژگی ها جهنم / درهای جهنم و طبقه های آن).

۳. اشاره به درهای دوزخ

۴. اشاره به مکان های خاصی در دوزخ

۳. اشاره به درهای دوزخ احتمال سوم، این است که نام های یاد شده به درهای دوزخ اشاره دارند، بدین معنا که درهای هفتگانه دوزخ که در قرآن آمده، (۱) به این نام ها، نامیده شده اند. (۲)

۴. اشاره به مکان های خاصی در دوزخ شماری از احادیث، دلالت دارند که برخی از نام های یاد شده، مانند «سعیر» (۳) و «سقر» (۴)، نام درّه های خاصی در دوزخ اند. با توجه به این احادیث، می توان گفت برخی از نام هایی که توضیح داده شدند، نام همه دوزخ و برخی از نام ها، نام نقاط خاصی از آن هستند، چنان که در دوزخ، نقاط دیگری نیز به نام های «حصینه»، (۵) «هبهب»، (۶) «عساق»، (۷) «صعدی» ۸ و ... وجود دارد. گفتنی است که موارد یاد شده، احتمالاتی هستند که نمی توانند چیزی را اثبات کنند. بنا بر این، اظهار نظر قطعی در مورد چگونگی نام های دوزخ، ممکن نیست. آنچه به ذهن نزدیک تر می رسد، این است که شماری از نام های یاد شده، نام دوزخ و شماری، اوصاف آن اند، چنان که نامیده شدن بخش هایی از دوزخ به نام هایی که بدانها اشاره شد، بعید نیست.

۱- .. حجر: آیه ۴۴.

۲- .. ر. ک: فیض القدير: ج ۲ ص ۶۳۹ و التبيان في تفسير القرآن: ج ۹ ص ۴۶۰ و مجمع البيان: ج ۹ ص ۳۲۴ و تفسير مقاتل بن سليمان: ج ۳ ص ۴۱۸.

۳- .. ر. ک: ص ۲۷ (فصل یکم: نام های دوزخ / سعیر «آتش پرشاره»).

۴- .. ر. ک: ص ۵۷۷ ح ۸۶۸.

۵- .. ر. ک: ص ۵۷۷ ح ۸۶۹.

۶- .. ر. ک: ص ۵۷۷ ح ۸۷۰.

۷- .. ر. ک: ص ۵۷۳ ح ۸۶۰.

الفصل الثانی: خلقه نار جهنم ٢ / ١ حکمہ خلقِ جَهَنَّمَ ٤٦٦. رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ : رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ : إنَّ اللہَ خَلَقَ الْجَنَّةَ ثَوَابًا لِأَوْلِيَائِهِ ، فَحَفَّهَا بِالْجُودِ وَالْكَرَمِ ، وَخَلَقَ النَّارَ عِقَابًا لِأَعْدَائِهِ ، فَحَفَّهَا بِاللُّؤْمِ وَالْبُخْلِ . (١) ٤٦٥. عدہ الداعی : إحياء علوم الدين : فِي الْخَبَرِ : خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى جَهَنَّمَ مِنْ فَضْلِ رَحْمَتِهِ سَوَاطِئَ يَسُوقُ اللَّهُ بِهٖ عِبَادَهُ إِلَى الْجَنَّةِ . (٢) ٢ / ٢ مَخْلُوقِيَهُ جَهَنَّمَ الْآنَا الْكَتَابَ «يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ» . (٣)

«وَمِنْهُمْ مَّنْ يَقُولُ ائْتِنِي لِي وَلَا تَفْتِنِّي أَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ» . (٤)

«وَبُرَزَّتِ الْجَحِيمُ لِمَنْ يَرَى» . (٥)

-
- ١- مستدرک الوسائل : ج ١٥ ص ٢٥٩ ح ١٨١٧٧ نقلاً عن كتاب الأخلاق .
 - ٢- إحياء علوم الدين : ج ٤ ص ٢٢٠ ؛ المحجَّه البيضاء : ج ٧ ص ٢٦٢ .
 - ٣- العنكبوت : ٥٤ .
 - ٤- التوبه : ٤٩ .
 - ٥- النازعات : ٣٦ .

فصل دوم: آفرینش آتش جهنم

۲ / ۱ حکمت آفرینش جهنم

۲ / ۲ جهنم، هم اکنون آفریده شده است

فصل دوم: آفرینش آتش جهنم ۲ / ۱ حکمت آفرینش جهنم ۴۵۵. الإمام علی علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: خداوند، بهشت را پاداشی برای دوستانش قرار داد و آن را در میان بخشندگی و آقایی نهاد، و دوزخ را کیفری برای دشمنانش قرار داد و آن را در میان پستی و بخل قرار داد. ۴۵۴. الإمام علی علیه السلام: إحياء علوم الدین: در خبر است که: «خدای بزرگ، جهنم را از فزونی رحمت خویش، به سان تازیانه ای آفرید که با آن، بندگانش را سوی بهشت براند.» ۲ / ۲ جهنم، هم اکنون آفریده شده استقرآن «و شتاب زده از تو عذاب می خواهند، حال آن که جهنم، کافران را در میان گرفته است.»

«و از آنان کسی است که می گوید: «مرا اجازه [ی ماندن] ده و به فتنه ام مینداز.» . هان! آنان خود به فتنه افتاده اند و بی تردید، دوزخ، کافران را در میان دارد.»

«و دوزخ بر هر که ببیند، آشکار می گردد.»

الحديث ٤٤٦. عنه صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : الجَنَّةُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ ، وَالنَّارُ مِثْلُ ذَلِكَ . (١) ٤٤٥. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : اِعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ ؛ مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ، وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ . (٢) ٤٤٤. عنه صلى الله عليه وآله : عَنْهُ : جَهَنَّمَ تُحِيطُ بِالدُّنْيَا ، وَالْجَنَّةِ مِنْ وَرَائِهَا ؛ فَلِذَلِكَ صَارَ الصُّرَاطُ عَلَى جَهَنَّمَ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ . (٣) ع : ج ١ ص ٥٠ (القسم الأول : الجنة / الفصل الثاني : خلقه الجنة) .

٢ / ٣ يَوْمُ خَلِقَ جَهَنَّمَ ٤٤٠. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام على عليه السلام : إِنَّ اللَّهَ -عز و جل خَلَقَ النَّارَ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ ، فَأَوْجَبَ صَوْمَهُ لِئَتَعَوَّذَ بِهِ مِنَ النَّارِ . (٤) ٤٣٩. الإمام على عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : تَوَقَّؤُوا الْحِجَامَةَ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ ، وَالنُّورَةَ ؛ فَإِنَّ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ يَوْمٌ نَحْسٍ مُسْتَمِرٌّ ، وَفِيهِ خُلِقَتْ جَهَنَّمَ . (٥) .

- ١- . صحيح البخارى : ج ٥ ص ٢٣٨٠ ح ٦١٢٣ ، مسند ابن حنبل : ج ٢ ص ٣٢ ح ٣٦٦٧ و ص ٨٧ ح ٣٩٢٣ و ص ١٤٧ ح ٤٢١٦ ، صحيح ابن حبان : ج ٢ ص ٤٣٦ ح ٦٦١ ، السنن الكبرى : ج ٣ ص ٥١٤ ح ٦٥٠٤ ، تاريخ دمشق : ج ٨ ص ٣٩٢ ح ٢٢٤٩ ، الفردوس : ج ٢ ص ١١٦ ح ٢٦١٣ كلها عن ابن مسعود ، كنز العمال : ج ١٥ ص ٧٧٦ ح ٤٣٠٥٥ .
- ٢- . الدر المنثور : ج ٨ ص ٥٩٧ نقلاً عن ابن مردويه ، كنز العمال : ج ١٥ ص ٩٣٦ ح ٤٣٦٠٧ نقلاً عن الثقفى فى الأربعين وأبى القاسم بن بشران فى أماليه وكلاهما عن ابن عباس .
- ٣- . تاريخ بغداد : ج ٢ ص ٢٩١ الرقم ٧٧٤ ، الفردوس : ج ٢ ص ١١٤ ح ٢٦٠٠ كلاهما عن ابن عمر ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٣٨٥ ح ٣٩٠٢٨ .
- ٤- . الكافى : ج ٤ ص ٩٣ ح ١٠ ، ثواب الأعمال : ص ١٠٥ ح ٥ كلاهما عن حريز عن الإمام الصادق عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٩٧ ص ١٠١ ح ٢٦ .
- ٥- . الخصال : ص ٣٨٧ ح ٧٦ عن أبى بصير عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام و ص ٦٣٧ ح ١٠ عن أبى بصير ومحمد بن مسلم عن الإمام الصادق عن آبائه عنه عليهم السلام ، تحف العقول : ص ١٢٥ وفيه «ويوم الجمعة» بدل «والنوره» ، بحار الأنوار : ج ١٠ ص ١١٦ ح ١ .

۲ / ۳ روز آفرینش جهنم

حدیث ۴۳۷. الإمام علی علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: بهشت به هر یک از شما، از بند کفشش نزدیک تر است. آتش نیز چنین است. ۴۳۶. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: بدانید که بهشت و دوزخ، به هر یک از شما از بند کفشش نزدیک تر است. هر کس به وزن ذره ای نیکی کند، آن را می بیند و هر کس به وزن ذره ای بدی کند، آن را می بیند. ۴۳۵. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: جهنم، دنیا را در میان گرفته و بهشت در پس آن است. از همین رو، [پل] صراط بر روی دوزخ نهاده شده تا راهی به سوی بهشت باشد. ر. ک: ج ۱ ص ۵۱ (فصل دوم: آفرینش بهشت).

۲ / ۳ روز آفرینش جهنم ۴۳۱. عنه علیه السلام: امام علی علیه السلام: خدای عز و جل، آتش [دوزخ] را در روز چهارشنبه آفرید. پس روزه گرفتن در این روز را واجب فرمود تا از آتش، بدان پناه آورند. ۴۳۰. عنه علیه السلام: امام علی علیه السلام: در روز چهارشنبه، از حجامت کردن و نوره کشیدن خودداری کنید؛ زیرا روز چهارشنبه، روزی است که پیوسته شوم است و دوزخ نیز

در این روز آفریده شده است.

٤٢٩. الإمام علي عليه السلام : الإمام الصادق عليه السلام : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ سُئِلَ عَنْ صَوْمِ خَمِيْسَيْنِ بَيْنَهُمَا أَرْبَعَاءُ ، فَقَالَ : أَمَّا الْخَمِيْسُ فَيَوْمٌ تُعْرَضُ فِيهِ الْأَعْمَالُ ، وَأَمَّا الْأَرْبَعَاءُ فَيَوْمٌ خُلِقَتْ فِيهِ النَّارُ ، وَأَمَّا الصَّوْمُ فَجَنَّةٌ مِنَ النَّارِ . (١) ٣٩٦. عنه صلى الله عليه وآله : عنه عليه السلام : خُلِقَتْ يَوْمَ الثَّلَاثَاءِ النَّارُ ، وَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى : «انطَلِقُوا إِلَى مَا كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ * انطَلِقُوا إِلَى ظِلِّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ * لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ» (٢) . (٣) .

١- .الكافي : ج ٤ ص ٩٤ ح ١١ ، كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٢ ص ٨٣ ح ١٧٩٠ كلاهما عن عبد الله بن سنان ، الخصال : ص ٣٩٠ ح ٨١ عن الأحول ، الدرر الوقية : ص ٥٨ وليس فيها «النار» ، ثواب الأعمال : ص ١٠٥ ح ٤ ، بحار الأنوار : ج ٥٩ ص ٤٥ ح ١١ .

٢- .المرسلات : ٣١ ٢٩ .

٣- .الخصال : ص ٣٨٣ ح ٦١ ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣٠٧ ح ٦٩ .

۳۹۷. الإمام علی علیه السلام : امام صادق علیه السلام : از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در باره روزه دو پنج شنبه و چهارشنبه میان آنها (۱) سؤال شد . فرمود: «پنج شنبه روزی است که در آن ، اعمال عرضه می شوند. (۲) چهارشنبه روزی است که در آن روز ، دوزخ آفریده شد . روزه هم یک سپر [در برابر آتش] است». ۳۹۸. عنه علیه السلام : امام صادق علیه السلام : دوزخ در روز سه شنبه آفریده شده است ؛ همان چیزی که خدای عز و جل درباره اش می فرماید: «بروید به سوی آنچه دروغش می شمردید. بروید به سوی آن دود سه شاخه . نه سایه دار است و نه از شعله [ی آتش] حفاظت می کند» . .

۱- مقصود ، پنج شنبه اوّل و آخر ماه و چهارشنبه وسط ماه است .

۲- به محضر خدا و پیامبر خدا و ائمه علیهم السلام .

الفصل الثالث: التحذير من جهنم ٣ / ١ تحذير الله الكتاب «قُلْ إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَلَا ذَلِكُمْ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ * لَهُمْ مِّنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِّنَ النَّارِ وَمِن تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ذَلِكُمْ يُخَوِّفُ اللَّهَ بِهِ عِبَادَهُ يَجَادِ فَاتَّقُونِ» . (١)

«وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ» . (٢)

«فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلظى * لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى * الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى * وَسَيَجْزِيهَا الَّتْقَى» . (٣)

«أَفَمَن اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَن بَاءَ بِسَخَطٍ مِّنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ» . (٤)

«وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَ يَكَادُونَ يَسْطُونَ بِالَّذِينَ يَتُلُونَ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا قُلْ أَفَأُنَبِّئُكُمْ بِشَرِّ مِّنْ ذَلِكُمْ النَّارُ وَعَدَهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ» . (٥)

«فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ» . (٦)

١- الزمر : ١٥ و ١٦ .

٢- آل عمران : ١٣١ .

٣- الليل : ١٤ ١٧ .

٤- آل عمران : ١٦٢ .

٥- الحج : ٧٢ .

٦- البقره : ٢٤ .

۳ / ۱ هشدار خدا

فصل سوم : هشدار در باره جهنم ۳ / ۱ هشدار خداقرآن «بگو: زیانکاران، در حقیقت ، همان کسانی هستند که به خود و کسانشان در روز قیامت زیان رسانده اند. آری، این همان زیان آشکار است. آنان از بالای سرشان چترهایی از آتش خواهند داشت و از زیر پایشان نیز طبق هایی [آتشین]. این ، همان [کیفری] است که خدا بندگانش را به آن بیم می دهد. ای بندگان من ! از من بترسید».

«و بترسید از آتشی که برای کافران آماده شده است».

«پس، شما را به آتشی که زبانه می کشد ، هشدار دادم. جز نگون بخت ترین [مردم ، کسی] در آن در نمی آید ؛ همان که تکذیب کرد و رُخ بر تافت. و پرهیزگارترین [مردم] ، از آن دور داشته خواهد شد».

«آیا کسی که خشنودیِ خدا را پیروی می کند ، همانند کسی است که به ناخشنودیِ خدا دچار گردیده و جایگاهش دوزخ است؟! و چه بد بازگشتگاهی است!».

«و هر گاه آیات روشن ما بر آنان خوانده می شود، در چهره کسانی که کفر ورزیده اند ، انکار را در می یابی . چیزی نمانده که بر کسانی که آیات ما را بر ایشان تلاوت می کنند ، حمله ور شوند. بگو: آیا شما را به بدتر از این خبر دهم؟ همان آتشی که خدا آن را به کسانی که کفر ورزیده اند ، وعده داده است، و چه بدسرانجامی است!».

«پس اگر نکرديد و هرگز نمی توانید کرد ، از آتشی بترسید که سوختش مردمان و سنگ ها هستند و برای کافران ، آماده شده است».

الحديث ٤٢٠. عنه صلى الله عليه وآله في وصيته لأبي الكافي عن علي بن أسباط عنهم عليهم السلام: فيما وعظ الله عز وجل به عيسى عليه السلام: ... يا عيسى اهزب إلى مع من يهزب، من نار ذات لهب، ونار ذات أعلال وأنكال، لا يدخلها روح، ولا يخرج منها عم أيدا، قطع كقطع الليل المظلم، من ينح منها يفز، ولن ينجو منها من كان من الهالكين. هي دار الجبارين والعتاة الظالمين، وكل فظ غليظ، وكل مختال فخور.

يا عيسى بثست الدار لمن ركن إليها! وبس القار دار الظالمين، إني أخذرك نفسك فكن بي خيرا. (١) ٣ / ٢ تحذير النبي صلى الله عليه وآله ٤٢٣. عنه عليه السلام: المصنف لابن أبي شيبه عن النعمان بن بشير: سمعت رسول الله صلى الله عليه وآله وهو على المنبر يقول: أنذركم النار! حتى سقط إحدى عطفى ردايه عن منكبيه. (٢) ٤٢٤. الإمام زين العابدين عليه السلام في دعاء أبي سنن الدارمي عن النعمان بن بشير: سمعت رسول الله صلى الله عليه وآله يخطف فقال: أنذركم النار، أنذرتكم النار، أنذرتكم النار! فما زال يقولها حتى لو كان في مقامى هذا

لسمعه أهل السوق، وحتى سقطت خميصه (٣) كانت عليه عند رجله. (٤).

١- الكافي: ج ٨ ص ١٣٦ ح ١٠٣، تنبيه الخواطر: ج ٢ ص ١٤٢، أعلام الدين: ص ٢٣٠ كلاهما من دون إسناد إلى أحد من أهل البيت عليهم السلام، تحف العقول: ص ٤٩٨ وليس فيه «ولن ينجو منها من كان من الهالكين» و«وكل مختال فخور»، بحار الأنوار: ج ١٤ ص ٢٩٣ ح ١٤.

٢- المصنف لابن أبي شيبه: ج ٨ ص ٩٤ ح ٢٠، الزهد لهناد: ج ١ ص ١٦٨ ح ٢٣٩.

٣- الخميصة: ثوب خز أو صوف معلم، وكانت من لباس الناس قديما (النهاية: ج ٢ ص ٨١ «خمص»).

٤- سنن الدارمي: ج ٢ ص ٧٨٦ ح ٢٧٠٨، مسند ابن حنبل: ج ٦ ص ٣٨٣ ح ١٨٤٢٦، المستدرک علی الصحیحین: ج ١ ص ٤٢٤ ح ١٠٥٨ وفيهما «كانت على عاتقه» بدل «كانت عليه»، السنن الكبرى: ج ٣ ص ٢٩٣ ح ٥٧٥٦ نحوه، كنز العمال: ج ١٦ ص ١٢ ح ٤٣٧١٥.

۲ / ۳ هشدار پیامبر صلی الله علیه و آله

حدیث ۴۲۶. الإمام المهدی علیه السلام : الکافی به نقل از علی بن اسباط : از پیامبر صلی الله علیه و آله یا اهل بیت علیهم السلام روایت شده که در اندرزهای خداوند عز و جله عیسی علیه السلام آمده است : «... ای عیسی! همراه با آنان که از آتش شعله ور و آتش پر از غُل و زنجیر می گریزند، به سوی من بگریز ؛ آتشی که هرگز هیچ شادی ای وارد آن نمی شود و هیچ اندوهی از آن خارج نمی گردد ؛ آتشی که پاره هایش همچون پاره های شبِ تار است. هر که از این آتش برهید ، کامیاب است و آن که از هلاکِ شونندگان باشد ، هرگز از این آتش نخواهد رست . این آتش، سرای متکبران و سرکشانِ ستمگر و هر سنگ دل درشت خوی و هر مغرور خودستایی است .

ای عیسی! چه بد سرایی است [این سرای آتش] برای آن که بدان اعتماد کرده، و چه بد جایگاهی است سرای ستمگران ! من هشدارت می دهم که مراقب خویش باشی . پس حواست به من باشد». ۲ / ۳ هشدار پیامبر ۹۷۴۶. رسول الله صلی الله علیه و آله : المصنّف ، ابن ابی شیبّه به نقل از نعمان بن بشیر : از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در حالی که بر منبر بود شنیدم که می فرماید: «شما را از آتش ، زنهار می دهم !» . [چندان این جمله را با شور و حرارت فرمود که [یکی از گوشه های ردایش از دوشش افتاد. ۷۴۷. عنه صلی الله علیه و آله : سنن الدارمی به نقل از نعمان بن بشیر : از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله که مشغول سخنرانی بود، شنیدم که فرمود: «بترسید از آتش ، بترسید از آتش، بترسید از آتش!» و پیوسته این جمله را می فرمود ، چندان که اگر در جای من می بود ، مردم بازار آن

را می شنیدند، و چندان که پیراهن سیاه نقش داری که بر تن داشت، جلو پاهایش افتاد.

٧٤٨. عنه صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : يا معشرَ المسلمين ، اِرْغَبُوا فيما رَغَبَكُمُ اللهُ فيه ، وَاَحْذَرُوا مِمَّا حَذَرَكُمُ اللهُ مِنْهُ ، وَخَافُوا مِمَّا خَوَّفَكُمُ اللهُ مِنْهُ مِنْ عَذَابِهِ وَعِقَابِهِ ، وَمِنْ جَهَنَّمَ ! فَإِنَّهَا لَوْ كَانَتْ قَطْرَةً مِنَ الْجَنَّةِ مَعَكُمْ فِي دُنْيَاكُمْ الَّتِي أَنْتُمْ فِيهَا حَلَّتْهَا لَكُمْ ، وَلَوْ كَانَتْ قَطْرَةً مِنَ النَّارِ مَعَكُمْ فِي دُنْيَاكُمْ الَّتِي أَنْتُمْ فِيهَا حَبَّتْهَا عَلَيْكُمْ . (١) ٧٤٩. عنه صلى الله عليه وآله : صحيح مسلم عن أنس : صَدَلَى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ذَاتَ يَوْمٍ ، فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ ، فَقَالَ : أَيُّهَا النَّاسُ ! إِنِّي إِمَامُكُمْ ؛ فَلَا تُسْبِقُونِي بِالرُّكُوعِ وَلَا بِالسُّجُودِ ، وَلَا بِالْقِيَامِ وَلَا بِالْإِنصِرَافِ . فَإِنِّي أَرَاكُمْ أَمَامِي وَمِنْ خَلْفِي .

ثُمَّ قَالَ : وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ ! لَوْ رَأَيْتُمْ مَا رَأَيْتُمْ لَصَدَحْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا . قَالُوا : وَمَا رَأَيْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : رَأَيْتُ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ . (٢) ٧٥٠. المستدرک عن أبي طلحة الأنصاري : مسند البزار عن عبدالله بن الزبير : إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ مَرَّ بِقَوْمٍ يَضْحَكُونَ ، فَقَالَ : أَتَضْحَكُونَ وَذِكْرُ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ بَيْنَ أَظْهُرِكُمْ !؟

قَالَ : فَمَا رَأَيْتُ أَحَدًا مِنْهُمْ ضَاحِكًا حَتَّى مَاتَ . قَالَ : وَنَزَلَتْ فِيهِمْ : «تَبَيُّ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغُفُورُ الرَّحِيمُ * وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ» (٣) . (٤) .

-
- ١- .البعث والنشور : ص ٣٠٣ ح ٥٤٦ عن أنس .
 - ٢- .صحيح مسلم : ج ١ ص ٣٢٠ ح ١٢ ، سنن النسائي : ج ٣ ص ٨٣ ، مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٢٠٦ ح ١١٩٩٧ و ص ٣٠٩ ح ١٢٥٧٠ كلها نحوه ، السنن الكبرى : ج ٢ ص ١٣١ ح ٢٥٩٢ ، كنز العمال : ج ٧ ص ٦٠٧ ح ٢٠٤٨٢ .
 - ٣- .الحجر : ٤٩ و ٥٠ .
 - ٤- .مسند البزار : ج ٦ ص ١٧٤ ح ٢٢١٦ ، الدرّ المشور : ج ٥ ص ٨٦ نقلًا عن الطبراني وابن مردويه وفيه «أيديكم» بدل «أظهركم» وليس فيه «فما رآني أحد منهم ضاحكا حتى مات» .

۷۵۱. مسند ابن حنبل عن ربیعہ بن کعب: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: ای گروه مسلمانان! رغبت کنید به چیزی که خداوند ، شما را بدان ترغیب کرده است، و حذر کنید از آنچه خداوند ، شما را از آن بر حذر داشته است. از عذاب و کیفر خدا و از دوزخ که شما را از آن ترسانده است بترسید؛ زیرا در دنیایی که در آن به سر می برید ، اگر قطره ای از بهشت همراه شما باشد ، دنیا را برای شما روا و [گوارا] می گرداند، و در دنیایی که در آن به سر می برید، اگر قطره ای از آتش با شما باشد ، دنیا را بر شما [تلخ و] ناپاک می سازد. ۷۵۲. صحیح مسلم عن ابي ذرّ: صحیح مسلم به نقل از انس: روزی پیامبر خدا صلی الله علیه و آله برای ما نماز خواند و چون نماز را تمام کرد، رو به ما نمود و فرمود: «ای مردم! من امام [جماعت] شما هستم . پس در رکوع و سجود و قیام و تمام کردن نماز ، بر من پیشی نگیرید؛ زیرا من از پیش رو و از پشت سرم [نیز] ، شما را می بینم» . سپس فرمود: «سوگند به آن که جان محمد در دست اوست، اگر آنچه من دیده ام ، شما هم می دیدید ، کمتر می خندیدید و بیشتر می گریستید» .

[اصحاب] گفتند: مگر شما چه دیده اید ، ای پیامبر خدا!؟

فرمود: «بهشت و دوزخ را دیده ام». ۷۵۳. سنن الترمذی عن ابي ذرّ أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ مُسْنَدِ الْبَرَّارِ به نقل از عبد الله بن زبیر: پیامبر صلی الله علیه و آله بر گروهی گذشت که می خندیدند . فرمود: «با آن که یاد بهشت و دوزخ ، در میان شماست، می خندید؟!» .

از آن پس، هیچ یک از آنها تا زنده بود ، خندان دیده نشد . نیز این آیات ، در باره آنان نازل گشت: «به بندگانم خبر ده که منم آمرزنده مهربان و عذابم ، عذابی دردناک است» . .

٧٥٤. رسول الله صلى الله عليه وآله : صحيح مسلم عن أبي هريره : لَمَا أَنْزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ : «وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ» (١) دَعَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قُرَيْشًا ، فَاجْتَمَعُوا . فَعَمَّ وَخَصَّ ، فَقَالَ :

يَا بَنِي كَعْبِ بْنِ لُؤَيٍّ! أَنْقِدُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ . يَا بَنِي مُرَّةِ بْنِ كَعْبٍ! أَنْقِدُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ . يَا بَنِي عَبْدِ شَمْسٍ! أَنْقِدُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ . يَا بَنِي عَبِيدِ مَنْافٍ! أَنْقِدُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ . يَا بَنِي هَاشِمٍ! أَنْقِدُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ . يَا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ! أَنْقِدُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ . يَا فَاطِمَةَ! أَنْقِذِي نَفْسَكَ مِنَ النَّارِ ؛ فَإِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ، غَيْرَ أَنَّ لَكُمْ رَحِمًا سَأَبُلُّهَا بِبَلَالِهَا (٢) . (٣) ٧٥٥. عنه صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : مَا رَأَيْتُ مِثْلَ النَّارِ نَامَ هَارِبُهَا! وَلَا مِثْلَ الْجَنَّةِ نَامَ طَائِلُهَا! (٤) ٧٥٦. عنه صلى الله عليه وآله : مسند ابن حنبل عن أنس عن رسول الله صلى الله عليه وآله : أَنَّهُ قَالَ لِحَبْرَثِ بْنِ أَبِي عَاصِمٍ : مَا لِي لَمْ أَرِ مِيكَائِيلَ ضَاحِكًا قَطُّ؟! قَالَ : مَا ضَحِكَ مِيكَائِيلَ مُنْذُ خُلِقَتِ النَّارُ . (٥) ٧٥٧. الإمام زين العابدين عليه السلام : صحيح البخاري عن ابن عباس : انْخَسَفَتِ (٦) الشَّمْسُ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ، ثُمَّ قَالَ :

أَرَيْتُ النَّارَ ، فَلَمْ أَرِ مَنْظَرًا كَالْيَوْمِ قَطُّ أَفْطَعَ! (٧) .

- ١- الشعراء : ٢١٤ .
- ٢- البلال : جمع بلل ؛ وهو كل ما بلّ الحلق من ماء أو لبن أو غيره (النهاية : ج ١ ص ١٥٣ «بلل»).
- ٣- صحيح مسلم : ج ١ ص ١٩٢ ح ٣٤٨ ، دلائل النبوة للبيهقي : ج ٢ ص ١٧٧ ، ذخائر العقبى : ص ٣٢ ، سنن الترمذي : ج ٥ ص ٣٣٨ ح ٣١٨٥ ، مسند ابن حنبل : ج ٣ ص ٢٨٤ ح ٨٧٣٤ و ص ٢٣٠ ح ٨٤١٠ ، سنن النسائي : ج ٦ ص ٢٤٨ والأربعة الأخيره نحوه ، كنز العمال : ج ١٦ ص ١٠ ح ٤٣٧٠٢ .
- ٤- سنن الترمذي : ج ٤ ص ٧١٥ ح ٢٦٠١ ، الزهد لابن المبارك : ص ٩ ح ٢٧ ، مسند الشهاب : ج ٢ ص ١٤ ح ٧٩١ ، حليه الأولياء : ج ٨ ص ١٧٨ كلّها عن أبي هريره ، المعجم الأوسط : ج ٢ ص ١٧٧ ح ١٦٣٨ ، المعجم الكبير : ج ١٩ ص ٢٠٠ ح ٤٤٩ عن كليب بن حزن نحوه ، كنز العمّال : ج ١٥ ص ٧٧٣ ح ٤٣٠٣٩ ؛ نهج البلاغه : الخطبه ٢٨ ، الإرشاد : ج ١ ص ٢٣٦ ، تحف العقول : ص ١٥٢ كلّها عن الإمام على عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٧٧ ص ٣٣٣ ح ٢١ .
- ٥- مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٤٤٧ ح ١٣٣٤٢ ، الزهد لابن حنبل : ص ٨٨ ، فتح الباري : ج ٦ ص ٣٠٧ ، الفردوس : ج ٣ ص ٢٢٥ ح ٤٦٦١ ، الدرّ المنثور : ج ١ ص ٢٢٩ نقلًا عن أبي الشيخ ، كنز العمّال : ج ٦ ص ١٤٠ ح ١٥١٧٠ ؛ بحار الأنوار : ج ٥٩ ص ٢٦٠ ح ٣٢ .
- ٦- قد ورد الخسوف في الحديث كثيرا للشمس ، والمعروف لها في اللغة الكسوف لا الخسوف (النهاية : ج ٢ ص ٣١ «خسف»).
- ٧- صحيح البخاري : ج ١ ص ١٦٦ ح ٤٢١ و ص ٣٥٨ ح ١٠٠٤ ، صحيح مسلم : ج ٢ ص ٦٢٦ ح ٩٠٧ ، سنن النسائي : ج ٣ ص ١٤٧ ، مسند ابن حنبل : ج ١ ص ٦٣٩ ح ٢٧١١ ، صحيح ابن حبان : ج ٧ ص ٧٣ ح ٢٨٣٢ وليس في الأربعة الأخيره «أفطع» ، الموطأ : ج ١ ص ١٨٧ ح ٢ ، السنن الكبرى : ج ٣ ص ٤٤٨ ح ٦٣٠٢ ، كنز العمّال : ج ٧ ص ٨٢٨ ح ٢١٥٧٦ .

۷۵۸. الإمام الصادق علیه السلام : صحیح مسلم به نقل از ابو هریره : چون آیه «و خویشان نزدیک را هشدار ده» نازل شد، پیامبر خدا صلی الله علیه و آله قریش را فرا خواند . چون آنان گرد آمدند ، پیامبر صلی الله علیه و آله ایشان را گروهی و تک تک ، مخاطب ساخت و فرمود: «ای فرزندان کعب بن لؤی! خویشان را از آتش ، نجات دهید. ای فرزندان مُرّه بن کعب! خویشان را از آتش ، نجات دهید. ای فرزندان عبد شمس! خویشان را از آتش ، نجات دهید. ای فرزندان عبد مناف! خویشان را از آتش ، نجات دهید. ای بنی هاشم! خویشان را از آتش ، نجات دهید. ای بنی عبد المطلب! خویشان را از آتش ، نجات دهید. ای فاطمه! خویشان را از آتش ، نجات ده ؛ زیرا در برابر خدا ، از من برای شما کاری ساخته نیست، جز آن که شما [با من] رشته خویشاوندی دارید و من به سبب آن [و برای پذیرایی] ، کام شما را تر خواهم کرد» . (۱) ۷۵۹. عنه علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : چیزی را چون آتش [جهنم] ندیده ام که گریزان از آن ، خفته باشد! و نه چنان بهشت که جوینده آن ، خفته باشد! ۷۶۰. الإمام الباقر علیه السلام : مسند ابن حنبل به نقل از انس : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله به جبرئیل علیه السلام فرمود: «از چه روست که میکائیل را هرگز خندان ندیده ام؟» .

جبرئیل علیه السلام گفت: از زمانی که آتش آفریده شد ، میکائیل علیه السلام دیگر نخندید . ۷۶۱. سنن أبی داوود عن العرباض بن ساریه : صحیح البخاری به نقل از ابن عباس : یک بار که خورشید گرفتگی رخ داد، پیامبر خدا صلی الله علیه و آله نماز خواند و سپس فرمود: «آتش [دوزخ] به من نمایانده شد و من هرگز منظره ای وحشتناک تر از [منظره] امروز ندیده ام» . .

۱- . یعنی : به خاطر این پیوند خویشاوندی، در دنیا با شما صله رحم به جا می آورم ؛ اما در برابر خداوند ، کاری از من برای شما ساخته نیست.

٧٦٢. رسول الله صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : كُئِلُ نَعِيمِ دُونَ الْجَنَّةِ صَيَّغِيْرٌ ، وَكُلُّ بَلَاءٍ دُونَ النَّارِ يَسِيْرٌ .
 (١) ٧٦٣. عنه صلى الله عليه وآله : معانى الأخبار عن أبي ذر : قُلْتُ : يَا رَسُوْلَ اللهِ ! فَمَا كَانَتْ صُحُفُ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ ؟ قَالَ : كَانَتْ عِبْرًا كُلُّهَا : عَجِبْتُ لِمَنْ أَيْقَنَ بِالمَوْتِ لِمَ يَفْرَحُ ؟ ! وَلِمَنْ أَيْقَنَ بِالنَّارِ لِمَ يَضْحَكُ ؟ ! (٢) ٧٦٤. الإمام الصادق عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله فى قولِ اللهِ تَعَالَى : « وَكَأَن تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمْ » (٣) : كَانَ تَحْتَهُ لَوْحٌ مِنْ ذَهَبٍ مَكْتُوبٌ فِيهِ خَمْسَةٌ أَسْطُرٍ ؛ أَوَّلُهَا : عَجِبْتُ لِمَنْ أَيْقَنَ بِالمَوْتِ كَيْفَ يَفْرَحُ ؟ وَعَجِبْتُ لِمَنْ أَيْقَنَ بِالنَّارِ كَيْفَ يَضْحَكُ ؟ وَعَجِبْتُ لِمَنْ أَيْقَنَ بِالقَادِرِ كَيْفَ يَحْزَنُ ؟ وَعَجِبْتُ لِمَنْ أَيْقَنَ بِزَوَالِ الدُّنْيَا وَتَقَلُّبِهَا بِأَهْلِهَا كَيْفَ يَطْمَئِنُّ إِلَيْهَا ؟ وَفِي الخَامِسِ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ ، مُحَمَّدٌ رَسُوْلُ اللهِ . (٤) ٧٦٥. عنه عليه السلام : عَجِبْتُ لِمَنْ يَحْتَمِي مِنَ الطَّعَامِ مَخَافَةَ الدَّاءِ ، كَيْفَ لَا يَحْتَمِي مِنَ الذُّنُوبِ . مَخَافَةَ النَّارِ ؟ (٥) .

-
- ١- .جامع الأخبار : ص ٣١٧ ح ٨٩١ ، بحار الأنوار : ج ٧١ ص ٩٣ ح ٤٦ .
 ٢- .معانى الأخبار : ص ٣٣٤ ح ١ ، الأمالى للطوسى : ص ٥٤٠ ح ١١٦٣ ، مكارم الأخلاق : ج ٢ ص ٣٨٣ ح ٢٦٦١ كلها نحوه ، بحار الأنوار : ج ١٢ ص ٧١ ح ١٤ ؛ صحيح ابن حبان : ج ٢ ص ٧٨ ح ٣٦١ ، موارد الظمان : ص ٥٣ ح ٩٤ ، حليه الأولياء : ج ١ ص ١٦٧ ، كنز العمال : ج ١٦ ص ١٣١ ح ٤٤١٥٨ .
 ٣- .الكهف : ٨٢ .
 ٤- .تنبيه الغافلين : ص ٢٠٠ ح ٢٥٣ ، شعب الإيمان : ج ١ ص ٢٢٣ ح ٢١٣ ، عن النزال بن سبره عن الإمام على عليه السلام نحوه ، كنز العمال : ج ٢ ص ٤٥٥ ح ٤٤٨٩ ؛ معانى الأخبار : ص ٢٠٠ ح ١ عن الإمام على عليه السلام ، الخصال : ص ٢٣٦ ح ٧٩ عن محمد بن مسلم عن الإمام الباقر عليه السلام وفيه «بالحساب» بدل «بالنار» وكلاهما نحوه ، بحار الأنوار : ج ٧١ ص ١٤١ ح ٣٤ .
 ٥- .كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٣ ص ٣٥٩ ح ٤٢٧٢ ، الأمالى للصدوق : ص ٢٤٧ ح ٢٦٥ عن إسماعيل بن مسلم عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله ، مكارم الأخلاق : ج ١ ص ٣١٥ ح ١٠٠٦ ، الدعوات : ص ٨١ ح ٢٠٣ عن الإمام الباقر عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٧٣ ص ٣٤٧ ح ٣٤ .

۷۶۶. الإمام علی علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر نعمتی در برابر بهشت ، خُرد است و هر رنج و بلائی در برابر آتش [جهنم] ، اندک . ۷۶۷. الإمام الصادق علیه السلام : معانی الأخبار به نقل از ابو ذر : گفتم : ای پیامبر خدا ! نبشته های موسی علیه السلام چه بوده است ؟

فرمود: «سراسر اندرز بوده است» ، از جمله این که : "در شگفتم چرا کسی که به مردن یقین دارد ، شادی می کند؟! و چرا کسی که به آتش یقین دارد ، می خندد؟!". ۷۶۸. الإمام الصادق علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در باره این سخن خدای متعال: «و در زیر آن [دیوار] ، گنجی بود متعلق به آن دو [یتیم]: در زیر آن دیوار ، لوحی زرین قرار داشت که در آن ، پنج سطر نوشته شده بود: اول این که : «در شگفتم از کسی که به مرگ یقین دارد ، چگونه شادمانی می کند؟! [دوم]: در شگفتم از کسی که به آتش یقین دارد ، چگونه می خندد؟! [سوم]: در شگفتم از کسی که به سرنوشت یقین دارد ، چگونه غم می خورد؟! [چهارم]: در شگفتم از کسی که به ناپایداری دنیا و فراز و نشیب آن نسبت به اهلش یقین دارد ، چگونه به آن اعتماد می کند؟!» و در سطر پنجم آمده بود: «معبودی جز خدا نیست . محمد ، فرستاده خداست». ۷۶۹. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : در شگفتم از کسی که از بیم بیماری ، از غذا پرهیز می کند ،

چگونه از بیم آتش ، از گناهان پرهیز نمی کند؟! .

٧٧٠. عنه صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله في ذكر المعراج : صَاحِبُ جَبْرَيْلُ وَصَاحِبَةُ مَعَهُ إِلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا ، وَعَلَيْهَا مَلَكٌ يُقَالُ لَهُ : «إِسْمَاعِيلُ» وَهُوَ صَاحِبُ الْخَطْفَةِ الَّتِي قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ «إِلَّا مَنْ خَطَفَ الْخَطْفَةَ فَاتَّبَعَهُ شَهَابٌ ثَاقِبٌ» وَتَحْتَهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ ، تَحْتَ كُلِّ مَلَكٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ ، فَقَالَ : يَا جَبْرَيْلُ ، مَنْ هَذَا مَعَكَ ؟ فَقَالَ : مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ . قَالَ : أَوَقَدْ بُعِثَ ؟ قَالَ : نَعَمْ . فَفَتَحَ الْبَابَ ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِ وَسَلَّمَتْ عَلَيْهِ ، وَاسْتَغْفَرَتْ لَهُ وَاسْتَغْفَرَ لِي ، وَقَالَ : مَرَحَبًا بِالْأَخِ النَّاصِحِ ، وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ .

وَتَلَقَّتْنِي الْمَلَائِكَةُ حَتَّى دَخَلْتُ سَمَاءَ الدُّنْيَا ، فَمَا لَقِينِي مَلَكٌ إِلَّا ضَاحِكًا مُسْتَبَشِرًا ، حَتَّى لَقِينِي مَلَكٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ لَمْ أَرَ أَعْظَمَ خَلْقًا مِنْهُ ، كَرِيهَ الْمَنْظَرِ ، ظَاهِرُ الْعَضْبِ ، فَقَالَ لِي مِثْلَ مَا قَالُوا مِنَ الدُّعَاءِ ، إِلَّا أَنَّهُ لَمْ يَضْحَكْ وَلَمْ أَرِ فِيهِ مِنَ الْإِسْتِبْشَارِ وَمَا رَأَيْتُ مِمَّنْ ضَحِكَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ ، فَقُلْتُ : مَنْ هَذَا يَا جَبْرَيْلُ ، فَإِنِّي قَدْ فَرَعْتُ ؟

فَقَالَ : يَجُوزُ أَنْ تَفْرَعَ مِنْهُ وَكُنَّا نَفْرَعُ مِنْهُ ، هَذَا مَالِكُ خَازِنِ النَّارِ ؛ لَمْ يَضْحَكْ قَطُّ وَلَمْ يَزَلْ مُنْذُ وُلَّاهُ اللَّهُ مَجْهَنَّمَ يَزِدَادُ كُلَّ يَوْمٍ غَضَبًا وَغِيظًا عَلَى أَعْدَائِ اللَّهِ وَأَهْلِ مَعْصِيَتِهِ ، فَيَنْتَقِمُ اللَّهُ مِنْهُمْ ، وَلَوْ ضَحِكَ إِلَى أَحَدٍ قَبْلَكَ أَوْ كَانَ ضَاحِكًا لِأَحَدٍ بَعْدَكَ لَضَحِكَ إِلَيْكَ ، وَلَكِنَّهُ لَا يَضْحَكُ . (١) ٧٧١. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام الباقر عليه السلام : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ حَيْثُ أُسْرِيَ بِهِ إِلَى السَّمَاءِ لَمْ يَمُرَّ بِخَلْقٍ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ إِلَّا رَأَى مِنْهُ مَا يُحِبُّ مِنَ الْبِشْرِ وَاللُّطْفِ وَالشُّرُورِ بِهِ ، حَتَّى مَرَّ بِخَلْقٍ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ ،

فَلَمْ يَلْتَفِتْ إِلَيْهِ وَلَمْ يَقُلْ لَهُ شَيْئًا ، فَوَجَدَهُ قَاطِبًا عَابِسًا ، فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : يَا جَبْرَيْلُ ، مَا مَرَرْتُ بِخَلْقٍ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ إِلَّا رَأَيْتُ الْبِشْرَ وَاللُّطْفَ وَالشُّرُورَ مِنْهُ إِلَّا هَذَا ، فَمَنْ هَذَا ؟!

قَالَ : هَذَا مَالِكُ خَازِنِ النَّارِ ، وَهَكَذَا خَلَقَهُ رَبُّهُ .

قَالَ : فَإِنِّي أُحِبُّ أَنْ تَطْلُبَ إِلَيْهِ أَنْ يُرِينِي النَّارَ .

فَقَالَ لَهُ جَبْرَيْلُ : إِنَّ هَذَا مُحَمَّدٌ (٢) رَسُولُ اللَّهِ ، وَقَدْ سَأَلَنِي أَنْ أَطْلُبَ إِلَيْكَ أَنْ تَرِيَهُ النَّارَ .

قَالَ : فَأَخْرَجَ لَهُ عُنْقًا مِنْهَا ، فَرَأَاهَا ، فَمَا افْتَرَّ ضَاحِكًا حَتَّى قَبِضَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ . (٣) .

١- تفسير القمى : ج ٢ ص ٤ ، بحار الأنوار : ج ١٨ ص ٣٢١ ح ٣٤ .

٢- فى المصدر : «محمدًا» بالنصب ، والصواب ما أثبتناه كما فى بحار الأنوار وروضه الواعظين .

٣- الأموال للصدوق : ص ٦٩٦ ح ٩٥٢ عن زراره ، الزهد للحسين بن سعيد : ص ٩٩ عن ابن بكير عن الإمام الصادق عليه

السلام نحوه ، روضه الواعظين : ص ٥٥٧ ، بحار الأنوار : ج ١٨ ص ٣٤١ ح ٤٨ .

۷۷۲. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در خبر معراج : جبرئیل بالا رفت و من همراه او تا آسمان دنیا بالا رفتم. بر آن آسمان ، فرشته ای گماشته شده که به او اسماعیل می گویند و او مأمور [پیگیری] همان استراق سمع است که خدای عز و جلفرموده است: «مگر کسی که [از سخن عالم بالا-] یک باره استراق سمع کند ، که [در این صورت] شهابی شکافنده ، از پی او می تازد». هفتاد هزار فرشته تحت [فرمان] او بودند که تحت [فرمان] هر یک از آنان نیز هفتاد هزار فرشته بود . آن فرشته گفت: ای جبرئیل! این همراه تو کیست ؟

جبرئیل گفت: محمّد . گفت: آیا مبعوث گشته است؟ جبرئیل گفت: آری.

پس [اسماعیل] در [آسمان دنیا] را گشود و من بر او سلام گفتم و او جواب سلام را داد. من برایش آمرزش طلبیدم و او نیز برایم آمرزش طلبید و گفت: خوش آمدی ، ای برادر یک دل و پیامبر شایسته !

فرشتگان دیگر نیز به استقبال من آمدند تا آن که وارد آسمان دنیا شدم. هر فرشته ای به من می رسید ، خندان و شادان بود تا آن که یکی از فرشتگان به من رسید که مخلوقی تنومندتر از او ندیده ام. ظاهری زمخت و خشم آلود داشت. او نیز همچون دیگر فرشتگان ، برایم دعا کرد ؛ اما خنده بر لب نداشت و آن شادی ای که در چهره دیگر فرشتگان دیده بودم ، در چهره او ندیدم. گفتم: «این کیست ، ای جبرئیل؟! من از او ترسیدم» .

جبرئیل گفت: حق داری که از او بترسی. همه ما از او می ترسیم. او مالک [نام دارد و] دوزخبان است. او هرگز نخندیده است و از زمانی که خداوند ، وی را بر دوزخ گماشته ، روز به روز خشم و کین او بر دشمنان خدا و گنهکاران ، افزوده می شود. خداوند به واسطه او ، از ایشان انتقام می گیرد. اگر بنا بود پیش از تو یا پس از تو ، به روی کسی لبخند بزند ، قطعاً بر روی تو نیز لبخند می زد ؛ لیکن او [هرگز] نمی خندد. ۷۷۳. رسول الله صلی الله علیه و آله فی مَوْعِظَتِهِ امام باقر علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله شبی که به آسمان برده شد، بر هر یک از مخلوقات خدا که گذشت ، او را نسبت به خود ، خوش رو و مهربان و خندان یافت ، تا آن که

بر یکی از مخلوقات خدا گذشت که نه به ایشان نگرست و نه به ایشان چیزی گفت، و چهره ای در هم و عبوس داشت. پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود : «ای جبرئیل ! من بر هر یک از مخلوقات خدا که گذشتم ، او را خوش رو و مهربان و شادمان دیدم ، مگر این یکی. او کیست؟» .

جبرئیل گفت: او مالک [نام دارد و] دوزخبان است . پروردگارش او را همین گونه آفریده است.

پیامبر صلی الله علیه و آله گفت: دوست دارم که از او بخواهی آتش [دوزخ] را به من نشان دهد.

جبرئیل به مالک گفت: این ، محمّد پیامبر خداست. از من خواست تا از تو تقاضا کنم که آتش را به او بنمایانی.

مالک ، عده ای را از دوزخ بیرون آورد و پیامبر صلی الله علیه و آله آنان را دید و با دیدن آنها تا زمانی که خداوند عز و جل

جانس را ستاند ، ديگر نخديد..

٧٧٤. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام علي عليه السلام : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ إِذَا تَبَسَّمَ يَزُودُ يَدَهُ عَلَى فِيهِ وَيَقُولُ : سَمِعْتُ جِبْرِئِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ : مَا ضَحِكْتُ مُنْذُ خُلِقْتُ جَهَنَّمَ .

فَمَا رَأَيْتُ نَوَاجِدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ مِنْ ضَحِكٍ بَعْدَ ذَلِكَ حَتَّى قَبِضَهُ اللَّهُ - عز و جل . (١) راجع : ص ١٣٤ (الفصل الخامس : مواصفات جهنم / سواد جهنم) .

٣ / ٣ تحذير الإمام علي عليه السلام ٧٧٨. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام علي عليه السلام : مَا شَرُّ بَشَرٍ بَعْدَهُ الْجَنَّةُ ، وَمَا خَيْرٌ بِخَيْرٍ بَعْدَهُ النَّارُ . وَكُلُّ نَعِيمٍ دُونَ الْجَنَّةِ مَحْقُورٌ ، وَكُلُّ بَلَاءٍ دُونَ النَّارِ عَافِيَةٌ . (٢) .

١- .الكامل في ضعفاء الرجال : ج ٥ ص ١٧٨١ عن سويد بن غفله ، سبل الهدى والرشاد : ج ٧ ص ١٢٤ راجع : بحار الأنوار : ج

٥٩ ص ٢٦٠ ، الدر المنثور : ج ١ ص ٩٣ ، كنز العمال : ج ٣ ص ١٤٥ ح ٥٨٩٦ .

٢- .الكافي : ج ٨ ص ٢٤ ح ٤ عن جابر بن يزيد الجعفي عن الإمام الباقر عليه السلام ، كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٤ ص

٣٩٢ ح ٥٧٣٤ ، نهج البلاغه : الحكمة ٣٨٧ ، التوحيد : ص ٧٤ ح ٢٧ ، الأمالي للصدوق : ص ٤٠٠ ح ٥١٥ كلاهما عن جابر بن

يزيد الجعفي عن الإمام الباقر عن آبائه عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ١٩٩ ح ٢٠٣ .

۳ / ۳ هشدار امام علی علیه السلام

۷۷۹. عنه صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله هر گاه تبسم می کرد، دستش را بر دهانش می نهاد و می فرمود: «از جبرئیل شنیدم که می گوید: از زمانی که دوزخ آفریده شد، من نخندیده ام» .

من نیز از آن پس ، تا وقتی پیامبر خدا صلی الله علیه و آله زنده بود ، ندیدم طوری بخندد که دندان های آسیایش دیده شوند . ر . ک : ص ۱۳۵ (فصل پنجم : ویژگی های جهنم / سیاهی جهنم) .

۳ / ۳ هشدار امام علی علیه السلام ۷۸۳. الخصال عن إسماعیل بن الفضل : امام علی علیه السلام : شری که بهشت را در پی داشته باشد ، شر نیست ، و خیری که در پی اش آتش باشد ، خیر نیست . هر نعمتی در قیاس با بهشت ، ناچیز است ، و هر بلا و رنجی در برابر دوزخ ، عافیت است .

٧٨٤. الإمام الصادق عليه السلام (لَمَّا سُئِلَ عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَى : {Q} «وَسَبِّ») عنه عليه السلام : اِعْلَمُوا أَنَّهُ لَيْسَ لِهَذَا الْجِلْدِ الرَّقِيقِ صَبْرٌ عَلَى النَّارِ ، فَارْحَمُوا نَفُوسَكُمْ ! فَإِنَّكُمْ قَدْ جَرَّبْتُمُوهَا فِي مَصَائِبِ الدُّنْيَا .

أَفَرَأَيْتُمْ جَزَعَ أَحَدِكُمْ مِنَ الشُّوْكَهِ تُصَيِّهُ ، وَالْعَثْرَةَ تُدْمِيهِ ، وَالرَّمْضَاءَ تُحْرِقُهُ؟ فَكَيْفَ إِذَا كَانَ بَيْنَ طَابِقَيْنِ مِنَ نَارٍ ، ضَجِيعَ حَجَرٍ ، وَقَرِينَ شَيْطَانٍ ! أَعَلِمْتُمْ أَنَّ مَالِكًا إِذَا غَضِبَ عَلَى النَّارِ حَطَمَ بَعْضُهَا لِعُضْبِهِ ، وَإِذَا زَجَرَهَا تَوَثَّبَتْ بَيْنَ أَبْوَابِهَا جَزَعًا مِنْ زَجَرَتِهِ؟!

أَيُّهَا الْيَفَنُّ (١) الْكَبِيرُ ، الَّذِي قَدْ لَهَزَهُ الْقَتِيرُ (٢) ! كَيْفَ أَنْتَ إِذَا التَّحَمْتَ أَطْوَأَ النَّارِ بَعْضَ الْأَعْنَاقِ ! وَنَشَبَتْ الْجَوَامِعُ حَتَّى أَكَلَتْ لُحُومَ السَّوَاعِدِ؟! (٣) ٧٨٥. عنه عليه السلام (فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : {Q} «وَمِنَ اللَّيْلِ») عنه عليه السلام : كَفَى بِالنَّارِ عِقَابًا وَوَبَالًا . (٤) ٧٨٦. مجمع البيان (فِي قَوْلِهِ تَعَالَى : {Q} «وَسَبِّحْهُ لَيْلًا ط») عنه عليه السلام : كَفَى بِجَهَنَّمَ نِكَالًا (٥) . (٦) ٧٨٧. بحار الأنوار : عنه عليه السلام : لَا خَيْرَ فِي لَدِّهِ بَعْدَهَا النَّارُ . (٧) ٧٨٨. الإمام الصادق عليه السلام (فِي قَوْلِهِ تَعَالَى : {Q} «وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَّ») عنه عليه السلام فِي وَصِيَّتِهِ لِأَصْحَابِهِ : أَلَا وَإِنَّهُ لَا فَقْرَ بَعْدَ الْجَنَّةِ ، أَلَا وَإِنَّهُ لَا غِنَى بَعْدَ النَّارِ ؛ لَا يَفُكُّ أَسِيرُهَا ، وَلَا يَبْرَأُ ضَرِيرُهَا . (٨) .

- ١- الْيَفَنُّ : الشَّيْخُ الْكَبِيرُ : (النَّهْيَةُ : ج ٥ ص ٢٩٩ «يفن»).
- ٢- لَهَزَهُ الْقَتِيرُ : خَالَطَهُ الشَّيْبُ (مَجْمَعُ الْبَحْرَيْنِ : ج ٣ ص ١٦٥١ «لهز»).
- ٣- نَهَجَ الْبَلَاغَةَ : الْخُطْبَةُ ١٨٣ ، الدَّرُوعُ الْوَأَقِيهِ : ص ٢٧١ ، تَنْبِيهِ الْخَوَاطِرِ : ج ١ ص ٦٧ ، بَحَارُ الْأَنْوَارِ : ج ٨ ص ٣٠٦ ح ٦٨ .
- ٤- نَهَجَ الْبَلَاغَةَ : الْخُطْبَةُ ٨٣ ، تَحْفُ الْعُقُولِ : ص ٢١١ ، بَحَارُ الْأَنْوَارِ : ج ٧٧ ص ٤٢٧ ح ٤٤ .
- ٥- النَّكَالُ : الْعُقُوبَةُ (مَجْمَعُ الْبَحْرَيْنِ : ج ٣ ص ١٨٣٤ «نكل»).
- ٦- غَرَّرَ الْحَكْمَ : ح ٧٠١٨ ، عِيُونَ الْحَكْمِ وَالْمَوَاعِظُ : ص ٣٨٥ ح ٦٥٠٣ .
- ٧- كِتَابٌ مِنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيهُ : ج ٤ ص ٣٩٢ ح ٥٨٣٤ ، الْأُمَالِيُّ لِلصَّدُوقِ : ص ٥٨٧ ح ٨٠٩ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ عَنِ الْإِمَامِ الْبَاقِرِ عَنْهُ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ ، بَحَارُ الْأَنْوَارِ : ج ٤١ ص ١٠٤ ح ٥ .
- ٨- الْكَافِي : ج ٢ ص ٢١٦ ح ٢ ، تَنْبِيهِ الْخَوَاطِرِ : ج ٢ ص ٢٠٢ كِلَاهِمَا عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ عَنِ الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ ، بَحَارُ الْأَنْوَارِ : ج ٦٨ ص ٢١٢ ح ٢ .

۷۸۹. عنه عليه السلام (في قوله تعالى : { Q } « وَ مِنَ اللَّيْلِ فَسَبَّ) امام علی علیه السلام : بدانید که این پوستِ نازک ، تاب آتش ندارد . پس بر خویشتن رحم کنید ، که شما خود را در رنج و سختی های دنیا آزموده اید [و می دانید که یارای تحمل کوچک ترین سختی های آن را ندارید ؛ چه رسد به آتش آخرت] .

آیا دیده اید که هر یک از شما ، از خاری که در بدن او می خلد یا از لغزیدنی که خونینش می کند یا از دیگی داغ که پایش را می سوزاند ، چه سان بی تابی می کند؟ پس چگونه است آن گاه که میان دو لایه از آتش قرار گیرد ، و هم بستر سنگ باشد و همدم شیطان؟! آیا می دانید که مالک (فرشته دوزخیان) آن گاه که بر آتش ، خشم گیرد ، از خشم او آتش به تلاطم در می آید، و آن گاه که بر آن نهیب بزند، از نهیب او، بی تابانه میان درهایش در هم می جهد؟!!

ای پیر سال خورده، که موی سپید [و ناتوانی پیری] وجودت را فرا گرفته است! چه حالی خواهی داشت آن گاه که طوق های آتش به استخوان های گردن فرو چسبد، و کُنده ها [ی آتشین] چنان فرو گیرند که گوشت ساعدها را بخورند؟! ۷۹۰. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام : آتش، خود، برای کیفر و مجازات ، کافی است . ۷۹۱. الإمام علیّ علیه السلام : امام علی علیه السلام : برای گوشمالی دادن، دوزخ، خود، کافی است . ۷۹۲. تهذیب الأحکام عن عقبه بن عامر الجهنی : امام علی علیه السلام : در لذتی که از پی اش آتش باشد ، خیری نیست . ۷۹۳. الدعاء للطبرانی عن حذیفه : امام علی علیه السلام در سفارش به یارانش : آگاه باشید که پس از [دستیابی به] بهشت ، فقری نیست . آگاه باشید که پس از [گرفتار شدن به] دوزخ ، توانگری ای نیست . اسیر دوزخ ، آزاد نمی گردد و نایبانش بهبود نمی یابد . . .

٧٩٤. صحيح مسلم عن عائشه : عنه عليه السلام : عِبَادَ اللَّهِ !... إِرْغَبُوا فِي ثَوَابِ اللَّهِ ، وَارْهَبُوا عَذَابَهُ . (١) ٧٩٥. سنن أبي داوود عن عوف بن مالك الأشجعي : عنه عليه السلام : اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ ، وَاسْعُوا فِي مَرْضَاتِهِ ، وَاحْذَرُوا مَا حَذَّرَكُمْ مِنْ أَلِيمِ عَذَابِهِ . (٢) ٧٩٦. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه عليه السلام : اجْعَلْ كُلَّ هَمِّكَ وَسَعْيِكَ لِلْخَلَاصِ مِنْ مَحَلِّ الشَّقَاءِ وَالْعِقَابِ ، وَالتَّجَاهِ مِنْ مَقَامِ الْبَلَاءِ وَالْعَذَابِ . (٣) ٧٩٧. الإمام الصادق عليه السلام : عنه عليه السلام : احْذَرُوا نَارًا لَجِبَهَا عَيْدٌ ، وَلَهَبُهَا شَدِيدٌ ، وَعِذَابُهَا أَبَدٌ جَدِيدٌ . (٤) ٧٩٨. الكافي عن أبان بن تغلب : عنه عليه السلام : احْذَرُوا نَارًا قَعْرُهَا بَعِيدٌ ، وَحَرُّهَا شَدِيدٌ ، وَعِذَابُهَا جَدِيدٌ ! دَارٌ لَيْسَ فِيهَا رَحْمَةٌ ، وَلَا تَسْمَعُ فِيهَا دَعْوَةَ ، وَلَا تُفْرَجُ فِيهَا كُرْبَةٌ . (٥) ٧٩٩. الكافي عن أبي بكر الحضرمي : عنه عليه السلام : اتَّقُوا نَارًا حَرُّهَا شَدِيدٌ ، وَقَعْرُهَا بَعِيدٌ ، وَحَلِيقَتُهَا حَدِيدٌ ، وَشَرَائِبُهَا صَدِيدٌ . (٦) ٨٠٠. الإمام علي عليه السلام (لَمَّا سُئِلَ عَنِ الثَّارِ خَلَاصُكَ . (٨) ٨٠١. سنن أبي داوود عن أبي برزة الأسلمي : عنه عليه السلام : كَيْفَ مَنْ عَصَى (٩) بِالسَّمْعِ وَالْبَصْرِ وَاللِّسَانِ وَالتَّيْدِ وَالرَّجْلِ وَالْفَرْجِ وَالبَطْنِ إِنْ لَمْ يَغْفِرِ اللَّهُ لَهُ وَيَرْحَمَهُ مِنْ ذَلِكَ اليَوْمِ ؟! لِأَنَّهُ يُقْضَى وَيَصِيرُ إِلَى غَيْرِهِ ، إِلَى نَارٍ قَعْرُهَا

بَعِيدٌ ، وَحَرُّهَا شَدِيدٌ ، وَشَرَائِبُهَا صَدِيدٌ ، وَعِذَابُهَا جَدِيدٌ ، وَمَقَامِعُهَا حَدِيدٌ ، لَا يَفْتَرُ (١٠) عَذَابُهَا ، وَلَا يَمُوتُ سَيِّكَانُهَا ، دَارٌ لَيْسَ فِيهَا رَحْمَةٌ ، وَلَا يُسْمَعُ لِأَهْلِهَا دَعْوَةٌ . (١١) .

- ١- تحف العقول : ص ١٥٣ ، بحار الأنوار : ج ٧٧ ص ٢٩٤ ح ٢ ؛ الإمامه والسياسة : ج ١ ص ٧٠ .
- ٢- غرر الحكم : ح ٢٥٢١ .
- ٣- غرر الحكم : ح ٢٤٣٨ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٧٦ ح ١٨٤٩ .
- ٤- غرر الحكم : ح ٢٦٢٠ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ١٠٤ ح ٢٣٣٨ نحوه .
- ٥- نهج البلاغه : الكتاب ٢٧ ، غرر الحكم : ح ٢٦١٩ وفيه إلى «حرّها شديد» ، تنبيه الخواطر : ج ١ ص ١١ ، أعلام الدين : ص ٢٤٨ ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣٢٤ ح ١٠١ .
- ٦- نهج البلاغه : الخطبه ١٢٠ ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣٠٦ ح ٦٧ .
- ٧- في بحار الأنوار : «وَلتَكْفِكُ» .
- ٨- نهج البلاغه : الكتاب ٤٥ ، بحار الأنوار : ج ٣٣ ص ٤٧٦ ح ٤٨٦ .
- ٩- كذا في النسخ ، والظاهر أنّ الصواب : «كيف بمن عصي» (هامش المصدر) .
- ١٠- لا يفتن : لا يسكن ولا ينقطع عنهم العذاب (مجمع البحرين : ج ٣ ص ١٣٥٨ «فتن»).
- ١١- الأمالى للمفيد : ص ٢٦٦ ح ٣ ، الأمالى للطوسي : ص ٢٩ ح ٣١ كلاهما عن أبي إسحاق الهمداني ، الغارات : ج ١ ص ٢٤١ عن عبايه نحوه ، بحار الأنوار : ج ٧٧ ص ٣٨٩ ح ١١ .

۸۰۲. المستدرک عن عائشه : امام علی علیه السلام : بندگان خدا!... به پاداش خدا راغب باشید و از عذابش بهراسید. ۸۰۳. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام : از خدا، چنان که سزاوار پرواداری است، پروا بدارید و در کسب خشنودی او بکوشید، و از عذاب دردناکش که شما را از آن بر حذر داشته است پرهیزید. ۸۰۴. عنه صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام : تمام همت و تلاش خویش را برای رهایی از محلّ رنج و کیفر، و نجات از جایگاه بلا و عذاب، به کار بگمار. ۸۰۵. عنه صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام : بترسید از آتشی که بس پر جوش و خروش است، زبانه هایش سخت، و عذابش همواره نو. ۸۰۶. الإمام الباقر علیه السلام : امام علی علیه السلام : بترسید از آتشی که ژرفایش ناپیدا، گرمایش سخت و عذابش تازه است! سرایی است که در آن، هیچ رحمی نیست، هیچ دعا و فریادی شنیده نمی شود، و هیچ اندوهی گشاده نمی گردد. ۸۰۷. الإمام الصادق علیه السلام : امام علی علیه السلام : بترسید از آتشی که گرمایش سخت است، و ژرفایش دور، زیورش آهن [تفته] است و نوشیدنی اش چرکابه. ۸۰۸. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام به عثمان بن حنیف : ای پسر حنیف! از خدا بترس و به چند قرص نانت بسنده کن تا از آتش، رهایی یابی. ۸۰۹. الإمام الصادق علیه السلام : امام علی علیه السلام : چه آید بر سر کسی که با گوش و چشم و زبان و دست و پا و فرج و شکم، گناه نموده است، اگر خداوند، او را نیامرزد و از [شداید] آن روز، بر وی رحم نیورد؟! زیرا چنین کسی [از سختی های آن روز] می گذرد و ره سپار مرحله ای دیگر می شود : ره سپار آتشی که ژرفایش دور است و گرمایش سخت .

نوشیدنی اش چرکابه، عذابش نو به نو و گرزهایش آهنین است. عذابش فروکش نمی کند، و ساکنانش هرگز نمی میرند. سرایی که در آن، هیچ رحمتی نیست و دعای اهل آن، هرگز شنیده [و اجابت] نمی شود. .

٨١٠. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه عليه السلام : في حُطْبِهِ يَذْكُرُ فِيهَا جَزَاءَ الْمُذْنِبِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ : أَمَا أَهْلُ الْمَعْصِيَةِ فَأَنْزَلَهُمْ شَرًّا دَارٍ ، وَغَلَّ الْأَيْدِيَّ إِلَى الْأَعْنَاقِ ، وَقَرَنَ التَّوَاصِيَّ بِالْأَقْدَامِ ، وَأَلْبَسَهُمْ سَيْرَابِيلَ الْقَطِرَانِ وَمُقَطَّعَاتِ النَّيْرَانِ ، فِي عَذَابٍ قَدِ اشْتَدَّ حَرُّهُ ، وَبَابٌ قَدْ أُطْبِقَ عَلَى أَهْلِهِ ، فِي نَارٍ لَهَا كَلْبٌ (١) وَلَجِبٌ (٢) ، وَلَهَبٌ سَاطِعٌ ، وَقَصِيفٌ (٣) هَائِلٌ ، لَا يَظَعُنُ مُقِيمُهَا ، وَلَا يُفَادِي أَسِيرُهَا ، وَلَا تُفْصَمُ (٤) كُبُولُهَا (٥) ، لَا مِيْدَةَ لِلدَّارِ فَتَنِي ، وَلَا أَجَلَ لِلْقَوْمِ فَيَقْضَى . (٦) ٨١١. الإمام علي عليه السلام كَانَ إِذَا سَمِعَ الرَّعْنَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : فِي صَفِّهِ نَارٍ جَهَنَّمَ : فَاللَّهُ - اللَّهُ - عِبَادَ اللَّهِ ! فَإِنَّ الدُّنْيَا مَاضِيَةٌ بِكُمْ عَلَى سَنَنِ (٧) ، وَأَنْتُمْ وَالسَّاعَةَ فِي قَرْنٍ وَكَأَنَّهَا قَدْ جَاءَتْ بِأَشْرَاطِهَا ، وَأَزِفَتْ بِأَفْرَاطِهَا (٨) ، وَوَقَّعَتْ بِكُمْ عَلَى صِرَاطِهَا . وَكَأَنَّهَا قَدْ أَشْرَفَتْ بِزَلَازِلِهَا ، وَأَنَاخَتْ بِكَلَاكِلِهَا (٩) ، وَانصَرَمَتِ الدُّنْيَا بِأَهْلِهَا ، وَأَخْرَجَتْهُمْ مِنْ حِضْنِهَا ، فَكَانَتْ كَيَوْمٍ مَضَى ، أَوْ شَهْرٍ انقَضَى ، وَصَارَ

جَدِيدُهَا رَتْناً ، وَسَمِينُهَا غَتًّا ، فِي مَوْقِفِ ضَمْنِكَ الْمَقَامِ ، وَأُمُورٍ مُشْتَبِهَةٍ عِظَامٍ ، وَنَارٍ شَدِيدٍ كَلْبُهَا ، عَالٍ لَجْبُهَا ، سَاطِعٍ لَهَبُهَا ، مُتَعَيِّظٍ زَفِيرُهَا ، مُتَأَجِّجٍ سَعِيرُهَا ، بَعِيدٍ حُمُودُهَا ، ذَاكِكِ (١٠) وَقُودُهَا ، مَخُوفٍ وَعَيْدُهَا ، عَمِ (١١) قَرَارُهَا ، مُظْلِمَةٍ أَقْطَارُهَا ، حَامِيَةٍ قُدُورُهَا ، فَظِيْعَةٍ أُمُورُهَا . (١٢) .

- ١- . كَلْبٌ : أَي اشْتَدَّ ، يُقَالُ : كَلَبَ الدَّهْرُ عَلَى أَهْلِهِ ؛ إِذَا أَلْحَ عَلَيْهِمْ وَاشْتَدَّ (النَّهْيَةُ : ج ٤ ص ١٩٥ «كَلْب»).
- ٢- . اللَّجْبُ : الصَّوْتُ وَالصِّيَاحُ (لسان العرب : ج ١ ص ٧٣٥ «لجب»).
- ٣- . الْقَصِيفُ : صَوْتُ هَائِلٍ يَشْبَهُ صَوْتَ الرَّعْدِ (النَّهْيَةُ : ج ٤ ص ٧٤ «قصف»).
- ٤- . الْفِصْمُ : أَنْ يَنْصَدَعَ الشَّيْءُ فَلَا يَبِينُ ، وَيُرْوَى بِالْقَافِ وَهُوَ قَرِيبٌ مِنْهُ (النَّهْيَةُ : ج ٣ ص ٤٥٢ «فصم»).
- ٥- . الْكَبْلُ : قَيْدٌ ضَخْمٌ (النَّهْيَةُ : ج ٤ ص ١٤٤ «كبل»).
- ٦- . نَهَجَ الْبَلَاغَةَ : الْخُطْبَةَ ١٠٩ ، بَحَارُ الْأَنْوَارِ : ج ٧ ص ١١٤ ح ٤٩ .
- ٧- . السَّنَنُ : الطَّرِيقَةُ ، وَسُنُنُ الطَّرِيقِ : مَحَبَّتُهُ (لسان العرب : ج ١٣ ص ٢٢٦ «سنن»).
- ٨- . وَالمَرَادُ إِنَّ الدُّنْيَا تَفْعَلُ بِكُمْ فَعْلَهَا بِمَنْ سَبَقَكُمْ (صَبَحَى الصَّالِحِ) .
- ٩- . الْفَرْطُ : الْعَلْمُ الْمُسْتَقِيمُ يُهْتَدَى بِهِ ، وَالْفَرْطُ : الَّذِي يَتَقَدَّمُ (مَجْمَعُ الْبَحْرَيْنِ : ج ٣ ص ١٣٨٤ «فرط»).
- ٩- . الْكَلْكَلُ : الصَّدْرُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ ، وَقِيلَ : هُوَ مَا بَيْنَ التَّرْقُوتَيْنِ (لسان العرب : ج ١١ ص ٥٩٦ «كلل»).
- ١٠- . ذَكَتِ النَّارُ : اشْتَدَّ لَهَبُهَا وَاشْتَعَلَتْ (لسان العرب : ج ١٤ ص ٢٨٧ «ذكا»).
- ١١- . مِنَ التَّعْمِيَةِ وَالْإخْفَاءِ وَالتَّلْبِيسِ (النَّهْيَةُ : ج ٣ ص ٣٠٤ «عما»).
- ١٢- . نَهَجَ الْبَلَاغَةَ : الْخُطْبَةَ ١٩٠ ، بَحَارُ الْأَنْوَارِ : ج ٧ ص ٢٠٧ ح ٩٥ .

۸۱۲. شرح الأخبار عن عیسی بن عبد الله بن عمر : امام علی علیه السلام در خطبه ای که در آن ، از مجازات گنهکاران در روز رستاخیز ، یاد می کند : گنهکاران را در بدترین سرای ، جای می دهد، دست ها را با کُند و زنجیر به گردن ها می بندد، زلف ها را به پاها گره می زند و جامه هایی از قطران و تگه های آتش ، بر ایشان می پوشاند ؛ در دوزخی که گرمایش سخت و سوزان است و دری که بر روی اهل دوزخ فرو بسته شده است ؛ در آتشی دیوانه وار و پرخروش، با شعله هایی سرکش، که فریادی رعدآسا و هولناک دارد ؛ ساکنانش از آن جا رخت بر نمی بندند، اسیرانش با هیچ بهایی آزاد نمی شوند و زنجیرهایش از هم نمی گسلد ؛ آن سرای را عمری نیست که به سر آید و ساکنانش را اجلی نیست که به پایان رسد [تا خلاص شوند]. ۸۱۳. تفسیر العیاشی عن یونس بن عبد الرحمن عن داوود : امام علی علیه السلام در وصف آتش دوزخ : خدا را خدا را ای بندگان خدا که دنیا همه شما را بر یک راه می برد [همان راه منتهی به آخرت که گذشتگان نیز رفتند] ، و شما و [زمان] قیامت ، به یک ریسمان بسته شده اید (۱) و تو گویی قیامت [هم اینک] نشانه های خود را آورده، پرچم هایش را نزدیک ساخته و شما را بر گذرگاه صراط ، نگه داشته است، و گویا [هم اکنون] زلزله هایش را پیش آورده و [چونان اشتری] سینه خویش را بر زمین نهاده [و تحقق یافته] است. دنیا از اهل خود ، بریده و آنان را از آغوش خویش بیرون افکنده است. گویا روزی بود که گذشت، یا ماهی بود که به پایان رسید . تازه آن ، کهنه گردیده و فربه آن ، لاغر گشته است ؛ در جایگاهی تنگ ، با کارهایی در هم و بزرگ و آتشی سخت گزنده

که هیاهویش بلند است و زبانه اش سرکش و خروشش خشم آلود، شعله اش فروزان است و فسرده شدنش دور و دیر ، همیشه اش پرشعله است و تهدیدش خوف انگیز ، ژرفای آن ناپیدا و کران تا کرانش غرقه در تاریکی است، ریگ هایش جوشان، و کارهایش وحشتناک است. .

۱- . همچون دو شتر ، که به یک ریسمان بسته شده باشند .

٨١٤. كتاب من لا يحضره الفقيه : عنه عليه السلام : لِلأَحْنَفِ بْنِ قَيْسٍ بَعْدَ أَنْ ذَكَرَ لَهُ نَعِيمَ الْجَنَّةِ : إِنْ فَاتَكَ يَا أَحْنَفُ مَا ذَكَرْتُ لَكَ فِي صَدْرِ كَلَامِي لَتَسْرَكَنَّ فِي سِدْرَائِيلِ الْقَطْرَانِ ، وَلَتَطُوفَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمِ آنٍ ، وَلَتَسْقَيْنَنَّ شَرَابًا حَارًّا الْعَلْيَانِ فِي إِنْضَاجِهِ ، فَكَمْ يَوْمِيذٍ فِي النَّارِ مِنْ صُلْبٍ مَحْطُومٍ ، وَوَجْهِ مَهْشُومٍ ، وَمُشَوِّهِ مَضْرُوبٍ عَلَى الْخُرْطُومِ ، قَدْ أَكَلَتِ الْجَامِعَةُ كَفَّهُ ، وَالنَّحْمُ الطُّوقُ بَعْغِيهِ .

فَلَوْ رَأَيْتَهُمْ يَا أَحْنَفُ يَنْحَدِرُونَ فِي أَوْدِيَّتِهَا ، وَيَصْعَدُونَ جِبَالَهَا ، وَ قَدْ أَلْبَسُوا الْمُقَطَّعَاتِ مِنَ الْقَطْرَانِ ، وَأَقْرَنُوا مَعَ فُجَارِهَا وَشَيَاطِينِهَا ، فَإِذَا اسْتَعَاثُوا بِأَسْوَأِ؟ أَخَذِ (١) مِنْ حَرِيقٍ ، شَدَّتْ عَلَيْهِمْ عَقَارِبُهَا وَحَيَاتُهَا .

وَلَوْ رَأَيْتَ مُنَادِيًا يُنَادِي وَهُوَ يَقُولُ : يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ وَنَعِيمِهَا! وَيَا أَهْلَ حُلِيِّهَا وَحُلَلِهَا! خُلُودٌ فَلَا مَوْتَ! فَعِنْدَهَا يَنْقَطِعُ رَجَاؤُهُمْ ، وَتُغْلَقُ الْأَبْوَابُ ، وَتَنْقَطِعُ بِهِمُ الْأَسْبَابُ . فَكَمْ يَوْمِيذٍ مِنْ شَيْخٍ يُنَادِي : وَاشْبِيْتَاهِ! وَكَمْ مِنْ شَبَابٍ (٢) يُنَادِي : وَاشْبَابَاهِ! وَكَمْ مِنْ امْرَأَةٍ تُنَادِي : وَافْضِيحْتَاهِ! هَتَكَتْ عَنْهُمْ السُّتُورُ ، فَكَمْ يَوْمِيذٍ مِنْ مَغْمُوسٍ بَيْنَ أَطْبَاقِهَا مَحْبُوسٍ ، يَا لَكَ غَمَسَهُ الْبَسْتَكُ بَعْدَ لِبَاسِ الْكَتَّانِ ، وَالْمَاءِ الْمُبَرَّدِ عَلَى

الْحَيْدِرَانِ ، وَأَكَلَ الطَّعَامَ أَلْوَانًا بَعْدَ أَلْوَانٍ ؛ لِبَاسًا لَمْ يَدَعْ لَكَ شَعْرًا نَاعِمًا كُنْتَ مُطْعَمَهُ (٣) إِلَّا بَيَّضَهُ ، وَلَا عَيْنًا كُنْتَ تُبْصِرُ بِهَا إِلَى حَبِيبٍ إِلَّا فَقَّأَهَا . هَذَا مَا أَعَدَّ اللَّهُ لِلْمُجْرِمِينَ ! (٤) .

١- لا توجد عبارته : «بأسوأ أخذ» في بحار الأنوار : ج ٧ ص ٢٢٠ وهو الأنسب للسياق .

٢- في بحار الأنوار : «من شاب» .

٣- كذا ، وليست عبارته : «كنت مطعمه» في ج ٧ من بحار الأنوار .

٤- صفات الشيعة : ص ١٢٣ ح ٦٣ عن محمد بن الحنفية ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ٢٢٠ ح ٣٢ و ج ٦٨ ص ١٧٢ ح ٣١ .

۸۱۵. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام پس از بیان نعمت های بهشت برای احنف بن قیس : ای احنف! اگر آنچه را [از این نعمت ها] که در آغاز سخنم برایت گفتم ، از دست دادی، آن گاه است که بی گمان، در جامه هایی از قَطران خواهی بود، و میان آن [آتش] و میان آبی جوشان ، سرگردان می شوی، و از نوشیدنی ای داغ و جوشان و پِزان ، نوشانده خواهی شد. در آن روز، چه کمرهای خُرد شده و چهره های متلاشی شده و بَدْرِیخت و بینی های در هم شکسته که در آتش خواهند بود ؛ انسان هایی که کند و زنجیر ، دست های آنها را خورده و طوق ها در گردنشان فرو رفته است.

ای احنف! کاش آنان را ببینی که در دره های دوزخ ، پایین و از کوه های آن ، بالا- می روند ، در حالی که جامه هایی از قَطران بر ایشان پوشانیده اند و با تبهکاران و اهریمنانِ آن جا همدم گشته اند. هر گاه از بدترین مجازات آتش ، فریاد کمک سر دهند ، کژدم ها و مارهای دوزخ ، سخت بر آنان یورش می آورند.

کاش آواز دهند ای را ببینی که می گوید: «ای بهشتیانِ غوطه ور در نعمت های آن ، و ای برخورداران از جامه ها و زیورهای آن! جاودانه بمانید که مرگی در کار نیست». در این هنگام، امید آن [دوزخی]ها قطع می گردد، درها [به رویشان] بسته می شود و رشته ها [ی روابط] میانشان بریده می شود. در آن روز، چه پیرها که فریاد می زنند: ای داد از پیری! و چه جوان ها که فریاد بر می آورند: ای داد از جوانی! و چه زن ها که فریاد می زنند: ای داد از رسوایی! پرده ها از ایشان دریده می گردد [و رسوا می شوند].

در آن روز، چه بسیار کسانی که در میان طبقات دوزخ ، غوطه ور و محبوس اند. خدا به داد تو رسد [ای احنف] از آن غوطه ور شدنی که بعد از پوشیدن جامه های کتانی [نرم و لطیف] و [نوشیدن] آبِ خنک شده در کنار دیوارها، و خوردن غذاهای رنگارنگ [در دنیا] جامه ای بر تو می پوشاند که هر

موی نرم و

لطیفی را که به تو ارزانی شده باشد ، سفید می گرداند و چشمانی را که با آن ، عزیزی را می دیده ای ، از کاسه به در می آورد. این است آنچه خداوند برای گنهکاران ، آماده ساخته است. .

٨١٦. المعجم الكبير عن عمران بن الحصين : عنه عليه السلام : فى خُطْبِهِ لَهُ طَوِيلَةٌ : فَتَصِيرُ يَا ذَا الدَّلَالِ وَالْهَيْئَةَ وَالْجَمَالَ إِلَى مَنْزِلِهِ شَعْنَاءَ ، وَمَحَلَّهُ غَبْرَاءَ ، فَتَنْوِمُ عَلَى خَدِّكَ فى لَحْدِكَ ، فى مَنْزِلِ قَلِّ زُوَاؤُهُ ، وَمَيْلَ عَمِّهِ ، حَتَّى تُشَقَّ عَنِ الْقُبُورِ ، وَتُبْعَثَ إِلَى النُّشُورِ ، فَإِنْ خُتِمَ لَكَ بِالسَّعَادَةِ صِرْتَ إِلَى الْجُبُورِ (١) ، وَأَنْتَ مَلَائِكُ مُطَاعٌ ، وَأَمِنْ لَا يُرَاعُ ، يَطُوفُ عَلَيْكُمْ وَلِدَانٌ كَأَنَّهُمْ الْجَمَانُ بِكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ بَيْضَاءَ لَمَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ . أَهْلُ الْجَنَّةِ فِيهَا يَتَنَعَّمُونَ ، وَأَهْلُ النَّارِ فِيهَا يُعَذَّبُونَ ، هُوَلاءِ فى السُّنْدُسِ وَالْحَرِيرِ يَتَبَخَّرُونَ ، وَهُوَلاءِ فى الْجَحِيمِ وَالسَّعِيرِ يَتَقَلَّبُونَ ، هُوَلاءِ تُحْشَى جَمَاعَتُهُمْ بِمَسْكِ الْجَنَانِ ، وَهُوَلاءِ يُضْرَبُونَ بِمَقَامِعِ النَّيرانِ ، هُوَلاءِ يُعَانِقُونَ الْحَوْرَ فى الْحِجَالِ ، وَهُوَلاءِ يُطَوَّقُونَ أَطْوَاقًا فى النَّارِ بِالْأَغْلَالِ ، فى قَلْبِهِ فَرْعٌ قَدْ أَعْيَا الْأَطْبَاءَ ، وَبِهِ دَاءٌ لَا يَقْبَلُ الدَّوَاءَ . (٢) .

١- .الْحُبُورِ : السُّرُورِ (الصَّحاح : ج ٢ ص ٦٢٠ «حبر»).

٢- .الأَمَالِي لِلطُّوسَى : ص ٦٥٢ ح ١٣٥٣ عن شريح القاضى ، بحار الأنوار : ج ٧٧ ص ٣٧١ ح ٣٥ .

۸۱۷. مکارم الأخلاق عن عبد الله بن مسعود عن رسول الله امام علي عليه السلام در خطبه ای بلند: تو با آن همه ناز و کرشمه و خوش سیمایی و جمالت، به منزلی آشفته و ویرانه و جایگاهی پر از خاک و غبار [یعنی گور] می روی، و در لحد خویش، بر گونه ات خوابانده می شوی، در منزلی که دیدار کنندگانش اندک اند و کارگزارانش خسته و دل تنگ، تا آن گاه که از گور، سر بر آوری و به صحرای محشر روانه شوی. در آن هنگام، اگر مُهر سعادت بر تو خورده باشد، ره سپار [سرای] شادمانی می شوی، و پادشاهی مُطاع و آسوده خاطری بی هراس خواهی بود. پسرکانی مرواریدسان، با جامی از باده ناب و سپید که نوشندگان را لذتی خاص می دهد، بر گرد شما به گردش در می آیند. بهشتیان در بهشت، در ناز و نعمت به سر می برند و دوزخیان در دوزخ، عذاب می کشند. آنان در جامه هایی از پرنیان نرم و حریر می خرامند و اینان در دوزخ و آتش سوزان، دست و پا می زنند. آنان جمجمه هایشان از مُشک بهشتی پر شده است، و بر سر اینان گرزهای آتشین، فرو کوفته می شود. آنان با سیه چشمان بهشتی، در حجله ها هم آغوش می شوند، و بر گردن اینان طوق ها و غل و زنجیرهایی از آتش، بسته می شود. [اهل دوزخ،] در دلش وحشتی است که طیبیان را [از درمانش] ناتوان ساخته، و در او، دردی است که درمان نمی پذیرد.

الفصل الرابع: الحث على ذكر جهنم والاستعاذه منها ٤ / ١ اذ كُرِّجَهَنَّمَ ٨٢١. الإمام الصادق عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه و آله: اذكروا من النار ما شئتم، فلا تذكروا منها شيئاً إلا وهى أشد منه. (١) ٨٢٢. عيون أخبار الرضا عليه السلام عن رجاء بن أبى الضحح المطالب العالیه عن عبد الله بن عمر: سمعت رسول الله صلى الله عليه و آله يقول: لا تنسوا العظیمین. قلنا: وما العظیمان؟ قال: الجنة والنار.

فذكر رسول الله صلى الله عليه و آله ما ذكر ثم بكى حتى جرى أو بل الدمع جانبي لحيته، ثم قال: والذي نفس محمد بيده! لو تعلمون من الأمر ما أعلم لمشيتم إلى الصعيد فحثيتم على رؤوسكم التراب. (٢) ٨٢٣. الإمام العسكري عليه السلام: المستدرک على الصحيحين عن سهل بن سعد: إن فتى من الأنصار دخلته خشية من النار فكان يبكي عند ذكر النار حتى حبسه ذلك في البيت، فذكر ذلك للنبي صلى الله عليه و آله فجاءه في البيت، فلما دخل عليه اعتنقه الفتى وخرمينا، فقال النبي صلى الله عليه و آله: جهزوا

صاحبكم؛ فإن الفرق (٣) فلذ (٤) كيدته. (٥).

- ١- تنبيه الغافلين: ص ٧٠ ح ٥٨، سير أعلام النبلاء: ج ٤ ص ٤٠٦ عن محمد بن على من دون إسناد إليه صلى الله عليه و آله.
- ٢- المطالب العالیه: ج ٣ ص ٢١٩ ح ٣٣٠٩، الرقة والبكاء لابن أبى الدنيا: ص ١٠٩ ح ١٠٢ نحوه، صفة النار لابن أبى الدنيا: ص ١٥ ح ٢، التاريخ الكبير: ج ١ ص ٤١٧ الرقم ١٣٣٤ وفيه إلى «الجنة والنار»، الترغيب والترهيب: ج ٤ ص ٤٥٧ ح ١٤ نقلاً عن أبى يعلى.
- ٣- الفرق: الخوف والفرع (النهاية: ج ٣ ص ٤٣٨ «فرق»).
- ٤- يقال: فلذت اللحم تفلذا؛ إذا قطعتة (لسان العرب: ج ٣ ص ٥٠٣ «فلذ»).
- ٥- المستدرک على الصحيحين: ج ٢ ص ٥٣٦ ح ٣٨٢٨، شعب الإيمان: ج ١ ص ٥٣٠ ح ٩٣٦، الزهد لابن المبارك (الملحقات): ص ٩٢ ح ٣٢٠ نحوه، كنز العمال: ج ٣ ص ١٤٦ ح ٥٩٠٠.

فصل چهارم: تشویق به یاد کردن از جهنم و پناه بردن از آن به خدا

۴ / ۱ یاد جهنم

فصل چهارم: تشویق به یاد کردن از جهنم و پناه بردن از آن به خدا ۴ / ۱ یاد جهنم ۸۲۷. عنه صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: در باره آتش هر چه خواستید، بگویید؛ زیرا هر چه از آن بگویید، بازهم بدتر و سخت تر از آن وجود دارد. (۱) ۸۲۸. عنه صلی الله علیه و آله: المطالب العالیه به نقل از عبد الله بن عمر: از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرماید: «دو بزرگ را فراموش نکنید».

گفتیم: دو بزرگ چیست؟

فرمود: «بهشت و آتش».

آن گاه، پیامبر خدا صلی الله علیه و آله [از دوزخ] گفت و گفت. سپس چندان گریست که اشک از دو گوشه محاسنش جاری شد یا آنها را تر کرد. آن گاه فرمود: «سوگند به آن که جان محمد در دست اوست، اگر آنچه من در این باره می دانم، شما نیز می دانستید، سر به صحرا می گذاشتید و خاک بر سر خود می ریختید». ۸۲۹. عنه صلی الله علیه و آله: المستدرک علی الصحیحین به نقل از سهل بن سعد: ترس از آتش [دوزخ]، وجود جوانی از انصار را فرا گرفت و هنگام یادکردن از دوزخ، می گریست. سرانجام، این حالت، او را خانه نشین کرد. ماجرا را به پیامبر صلی الله علیه و آله گفتند و ایشان به خانه اش نزد او رفت. چون وارد خانه شد، آن جوان ایشان را در آغوش گرفت

و افتاد و مُرد.

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «برادران را آماده دفن کنید، که ترس و وحشت، جگر او را پاره پاره کرد».

۱- یعنی: از سختی ها و رنج های دوزخ، هر چه بگویید، باز کم گفته اید.

٨٣٠. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام علي عليه السلام : أكثر ذكر الآخرة وما فيها من النعيم والعذاب الأليم ؛ فإن ذلك يزهدك في الدنيا ويصغرُها عندك . (١) ٨٣١. عنه صلى الله عليه وآله : عنه عليه السلام : الجنة حَسْرَةُ أهل النار ، والنار موعظة الممتقين . (٢) ٨٣٢. عنه صلى الله عليه وآله : عنه عليه السلام : في وصف الممتقين : هم والجنة كمن قد رآها ؛ فهم فيها مُعَمَّون ، وهم والنار كمن قد رآها ؛ فهم فيها مُعَذَّبون . . . أمَّا الليل فصافون أقدامهم ، تالين لجزاء القرآن ، يرتلونُها ترتيلاً ، يحزنون به أنفسهم ، ويستثيرون به دواء دَائِهِمْ ؛ فإذا مروا بآية فيها تشويق ركنوا إليها طمعا ، وتطلعت نفوسهم إليها شوقا ، وظنوا أنها نصب أعينهم ، وإذا مروا بآية فيها تخويف أصعوا إليها مسامع قلوبهم ، وظنوا أن زفير جهنم وشهيقها في أصول آذانهم ، فهم حانون على أوساطهم ، مُفترشون لوجاههم وأكفهم ورؤسهم وأطراف أقدامهم يطلبون إلى الله تعالى في فكاك رقابهم . (٣) ٨٣٣. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام زين العابدين عليه السلام : ألا ومن اشتاق إلى الجنة سِلا (٤) عن الشهوات ، ومن أشفق من النار رجع عن المحرمات ، ومن زهد في الدنيا هانت عليه المصائب .

الأ- إن لله عبادا كمن رأى أهل الجنة في الجنة مُخَلِّدين ، وكمن رأى أهل النار في النار مُعَذِّبين ، شُرورهم مأمونته ، وقلوبهم محزونته ، أنفسهم عفيفة ، وحوائجهم خفيفة ، صبروا أياما قليلة ، فصاروا بعقبى راحه طوبى له ، أمَّا الليل فصافون أقدامهم ، تجرى دموعهم على خدودهم وهم يجأرون إلى ربهم ، يسعون في فكاك رقابهم ، وأمَّا النهار فحلما ، علماء ، بررة ، أتقياء ، كأنهم القِداح ، قد برأهم الخوف من العباد ، ينظر إليهم الناظر فيقول : مرضى وما بالقوم من مرض أم خولطوا! فقد خالط القوم أمر عظيم ؛ من ذكر النار وما فيها . (٥) .

١- تحف العقول : ص ٧٦ ، بحار الأنوار : ج ٧٧ ص ٢٠٥ ح ١ .

٢- الكافي : ج ٢ ص ٥٠ ح ١ عن جابر عن الإمام الباقر عليه السلام عن الأصغر بن نباته ، تحف العقول : ص ١٦٤ ، بحار الأنوار : ج ٦٨ ص ٣٥٠ ح ١٨ .

٣- نهج البلاغه : الخطبه ١٩٣ ، تحف العقول : ص ١٥٩ ، مكارم الأخلاق : ج ٢ ص ٣٩١ ح ٢٦٦٣ ، التمهيد : ص ٧٠ ح ١٧٠ كلها عن همام ، الأموال للصدوق : ص ٦٦٧ ح ٨٩٧ ، صفات الشيعة : ص ٩٧ ح ٣٥ كلاهما عن عبد الرحمن بن كثير الهاشمي عن الإمام الصادق عن أبيه عليهما السلام ، بحار الأنوار : ج ٦٧ ص ٣١٥ ح ٥٠ .

٤- سلوت : أي صبرت (مجمع البحرين : ج ٢ ص ٨٧٥ «سلا») .

٥- الكافي : ج ٢ ص ١٣٢ ح ١٥ عن أبي حمزة عن الإمام الباقر عليه السلام ، تحف العقول : ص ٢٨١ ، كنز الفوائد : ج ١ ص ٩٠ عن نوف البكالي عن الإمام علي عليه السلام وكلاهما نحوه ، بحار الأنوار : ج ٧٣ ص ٤٣ ح ١٨ ؛ عيون الأخبار لابن قتيبه : ج ٢ ص ٣٥٣ ، البدايه والنهايه : ج ٨ ص ٦ وزاد فيه «ومن طلب الجنة سارع إلى الطاعات» بعد «المحرمات» وليس فيهما «قد برأهم الخوف من العباد» و«من ذكر النار وما فيها» ، كنز العمال : ج ٣ ص ٧١٩ ح ٨٥٦٥ وراجع : مختصر تاريخ دمشق : ج ٢٦ ص ٢٢٢ .

۸۳۴. الإمام الحسن علیه السلام فی ذکر أسئلته ال امام علی علیه السلام: از آخرت و نعمت ها و عذاب دردناک آن ، بسیار یاد کن؛ زیرا این کار ، تو را به دنیا بی رغبت می سازد و آن را در نزد تو ، خوار و بی مقدار می گرداند. ۸۳۵. علل الشرایع : امام علی علیه السلام : بهشت ، مایه دریغ دوزخیان است و دوزخ ، مایه پند گرفتن پرهیزگاران. ۸۳۶. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام در وصف پرهیزگاران : آنان به بهشت چنان باور دارند که گویی آن را می بینند ؛ پس ، [از هم اکنون]از نعمت هایش برخوردارند، و آتش را چنان باور دارند که گویا آن را مشاهده می کنند ؛ پس ، [از هم اینک] در آن ، عذاب می کشند ... شب هنگام ، برپا می خیزند و آیات قرآن را شمرده و با درنگ ، تلاوت می کنند . با آن ، جان های خویش را اندوهناک می سازند و داروی درد خود را در آن می جویند. پس، هر گاه به آیه ای تشویق آمیز برخورد ، به آن امید می بندند و جان هایشان مشتاق آن می شود و آن [نعمت] را در برابر دیدگان خویش می پندارند و هر گاه به آیه ای تهدید آمیز رسند ، گوش دل به آن می سپارند و چنان می پندارند که خروش دم و بازدم دوزخ ، در بیخ گوش هایشان است. پس ، کمرهای خویش را [به رکوع] خم می کنند، و پیشانی و دست و زانوان و سرانگشتان پاهای خود را بر زمین می زنند و از خداوند ، آزادی خویش را [از دوزخ] می طلبند. ۸۳۷. عنه صلی الله علیه و آله : امام زین العابدین علیه السلام : بدانید که هر کس مشتاق بهشت باشد ، از هوس های خویش غافل می شود و آن که از آتش بهراسد ، از حرام ها روی می گرداند و آن که به دنیا بی رغبت باشد ، مصیبت ها بر او آسان می گردند .

بدانید که خداوند ، بندگانی دارد که [در دنیا] چونان کسی هستند که بهشتیان را در بهشت ، جاویدان می بیند، و نیز چونان کسی هستند که دوزخیان را در دوزخ ، معذب می بیند. گزندشان به کس نمی رسد و دل هایشان اندوهناک است، جان هایشان خویشتندار و نیازهایشان اندک. چند روزه اندک [در دنیا] را تحمل کرده اند و در نتیجه ، به فرجامی آسوده و بی پایان ، دست یافته اند. شب هنگام ، برپا می خیزند و اشک هایشان بر گونه هایشان روان می شود و به پروردگار خویش پناه می برند، و برای آزادی خود [از عذاب دوزخ] می کوشند.

ولی روز هنگام ، مردمانی هستند بردبار، دانا، نیکوکار و پرهیزگار. [از لاغری و نحیفی] ، گویی تیرهایی تراش خورده اند. ترس از عبادت ، آنان را تراش داده است. دیگران که او را می بینند ، یا می گویند: «بیمار است» در حالی که این طایفه را هیچ بیماری ای نیست و یا [می گویند:] «قاطی کرده اند!» ، در صورتی که پدیده ای بزرگ یعنی یاد دوزخ و عذاب های آن ، با وجود آنان در آمیخته است [و آنان را این گونه ، پریشان و در هم ساخته است]. .

٨٣٨. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه عليه السلام : اللَّهُمَّ وَخَلَقْتَ نَارًا لِمَنْ عَصَاكَ، وَأَعَدَدْتَ لِأَهْلِهَا مِنْ أَنْوَاعِ الْعَذَابِ فِيهَا ، وَوَصَّيْفَتْهُ وَصِيْفَتُهُ مِنَ الْحَمِيمِ ، وَالْغَسَّاقِ ، وَالْمُهْلِ ، وَالضَّرِيْعِ ، وَالصَّيْدِ ، وَالْغَسْلِيْنِ ، وَالزَّقْوَمِ ، وَالسَّلَاسِلِ وَالْأَغْلَالِ ، وَمَقَامِعِ الْحَدِيدِ ، وَالْعِيْذَابِ الْعَلِيْظِ ، وَالْعَذَابِ الشَّدِيْدِ ، وَالْعَذَابِ الْمُهِينِ ، وَالْعَذَابِ الْمُقِيمِ ، وَعَذَابِ الْحَرِيْقِ ، وَعَذَابِ السَّمُوْمِ ، وَظِلٍّ مِنْ يَحْمُوْمٍ ، وَسِرَابِيْلِ الْقَطْرَانِ ، وَسِرَادِقَاتِ النَّارِ ، وَالنُّحَاسِ ، وَالزَّقْوَمِ ، وَالْحُطَمَةِ ، وَالْهَآوِيَةِ ، وَلُظَى ، وَالنَّارِ الْحَامِيَةِ ، وَالنَّارِ الْمَوْقَدَةِ ، الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْتِدَةِ ، وَالنَّارِ الْمُؤَصَّدَةِ ذَاتِ الْعَمَدِ الْمُمَدَّدَةِ ، وَالسَّعِيْرِ ، وَالْحَمِيمِ ، وَالنَّارِ الَّتِي لَا تُطْفَأُ ، وَالنَّارِ الَّتِي تَكَادُ تَمَيِّزُ مِنَ الْعِيْظِ ، وَالنَّارِ الَّتِي وَقُوْدُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ ، وَالنَّارِ الَّتِي يُقَالُ لَهَا : هَلِ امْتَلَأَتْ؟ فَتَقُوْلُ : هَلِ مِنْ مَزِيْدٍ! وَالذَّرَكِ الْأَسْفَلَ مِنَ النَّارِ . (١)

١- بحار الأنوار : ج ٩٤ ص ١٣٥ ح ١٩ نقلاً عن الكتاب العتيق الغروي .

۸۳۹. عنه صلی الله علیه و آله : امام زین العابدین علیه السلام : بار خدایا! برای کسی که نافرمانی تو کند ، آتشی آفریدی و در آن برای اهلش انواع عذاب را آماده ساختی و آن عذاب ها را با تعبیر گونه گونه گون ، وصف و طبقه بندی کردی: جوشاب، زردآب دوزخیان، مس گداخته، خارِ تر، خونابه ، چرکابه، دوزخبان، زنجیرها، کُندها، گرزهای آهنین، شکنجه درشت، شکنجه سخت، شکنجه خوار کننده، شکنجه پایدار، شکنجه سوزان، شکنجه مرگبار، سایه ای از دود تار، تن پوش های قطران، سراپرده های آتش و مس، دوزخبان، آتش خرد کننده، سیاه چال ، زبانه آتش، آتش سوزان، آتش افروخته که بر دل ها می رسد، و آتش احاطه کننده با ستون های بلند و کشیده، شعله، آب داغ، آتش خاموش ناشدنی، آتشی که نزدیک است از خشم شکافته شود، آتشی که سوختش مردم و سنگ هابند، آتشی که به او گفته می شود: «آیا سیر شدی؟» و او [که سیری ناپذیر است،] می گوید: «آیا باز هم هست؟!» و پایین ترین طبقه آتش . .

٨٤٠. شعب الإيمان عن أنس : الإمام الباقر عليه السلام : بكى أبو ذرٍّ رحمه الله من خشية الله عز وجل حتى اشتكى بصره ، فقيل له : يا أبا ذرٍّ ، لو دعوت الله - أن يشفي بصرك ! فقال : إني عنه لمشغول ، وما هو من أكبر همي . قالوا : وما يشغلك عنه ؟ قال : العظيمنتان : الجنة والنار . (١) ٤ / ٢ الاستعاذه من النار الكتاب «الذين يذكرون الله قياماً وقعوداً وعلى جنوبهم ويتفكرون في خلق السموات والأرض ربنا ما خلقت هذا بطلاً سيبحنك فقنا عذاب النار * ربنا إنك من تدخل النار فقد أجزيت وما للظالمين من أنصار» . (٢)

«وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا» . (٣)

«وَمِنْهُمْ مَّنْ يَقُولُ رَبَّنَا إِنَّا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةٌ وَقَنَا عَذَابَ النَّارِ» . (٤)

«الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّا ءَامَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقَنَا عَذَابَ النَّارِ» . (٥)

الحديث ٨٤٩. عنه عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : عوذوا بالله من عذاب القبر ومن عذاب جهنم . (٦) ٨٥٠. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : إن الله - يعجب من سائل يسأل غير الجنة ، ومن معطٍ يعطى لغير الله ، ومن متعوذ يتعوذ من غير النار . (٧)

- ١- الخصال : ص ٤٠ ح ٢٥ عن إسماعيل بن أبي زياد عن الإمام الصادق عليه السلام ، الأمالى للطوسى : ص ٧٠٢ ح ١٥٠٠ عن موسى بن بكر عن العبد الصالح عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٢٢ ص ٤٣١ ح ٤٠ .
- ٢- آل عمران : ١٩١ و ١٩٢ .
- ٣- الفرقان : ٦٥ .
- ٤- البقرة : ٢٠١ .
- ٥- آل عمران : ١٦ .
- ٦- السنن الكبرى للنسائي : ج ٤ ص ٤٦٢ ح ٧٩٤٦ عن أبي هريره ، كنز العمال : ج ١ ص ٤٨٤ ح ٢١١٩ .
- ٧- تاريخ بغداد : ج ٩ ص ٢٦٧ الرقم ٤٨٣٢ عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جدّه ، كنز العمال : ج ٢ ص ٨٥ ح ٣٢٦٠ .

۴ / ۲ پناه جستن به خدا از آتش

۸۵۱. عنه صلی الله علیه و آله : امام باقر علیه السلام : ابو ذر که خدایش رحمت کناد از ترس خدای عز و جل چندان گریست که دیده اش آسیب دید. به او گفته شد: ای ابو ذر! خوب است دعا کنی که خداوند دیده ات را شفا بخشد.

ابو ذر گفت: «من از آن غافلم، و دیده ام بزرگ ترین غم و اندوه من نیست» .

گفتند: چه چیزی تو را از آن غافل ساخته است؟

گفت: «آن دو امر بزرگ: بهشت و دوزخ». ۴ / ۲ پناه جستن به خدا از آتشقرآن «آنان که ایستاده و نشسته و به پهلو خفته ، خدا را یاد می کنند و در آفرینش آسمان ها و زمین می اندیشند [، می گویند] : ای پروردگار ما ! اینها را بیهوده نیافریده ای، که تو [از بیهوده کاری] منزهی . پس ما را از عذاب آتش ، نگه بدار. ای پروردگار ما ! تو هر که را در آتش ببری، بی گمان ، خوارش ساخته ای، و ستمکاران را هیچ یآوری نیست».

«و کسانی که می گویند: ای پروردگار ما ! عذاب دوزخ را از ما بگردان که به راستی ، عذابش سخت و دائمی است».

«و برخی از آنان می گویند: ای پروردگار ما ! در این دنیا به ما نیکی و در آخرت نیز نیکی عطا کن، و ما را از عذاب آتش ، نگه دار» .

«کسانی که می گویند: ای پروردگار ما ! ما ایمان آوردیم . پس گناهانمان را بیامرز و از عذاب آتش ، نگاهمان بدار».

حدیث ۸۶۰. السنن الکبری عن ربیعہ بن کعب الأسلمی : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : از عذاب قبر و از عذاب دوزخ ، به خدا پناه ببرید. ۸۶۱. البلد الامین عن الإمام الباقر عن الإمام علی علیه پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : خداوند ، تعجب می کند از درخواست کننده ای که غیر بهشت را درخواست می کند، و از عطا کننده ای که برای غیر خدا عطا می کند، و از پناه

برنده ای که از غیر آتش ، [به خدا] پناه می برد.

٨٦٢. حليه الأولياء عن عبد الرحمن بن قرط : عنه صلى الله عليه و آله : أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ حَالِ أَهْلِ النَّارِ . (١) ٨٦٣. ثواب الأعمال عن أبي سعيد الخدرى عن رسول الله صلى الله عليه و آله : أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ ، وَيَلُ لَأَهْلِ النَّارِ . (٢) ٨٦٤. سنن أبي داوود عن سعد بن أبي وقاص عن رسول الله ص عنه صلى الله عليه و آله : اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفَقْرِ ، وَمِنْ وَسْوَاسِ الصَّدْرِ ، وَمِنْ شَتَاتِ الْأَمْرِ ، وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ . (٣) ٨٦٥. السنن الكبرى عن محمد بن سعد بن زراره عن أبي أما عنه صلى الله عليه و آله : مَا مِنْ عَبْدٍ يَقُولُ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعَ مَرَّاتٍ : «أَسْأَلُ اللَّهَ الْجَنَّةَ ، وَأَعُوذُ بِهِ مِنَ النَّارِ» إِلَّا قَالَتِ النَّارُ : يَا رَبِّ أَعِذْهُ مِنِّي . (٤) ٨٦٦. سنن النسائى عن ابن عباس عن جویریة بنت الحارث : صحیح البخارى عن أنس : كَانَ النَّبِىُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ : اللَّهُمَّ رَبَّنَا ! آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً ، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً ، وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ . (٥) .

- ١- .سنن الترمذى : ج ٥ ص ٥٧٨ ح ٣٥٩٩ ، سنن ابن ماجه : ج ٢ ص ١٢٥٠ ح ٣٨٠٤ ، مشكاة المصابيح : ج ١ ص ٧٦٣ ح ٢٤٩٣ كلها عن أبي هريره ، كنز العمال : ج ٢ ص ١٨١ ح ٣٦٣٨ .
- ٢- .سنن أبي داود : ج ١ ص ٢٣٣ ح ٨٨١ ، سنن ابن ماجه : ج ١ ص ٤٣٠ ح ١٣٥٢ ، مسند ابن حنبل : ج ٧ ص ٣٥ ح ١٩٠٧٧ ، السنن الكبرى : ج ٢ ص ٤٤٠ ح ٣٦٩٠ ، المعجم الكبير : ج ٧ ص ٧٩ ح ٦٤٢٧ ، المصنّف لابن أبي شيبة : ج ٢ ص ١١٥ ح ١ ، كلها عن عبد الرحمن بن أبى ليلى عن أبيه ، كنز العمال : ج ١ ص ٤٨٧ ح ٢١٣٥ .
- ٣- .كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٢ ص ٥٤٣ ح ٣١٣٥ عن معاوية بن عمار عن الإمام الصادق عليه السلام ، الإقبال : ج ٢ ص ١٨٠ من دون إسنادٍ إلى أحدٍ من أهل البيت عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ٩٨ ص ٢٨٥ .
- ٤- .الدعوات : ص ٣٩ ح ٩٦ عن ربيعه ، الأمالى للصدوق : ص ١٥٨ ح ١٥٣ عن زيد الشحام عن الإمام الصادق عليه السلام ، روضه الواعظين : ص ٣٥٧ عن الإمام الصادق عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٩٤ ص ١٩٧ ح ٥ .
- ٥- .صحیح البخارى : ج ٤ ص ١٦٤٤ ح ٤٢٥٠ و ج ٥ ص ٢٣٤٧ ح ٦٠٢٦ ، صحیح مسلم : ج ٤ ص ٢٠٧١ ح ٢٦ ، سنن أبى داود : ج ٢ ص ٨٥ ح ١٥١٩ ، مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٢٠٣ ح ١١٩٨١ و ص ٤١٤ ح ١٣١٦٢ و ص ٤١٨ ح ١٣١٨٥ ، سنن الترمذى : ج ٥ ص ٥٢٢ ح ٣٤٨٧ كلها عن أنس ، سنن ابن ماجه : ج ٢ ص ٩٨٥ ح ٢٩٥٧ عن أبى هريره ، المستدرک على الصحيحين : ج ١ ص ٦٢٥ ح ١٦٧٣ ، السنن الكبرى : ج ٥ ص ١٣٧ ح ٩٢٩٠ كلاهما عن عبد الله بن السائب وفيهما «سمعت رسول الله صلى الله عليه و آله يقول بين الركنين» ، كنز العمال : ج ٢ ص ٦٩٤ ح ٥١٠٧ ؛ الاحتجاج : ج ١ ص ٥٣٠ ح ١٢٧ عن الإمام الكاظم عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه و آله ، الدعوات : ص ١١٥ ح ٢٦٢ ، بحار الأنوار : ج ١٠ ص ٤٥ ح ١ .

۸۶۷. کنز العمّال عن أنس عن رسول الله صلى الله عليه و پیامبر خدا صلى الله عليه و آله : به خدا پناه می برم از حال و روز دوزخیان. ۸۶۸. مُهَج الدعوات عن إبراهيم بن أبي يحيى عن الإمام الص پیامبر خدا صلى الله عليه و آله : به خدا پناه می برم از آتش. وای بر اهل آتش! ۸۶۹. کنز العمّال عن الإمام عليّ عليه السلام عن رسول ال پیامبر خدا صلى الله عليه و آله : بار خدایا! من از ناداری و از وسوسه سینه و از پراکندگی کار و از عذاب آتش ، به تو پناه می برم. ۸۷۰. الکافی عن أحمد بن الحسن الميثمی رفعه ، قال : پیامبر خدا صلى الله عليه و آله : هیچ بنده ای نیست که روزی هفت مرتبه بگوید: «از خدا بهشت را درخواست می کنم و از آتش به او پناه می برم» ، مگر آن که آتش می گوید: ای پروردگار من! او را از من ، در پناه خود بگیر. ۸۷۱. فلاح السائل عن رسول الله صلى الله عليه و آله صحیح البخاری به نقل از آنس : پیامبر خدا صلى الله عليه و آله فراوان می فرمود : خدایا، ای پروردگار ما ! در دنیا به ما نیکی و در آخرت نیز نیکی عطا فرما، و ما را از عذاب آتش ، نگاه دار . .

٨٧٢. البلد الأمين عن رسول الله صلى الله عليه وآله صحيح البخارى عن أبي هريره: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَدْعُو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ. (١) ٨٧٣. سنن الترمذى عن ابن عباس عن رسول الله صلى الله عليه وآله ع فاطمه عليها السلام فى دُعَائِهَا: رَبِّ اسْتَجِرْكَ مِنَ النَّارِ فَأَجِرْنِي، رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ فَأَعِذْنِي. (٢) ٨٧٤. المعجم الكبير عن عبد الله بن مسعود عن رسول الله الإمام على عليه السلام: مَنْ اسْتَجَارَ مِنَ النَّارِ قَالَتْ النَّارُ: يَا رَبِّ أَجِرْ عَبْدَكَ مِمَّا اسْتَجَارَكَ. (٣) ٨٧٥. المصباح عن رسول الله صلى الله عليه وآله فى عنه عليه السلام فى أحوال الآخرة: وَأَعْظَمُ مَا هُنَالِكَ بَلِيَّتُهُ نُزُولُ الْحَمِيمِ، وَتَصْلِيَةُ الْجَحِيمِ، وَفُورَاتُ السَّعِيرِ، وَسُورَاتُ الزَّفِيرِ. لَا فِتْرَةَ مُرِيحَةٍ، وَلَا دَعَةَ مُزِيحَةٍ، وَلَا قُوَّةَ حَاجِزَةٍ، وَلَا مَيُوتَةَ نَاجِزَةٍ، وَلَا سِنَّةَ مُسَيِّلِيَّتِهِ، بَيْنَ أَطْوَارِ الْمَوْتَاتِ، وَعَذَابِ السَّاعَاتِ، إِنَّا بِإِلَهِ عَائِدُونَ. (٤) ٨٧٦. المصباح عن رسول الله صلى الله عليه وآله فى عنه عليه السلام مِمَّا كَانَ يَدْعُو بِهِ فى قُنُوتِ صَلَاةِ الْوَتْرِ: يَا مَنْ كَرَّمَنِي وَشَرَّفَنِي وَتَعَمَّنِي، أَعُوذُ بِكَ مِنَ الزَّقُومِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْحَمِيمِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ مَقِيلِ فِي النَّارِ، بَيْنَ أَطْبَاقِ النَّارِ، فى ظِلَالِ النَّارِ، يَوْمَ النَّارِ، يَا رَبَّ النَّارِ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مَقِيلًا فى الْجَنَّةِ بَيْنَ أَنْهَارِهَا وَأَشْجَارِهَا وَثِمَارِهَا وَرِيحَانِهَا وَخَدَمِهَا وَأَزْوَاجِهَا.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ الْخَيْرِ: رِضْوَانِكَ وَالْجَنَّةَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ الشَّرِّ:

سَخَطِكَ وَالنَّارِ. هَذَا مَقَامُ الْعَائِدِ بِكَ مِنَ النَّارِ. (٥).

- ١- صحيح البخارى: ج ١ ص ٤٦٣ ح ١٣١١، صحيح مسلم: ج ١ ص ٤١٣ ح ١٢٨ كلاهما عن أبي هريره، سنن أبي داود: ج ٢ ص ٩١ ح ١٥٤٢، سنن ابن ماجه: ج ٢ ص ١٢٦٢ ح ٣٨٤٠، سنن الترمذى: ج ٥ ص ٥٢٥ ح ٣٤٩٤ كلهما عن ابن عباس، كنز العمال: ج ٢ ص ١٩٠ ح ٣٦٩٥؛ بحار الأنوار: ج ٩١ ص ٧٥ ح ٣ نقلًا عن الإقبال.
- ٢- فلاح السائل: ص ٤٢٢ ح ٢٩٠، بحار الأنوار: ج ٨٦ ص ١٠٤ ح ٨.
- ٣- الخصال: ص ٦٣١ ح ١٠ عن أبي بصير و محمد بن مسلم عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام، تحف العقول: ص ١٢٠، بحار الأنوار: ج ٨٦ ص ١٩ ح ١٧.
- ٤- نهج البلاغه: الخطبه ٨٣، بحار الأنوار: ج ٦ ص ٢٤٤ ح ٦٩.
- ٥- كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ١ ص ٤٩٢ ح ١٤١٢، بحار الأنوار: ج ٨٧ ص ٢٧٠ ح ٦٧.

۸۷۷. البلد الأمين : صحیح البخاری به نقل از ابو هریره : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله این دعا را فراوان می خواند : بار خدایا ! به تو پناه می برم از عذاب قبر، و از عذاب آتش، و از فتنه زندگی و مرگ، و از فتنه مسیح دجال. (۱) ۸۷۸. مُهَج الدعوات عن الإمام علیّ علیه السلام عن رسول فاطمه علیها السلام در دعایش : پروردگارا ! در برابر آتش ، از تو حمایت می طلبم، پس مرا حمایت فرما . پروردگارا ! از آتش ، به تو پناه می برم، پس مرا پناه ده . ۸۷۹. رجال الکشی عن سعید بن المسیب : امام علی علیه السلام : هر که در برابر آتش ، از خداوند حمایت بطلبد ، آتش می گوید: «پروردگارا ! بنده ات را در برابر آنچه از تو حمایت طلبید، حمایت کن» . ۸۸۰. مستدرک الوسائل عن النوفلی یاسناده عن رسول الله ص امام علی علیه السلام در احوال آخرت : بزرگ ترین بلائی آن جا ، پذیرایی شدن با آب جوشان است و در افتادن در دوزخ فروزان و فُوران های آتش سوزان، و غلیان های شعله های خروشان. نه دمی آتش فروکش می کند تا آسایشی بیاید و نه رها شدنی در کار است تا رنج بزاید، و نه نیرویی که [عذاب را] باز دارد، و نه مرگی یک باره، و نه اندک خوابی که آرامش بخشد ؛ بلکه با انواع مرگ ها [و شکنجه های مرگ آور] و عذاب های پیاپی ، سپری می شود . ما به خدا پناه می بریم ! ۸۸۱. وقعه صفین عن عبد الرحمن بن عبید بن أبی الکنود عن امام علی علیه السلام در دعایی که در قنوت نماز وُتر می خواند : ای آن که مرا گرامی داشتی و شرافت بخشیدی و نعمتم دادی! از زُقوم ، به تو پناه می برم و از آب جوشان ، به تو پناه می برم و ای پروردگار آتش ! از خفتن در آتش در میان طبقات آتش ، در سایه های آتش ، در روز آتش ، به تو پناه می برم .

بار خدایا! آسودن در بهشت را در میان جویباران و درختان و میوه ها و گل ها و خدمتکاران و همسران بهشتی ، از تو می خواهم .

بار خدایا ! بهترین بهترین ها را که همان خشنودی ات و بهشت است ، از تو می خواهم و از بدترین بدها که همان ، خشم تو و آتشت است ، به تو پناه

می برم. اینک در پیشگاه تو ، کسی ایستاده است که از آتش به تو پناه آورده است. .

۱- او را به این خاطر «مسیح» گفته اند که در سراسر کره خاک ، بجز مکه و مدینه ، سفر (مسح / سیاحت) و در همه جا فتنه و اضلال می کند و «دجال» نیز به معنای فریبکار و دروغ پرداز است .

٨٨٢. نهج البلاغه عن الإمام علي عليه السلام : الإمام الحسين عليه السلام : اللَّهُمَّ ... أَسْأَلُكَ فَكَأَكْ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ .
 (١) ٨٨٣. إثبات الوصية عن الإمام علي عليه السلام : الإمام زين العابدين عليه السلام : اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ فَكَأَكْ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ .
 (٢) ٨٨٤. الأمل للطوسي عن زيد بن علي عن الإمام زين العابدين عليه السلام من دُعائه في صلاة الليل : اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ نَارٍ تَغْلُظَتْ بِهَا عَلَى مَنْ عَصَاكَ ، وَتَوَعَّدَتْ بِهَا مَنْ صَدَفَ (٣) عَنْ رِضَاكَ ، وَمِنْ نَارٍ نَوَّرَهَا ظُلْمَةٌ ، وَهَيَّئْهَا أَلِيمٌ ، وَبَعِيدٌ قَرِيبٌ ، وَمِنْ نَارٍ يَأْكُلُ بَعْضُهَا بَعْضٌ ، وَيَصُولُ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ ، وَمِنْ نَارٍ تَذُرُّ الْعِظَامَ رَمِيمًا ، وَتَسْقِي أَهْلَهَا حَمِيمًا ، وَمِنْ نَارٍ لَا تَبْقَى عَلَى مَنْ تَضَرَّعَ إِلَيْهَا ، وَلَا تَرْحَمُ مَنْ اسْتَعْطَفَهَا ، وَلَا تَقْدِرُ عَلَى التَّخْفِيفِ عَمَّنْ خَشَعَ لَهَا وَاسْتَسَلَمَ إِلَيْهَا ، تَلْقَى سُكَّانَهَا بِأَحْرٍ مَا لَدَيْهَا مِنْ أَلِيمِ النَّكَالِ وَشَدِيدِ الْوَبَالِ .

وأعوذُ بِكَ مِنْ عَقَارِبِهَا الْفَاغِرَةِ أَفْوَاهِهَا ، وَحَيَاتِهَا الصَّالِقَةِ بِأَنْبَابِهَا ، وَشَرَابِهَا الَّذِي يَقَطَعُ أَمْعَاءَ وَأَفْتِدَةَ سُكَّانِهَا ، وَيَنْزِعُ قُلُوبَهُمْ ! وَ أَسْتَهْدِيكَ لِمَا بَاعِدَ مِنْهَا وَأَخَّرَ عَنْهَا . (٤) ٨٨٥. كنز الفوائد عن الإمام علي عليه السلام : الإمام الباقر عليه السلام : اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِكِتَابِكَ الْمُتَمَزَّلِ وَمَا فِيهِ ، وَفِيهِ اسْمُكَ الْأَعْظَمُ الْأَكْبَرُ وَأَسْمَاؤُكَ الْحُسْنَى وَمَا يُخَافُ وَيُرْجَى ؛ أَنْ تَجْعَلَنِي مِنْ عَتَقَائِكَ مِنَ النَّارِ . (٥) ٨٨٦. نهج البلاغه عن الإمام علي عليه السلام : عنه عليه السلام : اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عَافِيَتِكَ فِي أُمُورِي كُلِّهَا ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ خِزْيِ الدُّنْيَا وَعَذَابِ الآخِرَةِ . (٦) .

- ١- الإقبال : ج ٢ ص ٨٧ ، البلد الأمين : ص ٢٥٨ ، بحار الأنوار : ج ٩٨ ص ٢٢٥ ح ٣ .
- ٢- المزار للمفيد : ص ١٦٠ ، الإقبال : ج ٢ ص ١٠٨ ، البلد الأمين : ص ٢٤٩ ، بحار الأنوار : ج ٩٨ ص ٢٣٢ ح ٤ .
- ٣- صدَفَ عنه : عَدَلَ ، وَأَعْرَضَ (لسان العرب : ج ٩ ص ١٨٧ «صدف»).
- ٤- الصحيفه السجادية: ص ١٣٣ الدعاء ٣٢. مصباح المتهجد: ص ١٩١ ح ٢٧٢ ، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٣٢٤ ح ١٠٠ .
- ٥- الكافي : ج ٢ ص ٦٢٩ ح ٩ عن زراره ، الإقبال : ج ١ ص ٣٤٦ عن حريز بن عبد الله السجستاني ، عده الداعي : ص ٥٥ ، الدعوات : ص ٢٠٦ ح ٥٦٠ عن زراره عن الإمام الصادق عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٩٢ ص ١١٤ ح ٣ .
- ٦- الكافي : ج ٣ ص ٣٤٣ ح ١٦ ، تهذيب الأحكام : ج ٢ ص ١٠٨ ح ٤٠٧ كلاهما عن زراره ، كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ١ ص ٣٢٣ ح ٩٤٨ ، معاني الأخبار : ص ٣٩٤ ح ٤٦ كلاهما عن الإمام الصادق عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٨٦ ص ٣٣ ح ٣٧ .

۸۸۷. العقد الفرید عن الإمام علیّ علیه السلام : امام حسین علیه السلام : بار خدایا ! ... از تو درخواست می کنم که مرا از آتش برهانی. ۸۸۸. نهج البلاغه عن الإمام علیّ علیه السلام : امام زین العابدین علیه السلام : بار خدایا ! آزادی ام را از آتش ، از تو درخواست می کنم. ۸۸۹. مهج الدعوات عن الإمام علیّ علیه السلام : امام زین العابدین علیه السلام در دعای نماز شب : بار الها! به تو پناه می برم از آتشی که هر که نافرمانی تو کند ، با آن ، به سختی مجازاتش می کنی و هر که از خشنودی تو دوری گزیند ، بدان تهدیدش کرده ای ؛ از آتشی که روشنایی اش تاریکی ، اندکش دردناک و دورش نزدیک است ؛ از آتشی که شعله هایش یکدیگر را فرو می بلعند و بر یکدیگر تازیانه می کوبند ؛ از آتشی که استخوان ها را می پوساند و ساکنانش را آب جوشان می نوشاند ؛ از آتشی که نه بر جان کسی که به پایش زاری کند ، دلسوزی می کند، و نه بر کسی که از او خواهش و التماس کند ، رحم می آورد، و نه قادر است که بر کسی که در برابرش خاکساری می کند و سر تسلیم فرود می آورد ، سبک گیرد ؛ بلکه با ساکنان خویش ، با دردناک ترین شکنجه و سخت ترین کیفر برخورد می کند .

و به تو پناه می برم از کژدم های آن [آتش] ، که دهان هایشان را گشوده می دارند ، و از مارهای آن ، که نیش هایشان را به هم می ساینند ، و از نوشاک آن ، که دل و روده ساکنانش را تکه تکه می کند و قلبشان را از بیخ بر می کند! از تو می خواهم که مرا به چیزی ره نمون شوی که از چنین آتشی دور گرداند و آن را به تأخیر اندازد . ۸۹۰. التوحید عن الحصین بن عبد الرحمن عن أبيه عن الإمام باقر علیه السلام : بار خدایا! به حق کتاب آسمانی ات و آنچه در آن است از جمله : شکوهمندترین و بزرگ ترین نامت و دیگر نام های نیکویت و مایه های بیم و امید ، از تو درخواست می کنم که مرا در شمار آزاد شدگان از آتش قرار دهی. ۸۹۱. نهج البلاغه عن الإمام علیّ علیه السلام من خُ امام باقر علیه السلام : بار خدایا! عافیت تو را در همه کارهایم ، از تو می خواهم و از خواری در دنیا و عذاب آخرت ، به تو پناه می برم . .

٨٩٢. شرح نهج البلاغه عن الإمام علي عليه السلام في عنه عليه السلام: اللَّهُمَّ ارفع ظنّي صاعداً، ولا تطمع فيّ عدوّاً ولا حاسداً، واحفظني قائماً وقاعداً ويقظاناً وراقداً، اللَّهُمَّ اغفر لي وارحمني واهدني سبيلك الأقوم، وكني حرّ جهنّم. (١) ٨٩٣. شرح نهج البلاغه عن الإمام علي عليه السلام أي الإمام الصادق عليه السلام: اللَّهُمَّ فكني من النار. (٢) ٨٩٤. نهج البلاغه عن الإمام علي عليه السلام: عنه عليه السلام: اللَّهُمَّ إني أسألك بعزائم مغفرتك، وبواجب رحمتك، والسلامة من كل إثم، والغنيمه من كل برّ، والفوز بالجنّه، والنّجاء من النار. (٣) ٨٩٥. مصباح المتهدّد عن الإمام الصادق عليه السلام ف عنه عليه السلام: اللَّهُمَّ إني أعود بك من النسيان والكسيل والتواني في طاعتك، ومن عقابك الأدنى وعذابك الأكبر. (٤) ٨٩٦. كامل الزيارات عن أبي سعيد المدائني: عنه عليه السلام: إن القرآن لا يقرأ هذرمة (٥)، ولكن يرتل ترتيلاً، فإذا مررت بآية فيها ذكر الجنّه فقف عندها وسبّل الله عز وجل الجنّه، وإذا مررت بآية فيها ذكر النار فقف عندها وتعوذ بالله من النار. (٦) ٨٩٧. فلاح السائل عن الإمام علي عليه السلام من دُ عنه عليه السلام: تدعو في أعقاب الصلوات الفرائض بهذه الأدعية: اللَّهُمَّ إني أسألك بحقّ محمّد وآل محمّد براءة من النار فأكتب لنا براءتنا، وفي جهنّم فلا تجعلنا، وفي عذابك

وهو: ذكّ فلا تبتلنا، ومن الضريع والزقوم فلا تطعمنا، ومع الشياطين في النار فلا تجمعنا، وعلى وجوهنا فلا تكبنا، ومن ثياب النار وسراويل القطران فلا تلبسنا، ومن كل سوء لا إله إلا أنت يوم القيامة فنحننا. (٧).

- ١- الكافي: ج ٢ ص ٥٨٥ ح ٢١، مصباح المتهدّد: ص ٢٧١ ح ٣٨١ من دون إسناد إلى أحد من أهل البيت عليهم السلام نحوه، بحار الأنوار: ج ٨٩ ص ٢٩٧ ح ٨.
- ٢- كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ٢ ص ٥٤٢ ح ٣١٣٤ عن أبي بصير، المزار الكبير: ص ٢٣٦ من دون إسناد إلى أحد من أهل البيت عليهم السلام، بحار الأنوار: ج ١٠٠ ص ٢٢١ ح ١٨.
- ٣- تهذيب الأحكام: ج ٣ ص ٧٤ ح ٢٣٣، الإقبال: ج ١ ص ١٠١، بحار الأنوار: ج ٩٧ ص ٣٧٤ ح ١.
- ٤- الإقبال: ج ٢ ص ١٤٦، مصباح المتهدّد: ص ٤٧٧، البلد الأمين: ص ١٣١ كلاهما من دون إسناد إلى أحد من أهل البيت عليهم السلام نحوه، بحار الأنوار: ج ٩٨ ص ٢٦٠ ح ٣.
- ٥- الهذرمة: السرعة في القراءة (مجمع البحرين: ج ٣ ص ١٨٦٩ «هذرمة»).
- ٦- الكافي: ج ٢ ص ٦١٧ ح ٢ و ص ٦١٨ ح ٥ وليس فيه «فإذا مررت بآية فيها ذكر الجنّه فقف عندها وسل الله عز وجل الجنّه» وكلاهما عن علي بن أبي حمزة، مجمع البيان: ج ١٠ ص ٥٦٩ نحوه، بحار الأنوار: ج ٩٢ ص ٢١٦ ح ٢٠.
- ٧- فلاح السائل: ص ٣١٦ ح ٢١٣ عن أبي بصير، مصباح المتهدّد: ص ٦٢ ح ٩٨، الإقبال: ج ١ ص ٢٢٤ كلاهما نحوه، بحار الأنوار: ج ٨٦ ص ١٢ ح ١٠.

۸۹۸. البلد الأمين عن الإمام عليّ عليه السلام: امام باقر عليه السلام: بار خدایا! گمان مرا بالا ببر، (۱) طمع هیچ دشمنی و حسودی را بر من مینگیز و مرا، ایستاده باشم یا نشسته، بیدار باشم یا خفته، [در همه حال] محافظت فرما. بار خدایا! مرا بیامرزد و بر من رحم آور، به درست ترین راهت راه نمایی ام کن، و از گرمای جهنم نگاهم دار. ۸۹۹. جمال الأسبوع عن عبد الله بن عطاء عن الإمام البا امام صادق عليه السلام: بار خدایا! مرا از آتش برهان. ۹۰۰. فلاح السائل عن فاطمه عليها السلام من دعائها امام صادق عليه السلام: بار خدایا! به حقّ موجبات آمرزشت و به رحمت واجب گشته ات [بر خویش]، از تو می خواهم که مرا از هر گناهی به سلامت داری، از هر نیکی [و طاعتی] بهره مند سازی، به بهشت نائل گردانی و از آتش برهانی. ۹۰۱. فلاح السائل عن فاطمه عليها السلام من دعائها امام صادق عليه السلام: بار خدایا! از فراموشی و تنبلی و سستی در طاعتت، و از کیفر نزدیکت و از عذاب بزرگ ترت، به تو پناه می برم. ۹۰۲. کامل الزیارات عن أبي سعيد المدائنی: امام صادق عليه السلام: قرآن را نباید تند تند خواند؛ بلکه باید شمرده و با درنگ، تلاوت کرد. هر گاه به آیه ای رسیدی که در آن از بهشت یاد شده است، لختی [از تلاوت] دست نگه دار و از خداوند عز و جل بهشت را بخواه، و هر گاه به آیه ای رسیدی که در آن از دوزخ یاد شده است، لختی دست نگه دار و از آتش به خدا پناه ببر. ۹۰۳. الإقبال عن الإمام الحسين عليه السلام من دعا امام صادق عليه السلام: در تعقیبات نمازهای واجب، این دعا را می خوانی: «بار خدایا! به حقّ محمّد و خاندان محمّد، خلاصی از آتش را از تو می خواهم. پس خلاصی ما را برایمان بنویس، در دوزخ قرارمان مده، به عذاب و تحقیرت

گرفتارمان مساز، از [خوراک دوزخیان، یعنی] خارِ تر و زقوم به ما مخوران، ما را در آتش با اهریمنان گرد میاور، در آتش سرنگونمان مکن، از جامه های آتش و پوشش های قَطرانی بر ما مپوشان، و از هر گونه گزند و بدی ای در روز قیامت ای که معبودی جز تو نیست نجاتمان بخش» . .

۱- یعنی: حسن ظنی را که به تو و رحمت و آمرزش تو دارم، به درگاہت بالا ببر و آن را بپذیر.

٩٠٤. تحف العقول عن الإمام زين العابدين عليه السلام: الإمام الكاظم عليه السلام: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ ، وَارْحَمْنَا وَأَعْتِقْنَا مِنَ النَّارِ . (١) ٩٠٥. الصحيفه السجاديّه عن الإمام زين العابدين عليه ال عنه عليه السلام: اللَّهُمَّ . . . وَأَسْتَجِيرُ بِكَ مِنْ جَمِيعِ عَذَابِكَ فَأَجِرْنِي . (٢) ٩٠٦. الصحيفه السجاديّه عن الإمام زين العابدين عليه ال الكافي عن زياد بن مروان: كَانَ أَبُو الْحَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ فِي سُجُودِهِ: أَعُوذُ بِكَ مِنْ نَارٍ حَرُّهَا لَا يُطْفَأُ ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ نَارٍ جَدِيدُهَا لَا يُبْلَى ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ نَارٍ عَطَشَانُهَا لَا يُرَوَى ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ نَارٍ مَسْلُوبُهَا لَا يُكْسَى . (٣) ٩٠٧. الكافي عن أبي حمزه الثمالي عن الإمام الباقر عليه السلام: الرضا عليه السلام: اللَّهُمَّ أَجِرْنِي مِنْ عَذَابِكَ وَمِنْ سَيِّئَاتِكَ . (٤) ٩٠٨. فلا-ح السائل عن الإمام الباقر عليه السلام مِمَّ عَنْهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ تَعَوَّذَ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ وَلَمْ يَتْرِكِ الشَّهَوَاتِ فَقَدِ اسْتَهْزَأَ بِنَفْسِهِ . (٥) ٤ / ٣ الإِسْتِغَاثَةُ مِنَ النَّارِ الْكِتَابُ «قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ» . (٦) ٤

-
- ١- مهج الدعوات: ص ٢٩٠، البلد الأمين: ص ٣٩٣، بحار الأنوار: ج ٩٥ ص ٤٥٠ ح ١ نقلًا عن الكتاب العتيق الغروي .
 - ٢- مصباح المتهجد: ص ٥٠٨ ح ٥٨٧، المصباح للكفعمي: ص ١٦٤، البلد الأمين: ص ١٢٤، بحار الأنوار: ج ٩٠ ص ١٨٨ ح ٢٦ .
 - ٣- الكافي: ج ٣ ص ٣٢٨ ح ٢٢، بحار الأنوار: ج ٨٦ ص ٢٣٨ ح ٦٠ .
 - ٤- مستدرک الوسائل: ج ٩ ص ٣٦٥ ح ١١٠٩١ نقلًا عن بعض نسخ الرضوى .
 - ٥- كنز الفوائد: ج ١ ص ٣٣٠ عن أيوب بن نوح، معدن الجواهر: ص ٥٩، تنبيه الخواطر: ج ٢ ص ١١٠ وفيه «شهوَات الدنيا» بدل «الشهوَات»، بحار الأنوار: ج ٧٨ ص ٣٥٦ ح ١١ .
 - ٦- الأنعام: ١٥، يونس: ١٥ .

۳ / ۴ فریادخواهی از آتش

۹۱۳. جمال الأسبوع عن أبان عن الإمام الصادق عليه السلام: بار خدایا! بر محمد و خاندان محمد درود فرست و بر ما رحمت آور و از آتش، آزادمان گردان. ۹۱۴. الدرود الواقیه عن الإمام الصادق عليه السلام ف امام کاظم علیه السلام: بار خدایا!... از همه عذاب هایت به تو پناه می آورم، پس پناهم ده. ۹۱۵. بحار الأنوار عن الإمام الصادق علیه السلام: الکافی به نقل از زیاد بن مروان: امام کاظم علیه السلام در سجودش می فرمود: از آتشی که حرارتش فروکش نمی کند، به تو پناه می برم. از آتشی که دمام تازه است و کهنه نمی شود، به تو پناه می برم. از آتشی که تشنه اش هرگز سیراب نمی شود، به تو پناه می برم. و از آتشی که برهنه اش پوشانده نمی شود، به تو پناه می برم. ۹۱۶. الإقبال عن أبي بصير عن الإمام الصادق عليه السلام امام رضا علیه السلام: بار خدایا! مرا از عذابت و از ناخشنودی ات، در پناه خویش بدار. ۹۱۷. الکافی عن هلقام بن أبي هلقام: امام رضا علیه السلام: کسی که از آتش به خدا پناه برد، ولی از هوس ها دست بر ندارد، در واقع، خود را مسخره کرده است. ۳ / ۴ فریادخواهی از آتشقرآن «بگو: اگر پروردگارم را نافرمانی کنم، از عذاب روزی بزرگ می ترسم».

الحديث ٩٢٣. الدعوات : الإمام على عليه السلام : إلهي ! إن أخذتني بجرمي أخذتكَ بِعَفْوِكَ ، وإن أخذتني بذنوبي أخذتكَ بِمَغْفِرَتِكَ ، وإن أدخلتني النار أعلمت أهلها أنني أُحِبُّكَ . (١) ٩٢٤. المصباح عن ابن عباس يرفعه : عنه عليه السلام : آه من نارٍ تُنْضِجُ الأَكْبَادَ وَالْكَلى ! آه من نارٍ نَزَّاعِهِ لِلشَّوى ! آه من غَمْرِهِ مِنْ مُلْهَبَاتٍ لَطَى ! (٢) ٩٢٥. المصباح : عنه عليه السلام في الدعاء المعروف بِدُعَاءِ كَمِيلٍ : أَفْتَرَاكَ سُبْحَانَكَ يَا إلهي وَبِحَمْدِكَ ، تَسْمَعُ فِيهَا صَوْتَ عَبْدٍ مُسْلِمٍ سَاجِدٍ فِيهَا بِمُخَالَفَتِهِ ، وَذَاقَ طَعْمَ عَذَابِهَا بِمَعْصِيَتِهِ ، وَحُبِسَ بَيْنَ أَطْبَاقِهَا بِجُرْمِهِ وَجَرِيرَتِهِ ، وَهُوَ يَصْتَجُّ إِلَيْكَ ضَعِيجٌ مُؤَمِّلٌ لِرَحْمَتِكَ ، وَيُنَادِيكَ بِلسانِ أَهْلِ تَوْحِيدِكَ ، وَيَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِرُبُوبِيَّتِكَ ، يَا مَوْلَايَ ! فَكَيْفَ يَبْقَى فِي العَذَابِ وَهُوَ يَرْجُو مَا سَلَفَ مِنْ حِلْمِكَ ؟! أم كَيْفَ تُؤَلِّمُهُ النَّارُ وَهُوَ يَأْمُلُ فَضْلَكَ وَرَحْمَتَكَ ؟! أم كَيْفَ يُحْرِقُهُ لَهَيْبِهَا وَأَنْتَ تَسْمَعُ صَوْتَهُ وَتَرَى مَكَانَهُ ؟! أم كَيْفَ يَشْتَمِلُ عَلَيْهِ زَفِيرُهَا وَأَنْتَ تَعْلَمُ ضَعْفَهُ ؟! أم كَيْفَ يَتَغَلَّغِلُ بَيْنَ أَطْبَاقِهَا وَأَنْتَ تَعْلَمُ صِدْقَهُ ؟! أم كَيْفَ تَرْجُرُهُ زَبَانِيَّتِهَا وَهُوَ يُنَادِيكَ يَا رَبُّهُ ؟! أم كَيْفَ تُنْزِلُهُ فِيهَا وَهُوَ يَرْجُو فَضْلَكَ فِي عِتْقِهِ مِنْهَا فَتَتَرَكُهُ ؟! هَيْهَاتَ ، مَا ذَلِكُ الظَّنُّ بِحُكِّكَ ، وَلَا المَعْرُوفُ مِنْ فَضْلِكَ ، وَلَا مُشَبِّهٌ لِمَا عَامَلْتَ بِهِ المَوْحِدِينَ مِنْ بَرِّكَ وَإِحْسَانِكَ . (٣) ٩٢٦. كنز العمال عن أنس عن رسول الله صلى الله عليه و عنه عليه السلام أيضا : يا كَرِيمُ يَا رَبِّ ، وَأَنْتَ تَعْلَمُ ضَعْفِي عَن قَلِيلٍ مِنَ بَلَاءِ الدُّنْيَا وَعُقُوبَاتِهَا ، وَمَا يَجْرِي فِيهَا مِنَ المَكَارِهِ عَلَى أَهْلِهَا ! عَلَى أَنَّ ذَلِكَ بَلَاءٌ وَمَكْرُوهٌ قَلِيلٌ

مَكْنُهُ ، يَسِيرٌ بِقَاوُهُ ، فَصِيرٌ مُدَّتُهُ ، فَكَيْفَ احْتِمَالِي لِلبَلَاءِ الآخِرِهِ وَجَلِيلِ وَقُوعِ المَكَارِهِ فِيهَا ! وَهُوَ بَلَاءٌ تَطُولُ مُدَّتُهُ ، وَيَدُومُ مَقَامُهُ ، وَلَا يُخَفَّفُ عَن أَهْلِهِ ؛ لِأَنَّهُ لَا يَكُونُ إِلَّا عَن غَضَبِكَ وَأَنْتِقَامِكَ وَسَخَطِكَ . (٤) .

١- الإقبال : ج ٣ ص ٢٩٧ ، بحار الأنوار : ج ٩٤ ص ٩٨ ح ١٣ .

٢- الأمالى للصدوق : ص ١٣٨ ح ١٣٦ ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ١٥٧ ، روضه الواعظين : ص ١٢٦ ، المناقب لابن شهر آشوب : ج ٢ ص ١٢٤ كلها عن أبي الدرداء ، بحار الأنوار : ج ٨٧ ص ١٩٦ ح ٢ .

٣- مصباح المتهجد : ص ٨٤٨ ح ٩١٠ ، الإقبال : ج ٣ ص ٣٣٥ كلاهما عن كميل بن زياد ، المصباح للكفعمي : ص ٧٤١ ، البلد الأمين : ص ١٩٠ .

٤- مصباح المتهجد : ص ٨٤٧ ح ٩١٠ ، الإقبال : ج ٣ ص ٣٣٤ كلاهما عن كميل بن زياد ، المصباح للكفعمي : ص ٧٤٠ ، البلد الأمين : ص ١٨٩ .

حدیث ۹۲۸. الکافی عن محمد بن عیسیٰ بإسناده عن الصالحین علیهم (فی ذکر أعمال العشر الأواخر من شهر ر) امام علی علیه السلام : خداوند! اگر تو مرا در باره جرمم به پرسش گیری، من درباره گذشتت تو را به پرسش می گیرم و اگر تو مرا در باره گناهانم به پرسش گیری، من در باره آمرزشت ، تو را به پرسش می گیرم و اگر وارد آتشم کنی ، به اهل آتش اعلام می کنم که دوستت دارم . ۹۲۹. الإمام الباقر علیه السلام : امام علی علیه السلام : آه از آتشی که جگرها و کلیه ها را می پزد ! آه از آتشی که پوست سر و اندام را بر می کند ! آه از فرو رفتن در شعله های سرکش ! ۹۳۰. الإمام الصادق علیه السلام لأبی هارون المیک امام علی علیه السلام در دعای معروف به دعای کمیل : آیا به راستی ، به تو چنین گمانی می رود ای معبود پاک و ستودنی من که در دوزخ ، صدای بنده مسلمانی را بشنوی که بر اثر مخالفتش ، در آن جا زندانی شده و به سبب نافرمانی اش ، طعم عذاب را چشیده و به واسطه جرم و جنایتش ، در میان طبقات آن محبوس گشته و با ضجه امیدوار به رحمت تو، به درگاہت ضجه می زند و به زبان آنان که تو را به یکتایی پرستیده اند ، تو را می خواند و به ربوبیتت به تو توسل می جوید؟! آقای من! [چنین کسی] چگونه در عذاب بماند ، در حالی که به بردباری ازلی تو امید دارد؟! یا چگونه آتش ، او را به درد آورد ، در حالی که به بخشایش و مهر تو آرزومند است؟! یا چگونه زبانه های آتش ، بسوزانندش ، در حالی که تو بانگ او را می شنوی و جایش را می بینی؟! یا چگونه شعله سرکش آتش ، او را فرا گیرد ، در حالی که تو خود می دانی که او ناتوان است؟! یا چگونه در میان طبقات دوزخ غوطه ور شود ، در حالی که از راستگویی او آگاهی؟! یا چگونه دوزخبانان بر او نهیب زنند ، در حالی که او تو را با فریاد «یا رب!» می خواند؟! یا چگونه او را در آتش جای دهی و او امید دارد که به فضل و بخشایش خود ، از آن برهانی اش ؛ ولی تو در آن رهایش سازی؟!

هرگز! چنین گمانی به تو نمی رود و این گونه رفتاری ، با لطف و بخشایش شناخته شده ات نمی سازد و به نیکی و احسانی که همواره با یکتاپرستان کرده ای ، نمی ماند! ۹۳۱. عنه علیه السلام : امام علی علیه السلام در دعای کمیل : کریم! پروردگارا ! تو خود می دانی که در برابر اندک بلای دنیا و کیفرهای دنیایی و ناملایماتی که بر اهل آن می گذرد ، چه سان

ناتوانم . این ، در حالی است که این بلا- و ناملایمات ، درنگش اندک و ماندگاری اش ناچیز و مدتش کوتاه است . پس چگونه بتوانم بلای آخرت و ناملایمات بزرگ آن را تاب آورم ، در حالی که آن بلا- مدتش طولانی و ماندگاری اش دیرپاست و با اهل آن ، مدارا نمی شود ؛ چرا که آن بلا ، جز از خشم و انتقام و ناخشنودی تو بر نمی خیزد؟! .

٩٣٢. عنه عليه السلام : الإمام زين العابدين عليه السلام في الدعاء أسألك اللهم بالمخزون من أسمائك ، وبما وارتته الحجب من بهائك ، إلاً رحمت هذه النفس الجزوة ، وهذه الرمة الهلوعه ، التي لا تستطيع حر شمسك ، فكيف تستطيع حر نارك ؟! والتي لا تستطيع صوت رعدك ، فكيف تستطيع صوت غص بك ؟! (١) ٩٣٣. تأويل الآيات الظاهره عن إسماعيل بن عمار : عنه عليه السلام : إلهي وسيدى ! وعزتك وجلالك ، لئن طالبتني بذنوبي لأطالبنك بعفوك ، ولئن طالبتني بلؤمي لأطالبنك بكرمك ، ولئن أدخلتني النار لأخبرن أهل النار بحبي لك .

إلهي وسيدى ! إن كنت لا تغفر إلا لأولياك وأهل طاعتك ، فإلى من يفزع المذنبون ؟! وإن كنت لا تكرم إلا أهل الوفاء بك ، فبمن يستغيث المسيئون ؟!

إلهي ! إن أدخلتني النار ففي ذلك سرور عدوك ، وإن أدخلتني الجنة ففي ذلك سرور نبيك ، وأنا والله أعلم أن سرور نبيك أحب إليك من سرور عدوك . (٢) ٩٣٤. الإمام الصادق عليه السلام : عنه عليه السلام في مناجاه له : سيدى ! أضرِبِ المقامع خلقت أعضائي ؟! أم لشرب الحميم خلقت أوعائي ! (٣) ٩٣٥. عنه عليه السلام : عنه عليه السلام : إلهي ! أتحرق بالنار وجهي وكان لك مصيئاً ؟ إلهي ! أتحرق بالنار عيني وكانت من خوفك باكيه ؟ إلهي ! أتحرق بالنار لساني وكان للقرآن تالياً ؟ إلهي ! أتحرق بالنار قلبي وكان لك محباً ؟ إلهي ! أتحرق بالنار جسمي وكان لك خاشعاً ؟ إلهي ! أتحرق بالنار أركانى وكانت لك رُكعاً سجداً ؟! (٤) .

١- .الصحيحه السجاديّه : ص ٢١٦ الدعاء ٥٠ ، بحار الأنوار : ج ٨٧ ص ٢٢٩ ح ٤٢ نقلاً عن المحاسن .

٢- .مصباح المتهدد : ص ٥٩٦ ح ٦٩١ ، الإقبال : ج ١ ص ١٧٢ ، المصباح للكفعمي : ص ٧٩٥ كلها عن أبي حمزه الثمالي ، بحار الأنوار : ج ٩٨ ص ٩٢ ح ٢ .

٣- .الأمالي للصدوق : ص ٢٨٨ ح ٣٢١ ، المزار للشهيد الأول : ص ٢٦٧ ، روضه الواعظين : ص ٢١٩ كلها عن طاووس اليماني ، بحار الأنوار : ج ٧٨ ص ١٤٦ ح ٧ .

٤- .بحار الأنوار : ج ٩٤ ص ١٤٠ نقلاً عن بعض الكتب .

۹۳۶. عنه عليه السلام : امام زين العابدين عليه السلام در دعا : بار الها! به حق آن نامِ نهانت، و به آن شکوه و روشنایی ات که پرده ها آن را فرو پوشانده اند ، از تو درخواست می کنم که بر این جانِ بی تاب و بر این پیکر ناشکیبا رحم آوری که حتی تاب گرمای آفتاب تو را ندارد . پس چه سان بتواند گرمای آتش تو را تاب آورد؟! پیکری که تحمل بانگ آذرخش تو را ندارد، چگونه تحمل بانگ خشم تو را داشته باشد؟! ۹۳۷. عنه عليه السلام : امام زين العابدين عليه السلام : خداوندا و سرورا! به عزت و جلالت سوگند ، اگر تو در پی گناه من باشی ، من در پی گذشت تو خواهم بود و اگر تو در پی سرزنش من باشی ، من در پی کرم تو خواهم بود و اگر مرا وارد آتش کنی ، علاقه ام را به تو ، به اهل آتش اعلام می کنم .

خداوندا و سرورا! اگر تو جز دوستان و اهل طاعتت را نیامرزی ، گناهکاران ، فریادشان را پیش چه کسی ببرند؟ و اگر تو جز وفاداران را گرامی نداری ، بدکاران به چه کسی پناه ببرند؟

خداوندا! اگر مرا وارد آتش کنی ، این ، [مایه] خوش حالی دشمنت خواهد شد ، و اگر مرا وارد بهشت کنی ، [مایه] خوش حالی پیامبرت خواهد شد . به خدا سوگند ، من می دانم که خوش حالی پیامبرت ، برای دوست داشتنی تر از خوش حالی دشمنت است . ۹۳۸. مشکاه الأنوار : امام زين العابدين عليه السلام در یکی از مناجات هایش : سرورم! آیا اندام های مرا برای کوبیدن با گرزها آفریده ای؟! یا معده و روده هایم را برای نوشیدن آب جوشان خلق کرده ای؟! ۹۳۹. الإمام علی عليه السلام لِرَجُلٍ مِنْ بَنِي سَعِ امام زين العابدين عليه السلام : معبود من! آیا رخسار مرا که برای تو نماز گزارده است ،

در آتش می سوزانی؟! معبود من! آیا چشم مرا که از ترس تو گریان بوده است ، با آتش می سوزانی؟! معبود من! آیا زبان مرا که قرآن تلاوت کرده است ، با آتش می سوزانی؟! معبود من! آیا قلب مرا که عاشق و دوستدار تو بوده است ، با آتش می سوزانی؟! معبود من! آیا جسم مرا که در برابر تو خاکسار بوده است ، در آتش می سوزانی؟! معبود من! آیا اعضای بدن مرا که در پیشگاه تو رکوع و سجود می کرده است ، با آتش می سوزانی! .

٩٤٠. عنه عليه السلام : عنه عليه السلام من دُعَائِهِ فِي الصَّلَاةِ عَلَى حَمَلِهِ الْعَرْشِ : اللَّهُمَّ ... فَصَلِّ عَلَيْهِمْ وَعَلَى الْمَلَائِكَةِ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِمْ ؛ مِنْ سُبْحَانَ سَيِّمَاتِكَ ، وَأَهْلِ الْأَمَانَةِ عَلَى رِسَالَتِكَ ، وَالَّذِينَ لَا تَدْخُلُهُمْ سَأْمَةٌ مِنْ دُؤُوبٍ ، وَلَا إِعْيَاءٌ مِنْ لُغُوبٍ ، وَلَا فُتُورٌ ، وَلَا تَشْغَلُهُمْ عَنْ تَسْبِيحِكَ الشَّهَوَاتُ ، وَلَا يَقْطَعُهُمْ عَنْ تَعْظِيمِكَ سِيَهُوَ الْغَفَلَاتِ ، الْخُسْعُ الْأَبْصَارِ فَلَا يَرُومُونَ النَّظَرَ إِلَيْكَ ، النَّوَاكِسُ الْأَذْقَانِ (١) الَّذِينَ قَدْ طَالَتْ رَغْبَتُهُمْ فِيمَا لَمَدَيْكَ ، الْمُسْتَهْتَرُونَ بِذِكْرِ آلَائِكَ ، وَالْمُتَوَاضِعُونَ دُونَ عَظَمَتِكَ وَجَلَالِ كِبْرِيائِكَ ، وَالَّذِينَ يَقُولُونَ إِذَا نَظَرُوا إِلَى جَهَنَّمَ تَزْفِرُ عَلَى أَهْلِ مَعْصِيَتِكَ : سُبْحَانَكَ ! مَا عَبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ . (٢) .

١- في بحار الأنوار : «الأعناق» بدل «الأذقان» .

٢- الصحيفه السجاديّه : ص ٢٧ الدعاء ٣ ، بحار الأنوار : ج ٥٩ ص ٢١٧ ح ٨٥ .

۹۴۱. الکافی عن محمد بن عذافر: امام زین العابدین علیه السلام در دعا برای درود فرستادن بر فرشتگان حامل عرش الهی: بار خدایا! درود فرست بر آنان و بر فرشتگانی که فروتر از آنان اند و در آسمان های تو جای دارند و امانتداران پیام های تو اند؛ همانان که هر چه بکوشند، بیزاری به آنان راه نمی یابد و هر اندازه رنج برند، خستگی و سستی نمی گیرند. نه خواهشی دارند که آنها را از ذکر تسبیح تو باز دارد، و نه سهو و غفلتی که از بزرگداشت تو مانعشان شود. [از هیبت تو،] دیدگان فرو هشته اند و به تو نمی نگرند، و چانه ها فرو داشته اند [و سر به زیرند]؛ همانان که آنچه را از نزد تو باشد، بسی خواهان اند، به یاد کردن از نعمت های تو آزمندند، و در برابر بزرگی تو و شکوه کبریای تو خاکسارند؛ همانان که هر گاه به جهنم می نگرند که بر نافرمانان از تو نهیب می زند، می گویند: «پاکا تو! ما تو را چنان که شایسته بندگی توست، بندگی نکردیم»..

الفصل الخامس: مواصفات جهنم ٥ / أبواب جهنم وطبقاتها الكتاب «وإن جهنم لموعدهم أجمعين * لها سبعة أبواب لكل باب منهم جزء مقسوم» . (١)

«وسيق الذين كفروا إلى جهنم زمرا حتى إذا جاءوها ففتحت أبوابها وأبواب جهنم خالدين فيها فبئس مثوى المتكبرين» . (٢)

الحديث ٩٤٩. الإمام علي عليه السلام لتوف البكالي رسول الله صلى الله عليه وآله : إن للنار سبعة أبواب . (٣)

١- الحجر: ٤٣ و ٤٤ .

٢- الزمر: ٧١ و ٧٢ وراجع: غافر: ٧٦، النحل: ٢٩ .

٣- المستدرک علی الصحیحین: ج ٤ ص ٦٠٧ ح ٨٦٨٣ عن لقيط بن عامر، الفردوس: ج ٣ ص ٣٢٨ ح ٤٩٨١ عن عقبه بن عبدالسلمی، کنز العمال: ج ٣ ص ٧٥٨ ح ٨٦٧٣؛ الخصال: ص ٣٦١ ح ٥١ عن محمد بن الفضل الزرقی عن الإمام الصادق علیه السلام، الأمالی للصدوق: ص ١٢٣ ح ١١٣ عن أنس بن مالک، مسکن الفؤاد: ص ٢٠، بحار الأنوار: ج ٨ ص ١٧٠ ح ١١٢ .

۵ / ۱ درهای جهنم و طبقه های آن

فصل پنجم : ویژگی های جهنم ۵ / ۱ درهای جهنم و طبقه های آنقرآن«و قطعاً وعده گاه همه آنان ، جهنم است که هفت در دارد و از هر دری ، بخشی معین از آنان [وارد می شوند]». .

«و کسانی که کافر شده اند، گروه گروه به سوی جهنم رانده می شوند تا این که بدان می رسند ، درهای آن گشوده می گردد و نگهبانانش به آنان می گویند: «مگر فرستادگانی از خودتان بر شما نیامدند که آیات پروردگارتان را بر شما بخوانند و شما را به دیدار چنین روزی هشدار دهند؟». می گویند: «چرا!» ولی فرمان عذاب ، بر کافران ، واجب آمد. و گفته می شود: «از درهای دوزخ وارد شوید . جاودانه در آن بمانید». وه ، که چه بد جایی است جای سرکشان!». .

حدیث ۹۵۷. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : آتش، هفت در دارد.

٩٥٨. الإمام الصادق عليه السلام لما سُئِلَ عَنِ الْبَعْثِ وَالنَّشُورِ عَنِ الْخَلِيلِ بْنِ مَرْهٍ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ كَانَ لَا يَنَامُ حَتَّى يَقْرَأَ «تَبَارَكَ» و«حَم» السَّجْدَةَ، وَقَالَ: الْحَيَّوَامِيمُ سَبِّحْ، وَأَبْوَابُ جَهَنَّمَ سَبِّحْ: جَهَنَّمَ، وَالْحُطْمَةُ، وَلَطَى، وَسَدِيعِيْرٌ، وَسَدِيقُرٌ، وَالْهَاطِيْرُ، وَالْجَحِيْمُ. قَالَ: يَجِيءُ كُلُّ «حَم» مِنْهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحْسَبُهُ قَالَ: تَقِفُ عَلَيَّ بَابٍ مِنْ هَذِهِ الْأَبْوَابِ فَتَقُولُ: «اللَّهُمَّ لَا يَدْخُلُ هَذَا الْبَابَ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِي وَيَقْرَأُنِي». (١) ٩٥٩. كمال الدين عن داوود بن فرقد: الخصال عن ابن عباس عن الإمام علي عليه السلام حين سَأَلَهُ الْيَهُودِيُّ: فَمَا السَّبْعَةُ؟ قَالَ: سَبْعَةُ أَبْوَابِ النَّارِ مُتَطَابِقَاتٌ. قَالَ: فَمَا الثَّمَانِيَّةُ؟ قَالَ: ثَمَانِيَّةُ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ. (٢) ٩٦٠. رسول الله صلى الله عليه وآله: الإمام علي عليه السلام: أَبْوَابُ النَّارِ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ، يُبْدَأُ بِالْأَسْفَلِ فَيَمْلَأُ فَهَوَّ أَسْفَلَ سَافِلِينَ، ثُمَّ الَّذِي يَلِيهِ، ثُمَّ الَّذِي يَلِيهِ، حَتَّى يَمْلَأَ النَّارَ. (٣) ٩٦١. عنه صلى الله عليه وآله: الزهد لابن حنبل عن حطان بن عبد الله: قَالَ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَتَدْرُونَ كَيْفَ أَبْوَابُ جَهَنَّمَ؟ قَالَ: قُلْنَا: كَنَحْوِ هَذِهِ الْأَبْوَابِ. قَالَ: لَا، وَلَكِنَّهَا هَكَذَا وَوَضَعَ يَدَهُ فَوْقَ، وَبَسَطَ أَبُو عَمْرٍو (٤) يَدَهُ عَلَى يَدِهِ. (٥) ٩٦٢. عنه صلى الله عليه وآله: رسول الله صلى الله عليه وآله: لِجَهَنَّمَ سَبْعَةُ أَبْوَابٍ؛ بَابٌ مِنْهَا لِمَنْ سَلَّ السَّيْفَ عَلَى أُمَّتِي. (٦).

- ١- البعث والنشور: ص ٢٦٨ ح ٤٦١، شعب الإيمان: ج ٢ ص ٤٨٦ ح ٢٤٧٩ وليس فيه أسماء أبواب جهنم، كنز العمال: ج ١ ص ٥٧٩ ح ٢٦٢١؛ مستدرک الوسائل: ج ٤ ص ٢١٨ ح ٤٥٣٥ نقلاً عن تفسير أبي الفتوح الرازي وفيه «لا تدع قارئها ممن آمن بالله أن يذهب به إلى النار» بدل «فتقول: اللهم...».
- ٢- الخصال: ص ٥٩٧ ح ١، إرشاد القلوب: ص ٣١٨ كلاهما عن عبد الله بن عباس، بحار الأنوار: ج ٨ ص ١٢٨ ح ٢٨.
- ٣- المصنّف لابن أبي شيبة: ج ٨ ص ٩٢ ح ١٠، تفسير الطبري: ج ٨ الجزء ١٤ ص ٣٥، الزهد لهناد: ج ١ ص ١٧٣ ح ٢٤٧ كلاهما نحوه وكلها عن هبيرة، كنز العمال: ج ١٤ ص ٦٥٧ ح ٣٩٧٨٨.
- ٤- أبو عمرو الأزدي نصر بن عليّ ممن وقع في سلسله سند هذا الحديث.
- ٥- الزهد لابن حنبل: ص ١٦٣، المصنّف لابن أبي شيبة: ج ٨ ص ٩٢ ح ١١، الزهد لابن المبارك (الملحقات): ص ٨٥ ح ٢٩٤، تفسير الطبري: ج ٨ الجزء ١٤ ص ٣٥، البعث والنشور: ص ٢٦٨ ح ٤٦٠ نحوه، كنز العمال: ج ١٤ ص ٦٥٧ ح ٣٩٧٨٩.
- ٦- سنن الترمذی: ج ٥ ص ٢٩٧ ح ٣١٢٣، مسند ابن حنبل: ج ٢ ص ٤٠٨ ح ٥٦٩٣ كلاهما عن ابن عمر.

۹۶۳. الدر المنثور عن عائشه عن رسول الله صلى الله على البعث و النشور به نقل از خلیل بن مُرّه : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله نمی خوابید ، مگر آن که [سوره های] ملک و سجده را می خواند. ایشان فرمود : «حامیم ها ، هفت تا هستند و درهای جهنم نیز هفت تا: جهنم، آتش خرد کننده، آتش زبانه زننده، آتش فروزان، دوزخ، سیاه چال، مغاک آتشین» .

نیز فرمود: «در روز رستاخیز ، هر یک از این حامیم ها می آید» و به گمانم فرمود : «و جلوی یکی از این درها می ایستد و می گوید: بار خدایا! کسی که به من ایمان داشته و مرا تلاوت می کرده است ، از این در وارد نشود». ۹۶۴. رسول الله صلی الله علیه و آله : الخصال به نقل از ابن عباس ، در بیان گفتگوی امام علی علیه السلام با مرد یهودی : پرسید : آن هفت تا ، کدام اند؟

فرمود: «هفت در آتش که روی هم نهاده شده اند» .

پرسید: آن هشت چیست؟

فرمود: «هشت در بهشت» . ۹۶۵. الإمام الصادق علیه السلام : امام علی علیه السلام : درهای دوزخ ، یکی بر روی دیگری است که از پایین ترین که همان اسفل السافلین است آغاز می شود و پر می گردد . سپس نوبت دیگری می رسد و سپس دیگری ، تا آن که دوزخ [از دوزخیان] پر می شود . ۹۶۶. عنه علیه السلام : الزهد ، ابن حنبل به نقل از حطان بن عبد الله : علی علیه السلام فرمود: «آیا می دانید درهای جهنم چگونه است؟» .

گفتیم : مانند همین درها.

فرمود: «نه ؛ بلکه آنها چنین اند» و دستش را بالا گرفت و ابو عمرو دستش را بالای دست ایشان قرار داد [یعنی بر روی هم اند] . ۹۶۷. عنه علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : جهنم ، هفت در دارد که یکی از آنها برای [ورود] کسی است که بر روی امت من ، شمشیر بکشد .

٩٦٨. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : لِلنَّارِ بَابٌ لَا يَدْخُلُ مِنْهُ إِلَّا مَنْ شَفَى غَيْظَهُ بِسَخَطِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ .
 (١) ٩٦٩. عنه صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : لَمَّا أُسْرِيَ بِي إِلَى السَّمَاءِ قَالَ لِي جِبْرَائِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ : قَدْ أُمِرْتُ
 بِعَرْضِ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ عَلَيْكَ . قَالَ : فَرَأَيْتُ الْجَنَّةَ وَمَا فِيهَا مِنَ النِّعَمِ ، وَرَأَيْتُ النَّارَ وَمَا فِيهَا مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ...

ثُمَّ رَأَيْتُ أَبْوَابَ جَهَنَّمَ ، فَبِإِذَا عَلَى الْبَابِ الْأَوَّلِ مِنْهَا مَكْتُوبٌ ثَلَاثُ كَلِمَاتٍ ، وَهِيَ : مَنْ رَجَا اللَّهَ - تَعَالَى سَعِدَ ، وَمَنْ خَافَ اللَّهَ -
 تَعَالَى أَمِنَ ، وَالْهَالِكُ الْمَغْرُورُ مَنْ رَجَا غَيْرَ اللَّهِ وَخَافَ سِوَاهُ .

وَعَلَى الْبَابِ الثَّانِي مَكْتُوبٌ ثَلَاثُ كَلِمَاتٍ : مَنْ أَرَادَ أَنْ لَا يَكُونَ عُرْيَانًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَلْيَكْسُ الْجُلُودَ الْعَارِيَةَ فِي الدُّنْيَا ، وَمَنْ أَرَادَ أَنْ
 لَا يَكُونَ عَطْشَانًا يَوْمَ الْعَطَشِ فَلْيَسِقِ الْعَطْشَانَ فِي الدُّنْيَا ، وَمَنْ أَرَادَ أَنْ لَا يَكُونَ جَائِعًا فِي الْقِيَامَةِ فَلْيُطْعِمِ الْبُطُونَ الْجَائِعَةَ فِي الدُّنْيَا .

وَعَلَى الْبَابِ الثَّلَاثِ مَكْتُوبٌ ثَلَاثُ كَلِمَاتٍ : لَعْنُ اللَّهِ الْكَاذِبِينَ ، لَعْنُ اللَّهِ الْبَاخِلِينَ ، لَعْنُ اللَّهِ الظَّالِمِينَ .

وَعَلَى الْبَابِ الرَّابِعِ مَكْتُوبٌ ثَلَاثُ كَلِمَاتٍ : أَذَلَّ اللَّهُ مَنْ أَهَانَ الْإِسْلَامَ ، أَذَلَّ اللَّهُ مَنْ أَهَانَ أَهْلَ بَيْتِ النَّبِيِّ ، لَعْنُ اللَّهِ مَنْ أَهَانَ
 الظَّالِمِينَ عَلَى ظُلْمِ الْمَخْلُوقِينَ .

وَعَلَى الْبَابِ الْخَامِسِ مَكْتُوبٌ ثَلَاثُ كَلِمَاتٍ : لَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَإِنَّ الْهَوَىٰ مُجَانِبُ الْإِيمَانِ ، وَلَا تُكْثِرِ مَنْطِقَكَ فِيمَا لَا يَعْنِيكَ فَتَقْتُطَّ
 مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ تَعَالَى ، وَلَا تَكُنْ عَوْنًا لِلظَّالِمِينَ .

وَعَلَى الْبَابِ السَّادِسِ مَكْتُوبٌ : أَنَا حَرَامٌ عَلَى الْمُتَهَجِّدِينَ ، أَنَا حَرَامٌ عَلَى الْمُتَصَدِّقِينَ ، أَنَا حَرَامٌ عَلَى الصَّائِمِينَ .

وَعَلَى الْبَابِ السَّابِعِ مَكْتُوبٌ ثَلَاثُ كَلِمَاتٍ : حَاسِبُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسِبُوا ، وَبُخُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُوبَّخُوا ، أَدْعُوا اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ
 جَلَّ قَبْلَ أَنْ تَرُدُّوا عَلَيْهِ وَلَا تَقْدِرُونَ عَلَى ذَلِكَ . (٢) .

١- .شعب الإيمان : ج ٦ ص ٣٢٠ ح ٨٣٣١ ، نوادر الأصول : ج ١ ص ١٨٨ ، الفردوس : ج ١ ص ٢٠٥ ح ٧٨٤ وفيه «في معصيته»
 بدل «بسخط» ، كنز العمال : ج ٣ ص ٥٢٠ ح ٧٦٩٩ نقلًا عن ابن أبي الدنيا في ذم الغصب وفيه «بمعصيته» بدل «بسخط» وكلها عن
 ابن عباس ؛ تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ١١٩ .

٢- .الفضائل : ص ١٢٨ عن ابن مسعود ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ١٤٤ ح ٧ .

۹۷۰. فاطمه علیها السلام فی الدُّعاء: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: آتش، دری دارد که از آن وارد نمی شود، مگر کسی که دقّ دل خود را به قیمتِ به خشم آوردن خداوند، خالی کند. ۹۷۱. الإمام علیّ علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: شبی که مرا به آسمان بردند، جبرئیل علیه السلام به من گفت: «من مأمورم که بهشت و آتش را به تو نشان دهم».

پس من بهشت و نعمت های آن را و آتش و عذاب دردناکی را که در آن بود، مشاهده کردم... سپس درهای جهنّم را دیدم. بر نخستین در آن، سه جمله نوشته شده بود، چنین: «آن که به خدای بزرگ امیدوار باشد، به سعادت می رسد. آن که از خدای بزرگ بترسد، در امان است. تباه شده فریب خورده، کسی است که به غیر خدا امیدوار باشد و از غیر او بترسد».

بر در دوم نیز این سه جمله نوشته شده بود: «هر که می خواهد در روز رستاخیز برهنه نباشد، بر بدن های برهنه در دنیا جامه بپوشاند. هر که می خواهد در روز تشنگی تشنه نباشد، در دنیا تشنه را سیراب کند. هر که می خواهد در روز رستاخیز گرسنه نباشد، در دنیا شکم های گرسنه را غذا دهد».

بر در سوم، این سه جمله نوشته شده بود: «لعنت خدا بر دروغگویان! لعنت خدا بر بخل ورزان! لعنت خدا بر ستمکاران!».

بر در چهارم، این سه جمله نوشته شده بود: «خدا خوار گرداند کسی را که اسلام را خوار می کند! خدا خوار گرداند کسی را که اهل بیت پیامبر را خوار می کند! خدا لعنت کند کسی را که به ستمگران، در ستم کردن به مخلوقان، یاری می رساند!».

بر در پنجم، این سه جمله نوشته شده بود: «پیروی هوس مکن؛ زیرا هوس، از ایمان به دور است. بیهوده بسیار سخن مگو؛ چرا که از رحمت خدای بزرگ نومید می گردی. و یاور ستمگران مباش».

بر در ششم، این [سه جمله] نوشته شده بود: «من بر شب زنده داران، حرام هستم. من بر صدقه دهندگان، حرام هستم. من بر روزه گیران، حرام هستم».

بر در هفتم، این سه جمله نوشته شده بود: «به حساب خود برسید، پیش از آن که به حساب شما رسیده شود. خویشتن را سرزنش کنید، پیش از آن که مورد سرزنش شوید. خدای عز و جل را بخوانید، پیش از آن که نزد او بیایید و دیگر توان این کار (خواندن خداوند) را نداشته باشید».

٩٧٢. الإمام الصادق عليه السلام في الدواب الإمام زين العابدين عليه السلام: لِلنَّارِ سَبْعَةُ أَبْوَابٍ: بَابٌ يَدْخُلُ مِنْهُ فِرْعَوْنُ وَهَامَانُ وَقَارُونُ، وَبَابٌ يَدْخُلُ مِنْهُ الْمُشْرِكُونَ وَالْكَفَّارُ مِمَّنْ لَمْ يُؤْمِنِ بِاللَّهِ طَرْفَهُ عَيْنٌ، وَبَابٌ يَدْخُلُ مِنْهُ بَنُو أُمِّيَّةَ؛ هُوَ لَهُمْ خَاصَّةٌ لَا يُزَاحِمُهُمْ فِيهِ أَحَدٌ وَهُوَ بَابٌ لُظَى، وَهُوَ بَابٌ سَقَرٌ، وَهُوَ بَابُ الْهَآوِيَةِ تَهْوَى سَبْعِينَ خَرِيفًا، وَكُلَّمَا هَوَى بِهِمْ سَبْعِينَ خَرِيفًا فَارَ بِهِمْ فَوْرَةً قَمَذَفَ بِهِمْ فِي أَعْلَاهَا سَبْعِينَ خَرِيفًا، ثُمَّ تَهْوَى بِهِمْ كَذَلِكَ سَبْعِينَ خَرِيفًا، فَلَا يَزَالُونَ هَكَذَا أَيَّدَا خَالَتَيْنِ مُخَلَّدِينَ، وَبَابٌ يَدْخُلُ مِنْهُ مُبْغِضُونَا وَمُحَارِبُونَا وَخَاذِلُونَا، وَإِنَّهُ لَأَعْظَمُ الْأَبْوَابِ وَأَشَدُّهَا حَرًّا. (١) ٩٧٣. عنه عليه السلام: الكافي عن محمّد بن مسلم: كُنْتُ قَاعِدًا عِنْدَ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى بَابِ دَارِهِ بِالْمَدِينَةِ، فَنَظَرْتُ إِلَى النَّاسِ يَمْرُونَ أَفْوَاجًا، فَقَالَ لِبَعْضِ مَنْ عِنْدَهُ: حَدِّثْ بِالْمَدِينَةِ أَمْرًا؟ فَقَالَ: جُعِلْتُ فِدَاكَ، وَلِيَ الْمَدِينَةَ وَالْغَدَا النَّاسُ يُهْتَوُونَ. فَقَالَ: إِنَّ الرَّجُلَ لِيُعْغَدَى عَلَيْهِ بِالْأَمْرِ تَهْنَأُ بِهِ (٢)، وَإِنَّهُ لَبَابٌ مِنْ أَبْوَابِ النَّارِ. (٣) راجع: ص ٢٠ (الفصل الأوّل: أسماء جهنّم).

١- الخصال: ص ٣٦١ ح ٥١ عن محمّد بن الفضيل الزرقى عن الإمام الصادق عن أبيه عليهما السلام، بحار الأنوار: ج ٨ ص

٢٨٥ ح ١١.

٢- في وسائل الشيعة: «يُهْتَوَى بِهِ» بدل «تَهْنَأُ بِهِ».

٣- الكافي: ج ٥ ص ١٠٧ ح ٦، وسائل الشيعة: ج ١٢ ص ١٣٥ ح ٢٢٣١٣.

۹۷۵. الإمام الصادق علیه السلام: امام زین العابدین علیه السلام: آتش، هفت در دارد که از یک در آن، فرعون و هامان و قارون وارد می شوند. از یک درش مشرکان و کافرانی داخل می شوند که چشم بر هم زدنی به خدا ایمان نیاورده اند. از یک درش بنی امیه داخل می شوند و مختص آنان است و کسی دیگر با آنان از آن در، وارد نمی شود.

و [دو در دیگر] در آتش زبانه زنده است و در دوزخ، و [ششمی] در سیاه چال که تا عمق آن، هفتاد سال راه است و هر بار که پس از هفتاد سال در آن فروافتند، چنان فوری می کند که آنان را دو باره به بالای آن پرتاب می کند و این نیز هفتاد سال طول می کشد [تا به بالای سیاه چال برسند]. سپس بار دیگر در آن فرو می افتند و باز هفتاد سال طول می کشد تا به قعر آن برسند، و پیوسته و همیشه چنین خواهند بود و [در این حالت] جاویدان و ابدی می مانند.

از یک در دیگر [که در هفتم است]، دشمنان ما و کسانی که با ما می جنگند و [کسانی که] تنهایمان می گذارند، داخل می شوند. این، بزرگ ترین و سوزان ترین در جهنم است. (۱) ۹۷۶. رسول الله صلی الله علیه و آله: الکافی به نقل از محمد بن مسلم: نزد امام باقر علیه السلام بر در خانه ایشان در مدینه نشسته بودم که دید مردم، گروه گروه می گذرند. به یکی از کسانی که نزد ایشان بود، فرمود: «در مدینه اتفاقی افتاده است؟».

او گفت: فدایت شوم! حکمرانی برای مدینه آمده است و مردم برای شادباشگویی نزدش می روند.

فرمود: «چه بسا ستمتی به کسی واگذار می شود و به وی شادباش گفته می شود، در حالی که آن ستمت، دری از درهای آتش است». ر. ک: ص ۲۱ (فصل یکم: نام های دوزخ).

۱- شاید مراد از «ابواب» در این جا، طبقات یا به تعبیر درست تر، درکات جهنم باشد.

٥ / ٢ وقودُ جهنم الكتاب «فإن لم تفعلوا و لن تفعلوا فاتقوا النار التي و قودها الناس و الحجاره أعدت للكافرين» . (١)

«و أما القاسطون فكانوا لجهنم حطباً» . (٢)

«و اقترب الوعيد الحق فإذا هي شاخصه أبصار الذين كفروا ياولئنا قد كنا في غفله من هذا بل كنا ظالمين * إنكم و ما تعبّدون من دون الله حصب جهنم أنتم لها و ردون * لو كان هؤلاء آلهة ما وردوها و كل فيهما خالدون * لهم فيها زفير و هم فيها لا يسمعون» . (٣)

الحديث ٩٨٥. الإمام زين العابدين عليه السلام في المناجاة الرقة والبكاء لابن قدامه عن محمد بن هاشم : لما نزلت هذه الآية : «و قودها الناس و الحجاره» قرأها النبي صلى الله عليه و آله فصيغها شاباً إلى جنبه فصيعق ، فجعل رسول الله صلى الله عليه و آله رأسه في حجره رحمه له ، فمكث ما شاء الله أن يمكث ثم فتح عينيه ، فإذا رأسه في حجر رسول الله صلى الله عليه و آله فقال : يا بى أنت وأمى مثل أى شىء الحجر ؟ فقال : أما يكفيك ما أصابك؟! على أن الحجر منها لو وضيع على جبال الدنيا لذابت منه ، وإن مع كل إنسان منهم حجرا وشيطانا . (٤) ٩٨٦. الإمام الصادق عليه السلام في الدعاء : رسول الله صلى الله عليه و آله : إن ... الغلول (٥) من جمر جهنم ، والسكر جمر النار . (٦) .

١- البقره : ٢٤ .

٢- الجن : ١٥ .

٣- الأنبياء : ٩٧ ، ١٠٠ .

٤- الرقة والبكاء لابن قدامه : ص ١٦٧ ح ١٤٤ ، الدر المنثور : ج ٨ ص ٢٢٦ نقلاً عن ابن أبى الدنيا .

٥- الغلول : هو الخيانة فى المغنم ، والسرقه من الغنيمه قبل القسمه (النهايه : ج ٣ ص ٣٨٠ «غلل») .

٦- تفسير القمى : ج ١ ص ٢٩١ ، الاختصاص : ص ٣٤٣ ، كنز الفوائد : ج ١ ص ٢١٦ ، بحار الأنوار : ج ٢١ ص ٢١١ ح ٢ ؛ مسند الشهاب : ج ١ ص ٦٦ وليس فيه ذيله .

۵ / ۲ سوخت جهنم

۵ / ۲ سوخت جهنمقرآن «پس اگر این کار (آورده یک سوره مانند قرآن) را نکنید که نمی توانید کرد ، پس بترسید از آتشی که سوخت آن ، مردمان و سنگ هایند و برای کافران ، آماده گشته است».

«و اما کجروان ، هیزم جهنم خواهند بود».

«و وعده حق نزدیک می گردد . ناگهان دیدگان کسانی که کفر ورزیده اند ، خیره می شود [و می گویند] که : «ای وای بر ما که از این روز در غفلت بودیم ! بلکه ما ستمگر بودیم» . در حقیقت، شما و آنچه غیر از خدا می پرستید ، هیمه جهنم هستید . شما وارد آن خواهید شد. اگر اینها خدایانی [واقعی] بودند ، وارد آن نمی شدند و حال آن که جملگی در آن ، ماندگارند . آنان در آن جا ، ناله ای زار دارند و در آن جا [چیزی] نمی شنوند».

حدیث ۹۹۴. طَبَّ الْأُئِمَّةِ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ الْمَغِيرَةِ : الرَّقَّةُ وَ الْبَكَاءُ ، ابْن قدامه به نقل از محمد بن هاشم : چون آیه «و سوخت آن ، مردمان و سنگ هایند» فرود آمد، پیامبر صلی الله علیه و آله آن را خواند. جوانی که در کنار وی بود ، آن را شنید و از هوش رفت. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله بر او ترخیم فرمود و سرش را در دامن خویش نهاد. مدتی که گذشت، آن جوان چشمانش را گشود و دید سرش در دامن پیامبر خداست. گفت : پدر و مادرم به فدایت ! آن سنگ ها مانند چه چیزند؟

فرمود: «آنچه بر سرت آمد ، برایت کافی نیست؟! هر سنگ آن [چنان است که] اگر بر کوه های دنیا نهاده شود ، کوه ها از حرارت آن ، آب می شوند . و با هر انسانی از ایشان (دوزخیان) ، یک سنگ و یک شیطان همراه است» . ۹۹۵. رسول الله صلی الله علیه و آله (فی فَضْلِ التَّمْرِ الْبَرْنِيِّ { -۱- }) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : دستبرد به غنایم ، از اخگر جهنم است، و مستی نیز اخگر آتش است.

٩٩٦. الإمام زين العابدين عليه السلام في مُناجاتِهِ الإمامِ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ : وَقَوْدُ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كُلُّ غَنِيٍّ بَخِلَ بِمَالِهِ عَلَيَّ الْفُقَرَاءُ ، وَكُلُّ عَالِمٍ بَاعَ الدِّينَ بِالدُّنْيَا . (١) ٩٩٧. رسول الله صلى الله عليه وآله في دُعَاءِ الأَشْرَحِ نَهْجِ الْبَلَاغَةِ لابن أبي الحديد عن أبي الحسن المَدَائِنِيِّ : كَانَ الْحَسَيْنُ عَلَيْهِ السَّلَامُ ... تَزَوَّجَ ... امْرَأَةً مِنْ بَنِي شَيْبَانَ مِنْ آلِ هَمَّامِ بْنِ مُرَّةَ ، فَقِيلَ لَهُ : إِنَّهَا تَرَى رَأَى الْخَوَارِجِ ، فَطَلَّقَهَا ، وَقَالَ : إِنِّي أَكْرَهُ أَنْ أُضْمَّ إِلَى نَحْرِي جَمْرَةً مِنْ جَمْرِ جَهَنَّمَ . (٢) ٩٩٨. تفسير القمى : الكافى عن عثمان بن عيسى عن رجل عن الإمام الباقر عليه السلام : إِنَّهُ كَانَتْ عِنْدَهُ امْرَأَةٌ تُعْجِبُهُ ، وَكَانَ لَهَا مُجَبًّا ، فَأَصْبَحَ يَوْمًا وَقَدْ طَلَّقَهَا وَاعْتَمَّ لِدَلِكِ ، فَقَالَ لَهُ بَعْضُ مَوَالِيهِ : جُعِلَتْ فِدَاكَ ، لِمَ طَلَّقْتَهَا ؟ فَقَالَ : إِنِّي ذَكَرْتُ عَلَيْنَا عَلَيْهِ السَّلَامُ فَتَنَقَّصْتُهُ ، فَكَرِهْتُ أَنْ الصَّقَ جَمْرَةً مِنْ جَمْرِ جَهَنَّمَ بِجِلْدِي . (٣) ٥ / ٣ حراره جَهَنَّمَ الْكِتَابُ «فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعِدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ * فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ» . (٤)

الحديث ١٠٠٤. عنه صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : نَارُكُمْ هَذِهِ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ ، لِكُلِّ جُزْءٍ مِنْهَا حَرْوًا . (٥)

١- غرر الحكم : ح ١٠١٢٦ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٥٠٣ ح ٩٢٢٧ .

٢- شرح نهج البلاغه لابن أبي الحديد : ص ١٦ ح ٢١ ؛ بحار الأنوار : ج ٤٤ ص ١٧٣ ح ٩ .

٣- الكافى : ج ٦ ص ٥٥ ح ١ ، وسائل الشيعة : ج ١٥ ص ٢٦٩ ح ٢٧٨٨٥ .

٤- التوبة : ٨١ و ٨٢ .

٥- سنن الترمذى : ج ٤ ص ٧١٠ ح ٢٥٩٠ عن أبي سعيد ، سنن الدارمى : ج ٢ ص ٧٩٧ ح ٢٧٤٠ ، تنبيه الغافلين : ص ٣٥٧ ح

٥٣٣ كلاهما عن أبي هريره وليس فيها ذيله ، البعث والنشور : ص ٢٨٤ ح ٤٩٧ عن المغيرة نحوه ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢١ ح

٣٩٤٧٧ .

۵ / ۳ گرمای جهنم

۱۰۰۵. الإمام زین العابدین علیه السلام : امام علی علیه السلام : سوخت آتش روز قیامت، هر توانگری است که از بخشیدن مال خویش به تهی دستان ، بخل ورزد، و نیز هر عالمی که دین را به دنیا بفروشد. ۱۰۰۶. رسول الله صلی الله علیه و آله : شرح نهج البلاغه ، ابن ابی الحدید به نقل از ابو الحسن مدائنی : حسن علیه السلام ... با زنی از بنی شیبان، از خاندان همّام بن مُرّه، ازدواج کرده بود . به ایشان گفته شد که او هم عقیده خوارج است.

ایشان ، وی را طلاق داد و فرمود: «من خوش ندارم که اخگری از اخگرهای جهنم را به سینه ام بچسبانم». ۱۰۰۷. الإمام الحسن علیه السلام : الکافی به نقل از عثمان بن عیسی ، از مردی دیگر : امام باقر علیه السلام به یکی از همسران خود ، علاقه شدیدی داشت . روزی او را طلاق داد و از طلاق دادنش غمگین بود. یکی از خدمتکاران ایشان گفت : فدایت شوم ! چرا طلاقش دادید؟

فرمود: «من از علی علیه السلام یاد کردم و او از ایشان ، بد گفت. بنا بر این، خوش نداشتم که اخگری از اخگرهای جهنم را به پوستم بچسبانم». ۵ / ۳ گرمای جهنمقرآن «بر جای ماندگان، به [در خانه] نشستن خود پس از پیامبر خدا [و همراه نشدن با او]، شادمان شدند و از این که با مال و جان خود در راه خدا جهاد کنند ، کراهت داشتند و [به دیگر مسلمانان نیز] گفتند: «در این گرما بیرون نروید». بگو: «اگر در یابید ، آتش جهنم گرم تر است». از این پس ، کم بخندند و به [جزای] آنچه به دست می آورند، بسیار بگریند».

حدیث ۱۰۱۳. بحار الأنوار عن محمد بن علی بن ابراهیم فی کتاب پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : این آتش [دنیايي] شما ، یکی از هفتاد جزء آتش جهنم است که هر جزئی از آن ، گرمای خود را دارد. (۱)

۱- . یعنی : حرارت آتش جهنم ، هفتاد برابر بیشتر از آتش متعارف دنیوی است .

١٠١٤. رسول الله صلى الله عليه وآله : صحيح البخارى عن أبى هريره : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَالَ : نَارُكُمْ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ . قِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنْ كَانَتْ لِكَافِيَةٍ ! قَالَ : فَضَلَّتْ عَلَيْهِنَّ بِتِسْعَةٍ وَسِتِّينَ جُزْءًا ، كُلُّهُنَّ مِثْلُ حَرِّهَا . (١) ١٠١٥. الأمامى عن أنس : رسول الله صلى الله عليه وآله : إِنَّ نَارَكُمْ هَذِهِ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ ، وَلَوْلَا - أَنَّهَا أُطِفَّتْ بِالْمَاءِ مَرَّتَيْنِ مَا انْتَفَعْتُمْ بِهَا ، وَإِنَّهَا لَتِيدَعُو اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ أَلَّا يُعِيدَهَا فِيهَا . (٢) ١٠١٦. الإمام الصادق عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : إِنَّ نَارَكُمْ هَذِهِ لَجُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ ، وَلَقَدْ أُطِفَّتْ سَبْعِينَ مَرَّةً بِالْمَاءِ ثُمَّ التَّهَبَتْ ، وَلَوْلَا ذَلِكَ لَمَا اسْتَطَاعَ آدَمِيُّ أَنْ يُطْفِئَهَا إِذَا التَّهَبَتْ ، وَإِنَّهُ لَيُوتَى بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى تَوْضَعَ عَلَى النَّارِ فَتَصْرُخُ صَيْرِخَةً مَا يَبْقَى مَلَكٌ مُقَرَّبٌ وَلَا نَبِيٌّ مُرْسَلٌ إِلَّا جِثَا عَلَى رُكْبَتَيْهِ فَرَزَعَا مِنْ صِدْرِخَتِهَا . (٣) ١٠١٧. الإمام الكاظم عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : لَوْ كَانَ فِي الْمَسْجِدِ مِئَةُ أَلْفٍ أَوْ يَزِيدُونَ ، فَتَنَفَّسَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَأَصَابَهُمْ نَفْسُهُ لَأَحْرَقَ الْمَسْجِدَ وَمَنْ فِيهِ . (٤) .

- ١- صحيح البخارى : ج ٣ ص ١١٩١ ح ٣٠٩٢ ، صحيح مسلم : ج ٤ ص ٢١٨٤ ح ٢٨٤٣ ، سنن الترمذى : ج ٤ ص ٧٠٩ ح ٢٥٨٩ ، مسند ابن حنبل : ج ٣ ص ١٨٨ ح ٨١٣٢ ، الموطأ : ج ٢ ص ٩٩٤ ح ١ ، صحيح ابن حبان : ج ١٦ ص ٥٠٣ ح ٧٤٦٢ ، مسند إسحاق بن راهويه : ج ١ ص ٢٨٩ ح ٢٤٣ وفيه «ضعفت» بدل «فضلت» وليس فى الثلاثة الأخيره «كلهن مثل حرها» ، البعث والنشور : ص ٢٨٥ ح ٤٩٨ ، الزهد لابن المبارك (الملحقات) : ص ٨٨ ح ٣٠٨ ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢٠ ح ٣٩٤٧٤ .
- ٢- سنن ابن ماجه : ج ٢ ص ١٤٤٤ ح ٤٣١٨ ، المستدرک على الصحيحين : ج ٤ ص ٦٣٥ ح ٨٧٥٣ كلاهما عن أنس ، مسند ابن حنبل : ج ٣ ص ٣٩ ح ٧٣٣١ ، صحيح ابن حبان : ج ١٦ ص ٥٠٤ ح ٧٤٦٣ ، البعث والنشور : ص ٢٨٥ ح ٥٠٠ كلها عن أبى هريره نحوه ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢١ ح ٣٩٤٧٦ .
- ٣- الزهد للحسين بن سعيد : ص ١٨٣ ح ٢٧٨ عن زيد بن على عن آباءه عليهم السلام ، تفسير القمى : ج ١ ص ٣٦٦ عن الإمام الصادق عليه السلام وفيه «يطفيها» بدل «يطيقها» ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٢٨٨ ح ٢١ .
- ٤- البعث والنشور : ص ٣٣٠ ح ٦٠٣ ، مسند أبى يعلى : ج ٦ ص ١٣١ ح ٦٦٤٠ ، حليه الأولياء : ج ٤ ص ٣٠٧ ، المطالب العالىه : ج ٤ ص ٣٩٧ ح ٤٦٦٧ كلها عن أبى هريره ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٣٤ ح ٣٩٥٤٠ ؛ روضه الواعظين : ص ٥٥٧ .

۱۰۱۸. عنه علیه السلام: صحیح البخاری به نقل از ابو هریره: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «آتش شما، یکی از هفتاد جزء آتش جهنم است».

گفته شد: ای پیامبر خدا! به راستی که [برای سوزاندن مجرمان،] کافی است!

فرمود: «شصت و نه جزء بیشتر از این آتش دارد که همه آنها همانند آن، داغ اند». ۱۰۱۹. الإمام الصادق علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: این آتش شما، یک جزء از هفتاد جزء آتش جهنم است، در حالی که اگر نبود که [همین آتش معمولی] دو بار با آب خاموش شود، شما نمی توانستید از آن استفاده کنید، و این آتش به درگاه خداوند عز و جل دعا می کند که آن را به آن (آتش جهنم) باز نگرداند. ۱۰۲۰. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: این آتش شما، جزئی از هفتاد جزء آتش جهنم است که هفتاد بار با آب، خاموش شد و آن گاه شعله ور گشت، و اگر این [سرد شدن ها] نبود، هیچ انسانی نمی توانست آن را هنگام شعله ور شدنش تحمیل کند. در روز قیامت، همین آتش را می آورند و بر آتش [دوزخ] می نهند. پس چنان فریادی می زند که تمام فرشتگان مقرب و پیامبران مرسَل، از وحشت فریاد آن، به زانو در می آیند. ۱۰۲۱. الحاوی: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: اگر در [این] مسجد، صد هزار نفر یا بیشتر باشند و مردی از اهل دوزخ نفسی بکشد و نفس او به آنان برسد، مسجد و همه کسانی را که در آن اند، می سوزاند.

١٠٢٢. البدايه والنهايه : الإمام علي عليه السلام : ناركم هذه جزء من سبعين جزءا من نار جهنم ، ولولا أنها غسلت بسبعين ماء ما أطاق آدمي أن يسعرها ، وإن لها يوم القيامة لصيرحها لا يبقى ملك مقرب ولا نبي مرسل إلا جثا على ركبتيه من صيرحتها ، ولو أن رجلا من أهل النار علق بالمشرق لما حترق أهل المغرب من حره . (١) ٥ / ٤ سواد جهنم ١٠٢٥. الإمام الصادق عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : تحسبون أن نار جهنم مثل ناركم هذه؟ هي أشد سوادا من القار، هي جزء من بضعة وستين جزءا منها ، أو ثيف وأربعين جزءا . (٢) ١٠٢٦. عنه عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : أوقد على النار ألف سنة حتى احمرت ، ثم أوقد عليها ألف سنة حتى ابيضت ، ثم أوقد عليها ألف سنة حتى اسودت ، فهي سواد مظلمة . (٣) ١٠٢٧. عنه عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : ينشئ الله سبحانه لأهل النار سواد مظلمة ، فيقال : يا أهل النار، أي شيء تطلبون؟ فيذكرون بها سبحانه الدنيا ، فيقولون : يا ربنا الشراب! فيمطرهم أغلالا - تزيد في أغلالهم ، وسلاسل تزيد في سلاسلهم ، وجمرا تلتهب عليهم . (٤) ١٠٢٨. عنه عليه السلام وقد سئل عن استعمال ال تفسير القمي عن أبي بصير عن الإمام الصادق عليه السلام ، قال : قلت له : يا بن رسول الله خوفني ؛ فإن قلبي قد قسا .

فقال عليه السلام : يا أبا محمد ، استعد للحياه الطويله ؛ فإن جبرئيل جاء إلى رسول الله صلى الله عليه وآله وهو قاطب وقد كان قبل ذلك يجيء وهو مبتسم ، فقال رسول الله صلى الله عليه وآله : يا جبرئيل ، جئتني اليوم قاطبا؟ فقال : يا محمد ، قد وضعت منافع النار . فقال : وما منافع النار يا جبرئيل ؟

فقال : يا محمد ، إن الله عز وجل أمر بالنار فنفيخ عليها ألف عام حتى ابيضت ، ونفيخ عليها ألف عام حتى احمرت ، ثم نفيخ عليها ألف عام حتى اسودت ، فهي سواد مظلمة . لو أن قطرة من الصريع قطرت في شراب أهل الدنيا لمات أهلها من نيتها . ولو أن حلقه من السلسله التي طولها سبعون ذراعا وضعت على الدنيا لذابت الدنيا من حرها . ولو أن سربالا من سراويل أهل النار علق بين السماء والأرض لمات أهل الأرض من ريجه ووهجه !

فبكى رسول الله صلى الله عليه وآله وبكى جبرئيل ، فبعث الله إليهما ملكا ، فقال لهما : إن ربكما يقرئكما السلام ويقول : قد آمنتكما أن تدنبا ذنبا أعدبكما عليه .

فقال أبو عبد الله عليه السلام : فما رأى رسول الله صلى الله عليه وآله جبرئيل مبتسما بعد ذلك .

ثم قال : إن أهل النار يعظمون النار ، وإن أهل الجنة يعظمون الجنة والنعم . وإن أهل جهنم إذا دخلوها هروا فيها مسيره سبعين عاما ، فإذا بلغوا أعلاها قمعوا بمقام الحديد وأعيدوا في دركها . هذه حالهم ، وهو قول الله عز وجل : «كَلِمَاتٍ أَزَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا» الخ ، ثم تبدل جلودهم جلودا غير الجلود التي كانت عليهم .

فقال أبو عبد الله عليه السلام : حسبك يا أبا محمد؟ قلت : حسبي ، حسبي . (٥) .

٢- البعث والنشور: ص ٢٨٦ ح ٥٠١ عن أبي هريره .

٣- سنن الترمذى: ج ٤ ص ٧١٠ ح ٢٥٩١، سنن ابن ماجه: ج ٢ ص ١٤٤٥ ح ٤٣٢٠ وزاد فيه «كالليل المظلم» وكلاهما عن

أبي هريره، المعجم الأوسط: ج ٣ ص ٩٠ ح ٢٥٨٣ عن عمر وزاد فى آخره «لا يضىء شررها، ولا يطفأ لهبها»، شعب الإيمان:

ج ١ ص ٤٨٩ ح ٧٩٩ عن أنس وزاد فى آخره «لا- يطفأ لهبها»، كنز العمال: ج ١٤ ص ٥٢٢ ح ٣٩٤٨٣؛ تفسير القمى: ج ٢ ص

٨١ عن أبى بصير، روضه الواعظين: ص ٥٥٦ كلاهما عن الإمام الصادق عليه السلام عن جبرئيل عليه السلام نحوه، بحار الأنوار

: ج ٨ ص ٢٨٠ ح ١ وراجع: الدروع الواقيه: ص ٢٧٢ .

٤- المعجم الأوسط: ج ٤ ص ٢٤٧ ح ٤١٠٣ .

٥- تفسير القمى: ج ٢ ص ٨١، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٢٨٠ ح ١ .

۱۰۲۹. تهذیب الأحکام عن محمد بن عبد الله بن جعفر الحمی امام علی علیه السلام: این آتش شما، جزئی از هفتاد جزء آتش جهنم است، در حالی که [همین آتش نیز] اگر با هفتاد آب شسته نشده بود، هیچ آدمی طاقت نداشت که آن را برافروزد. همین آتش در روز قیامت، [از داغی آتش دوزخ] چنان فریادی می کشد که تمام فرشتگان مقرب و پیامبران مرسل، از فریاد آن به زانو در می آیند. اگر مردی از اهل آتش دوزخ، در مشرق آویزان شود، اهالی مغرب از گرمای آن می سوزند. ۵ / سیاهی جهنم ۱۰۳۲. الاحتجاج فی ذکر مسائل الحَمیری لِإِیامبر خدا صلی الله علیه و آله: می پندارید که آتش جهنم، همانند این آتش شماست؟ [نه،] آتش جهنم، از قیر هم سیاه تر است. این آتش دنیا، جزئی است از شصت و اندی جزء آن، یا چهل و اندی جزء آن. ۱۰۳۳. رسول الله صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هزار سال در آتش [جهنم] دمیده شد تا سرخ گردید. سپس هزار سال دیگر در آن دمیده شد تا سفید گشت. سپس هزار سال در آن دمیده شد تا سیاه گردید. بنا بر این، آتش جهنم سیاه و تاریک است. ۱۰۳۴. رسول الله صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: خداوند، ابر سیاه تاریکی را برای اهل آتش پدید می آورد و گفته می شود: «ای اهل آتش! چه می خواهید؟».

دوزخیان با دیدن آن، به یاد ابرهای دنیا می افتند و می گویند: پروردگارا! نوشیدنی!

پس خداوند بر آنان کُند و زنجیرهایی فرو می باراند که بر کُند و زنجیرهایشان می افزاید، و اخگرهایی می باراند که بر آنان شعله ور می شوند. ۱۰۳۵. عنه صلی الله علیه و آله: تفسیر القمی به نقل از ابو بصیر: به امام صادق علیه السلام گفتم: ای پسر پیامبر خدا! در من خوف ایجاد کن که دلم سخت گشته است.

فرمود: «ای ابو محمد! برای زندگی طولانی آماده شو؛ چرا که جبرئیل با چهره ای گرفته، نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله آمد، در حالی که پیش از آن، تبسم کنان می آمد. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: "ای جبرئیل! [چرا] امروز با چهره ای گرفته، نزد من آمده ای؟"».

جبرئیل گفت: ای محمد! دمه های آتش نصب شد.

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: "دمه های آتش چیست، ای جبرئیل؟" .

گفت: ای محمد! به دستور خداوند عز و جل، هزار سال در آتش دمیده شد تا سفید گردید، و هزار سال دیگر در آن دمیده شد تا سرخ گشت. دیگر بار، هزار سال در آن دمیده شد تا سیاه گردید. بنا بر این، آتش دوزخ، سیاه و تاریک است. اگر قطره ای از خار سم در نوشیدنی اهل دنیا بچکد، همه آنها از بوی تعفن آن می میرند و اگر حلقه ای از زنجیر هفتاد گزی آن، بر اهل دنیا نهاده شود، همه آنان از حرارتش آب می شوند و اگر جامه ای از جامه های اهل آتش، میان آسمان و زمین آویزان گردد، همه اهل زمین از بوی آن و از برافروختگی اش می میرند.

در این هنگام، پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و جبرئیل گریستند. پس خداوند، فرشته ای را به سوی آن دو فرستاد که به ایشان گفت: پروردگارتان به شما سلام می رساند و می فرماید: شما را از این که گناهی کنید تا به سبب آن عذابتان کنم، مصون داشتم.

از آن زمان به بعد، پیامبر خدا صلی الله علیه و آله دیگر جبرئیل را متبسم ندید.

امام صادق علیه السلام فرمود: «اهل آتش، آتش را بزرگ می شمارند و اهل بهشت نیز بهشت و نعمت های آن را بزرگ می شمارند. اهل جهنم چون وارد آن شوند، بعد از هفتاد سال در قعرش فرو می افتند و چون [دو باره] به بالای آن رسند، با گرزهای آهنی بر سرشان کوفته می شود و به قعر آن باز می گردند، و پیوسته بر این حال اند. این، همان سخن خدای عز و جل است که: «هر گاه بخواهند از آن خارج شوند، ...». سپس پوست هایشان به پوستی دیگر تبدیل می شود».

امام صادق علیه السلام فرمود: «کافی است، ای ابو محمد؟!».

گفتم: کافی است، کافی است.

٥ / سُرادِقُ جَهَنَّمَ الْكِتَابُ «وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِنْ يَسْتَعِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا» . (١)

الحديث ١٠٤١. عنه صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : لسُرَادِقِ النَّارِ أَرْبَعَةُ جُدُرٍ، كَثُفٌ كُلُّ جِدَارٍ مِثْلُ مَسِيرِهِ أَرْبَعِينَ سَنَةً . (٢) ١٠٤٢. الإمام علي عليه السلام في الحِجْمِ الْمُنْسُوبِ الْإِمَامِ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يَقُولُ : إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ جُعِلَ سُرادِقُ مِنْ نَارٍ، وَجُعِلَ فِيهِ أَعْوَانُ الظَّالِمِينَ ، وَتُجْعَلُ لَهُمْ أَظْفِيرُ مِنْ حَدِيدٍ يَحْكُونَ بِهَا أَبْدَانَهُمْ ، حَتَّى تَبْدُوَ أَفْنِدْتُهُمْ ، وَيَقُولُونَ : رَبَّنَا أَلَمْ نَعْبُدَكَ ؟ فَيُقَالُ : بَلَى ، وَلَكِنَّكُمْ كُنْتُمْ أَعْوَانًا لِلظَّالِمِينَ . (٣) ١٠٤٣. عنه عليه السلام في كتابه إلى مَلِكِ الرُّومِ الْكَافِي عَنْ ابْنِ أَبِي يَعْفُورٍ : كُنْتُ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِذْ دَخَلَ عَلَيْهِ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِنَا فَقَالَ لَهُ : أَصْلَحَكَ اللَّهُ ، إِنَّهُ رُبَّمَا أَصَابَ الرَّجُلَ مَنَا الضُّيْقُ أَوْ الشَّدَّةُ ، فَيُدْعَى إِلَى الْبِنَاءِ بَيْنَهُ أَوْ النَّهْرِ بِكِرِيهِ ، أَوْ الْمَسِينَةِ يُصْلِحُهَا ، فَمَا تَقُولُ فِي ذَلِكَ؟ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ : مَا أَحْبُّ أَنْ أُعْقِدْتُ لَهُمْ (٤) عُقْدَةً أَوْ وَكَيْتُ لَهُمْ وَكَاءً وَإِنَّ لِي مَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا (٥) ، لَا وَلَا مَدَّةً

بِقَلَمٍ ! إِنَّ أَعْوَانَ الظَّلْمَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي سُرادِقِ مِنْ نَارٍ حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَ الْعِبَادِ . (٦) .

١- .الكهف : ٢٩ .

٢- .سنن الترمذى : ج ٤ ص ٧٠٦ ح ٢٥٨٤ ، مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٥٨ ح ١١٢٣٤ ، المستدرک علی الصحیحین : ج ٤ ص ٦٤٣ ح ٨٧٧٥ وليس فيه «كثف» وكلها عن أبي سعيد الخدرى ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢٠ ح ٣٩٤٧٢ .

٣- .درر الأحاديث النبويّة : ص ٣٦ .

٤- .أى للحكام الظلمه .

٥- .اللُّوبَةُ : الْحَرَّةُ ، وَبَيْنَ لَابَتَيْ الْمَدِينَةِ : هُمَا حَرَّتَانِ تَكْتَنِفَانِهَا ، (تاج العروس : ج ٢ ص ٤٠٩ «لوب») . وهى للدلالة على الكثرة والوسعة .

٦- .الكافي : ج ٥ ص ١٠٧ ح ٧ ، تهذيب الأحكام : ج ٦ ص ٣٣١ ح ٩١٩ ، وسائل الشيعة : ج ١٢ ص ١٢٩ ح ٦ .

۵ / ۵ سرابرده جهنم

۵ / ۵ سرابرده جهنمقرآن «و بگو: حق ، از پروردگارتان [رسیده] است . پس هر که خواست ، بگردد و هر که خواست ، انکار کند . ما برای ستمگران ، آتشی آماده کرده ایم که سرابرده اش آنان را در بر می گیرد و اگر فریادرسی جویند ، به آبی چون مس گداخته که چهره هایشان را بریان می کند ، یاری می شوند. وه ، چه بد شرابی و چه زشت جایگاهی است!».

حدیث ۱۰۴۹. مکارم الأخلاق : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سرابرده دوزخ ، چهار دیوار دارد که ضخامت هر دیواری ، به اندازه چهل سال راه است. ۱۰۵۰. الکافی عن حماد بن عثمان : امام باقر علیه السلام همواره می فرمود : چون روز قیامت شود ، سرابرده ای از آتش برپا می گردد و دستیاران ستمگران را در آن ، جای می دهند و ناخن هایی از آهن برایشان قرار می دهند که با آنها بدن هایشان را می خارانند ، چندان که قلب هایشان نمایان می شود و می گویند: پروردگارا ! مگر ما تو را عبادت نکردیم؟

گفته می شود: «چرا ؛ لیکن شما یار ستمگران بودید». ۱۰۵۱. الکافی عن أبي بصير : الکافی به نقل از عبد الله بن ابی یعفر : در محضر امام صادق علیه السلام بودم که مردی از یارانمان وارد شد و گفت : خداوند ، شما را به سلامت بدارد ! ممکن است مردی از ما ، دچار مزیقه و فشار گردد و از او خواسته شود که [برای دولت و حکومت جور] بنایی را بسازد یا نهی حفر کند یا آب بندی درست کند . در این باره چه می فرمایید؟

امام صادق علیه السلام فرمود: «من دوست نمی دارم که برای آنان [حتی] گرهی بزنی یا بند کیسه ای را ببندم ، اگرچه از شرق تا غرب مدینه را به من بدهند . نه چنین می کنم و نه حتی حاضر قلمی را به مرگب ، آغشته کنم. کسانی که به ستمگران کمک کنند ، در روز رستاخیز ، در خیمه هایی از آتش اند تا آن گاه که خدا میان بندگان ، داوری کند» .

١٠٥٢. رسول الله صلى الله عليه وآله : الكافي عن زياد ابن أبي سلمه : دَخَلْتُ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ لِي : يَا زِيَادُ ، إِنَّكَ لَتَعْمَلُ عَمَلِ السُّلْطَانِ ؟ قَالَ : قُلْتُ : أَيْحِلُّ ، قَالَ لِي : وَلِمَ ؟ قُلْتُ : أَنَا رَجُلٌ لِي مُرُوءَةٌ وَعَلَيَّ عِيَالٌ وَلَيْسَ وَرَاءَ ظَهْرِي شَيْءٌ .

فَقَالَ لِي : يَا زِيَادُ ، لَئِنِ اسْقَطْتَ مِنْ جَالِقٍ (١) فَاتَّقَطَّ قِطْعَةً قِطْعَةً أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَتَوَلَّى لِأَخِي مِنْهُمْ عَمَلًا ، أَوْ أَطَأَ بِسَاطِ أَحَدِهِمْ إِلَّا لِمَاذَا ؟ قُلْتُ : لَا أَدْرِي جُعِلْتُ فِدَاكَ ! فَقَالَ : إِلَّا لِتَفْرِجَ كُرْبَهُ عَنْ مُؤْمِنٍ ، أَوْ فَكَّ أَسْرَهُ ، أَوْ قَضَاءِ دِينِهِ .

يا زياد ، إِنَّ أَهْوَنَ مَا يَصْنَعُ اللَّهُ مِمَّنْ تَوَلَّى لَهُمْ عَمَلًا أَنْ يَضْرِبَ عَلَيْهِ سُرَادِقٌ مِنْ نَارٍ إِلَى أَنْ يَفْرَغَ اللَّهُ مِنْ حِسَابِ الْخَلَائِقِ . (٢) ٥ / ٦ سَمُومٌ جَهَنَّمَا لِكِتَابٍ «وَأَصْحَابُ الشِّمَالِ مَا أَصْحَابُ الشِّمَالِ * فِي سَيْمُومٍ وَحَمِيمٍ * وَظِلٌّ مِّنْ يَحْمُومٍ * لَا بَارِدٌ وَلَا كَرِيمٌ * إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتْرَفِينَ * وَكَانُوا يُصَبَّرُونَ عَلَى الْحَنْثِ الْعَظِيمِ * وَكَانُوا يَقُولُونَ أَتَدَا مِنَّا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَيْنَا لَمَبْعُوثُونَ * أَوْ أَبَاؤُنَا الْأَوْلُونَ * قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ * لَمَجْمُوعُونَ إِلَى مِيقَاتٍ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ» . (٣)

الحديث ١٠٥٨. عنه عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : لَوْ فَتِيحَ اللَّهُ مِنْ عَذَابِ السَّمُومِ عَلَى أَهْلِ الْأَرْضِ مِثْلَ الْأَنْمَلَةِ أَحْرَقَتْ

الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا . (٤) .

١- الجالقي : الجبل المرتفع (مرآة العقول : ج ١٩ ص ٦٧) . ولعل الصحيح : «حالق» كما في تهذيب الأحكام .

٢- الكافي : ج ٥ ص ١٠٩ ح ١ ، تهذيب الأحكام : ج ٦ ص ٣٣٣ ح ٩٢٤ ، بحار الأنوار : ج ٤٨ ص ١٧٢ ح ١٣ .

٣- الواقعة : ٥٠ ٤١ .

٤- الدر المنثور : ج ٧ ص ٦٣٤ نقلاً عن ابن مردويه عن عائشه .

۵ / ۶ باد سوزان جهنم

۱۰۵۹. رسول الله صلی الله علیه و آله : الکافی به نقل از زیاد بن ابی سلمه : خدمت امام کاظم علیه السلام رسیدم. به من فرمود: «ای زیاد! تو برای حکومت ، کار می کنی؟» .

گفتم : بله .

فرمود: «چرا؟» .

گفتم : من مردی آبرومند و عیالوارم و پشتوانه ای [مالی] هم ندارم.

فرمود: «ای زیاد! اگر از فراز کوهی بلند فرو افتم و تگّه تگّه شوم، برایم خوش تر از آن است که برای یکی از اینها (ظلمه و حکام جور) عهده دار کاری شوم، یا بر فرش یکی از آنان قدم بگذارم، مگر برای چه؟» .

گفتم : نمی دانم، قربانت گردم !

فرمود: «مگر برای غم گساردن از مؤمنی، یا آزاد کردن او از بند، یا ادای دینش . ای زیاد! هر کس برای اینان عهده دار کاری شود، کمترین کاری که خدا با او می کند ، این است که خیمه ای از آتش بر او می زند تا آن گاه که خداوند از حسابرسی خلاصش کند ، آسوده گردد» . ۵ / ۶ باد سوزان جهنمقرآن «و یاران دست چپ ؛ چه یاران دست چپی! در میان باد سوزان و آب جوشاننده و در سایه ای از دود تار ؛ نه خنک و نه خوش. ایشان بودند که پیش از این ، نازپروردگان بودند و بر گناه بزرگ ، پافشاری می کردند و می گفتند: «آیا چون مُردیم و خاک و استخوان شدیم، واقعا [باز] زنده می گردیم؟ و آیا پدران گذشته ما [نیز زنده می شوند]؟» . بگو: در حقیقت، اولین و آخرین [آدمیان] ، قطعاً همه در وعده گاه روزی معلوم ، گرد آورده می شوند» .

حدیث ۱۰۶۵. رسول الله صلی الله علیه و آله فی جواب الی پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : اگر خداوند از عذاب باد سوزان ، به اندازه سر انگشتی بر اهل زمین

بفرستد ، زمین و زمینیان را می سوزاند.

٥ / ٧ مقامع جهنم الكتاب «هَذَا نِ حَصِيْمَانِ اِخْتَصِيْمُوا فِي رَبِّهِمْ فَالَّذِيْنَ كَفَرُوا قُطِعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِّنْ نَّارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُءُوسِهِمْ الْحَمِيمُ * يُصِيْهُرُ بِهِمْ يَمِيَا فِي بُطُونِهِمْ وَ الْجُلُودُ * وَ لَهُمْ مَقَامِعٌ مِّنْ حَدِيْدٍ * كُلَّمَا اَرَادُوا اَنْ يَخْرُجُوْا مِنْهَا مِنْ عَمٍّ اَعِيْدُوا فِيْهَا وَ ذُقُوْا عَذَابَ الْحَرِيْقِ» . (١)

الحديث ١٠٧١. عنه صلى الله عليه و آله : رسول الله صلى الله عليه و آله : لَوْ ضُرِبَ مِقْمَعٌ مِنْ حَدِيْدٍ جَهَنَّمَ الْجَبَلِ لَتَفْتَتَّ كَمَا يُضْرَبُ بِهِ اَهْلُ النَّارِ فَصَارَ رَمَادًا . (٢) ١٠٧٢. عنه صلى الله عليه و آله : عنه صلى الله عليه و آله : لَوْ اَنَّ مِقْمَعًا مِنْ حَدِيْدٍ وُضِعَ فِي الْاَرْضِ ، فَاجْتَمَعَ لَهُ الثَّقَلَانِ مَا اَقْلَوْهُ مِنَ الْاَرْضِ . (٣) ١٠٧٣. عنه صلى الله عليه و آله : عنه صلى الله عليه و آله : وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ! لَوْ اَنَّ مِقْمَعًا وَاِحِدًا مِّمَّا ذَكَرَهُ اللهُ فِي كِتَابِهِ وُضِعَ عَلٰى جِبَالِ الْاَرْضِ لَسَاخَتْ اِلٰى اَسْفَلِ سَبْعِ اَرْضِيْنَ ، وَلَمَّا اَطَاقَتْهُ ، فَكَيْفَ بِمَنْ يُقْمَعُ بِهِ

يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي النَّارِ . (٤) .

١- .الحجّ : ١٩ ٢٢ .

٢- .المستدرک علی الصحیحین : ج ٤ ص ٦٤٤ ح ٨٧٧٧ ، مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ١٦٦ ح ١١٧٨٦ ، مسند أبي يعلى : ج ٢ ص ١٣٠ ح ١٣٧٢ ، الفردوس : ج ٣ ص ٣٦٧ ح ٥١١٦ کلّها عن أبي سعيد الخدري نحوه ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢٣ ح ٣٩٤٩٠ ؛ تنبيه الخواطر : ج ١ ص ٣٠١ عن أبي سعيد الخدري نحوه .

٣- .مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٥٨ ح ١١٢٣٣ ، المستدرک علی الصحیحین : ج ٤ ص ٦٤٢ ح ٨٧٧٣ ، مسند أبي يعلى : ج ٢ ص ١٣٤ ح ١٣٨٤ ، البعث والنشور : ص ٢٩٩ ح ٥٣٧ کلّها عن أبي سعيد الخدري ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢٣ ح ٣٩٤٩٠ ؛ مجمع البيان : ج ٧ ص ١٢٤ عن أبي سعيد الخدري ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٢٥٢ .

٤- .الدروع الواقية : ص ٢٧٤ عن زيد بن علي عن أبيه عن جدّه عن الإمام عليّ عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣٠٢ ح ٦١ .

۵ / ۷ گرزهای جهنم

۷ / ۵ گرزهای جهنمقرآن «این دو گروه ، دشمنان یکدیگرند که در باره پروردگارشان با هم ستیزه می کنند، و کسانی که کفر ورزیدند ، جامه هایی از آتش برایشان بریده شده و از بالای سرشان ، آب جوشان ریخته می شود تا آنچه در شکم های آنهاست با پوستشان ، بدان گداخته گردد. و برای آنان گرزهایی آهنین است. هر بار که بخواهند از اندوه آن بیرون آیند ، به درون آن باز گردانیده می شوند، و [به آنها گفته می شود :] بچشید آتش سوزان را».

حدیث ۱۰۷۹. الإمام الرضا علیه السلام فی خُطْبِهِ لَهُ پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : اگر یکی از گرزهای آهنین جهنم بر کوه کوبیده شود ، از هم می پاشد، چنان که با آن بر اهل دوزخ کوبیده می شود و خاکستر می گردند. ۱۰۸۰. الإمام علی علیه السلام فی خُطْبِهِ لَهُ : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : اگر یکی از گرزهای آهنین [جهنم] در زمین نهاده شود و جنّ و انس جمع شوند ، نمی توانند آن را از زمین بلند کنند. ۱۰۸۱. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سوگند به آن که جانم در دست اوست ، اگر یک گرز از گرزهایی که خداوند در کتابش از آنها یاد کرده، بر کوه های زمین نهاده شود ، کوه ها به قعر زمین هفتم فرو می روند و آن را تحمّل نتوانند کرد ، چه رسد به کسی که در روز

قیامت ، با آن گرزها در آتش بر او بکوبند.

١٠٨٢. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام الصادق عليه السلام : مرَّ سَيْلْمَانُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَلَى الْحَدَّادِينَ بِالْكَوْفَةِ ، فَرَأَى شَابًا صَعِقَ وَالنَّاسُ قَدِ اجْتَمَعُوا حَوْلَهُ ، فَقَالُوا لَهُ : يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ، هَذَا الشَّابُّ قَدْ صُرِعَ ، فَلَوْ قَرَأْتَ فِي أُذُنِهِ . قَالَ : فَدَنَا مِنْهُ سَيْلْمَانُ ، فَلَمَّا رَأَاهُ الشَّابُّ أَفَاقَ ، وَقَالَ : يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ؛ لَيْسَ بِي مَا يَقُولُ هَؤُلَاءِ الْقَوْمُ ، وَلَكِنِّي مَرَرْتُ بِهِؤُلَاءِ الْحَدَّادِينَ وَهُمْ يَضْرِبُونَ بِالْمِرْزَبَاتِ ، فَذَكَرْتُ قَوْلَهُ تَعَالَى : «وَلَهُمْ مَقَامِعٌ مِنْ حَدِيدٍ» (١) فَذَهَبَ عَقْلِي خَوْفًا مِنْ عِقَابِ اللَّهِ تَعَالَى .

فَاتَّخَذَهُ سَيْلْمَانُ أَخًا ، وَدَخَلَ قَلْبُهُ حِلَاوَهُ مَحَبَّتِهِ فِي اللَّهِ تَعَالَى ، فَلَمْ يَزَلْ مَعَهُ حَتَّى مَرَضَ الشَّابُّ ، فَجَاءَهُ سَيْلْمَانُ فَجَلَسَ عِنْدَ رَأْسِهِ وَهُوَ يَجُودُ بِنَفْسِهِ ، فَقَالَ : يَا مَلِكُ الْمَيُوتِ أَرْفَعِي بِأَخِي ، فَقَالَ : يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ، إِنِّي بِكُلِّ مُؤْمِنٍ رَفِيقٌ . (٢) ٥ / ٨ سَلَسِلُ جَهَنَّمَ الْكِتَابُ «إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَ أَغْلَالًا وَ سَعِيرًا» . (٣)

«خُدُوهُ فَعَلُوهُ * ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ * ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ» . (٤)

«الَّذِينَ كَذَبُوا بِالْكِتَابِ وَ بِمَا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ * إِذِ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَ السَّلَاسِلُ يُشَدُّونَ * فِي الْجَحِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُشْجَرُونَ» . (٥)

١- الحجج : ٢١ .

٢- الأمل للنفيد : ص ١٣٦ ح ٤ ، رجال الكشي : ج ١ ص ٧٢ ح ٣ كلاهما عن عمر بن يزيد ، بحار الأنوار : ج ٢٢ ص ٣٨٥ ح ٢٦ .

٣- الدهر : ٤ .

٤- الحاقه : ٣٠ ٣٢ .

٥- غافر : ٧٠ ٧٢ .

۵ / ۸ زنجیرهای جهنم

۱۰۸۹. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام صادق علیه السلام : سلمان رضی الله عنه در کوفه از بازار آهنگران ، گذر کرد . جوانی را دید که از هوش رفته و مردم ، پیرامون او گرد آمده اند. به سلمان گفتند: ای ابو عبد الله! این جوان غش کرده است. خوب است دعایی در گوش او بخوانی.

سلمان نزدیک او رفت . چشم جوان که به او افتاد ، به هوش آمد و گفت: ای ابو عبد الله! من آن طور که این جماعت می گویند ، [صرعی] نیستم ؛ بلکه چون گذرم بر این آهنگران افتاد و دیدم که با پتک می کوبند، به یاد این سخن خداوند متعال افتادم که: «برای آنان گرزهایی آهنین است». پس ، از ترس کیفر خدای متعال ، هوش از سرم رفت.

پس از آن ، سلمان ، او را به برادری گرفت و شیرینی عشق او به خداوند متعال ، در دل سلمان افتاد و همیشه با او بود ، تا این که آن جوان بیمار شد. سلمان نزد او آمد و او در حال جان دادن بود . بر بالینش نشست و گفت: «ای فرشته مرگ ! با برادرم مدارا کن» .

فرشته مرگ گفت: ای ابو عبد الله! من با هر مؤمنی مدارا می کنم. ۵ / ۸ زنجیرهای جهنمقرآن «ما برای کافران ، زنجیرها و کُندها و شراره آتش ، آماده ساخته ایم».

«او را بگیرید و به کند و زنجیرش کشید. سپس او را به آتش افروخته در افکنید . آن گاه به زنجیری که هفتاد گز درازای آن است، بکشید».

«کسانی که کتاب را و آنچه فرستادگانمان را با آن فرستادیم ، تکذیب کردند ، به زودی خواهند دانست ، آن گاه که کُندها در گردن هایشان [افتد] او با زنجیرها کشانیده شوند، در میان جوشاب . سپس در آتش ، برافروخته شوند».

الحديث ١٠٩٧. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام الحسن عليه السلام : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَمْ يَجْعَلِ الْأَغْلَالَ فِي أَعْنَاقِ أَهْلِ النَّارِ لِأَنَّهُمْ أَعْجَزُوهُ ، وَلَكِنْ إِذَا أُطْفِئَ بِهِمُ اللَّهَبُ أُرْسِدَ بِهِمْ فِي قَعْرِهَا ثُمَّ غُشِيَ عَلَيْهِ ، فَلَمَّا أَفَاقَ مِنْ غَشْوَتِهِ قَالَ : يَا بَنَ آدَمَ ، نَفْسَكَ نَفْسَكَ ! فَإِنَّمَا هِيَ نَفْسٌ وَاحِدَةٌ ؛ إِنْ نَجَّيْتَ نَجَوْتَ ، وَإِنْ هَلَكَتْ لَمْ يَنْفَعَكَ نَجَاةٌ مِنْ نَجَاةٍ . (١) ١٠٩٨. الإمام علي عليه السلام : الإمام الصادق عليه السلام : إِنَّ جَبْرَائِيلَ جَاءَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَهُوَ قَاطِبٌ ... فَقَالَ : ... لَوْ أَنَّ حَلَقَهُ مِنَ السَّلْسِلَةِ التَّيْتُولُهَا سَبَعُونَ ذِرَاعًا وَوَضَعْتَ عَلَى الدُّنْيَا لَذَابَتْ الدُّنْيَا مِنْ حَرِّهَا . (٢) ٥ / ٩ حَيَاتُ جَهَنَّمَ ١١٠١. الإمام علي عليه السلام (في جواب جبر {١-} من أخبار اليهود لما) رسول الله صلى الله عليه وآله : إِنَّ فِي النَّارِ حَيَاتٍ كَأَمْثَالِ أَعْنَاقِ الْبُخْتِ (٣) ، تَلْسَعُ إِحْدَاهُنَّ اللَّسْعَةَ ، فَيَجِدُ حُمُوتَهَا أَرْبَعِينَ خَرِيفًا . وَإِنَّ فِي النَّارِ عَقَارِبَ كَأَمْثَالِ الْبِغَالِ الْمُؤَكَّفَةِ (٤) ، تَلْسَعُ إِحْدَاهُنَّ اللَّسْعَةَ فَيَجِدُ حُمُوتَهَا أَرْبَعِينَ سَنَةً . (٥) .

١- إرشاد القلوب : ص ٣٦ ؛ الدر المنثور : ج ٤ ص ٦٠٦ نقلاً عن ابن أبي شيبة والخطيب نحوه .

٢- تفسير القمي : ج ٢ ص ٨١ عن أبي بصير ، روضه الواعظين : ص ٥٥٦ ، الدرود الواقية : ص ٢٧٣ عن الحسن نحوه ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٢٨٠ ح ١ .

٣- البخت : جمال طوال الأعناق (النهاية : ج ١ ص ١٠١ «بخت»).

٤- إكاف الجمار : بُرَدَعْتُهُ ، وهي في المراكب شبه الرحال والأقتاب (تاج العروس : ج ١٢ ص ٨٧ «أكف»).

٥- مسند ابن حنبل : ج ٦ ص ٢١٧ ح ١٧٧٢٩ ، المستدرک علی الصحیحین : ج ٤ ص ٦٣٥ ح ٨٧٥٤ ، صحيح ابن حبان : ج ١٦ ص ٥١٢ ح ٧٤٧١ وفيهما صدره إلى «خريفا» ، البعث والنشور : ص ٣١١ ح ٥٦١ ، تاريخ دمشق : ج ١٧ ص ٢١٩ ح ٤١١٦ كلها عن عبدالله بن الحارث بن جزء ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢٦ ح ٣٩٥٠٣ وراجع : الزهد لهناد : ج ١ ص ١٧٨ ح ٢٥٩ .

۵ / ۹ مارهای جهنم

حدیث ۱۱۰۳. وقعه صفین عن حبه العرنی عن کتاب کتبه امام حسن علیه السلام: این که خدای متعال، گردن دوزخیان را در کند و زنجیر می کند، به این دلیل نیست که از عهده مهار آنان بر نمی آید؛ بلکه هر گاه شعله آتش خاموش گردد، آنان را به قعر دوزخ می فرستد، سپس از هوش می روند و چون به هوش می آیند، می فرماید: «ای پسر آدم! جان خویش را در یاب، جان خویش را در یاب! که یک جان بیش نیست؛ اگر به سلامت رست، نجات می یابی و اگر تباه شد، هیچ چیز در نجات تو سود نخواهد بخشید». ۱۱۰۴. رسول الله صلی الله علیه و آله: امام صادق علیه السلام: جبرئیل با چهره ای در هم، نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله آمد... و گفت: «... اگر یک حلقه از آن زنجیر هفتاد گزی، در دنیا نهاده شود، از حرارتش دنیا ذوب می گردد». ۵ / ۹ مارهای جهنم ۱۱۰۷. رسول الله صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: در آتش، مارهایی هستند چونان گردن بُختی، (۱) و هر یک از آنها چنان نیشی می زند که [دوزخی] سوزش آن را تا چهل سال احساس می کند. (۲) [نیز] در آتش، کژدم هایی هستند به سان قاطر پالان شده، و هر یک از آنها چنان نیشی می زند که [دوزخی] سوزش آن را تا چهل سال احساس می کند.

۱- بُختی یا شتر خراسانی که گردنی دراز دارد.

۲- یا: از فاصله چهل سال راه، احساس می کند.

٥ / ١٠ كِلَابُ جَهَنَّمَ ١١١٠. عنه عليه السلام في حُطْبِهِ لَهُ : رسول الله صلى الله عليه وآله في مَوْعِظَتِهِ لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ : لا- تَمَزَّقِ النَّاسَ فَيَمَزَّقَكَ كِلَابُ أَهْلِ النَّارِ، قَالَ اللَّهُ : «وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا» (١) أَتَدْرِي مَا النَّاشِطَاتُ ؟ كِلَابُ أَهْلِ النَّارِ، تَنْشِطُ اللَّحْمَ وَالْعَظْمَ . (٢) ١١١١. رسول الله صلى الله عليه وآله : صفه النار لابن أبي الدنيا عن حذيفه بن اليمان : أَسْرَّ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ حَدِيثًا فِي النَّارِ ، فَقَالَ : يَا حِذِيفَةَ ، إِنَّ فِي جَهَنَّمَ لَسَبَاعًا مِنَ النَّارِ ، وَكِلَابًا مِنَ النَّارِ ، وَكَلَالِيْبَ مِنَ النَّارِ ، وَسَيْوِفًا مِنَ النَّارِ ، وَإِنَّهُ يُبْعَثُ مَلَائِكَةٌ يُعَلِّقُونَ أَهْلَ النَّارِ بِتِلْكَ الْكَلَالِيْبِ بِأَحْنَاكِهِمْ ، وَيَقْطَعُونَهُمْ بِتِلْكَ السُّيُوفِ عُضْوًا عُضْوًا ، وَيُلْقُونَهُمْ إِلَى تِلْكَ السَّبَاعِ وَالْكَلَالِيْبِ ، كُلَّمَا قَطَعُوا عُضْوًا عَادَ مَكَانُهُ غَضًّا جَدِيدًا . (٣) ١١١٢. الإمام علي عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : لا تُجَالِسُوا مَعَ شَارِبِ الْخَمْرِ ، وَلا- تَعُودُوا مَرْضَاهُمْ ، وَلا- تُشَيِّعُوا جَنَائِزَهُمْ ، وَلا- تُصَيِّمُوا عَلَى أَمْوَاتِهِمْ ؛ فَإِنَّهُمْ كِلَابُ أَهْلِ النَّارِ ، كَمَا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : «قَالَ أَحْسَبُ ثَوًّا فِيهَا وَ لَا تُكَلِّمُونِ» (٤) . (٥) ١١١٣. كتاب الدعاء المأثور : عنه صلى الله عليه وآله : الْخَوَارِجُ كِلَابُ النَّارِ . (٦) .

١- .النازعات : ٢ .

٢- .فلاح السائل : ص ٢٣١ ح ١٢٨ ، عدّه الداعى : ص ٢٢٩ كلاهما عن معاذ ، بحار الأنوار : ج ٧٠ ص ٢٤٨ ح ٢٠ ؛ الدر المنثور : ج ٨ ص ٤٠٥ نقلًا عن ابن مردويه عن معاذ .

٣- .صفه النار لابن أبي الدنيا : ص ٨٦ ح ١٢١ ، الدر المنثور : ج ٢ ص ٥٦٩ .

٤- .المؤمنون : ١٠٨ .

٥- .جامع الأخبار : ص ٤٢٤ ح ١١٨١ ، بحار الأنوار : ج ٧٩ ص ١٤٨ ح ٦٤ .

٦- .سنن ابن ماجه : ج ١ ص ٦١ ح ١٧٣ ، مسند ابن حنبل : ج ٧ ص ٥١ ح ١٩١٥٢ ، المصنّف لابن أبي شيبة : ج ٨ ص ٧٣٠ ح ٤ كلّها عن ابن أبي أوفى ، المعجم الكبير : ج ٨ ص ٢٧٠ ح ٨٠٤٢ عن أبي أمامه ، كنز العمّال : ج ١١ ص ٢٠٧ ح ٣١٢٥٤ ؛ الأمالي للطوسي : ص ٤٨٧ ح ١٠٦٨ عن عبد الله بن أبي أوفى ، الملاحم والفتن : ص ٣٣١ ح ٤٨٠ مرسلًا ، بحار الأنوار : ج ٣٣ ص ٣٢٦ ح ٥٧١ .

۵ / ۱۰ سگ های جهنم

۵ / ۱۰ سگ های جهنم ۱۱۱۶. الإمام الباقر علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در اندرز به معاذ بن جبل: مردم را از هم مَیْدَر که [اگر چنین کنی،] سگ های اهل دوزخ نیز تو را از هم می درند. خداوند فرموده است: «وَالنَّيِّطَاتِ نَشُطًا». آیا می دانی «ناشطات» چیست؟ سگ های اهل دوزخ که گوشت و استخوان را به دندان می گزند. ۱۱۱۷. الإمام الصادق علیه السلام: صفة النار، ابن ابی الدنیا به نقل از حُذَیْفَه بن یمان: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در باره آتش، حدیثی را نهانی با من در میان نهاد و فرمود: «ای حذیفه! در جهنم، درندگان و سگ ها و چنگک ها و شمشیرهایی از آتش وجود دارد. فرشتگانی فرستاده می شوند و دوزخیان را از کمرهایشان به آن چنگک ها آویزان می کنند و با آن شمشیرها اعضایشان را می بُرنند و جلوی آن درندگان و سگ ها می اندازند، و هر عضوی را که قطع کنند، عضو جدیدی به جای آن می روید». ۱۱۱۸. رسول الله صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: با شرابخواران، هم نشینی نکنید و اگر بیمار شدند، به عیادتشان نروید و در تشییع جنازه هایشان شرکت ننمایید و بر مرده شان نماز نخوانید؛ زیرا آنها سگ های اهل آتش اند و خدای عز و جل [در باره آنان] فرموده است: «می فرماید: در آن [آتش] گم شوید (۱) و با من سخن مگویید». ۱۱۱۹. عنه صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: خوارج، سگ های دوزخ اند.

۱- در آیه قرآن، واژه «اخساً» آمده که بیشتر برای راندن حیوانات و از جمله سگ، به کار می رود؛ چخ.

٥ / ١١ شواظُ جَهَنَّمَ الكتاب «يُرْسَلُ عَلَيْكُمْ شُؤَاطٌ مِّنْ نَّارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنْتَصِرَانِ * فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ». (١)

الحديث ١١٢٥. عنه صلى الله عليه و آله : رسول الله صلى الله عليه و آله : مَعَاشِرَ النَّاسِ! لَا تَمُنُّوا عَلَيَّ بِإِسْلَامِكُمْ ، بَلْ لَا تَمُنُّوا عَلَيَّ اللَّهُ فَيَحْبِطَ عَمَلُكُمْ ، وَيَسْخَطَ عَلَيْكُمْ ، وَيَتَلَيَّكُمْ بِشُؤَاطِ (٢).

قَالَ : وَهَلْ كَانَتْ الْعَرَبُ تَعْرِفُ ذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَنْزَلَ الْكِتَابُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَ أُمِّيَّةِ بْنِ أَبِي الصَّلْتِ ...

يَمَانِيًّا يَظَلُّ يَسْتَبُّ كِيرًا وَيَنْفُخُ دَائِبًا لَهَبِ الشُّؤَاطِ (٣) مِنْ نَارٍ وَنُحَاسٍ ، إِنَّ رَبَّكُمْ لِبَالِمِرْصَادٍ (٤) . ٥ / ١٢ شَرَّرُ جَهَنَّمَ الْكِتَابُ «إِنَّهَا تَزْمِي بِشَرِّرٍ كَالْقَصْرِ * كَأَنَّهُ جِمَالَتٌ صُفْرٌ» (٥)

١- .الرحمن : ٣٥ و ٣٦ .

٢- .عن الضحاك بن مزاحم الهلامي في ذكر احتجاج جري بين نافع بن الأرزقي وعبد الله بن عباس : قَالَ لَهُ نَافِعُ بْنُ الْأَرْزُقِ : أَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : «يُرْسَلُ عَلَيْكُمْ شُؤَاطٌ مِّنْ نَّارٍ» مَا الشُّؤَاطُ ؟ قَالَ : اللَّهَبُ الَّذِي لَا دُخَانَ فِيهِ

٣- .المعجم الكبير : ج ١٠ ص ٢٤٨ ح ١٠٥٩٧ ، تفسير ابن كثير : ج ٧ ص ٤٧٢ .

٤- .اليقين : ص ٣٥٤ ، الاحتجاج : ج ١ ص ١٥٠ كلاهما عن علقمه بن محمد الحضرمي ، روضه الواعظين : ص ١٠٨ كلها عن الإمام الباقر عليه السلام ، العدد القويّه : ص ١٧٦ ح ٨ عن زيد بن أرقم كلها عنه صلى الله عليه و آله نحوه ، بحار الأنوار : ج ٣٧ ص ٢١١ ح ٨٦ .

٥- .المرسلات : ٣٢ و ٣٣ .

۵ / ۱۱ زبانه جهنم

۵ / ۱۲ شراره جهنم

۵ / ۱۱ زبانه جهنم (۱) قرآن «پس، بر سرِ شما از آتش و مس، فرو فرستاده خواهد شد و [از کسی] یاری نتوانید طلبید. پس کدام یک از نعمت های پروردگارتان را منکرید؟!».

حدیث ۱۱۳۵. الکافی عن علی بن الحکم عن دعبل بن علی: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: ای مردم! برای اسلام آوردنتان، بر من مَنّت مگذارید، و بلکه بر خدا هم مَنّت منهدید که [در این صورت،] عمل شما را بی حاصل می گرداند، بر شما خشم می گیرد و به شراره هایی از آتش و مس [گداخته]، گرفتارتان می سازد. به راستی که پروردگار شما در کمین [گنه کاران] است. ۵ / ۱۲ شراره جهنم قرآن «دوزخ» چون کاخی [بلند]، شراره می افکند؛ [شراره هایی که] گویی شتران زردرنگ اند».

الحديث ١١٤١. الإمام علي عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: ولو أن شررة من شرر جهنم بالمشرق، لوجد حرها من المغرب. (١) ٥ / ١٣ أشجار جهنم الكتاب «أذ لك خير نزل أم شجرة الزقوم * إنا جعلناها فتنه للظالمين * إنها شجرة تخرج في أصيل الجحيم * طلعتها كأنه رؤوس الشياطين * فإنهم لأكلون منها فمالتون منها البطون * ثم إن لهم عليها لشوباً من حميم * ثم إن مرجعهم لآلى الجحيم». (٢)

الحديث ١١٤٧. رسول الله صلى الله عليه وآله: الإمام علي عليه السلام: رُبما خَوَّفنا رسولُ الله صلى الله عليه وآله ، فيقولُ : والَّذي نفسُ مُحَمَّدٍ بيده ! لو أن قَطْرَةً مِنَ الزَّقُومِ (٣) قَطَرَتْ عَلَى جِبَالِ الْأَرْضِ لَسَاخَتْ أَسْفَلَ سَبْعِ أَرْضِينَ وَلَمَا أَطَاقَتْهُ ، فَكَيْفَ بِمَنْ هُوَ طَعَامُهُ ؟! (٤) ١١٤٨. عنه صلى الله عليه وآله: رسول الله صلى الله عليه وآله: البخل شجرة من أشجار النار، لها أغصان متدلّية في الدنيا، فمن كان بخيلاً تعلق بغصن من أغصانها، فساقه ذلك الغصن إلى النار. (٥) ع: ص ١٩٨ (الفصل الثامن: معيشة أهل النار / طعامهم).

- ١- المعجم الأوسط: ج ٤ ص ٨٨ ح ٣٦٨١، كنز العمال: ج ١٤ ص ٥٢٣ ح ٣٩٤٨٧ وص ٥٢٦ ح ٣٩٥٠١ كلاهما نقلاً عن ابن مردويه وكلها عن أنس.
- ٢- الصافات: ٦٢ ٦٨.
- ٣- الزقوم: شجره مژه كريبه الطعم والرائحة، يُكره أهل النار على تناولها (مجمع البحرين: ج ٢ ص ٧٧٥ «زقم»).
- ٤- الدرر الوقية: ص ٢٧٣، جامع الأحاديث للقمي: ص ٣٤١ وفيه «شرايه» بدل «طعامه» وكلاهما عن زيد بن علي عن أبيه عن جدّه عليهم السلام، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٣٠٢ ح ٦١.
- ٥- الأمالي للطوسي: ص ٤٧٥ ح ١٠٣٦ عن سعيد بن مسلمة عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام، قرب الإسناد: ص ١١٧ ح ٤٠٩ عن الحسين بن علوان عن الإمام الصادق عن أبيه عليهما السلام عنه صلى الله عليه وآله، الاختصاص: ص ٢٥٣ عن العالم عليه السلام وكلاهما نحوه، بحار الأنوار: ج ٨ ص ١٧١ ح ١١٤؛ شعب الأيمان: ج ٧ ص ٤٣٥ ح ١٠٨٧٥ عن سعيد بن مسلمة الأموي عن الإمام الصادق عن أبيه عن جدّه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله، حليه الأولياء: ج ٧ ص ٩٢، كنز العمال: ج ٦ ص ٣٣٧ ح ١٥٩٢٧.

۱۳ / ۵ درختان جهنم

حدیث ۱۱۵۱. الإمام الصادق علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: اگر زبانه ای از شعله های دوزخ در مشرق باشد، گرمایش را کسی که در مغرب است، حس می کند. ۱۳ / ۵ درختان جهنمقرآن «آیا برای پذیرایی، این بهتر است یا درخت زقوم؟! ما آن را عذابی برای ستمکاران گردانیدیم. آن، درختی است که از قعر جحیم می روید. میوه اش گویی چون کله های دیوان است. پس دوزخیان از آن می خورند و شکم ها را از آن پر می کنند. سپس بر سر آن، معجونی از آب جوشان برای آنان است. آن گاه، بازگشت آنان بی گمان، به سوی جحیم است».

حدیث ۱۱۵۷. الإمام الباقر علیه السلام: امام علی علیه السلام: گاه پیامبر خدا صلی الله علیه و آله ما را بیم می داد و می فرمود: «سوگند به آن که جان محمد در دست اوست، اگر یک قطره از زقوم بر کوه های زمین بچکد، کوه ها به زیر زمین هفتم فرو می روند و در برابر آن قطره، تاب نمی آورند. پس چگونه خواهد بود کسی که زقوم، خوراک اوست؟». ۱۱۵۸. الکافی عن أبي حمزة: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: بخل، درختی از درختان جهنم است که شاخه هایی از آن در دنیا آویزان شده اند. پس هر که بخیل است، [در واقع،] به شاخه ای از شاخه های آن درخت، آویخته است و آن شاخه او را به سوی آتش می کشد. ر. ک: ص ۱۹۹ (فصل هشتم: زندگی اهل آتش / خوراک آنان).

٥ / ١٤ أظلالُ جهنم الكتاب «انطلقوا إلى ما كنتم به تكذبون * انطلقوا إلى ظل ذي ثلاث شعب * لا ظليل ولا يغني من اللهب» .

(١)

الحديث ١١٦٥. الإمام الصادق عليه السلام : الإمام الباقر عليه السلام : إذا استوى أهل النار إلى النار لينطلق بهم قبل أن يدخلوا النار ، فيقال لهم : ادخلوا إلى ظل ذي ثلاث شعب من دخان النار ، فيحسبون أنها الجنة ، ثم يدخلون النار أفواجا أفواجا ، وذلك نصف النهار . (٢) ٥ / ١٥ أقر جهنم ١١٦٨. مصباح المتهجد عن معاوية بن عمارة {١-} : رسول الله صلى الله عليه وآله : والذي نفس محمد بيده ! إن قدر ما بين شفير النار وقعرها كصخره زنتها سبع خلفات (٣) بشحومهن ولحومهن وأولادهن ، تهوى فيما بين شفير النار وقعرها إلى أن تقع قعرها سبعين خريفا . (٤) .

١- المرسلات : ٢٩ ٣١ وراجع : الزمر : ١٦ ، الواقعة : ٤٣ .

٢- تفسير القمي : ج ٢ ص ١١٣ عن أبي الجارود ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ١٢٤ ح ٢٢ .

٣- خلفه : الحامل من النوق ، تجمع على خلفات وخلائف (النهاية : ج ٢ ص ٦٨ «خلف») .

٤- المستدرک علی الصحیحین : ج ٤ ص ٦٣٩ ح ٨٧٦٧ عن أبي هريره ، المعجم الكبير : ج ٢٠ ص ١٦٩ ح ٣٦١ ، الزهد لابن

المبارک (الملحقات) : ص ٨٦ ح ٣٠١ وفيه «شفه» بدل «شفير» وكلاهما عن معاذ بن جبل ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢٤ ح

٣٩٤٩٥ .

۵ / ۱۴ سایه های جهنم

۵ / ۱۵ قعر جهنم

۵ / ۱۴ سایه های جهنمقرآن «بروید به سوی همان چیزی که تکذیبش می کردید . بروید به سوی آن سایه سه شاخه که نه سایه می کند و نه از شعله [ی آتش] نگه می دارد».

حدیث ۱۱۷۴. عنه صلی الله علیه و آله : امام باقر علیه السلام : آن گاه که اهل آتش به سوی آتش صف می کشند تا ایشان را ببرند، پیش از آن که وارد آتش شوند ، به آنان می گویند: «به سایه ای سه شاخه از دود آتش بروید» . آنان می پندارند که آن بهشت است . پس گروه گروه وارد آتش می شوند . و آن ، هنگام نیم روز است. ۵ / ۱۵ قعر جهنم ۱۱۷۷. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سوگند به آن که جان محمّد در دست اوست، از لب دوزخ تا قعر آن ، به اندازه ای است که اگر تخته سنگی به وزن هفت ناقه باردار با چربی ها و گوشت ها و بچه های آنها، در آن بیفتد ، هفتاد پاییز (۱) طول می کشد تا به قعر آن برسد.

۱- .واژه «خریف» که در متن عربی آمده ، افزون بر معنای پاییز ، به معنای یک سال، هفتاد سال ، و چهل سال نیز آمده است (مجمع البحرین : ذیل همین ماده) .

١١٧٨. عنه صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : لو أن حجرا يُقذف به في جهنم ، هوى سبعين خريفا قبل أن يبلغ قعرها . (١) ١١٧٩. عنه صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : لو أخذ سبع خلفات بشحومهن فثلقين من شفير جهنم ، ما انتهين إلى آخرها سبعين عاما . (٢) ١١٨٠. الإقبال : عنه صلى الله عليه وآله : إن الصخرة العظيمة لتلقى من شفير جهنم ، فتهدى فيها سبعين عاما وما تفضى إلى قرارها . (٣) ١١٨١. سنن الترمذى عن أبي أمامه : المعجم الأوسط عن أبي سعيد الخدرى : سمع رسول الله صلى الله عليه وآله صوتا هائله ، فأتاه جبريل عليه السلام ، فقال رسول الله صلى الله عليه وآله : ما هذا الصوت يا جبريل؟! فقال : هذه صخرة هوت من شفير جهنم من سبعين عاما ، فهذا حين بلغت قعرها ؛ فأحب الله أن يسمعك صوتها .

فما روى رسول الله صلى الله عليه وآله بعد ذلك اليوم ضاحكا ملء فيه حتى قبضه الله . (٤) ١١٨٢. سنن أبي داوود عن أبي سعيد الخدرى : صحيح مسلم عن أبي هريره : كنا مع رسول الله صلى الله عليه وآله إذ سمع وجبه (٥) فقال النبي صلى الله عليه وآله : تدرون ما هذا؟ قال : قلنا : الله ورسوله أعلم! قال : هذا حجر رمى به فى النار منذ سبعين خريفا ، فهو يهوى فى النار الآن حتى انتهى إلى قعرها . (٦) .

١- صحيح ابن حبان : ج ١٦ ص ٥٠٩ ح ٧٤٦٨ ، مسند أبي يعلى : ج ٦ ص ٣٨٧ ح ٧٢٠٧ ، الزهد لهناد : ج ١ ص ١٧٥ ح ٢٥١ ، صفه النار لابن أبي الدنيا : ص ٢٢ ح ١٢ ، البعث والنشور : ص ٢٧٩ ح ٤٨٣ ، الفردوس : ج ٣ ص ٣٦٧ ح ٥١١٥ كلها عن أبي موسى الأشعري ، المصنّف لابن أبي شيبة : ج ٨ ص ٩٦ ح ٣١ عن أنس نحوه ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢٤ ح ٣٩٤٩٣ ؛ عوالى اللآلى : ج ١ ص ١٢٥ ح ٦٠ .

٢- المستدرک على الصحيحين : ج ٤ ص ٦٤٨ ح ٨٧٩٢ عن أبي هريره ، المصنّف لابن أبي شيبة : ج ٨ ص ٩٦ ح ٣١ ، مسند أبي يعلى : ج ٤ ص ١٤٦ ح ٤٠٨٩ ، الزهد لهناد : ج ١ ص ١٧٥ ح ٢٥٢ ، صفه النار لابن أبي الدنيا : ص ٢٤ ح ١٤ كلها عن أنس نحوه ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢٣ ح ٣٩٤٨٥ .

٣- سنن الترمذى : ج ٤ ص ٧٠٢ ح ٢٥٧٥ عن عتبه بن غزوان ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢٠ ح ٣٩٤٧١ .

٤- المعجم الأوسط : ج ١ ص ٢٤٩ ح ٨١٥ ، تاريخ بغداد : ج ٤ ص ٢٧٠ الرقم ٢٠١٦ .

٥- الوجبه : الهدئه وصوت السقوط (مجمع البحرين : ج ٣ ص ١٩٠٧ «وجب»).

٦- صحيح مسلم : ج ٤ ص ٢١٨٤ ح ٣١ ، مسند ابن حنبل : ج ٣ ص ٣٠٥ ح ٨٨٤٨ ، صحيح ابن حبان : ج ١٦ ص ٥١٠ ح ٧٤٦٩ ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢١ ح ٣٣٤٧٨ ؛ كشف الغمه : ج ٢ ص ٢٦١ ، عوالى اللآلى : ج ١ ص ٢٨٠ ح ١١٦ كلاهما نحوه .

۱۱۸۳. صحیح البخاری عن أبي أمامه : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : اگر سنگی در جهنم انداخته شود ، هفتاد پاییز طول می کشد تا به ته آن برسد. ۱۱۸۴. مسند ابن حنبل عن نعیم بن سلامه عن رجل من بنی سلیم پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : اگر هفت ناقه باردار با پیه و چربی هایشان گرفته و از لبه جهنم [به پایین آن] انداخته شوند ، تا هفتاد سال هم به قعر آن نمی رسند. ۱۱۸۵. مکارم الأخلاق : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : تخته سنگ گول پیکری از لبه جهنم انداخته می شود و تا هفتاد سال همچنان پایین می رود ؛ ولی به کف آن نمی رسد. ۱۱۸۶. سنن أبي داوود عن أبي أيوب الأنصاري : المعجم الأوسط به نقل از ابو سعید خُدري : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله صدایی شنید که او را به وحشت انداخت. جبرئیل علیه السلام نزدش آمد. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله پرسید: «این ، چه صدایی بود ، ای جبرئیل؟» .

گفت: تخته سنگی بود که هفتاد سال پیش ، از لبه دوزخ فرو افتاده بود و اکنون به قعر آن رسید . خدا دوست داشت که صدای آن را به گوش تو برساند.

از آن روز به بعد ، تا وقتی پیامبر خدا صلی الله علیه و آله زنده بود ، دیده نشد که دهانش را کاملاً به خنده بگشاید . ۱۱۸۷. الشکر عن أنس : صحیح مسلم به نقل از ابو هریره : ما با پیامبر خدا صلی الله علیه و آله بودیم که صدای سقوط چیزی را شنید . پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «می دانید که این ، چه صدایی بود؟» .

گفتیم: خدا و پیامبر او بهتر می دانند.

فرمود: «این سنگی بود که هفتاد سال پیش ، در آتش پرتاب شد و تا کنون در حال سقوط بود و اینک به قعر دوزخ رسید» . .

١١٨٨. الإمام الباقر عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: لو أن رُضاضَه مثل هذه وأشار إلى مثل الجُمجُمه أرسلت من السماء إلى الأرض، وهى مسيرَه حَمَسِمَتِه سَيَنِه لَبَلَعَتِ الأَرْضَ قَبْلَ اللَّيْلِ، ولو أنها أرسلت من رأسِ السِّلْسِلِه لَصَارَت (١) أربعين خريفا الليل والنهار قبل أن تبلغ أصلها أو قعرها. (٢) ١٦ / ٥. المحاسن عن أبي بصير: رسول الله صلى الله عليه وآله: لو أن غربا (٣) من جهنم جعل وسط الأرض، لماذى تنن ريجه وشده حره ما بين المشرق والمغرب. (٤) ١١٩٢. الإمام الصادق عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: لو أخرج رجل من أهل النار ثم أقيم بالمشرق، وأقيم رجل بالمغرب؛ لمات ذلك الرجل من تنن ذلك الرجل. (٥) ١٧ / ٥. «وَجِئْتُ بِجَهَنَّمَ كِتابًا» وَجِئْتُ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الأِنْسِيَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى * يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي * فَيَوْمَئِذٍ لَأَ يُعَذِّبُ عَذَابُهُ أَحَدٌ * وَ لَأَ يُوثِقُ وَثاقُهُ أَحَدٌ». (٦)

- ١- كذا فى المصدر، وفى المصادر الأخرى: «لسارت»، والظاهر أنها الصواب.
- ٢- سنن الترمذى: ج ٤ ص ٧٠٩ ح ٢٥٨٨، مسند ابن حنبل: ج ٢ ص ٦٣٥ ح ٦٨٧٣، الزهد لابن حنبل: ص ٢٦، الزهد لابن المبارك (الملحقات): ص ٨٤ ح ٢٩٠ وفيها «رضاضه» بدل «رضاضه» و «لسارت» بدل «لصارت»، البعث والنشور: ص ٢٩٦ ح ٥٢٩، المستدرک على الصحيحين: ج ٢ ص ٤٧٦ ح ٣٦٤٠ وليس فيهما «ولو أنها أرسلت...» وكلها عن عبد الله بن عمرو، كنز العمال: ج ١٤ ص ٥٢٠ ح ٣٩٤٧٣.
- ٣- الغُرب: الدلو العظيمه التى تتخذ من جلد ثور (النهايه: ج ٣ ص ٣٤٨ «غرب»).
- ٤- المعجم الأوسط: ج ٤ ص ٨٨ ح ٣٦٨١، كنز العمال: ج ١٤ ص ٥٢٣ ح ٣٩٤٨٧ وص ٥٢٦ ح ٣٩٥٠١ كلاهما نقلًا عن ابن مردويه وكلها عن أنس.
- ٥- الفردوس: ج ٣ ص ٣٧٨ ح ٥١٥١ عن أبى سعيد، كنز العمال: ج ١٤ ص ٥٣٤ ح ٣٩٥٣٩.
- ٦- الفجر: ٢٣ ٢٦.

۵ / ۱۶ بوی جهنم

۵ / ۱۷ آمدن جهنم

۱۱۹۷. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله با اشاره به چیزی مانند کاسه سر : اگر قطعه سربی به اندازه این ، از آسمان به زمین رها شود که فاصله اش پنجاه سال است ، پیش از شب به زمین می رسد ، در حالی که اگر همین قطعه از بالای زنجیر (۱) رها شود و شب و روز حرکت کند ، چهل سال طول می کشد تا به تهِ آن زنجیر برسد. ۵ / ۱۶ بوی جهنم ۱۲۰۰. الإمام الباقر علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : اگر به مقدار دلو بزرگی از آتش جهنم در وسط زمین گذاشته شود ، بوی بد آن و شدت گرمای آن ، تمام زمینیان را آزار می دهد . ۱۲۰۱. کتاب من لا یحضره الفقیه عن ابي عبیده الحداء عن ا پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : اگر مردی از اهل آتش را بیرون آورند و در مشرق بگذارند و مرد دیگری در مغرب باشد ، آن مرد از بوی تعفن او می میرد. ۵ / ۱۷ آمدن جهنمقرآن «و جهنم را در آن روز بیاورند . آن روز است که انسان بند می گیرد ؛ ولی کجا او را جای بند گرفتن است؟! می گوید: «کاش برای زندگانی خود ، چیزی پیش فرستاده بودم» . پس در آن روز ، هیچ کس چون عذاب کردن او ، عذاب نمی کند و هیچ کس چون در بند کشیدن او ، در بند نمی کشد» .

۱- مراد ایشان ، زنجیری است که در آیه ۳۲ از سوره حاقّه آمده که طول آن ، هفتاد گز است .

الحديث ١٢٠٧. عنه صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : يُوتى بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لَهَا سَبْعُونَ أَلْفَ زِمَامٍ ، مَعَ كُلِّ زِمَامٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ يَجْرُونَهَا . (١) ١٢٠٨. عنه صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : أَخْبَرَنِي الرُّوحُ الْأَمِينُ أَنَّ اللَّهَ - لا إِلَهَ غَيْرُهُ إِذَا وَقَفَ الْخَلَائِقُ وَجَمَعَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ، أَتَى بِجَهَنَّمَ تُقَادُّ بِأَلْفِ زِمَامٍ ، أَخَذَ بِكُلِّ زِمَامٍ مِثَّةَ أَلْفِ مَلَكٍ مِنَ الْغِلَاطِ الشَّدَادِ ، وَلَهَا هَيْدَةٌ وَتَحْطُّمٌ وَرَفِيرٌ وَشَهيقٌ ، وَإِنَّا لَنَرِفُ الرِّفْرَةَ فَلَوْلَا أَنَّ اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ أَخْرَجَهَا إِلَى الْحِسَابِ لَأَهْلَكَتِ الْجَمِيعَ . ثُمَّ يَخْرُجُ مِنْهَا عُتْقٌ يُحِيطُ بِالْخَلَائِقِ ؛ الْبِرِّ مِنْهُمْ وَالْفَاجِرِ ، فَمَا خَلَقَ اللَّهُ عَبْدًا مِنْ عِبَادِهِ مَلَكٌ وَلَا نَبِيًّا إِلَّا وَبِئَادَى : يَا رَبِّ ، نَفْسِي نَفْسِي !! وَأَنْتَ تَقُولُ : يَا رَبِّ ، أُمَّتِي أُمَّتِي !! (٢) ١٢٠٩. مسند ابن حنبل عن عبد الله بن جعفر : عنه صلى الله عليه وآله : هَلْ تَدْرُونَ مَا تَفْسِيرُ هَذِهِ الْآيَةِ : «كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا» ؟ قَالَ : إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ تُقَادُّ جَهَنَّمَ بِسَبْعِينَ أَلْفَ زِمَامٍ بِيَدِ سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ ، فَتَشْرُدُ شَرْدَةً ، لَوْلَا أَنَّ اللَّهَ - تَعَالَى حَبَسَهَا لِأَحْرَقَتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ . (٣) .

- ١- . صحيح مسلم : ج ٤ ص ٢١٨٤ ح ٢٩ ، سنن الترمذى : ج ٤ ص ٧٠١ ح ٢٥٧٣ ، المستدرک علی الصحیحین : ج ٤ ص ٦٣٧ ح ٨٧٥٨ ، المعجم الكبير : ج ١٠ ص ١٩٢ ح ١٠٤٢٨ کلها عن عبد الله بن مسعود ، کنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢٢ ح ٣٩٤٨٠ .
- ٢- . الكافي : ج ٨ ص ٣١٢ ح ٤٨٦ ، الأمالی للصدوق : ص ٢٤١ ح ٢٥٦ وفيه «تغيظ» بدل «تخطم» وليس فيه «وقف الخلائق» وكلاهما عن جابر عن الإمام الباقر عليه السلام ، تفسير القمى : ج ٢ ص ٤٢١ عن عمرو بن عثمان عن الإمام الباقر عليه السلام وفيه «غضب» بدل «تخطم» ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ١٢٥ ح ١ .
- ٣- . الأمالی للطوسی : ص ٣٣٧ ح ٦٨٤ عن داود بن سليمان عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام ، صحيفه الإمام الرضا عليه السلام : ص ١٥٣ ح ٩٤ ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ١٢٦ ح ٢ ؛ کنز العمال : ج ٢ ص ٥٥١ ح ٤٧٠٤ نقلاً عن ابن مردويه عن الإمام علي عليه السلام عنه صلى الله عليه وآله .

حدیث ۱۲۱۱. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : در آن روز ، جهنّم را در حالی می آورند که هفتاد هزار افسار بر اوست و هر افسارش را هفتاد هزار فرشته می کشند. ۱۲۱۲. مسند ابن حنبل عن ابي هريره : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : روح الأَمین علیه السلام به من خبر داد که خداوند یگانه و یکتا، هر گاه خلایق را به موقف آورد و همه مردمان را، از اولین تا آخرین نفر، جمع کند ، جهنّم را در حالی می آورند که هزار افسار بر اوست و هر افساری را صد هزار فرشته دژخیم و درشت خوی می کشند و او نیز لگد می کوبد و هر چیزی را در هم می شکنند و می غرّد و می خروشد و آه و ناله سر می دهد، و اگر نبود که خداوند عز و جل آن را تا پس از حسابرسی مهلت داده است ، همگان را نابود می کرد .

سپس گردنی از آن بیرون می زند که خلایق را، از نیک و بد، در میان می گیرد . خداوند ، هیچ بنده ای از بندگانش را نیافریده است، از فرشته و پیامبر، مگر آن که [در این هنگام] فریاد خواهد زد : «پروردگارا ! به دادم برس، به دادم برس» ؛ ولی تو می گویی: «پروردگارا ! اّمتم را در یاب، اّمتم را در یاب». ۱۲۱۳. الإمام الصادق علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : آیا می دانید که تفسیر این آیه چیست: «نه چنان است، آن گاه که زمین سخت در هم کوبیده شود» ؟ چون روز قیامت شود ، جهنّم را در حالی که هفتاد هزار افسار دارد و هفتاد هزار فرشته آن را می کشند، می آورند و جهنّم چنان می گریزد که اگر خداوند آن را نگه ندارد ، آسمان ها و زمین را می سوزاند .

١٢١٤. عنه عليه السلام : مجمع البيان عن أبي سعيد الخدرى : لَمَّا نَزَلَتْ «وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ» (١)

تَغَيَّرَ وَجْهُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ، وَعُرِفَ فِي وَجْهِهِ حَتَّى اشْتَدَّ عَلَى أَصْحَابِهِ مَا رَأَوْا مِنْ حَالِهِ ، وَانْطَلَقَ بَعْضُهُمْ إِلَى عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالُوا : يَا عَلِيُّ ، لَقَدْ حَدَّثَ أَمْرٌ قَدْ رَأَيْنَاهُ فِي نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ .

فَجَاءَ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَاحْتَضَنَهُ مِنْ خَلْفِهِ وَقَبَلَ بَيْنَ عَاتِقَيْهِ ، ثُمَّ قَالَ : يَا نَبِيَّ اللَّهِ ، بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي ، مَا الَّذِي حَدَّثَ الْيَوْمَ؟ قَالَ : جَاءَ جَبْرَائِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَأَقْرَأَنِي «وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ» .

قَالَ : فَقُلْتُ : كَيْفَ يُجَاءُ بِهَا؟ قَالَ : يَجِيءُ بِهَا سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ يَقُودُونَهَا بِسَبْعِينَ أَلْفَ زِمَامٍ ، فَتَشْرُدُ شَرْدَةً لَوْ تَرَكْتَ لِأَحْرَقَتْ أَهْلَ الْجَمْعِ ، ثُمَّ أَنْعَرَضُ لِجَهَنَّمَ فَتَقُولُ : مَا لِي وَلَكَ يَا مُحَمَّدُ؟ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ لِحَمَكِ عَلِيٍّ! فَلَا يَبْقَى أَحَدٌ إِلَّا قَالَ : نَفْسِي نَفْسِي ! وَإِنَّ مُحَمَّدًا يَقُولُ : رَبِّ ، أُمَّتِي أُمَّتِي ! (٢) ٥ / ١٨ شعورُ جهنم الكتاب «وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا * إِذَا رَأَوْهُمْ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغَيُّظًا وَزَفِيرًا» . (٣)

«يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأَتْ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ» . (٤)

«كَلَّا إِنَّهَا لَأَطْيَى * نَزَاعَهُ لِّلشَّوَى * تَدْعُوا مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّى» . (٥)

١- الفجر : ٢٣ .

٢- مجمع البيان : ج ١٠ ص ٧٤١ ، تأويل الآيات الظاهرة : ج ٢ ص ٧٩٤ ح ٤ ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ١٢٤ وراجع : الأمالي للطوسي : ص ٤٩٩ ح ٦٨٥ وصحيفه الإمام الرضا عليه السلام : ص ١٥٢ ح ٩٢ وكنز العمال : ج ٢ ص ٥٥١ ح ٤٧٠٤ .

٣- الفرقان : ١١ و ١٢ .

٤- بق : ٣٠ .

٥- المعارج : ١٧ ١٥ .

۵ / ۱۸ آگاهی جهنم

۱۲۲۱. الإمام علی علیه السلام : مجمع البیان به نقل از ابو سعید خُدَری : چون آیه «و در آن روز ، جهنم را بیاورند» نازل شد ، رخسار پیامبر خدا صلی الله علیه و آله دگرگون شد و چنان منقلب گشت که یارانش از دیدن حال او نگران شدند. عده ای از آنان نزد علی بن ابی طالب علیه السلام رفتند و گفتند: ای علی! برای پیامبر خدا ، اتّفاقی افتاده است.

علی علیه السلام آمد و پیامبر را از پشت سرش در آغوش گرفت و میان دو شانه اش را بوسید و گفت: پدر و مادرم به فدایت ، ای پیامبر خدا ! امروز چه رخ داده است؟

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «جبرئیل علیه السلام نزد آمد و برایم [این آیه را] خواند: «و آن روز ، جهنم را بیاورند» .»

علی علیه السلام گفت : گفتم : چگونه آن را می آورند؟

فرمود: هفتاد هزار فرشته آن را می آورند و با هفتاد هزار افسار ، آن را می کشند و آن ، چنان می گریزد که اگر رها شود ، همه اهل محشر را می سوزاند. من معترض جهنم می شوم و او می گوید: مرا با تو کاری نیست ای محمّد ؛ زیرا خداوند ، گوشت تو را بر من حرام ساخته است» .

پس در آن روز ، هر کسی به فکر نجات خویش است ؛ ولی [تنها] محمّد می گوید: "پروردگارا! امّتم ، امّتم !" . ۵ / ۱۸ آگاهی جهنمقرآن برای کسی که قیامت را تکذیب کند ، آتشی پرشراره مهیّا کردیم . هر گاه که آنها را از جایی دور ببیند ، خشم و خروش آن را می شنوند» .

«روزی که به جهنم می گوییم : «آیا پُر شدی ؟» ، می گوید : آیا باز هم هست؟!» .

«نه چنین است . آتشِ زبانه کش است . بر کَننده پوستِ سر و اندام است . هر که را پشت کرده و روی بر تافته ، فرا می خواند» .

الحديث ١٢٢٩. كنز العمال عن عائشه : مجمع البيان : رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ مَعْنَى الْآيَةِ : «ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثًّا» (١) فقال : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَجْعَلُ النَّارَ كَالسَّمَنِ الْجَامِدِ ، وَيَجْمَعُ عَلَيْهَا الْخَلْقَ ، ثُمَّ يُنَادِي الْمُنَادَى : أَنْ خُذِي أَصْحَابَكَ وَذُرِي أَصْحَابِي ، قَالَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَهِيَ أَعْرَفُ بِأَصْحَابِهَا مِنَ الْوَالِدَةِ بِوَلَدِهَا . (٢) ١٢٣٠. الأُمَالِي عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبِيعَةَ الْأَسَدِيِّ : التَّخْوِيفُ مِنَ النَّارِ : خَرَجَ ابْنُ أَبِي حَاتِمٍ مِنْ حَدِيثِ خَالِدِ بْنِ دُرَيْكِ ، عَنْ رَجُلٍ مِنَ الصَّحَابَةِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَنْ تَقَوَّلَ عَلَيَّ مَا لَمْ أَقُلْ ، فَلْيَتَّبِعُوا بَيْنَ عَيْنَيْ جَهَنَّمَ مَقْعَدًا .

قيل : يا رَسُولَ اللَّهِ ! وَهَلْ لَهَا عَيْنَانِ ؟

قال : نَعِيمٌ ، أَوْ لَعَمَّ تَسْمَعُ قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : «إِذَا رَأَتْهُمْ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغِيْطًا وَزَفِيرًا» (٣) ؟ (٤) ١٩ / ٥ / كَلَامٌ جَهَنَّمَ الْكِتَابُ «يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ» . (٥)

١- مريم : ٧٢ .

٢- مجمع البيان : ج ٦ ص ٨١٢ ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٢٥٠ .

٣- الفرقان : ١٢ .

٤- التخويف من النار : ص ١٠٩ ، تفسير القرطبي : ج ١٣ ص ٧ نحوه .

٥- ق : ٣٠ .

۵ / ۱۹ سخن گفتن جهنم

حدیث ۱۲۳۶. الإمام الصادق علیه السلام: مجمع البیان: روایت شده است که از پیامبر صلی الله علیه و آله در باره معنای آیه «سپس کسانی را که پروا داشته اند، نجات می دهیم و ستمگران را در آتش، به زانو در افتاده، رها می سازیم» سؤال شد. فرمود: «خدای متعال، آتش را مانند روغن جامد می گرداند، و آفریدگان را بر روی آن گرد می آورد. آن گاه، جارچی بانگ می زند که: "یارانت را بگیر و یاران مرا رها کن"».

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «سوگند به آن که جانم در دست اوست، جهنم یاران خود را بهتر می شناسد تا مادر، فرزندش را». ۱۲۳۷. الإمام الصادق علیه السلام: التخويف من النار: ابن ابی حاتم از حدیث خالد بن دُرَيْكُ تخریج کرده، از مردی صحابی که گفت: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هر کس چیزی به من نسبت دهد که نگفته ام، در برابر دو چشم جهنم، جایگاه خود را فراهم می کند».

گفته شد: ای پیامبر خدا! آیا جهنم، دو چشم دارد؟

فرمود: «آری. آیا این سخن خدای عز و جل را نشنیده ای: «هر گاه آنها را از فاصله ای دور ببیند، خشم و خروش آن را می شنوند». ۱۹ / ۵ سخن گفتن جهنم قرآن «روزی که به جهنم می گوییم: «آیا پر شدی؟»، می گوید: آیا باز هم هست؟!».

الحديث ١٢٤٣. عنه صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : تَكَلَّمُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَلَاثَةَ : أميرا ، وقارنا ، وذا ثَرَوِهِ مِنْ الْمَالِ . فَتَقُولُ لِلْأَمِيرِ : يَا مَنْ وَهَبَ اللَّهُ لَهُ سُلْطَانًا فَلَمْ يَعِدْ! فَتَزِدِرُهُ (١) كَمَا يَزِدِرُ الطَّيْرُ حَبَّ السَّمِيمِ . وَتَقُولُ لِلْقَارِيِ ؟: يَا مَنْ تَزَيَّنَ لِلنَّاسِ وَبَارَزَ اللَّهَ - بِالْمَعَاصِي ! فَتَزِدِرُهُ . وَتَقُولُ لِلْغَنِيِّ : يَا مَنْ وَهَبَ اللَّهُ لَهُ دُنْيَا كَثِيرَةً وَسَمِعَهُ فَيَضًا ، وَسَأَلَهُ الْفَقِيرُ الْيَسِيرَ قَرْضًا ، فَأَبَى إِلَّا بُخْلًا! فَتَزِدِرُهُ . (٢) ١٢٤٤. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : مَا يَسْأَلُ رَجُلٌ مُسْلِمًا اللَّهَ - الْجَنَّةَ ثَلَاثًا إِلَّا قَالَتْ الْجَنَّةُ : اللَّهُمَّ ادْخِلْهُ . وَلَمَّا اسْتَجَارَ رَجُلٌ مُسْلِمًا اللَّهَ - مِنَ النَّارِ ثَلَاثًا إِلَّا قَالَتْ النَّارُ : اللَّهُمَّ اجْرِهِ . (٣) ١٢٤٥. الاحتجاج عن ابن عباس في خبر احتجاج النُّعْمَانِ عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَنْ سَأَلَ اللَّهَ - الْجَنَّةَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَتْ الْجَنَّةُ : اللَّهُمَّ ادْخِلْهُ الْجَنَّةَ . وَمَنْ اسْتَجَارَ مِنَ النَّارِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَتْ النَّارُ : اللَّهُمَّ اجْرِهِ مِنَ النَّارِ . (٤) ١٢٤٦. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : إِذَا صَلَّى الْعَبْدُ ، فَلَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ - الْجَنَّةَ ، قَالَتْ الْجَنَّةُ : يَا وَيْحَ هَذَا ، أَمَا كَانَ يَتَّبِعِي لَهُ أَنْ يَسْأَلَ رَبَّهُ الْجَنَّةَ ؟! فَمَاذَا لَمْ يَتَّعِزْ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ ، قَالَتْ النَّارُ : يَا وَيْحَ هَذَا ، مَا كَانَ يَتَّبِعِي لَهُ أَنْ يَتَّعِزَّ بِاللَّهِ مِنِّي ؟! (٥) ١٢٤٧. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : فِي الدُّعَاءِ الْإِمَامِ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ : مَنْ سَأَلَ اللَّهَ - الْجَنَّةَ قَالَتْ الْجَنَّةُ : يَا رَبِّ ! أُعْطِ عَبْدَكَ مَا سَأَلَهُ . وَمَنْ اسْتَجَارَ مِنَ النَّارِ قَالَتْ النَّارُ : يَا رَبِّ ! أُجْرِ عَبْدَكَ مِمَّا اسْتَجَارَكَ . (٦) .

١- الأزدرداد : الابتلاع (لسان العرب : ج ٣ ص ١٩٤ «زرد»).

٢- الخصال : ص ١١١ ح ٨٤ عن السكوني عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٢٨٥ ح ١٢ .

٣- مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٢٨٤ ح ١٢٤٤٢ و ص ٥٢١ ح ١٣٧٥٧ ، صحيح ابن حبان : ج ٣ ص ٢٣٩ ح ١٠١٤ كلها عن أنس ، كنز العمال : ج ٢ ص ١٩٥ ح ٣٧٢٠ .

٤- سنن الترمذي : ج ٤ ص ٧٠٠ ح ٢٥٧٢ ، سنن ابن ماجه : ج ٢ ص ١٤٥٣ ح ٤٣٤٠ ، سنن النسائي : ج ٨ ص ٢٧٩ ، مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٢٣٦ ح ١٢١٧١ نحوه ، صحيح ابن حبان : ج ٣ ص ٣٠٨ ح ١٠٣٤ ، المستدرک علی الصحیحین : ج ١ ص ٧١٧ ح ١٩٦٠ كلها عن أنس ، كنز العمال : ج ٢ ص ٧٨ ح ٣٢١٩ .

٥- الفردوس : ج ١ ص ٢٩٠ ح ١١٤١ ، كنز العمال : ج ٢ ص ١٣٦ ح ٣٤٨٤ .

٦- الخصال : ص ٦٣١ ح ١٠ عن أبي بصير ومحمد بن مسلم عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، تحف العقول : ص ١٢٠ ، عدّه الداعي : ص ١٥٢ ، بحار الأنوار : ج ١٠ ص ١٠٩ ح ١ .

حدیث ۱۲۴۹. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : جهنم در روز رستاخیز، با سه کس سخن می گوید: فرمان روا، قاری قرآن، و توانگر مالدار. به فرمان روا می گوید: «ای کسی که خدا قدرتش بخشید و دادگری نکرد!» . سپس او را فرو می بلعد ، چنان که مرغ دانه کنجد را می بلعد .

به قاری می گوید: «ای کسی که در ظاهر ، خود را برای مردم آراست ؛ ولی [در باطن] با گناهان به مبارزه با خدا برخاست!» و او را نیز فرو می بلعد .

و به توانگر می گوید: «ای کسی که خداوند ، دنیای بسیار و سرشار به او بخشید و نادار ، اندکی وام از او خواست ؛ ولی او بخل ورزید!» و او را هم فرو می بلعد. ۱۲۵۰. الإمام الصادق علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هیچ مرد مسلمانی سه بار از خداوند ، بهشت را درخواست نمی کند ، مگر آن که بهشت می گوید: «خدایا ! او را داخل گردان» و هیچ مرد مسلمانی سه بار از آتش به خدا پناه نمی برد ، مگر آن که آتش می گوید: «خدایا ! پناهش ده». ۱۲۵۱. عمل الیوم واللیلہ عن أنس : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس از خداوند ، بهشت را سه بار درخواست کند، بهشت می گوید: «بار خدایا ! او را به بهشت در آور» و هر کس از آتش سه بار به خدا پناه برد، آتش می گوید: «بار خدایا ! او را از آتش پناه ده». ۱۲۵۲. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر گاه بنده نماز بگزارد و بهشت را از خدا نخواهد، بهشت می گوید: «بیچاره او! آیا سزاوارش نبود که از پروردگارش بهشت بخواهد؟!» و اگر از آتش به خدا پناه نبرد ، آتش می گوید: «ای بیچاره او! آیا سزاوارش نبود که از من به خدا پناه ببرد؟!». ۱۲۵۳. البلد الامین : امام علی علیه السلام : هر کس از خدا بهشت را درخواست کند، بهشت می گوید: «پروردگارا ! آنچه بنده ات خواست ، به او عطا فرما» و هر کس از آتش به خدا پناه برد، آتش

می گوید: «پروردگارا ! بنده ات را از آنچه از تو زنده خواست، زنده ده» . .

١٢٥٤. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه عليه السلام : إِذَا حُمِلَ أَهْلُ وَلَايَتِنَا عَلَى صِرَاطِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ نَادَى مُنَادٍ : يَا نَارُ اخْمُدِي . فَتَقُولُ النَّارُ : عَجَلُوا جُوزُونِي ، فَقَدْ أَطْفَأَ نُورُكُمْ لَهْبِي! (١) راجع : ص ١٠٢ (الفصل الرابع : الحث على ذكر جهنم والاستعاذه منها / الاستعاذه من النار) .

٥ / ٢٠ زَفِيرُ جَهَنَّمَ الْكِتَابُ «إِذَا رَأَتْهُمْ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغَيُّطًا وَ زَفِيرًا» . (٢)

«وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ * إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهيقًا وَ هِيَ تَفُورُ» . (٣)

الحديث ١٢٦٢. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام على عليه السلام فى أحوال الآخرة : وأعظم ما هنالك بليته نزول الحميم ، وتصلية الجحيم ، وفورات السعير ، وسورات الزفير . (٤) ١٢٦٣. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام الباقر عليه السلام فى بيان صفة عذاب الكافرين يوم القيامة : فمن ضيق منازلهم عليهم ، ومن ريحها وشده سوادها ، وزفيرها وشهيقها وتغيظها وتنتها ، اسود

وجوههم وعظمت ديدانهم . (٥) راجع : ص ١٥٨ (مجيء جهنم) وص ١١٢ (الفصل الرابع : ذكر جهنم / الإستعاذه من النار) .

١- قرب الإسناد : ص ١٠٢ ح ٣٤٣ عن ابن علوان عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ٦٨ ص ١٦ ح ١٩

٢- الفرقان : ١٢ .

٣- الملك : ٧ و ٨ .

٤- نهج البلاغه : الخطبه ٨٣ ، بحار الأنوار : ج ٦ ص ٢٤٤ ح ٦٩ .

٥- الاختصاص : ص ٣٦٢ عن جابر بن يزيد الجعفى ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣٢١ ح ٩٩ .

۵ / ۲۰ خروش جهنم

۱۲۶۵. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام : هر گاه ولایتمداران ما بر صراط روز قیامت بگذرند، منادی ای بانگ می زند که: ای آتش! فرو نشین.

و آتش می گوید: زود از من بگذرید، که نور شما شعله مرا خاموش کرد! ر. ک : ص ۱۰۳ (فصل چهارم : تشویق به یاد کردن از جهنم و پناه بردن از آن به خدا / پناه جستن از آن به خدا)

۵ / ۲۰ خروش جهنمقرآن «هر گاه آنها را از فاصله دور ببیند ، خشم و خروش آن را می شنوند» .

«سزای کسانی که به پروردگارشان کافر شدند ، عذاب جهنم است ، و بد جایگاهی است جهنم! آن گاه که در آن ، افکنده شوند ، خروشی از آن می شنوند ، در حالی که می جوشد» .

حدیث ۱۲۷۳. عنه صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام در احوال آخرت : بزرگ ترین بلای آن جا ، پذیرایی شدن با آب جوشان است و در افتادن در دوزخ افروخته و فوران های شراره آتش ، و غلیان های شعله های خروشان. ۱۲۷۴. عنه صلی الله علیه و آله : امام باقر علیه السلام در بیان چگونگی عذاب کافران در روز رستاخیز : از تنگی جایگاه هایشان ، از بوی [تعفن] آن جا ، از شدت سیاهی اش ، و از فریاد و خروش و خشم سختگیرانه و بوی گند آن جایگاه ها ، چهره هایشان سیاه می گردد و کرم هایشان [که در قبر یا در جهنم ، او را می خورند] بزرگ می شود .

ر. ک : ص ۱۵۹ (آمدن جهنم) و ص ۱۱۳ (فصل چهارم : یاد جهنم / فریاد خواهی از آتش) .

٥ / ٢١ تَسْبِيحُ جَهَنَّمَ ١٢٧٧. عنه عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله في الدعاء المعروف بالأسماء الحسنى : يا الله وأسألك باسمك الذي أثبت به البردة مطبقه (١) على النار بقدرتك ، فهي مسبحة لك بذلك الاسم ، لا تفتن من التسيح والتقدیس خشية أن تدوب من وهج النار الكبرى .

يا الله وأسألك باسمك الذي أثبت به جهنم بجميع ما خلقت فيها على متن الريح فاستقرت عليه بقدرتك ، فهي مسبحة لك بذلك الاسم ، لا تفتن من التسيح والتقدیس لئلا تخترق بها الريح فتذريها . (٢) .

١- في بحار الأنوار : «مطبقه» بدل «مطبقه» .

٢- البلد الأمين : ص ٤١٣ ، بحار الأنوار : ج ٩٣ ص ٢٥٧ ح ١ .

۵ / ۲۱ تسبیح جهنم

۵ / ۲۱ تسبیح جهنم ۱۲۸۰. عنه علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در دعای معروف به «أَسْمَاءُ الْحُسْنَى» : ای خداوند یکتا! درخواست می کنم ، به نام تو که با آن با قدرت خود ، برف را بر روی آتش ، مستقر کردی و آن برف ، به خاطر آن نام ، تسبیحگوی توست و از تسبیح و تقدیس تو ، کوتاهی نمی کند ، از ترس این که مبادا از زبانه های آتش بزرگ ، ذوب شود .

ای خداوند یکتا! درخواست می کنم به نام تو که با آن ، جهنم را در میان باد ، مستقر کردی و با قدرت تو در آن قرار گرفت و جهنم به خاطر آن نام ، تسبیحگوی توست و از تسبیح و تقدیس ، کوتاهی نمی کند ، تا مبادا آن باد ، توفانی شود و جهنم را بپراکند .

الفصل السادس: الآم النفسية فى النار ٦ / ١ شِدَّةُ الخِزْيَالِكِتَابِ «رَبَّنَا إِنَّكَ مَن تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْزَيْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِّنْ أَنْصَارٍ». (١)

«وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَىٰ وَهُمْ لَا يُنصَرُونَ». (٢)

الحديث ١٢٨٨. عنه عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: إِنَّ الْعَارَ لَيَلْزَمُ الْمَرْءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَقُولَ: يَا رَبِّ! لَاءِرسَالِكَ بى إِلَى النَّارِ أيسرُ عَلَيَّ مِمَّا ألقى. وَإِنَّهُ لَيَعْلَمُ مَا فِيهَا مِنْ شِدَّةِ الْعَذَابِ! (٣) ١٢٨٩. عنه عليه السلام: الإقبال عن أمير المؤمنين والأئمة من ولده عليهم السلام فى مُنَاجَاهِ كانوا يَدْعُونَ بِهَا فى شَهْرِ شَعْبَانَ: ... إلهى! قَدْ سَتَرْتَ عَلَيَّ ذُنُوبًا فى الدُّنْيَا وَأَنَا أَحْوَجُ إِلَى سِتْرِهَا عَلَيَّ مِنْكَ فى الأخرى، إلهى! قَدْ أَحْسَنْتَ إِلَيَّ إِذْ لَمْ تُظْهِرْهَا لِأَحَدٍ مِنْ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ، فَلَا

تَفْضَحْنِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رُؤُوسِ الْأَشْهَادِ. (٤)

١- آل عمران: ١٩٢.

٢- فصلت: ١٦.

٣- المستدرک على الصحيحين: ج ٤ ص ٦٢٠ ح ٨٧٢٠ عن جابر بن عبد الله، كنز العمال: ج ٣ ص ٥١٢ ح ٧٦٦٦.

٤- الإقبال: ج ٣ ص ٢٩٧، المصباح للكفعمى: ص ٤٩٤، البلد الأمين: ص ٣١٦ كلاهما عن الإمام العسکرى عن آبائه عن الإمام على عليه السلام نحوه، بحار الأنوار: ج ٩٤ ص ٩٧ ح ١٣ نقلًا عن الكتاب العتيق الغروى وكلاهما عن ابن خالويه.

۶ / ۱ خواری بسیار

فصل ششم: دردهای روحی در آتش ۶ / ۱ خواری بسیار قرآن «پروردگارا! هر که را وارد آتش [دوزخ] کردی، به راستی که خوارش کردی، و ستمکاران، هیچ یآوری ندارند».

«عذاب آخرت، خوار کننده تر است و به آنها، کمکی نمی شود».

حدیث ۱۲۹۷. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: ننگ در روز قیامت، آدمی را رها نمی کند، چندان که می گوید: «پروردگارا! مرا به آتش بفرستی، برایم آسان تر است از این حالی که دارم»، با آن که از سختی عذاب آن آگاه است. ۱۲۹۸. عنه علیه السلام: الإقبال - به نقل از امیر مؤمنان و امامان از نسل او علیهم السلام، در مناجاتی که در ماه شعبان داشتند: ... خداوندا! در دنیا گناهان بسیاری را از من پوشاندی که من به پوشاندن آنها در آخرت، نیازمندترم.

خداوندا! به من فراوان احسان کردی، به گونه ای که برای هیچ یک از بندگان

خوبت، آنها را بر ملا نکردی. پس در روز قیامت، در ملأ عام، رسوایم مکن.

١٢٩٩. عنه عليه السلام: الإمام زين العابدين عليه السلام في دُعاءٍ مَنْسُوبٍ إِلَيْهِ: يَا غَفَّارُ يَا سَتَّارُ! نَجِّنِي بِرَحْمَتِكَ مِنْ عَذَابِ النَّارِ وَفُضِيحَةِ الْعَارِ، إِذَا امْتَاَزَ الْأَخْيَارُ مِنَ الْأَشْرَارِ، وَحَالَتِ الْأَهْوَالُ، وَقَرَّبَ الْمُحْسِنُونَ وَبُعَدَ الْمُسِيؤُونَ، وَوُفِّيتَ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ. (١) ٦ / ٢ شِدَّةُ التَّحْقِيرِ الْكِتَابِ «تَلَفَّحَ وَجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَلِحُونَ * أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَى عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكذِّبُونَ * قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ * رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ * قَالَ اخْسِئُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونَ». (٢)

الحديث ١٣٠٥. عنه عليه السلام: صحيح مسلم عن أنس بن مالك: إِنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ يُحْشَرُ الْكَافِرُ عَلَى وَجْهِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: أَلَيْسَ الَّذِي أَمَشَاهُ عَلَى رِجْلَيْهِ فِي الدُّنْيَا قَادِرًا عَلَى أَنْ يُمَشِّيَهُ عَلَى وَجْهِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ (٣).

-
- ١- بحار الأنوار: ج ٩٤ ص ١٤٤.
 - ٢- المؤمنون: ١٠٨ ١٠٤.
 - ٣- صحيح مسلم: ج ٤ ص ٢١٦١ ح ٥٤، مسند ابن حنبل: ج ٤ ص ٤٥٦ ح ١٣٣٩١، صحيح ابن حبان: ج ١٦ ص ٣١٥ ح ٧٣٢٣، كنز العمال: ج ١٤ ص ٦٦٦ ح ٣٩٧٩٨؛ مجمع البيان: ج ٦ ص ٦٨٢، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٢٥٥.

۶ / ۲ تحقیر بسیار

۱۳۰۶. عنه علیه السلام: امام زین العابدین علیه السلام در دعای منسوب به ایشان: ای بخشنده و ای پوشاننده! به رحمت خودت، مرا از عذاب جهنم و رسوایی ننگین، نجات ده، در آن روز که صف خوبان، از بدان، جدا می شود و وحشت ها، برانگیخته می شوند و خوبان نزدیک و بدان دور می شوند و به هر کسی هر چه به دست آورده، کاملاً داده می شود، بی آن که ستمی بر آنها روا داشته شود. ۶ / ۲ تحقیر بسیار قرآن «آتش، چهره آنها را می سوزاند و آنها در آن، ترش رویند. آیا آیات من بر شما خوانده نشد و شما، آنها را تکذیب کردید؟ می گویند: پروردگارا! شقاوت ما، بر ما چیره شد و ما، گروهی گم راه بودیم. پروردگارا! ما را از جهنم، بیرون ببر، و اگر به همان کارها باز گشتیم، ستم پیشه کرده ایم. خداوند می گوید: «[بروید و] در آن، گم شوید و با من، سخن مگویید».

حدیث ۱۳۱۲. عنه علیه السلام: صحیح مسلم به نقل از انس بن مالک: مردی گفت: ای پیامبر خدا! چگونه کافر در روز قیامت، واژگونه به محشر می آید؟

فرمود: «آیا کسی که او را در دنیا روی دو پایش راه می برد، قادر نیست که در روز قیامت وی را سرنگون راه ببرد؟».

١٣١٣. عنه عليه السلام: الإمام عليّ عليه السلام: يا كميل، من لا يسكن الجنّة فبشره بعذاب أليم وخزي مُقيم، وأكبالٍ ومقامعٍ وسلاسلٍ طوالٍ ومقطّعاتٍ النيرانِ ... يا كميل، ثمّ يُنادونَ اللهَ -تقدّستَ أسماؤه بعد أن يمكثوا أحقاباً: اجعلنا على الرّخاءِ (١)، فيجيئهم: «أخسبوا فيها ولا تكلمون». (٢) ١٣١٤. عنه عليه السلام: تفسير القمّي: قوله تعالى: «تلفح وجوههم النارُ وهم فيها كالحون» قال: أي تلهب عليهم فتحرقتهم «وهم فيها كالحون» أي مفتوحى الفم، مثيربدي الوجوه. (٣) راجع: ص ١٨٤ (الفصل السابع: خصائص أهل النار / قبح الوجوه).

٦ / ٣ دوايم الحزن الكتاب «كلّما أرادوا أن يخرجوا منها من غمٍّ أعيدوا فيها وذوقوا عذاب الحريق». (٤)

الحديث ١٣٢١. عنه عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: كُلهم منقطع، إلّا هم أهل النار. (٥) ١٣٢٢. عنه عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: ما من همّ إلّا وله فرج، إلّا هم أهل النار. (٦) ١٣٢٣. عنه عليه السلام: سنن الترمذى عن أبي هريره: قال رسول الله صلى الله عليه وآله: تعوذوا بالله من جبّ الحزن. قالوا: يا

رسول الله، وما جبّ الحزن؟ قال: وادٍ فى جهنّم تتعوذ منه جهنّم كلّ يومٍ منه مرّة. قلنا: يا رسول الله، ومن يدخله؟ قال: القراء المراءون بأعمالهم. (٧)

١- .. فى المصدر: «الرجاء»، والتصويب من بحار الأنوار.

٢- بشاره المصطفى: ص ٣٠ عن كميل بن زياد، بحار الأنوار: ج ٧٧ ص ٢٧٦.

٣- تفسير القمّي: ج ٢ ص ٩٤، بحار الأنوار: ج ٧ ص ٢٣٩ ح ٤.

٤- الحجّ: ٢٢.

٥- الفردوس: ج ٣ ص ٢٥٤ ح ٤٧٥٣ عن ابن عمر، كنز العمال: ج ١٤ ص ٤٧٣ ح ٣٩٣١٤.

٦- تفسير القمّي: ج ١ ص ٣٦٤ عن أبي بصير عن الإمام الصادق عليه السلام، بحار الأنوار: ج ٧١ ص ٢٤٢ ح ٢.

٧- سنن الترمذى: ج ٤ ص ٥٩٣ ح ٢٣٨٣، سنن ابن ماجه: ج ١ ص ٩٤ ح ٢٥٦، المعجم الأوسط: ج ٦ ص ٢٠٢ ح ٦١٨٩

وفيه «الغزّارون» بدل «القراء»، وفيهما «أربعمئة» بدل «مئة»، تفسير القرطبي: ج ١ ص ١٩، البعث والنشور: ص ٢٧٧ ح ٤٨١ عن

الإمام عليّ عليه السلام نحوه، كنز العمال: ج ٣ ص ٤٧٢ ح ٧٤٨٠.

۶ / ۳ اندوه پایدار

۱۳۲۴. عنه علیه السلام: امام علی علیه السلام: ای کمیل! کسی را که در بهشت ساکن نمی شود، به عذابی دردناک و خواری پایدار و گرزها و زنجیرهای ضخیم و بلند و پاره های آتش، بشارت ده ... سپس پس از آن که دوران هایی چند را در آن می مانند، خداوند پاک نام را ندا می دهند که: «ما را در کرانه (۱) [ی جهنم] قرار ده» و خدا پاسخشان می دهد که: «در آن گم شوید و با من سخن مگویید». ۱۳۲۵. عنه علیه السلام: تفسیر القمّی: سخن خداوند: «آتش، چهره آنان را می سوزاند» یعنی بر آنان شعله می کشد و آنها را می سوزاند «و آنان در آن جا چهره در هم کشیده اند» یعنی دهانشان باز است و رو ترش کرده اند. ر. ک: ص ۱۸۵ (فصل هفتم: ویژگی های اهل آتش / زشتی چهره). ۶ / ۳ اندوه پایدار قرآن «هر زمان که بخواهند از اندوهی از آن بیرون آیند، دو باره به آن باز گردانیده می شوند و [گفته می شود: [بچشید عذاب سوزان را]].

حدیث ۱۳۳۱. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر اندوهی به پایان می رسد، بجز اندوه اهل آتش. ۱۳۳۲. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هیچ اندوهی نیست، مگر آن که [سرانجام،] گشایشی دارد، جز اندوه اهل آتش. ۱۳۳۳. عنه علیه السلام: سنن الترمذی به نقل از ابو هریره: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «از چاه غم، به خدا پناه ببرید».

[اصحاب] گفتند: ای پیامبر خدا! چاه غم چیست؟

فرمود: «منطقه ای است در جهنم که خود جهنم، روزی صد بار از آن به خدا پناه می برد».

گفتیم: ای پیامبر خدا! چه کسی وارد آن می شود؟

فرمود: «قاریان ریاکار».

١٣٣٤. عنه عليه السلام: الإمام على عليه السلام: مَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا تَتَحَقَّقُ شِقْوَتُهُ، وَتَنْفَصِمُ عُرْوَتُهُ، وَتَعْظُمُ كَبَوْتُهُ، وَيَكُنْ مَأْبَهُ إِلَى الْحُزْنِ الطَّوِيلِ وَالْعَذَابِ الْوَبِيلِ. (١) ٤ / ٤ / شِدَّةُ الْحَسْرَةِ الْكِتَابُ «أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَحْسَرَتِي عَلَى مَا فَرَّطْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ وَإِنْ كُنْتُ لِمَنْ السَّخِرِينَ». (٢)

«كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَلَهُمْ حَسْرَتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ». (٣)

«يَقُولُ يَلَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي * فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ». (٤)

«وَيَوْمَ يَعِضُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَلَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا». (٥)

الحديث ١٣٤٣. عنه عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: لا يَدْخُلُ أَحَدٌ الْجَنَّةَ إِلَّا أَرَى مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ لَوْ أَسَاءَ؛ لِيُزَادَ شُكْرًا. ولا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ إِلَّا أَرَى مَقْعَدَهُ مِنَ الْجَنَّةِ لَوْ أَحْسَنَ؛ لِيَكُونَ عَلَيْهِ حَسْرَةً. (٦)

١- نهج البلاغه: الخطبه ١٦١.

٢- الزمر: ٥٦.

٣- البقره: ١٦٧.

٤- الفجر: ٢٤ و ٢٥.

٥- الفرقان: ٢٧.

٦- صحيح البخارى: ج ٥ ص ٢٤٠٢ ح ٦٢٠٠، مسند ابن حنبل: ج ٣ ص ٦٥٠ ح ١٠٩٨٠، الفردوس: ج ٥ ص ١٠٩ ح ٧٦٢٧
كلها عن أبي هريره، كنز العمال: ج ١٤ ص ٤٨١ ح ٣٩٣٤٦؛ مجمع البيان: ج ١٠ ص ٤٥٠، جامع الأخبار: ص ٥١٥ ح ١٤٥١
كلاهما نحوه.

۶ / ۴ افسوس بسیار

۱۳۴۴. عنه عليه السلام في ذم العاصين من أصحابه امام علي عليه السلام: هر کس دینی غیر از اسلام بجوید، بدبختی اش محقق می شود و دستگیره اش می گسلد و فرو افتادنش سخت و فرجامش اندوه دور و دراز و عذاب دل خراش خواهد بود. ۶ / ۴ افسوس بسیار قرآن «تا آن که [مبادا] کسی بگوید: «دریغا بر آنچه در حضور خدا کوتاهی ورزیدم . بی تردید ، من از ریشخند کنندگان بودم» .

«کارهایشان را که بر آنان مایه حسرت هاست به ایشان می نمایاند و از آتش بیرون آمدنی نیستند» .

«گوید: «کاش برای زندگانی خود، [چیزی] پیش فرستاده بودم» . پس در آن روز ، هیچ کس چون عذاب کردن او، عذاب نمی کند» .

«و روزی است که ستمکار ، دست های خود را می گزد [و] می گوید: «ای کاش با پیامبر ، راهی بر می گرفتم!»» .

حدیث ۱۳۵۳. عنه عليه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هیچ کس نیست که وارد بهشت شود ، مگر آن که جایگاهش در آتش که اگر بدی می کرد ، به آن جا می رفت به او نشان داده می شود تا سپاس گزاری اش افزون شود، و هیچ کس نیست که وارد آتش شود ، مگر آن که جایگاهش در بهشت که اگر کار نیک می کرد ، به آن جا می رفت به او نمایانده می شود تا مایه [افزایش] دریغ و افسوس او گردد.

١٣٥٤. عنه عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : كُلُّ أَهْلِ النَّارِ يَرَى مَقْعَدَهُ مِنَ الْجَنَّةِ ، فَيَقُولُ : لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي . فَيَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ... وَكُلُّ أَهْلِ الْجَنَّةِ يَرَى مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ ، فَيَقُولُ : لَوْلَا أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي . قَالَ : فَيَكُونُ لَهُ شُكْرًا . (١) ١٣٥٥. عنه عليه السلام : الإمام عليّ عليه السلام في صِفَةِ جَهَنَّمَ : يَا كَمِيلُ ، فَعِنْدَهَا يَبْأَسُونَ مِنَ الْكَرْهِ ، وَاشْتَدَّتِ الْحَسْرَةُ ، وَأَيَقَنُوا بِالْهَلَكَةِ وَالْمَكْثِ جَزَاءً بِمَا كَسَبُوا وَعَدُّبُوا . (٢) راجع : ج ١ ص ٥٨٦ (القسم الأول : الجنّة / الفصل الخامس عشر : نظام الجنّة / وراثته أهل الجنّة) .

٦ / ٥ نارُ الفرقهِ الكتاب «كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَّحْجُوبُونَ» . (٣)

الحديث ١٣٦٢. فاطمه عليها السلام : الإمام عليّ عليه السلام : نارُ الفرقهِ أحرُّ من نارِ جهنّم . (٤) ١٣٦٣. عنها عليها السلام : عنه عليه السلام في الدُّعَاءِ الْمَعْرُوفِ بِدُعَاءِ كَمِيلٍ : يَا إِلَهِي وَرَبِّي وَسَيِّدِي وَمَوْلَايَ ! لَأَيُّ الْأُمُورِ إِلَيْكَ أَشْكَو ، وَلِمَا مِنْهَا أَضِجُّ وَأَبْكِي ؟ أَلْأَلِيمَ الْعِذَابِ وَشِدَّةِ تَهٍ ، أَمْ لِطَوْلِ الْبَلَاءِ وَمُدَّةِ تَهٍ ؟ فَلَيْتَنِي صَيَّرْتَنِي لِلْعُقُوبَاتِ مَعَ أَعْدَائِكَ ، وَجَمَعْتَ بَيْنِي وَبَيْنَ أَهْلِ بَلَائِكَ ، وَفَرَّقْتَ بَيْنِي وَبَيْنَ أَحِبَّائِكَ وَأَوْلِيائِكَ ، فَهَبْنِي يَا إِلَهِي وَسَيِّدِي وَمَوْلَايَ وَرَبِّي صَبْرْتُ عَلَى عِذَابِكَ ، فَكَيْفَ أَصْبِرُ عَلَى فِرَاقِكَ ؟! وَهَبْنِي صَبْرْتُ عَلَى حَرِّ نَارِكَ ، فَكَيْفَ أَصْبِرُ عَنِ النَّظَرِ إِلَى كَرَامَتِكَ ؟! أَمْ كَيْفَ أَسْكُنُ فِي النَّارِ وَرَجَائِي عَفْوُكَ ؟! (٥) راجع : ص ٢١٦ (الفصل التاسع : أحوال أهل النار) .

- ١- .مسند ابن حنبل : ج ٣ ص ٥٩١ ح ١٠٦٥٧ ، المستدرک علی الصحیحین : ج ٢ ص ٤٧٣ ح ٣٦٢٩ كلاهما عن أبي هريره ، كترالعمال : ج ١٤ ص ٤٧٣ ح ٣٩٣١٢ .
- ٢- .بشاره المصطفى : ص ٣٠ عن كميل بن زياد ، بحار الأنوار : ج ٧٧ ص ٢٧٦ .
- ٣- .المطففين : ١٥ .
- ٤- .المواعظ العددية : ص ٦١ .
- ٥- .مصباح المتهدّد : ص ٨٤٧ ح ٩١٠ ، الإقبال : ج ٣ ص ٣٣٥ كلاهما عن كميل ، المصباح للكفعمي : ص ٧٤٠ ، البلد الأمين : ص ١٩٠ .

۶ / ۵ آتش جدایی

۱۳۶۵. عنها علیها السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : به هر اهل آتشی، جایگاهش در بهشت ، نشان داده می شود و او می گوید: «کاش خدا هدایتم کرده بود!» و افسوس می خورند... و به هر اهل بهشتی نیز جایگاهش در آتش نشان داده می شود و او می گوید: «اگر خدا هدایتم نکرده بود» ، سرنوشتم جز این بود! . و این ، شکرگزاری او شمرده می شود. ۱۳۶۶. الإمام الحسن علیه السلام : امام علی علیه السلام : ای کمیل! در این هنگام ، از باز گشت ، مأیوس می شوند و دچار حسرت شدید می گردند ، و به هلاکت خویش و ماندگاری در آتش ، یقین می کنند ، به سزای اعمالی که کرده اند ، و عذاب و شکنجه می شوند .

ر . ک : ج ۱ ص ۵۸۷ (بخش یکم : بهشت / فصل پانزدهم : نظام بهشت / وراثت بهشتیان) . ۶ / ۵ آتش جداییقرآن «نه! آنان در آن روز ، از پروردگارشان پوشیده اند» .

حدیث ۱۳۷۲. عنه علیه السلام فی خُطْبَتِهِ بَعْدَ وَفَاةِ أَبِي امام علی علیه السلام : آتشِ جدایی ، سوزان تر از آتش جهنم است. ۱۳۷۳. التوحید عن محمد بن أحمد بن یحیی عن بعض أصحابنا ر امام علی علیه السلام در دعای معروف به دعای کمیل : ای معبود و پروردگار من و ای آقا و سِرور من! از کدامین کار به تو شکوه کنم ، و برای کدام یک از آنها بنالم و بگرم؟ برای دردناکی و سختی عذاب یا برای درازناکی گرفتاری و بلا؟ که اگر مرا با دشمنانت هم کیفر گردانی و مرا با سزامندان گرفتاری و بلایت در یک جا گرد آوری، و بین من و دوستان و اولیایت جدایی افکنی، گیرم که ای معبود

و پروردگار من و ای آقا و سِرورم بر عذابت شکیب ورزیدم ؛ اما چگونه بر جدایی از تو شکیبایی کنم؟! گیرم که بر سوز آتش تو شکیب ورزیدم ؛ اما چگونه بر محروم ماندن از دیدن کرامت تو شکیبایی کنم؟! یا چگونه در آتش جای گیرم ، در حالی که به بخشایش تو امید بسته ام؟! ر . ک : ص ۲۱۷ (فصل نهم : احوال دوزخیان) .

الفصل السابع: خصائص أهل النار ٧ / أقبح الوجوه الكتاب «وَمِنْ خَفَّتْ مَيَّوْزِيَّتُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ حَسَبُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ * تَلْفَحُ وُجُوهُهُمْ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ * أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَى عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ * قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ * رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ * قَالَ احْسَبُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ». (١)

الحديث ١٣٨١. الإمام زين العابدين عليه السلام في الدعاء رسول الله صلى الله عليه وآله في قوله تعالى: «وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ»: تشويه النار؛ فتقلص شفته العليا حتى تبلغ وسط رأسه، وتسترخى شفته السفلى حتى تضرب سرتة. (٢).

١- المؤمنون: ١٠٣ ١٠٨ .

٢- سنن الترمذی: ج ٤ ص ٧٠٨ ح ٢٥٨٧، مسند ابن حنبل: ج ٤ ص ١٧٥ ح ١١٨٣٦، المستدرک علی الصحیحین: ج ٢ ص ٢٧٠ ح ٢٩٧١، مسند أبي يعلى: ج ٢ ص ١٢٧ ح ١٣٦٢، الزهد لابن المبارك (الملحقات): ص ٨٤ ح ٢٩٢، صفة النار لابن أبي الدنيا: ص ٨٠ ح ١٠٩، البعث والنشور: ص ٢٨٨ ح ٥٠٧، وفيه «فتلق» بدل «فتقلص» كلها عن أبي سعيد، كنز العمال: ج ١٤ ص ٦٥٧ ح ٣٩٧٩٠.

فصل هفتم: ویژگی های اهل آتش

۷ / ۱ زشتی چهره

فصل هفتم: ویژگی های اهل آتش ۷ / ۱ زشتی چهره قرآن «و کسانی که کفه میزان [اعمال] شان سبک باشد، آنان به خویشتن زیان زده اند و همیشه در جهنم می مانند. آتش، چهره های آنان را می سوزاند و آنان در آن جا ترش رویند. آیا آیات من بر شما خوانده نمی شد و آن را مورد تکذیب قرار نمی دادید؟! می گویند: «پروردگارا! شقاوت ما، بر ما چیره شد و ما مردمی گم راه بودیم. پروردگارا! ما را از این جا بیرون بر. پس اگر باز هم [به بدی] بر گشتیم، در آن صورت، ستمگر خواهیم بود». می فرماید: در آن، گم شوید و با من سخن مگویید».

حدیث ۱۳۸۸. عنه علیه السلام أيضا: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در باره این سخن خدای متعال: «و آنان در آن جا ترش رویند»: آتش او را از ریخت می اندازد و لب زیرین او را به طوری بالا می برد که به وسط سرش می رسد، و لب زیرینش را چنان وارفته و دراز می گرداند که به ناف او می خورد.

١٣٨٩. عنه عليه السلام : عنه صلى الله عليه و آله فى قوله تعالى : «تَلَفَحُ وُجُوهُهُمُ النَّارُ» : تَلَفَحُهُمْ لَفَحَهُ فَتَسِيلُ لُحُومَهُمْ عَلَى أَعْقَابِهِمْ . (١) ١٣٩٠. عنه عليه السلام : عنه صلى الله عليه و آله : إِنَّ اللَّهَ إِذَا قَالَ لِأَهْلِ النَّارِ : «اُخْسِئُوا فِيهَا وَ لَا تُكَلِّمُونِ» عَادَتْ وُجُوهُهُمُ قِطْعَ لَحْمٍ لَيْسَ فِيهَا أَفْوَاهٌ وَلَا مُنَاحِرٌ ، يَتَرَدَّدُ النَّفْسُ فِي أَجْوَابِهِمْ . (٢) ٧ / ٢ سَوَادُ الْوُجُوهِ الْكِتَابُ «وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَ تَزَهَّجَتْهُمْ ذَلَّةٌ مَّا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قِطْعًا مِّنَ اللَّيْلِ مُظْلِمًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ» . (٣)

الحديث ١٣٩٦. الإمام الباقر عليه السلام : الإمام الصادق عليه السلام فى قول الله عز و جل «كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قِطْعًا مِّنَ اللَّيْلِ مُظْلِمًا» : أَمَا تَرَى النَّبِيَّ إِذَا كَانَ اللَّيْلُ كَانَ أَشَدَّ سَوَادًا مِنْ خَارِجٍ ، فَلِذَلِكَ هُمْ يَزِدَادُونَ سَوَادًا . (٤) ١٣٩٧. عنه عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه و آله : يَبْعَثُ اللَّهُ الْمُقَنْطِينِ (٥) يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُغْلَبَةً وُجُوهُهُمْ يَعْنَى غَلَبَهُ السَّوَادُ عَلَى الْبِياضِ فَيُقَالُ لَهُمْ : هَؤُلَاءِ الْمُقَنْطُونَ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ تَعَالَى . (٦) .

- ١- .تفسير ابن كثير : ج ٥ ص ٤٩١ ، الدر المنثور : ج ٦ ص ١١٧ نقلًا عن ابن مردويه والضياء فى صفة النار وكلاهما عن أبى الدرداء .
- ٢- .صفة النار لابن أبى الدنيا : ص ٧٣ ح ٩٦ عن حذيفه ، الدر المنثور : ج ٦ ص ١٢١ .
- ٣- .يونس : ٢٧ .
- ٤- .الكافى : ج ٨ ص ٢٥٣ ح ٣٥٥ ، تفسير العياشى : ج ٢ ص ١٢٢ ح ١٧ كلاهما عن أبى بصير ، بحار الأنوار : ج ٥٩ ص ١٨ ح ١٢ .
- ٥- .القنوط : هو أشدُّ اليأس من الشىء (النهاية : ج ٤ ص ١١٣ «قنط»).
- ٦- .النوادر للراوندى : ص ١٣١ ح ١٦٣ ، جامع الأحاديث للقمى : ص ١٤٠ وفيه «مغلسه» بدل «مغلبه» ، بحار الأنوار : ج ٧٢ ص ٣٣٨ ح ٣ .

۱۳۹۸. عنه علیه السلام: (فی بیانِ الحَمْدِ الَّذی یَکْفی عَن کُلِّ حَمْدٍ؟) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در باره این سخن خدای متعال: «آتش، چهره های آنان را می گدازد»: چنان آنان را می گدازد که گوشتشان بر رگ و پی آنها جاری می شود. ۱۳۹۹. الإمام الباقر علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: آن گاه که خداوند به دوزخیان بگوید: «در آن گم شوید و با من سخن مگویید»، صورت هایشان به قطعه ای گوشت تبدیل می شود، آن سان که در آن، نه دهانی باشد و نه حفره بینی ای، و نفس در درونشان به شماره می افتد. ۲ / ۷ سیاهی چهره قرآن «و کسانی که مرتکب بدی ها شده اند، جزای بدی، چیزی مانند آن است، و خواری، آنان را فرو می گیرد. آنان در مقابل خدا، هیچ حمایتگری ندارند. گویی چهره هایشان با پاره هایی از شب تار، پوشیده شده است. آنان همدم آتش اند و در آن جاودانه خواهند بود».

حدیث ۱۴۰۵. عنه علیه السلام: امام صادق علیه السلام در باره این سخن خدای عز و جل: «گویی چهره هایشان با پاره هایی از شب تار، پوشیده شده است»: نمی بینی اتاق را که چون شب می شود، از فضای بیرون، سیاه تر و تاریک تر است؟ به همین سان، آنان سیاه تر و تاریک تر می شوند. ۱۴۰۶. الکافی عن علی بن حسان عن بعض أصحابه: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: در روز رستاخیز، خداوند، نومید کنندگان [مردم از رحمت حق] را در حالی بر می انگیزد که سیاهی روی آنان بر سفیدی آن، غالب است و گفته می شود: «اینان، نومید کنندگان از رحمت خدای متعال هستند».

١٤٠٧. الإمام الصادق عليه السلام: الإمام علي عليه السلام: يا أهل الإنجراف والصُدود عَن اللَّهِ عَزَّ ذِكْرُهُ وَرَسُولِهِ وَصِرَاطِهِ وَأَعْلَامِ الْأَزْمِنَةِ! أَيْقِنُوا بِسَوَادِ وُجُوهِكُمْ وَغَضَبِ رَبِّكُمْ؛ جَزَاءً بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ. (١) ٧ / ٣ تَبَدُّلُ الْجُلُودِ الْكِتَابِ «إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصَلِّيهِمْ نَارًا كَلَّمًا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا». (٢)

الحديث ١٤١٣. مصباح المتهجد عن المفصل بن عمر: المعجم الأوسط عن ابن عمر: قُرِئَ عِنْدَ عُمَرَ «كَلَّمًا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا» فَقَالَ عُمَرُ: أَعَادَهَا، فَأَعَادَهَا. فَقَالَ مَعَاذُ بَنِي جَبَلٍ: عِنْدِي تَفْسِيرُهَا: تُبَدَّلُ فِي سَاعَةٍ مِنْهُ مَرَّةً. فَقَالَ عُمَرُ: هَكَذَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ. (٣) ١٤١٤. الإمام الصادق عليه السلام في دُعَاءِ وَدَاعِ شَ تَفْسِيرِ الْقَمِيِّ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: «كَلَّمًا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا»: قِيلَ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: كَيْفَ تُبَدَّلُ جُلُودُ غَيْرِهَا؟ قَالَ: أَرَأَيْتَ لَوْ أَخَذْتَ لَبَنَهُ فَكَسَيْتَ رَتَّهَا وَصَيَّرْتَهَا تُرَابًا، ثُمَّ صَرَبْتَهَا فِي الْقَالِبِ، أَهِيَ الَّتِي كَانَتْ؟ إِنَّمَا هِيَ ذَلِكَ، وَحَدَّثَ تَفْسِيرًا (٤) آخَرَ وَالْأَصْلُ وَاحِدٌ. (٥).

١- الكافي: ج ٨ ص ٢٥ ح ٤ عن جابر بن يزيد عن الإمام الباقر عليه السلام، المحتضر: ص ٢٨٣ عن الإمام الباقر عنه عليهما السلام، تفسير نور الثقلين: ج ١ ص ٦٢٦ ح ١٧٥.

٢- النساء: ٥٦.

٣- المعجم الأوسط: ج ٥ ص ٧ ح ٤٥١٧، تفسير ابن كثير: ج ٢ ص ٢٩٦، الدر المنثور: ج ٢ ص ٥٦٨.

٤- كذا في المصدر، وفي البحار نقلاً عنه: «تغيير»، والظاهر أنه الصواب.

٥- تفسير القمّي: ج ١ ص ١٤١، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٢٨٨ ح ٢٠.

۷ / ۳ پوست انداختن

۱۴۱۵. عنه علیه السلام: امام علی علیه السلام: ای کجروان و ای کسانی که [مردم را] از خدای بلندنام و از پیامبر او و از راه خدا و نشانه های زمان ها (۱) باز می دارید! یقین بدانید که به سزای کارهایی که می کنید، روسیاهی و خشم پروردگارتان را برای خود می خرید. ۷ / ۳ پوست انداختنقرآن «به زودی، کسانی را که به آیات ما کفر ورزیده اند، در آتش درمی آوریم که هر چه پوستشان بسوزد، پوست های دیگری بر جایش می نهیم تا عذاب را بچشند. آری! خداوند، توانای حکیم است».

حدیث ۱۴۲۱. قرب الإسناد عن علی بن جعفر علیه السلام: المعجم الأوسط به نقل از ابن عمر: در نزد عمر، این آیه خوانده شد: «هر چه پوستشان بسوزد، پوست های دیگری بر جایش می نهیم». عمر گفت: دو باره بخوان.

[آن قاری] آیه را دوباره خواند. معاذ بن جبل گفت: تفسیر آن نزد من است؛ در یک ساعت، صد بار پوست جای گزین می شود.

عمر گفت: من هم از پیامبر خدا چنین شنیدم. ۱۴۲۲. الإمام الکاظم علیه السلام: تفسیر القمّی در باره این سخن خدای متعال: «هر چه پوستشان بسوزد، پوست های دیگری بر جایش می نهیم تا عذاب را بچشند. آری! خداوند، توانای حکیم است»: به امام صادق علیه السلام گفته شد: چگونه پوست های دیگری جای گزین آن می شود؟

فرمود: «به من بگو که اگر خشتی برداری و آن را خرد کنی و خاکش گردانی، سپس آن را [دوباره] قالب بزنی، آیا این خشت، همان خشت اول است؟ بی گمان، همان خشت اول است؛ اما تغییری دیگر رخ داده است، لیکن ماده یکی است».

۱- یا: بزرگان روزگاران؛ یعنی نشانه ها و حجّت های خداوند در طول روزگاران، که همان اوصیا و ائمه علیهم السلام هستند.

٧ / ٤ العمى والبكم والصم الكتاب «وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَّا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَّا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَالْأَنْعَمِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغٰفِلُونَ». (١)

«وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمِيَآ وَبُكْمًا وَصُمًّا مَّا وَهَمُّ جَهَنَّمَ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا». (٢)

«وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَى». (٣)

الحديث ١٤٣٠. الإمام الهادي عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: يَا بَنَ مَسْعُودٍ، يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ، الصَّابِرُ فِيهِ عَلَىٰ دِينِهِ مِثْلُ الْقَابِضِ عَلَى الْجَمْرَةِ بِكَفِّهِ. يَقُولُ لِذَلِكَ الزَّمَانِ: إِنْ كَانَ ذَلِكَ الزَّمَانُ ذُبَا وَإِلَّا أَكَلْتَهُ الذَّنَابُ. (٤)

يَا بَنَ مَسْعُودٍ، عُلَمَاؤُهُمْ وَفُقَهَاؤُهُمْ خَوْنَهُ فَجْرَةٌ، أَلَا إِنَّهُمْ أَشْرَارُ خَلَقَ اللَّهُ، وَكَذَلِكَ أَتْبَاعُهُمْ وَمَنْ يَأْتِيهِمْ وَيَأْخُذُ مِنْهُمْ وَيُحِبُّهُمْ وَيُجَالِسِيَهُمْ وَيُشَاوِرُهُمْ أَشْرَارُ خَلَقَ اللَّهُ، يُدْخِلُهُمْ نَارَ جَهَنَّمَ: «صُمُّ بُكْمٌ عُمَىٰ فَهُمْ لَمَّا يَزْجِعُونَ»، «وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمِيَآ وَبُكْمًا وَصُمًّا مَّا وَهَمُّ جَهَنَّمَ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا»، «كَلِمًا نَضَّجَتْ جُلُودَهُمْ يَدْلَنَّهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ»، «إِذَا أَلْقَوْا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهيقًا وَهِيَ تَفُورُ * تَكَادُ تَمَيِّزُ مِنَ الْغَيْظِ»، «كَلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ عَمٍّ

أَعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ»، «لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ» يَدْعُونَ أَنَّهُمْ عَلَىٰ دِينِي وَسِيَّتِي وَمِنهَاجِي وَشَرَائِعِي، إِنَّهُمْ مِنِّي بَرَاءٌ وَأَنَا مِنْهُمْ بَرِيءٌ. (٥)

١- الاعراف: ١٧٩.

٢- الاسراء: ٩٧.

٣- طه: ١٢٤.

٤- هكذا جاءت العبارة في الطبعة المعتمدة للمصدر. وفي طبعه أخرى وبعض نسخ مستدرک الوسائل: «فإن كان في ذلك الزمان ذببا وإلا أكلته الذناب» بدل «يقول لذلك .. الذناب»، والظاهر أنه الصواب.

٥- مكارم الأخلاق: ج ٢ ص ٣٤٦ عن عبد الله بن مسعود، مستدرک الوسائل: ج ١٢ ص ٣٣٠ ح ١٤٢١٥، بحار الأنوار: ج ٧٧ ص ٩٨ ح ١.

۷ / ۴ کوری و گنگی و کری

۷ / ۴ کوری و گنگی و کریقرآن «ما بسیاری از جنیان و انسان ها را برای جهنم آفریدیم . آنان ، دل هایی دارند که با آن نمی اندیشند ، و چشمانی دارند که با آن نمی بینند ، و گوش هایی دارند که با آن نمی شنوند . آنان ، همانند چارپایان اند ؛ بلکه بدتر . آنان ، همان غافلان اند» .

«روز قیامت ، آنها را کور و لال و کر ، محشور می کنیم . جایگاهشان ، جهنم است . هر گاه شعله اش آرام شود ، آن را شعله ور می کنیم» .

«او را در قیامت ، کور محشور می کنیم» .

حدیث ۱۴۳۸. عنه علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : ای پسر مسعود! زمانی بر مردم می آید که شکیبیا بر دین خود ، مانند کسی است که اخگری را در کف خویش گرفته باشد . به آن زمان می گوید : در آن زمان ایشان باید گرگ باشد ، و گرنه گرگ ها او را می خورند .

ای پسر مسعود! عالمان و فقیهان آنان ، خیانتکار و نابکارند . آنان بدترین خلق خدا هستند . همچنین پیروان آنها و کسانی که نزد آنها می روند و از ایشان چیز می گیرند و دوستشان می دارند و با آنان همنشینی و مشورت می کنند ، بدترین خلق خدایند . خداوند ، همه آنان را به آتش جهنم می برد : «کرنند ، لال اند ، کورند . پس باز نمی گردند» ، «و روز قیامت ، آنان را کور و لال و کر ، به روی چهره شان در افتاده ، محشور می کنیم . جایگاهشان دوزخ است . هر بار که آتش آن فرو نشیند ، شراره ای [تازه] بر ایشان می افزاییم» «هر چه پوستشان بسوزد ، پوست های دیگری بر جایش می نهیم تا عذاب را بچشند» «چون در آن جا افکنده شوند ، از آن خروشی می شنوند ، در حالی که می جوشد . نزدیک است که از خشم ، شکافته شود» «هر بار بخواهند از شدت غم ، از آن بیرون آیند ، در آن باز گردانیده می شوند و [به آنان گفته می شود :]بچشید

عذاب آتش سوزان را» . «برای آنها در آن جا ناله ای زار است و در آن جا چیزی نمی شنوند» . ادعا می کنند که بر دین و سنت و روش و احکام من هستند ، در حالی که آنان از من بیزارند و من از آنها بیزارم .

١٤٣٩. الإقبال عن أبي عمرو محمّد بن محمّد بن نصر السكوني الإمام الباقر عليه السلام لعمر بن ثابت: إِنَّ أَهْلَ النَّارِ يَتَعَاوَنَ فِيهَا كَمَا يَتَعَاوَى الْكِلَابُ وَالذُّنَابُ مِمَّا يَلْقَوْنَ مِنَ أَلَمِ الْعَذَابِ ، مَا ظَنَنْكَ يَا عَمْرُو بِقَوْمٍ «لَا يُقْضَى عَلَيْهِمْ فِيمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا» ، عَطَاشٍ فِيهَا جِيَاعٍ ، كَلِيلِهِ أَبْصَارُهُمْ ، صُمٌّ بِكُمْ عُمِي ، مُسَوِّدَةٍ وُجُوهُهُمْ ، خَاسِئِينَ فِيهَا نَادِمِينَ ، مَغْضُوبٍ عَلَيْهِمْ فَلَا يُرْحَمُونَ ، وَمِنَ الْعَذَابِ لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ ، وَفِي النَّارِ يُسَجَّرُونَ (١) ، وَمِنَ الْحَمِيمِ يَشْرَبُونَ ، وَمِنَ الرَّقُومِ يَأْكُلُونَ ، وَبِكَالَيْبِ النَّارِ يُخْطَمُونَ (٢) ، وَبِالْمَقَامِ يُضْرَبُونَ ، وَالْمَلَائِكَةُ الْغَلَاطُ الشَّدَادُ لَا يَرْحَمُونَ ، فَهُمْ فِي النَّارِ يُسْحَبُونَ عَلَى وُجُوهِهِمْ ، وَمَعَ الشَّيَاطِينِ يُقَرَّنُونَ ، وَفِي الْأَنْكَالِ وَالْأَغْلَالِ يُصَفَّدُونَ ، إِنْ دَعَا لَمْ يُسْتَجَبْ لَهُمْ ، وَإِنْ سَأَلُوا حَاجَةً لَمْ تُقْضَ لَهُمْ!! هَذِهِ حَالُ مَنْ دَخَلَ النَّارَ . (٣) ١٤٤٠. الإمام الرضا عليه السلام : الإمام الصادق عليه السلام : فَاتَّقُوا اللَّهَ - وَكُفُّوا أَلْسِنَتَكُمْ إِلَّا مِنْ خَيْرٍ ، وَإِذَا كُمْ أَنْ تُزْلِقُوا أَلْسِنَتَكُمْ بِقَوْلِ الزُّورِ وَالبُهْتَانِ وَالإِثْمِ وَالْعِيدَانِ ، فَإِنَّكُمْ إِنْ كَفَفْتُمْ أَلْسِنَتَكُمْ عَمَّا يَكْرَهُهُ اللَّهُ مِمَّا نَهَاكُمْ عَنْهُ ، كَانَ خَيْرًا لَكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ مِنْ أَنْ تُزْلِقُوا أَلْسِنَتَكُمْ بِهِ ، فَإِنَّ زَلْقَ اللِّسَانِ فِيمَا يَكْرَهُهُ اللَّهُ مِمَّا يَنْهَى عَنْهُ مَرَدَاهُ لِلْعَبْدِ عِنْدَ اللَّهِ ، وَمَقْتٌ مِنَ اللَّهِ وَصَمٌّ وَعَمِيٌّ وَبِكُمْ يُورَثُهُ اللَّهُ إِيَّاهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، فَتَصِيرُوا كَمَا قَالَ اللَّهُ : «صُمٌّ بِكُمْ عُمِيٌّ فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ» (٤) . يَعْنِي لَا يَنْطِقُونَ «وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَدِرُونَ» (٥) . (٦) .

١- يُسَجَّرُونَ : أى يُقذفون فيها ويوقد عليهم (مجمع البحرين : ج ٢ ص ٨٢٠ «سجر»).

٢- الْخِطَامُ : هو الحبل الذى يُقاد به البعير (النهاية : ج ٢ ص ٥١ «خطم»).

٣- الأمالى للصدوق : ص ٦٥١ ح ٨٨٦ عن عمرو بن ثابت ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ٥٥٧ ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٢٨١ ح ٣ .

٤- .. البقره : ١٨ .

٥- .. الرسائل : ٣٦ .

٦- الكافى : ج ٨ ص ٣ ح ١ عن إسماعيل بن مخلد السراج ، بحار الأنوار : ج ٧٨ ص ٢١١ ح ٩٣ .

۱۴۴۱. مسند ابن حنبل عن أبي هريره : امام باقر عليه السلام به عمرو بن ثابت : اهل آتش، از درد عذابی که می کشند، در دوزخ مانند سگ ها و گرگ ها زوزه می کشند. چه می پنداری ای عمرو در باره گروهی که «نه فرمان مرگشان می رسد تا بمیرند و نه از عذابشان در آتش کاسته می شود»؟! در آن ، تشنه و گرسنه اند . چشمانشان ناتوان گشته است . کر و لال و کورند . سیه رویند . در آن جا مطرود و زبون و پشیمان اند. مورد خشم اند و هیچ رحمی به آنان نمی شود . در عذابشان دمی تخفیف داده نمی شود ؛ [بلکه] آتش آنان، بی وقفه شعله می کشد . از آب جوشان می نوشند و از زقوم می خورند . با چنگک های آتشین مهار می شوند و با گرز کوفته می شوند . فرشتگان دژخیم درشت خوی ، به آنان رحم نمی کنند و در آتش ، آنان را به رو در افتاده ، می کشند . با شیطان ها به یک بند کشیده می شوند و آنان را به کُند و زنجیر می بندند. اگر دعا کنند، دعایشان پذیرفته نمی شود و اگر چیزی بخواهند ، درخواستشان برآورده نمی گردد . این است حال و روز کسی که وارد آتش دوزخ گردد . ۱۴۴۲. الإمام الرضا علیه السلام فی بیان حکمه حُج امام صادق علیه السلام : از خدا بترسید و زبان هایتان را جز از خیر ، نگه دارید . مبادا زبان هایتان را به سخن دروغ و بهتان و گناه و تجاوز بلغزانید ؛ زیرا اگر زبان هایتان را از آنچه خدا ناخوش می دارد و شما را از آن نهی کرده است ، نگه دارید ، این از نظر پروردگارتان برای شما بهتر است از این که زبان هایتان را به آن چیز بلغزانید ؛ چرا که حرکت دادن زبان به آنچه خداوند آن را ناخوش می دارد و

شما را از آن نهی می کند ، از نظر خداوند ، موجب هلاکت بنده و مایه خشم خداست ، و خداوند در روز قیامت ، آن بنده را کر و کور و لال می گرداند و چنان می شوید که خداوند فرموده است : «کرنند ، لال اند ، کورند . پس نمی فهمند» یعنی سخن نمی گویند «و رخصت نمی یابند تا پوزش بخواهند» . .

الفصل الثامن: معيشة أهل النار / ٨ / لباسهم من قِطْرانٍ وَ تَغَشَى وُجُوهُهُمُ النَّارُ. (١)

الحديث ١٥٦٣. الإمام الصادق عليه السلام: الإمام الباقر عليه السلام في قوله تعالى: «سَرَّابِلُهُم مِّن قِطْرَانٍ»: هُوَ الصُّفْرُ الحَارُّ الذَّائِبُ، يَقُولُ: اِنْتَهَى حَرُّهُ (٢)، يَقُولُ اللَّهُ: «وَتَغَشَى وُجُوهُهُمُ النَّارُ» سُرِبَلُوا ذَلِكَ الصُّفْرَ فَتَغَشَى وُجُوهُهُمُ النَّارُ. (٣) ١٥٦٢. عنه عليه السلام: الكافي عن حذيفة بن منصور: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِالحَيْرَةِ، فَأَتَاهُ رَسُولُ أَبِي جَعْفَرِ الخَلِيفَةِ يَدْعُوهُ. فَدَعَا بِمِمْطَرٍ أَحَدٌ وَجْهَيْهِ أَسْوَدٌ وَالْآخَرُ أَيْضٌ فَلَبِسَهُ، ثُمَّ قَالَ

أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَمَا إِنِّي أَلْبَسُهُ وَأَنَا أَعْلَمُ أَنَّهُ لِيَأْسُ أَهْلِ النَّارِ (٤). (٥).

١- إبراهيم: ٥٠.

٢- انتهى الأمر: بلغ نهايته وهي أقصى ما يمكن أن يبلغه (مجمع البحرين: ج ٣ ص ١٨٤٢ «نهى»).

٣- تفسير القمى: ج ١ ص ٣٧٢ عن أبي الجارود، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٢٨٨ ح ٢٣.

٤- الكافي: ج ٦ ص ٤٤٩ ح ٢، كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ١ ص ٢٥٢ ح ٧٧١، علل الشرائع: ص ٣٤٧ ح ٤ وفيهما «أبي العباس» بدل «أبي جعفر»، بحار الأنوار: ج ٤٧ ص ٤٥ ح ٦١.

٥- في مصباح الفقيه: ج ٢ ق ١ ص ١٦٢ «ظاهرٌ أَنَّ ذَلِكَ مِنْ حَيْثُ السَّوَادِ لَا خُصُوصَةَ يَبِيهِ المِمْطَرِ كَمَا يُؤَيِّدُ ذَلِكَ سَائِرُ الأَخْبَارِ، وَسَوْقُ التَّعْبِيرِ يَشْهَدُ بِكَوْنِ لُبْسِهِ مِنْ بَابِ الضَّرُورَةِ».

۸ / پوشاک آنان

فصل هشتم: زندگی اهل آتش ۸ / پوشاک آنانقرآن «جامه هایشان از قَطران است ، و آتش ، چهره هایشان را فرا می گیرد».

حدیث ۱۵۵۵. الإمام الحسين عليه السلام: امام باقر علیه السلام در باره این سخن خدای متعال که: «جامه هایشان از قَطران است» : آن (قَطران) ، مسِ داغِ ذوب شده است که به نهایت درجه داغی رسیده است. خداوند می فرماید: «و چهره هایشان را آتش فرا می گیرد». آن مس را بر تن پوشیده اند و آتش [آن] ، چهره هایشان را فرا می گیرد. ۱۵۵۴. الإمام الحسن عليه السلام: الكافي به نقل از حدیفه بن منصور: در حیره، خدمت امام صادق علیه السلام بودم که فرستاده خلیفه ابو جعفر [منصور دوانیقی] آمد و ایشان را [به نزد منصور] فرا خواند. امام علیه السلام [آماده سفر شد و] فرمود تا برایش بارانی ای آوردند که یک روی آن ، سیاه بود و روی دیگرش سفید. آن را پوشید و سپس فرمود: «این را

می پوشم ، با آن که می دانم جامه اهل آتش است». (۱)

۱- در مصباح الفقیه (ج ۲ ق ۱ ص ۱۶۲) آمده است: این سخن امام علیه السلام ، ظاهراً به جهت سیاه بودن آن بارانی بوده و نه ویژگی بارانی بودنش . مؤید این سخن، دیگر احادیث است. نحوه بیان امام علیه السلام نیز گواه آن است که پوشیدن آن بارانی ، از باب ضرورت بوده است .

١٥٥٣. عنها عليها السلام : الكافي عن محسن بن أحمد عمّن ذكره عن الإمام الصّادق عليه السلام ، قال : قُلْتُ لَهُ : أَصَلَى فِي الْقَلَنْسَوْه السَّودَاءِ؟ فَقَالَ : لَا تُصَلِّ فِيهَا ؛ فَإِنَّهَا لِبَاسُ أَهْلِ النَّارِ. (١) ١٥٥٢. فاطمه عليها السلام : الإمام الصّادق عليه السلام في الرَّجُلِ يُصَلِّي وَعَلَيْهِ خَاتَمٌ حَدِيدٍ : لَا ، وَلَا يَتَخَتَّمُ بِهِ الرَّجُلُ ؛ فَإِنَّهُ مِنْ لِبَاسِ أَهْلِ النَّارِ. (٢) ٨ / ٢ طَعَامُهُمَا لِكِتَابِ «هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ * وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ * عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ * تَصَلَّى نَارًا حَامِيَةً * تُشْقَى مِنْ عَيْنِ عَائِيَةٍ * لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيحٍ * لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ». (٣)

«فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَهْنَا حَمِيمٌ * وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غَشَلِينَ». (٤)

«إِنَّ شَجْرَةَ الزُّقُومِ * طَعَامُ الْأَثِيمِ * كَالْمُهَلِّ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ * كَعَلِي الْحَمِيمِ * خُذُوهُ فَاعْتَلُوهُ إِلَى سَوَاءِ الْجَحِيمِ * ثُمَّ صُبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ * ذُقْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ * إِنَّ هَذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَمْتَرُونَ». (٥)

«أَذَلَّكَ خَيْرٌ نَزَلًا أَمْ شَجْرَةُ الزُّقُومِ * إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ * إِنَّهَا شَجْرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ * طَلَعَهَا كَأَنَّه رُءُوسُ الشَّيْطَانِ * فَإِنَّهُمْ لَأَكَلُونَ مِنْهَا فَمَا لَيْتُوا مِنْهَا الْبُطُونَ». (٦)

«ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيْهَا الضَّالُّونَ الْمُكَذِّبُونَ * لَمَّا كَلُونَ مِنْ شَجَرٍ مِنْ زُقُومٍ * فَمَا لَيْتُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ * فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ * فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهَيْمِ * هَذَا نُزِّلَهُمْ يَوْمَ الدِّينِ». (٧)

«إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا * وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا». (٨)

١- الكافي : ج ٣ ص ٤٠٣ ح ٣٠ ، تهذيب الأحكام : ج ٢ ص ٢١٣ ح ٨٣٦ ، كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ١ ص ٢٥١ ح ٧٦٦ ، علل الشرائع : ص ٣٤٦ ح ١ ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣١٢ ح ٨١ .

٢- تهذيب الأحكام : ج ٢ ص ٣٧٢ ح ١٥٤٨ ، كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ١ ص ٢٥٣ ح ٧٧٤ ، علل الشرائع : ص ٣٤٨ ح ١ ، كلها عن عمّار بن موسى الساباطي ، بحار الأنوار : ج ٨٣ ص ٢٥٠ ح ١٥ .

٣- الغاشية : ٧١ .

٤- الحاقة : ٣٥ و ٣٦ .

٥- الدخان : ٤٣ و ٥٠ .

٦- الصافات : ٦٢ و ٦٦ .

٧- الواقعة : ٥١ و ٥٦ .

٨- المزمل : ١٢ و ١٣ .

۸ / ۲ خوراک آنان

۱۵۴۲. عنه صلی الله علیه و آله من دُعائه یوم ال الکافی به نقل از محسن بن احمد ، از کسی که نام او را برده است ، از امام صادق علیه السلام : از ایشان پرسیدم : آیا با عرقچین سیاه ، نماز بخوانم؟ فرمود : با آن نماز مگزار ؛ زیرا جامه اهل آتش است . ۱۵۴۱. عنه صلی الله علیه و آله : امام صادق علیه السلام در این باره که آیا جایز است مرد با انگشتری آهنی نماز بخواند : نه ، و نباید مرد ، چنین انگشتری را به دست کند ، زیرا آن (آهن) ، پوشش اهل آتش است . ۸ / ۲ خوراک آنانقرآن «آیا خبر «غاشیه» به تو رسیده است؟ در آن روز ، چهره هایی زبون اند که تلاش کرده و رنج برده اند. [ناچار] در آتشی سوزان در آیند. از چشمه ای داغ نوشانیده می شوند. خوراکی جز خار خشک ندارند که نه فربه می کند و نه گرسنگی را باز می دارد».

«در آن روز ، آن جا ، برایش دوستی صمیمی نیست ، و غذایی جز چرک و خون نیست» .

«آری ، درخت زقوم ، خوراک گناه پیشه است . چون مس گداخته ، در شکم ها می گدازد ، همانند جوشش آب جوشان . او را بگیرد و به میان دوزخش کشانید . آن گاه ، از عذاب آب جوشان بر سرش فرو ریزید . [به او بگویید :] بچش که تو همان ارجمند بزرگواری! این است همان چیزی که در باره آن تردید می کردید».

«آیا از نظر پذیرایی ، این بهتر است یا درخت زقوم؟! در حقیقت ، ما آن را برای ستمگران [مایه آزمایش و] عذابی گردانیدیم . آن ، درختی است که از قعر آتش سوزان می روید . میوه اش گویی چون کله های شیاطین است . پس [دوزخیان] حتماً از آن می خورند و شکم ها را از آن پر می کنند» .

«آن گاه شما ای گم راهان دروغ پرداز قطعاً از درختی از زقوم خواهید خورد و از آن ، شکم هایتان را خواهید آکنند و روی آن از آب جوش می نوشید ، مانند نوشیدن اشتران تشنه . این است پذیرایی آنان در روز جزا» .

«در حقیقت ، پیش ما زنجیرها و دوزخ است ، و غذایی گلوگیر و عذابی پردرد» .

الحديث ١٥٣٠. البلد الأمين : رسول الله صلى الله عليه وآله : الضريعُ شئٌ يكونُ في النارِ شبهُ الشوكِ ، أمرٌ من الصبرِ ، أنتنٌ من الجيفِ ، و أشدُّ حرًا من النارِ ، سِماهُ الله الضريعُ . إذا طعمهُ صاحِبُهُ لا يدخُلُ البطنَ ولا يرتفعُ إلى الفمِ ، فيبقى بين ذلك ، ولا يُغنى من جوع . (١) ١٥٢٩. عنه صلى الله عليه وآله : سنن الترمذى عن ابن عباس : إنَّ رسولَ الله صلى الله عليه وآله قرأ هذه : «اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَمَّا تَمُوتَنَّ إِلَا وَأَنْتُمْ مُسْتَلِمُونَ» ، قال رسولُ الله صلى الله عليه وآله : لو أنَّ قَطْرَةَ مِنَ الزَّقُومِ قُطِرَتْ فِي دَارِ الدُّنْيَا لَأَفْسَدَتْ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا مَعَايِشَهُمْ ، فَكَيْفَ بِمَنْ يَكُونُ طَعَامُهُ؟! (٢) .

-
- ١- الفردوس : ج ٢ ص ٤٣٤ ح ٣٩٠٥ ، تفسير القرطبي : ج ٢٠ ص ٣٠ ؛ مجمع البيان : ج ١٠ ص ٧٢٦ وليس فيها ذيله من «إذا طعمه صاحبه...» وكلها عن ابن عباس ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ١٦٩ .
- ٢- سنن الترمذى : ج ٤ ص ٧٠٦ ح ٢٥٨٥ ، سنن ابن ماجه : ج ٢ ص ١٤٤٦ ح ٤٣٢٥ ، مسند ابن حنبل : ج ١ ص ٦٤٤ ح ٢٧٣٥ ، صحيح ابن حبان : ج ١٦ ص ٥١١ ح ٧٤٧٠ ، المستدرک على الصحيحين : ج ٢ ص ٤٩٠ ح ٣٦٨٦ ، البعث والنشور : ص ٣٠٢ ح ٥٤٣ ، المعجم الكبير : ج ١١ ص ٥٧ ح ١١٠٦٨ ، مسند الطيالسى : ص ٣٤٤ ح ٢٦٤٣ ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢٣ ح ٣٩٤٨٨ .

حدیث ۱۵۲۷. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : ضریع، (۱) چیزی است در آتش ، که شبیه خار است و از صبر زرد، تلخ تر و از مردار ، متعفن تر و از آتش ، داغ تر است. خداوند ، آن را ضریع نامیده است. چیزی است که هر گاه شخصی آن را بخورد ، نه به شکم فرو می رود و نه به دهان بالا می آید ؛ بلکه در بین آن دو می ماند و گرسنگی را برطرف نمی کند. ۱۵۲۶. رسول الله صلی الله علیه و آله : سنن الترمذی به نقل از ابن عباس : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله این آیه را خواند: «از خدا چنان که سزایند پرواست ، پروا بدارید و جز مسلمان نمیرید» و فرمود: «اگر قطره ای از زقوم در دنیا بچکد ، زندگی مردم دنیا را بر آنان تباه می گرداند . پس چگونه است حال کسی که خوراکش زقوم باشد؟!» . .

١٥٢٥. المحاسن عن سعيد بن المسيب عن رسول الله صلى الله عليه وآله : لو أن دلوًا صب من غسيلين (١) في مطلع الشمس ، لعلت منه جماجم من في مغربها. (٢) ١٥٢٤. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : لو أن دلوًا من غساق (٣) يهراق في الدنيا لآتن أهل الدنيا. (٤) ١٥٢٣. الإمام الباقر عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : لو أن دلوًا من الغساق يهراق في الدنيا ما أقله الثقلان. (٥) راجع : ص ١٥٢ (الفصل الخامس : مواصفات جهنم / أشجار جهنم) .

٨ / ٣ شرايهمالكتاب «وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ». (٦)

«وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ». (٧)

«وَأَسِيَّتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ * مِّنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَيُسِيقَىٰ مِنْ مَّاءٍ صَدِيدٍ * يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ». (٨)

«وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُكَذِّبِينَ الضَّالِّينَ * فَنُزِّلْ مِنْ حَمِيمٍ * وَتَصْلِيئِهِ جَحِيمٌ». (٩)

راجع : الأنعام : ٧٠ ؛ الكهف : ١٩ ؛ الصافات : ٦٧ ؛ ص : ٥٦ ، ٥٧ ؛ الواقعة : ٤٢ ، ٥٤ ، ٥٥ ؛ النبأ : ٢١ ، ٢٥ ؛ الغاشية : ٤ ، ٥ .

١- الغسلين : ما يسيل من جلود أهل النار ؛ كالقيح وغيره ، وقيل : ما انغسل من لحوم أهل النار ودمائهم . وقال الكلبي : هو ما أنضجت النار من لحومهم وسقط أكلوه . وقال الضحاك : الغسلين والضريع شجر في النار (لسان العرب : ج ١١ ص ٤٩٥ «غسل»).

٢- الأمالى للطوسى : ص ٥٣٣ ح ١١٦٢ ، مكارم الأخلاق : ج ٢ ص ٣٧٠ ح ٢٦٦١ كلاهما عن أبي ذر ، بحار الأنوار : ج ٧٧ ص ٨٢ ح ٣ .

٣- غساق : ما يعشق من صديد أهل النار ، أى يسيل (مجمع البحرين : ج ٢ ص ١٣١٩ «غسق»).

٤- سنن الترمذى : ج ٤ ص ٧٠٦ ح ٢٥٨٤ ، مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٥٨ ح ١١٢٣٠ ، المستدرک على الصحيحين : ج ٤ ص ٦٤٤ ح ٨٧٧٩ ، مسند أبى يعلى : ج ٢ ص ١٣١ ح ١٣٧٦ ، الزهد لابن المبارك (الملحقات) : ص ٩٠ ح ٣١٦ ، تفسير الطبرى : ج ١٢ الجزء ٢٣ ص ١٧٨ ، كلها عن أبى سعيد ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢٣ ح ٣٩٤٨٦ .

٥- الفردوس : ج ٣ ص ٣٦٧ ح ٥١١٦ عن أبى سعيد الخدرى .

٦- يونس : ٤ .

٧- محمد : ١٥ .

٨- إبراهيم : ١٥ ١٧ .

٩- الواقعة : ٩٢ ٩٤ .

۸ / ۳ نوشیدنی آنان

۱۵۱۳. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : اگر یک سطل از چرکاب دوزخیان در مشرق زمین ریخته شود ، کاسه سر کسانی که در مغرب زمین هستند، از آن به جوش می آید . ۱۵۱۲. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : اگر یک سطل از زردآب بدن دوزخیان در دنیا ریخته شود، همه مردم دنیا را متعفن می سازد. ۱۵۱۱. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : اگر سطلی از زردآب بدن دوزخیان در دنیا ریخته شود ، جنّ و انس نمی توانند آن را بر دارند.

ر . ک : ص ۱۵۳ (فصل پنجم : ویژگی های جهنّم / درختان جهنّم) . ۸ / ۳ نوشیدنی آنانقرآن «و کسانی که کافر شدند، به سزای کفرشان، شربتی از آب جوشان و عذابی پردرد خواهند داشت».

«آبی جوشان نوشانده می شوند که روده هایشان را از هم فرو پاشد».

«و [پیامبران از خدا] گشایش خواستند و [سرانجام] هر زورگوی لجوجی نومید شد. دوزخ پیش روی اوست و به او آبی از خون آمیخته به چرک نوشانده می شود. آن را جرعه جرعه می نوشد و نمی تواند آن را فرو برد و مرگ از هر سویی به جانبش می آید ؛ ولی نمی میرد و عذاب سخت به دنبال دارد».

«و اما اگر از دروغزنان گم راه باشد ، پس با آبی جوشان پذیرایی خواهد شد و [با] افتادن در آتش افروخته» .

ر . ک : انعام : آیه ۷۰ ؛ کهف : آیه ۱۹ ؛ صافات : آیه ۶۷ ؛ ص : آیه ۵۶ و ۵۷ ؛ واقعه : آیه ۴۳ و ۵۴ و ۵۸ ؛ نبأ : آیه ۲۱ - ۲۵ ؛ غاشیه : آیه ۴ و ۵ .

الحديث ١٥٠١. عنه صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله في قوله تعالى : «وَيُسْقَى مِنْ مَّاءٍ صَدِيدٍ يَنْجِرُّهُ» : يُقَرَّبُ إِلَى فِيهِ فَيَكْرَهُهُ ، فَإِذَا أَدْنَى مِنْهُ شَوَى وَجْهَهُ وَوَقَعَتْ فَرَوْهُ رَأْسِهِ ، فَإِذَا شَرِبَهُ قَطَعَ أَمْعَاءَهُ حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ دُبُرِهِ ، يَقُولُ اللَّهُ : «وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ» ويقول : «وَإِنْ يَشِدَّ تَغِيثُوا يُعَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ» . (١) ١٥٠٠. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله في قوله تعالى : «كَالْمُهْلِ» : كَعَكْرِ (٢) الزَّيْتِ ، فَإِذَا قَرَّبَهُ إِلَى وَجْهِهِ سَقَطَتْ فَرَوْهُ وَجْهِهِ فِيهِ . (٣) ١٤٩٩. الإمام الباقر عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : إِنَّ الْحَمِيمَ (٤) لَيُصَّبُ عَلَى رُؤُوسِهِمْ فَيَنْفُذُ الْحَمِيمُ حَتَّى يَخْلُصَ إِلَى جَوْفِهِ ،

فَيَسْلُتُ مَا فِي جَوْفِهِ حَتَّى يَمْرُقَ مِنْ قَدَمَيْهِ وَهُوَ الصَّهْرُ ، ثُمَّ يُعَادُ كَمَا كَانَ . (٥) .

- ١- سنن الترمذى : ج ٤ ص ٧٠٥ ح ٢٥٨٣ ، مسند ابن حنبل : ج ٨ ص ٣٠٠ ح ٢٢٣٤٨ ، المستدرک على الصحيحين : ج ٢ ص ٣٨٢ ح ٣٣٣٩ ، المعجم الكبير : ج ٨ ص ٩٠ ح ٧٤٦٠ ، مسند الشاميين : ج ٢ ص ٦٣ ح ٩٢٤ ، الزهد لابن المبارك (الملحقات) : ص ٨٩ ح ٣١٤ ، كلها عن أبي أمامه ، كنز العمال : ج ٢ ص ٢٨ ح ٣٠٠٢ ؛ التبيان فى تفسير القرآن : ج ٦ ص ٢٨٤ ، مجمع البيان : ج ٦ ص ٤٧٤ عن أبي أمامه ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٢٤٤ .
- ٢- العكر : دُرْدِيّ الزيت ودُرْدِيّ النبيذ ونحوه مما خَثِرَ ورسب (مجمع البحرين : ج ٢ ص ١٢٥٢ «عكر») .
- ٣- سنن الترمذى : ج ٤ ص ٧٠٤ ح ٢٥٨١ ، مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ١٤١ ح ١١٦٧٢ ، صحيح ابن حبان : ج ١٦ ص ٥١٤ ح ٧٤٧٣ ، المستدرک على الصحيحين : ج ٢ ص ٥٤٤ ح ٣٨٥٠ ، مسند أبي يعلى : ج ٢ ص ١٢٩ ح ١٣٧٠ ، الزهد لابن المبارك (الملحقات) : ص ٩٠ ح ٣١٦ ، كلها عن أبي سعيد الخدرى ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢٥ ح ٣٩٥٠٠ .
- ٤- الحميم : الماء الحار الشديد الحرارة يُسقى منه أهل النار ، أو يُصَبُّ على أبدانهم (مجمع البحرين : ج ١ ص ٤٦٠ «حمم») .
- ٥- سنن الترمذى : ج ٤ ص ٧٠٥ ح ٢٥٨٢ ، مسند ابن حنبل : ج ٣ ص ٣٠٩ ح ٨٨٧٣ وفيه إلى «قدميه» ، المستدرک على الصحيحين : ج ٢ ص ٤٢٠ ح ٣٤٥٨ ، الزهد لابن حنبل : ٢٧ وفيها «الججمه» بدل «الحميم» ، الزهد لابن المبارك (الملحقات) : ص ٨٩ ح ٣١٣ كلها عن أبي هريره ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢٩ ح ٣٩٥١٥ .

حدیث ۱۴۹۷. المعجم الأوسط عن زید بن أرقم : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در باره این سخن خدای بزرگ : «و به او آبی از خون آمیخته به چرک نوشانده می شود. آن را جرعه جرعه می نوشد» : [آن نوشیدنی،] نزدیک دهانش برده می شود و او آن را ناخوش می دارد . چون به نزدیکش برده شد ، چهره اش را بریان می کند و پوست سرش می افتد، و همین که آن را نوشید ، روده هایش را از هم فرو می پاشد ، به گونه ای که از مخرجش بیرون می آید. خداوند می فرماید: «و آبی جوشان نوشانده می شوند و روده هایشان را از هم فرو می پاشد» و می فرماید: «و اگر فریادرسی جویند ، با آبی چون مس گداخته یاری می شوند که چهره ها را بریان می کند ؛ چه بد نوشیدنی ای است!» . ۱۴۹۶. الإمام الباقر أو الإمام الصادق علیهما السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در باره این سخن خدای متعال : «چون مُهل» : [مُهل،] چیزی است مانند دُرْدی روغن زیتون و هر گاه آن را به صورتش نزدیک کند ، پوست صورتش در آن [ظرف پر از مُهل] می افتد. ۱۴۹۵. رسول الله صلی الله علیه و آله فی مَوْعِظَتِهِ پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : جوشاب بر سر آنان ریخته می شود و آن جوشاب در سرشان فرو می رود تا به شکمشان می رسد و آنچه را درون آن است ، ذوب می کند و از

پاهایش خارج می شود و این ، همان «صَهْر (مواد مذاب)» است و دوباره از نو آغاز می شود. .

١٤٩٤. الإمام الباقر عليه السلام عن جابر بن عبد الله ال عنه صلى الله عليه وآله : لَعَنَ اللَّهُ الْخَمْرَ وَغَارِسِيَهَا وَعَاصِرِيَهَا وَشَارِبِيَهَا... مَنْ شَرِبَهَا لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ لَهُ صَلَاةً أَرْبَعِينَ يَوْمًا ، فَإِنْ مَاتَ وَفِي بَطْنِهِ شَيْءٌ مِنْ ذَلِكَ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ عِزُّهُ وَجَلُّ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ طِينِهِ خَبَالٍ ؛ وَهِيَ صَدِيدُ أَهْلِ النَّارِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْ فُرُوجِ الزُّنَاهِ ، فَيَجْتَمِعُ ذَلِكَ فِي قُدُورِ جَهَنَّمَ فَيَشْرَبُهُ أَهْلُ النَّارِ ، فَيَصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ. (١) ١٤٩٣. الأمامي عن أبي الصلت الهروي : الخصال عن أبي موسى الأشعري : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : ثَلَاثَةٌ لَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ : مُدْمِنٌ خَمْرٍ ، وَمُدْمِنٌ سِحْرٍ ، وَقَاطِعٌ رَحِمٍ . وَمَنْ مَاتَ مُدْمِنًا خَمْرٍ سَقَاهُ اللَّهُ عِزًّا وَجَلُّ مِنْ نَهْرِ الْغُوطَةِ

قِيلَ : وَمَا نَهْرُ الْغُوطَةِ؟

قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : نَهْرٌ يَجْرِي مِنْ فُرُوجِ الْمُؤْمِسَاتِ ، يُؤْذِي أَهْلَ النَّارِ رِيحُهُنَّ . (٢) ١٤٩٢. التوحيد عن إسحاق بن راهويه : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ ! إِنْ شَارِبَ الْخَمْرِ يَمُوتُ عَطْشَانًا ، وَفِي الْقَبْرِ عَطْشَانٌ ، وَيُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَهُوَ عَطْشَانٌ ، وَيُنَادِي : «وَأَعطشاهُ» أَلْفَ سَنَةٍ ، فَيُؤْتَى بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهُ بِئْسَ الشَّرَابُ ، فَيَنْضَجُ وَجْهُهُ وَتَتَنَاثَرُ أَسْنَانُهُ وَعَيْنَاهُ فِي ذَلِكَ الْإِنَاءِ ، فَلَيْسَ لَهُ بُدٌّ مِنْ أَنْ يَشْرَبَ فَيَصْهَرُ مَا فِي بَطْنِهِ . (٣)

- ١- كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٤ ص ٨ ح ٤٩٦٨ ، الأمامي للصدوق : ص ٥١١ ح ٧٠٧ ، مجمع البيان : ج ٦ ص ٤٧٤ نحوه وكلها عن الحسين بن زيد عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، مكارم الأخلاق : ج ٢ ص ٣٠٩ ح ٢٦٥٥ عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله ، بحار الأنوار : ج ٧٩ ص ١٢٦ ح ٥.
- ٢- الخصال : ص ١٧٩ ح ٢٤٣ ، معاني الأخبار : ص ٣٣٠ ح ١ ، بحار الأنوار : ج ٧٩ ص ١٢٩ ح ١٥ ؛ مسند ابن حنبل : ج ٧ ص ١٣٩ ح ١٩٥٨٦ ، المستدرک علی الصحیحین : ج ٤ ص ١٦٣ ح ٧٢٣٤ وفيهما «مصدق بالسكر» بدل «مدمن سحر» ، كتر العمال : ج ١٦ ص ٣١ ح ٤٣٨٠٦.
- ٣- جامع الأخبار : ص ٤٢٢ ح ١١٧٠ ، بحار الأنوار : ج ٧٩ ص ١٤٧ ح ٦٤.

۱۴۹۱. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : خدا لعنت کند شراب را و کشت کننده [درخت] آن را و افشونده شراب را و نوشنده اش را...! کسی که آن را بنوشد ، خداوند تا چهل روز نمازش را نمی پذیرد و اگر بمیرد و قطره ای از آن در شکمش باشد ، بر خداوند عز و جل است که از «طینت خبال» به او بنوشاند و آن ، زردابه بدن دوزخیان و چرکابه ای است که از فرج زنان زناکار ، خارج می شود. اینها در دیگ های جهنم جمع می شود و اهل آتش آن را می نوشند، و معده و روده های آنها و پوستشان را ذوب می کند. ۱۴۹۰. عنه صلی الله علیه و آله : الخصال به نقل از ابو موسی اشعری : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «سه کس به بهشت نمی روند: باده گسار، جادوگر و بُرنده پیوند خویشاوندی. کسی که باده گسار بمیرد ، خداوند عز و جل از نهر غوطه به او می نوشاند».

گفته شد: نهر غوطه چیست؟

فرمود: «نهری است که از چرکابه فرج های زنان روسپی جاری می شود و بوی آن ، دوزخیان را آزار می دهد». ۱۴۸۹. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سوگند به آن که مرا به حق بر انگیخت ، شرابخوار، تشنه می میرد و در قبر ، تشنه است . روز قیامت نیز تشنه بر انگیخته می شود و فریاد می زند: وای که هزار سال است تشنه ام!

پس آبی چون مس گداخته که چهره را بریان می کند و بد نوشیدنی ای است به او داده می شود و بر اثر آن ، چهره اش می پزد و دندان ها و چشمانش در آن ظرف می ریزد . او چاره ای از نوشیدن آن ندارد [و می نوشد] و هر چه در شکم اوست ، ذوب می شود . .

١٤٨٨. رسول الله صلى الله عليه وآله : الإمام علي عليه السلام في الحكم المنسوبه إليه كم من مِيرِدٍ لَهُ الماء وَالْحَمِيمُ يُغلى لَهُ!
 (١) ١٤٨٧. الإمام زين العابدين عليه السلام (لِرَجُلٍ قَالَ : لا- إلهَ إِلاَّ اللهُ) الإمام الصادق عليه السلام : قالَ اللهُ عز و جل : مَنْ
 شَرِبَ مُسْكِرًا ، أَوْ سَقَاهُ صَبِيًا لَا يَعْقِلُ ؛ سَقَيْتَهُ مِنْ مَاءِ الْحَمِيمِ ، مُعَذِّبًا أَوْ مَغْفُورًا لَهُ. (٢) ٨ / ٤ مَكَانُهُمَا الْكِتَابُ «وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا
 أَصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا * إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا». (٣)

«وَأِذَا أُلْقُوا مِنْهَا مَكَانًا ضَبِيحًا مُقَرَّنِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا». (٤)

الحديث ١٤٤٩. عنه صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله في قوله تعالى : «وَأِذَا أُلْقُوا مِنْهَا مَكَانًا ضَبِيحًا» : وَالَّذِي
 نَفْسِي بِيَدِهِ ! إِنَّهُمْ لَيْسَتْ كَرِهُونَ فِي النَّارِ كَمَا يُسْتَكْرَهُ الْوَتْدُ فِي الْحَائِطِ. (٥) راجع : ص ١٦٨ (الفصل الخامس : مواصفات جهنم /
 زفير جهنم) .

٨ / ٥ قَرَيْنُهُمَا الْكِتَابُ «وَمَنْ يَعْتَسُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقِضَ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ * وَإِنَّهُمْ لَيَصِدُّوهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ
 مُهْتَدُونَ * حَتَّى إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا آيَاتُ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعِدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبَسَّ الْقَرِينُ * وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنْتُمْ فِي الْعَذَابِ
 مُشْتَرِكُونَ». (٦)

«الْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ * مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُرِيبٍ * الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ * قَالَ قَرِينُهُ
 رَبَّنَا مَا أَطَّغَيْتَهُ وَ لَكِنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ * قَالَ لَا تَخْتَصِمُوا لَدَيَّ وَقَدْ قَدَّمْتُمْ إِلَيَّ بِالْوَعِيدِ * مَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ وَمَا أَنَا بِظَلَّامٍ
 لِلْعَبِيدِ». (٧)

- ١- شرح نهج البلاغه : ج ٢٠ ص ٣١٣ ح ٥٩٧.
- ٢- الكافي : ج ٦ ص ٣٩٧ ح ٧ عن عجلان أبي صالح ، وسائل الشيعة : ج ١٧ ص ٢٤٦ ح ٣١٩٥٩.
- ٣- الفرقان : ٦٥ و ٦٦.
- ٤- الفرقان : ١٣.
- ٥- الدر المنثور : ج ٦ ص ٢٤٠ نقلًا عن ابن أبي حاتم عن يحيى بن أبي أسيد ؛ مجمع البيان : ج ٧ ص ٢٥٧ ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٢٥٥ .
- ٦- الزخرف : ٣٦ ٣٩.
- ٧- ق : ٢٤ ٢٩.

۸ / ۴ جایگاه آنان

۸ / ۵ هم بند آنان

۱۴۵۶. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام در حکمت های منسوب به ایشان : بسا نوشنده آب خنکی [در دنیا] که جوشاب [جهنم] برایش می جوشد! ۱۴۵۷. الإمام الصادق عن آبائه علیهم السلام امام صادق علیه السلام : خداوند عز و جل فرمود: «هر کس نوشیدنی مست کننده ای بنوشد و یا آن را به طفلی نادان بنوشاند ، از آب جوشان [دوزخ] به او می نوشانم ، چه اهل عذاب باشد و چه آمرزیده». ۸ / ۴ جایگاه آنانقرآن «و کسانی که می گویند: پروردگارا! عذاب جهنم را از ما باز گردان ، که عذابش دائمی است. در حقیقت، بد قرارگاه و جایگاهی است».

«و چون آنان را در تنگنایی از آن به زنجیر کشیده بیندازند، آن جاست که مرگ را می خواهند».

حدیث ۱۴۶۴. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در باره این سخن خدای متعال : «و چون آنان را در تنگنایی بیندازند» : سوگند به آن که جانم در دست اوست ، آنان را به زور در آتش می افکنند، چنان که میخ را به زور در دیوار می کوبند.

ر . ک : ص ۱۶۹ (فصل پنجم : ویژگی های جهنم / خروش جهنم) . ۸ / ۵ هم بند آنانقرآن «و هر که از یاد خدای مهربان دل بگرداند ، شیطانی بر او می گماریم تا هم بندی برای وی باشد. و مسلماً آنها ایشان را از راه باز می دارند و آنها می پندارند که راه یافتگان اند. تا آن گاه که او [با هم بندش] به حضور ما می آید ، [خطاب به شیطان] می گوید: «ای کاش میان من و تو ، فاصله خاور تا باختر بود، که چه بد هم بندی هستی». و امروز هرگز [پشیمانی] برای شما سود نمی بخشد ؛ چون ستم کردید . در حقیقت ، شما در عذاب ، مشترک خواهید بود».

«[به آن دو فرشته خطاب می شود:] هر کافر سرسختی را در جهنم فرو افکنید ؛ هر باز دارنده از خیری، هر متجاوز شکاکی را که با خداوند ، خدایی دیگر قرار داد . او را در عذاب شدید فرو افکنید. [شیطان] هم بندش می گوید: «پروردگارا! من او را به عصیان و نداشتن ؛ بلکه خودش در گم راهی دور و درازی بود». [خدا] می فرماید: «در پیشگاه من ، با یکدیگر مستیزید که از پیش ، به شما هشدار داده بودم. پیش من ، حکم ، دگرگون نمی شود و من نسبت به بندگانم ستمکار نیستم» .

الحديث ١٤٧١. رسول الله صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : مَنْ سَرَدَ اسْمَهُ مَعَ إِمَامٍ جَائِرٍ كَانَ قَرِينَهُ فِي النَّارِ .
 (١) ١٤٧٢. عنه صلى الله عليه وآله : عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَنْ خَفَّ لِسِيْلَطَانٍ جَائِرٍ فِي حَاجِهِ كَانَ قَرِينَهُ فِي النَّارِ .
 (٢) ١٤٧٣. رسول الله صلى الله عليه وآله : الْإِمَامُ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ : مَنْ لَا يَسْكُنُ الْجَنَّةَ فَبَشَّرَهُ بِعَذَابِ أَلِيمٍ ، وَخِزْيِ مُقِيمٍ ، وَأَكْبَالٍ وَمَقَامِعٍ ، وَسَيْلَسِلَ طَوَالٍ ، وَمُقَطَّعَاتِ النَّيْرَانِ ، وَمُقَارَنَةِ كُلِّ شَيْطَانٍ . (٣) ١٤٧٤. عنه صلى الله عليه وآله : عَنْهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ : أَفْرَأَيْتُمْ جَزَعَ أَحَدِكُمْ مِنَ الشُّوْكَهِ تُصِيبُهُ ، وَالْعَثْرَةَ تُدْمِيهِ ، وَالرَّمْضَاءَ تُحْرِقُهُ؟ فَكَيْفَ إِذَا كَانَ بَيْنَ طَابِقَيْنِ مِنْ نَارٍ ، ضَجِيعِ حَجَرٍ ، وَقَرِينٍ شَيْطَانٍ؟! (٤) ١٤٧٥. الإمام الكاظم عليه السلام : تَفْسِيرُ الْقَمِيِّ : فِي رِوَايَةِ أَبِي الْجَارُودِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ [الْبَاقِر] عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي قَوْلِهِ : «وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ» (٥) قَالَ : أَمَّا أَهْلُ الْجَنَّةِ فُزُّوْجُوا الْخَيْرَاتِ الْحَسَنَاتِ ، وَأَمَّا أَهْلُ النَّارِ فَمَعَ كُلِّ

إِنْسَانٍ مِنْهُمْ شَيْطَانٌ . يَعْنِي قُرْنَتْ نُفُوسُ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ بِالشَّيَاطِينِ فَهُمْ قُرْنَاؤُهُمْ . (٦) راجع : ص ٢٨٨ (الفصل العاشر : عوامل دخول النار / الركون إلى الظالم) .

١- الفردوس : ج ٣ ص ٥٢٦ ح ٥٦٤٢ عن ابن مسعود .

٢- ثواب الأعمال : ص ٣٣١ ح ١ عن أبي هريره و عبد الله بن عباس ، أعلام الدين : ص ٤١١ عن عبد الله بن عباس ، عوالي اللآلى : ج ١ ص ٣٦٥ ح ٥٨ .

٣- بشاره المصطفى : ص ٣٠ عن كميل ، بحار الأنوار : ج ٧٧ ص ٢٧٦ ح ١ .

٤- نهج البلاغه : الخطبه ١٨٣ ، الدروع الواقيه : ص ٢٧١ ، تنبيه الخواطر : ج ١ ص ٦٧ ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣٠٦ ح ٦٨ .

٥- التكوير : ٧ .

٦- تفسير القمى : ج ٢ ص ٤٠٧ ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣١٣ ح ٨٦ .

حدیث ۱۴۷۸. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس نام خود را در کنار پیشوای ستمگر بیاورد، در آتش با او هم بند خواهد بود. ۱۴۷۹. الإمام الصادق علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس برای فرمان روای ستمگری در کاری بشتابد، هم بند او در آتش خواهد بود. ۱۴۸۰. عنه علیه السلام : امام علی علیه السلام : به کسی که در بهشت ساکن نمی شود، نوید ده به عذاب دردناک و خواری پایدار، و به کُندها و گرزها و زنجیرهای دراز، و به تگه های آتش و هم بندی با هر شیطانی. ۱۵۶۴. عنه علیه السلام : امام علی علیه السلام : آیا دیده اید که هر یک از شما وقتی خاری به او می خَلد، یا پایش به جایی می خورد و خونی می شود، یا داغی می سوزاندش، چگونه بی تاب می کند؟ حال، چگونه خواهد بود آن گاه که در میان دو طبقه از آتش باشد و هم بستر سنگی و هم بند شیطانی؟! ۱۵۶۵. عنه علیه السلام : تفسیر القمّی به نقل از ابو الجارود، از امام باقر علیه السلام در باره این سخن خدای بزرگ: «و آن گاه که جان ها جفت گردانیده شوند»: بهشتیان با زنان نکوخوی زیبا، جفت گردانیده می شوند، و دوزخیان، با هر نفرشان یک اهریمن هم بند می شود. یعنی

جان های کافران و منافقان، با اهریمنان به یک بند، بسته می شود. پس، آنها هم بند ایشان اند.

ر. ک: ص ۲۸۹ (فصل دهم: آنچه به دخول دوزخ می انجامد / گرایش به ستمگر) ..

٨ / ٦ حَيَاتُهُمَا لِكِتَابٍ «فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى * سَيَذَكِّرْ مَنْ يَخْشَى * وَ يَتَجَبَّبَهَا الْأَشْقَى * الَّذِي يَصَلَّى النَّارَ الْكُبْرَى * ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى» . (١)

«إِنَّهُ مَنْ يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى» . (٢)

«مِنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَى مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ * يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ» . (٣)

الحديث ١٥٧٣. الإمام علي عليه السلام في صفة القائم على صحيح مسلم عن أبي سعيد الخدري عن رسول الله صلى الله عليه وآله : ... أميا أهل النار الذين هم أهلها فإنهم لا يموتون فيها ولا يحيون ، ولكن ناس أصابتهم النار بلذونهم أو قال : بخطاياهم فأماتهم إمامته ، حتى إذا كانوا فحما ، أذن بالشفاعة ، فجاء بهم ضبائر ضبائر ، فبثوا على أنهار الجنة ، ثم قيل : يا أهل الجنة أفيضوا عليهم ، فيثبتون نبات

الجنة تكون في حميل السيل (٤) . (٥) .

١- الأعلى : ١٣٩ .

٢- طه : ٧٤ .

٣- إبراهيم : ١٦ و ١٧ .

٤- حميل السيل : وهو ما يجيء به السيل من طين أو غثاء وغيره (النهاية : ج ١ ص ٤٤٢ «حمل») .

٥- صحيح مسلم : ج ١ ص ١٧٢ ح ٣٠٦ ، سنن ابن ماجه : ج ٢ ص ١٤٤١ ح ٤٣٠٩ ، مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٢٤ ح ١١٠٧٧ ، تفسير ابن كثير : ج ٥ ص ٢٩٩ ، سنن الدارمي : ج ٢ ص ٧٨٨ ح ٢٧١٣ نحوه ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٣٢ ح ٣٩٥٢٩ .

۸ / ۶ زندگی آنان

۸ / ۶ زندگی آنانقرآن «پس پند ده، اگر پند سود می بخشد. آن کس که بترسد، به زودی عبرت می گیرد. و نگون بخت، خود را از آن، دور می دارد؛ همان کس که در آتش بزرگ درمی آید. آن گاه، نه در آن می میرد و نه زندگانی می یابد».

«هر که به نزد پروردگارش، گنهکار رود، جهنم برای اوست که نه در آن می میرد و نه زندگانی می یابد».

«[آن کس که] دوزخ پیش روی اوست و به او از آبی آمیخته به خون و چرک نوشانده می شود، آن را جرعه جرعه می نوشد. نمی تواند آن را فرو ببرد، و مرگ از هر طرف به سویش می آید؛ ولی نمی میرد و عذابی سنگین به دنبال دارد».

حدیث ۱۵۸۱. رسول الله صلی الله علیه و آله : صحیح مسلم به نقل از ابو سعید خدری از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : ... اما اهل آتش که ساکن آن اند، در آن، نه می میرند و نه زنده اند؛ لیکن آتش، عده ای را، به سبب گناهانشان یا فرمود: خطاهایشان فرو می گیرد و آنها را می میراند و هنگامی که چون زغال شدند، اجازه شفاعت [در حق آنان] داده می شود. پس آنان را بسته بسته می آورند و بر [کناره] نهرهای بهشت می پاشند. آن گاه گفته می شود: «ای اهل بهشت! بر آنان [آبِ زندگی] پاشید» و آن [بدن های زغال شده دوزخی]ها،

چون دانه که در گل و لای سیلاب می رُوید، خواهند رویید .

١٥٨٢. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام على عليه السلام : إِنَّ أَهْلَ النَّارِ لَمَّا عَلَى الرَّقُومِ وَالصَّرِيحِ فِي بُطُونِهِمْ كَعَلِيِّ الْحَمِيمِ سَأَلُوا الشَّرَابَ ، فَأُتُوا بِشَرَابٍ غَسَاقٍ وَصَدِيدٍ «يَتَجَرَّعُهُ وَ لَا يَكَادُ يُسَبِّغُهُ وَ يَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَ مَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَ مِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ» (١) ، وَحَمِيمٌ يَغْلَى بِهِ جَهَنَّمُ مُنْذُ خُلِقَتْ ، «كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَ سَاءَتْ مُرْتَفَقًا» (٢) . (٣) .

١- إبراهيم : ١٧ .

٢- الكهف : ٢٩ .

٣- تفسير العياشي : ج ٢ ص ٢٢٣ ح ٧ عن مسعده بن صدقه عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣٠٢ ح ٥٨ .

۱۵۸۳. عنه صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام : دوزخیان، چون زقوم و خار خشک ، در شکم هایشان مانند آب جوش، به غلغل آمد، آب درخواست می کنند . پس نوشیدنی ای از زردآب و چرکاب برایشان آورده می شود که « [هر یک از آنان] آن را جرعه جرعه می نوشد ؛ ولی نمی تواند آن را فرو ببرد . مرگ از هر طرف به سویش می آید ؛ ولی نمی میرد و عذابی سخت به دنبال دارد» و نیز آبی جوشان که از زمانی که جهنم آفریده شده است، «همچنان در آن جا همانند مس گداخته می جوشد و چهره ها را بریان می کند . چه بد نوشیدنی ای است آن ، و چه بد رامشگاهی است دوزخ!» . .

الفصل التاسع: أحوال أهل النار ٩ / احتجاج الله على أهل النار الكتاب «والَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَافِرٍ * وَهُمْ يَصْطَرِحُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوْ لَمْ نَعْمَرْكُمْ مَا يُتَذَكَّرُ فِيهِ مِنْ تَذَكَّرٍ وَجَاءَكُمْ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ» . (١)

«وَأَمَّا يَوْمَ يَأْتِيهَا الْمَاجِرُونَ * أَلَمْ أَعْهِدْ إِلَىٰكُمْ يَبْنَىٰءَ آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ * وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ * وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ * هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ» . (٢)

الحديث ١٥٩١. رسول الله صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : يُؤمَّرُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِنَاسٍ مِنَ النَّاسِ إِلَى الْجَنَّةِ ، حَتَّى إِذَا دَنَوْا مِنْهَا وَاسْتَنْشَقُوا رَائِحَتَهَا وَنَظَرُوا إِلَى قُصُورِهَا وَإِلَى مَا أَعَدَّ اللَّهُ لِأَهْلِهَا فِيهَا نَادُوا أَنْ اصْرِفُوهُمْ عَنْهَا ، لَا نَصِيبَ لَهُمْ فِيهَا !

فَيَرْجِعُونَ بِحَسْرَةٍ مَا رَجَعَ الْأَوَّلُونَ بِمِثْلِهَا ، فَيَقُولُونَ : يَا رَبَّنَا ! لَوْ أَدْخَلْتَنَا النَّارَ قَبْلَ أَنْ تَرِينَا مَا أَرَيْتَنَا مِنْ ثَوَابِكَ وَمَا أَعَدَدْتَ فِيهَا لِوَلِيِّكَ كَانَ أَهْوَنَ عَلَيْنَا .

قال : ذاك أردت بكم ، كنتم إذا خلوتهم بارزتموني بالعظيم ، وإذا لقيتم الناس لقيتموهم مخبتين ، تراوون الناس بخلاف ما تعطونني بقلوبكم ، هبتم الناس ولم تهابوني ، وأجلتم الناس ولم تجلوني ، وتركتهم للناس ولم تتركوا لي ، فاليوم أذيقكم العذاب الأليم ما حرمتكم من الثواب . (٣) راجع : ص ٣٨٠ و ٣٨٨ (الفصل العاشر : عوامل دخول النار / الرياء ، الكفران) ، وص ٥٣٤ (الفصل الثاني عشر : نظام جهنم / أول من يدخل النار) .

١- فاطر : ٣٦ و ٣٧ .

٢- يس : ٥٩ ٦٣ .

٣- البعث والنشور : ص ٣٢٨ ح ٥٩٩ ، المعجم الكبير : ج ١٧ ص ٨٦ ح ١٩٩ ، المعجم الأوسط : ج ٥ ص ٣٣٦ ح ٥٤٧٨ ، حليه الأولياء : ج ٤ ص ١٢٥ كلها عن عدى بن حاتم ، كنز العمال : ج ٣ ص ٤٨٤ ح ٧٥٣٧ .

فصل نهم: احوال دوزخیان

۹ / ۱ احتجاج خدا بر دوزخیان

فصل نهم: احوال دوزخیان ۹ / ۱ احتجاج خدا بر دوزخیانقرآن «و [لی] کسانی که کافر شده اند، آتش جهنم برای آنان خواهد بود. [حکم مرگ] بر ایشان [جاری] نمی شود تا بمیرند، و نه عذاب آن از ایشان کاسته شود. [آری،] هر ناسپاسی را چنین کیفر می دهیم. و آنان در آن جا فریاد بر می آورند: «پروردگارا! ما را بیرون بیاور، تا غیر از آنچه می کردیم، کار شایسته کنیم». مگر شما را [آن قدر] عمر دراز ندادیم که هر کس که باید در آن عبرت گیرد، عبرت می گرفت؛ و [آیا] برای شما هشدار دهنده نیامد؟ پس بچشید که برای ستمگران، یآوری نیست».

«و ای گناهکاران! امروز [از بی گناهان] جدا شوید. ای فرزندان آدم! مگر با شما عهد نکرده بودم که شیطان را مپرستید که وی دشمن آشکار شماست و اینکه مرا مپرستید؟ این است راه راست! و [او] گروهی انبوه از میان شما را سخت گم راه کرد. آیا تعقل نمی کردید؟ این است جهنمی که به شما وعده داده می شد!».

حدیث ۱۶۰۰. الإمام الرضا علیه السلام (فیما رواه عَنْهُ الْفَضْلُ بْنُ شاذَانَ مِنْ عَمَلٍ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : در روز قیامت، امر می شود که گروهی از مردم را به سوی بهشت ببرند. هنگامی که نزدیک آن می رسند و بوی بهشت را استشمام می کنند و چشمشان به کوشک های آن و دیگر چیزهایی می افتد که خداوند برای بهشتیان آماده کرده است، ندا می آید که: «آنان را بر گردانید که بهره ای در آن ندارند».

پس با چنان حسرت و افسوسی باز می گردند که هیچ کس با چنان حسرتی باز نگشته است. می گویند: پروردگارا! اگر پیش از آن که به ما نشان دهی آنچه را نشانمان دادی، از پاداشت و نعمت هایی که در بهشت آماده کرده ای، ما را به آتش می بردی، برایمان آسان تر بود.

خداوند می فرماید: «این کار را عمدا با شما کردم؛ چرا که شما در خلوت خود، با ارتکاب گناهان به جنگ با من بر می خاستید؛ ولی هر گاه با مردم رو به رو می شدید، فروتنانه برخورد می کردید. به وارونه آنچه در دل هایتان با من بودید، به مردم وانمود می کردید. از مردم می ترسیدید و از من نمی ترسیدید. مردم را بزرگ می داشتید و مرا بزرگ نمی داشتید. به خاطر مردم [گناه و خلاف را] ترک می کردید و به خاطر من ترک نمی کردید. پس، امروز با محروم کردنتان از پاداشت، عذاب دردناک را به شما می چشانم».

ر. ک: ص ۳۸۱ و ۳۸۹ (فصل دهم: آنچه به دخول دوزخ می انجامد / ریا و ناسپاسی) و ص ۵۳۵ (فصل دوازدهم: نظام دوزخ / نخستین کسی که وارد آتش می شود).

احتجاج خزنه جهنم على اهل النار الكتاب «وَسَبِقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا فَفُتِحَتْ أَبُوٰ بِهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ» (١).

«وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ * إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهيقًا وَهِيَ تَفُورُ * تَكَادُ تَمَيِّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ * قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ» (٢).

١- الزمر : ٧١ .

٢- الملك : ٩٦ .

۹ / ۲ احتجاج نگهبانان جهنم بر دوزخیان

۹ / ۲ احتجاج نگهبانان جهنم بر دوزخیانقرآن «و کسانی که کافر شده اند، گروه گروه به سوی جهنم رانده شوند، تا چون بدان رسند، درهای آن [به رویشان] گشوده می گردد و نگهبانانش به آنان می گویند: «مگر فرستادگانی از خودتان بر شما نیامدند که آیات پروردگارتان را بر شما بخوانند و به دیدار چنین روزی شما را هشدار دهند؟». می گویند: «چرا!»؛ ولی فرمان عذاب بر کافران، واجب آمد.» .

«و کسانی که پروردگارشان را انکار کردند، عذاب آتش جهنم خواهند داشت و چه بد سرانجامی است! چون در آن جا افکنده شوند، از آن خروشی می شنوند، در حالی که می جوشد. نزدیک است که از خشم، شکافته شود. هر بار که گروهی در آن افکنده شوند، نگاهبانان آن از ایشان می پرسند: «مگر شما را هشدار دهنده ای نیامد؟». می گویند: «چرا؛ هشدار دهنده ای به سوی ما آمد؛ اما ما تکذیب کردیم و گفتیم: خدا چیزی فرو نفرستاده است. شما جز در گم راهی بزرگ نیستید» .

الحديث ١٦١١. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام الباقر عليه السلام : وأنزل في سورة تبارك : «كَلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ * قَالُوا بَلَى قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ * فَهَوْلَاءَ مُشْرِكُونَ . (١) ١٦١٢. سنن ابن ماجه عن سعد المؤذن : الإمام الصادق عليه السلام لما سأله رجل فقال : لَأَيِّ شَيْءٍ بَعَثَ اللَّهُ الْأَنْبِيَاءَ وَالرُّسُلَ إِلَى النَّاسِ ؟ : لِنَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ، وَلِنَلَّا يَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِن بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ ، وَلِنَكُونَ حُجَّةً لِلَّهِ عَلَيْهِمْ ، أَلَا تَسْمَعُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ حِكَايَةَ عَن خَزَنَةِ جَهَنَّمَ وَاحْتِجَاجِهِمْ عَلَى أَهْلِ النَّارِ بِالْأَنْبِيَاءِ وَالرُّسُلِ : «أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ * قَالُوا بَلَى قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ» (٢) ؟ (٣) راجع : ص ٢٣٤ (طلب الطعام والشراب) .

٩ / ٣ شهادة أعضاء أهل النار عليهما الكتاب «وَيَوْمَ يُخْشَرُ أَعْيَادُهُ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ * حَتَّى إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَرُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ» . (٤)

«الْيَوْمَ نَخِمْ عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ» . (٥)

١- .. الكافي : ج ٢ ص ٣٠ ح ١ عن محمد بن سالم ، بحار الأنوار : ج ٦٩ ص ٨٧ ح ٣٠ .

٢- .. الملك : ٨ و ٩ .

٣- .. علل الشرائع : ص ١٢١ ح ٤ عن أبي بصير ، بحار الأنوار : ج ١١ ص ٣٩ ح ٣٧ .

٤- .فصلت : ١٩ و ٢٠ .

٥- .يس : ٦٥ .

۳ / ۹ گواهی عضوهای بدن اهل آتش بر ضد آنها

حدیث ۱۶۲۰. عنه صلی الله علیه و آله (کَانَ إِذَا رَأَى الْهَلَالَ قَالَ) امام باقر علیه السلام : و در سوره تبارک نازل فرمود : «هر گاه گروهی در دوزخ افکنده شوند ، دوزخبانان از آنها می پرسند : آیا بیم دهنده ای سوی شما نیامده بود؟ می گویند : چرا ، بیم دهنده ای آمد ؛ اما ما تکذیب کردیم و گفتیم : خدا چیزی فرو نفرستاده است» . اینها مشرکان اند . ۱۶۲۱. الإمام علی علیه السلام (أيضا) امام صادق علیه السلام در پاسخ به سؤال مردی که از ایشان پرسید : برای چه خداوند ، پیامبران و رسولان را به سوی مردم فرستاده است؟ : برای این که با آمدن پیامبران ، دیگر مردم را بر خداوند ، حجتی نباشد . نگویند : نوید دهنده و بیم دهنده ای نزد ما نیامد ، و خدا بر آنها حجت داشته باشد . آیا نشنیده ای که خداوند عز و جل از زبان دوزخبانان که به وجود پیامبران و رسولان بر اهل دوزخ احتجاج می کنند ، می فرماید : «آیا هشدار دهنده ای برای شما نیامد ؟ می گویند : «چرا ، هشدار دهنده ای برایمان آمد ؛ اما ما تکذیب کردیم و گفتیم : خدا چیزی نازل نکرده است . شما نیستید مگر در گم راهی بزرگ» .» .

ر . ک : ص ۲۳۵ (درخواست آب و غذا) . ۳ / ۹ گواهی عضوهای بدن اهل آتش بر ضد آنهاقرآن«و [یاد کن] روزی را که دشمنان خدا به سوی آتش گردآورده و بازداشت [و دسته دسته تقسیم] می شوند ، تا چون بدان رسند ، گوششان و دیدگانشان و پوستشان به آنچه می کرده اند ، بر ضدشان گواهی دهند» .

«امروز بر دهان های آنان مُهر می نهیم ، و دست هایشان با ما سخن می گویند و پاهایشان بدانچه فراهم می ساختند ، گواهی می دهند» .

الحديث ١٦٢٨. رسول الله صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : تَجِيئُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى أَفْوَاهِكُمْ الْفِدَامَ (١) ، وَإِنَّ أَوَّلَ مَا يَتَكَلَّمُ مِنَ الْمَادِمِيِّ فَحِذُّهُ وَكَفُّهُ . (٢) ١٦٢٩. عنه صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : إِنَّ أَوَّلَ عَظْمٍ مِنَ اللَّائِنِ يَتَكَلَّمُ يَوْمَ يُحْتَمُّ عَلَى الْأَفْوَاهِ فَحِذُّهُ مِنَ الرَّجْلِ الشَّمَالِ . (٣) ١٦٣٠. الكافي عن يعقوب بن شعيب : عنه صلى الله عليه وآله : ما لى أُمِّسِكَ بِحُجْرِكُمْ عَنِ النَّارِ ! أَلَا إِنَّ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ دَاعِيٌّ وَإِنَّهُ سَائِلِي : هَلْ بَلَغْتَ عِبَادَةَ ؟ وَإِنِّي قَائِلٌ : رَبِّ إِنِّي قَدِ بَلَغْتُهُمْ . فَلْيَبْلُغِ الشَّاهِدُ مِنْكُمْ الْغَائِبَ ، ثُمَّ إِنَّكُمْ مِيدَعُونَ مُفْعَمَةً أَفْوَاهِكُمْ بِالْفِدَامِ ، ثُمَّ إِنَّ أَوَّلَ مَا يُبَيِّنُ عَنْ أَحَدِكُمْ لَفَحِذُّهُ وَكَفُّهُ . (٤) ١٦٣١. الإمام الصادق عليه السلام : المستدرک علی الصحیحین عن أنس بن مالک : ضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ذَاتَ يَوْمٍ أَوْ تَبَسَّمَ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : أَلَا تَسْأَلُونِي مِنْ أَىِّ شَىءٍ ضَحِكْتُ ؟ فَقَالَ : عَجِبْتُ مِنْ مُجَادَلَةِ الْعَبْدِ رَبَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، يَقُولُ : يَا رَبِّ ! أَلَيْسَ وَعَدْتَنِي أَنْ لَا تَظْلِمَنِي ؟ قَالَ : بَلَى ، قَالَ : فَإِنِّي لَا أَقْبَلُ عَلَيَّ شَهَادَةَ شَاهِدٍ إِلَّا مِنْ نَفْسِي ، فَيَقُولُ : أَوْ لَيْسَ كَفَى بِي شَهِيدًا وَبِالْمَلَائِكَةِ الْكِرَامِ الْكَاتِبِينَ ؟

قَالَ : فَيُرَدُّ هَذَا الْكَلَامَ مَرَّاتٍ فَيُحْتَمُّ عَلَى فِيهِ وَتَكَلَّمُ أَرْكَانُهُ بِمَا كَانَ يَعْمَلُ ،

فَيَقُولُ : بَعْدًا لَكُمْ وَسَحَقًا ، عَنْكُمْ كُنْتُ أُجَادِلُ . (٥) .

١-.. الْفِدَامُ : مَا يُشَدُّ عَلَى فَمِ الْإِيرِيْقِ وَالْكُوْزِ لِتَصْفِيهِ الشَّرَابِ الَّذِي فِيهِ (النهاية : ج ٣ ص ٤٢١ «فدم»).

٢- .مسند ابن حنبل : ج ٧ ص ٣٣٦ ح ٢٠٠٤٦ ، المستدرک علی الصحیحین : ج ٢ ص ٤٧٧ ح ٣٦٤٥ ، المعجم الأوسط : ج ٦ ص ٢٢٠ ح ٦٢٣٩ ، تفسير الطبري : ج ١٢ الجزء ٢٤ ص ١٠٧ كلها عن معاوية بن حيدة ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٣٧٥ ح ٣٨٩٩٧ .

٣- .مسند ابن حنبل : ج ٦ ص ١٣٤ ح ١٧٣٧٩ ، المعجم الكبير : ج ١٧ ص ٣٣٣ ح ٩٢١ ، تفسير الطبري : ج ١٢ الجزء ٢٤ ص ١٠٧ ، تفسير القرطبي : ج ١٥ ص ٤٩ ، تفسير ابن كثير : ج ٦ ص ٥٧٣ ، تفسير الثعلبي : ج ٨ ص ١٣٤ كلها عن عقبه بن عامر ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٣٧٥ ح ٣٨٩٩٤ .

٤- .مسند ابن حنبل : ج ٧ ص ٢٤١ ح ٢٠٠٦٣ ، المستدرک علی الصحیحین : ج ٤ ص ٦٤٣ ح ٨٧٧٤ ، المعجم الكبير : ج ١٩ ص ٤٠٧ ح ٩٦٩ ، المصنّف لعبد الرزّاق : ج ١١ ص ١٣٠ ح ٢٠١١٥ ، تفسير الطبري : ج ١٢ الجزء ٢٤ ص ١٠٧ كلها عن معاوية بن حيدة ، كنز العمال : ج ١ ص ٩٦ ح ٤٢٧ .

٥- .المستدرک علی الصحیحین : ج ٤ ص ٦٤٤ ح ٨٧٧٨ ، مسند أبي يعلى : ج ٤ ص ١٠٥ ح ٣٩٦٢ ، تفسير الطبري : ج ١٢ الجزء ٢٤ ص ١٠٧ ، جامع بيان العلم : ج ٢ ص ١٠٠ ، تفسير ابن كثير : ج ٦ ص ٥٧١ ، تفسير الثعلبي : ج ٨ ص ٩١ كلها نحوه ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٣٧٥ ح ٣٨٩٩٣ .

حدیث ۱۶۳۳. الإمام علی علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: روز قیامت، در حالی می آید که بردهان هایتان پوزه بند زده شده است، و نخستین چیزی که از آدمی سخن می گوید، ران و دست اوست. ۱۶۳۴. صحیح البخاری عن مالک عن محمد بن أبی بکر الثقفی: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: نخستین استخوان انسان که در آن روزی که دهان ها مهر می شوند، سخن می گوید، استخوان پای چپ اوست. ۱۶۳۵. کنز العمال عن عبیده: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: من نمی توانم مانع رفتن شما به آتش شوم. پروردگرم عز و جل مرا می خواند و از من می پرسد که آیا [پیام او را] به بندگانش ابلاغ کرده ام و من می گویم: پروردگارا! ابلاغ کردم. بنا بر این، حاضران شما به غایبان ابلاغ کنید. وانگهی شما را در حالی که پوزه بند بر دهان هایتان زده شده است، فرا می خوانند. آن گاه نخستین عضوی که از هر یک از شما به سخن می آید، ران و دست اوست. ۱۶۳۶. مستطرفات السرائر عن محمد بن مسلم عن الإمام الباق المستدرک علی الصحیحین به نقل از انس بن مالک: یک روز پیامبر خدا صلی الله علیه و آله خندید یا تبسم کرد و سپس فرمود: «آیا نمی پرسید که از چه چیز می خندم؟». فرمود: «از مجادله بنده با پروردگارش در روز قیامت تعجب کردم. بنده می گوید: پروردگارا! مگر تو مرا وعده ندادی که به من ستم نکنی؟ خداوند می فرماید: چرا. بنده می گوید: پس، من هم شهادت هیچ گواهی را نمی پذیرم، مگر این که آن گواه از خودم باشد. خداوند می فرماید: آیا گواهی خود من و فرشتگان بزرگوار نویسنده اعمال، کافی نیست؟ و این سخن را چند بار تکرار می کند. سپس دهان او را مهر می کنند و اندام هایش از آنچه انجام داده اند، سخن

می گویند بنده به آنها می گوید: گم شوید، مرگتان باد! من از شما دفاع می کردم»..

١٦٣٧. رسول الله صلى الله عليه وآله : الإمام على عليه السلام في خطبه بليغ خاليه من الألف في أحوال الإنسان يوم القيامة :
 يُلجِئُهُ (١) عَرَقَهُ ، وَيَحْفَرُهُ (٢) قَلْفَهُ ، عَابِرْتُهُ غَيْرَ مَرَحُومَةٍ ، وَصِيرَ رَحْتَهُ غَيْرَ مَسْمُوعَةٍ ، وَحُجَّتُهُ غَيْرَ مَقْبُولَةٍ ، وَتَوَوَّلَ (٣) صَحِيفَتَهُ ،
 وَتَبَّيَّنَ جَرِيرَتُهُ ، وَنَطَقَ كُلُّ عَضْوٍ مِنْهُ بِسُوءِ عَمَلِهِ ، فَشَهِدَتْ عَيْنُهُ بِنَظَرِهِ ، وَيَدُهُ بِبَطْشِهِ ، وَرِجْلُهُ بِخَطْوِهِ ، وَجِلْدُهُ بِمَسِّهِ ، وَفَرْجُهُ بِلَمْسِهِ ،
 وَبُهِدَّتْهُ مُنْكَرٌ وَنَكِيرٌ ، وَكَشَفَ عَنْهُ بَصِيرٌ ، فَسَلِسَلَ جِيدَهُ (٤) ، وَغَلَّتْ يَدُهُ ، وَسِيقَ يُسْحَبُ وَحَدَهُ ، فَوَرَدَ جَهَنَّمَ بِكَرْبٍ شَدِيدٍ ،
 وَظَلَّ يُعَذَّبُ فِي جَحِيمٍ ، وَيُسْقَى شَرِبَةً مِنْ حَمِيمٍ ، تَشْوَى وَجْهَهُ ، وَتَسْلَخُ جِلْدَهُ ، يَضْرِبُهُ زَبْتِيَّتُهُ (٥) بِمَقْمَعٍ مِنْ حَدِيدٍ ، يَعُودُ جِلْدُهُ
 بَعْدَ نُضِجِهِ بِجِلْدٍ جَدِيدٍ ، يَسْتَعِيثُ فَيُعْرِضُ عَنْهُ خَزَنَةُ جَهَنَّمَ ، وَيَسْتَصْرِخُ فَيَلْبَثُ حُقْبَةً (٦) بِنَدَمٍ ، نَعُودُ بَرِّ قَدِيرٍ مِنْ شَرِّ كُلِّ مَصِيرٍ .
 (٧) ١٦٣٨. الفقه المنسوب للإمام الرضا عليه السلام : تفسير العياشي عن أبي معمر السعدى : أتى علينا عليه السلام رجل فقال : يا
 أمير المؤمنين ، إني شككت في كتاب الله المنزل ، فقال له علي عليه السلام : ثكلتك أمك ، وكيف شككت في كتاب الله
 المنزل ؟ فقال له الرجل : لأتني وحيدت الكتاب يكذب بعضه بعضا وينقض بعضه بعضا ! قال : فهات الذي شككت فيه ، فقال :
 لئن الله يقول : «يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَ المَلَأَكَةُ صِيْفًا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا» (٨) ، وَيَقُولُ حَيْثُ اسْتَنْطَقُوا ،
 قَالَ اللَّهُ : «وَاللَّهِ رَبَّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ» ، وَيَقُولُ : «يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُمْ بِبَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُمْ بَعْضًا» ، وَيَقُولُ : «إِنَّ ذَٰلِكَ لَحَقٌّ
 تَخَاصُمَ أَهْلِ النَّارِ» ، وَيَقُولُ «لَا تَخَصَّصُوا لِمَا لَمْ يَخَصَّصْ» ، وَيَقُولُ : «الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا
 يَكْسِبُونَ» ، فَمَرَّةً يَتَكَلَّمُونَ ، وَمَرَّةً لَا- يَتَكَلَّمُونَ ، وَمَرَّةً يُنطِقُ الْجُلُودَ وَالْأَيْدِي وَالْأَرْجُلَ ، وَمَرَّةً لَا- يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ
 وَقَالَ صَوَابًا ، فَأَتَى ذَٰلِكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ؟

فَقَالَ لَهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ : إِنَّ ذَٰلِكَ لَيْسَ فِي مَوْطِنٍ وَاحِدٍ ، وَهِيَ فِي مَوَاطِنَ فِي ذَٰلِكَ الْيَوْمِ الَّذِي مِقْدَارُهُ خَمْسُونَ أَلْفَ سَنَةٍ ، فَجَمَعَ
 اللَّهُ الْخَلَائِقَ فِي ذَٰلِكَ الْيَوْمِ فِي مَوْطِنٍ يَتَعَارَفُونَ فِيهِ ، فَيَكَلِّمُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا وَيَسْتَعْفِرُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ، أُولَٰئِكَ الَّذِينَ بَدَتَ مِنْهُمْ
 الطَّاعَةُ مِنَ الرُّسُلِ وَالْأَتْبَاعِ ، وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى فِي دَارِ الدُّنْيَا . وَيَلْعَنُ أَهْلُ الْمَعَاصِي ٢٠ بَعْضُهُمْ بَعْضًا مِنَ الَّذِينَ بَدَتَ
 مِنْهُمْ الْمَعَاصِي فِي دَارِ الدُّنْيَا ، وَتَعَاوَنُوا عَلَى الظُّلْمِ وَالعُدْوَانِ فِي دَارِ الدُّنْيَا ، وَالمُسْتَكْبِرُونَ مِنْهُمْ ، وَالمُسْتَضْعَفُونَ يَلْعَنُ بَعْضُهُمْ
 بَعْضًا وَيَكْفُرُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا .

ثُمَّ يُجْمَعُونَ فِي مَوْطِنٍ يَفْرُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ ، وَذَٰلِكَ قَوْلُهُ «يَوْمَ يَفِرُّ المَرءُ مِنْ أَخِيهِ * وَأمِّهِ وَ أَبِيهِ * وَ صَاحِبَتِهِ وَ نَبِيهِ» إِذَا تَعَاوَنُوا
 عَلَى الظُّلْمِ وَالعُدْوَانِ فِي دَارِ الدُّنْيَا «لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ» .

ثُمَّ يُجْمَعُونَ فِي مَوْطِنٍ يَبْكُونَ فِيهِ ، فَلَوْ أَنَّ تِلْكَ الْأَصْوَاتَ بَدَتْ لِأَهْلِ الدُّنْيَا

لَأَذْهَلَتْ جَمِيعَ الْخَلَائِقِ عَنْ مَعَايِشِهِمْ ، وَصَدَعَتْ الْجِبَالَ إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ ، فَلَا يَزَالُونَ يَبْكُونَ حَتَّى يَبْكَوْنَ الدَّمَ .

ثُمَّ يَجْمَعُونَ فِي مَوْطِنٍ يُسْتَنْطِقُونَ فِيهِ ، فَيَقُولُونَ : «وَاللَّهِ رَبَّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ» وَلَا يُقْرُونَ بِمَا عَمِلُوا ، فَيَخْتِمُ عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَيَسْتَنْطِقُ
 الْاَيْدِي وَالْاَرْجُلُ وَالْجُلُودُ ، فَتَنْطِقُ ، فَتَشْهَدُ بِكُلِّ مَعْصِيَةٍ بَدَتَ مِنْهُمْ ، ثُمَّ يُرْفَعُ الخَاتَمُ عَنْ أَلْسِنَتِهِمْ فَيَقُولُونَ لِجُلُودِهِمْ وَأَيْدِيهِمْ
 وَأَرْجُلِهِمْ : لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا ؟ فَتَقُولُ : أَنْطَقْنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ !

ثُمَّ يَجْتَمِعُونَ فِي مَوْطِنٍ يُسْتَنْطَقُ فِيهِ جَمِيعُ الْخَلَائِقِ ، فَلَا يَتَكَلَّمُ أَحَدٌ « إِلَّا مَنْ أُذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا » . وَيَجْتَمِعُونَ فِي مَوْطِنٍ يَخْتَصُّهُمُونَ فِيهِ ، وَيُؤَدَّانُ لِبَعْضِ الْخَلَائِقِ مِنْ بَعْضٍ ، وَهُوَ الْقَوْلُ ، وَذَلِكَ كُلُّهُ قَبْلَ الْحِسَابِ . فَإِذَا أُخِذَ بِالْحِسَابِ شُغِلَ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا لَدَيْهِ ، نَسَأَ اللَّهُ بَرَكَهَ ذَلِكَ الْيَوْمِ . (٩) .

- ١- .يُلْجِمُهُمْ : يصل إلى أفواههم فيصير لهم بمنزلة اللجام يمنعهم من الكلام (النهاية : ج ٤ ص ٢٣٤ «لجم»).
- ٢- .الْحَفْزُ : الحَثُّ والإِعْجَالُ (النهاية : ج ١ ص ٤٠٧ «حفر»).
- ٣- .آلِ يُؤُولُ : أى رجع وصار إليه (النهاية : ج ١ ص ٨٠ «أول»).
- ٤- .الجيد : العُنُقُ (النهاية : ج ١ ص ٣٢٤).
- ٥- .الزَّبَانِيَةُ : الغلاظ الشداد واحدهم زبتيه (تاج العروس : ج ١٨ ص ٢٥٥ «زبن»).
- ٦- .الحُقْبُ : ثمانون سنه من سنين الآخره ، جمعها أحقاب (مجمع البحرين : ج ١ ص ٤٣١ «حقب»).
- ٧- .المصباح للكفعمي : ص ٩٧٠ ، أعلام الدين : ص ٧٣ نحوه ، بحار الأنوار : ج ٧٧ ص ٣٤٢ ح ٢٨ ، شرح نهج البلاغه : ج ١٩ ص ١٤٢ ، كفايه الطالب : ص ٣٩٦ عن أبي صالح وكلاهما نحوه ، كنز العمال : ج ١٦ ص ٢١٢ ح ٤٤٢٣٤ .
- ٨- .. النبأ : ٣٨ .
- ٩- .تفسير العياشي : ج ١ ص ٣٥٧ ح ١٦ ، التوحيد : ص ٢٥٥ ح ٥ عن أبي المعمر السعداني ، الاحتجاج : ج ١ ص ٥٦١ ح ١٣٧ كلاهما نحوه ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ٣١٣ ح ٧ .

۱۶۳۹. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام در خطبه ای رسا و خالی از حرف الف ، در باره احوال انسان در روز رستاخیز : عرقش بر گوشه های دهانش سرازیر می شود . تشویش و بی قراری ، طاقت از کف او می رباید ؛ امّا نه بر اشک او رحمی آورده می شود، نه فریادش شنیده می شود و نه حجتش پذیرفته می گردد . کارنامه اش به دست او داده می شود و جرم و گناهانش بر او آشکار می گردد . هر عضوی از او به کارهای بدش گویا می شود ؛ چشمش به نگاه های [نامشروع] خویش گواهی می دهد، دستش به ضربه ای که زده، پایش به گامی که برداشته، پوستش به تماسی که برقرار کرده و شرمگاهش به آمیزشی که کرده است . منکر و نکیر ، تهدیدش می کنند و پرده از دیدش کنار می رود . (۱) به گردنش زنجیر می کشند و بر دستانش کُند می زنند . تک و تنها او را می کشند و با غم و اندوهی سخت ، وارد جهنم می گردد . پس در آتش افروخته (جحیم) ، پیوسته عذاب و شکنجه می شود و از جوشاب ، چنان شربتی به او می نوشاند که چهره اش بریان و پوستش کنده می شود . دوزخبانان با گرز آهنین ، بر او می کوبند . پوست سوخته او دوباره از نو می روید . فریاد کمک سر می دهد ؛ امّا نگهبانان جهنم به او اعتنایی نمی کنند و [او باز] فریاد می زند . پس روزگاری دراز ، با پشیمانی درنگ می کند . پناه می بریم به پروردگار توانا از شرّ هر فرجامی! ۱۶۴۰. کتاب من لا یحضره الفقیه عن کامل بن العلاء : تفسیر العیاشی به نقل از ابو معمر سعدی : مردی نزد علی علیه السلام آمد و گفت : ای امیر مؤمنان! من در کتاب آسمانی خدا ، دچار شک شده ام .

علی علیه السلام به او فرمود : «مادرت در سوگت بنشیند! چگونه در کتاب آسمانی خدا ، دچار شک شده ای؟».

مرد گفت: چون ملاحظه کرده ام که آیات قرآن، یکدیگر را نفی و نقض می کنند.

فرمود: «بگو آنچه را که در آن شک کرده ای» .

مرد گفت : خداوند می فرماید : «روزی که روح و فرشتگان ، به صف می ایستند ، هیچ کس سخن نمی گوید ، مگر کسی که خدای مهربان به او اجازه دهد ، و او حقیقت را می گوید» ، و در جایی دیگر از قول آنها می فرماید : «به پروردگاران خدا سوگند که ما مشرک نبودیم» و می فرماید : «روز قیامت ، بعضی از شما بعضی دیگر را انکار و برخی از شما برخی دیگر را لعنت می کنند» و می فرماید : «این مجادله اهل آتش ، قطعاً راست است» و می فرماید : «در حضور من مجادله مکنید» و می فرماید : «امروز بر دهان های آنان مُهر می نهیم و دست هایشان با ما سخن می گویند و پاهایشان بدانچه فراهم می آوردند ، گواهی می دهند» . یک بار [می فرماید که] سخن می گویند ، یک بار سخن نمی گویند . یک بار پوست ها و دست ها و پاها سخن می گویند ، یک بار سخن نمی گویند ، مگر آن که خدای مهربان اجازه دهد و حقیقت را بگویند . اینها چگونه است ای امیر مؤمنان؟

فرمود : «اینها در یک جا نیست ؛ بلکه هر کدام مربوط به موطنی از آن روزی می شود که پنجاه هزار سال طول می کشد . در آن روز ، خداوند ، خلائق را در موطنی گرد می آورد ، و در آن جا خلائق با یکدیگر آشنا می شوند و با هم سخن می گویند و هر یک برای دیگری طلب آموزش می کند . اینان کسانی هستند که در سرای دنیا از پیامبران و پیروان آنها فرمان

برداری کرده اند و در کارهای نیک و پرهیزگاری ، همدیگر را کمک رسانده اند ؛ اما گنهکاران ، یکدیگر را لعنت می کنند و اینان کسانی هستند که در سرای دنیا از آنان گناه سر زده و در ستم و تجاوز به یکدیگر کمک کرده اند ، اعم از مستکبران و مستضعفان . آنان یکدیگر را لعنت می کنند و برخی شان برخی دیگر را انکار می نمایند . سپس در موطنی دیگر گرد می آیند که در آن جا از یکدیگر می گریزند ، و این است سخن خدا که : «روزی که آدمی از برادر و مادر و پدر و همسر و فرزندان خود می گریزد» ؛ زیرا در سرای دنیا بر ستم و تجاوز همکاری کرده اند ، «در آن روز ، هر کسی از آنان را کاری است که او را به خود مشغول می دارد» . سپس در موطنی دیگر گرد می آیند که در آن جا می گریند ، به طوری که اگر آن صداها برای مردم دنیا آشکار شود ، همه خلاق

را از از زندگی شان باز می دارد و کوه ها از هم می شکافند ، مگر آنچه خدا بخواهد . پس پیوسته می گریند تا جایی که خون گریه می کنند . سپس در موطنی دیگر گرد می آیند و در آن جا از آنها می خواهند که سخن بگویند . پس می گویند : «به پروردگاران خدا سوگند که ما مشرک نبوده ایم» و به کارهایی که می کرده اند ، اقرار نمی کنند . از این رو ، لذا خداوند بر دهان هایشان مهر می زند و از دست ها و پاها و پوست ها می خواهد که سخن بگویند ، و آنها به سخن می آیند و به هر گناهی که از ایشان سر زده است ، گواهی می دهند . آن گاه مهر از زبان هایشان برداشته می شود و به پوست ها و دست ها و پاهای خود می گویند : چرا علیه ما گواهی دادید؟ و آنها می گویند : ما را همان خدایی به سخن آورد که هر چیزی را به سخن آورده است .

سپس در موطنی دیگر گرد می آیند و از همه خلاق خواسته می شود که سخن گویند و هیچ کس زبان به سخن نمی گشاید ، «مگر کسی که خدای مهربان به او اجازه دهد و حقیقت را می گوید» . سپس در موطنی دیگر گرد می آیند و در آن جا با یکدیگر مجادله می کنند و برخی خلاق ، برخی دیگر را محکوم می کنند و این همان گفتن [حقیقت در سخن خداوند است] . همه اینها پیش از حسابرسی است ، و چون کار حسابرسی شروع شود ، هر فردی به کار خود مشغول می گردد . از خداوند ، برکت آن روز را می خواهیم . .

۱- در بیشتر منابع این حدیث، به جای «کشف عنه بصیر»، جمله: «کشف له حیث یصیر» یا «کشف له عن حیث یصیر» آمده که معنایش این است: «آن جا که به سویش روان است [یعنی جایگاهش در دوزخ]، برایش مکشوف می شود»، و ظاهراً این ضبط جمله، درست تر است، و الله اعلم .

١٦٤١. الإمام الباقر عليه السلام : الإمام الباقر عليه السلام : لَيْسَتْ تَشْهَدُ الْجَوَارِحُ عَلَى مُؤْمِنٍ ، إِنَّمَا تَشْهَدُ عَلَى مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ ، فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ فَيُعْطَى كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ ، قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : «فَمَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَأُولَئِكَ يَقْرَأُونَ كِتَابَهُمْ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا» . (١) ٩ / ٤ مكالمة أهل الجنة والنار الكتاب «وَنَادَى أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ» . (٢)

١- الكافي : ج ٢ ص ٣٢ ح ١ عن محمد بن سالم ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ٣١٨ ح ١٤ .

٢- الأعراف : ٤٤ .

۴ / ۹ گفتگوی بهشتیان و دوزخیان

۱۸۸۹. الإمام علیّ علیه السلام : امام باقر علیه السلام : اعضای بدن ، علیه مؤمن شهادت نمی دهند ؛ بلکه علیه کسی شهادت می دهند که سزاوار عذاب است ؛ امّا مؤمن ، کارنامه اش به دست راست او داده می شود . خداوند عز و جل فرموده است : «امّا کسی که کارنامه او به دست راستش داده شود ، اینان کارنامه خویش را می خوانند و به قدر نَخْک هسته خرمایی به آنها ستم نمی شود». ۴ / ۹ گفتگوی بهشتیان و دوزخیانقرآن «و بهشتیان، دوزخیان را آواز می دهند که: «ما آنچه را پروردگارمان به ما وعده داده بود، درست یافتیم . آیا شما [نیز] آنچه را پروردگارتان وعده کرده بود ، راست و درست یافتید؟» . می گویند: آری . پس آواز دهنده ای میان آنان آواز در می دهد که: «لعنت خدا بر ستمکاران باد!»» .

«وَنَادَى أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ أَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَهَا عَلَى الْكَافِرِينَ» . (١)

الحديث ١٨٨٢. موسى عليه السلام (لَمَّا وَقَفَ عَلَى فِرْعَوْنَ) الدَّرُوعُ الْوَاقِيهِ : فِي الْحَدِيثِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : أَنَّهُمْ يَعْرِفُونَ أَنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ فِي نَعِيمٍ عَظِيمٍ فَيُؤَمِّلُونَ أَنْ يُطْعِمُوهُمْ أَوْ يَسْقُوهُمْ لِيَخْفَ عَنْهُمْ بَعْضُ الْعَذَابِ الْأَلِيمِ ، كَمَا قَالَ جَلَّ جَلَالُهُ : «وَنَادَى أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ أَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ» (٢) . قَالَ : فَيَحْبَسُ عَنْهُمْ الْجَوَابُ أَرْبَعِينَ سَنَةً ، ثُمَّ يُجِيبُونَهُمْ بِلِسَانِ الْإِحْتِقَارِ وَالتَّهْوُنِ : «إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَهَا عَلَى الْكَافِرِينَ» (٣) ! فَيَزُونَ أَنَّ الْخَزَنَةَ عِنْدَهُمْ يُشَاهِدُونَ مَا قَدْ نَزَلَ بِهِمْ مِنَ الْمَصَائِبِ ، فَيُؤَمِّلُونَ أَنْ يَجِدُوا عِنْدَهُمْ فَرْجًا يَسِيَّبُ مِنَ الْأَسْبَابِ ، فَقَالَ اللَّهُ جَلَّ جَلَالُهُ : «وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَتِهِمْ جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِّنَ الْعَذَابِ» (٤) . (٥) ٩ / ٥ مَلَامَةُ أَصْحَابِ الْأَعْرَافِ أَصْحَابِ النَّارِ الْكِتَابِ «وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تَلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ * وَنَادَى أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تُسْتَكْبِرُونَ * أَهْؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ» . ٦

١- الأعراف : ٥٠ .

٢- .. الأعراف : ٥٠ .

٣- .. غافر : ٤٩ .

٤- .. الدَّرُوعُ الْوَاقِيهِ : ص ٢٧٧ ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣٠٤ ح ٦٣ .

٥- الأعراف : ٤٧ ٤٩ .

۹ / ۵ سرزنش یاران اعراف ، یاران آتش را

«و دوزخیان، بهشتیان را آواز می دهند که: «از آن آب یا از آنچه خدا روزی شما کرده، بر ما فرو ریزید». می گویند: خدا آنها را بر کافران ، حرام کرده است» .

حدیث ۱۸۷۵. عنه صلی الله علیه و آله : الدرود الواقیه : در حدیث از پیامبر صلی الله علیه و آله آمده است که آنان (دوزخیان) می دانند که بهشتیان در ناز و نعمتی عظیم به سر می برند . پس آرزو می کنند که بهشتیان به آنها غذایی یا آبی دهند تا عذاب دردناک آنان ، اندکی تخفیف یابد . خداوند عز و جل در این باره فرموده است : «و دوزخیان ، بهشتیان را آواز می دهند که : از آن آب یا از آنچه خدا روزی شما کرده ، بر ما فرو ریزید» ؛ اما چهل سال پاسخی نمی شنوند . سپس با زبان تحقیر و خفت به آنها جواب می دهند : «خدا آنها را بر کافران ، حرام کرده است» . پس چشمشان به دوزخیانان می افتد که شاهد بلاها و عذاب هایی هستند که بر سرشان آمده است . آرزو می کنند به سببی از اسباب ، نزد ایشان به گشایشی دست یابند . خداوند عز و جل در این باره نیز فرموده است : «و کسانی که در آتش اند ، به نگهبانان دوزخ می گویند : پروردگارتان را بخوانید تا یک روز از این عذاب را به ما تخفیف دهد» . ۹ / ۵ سرزنش یاران اعراف ، یاران آتش راقران» و چون چشمانشان به سوی دوزخیان گردانیده شود، می گویند: «پروردگارا! ما را در زمره گروه ستمکاران قرار مده» . و اهل اعراف، مردانی را که آنان را از سیمایشان می شناسند، ندا می دهند [و] می گویند: «جمعیت شما و آن [همه] گردنکشی که می کردید، به حال شما سودی نداشت.» * «آیا اینان همان کسان نبودند که سوگند یاد می کردید که خدا آنان را به رحمتی نخواهد رسانید؟» [اینک] به بهشت درآید. نه بیمی بر شماست و نه اندوهگین می شوید» .

الحديث ١٨٦٩. عنه عليه السلام (مِمَّا كَانَ يَدْعُو بِهِ بَعْدَ الْفَرَاغِ مِنَ الْإِس) مجمع البيان عن ابن عباس : «وَنَادَى» أَى وَسَيُنَادَى «أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رِجَالًا» من أصحاب النار «يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ» أَى بِصِفَاتِهِمْ ؛ يَدْعُونَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ وَكُنَاهُمْ ، وَيُسَيِّمُونَ رُؤْسَاءَ الْمُشْرِكِينَ . (١) ٩ / ٦ طَلَبُ التَّخْفِيفِ الْكِتَابِ «وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِنَ الْعَذَابِ * قَالُوا أَوْ لَمْ تَكُنْ تَأْتِيكُمْ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَى قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دَعُوا الْكٰفِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ * إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ * يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذِرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ» . (٢)

الحديث ١٨٦٣. الإمام على عليه السلام : الدر المنثور عن ابن جريج : بَلَّغْنَا أَنَّ أَهْلَ النَّارِ نَادُوا خَزَنَةَ جَهَنَّمَ أَنْ «ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِنَ الْعَذَابِ» فَلَمْ يُجِيبُوهُمْ مَا شَاءَ اللَّهُ ، فَلَمَّا أَجَابُوهُمْ بَعْدَ حِينٍ قَالُوا لَهُمْ : «فَادْعُوا وَمَا دَعُوا الْكٰفِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ» (٣) ، ثُمَّ نَادُوا «يَمْلِكُ» لِخَازِنِ النَّارِ

«لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ» ، فَسَكَتَ عَنْهُمْ مَالِكٌ مِقْدَارَ أَرْبَعِينَ سَيِّئَةً ، ثُمَّ أَجَابَهُمْ فَقَالَ : «إِنَّكُمْ مَا كَثُرُونَ» (٤) ، ثُمَّ نَادَى الْأَشْقِيَاءُ رَبَّهُمْ فَقَالُوا : «رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ» فَسَكَتَ عَنْهُمْ ... مِقْدَارَ الدُّنْيَا ، ثُمَّ أَجَابَهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ : «اخْسَوْا فِيهَا وَ لَا تُكَلِّمُونِ» (٥) . (٦) .

١- .. مجمع البيان : ج ٤ ص ٦٥٤ ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣٣٣ .

٢- غافر : ٥٢ ٤٩ .

٣- غافر : ٥٠ .

٤- الزخرف : ٧٧ .

٥- المؤمنون : ١٠٧ و ١٠٨ .

٦- الدر المنثور : ج ٦ ص ١٢٠ نقلاً عن ابن جرير وابن المنذر .

۹ / ۶ درخواست تخفیف

حدیث ۱۸۶۱. عنه صلی الله علیه و آله : مجمع البیان به نقل از ابن عباس ، در باره آیه : «و اهل اعراف ، مردانی را که آنها را از سیمایشان می شناسند ، ندا می دهند» : یعنی با خصوصیاتشان آنها را می شناسند و با نام و کنیه صدایشان می زنند و سرانِ مشرکان را نام می برند . ۹ / ۶ درخواست تخفیف قرآن «و کسانی که در آتش اند، به نگهبانان جهنم می گویند: «پروردگارتان را بخوانید تا یک روز از این عذاب را به ما تخفیف دهد» . می گویند: «مگر پیامبرانتان دلایل روشن به سوی شما نیاوردند؟» . می گویند: «چرا» . می گویند: «پس بخوانید ؛ ولی دعای کافران جز در بیراهه نیست» . در حقیقت، ما فرستادگان خود را و [نیز] کسانی را که گرویده اند، در زندگی دنیا و روزی که گواهان بر پای می ایستند ، یاری می کنیم ؛ همان روزی که ستمگران را پوزش خواهی شان سود نمی بخشد و برای آنان لعنت است و برایشان بدفرجامی آن سرای است» .

حدیث ۱۸۵۵. الإمام الکاظم علیه السلام (فی قُنُوتِهِ) الدرّ المثلث به نقل از ابن جریر : روایت شده است که دوزخیان به نگهبانان جهنم می گویند : «پروردگارتان را بخوانید تا یک روز از این عذاب را به ما تخفیف دهد» ؛ ولی آنان تا مدتی که خدا بخواهد ، پاسخ دوزخیان را نمی دهند و پس از مدتی که پاسخشان را می دهند، می گویند: «پس بخوانید ؛ ولی دعای کافران جز در بیراهه نیست» . دوباره به نگهبان دوزخ می گویند که : «ای مالک! پروردگارت [را بخوان تا]

جان ما را بستاند» ؛ ولی مالک نیز تا چهل سال ، پاسخ ایشان را نمی دهد و سپس در پاسخشان می گوید: «شما ماندگارید» .

آن گاه ، تیره بختان ، پروردگارشان را می خوانند و می گویند: «پروردگارا! ما را از این جا (آتش) بیرون بیاور. اگر دو باره [به بدی] باز گشتیم، در آن صورت ، ستمگر خواهیم بود» و خدا به اندازه [عمر] دنیا در پاسخ آنان سکوت می کند و آن گاه ، پاسخشان می دهد که: «در آن ، گم شوید و با من سخن مگویید» .

٩ / ٧ طَلَبُ الشَّفِيعِ وَالصَّدِيقِ الْكَتَابِ «فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ * وَ لَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ» . (١)

الحديث ١٨٤٩. الإمام زين العابدين عليه السلام : الإمام الصادق عليه السلام : لَقَدْ عَظُمَتْ مَنَزَلَةُ الصَّدِيقِ! حَتَّى إِنَّ أَهْلَ النَّارِ لَيَسْتَغِيثُونَ بِهِ ، وَيَدْعُونَهُ فِي النَّارِ قَبْلَ الْقَرِيبِ وَالْحَمِيمِ ؛ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مُخْبِرًا عَنْهُمْ : «فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ * وَ لَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ» . (٢) ٩ / ٨ طَلَبُ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ الْكَتَابِ «وَنَادَى أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ أَفِضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ» . . (٣)

«وَ إِنْ يَسْتَغِيثُوا يُعَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَ سَاءَتْ مُرْتَفَقًا» . (٤)

١- الشعراء : ١٠٠ و ١٠١ .

٢- الأُمَالِي لِلطُّوسِي : ص ٥١٧ ح ١١٣٣ و ص ٦٠٩ ح ١٢٥٩ كلاهما عن الحسن بن صالح بن حي ، بحار الأنوار : ج ٧٤ ص ١٧٦ ح ١١ .

٣- الأعراف : ٥٠ .

٤- الكهف : ٢٩ .

۹ / ۷ درخواست شفیع و دوست

۹ / ۸ درخواست آب و غذا

۹ / ۷ درخواست شفیع و دوستقرآن «پس ما نه شفاعت کنندگانی داریم و نه دوستی دلسوز» .

حدیث ۱۸۳۸. الإمام زین العابدین علیه السلام (فی مُنَاجَاةِ الْمُعْتَصِمِينَ) امام صادق علیه السلام : به راستی که دوست ، چنان جایگاه والایی دارد که حتی دوزخیان نیز از او فریادخواهی می کنند و قبل از خویشاوندان و نزدیکان ، او را به کمک می خوانند. خداوند عز و جل به نقل از آنان می فرماید: «ما نه شفاعت کنندگانی داریم و نه دوستی دلسوز». ۹ / ۸ درخواست آب و غذاقرآن «و دوزخیان، بهشتیان را آواز می دهند که: «از آن آب یا از آنچه خدا روزی تان کرده است ، بر ما فرو ریزید». [در پاسخ]می گویند: «خدا اینها را بر کافران ، حرام کرده است».

«و اگر فریادرسی جویند، به آبی چون مس گداخته که چهره ها را بریان می کند ، یاری می شوند. وه! چه بد شرابی است و چه زشت جایگاهی».

الحديث ١٨٣١. الإمام الهادي عليه السلام (في دُعاءٍ لَهُ) رسول الله صلى الله عليه وآله : يلقى على أهل النار الجوع ، فيعدل ما هُم فيه مِنَ العذاب ، فيستغيثون ، فيغاثون بِطعامٍ مِنْ ضَرِيحٍ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنَ جوعٍ ، فيستغيثون بِالطَّعامِ ، فيغاثون بِطعامٍ ذِي غُصْبَةٍ ، فيذكرون أَنَّهُمْ كانوا يُجيزونَ العُصْبَ فِي الدُّنيا بِالشَّرابِ ، فيستغيثونَ بِالشَّرابِ ، فيرفَعُ إِلَيْهِمُ الحَمِيمُ بِكَلالِبِ الحَدِيدِ ، فَإِذَا دَنَّتْ مِنْ وُجُوهِهِمْ شَوْتٌ وَجُوهُهُمُ ، فَإِذَا دَخَلَتْ بَطُونُهُمْ قَطَعَتْ ما فِي بَطُونِهِمْ .

فيقولون : أَدعوا حَزَنَةَ جَهَنَّمَ ، فيقولون : «أَوْ لَمْ تَكُ تَأْتِيكُمْ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَى قَالُوا فَاذْعُوا وَمَا دَعُوا الكُفْرِينَ إِلَّا فِي ضَلالٍ» فيقولون : أَدعوا مالِكا ، فيقولون : «يَا مالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ» ! فيجيبُهُم : «إِنَّكُمْ ما كُنْتُمْ» . (١) ١٨٣٠. عنه عليه السلام (في دُعاءٍ كانَ يَدعُو بِهِ بَعْدَ الثَّماني رَكَعٍ) الكافي عن زراره : سَأَلْتُ أبا جَعْفَرٍ عليه السلام عَنِ قولِ اللَّهِ عزَّ وِجل : «يَوْمَ تُبَدَّلُ الأَرْضُ غَيرَ الأَرْضِ» (٢)

؟ قال : تُبَدَّلُ خُبْرَةَ نَفْيِهِ يَأْكُلُ مِنْهَا النَّاسُ حَتَّى يَفْرُغُوا مِنَ الحِسابِ . فقالَ لَهُ قائلٌ : إِنَّهُم لَفِي شُغْلٍ يَوْمَئِذٍ عَنِ الأَكْلِ وَالشُّربِ ! فقالَ : إِنَّ اللَّهَ عزَّ وِجل خَلَقَ ابنَ آدَمَ أَجوفًا ، ولا بُدَّ لَهُ مِنَ الطَّعامِ وَالشَّرابِ ، أَهْمُ أَشَدُّ شُغلاً يَوْمَئِذٍ أَمْ مِنَ فِي النَّارِ ؟ فَقَدِ

استغاثوا ، وَاللَّهُ عزَّ وِجل يَقولُ : «وَإِنْ يَشْتِغِيئُوا يُعَاثُوا بِماءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الوُجوهَ بِئْسَ الشَّرابُ» . (٣) .

١- سنن الترمذی : ج ٤ ص ٧٠٧ ح ٢٥٨٦ ، صفه النار لابن أبي الدنيا : ص ٦٥ ح ٨٤ ، البعث والنشور : ص ٣٠٣ ح ٥٤٧ کلها عن أبي الدرداء ، المصنّف لابن أبي شيبه : ج ٨ ص ٩٣ ح ١٣ عن أبي الدرداء من دون إسنادٍ إليه صلى الله عليه وآله ، كترالعمال : ج ١٤ ص ٥٣١ ح ٣٩٥٢٧ وراجع : إرشاد القلوب : ص ٣٦ .

٢- إبراهيم : ٤٨ .

٣- الكافي : ج ٦ ص ٢٨٧ ح ٤ ، المحاسن : ج ٢ ص ١٥٩ ح ١٤٣٤ ، تفسير العياشي : ج ٢ ص ٣٢٧ ح ٣٠ ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ١٠٩ ح ٣٦ .

حدیث ۱۸۲۸. عنه علیه السلام (فی دُعَاءِ الْجَوْشَنِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : در دوزخیان، چنان گرسنگی ای افکنده می شود که با عذابی که در آن به سر می برند، برابری می کند. پس فریاد کمک خواهی بر می دارند؛ ولی با خوراکی از خار خشک که نه فربه می سازد و نه گرسنگی را می زداید به فریادشان رسیده می شود. دوباره فریاد بر می آورند که گرسنه ایم. این بار، خوراکی گلوگیر به آنان خورانده می شود. به یاد می آورند که در دنیا اگر لقمه ای در گلویشان گیر می کرد، آن را با نوشیدن آب فرو می بردند. پس آب می طلبند، و با چنگک های آهنی، ظرف های آب جوشان به طرفشان برده می شود. همین که به نزدیک صورت آنان می رسد، چهره هایشان را بریان می کند. و چون وارد معده هایشان شود، امعا و احشای آنها را تکه تکه می کند.

در این هنگام، می گویند: نگهبانان جهنم را بخوانید. و آنها به ایشان می گویند: «مگر پیامبرانتان دلایل روشن به سوی شما نیاوردند؟! می گویند: «چرا». می گویند: پس بخوانید؛ ولی دعای کافران جز در بیراهه نیست».

دوزخیان می گویند: مالک [دوزخ] را بخوانید [و از او خواهش کنید]، پس می گویند: «ای مالک! پروردگارت [را بخوان تا] جان ما را بستاند» و او پاسخشان می دهد که: «شما ماندگارید». ۱۸۲۷. عنه علیه السلام: الکافی به نقل از زراره: از امام باقر علیه السلام در باره این سخن خدای عز و جل پرسیدم: «روزی که زمین به زمینی دیگر بدل می شود».

فرمود: «به گرده نانی خالص تبدیل می شود و مردم از آن می خورند تا آن گاه که از حسابرسی فارغ شوند».

کسی گفت: در آن روز، آنان چندان گرفتارند که به خوردن و آشامیدن نمی رسند!

فرمود: «خداوند عز و جل آدمی زاده را میان تهی آفریده است و ناگزیر از خوردن و آشامیدن است. آیا در آن روز، آنان گرفتارترند یا کسانی که در آتش اند؟ [حتی]

کسانی هم که در آتش اند، آب [و غذا] می طلبند، و خداوند عز و جل می فرماید: «و اگر آب بطلبند، با آبی چون مس گداخته به دادشان رسیده می شود که چهره ها را بریان می کند، و چه بد نوشیدنی است آن!» ..

١٨٢٦. الإمام الكاظم عليه السلام (في حجابِه) الإمام الباقر أو الإمام الصادق عليهما السلام : إِنَّ أَهْلَ النَّارِ يَمُوتُونَ عِطَاشًا ، وَ يَدْخُلُونَ قُبُورَهُمْ عِطَاشًا ، وَيُحْشَرُونَ عِطَاشًا ، وَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ عِطَاشًا ، فَيَرْفَعُ لَهُمْ قِرَابَتُهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ فَيَقُولُونَ : «أَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ» . (١) ١٨٢٥. الإمام الصادق عليه السلام (مِنْ دُعَايِهِ لَهُ) الإمام الصادق عليه السلام : «يَوْمَ التَّنَادِ» (٢) يَوْمٌ يُنَادِي أَهْلَ النَّارِ أَهْلَ الْجَنَّةِ : «أَنْ أَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ» . (٣) ٩ / ٩ شِدَّةُ التَّخَاصُمِ الْكِتَابِ «هَذَا وَإِنَّ لِلطَّاعِينَ لَشَرَّ مَتَابٍ * جَهَنَّمَ يَصْلُونَهَا فَيَنْسِ الْمِهَادُ * هَذَا فَلْيَدْوِقُوهُ حَمِيمٌ وَ عَسَاقٌ * وَ آخِرُ مِنْ شَكْلِهِ أَرْوَجٌ * هَذَا فَوْجٌ مُقْتَحِمٌ مَعَكُمْ لَا مَرْحَبًا بِهِمْ إِنَّهُمْ صَالُوا النَّارِ * قَالُوا بَلْ أَنْتُمْ لَا مَرْحَبًا بِكُمْ أَنْتُمْ قَدَّمْتُمُوهُ لَنَا فَيَنْسِ الْقِرَارُ * قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا هَذَا فَرِدْهُ عَذَابًا ضِعْفًا فِي النَّارِ * وَقَالُوا مَا لَنَا لَا نَرَى رِجَالًا كُنَّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرَارِ * أَتَخَذْنَاهُمْ سِحْرِيًّا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمْ الْأَبْصَارُ * إِنَّ ذَٰلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُّمِ أَهْلِ النَّارِ» . (٤)

«احْشُرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَ أَرْوَجُهُمْ وَ مَا كَانُوا يَعْبُدُونَ * مِنْ دُونِ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْجَحِيمِ * وَقِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ * مَا لَكُمْ لَا تَنْصَرِفُونَ * بَلْ هُمْ الْيَوْمَ مُسْتَسْلِمُونَ * وَ أَقْبَلْ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ * قَالُوا إِنَّا كُنَّا نَتَّبِعُكَ تَائِبِينَ عَنِ الْيَمِينِ * قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ * وَ مَا كَانْ لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا طَافِينَ * فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَا إِنَّا لَمَذَابِقُونَ * فَأَعْوَيْنَاكُمْ إِنَّا كُنَّا غَاوِينَ * فَإِنَّهُمْ يُؤَمِّدُونَ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ * إِنَّا كَذَّابٌ لَكُمْ نَفَعُ بِالْمُجْرِمِينَ * إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ * وَ يَقُولُونَ أَئِنَّا لَتَارِكُوا آلِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَجْنُونٍ * بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَ صَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ * إِنَّكُمْ لَمَذَابِقُوا الْعَذَابِ الْأَلِيمِ * وَ مَا تُجْرُونَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ» . (٥)

«وَ إِذْ يَتَحَاجُّونَ فِي النَّارِ فَيَقُولُ الضُّعْفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِنَ النَّارِ * قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّ اللَّهَ قَدَّ حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ» . (٦)

«وَ بَرَزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ * وَ قِيلَ لَهُمْ آيْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ * مِنْ دُونِ اللَّهِ هَلْ يَنْصُرُونَكُمْ أَوْ يَنْتَصِرُونَ * فَكَبِكَبُوا فِيهَا هُمْ وَ الْغَاوُونَ * وَ جُنُودُ إِبْلِيسَ أَجْمَعُونَ * قَالُوا وَ هُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ * تَاللَّهِ إِنْ كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ * إِذْ نُسَوِّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ * وَ مَا أَضَلَّنَا إِلَّا الْمُجْرِمُونَ * فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ * وَ لَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ * فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ * إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً وَ مَا كَانَ أَكْثَرَهُمْ مُؤْمِنِينَ» . (٧)

«قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ فِي النَّارِ كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعَنَتْ أُخْتَهَا حَتَّى إِذَا آذَرُكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ أُخْرَاهُمْ لِأَوْلَاهُمْ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَتَيْهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِنَ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٍ وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ * وَقَالَتْ أَوْلَاهُمْ لِأَخْرَاهُمْ فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ» . (٨)

٢-.. غافر : ٣٢ .

٣- .معانى الأخبار : ص ١٥٦ عن حفص بن غياث ، تفسير العياشى : ج ٢ ص ١٩ ح ٥٠ عن الزهرى ، تفسير القمى : ج ٢ ص ٢٥٦ من دون إسناد إلى أحدٍ من أهل البيت عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ٥٩ ح ٥ .

٤- .ص : ٦٤ ٥٥ .

٥- .الصافات : ٣٩ ٢٢ .

٦- .غافر : ٤٧ و ٤٨ .

٧- .الشعراء : ١٠٣ ٩١ .

٨- .الأعراف : ٣٨ و ٣٩ .

۱۸۱۶. الإمام علیّ علیه السلام: امام باقر یا امام صادق علیهما السلام: اهل آتش، تشنه می میرند و تشنه وارد قبرهایشان می شوند و تشنه به حشر می آیند و تشنه داخل دوزخ می شوند. پس، خویشاوندانشان را از دور در بهشت می بینند و به آنها می گویند: «از آن آب یا از آنچه خدا روزی تان کرده است، بر ما فرو ریزید». ۱۸۱۵. رسول الله صلی الله علیه و آله: امام صادق علیه السلام: «روزِ ندا دادن به یکدیگر» روزی است که دوزخیان به بهشتیان ندا می دهند که: «از آن آب یا از آنچه خدا روزی تان کرده است، بر ما فرو ریزید». ۹ / ۹ ستیزه گری شدید قرآن «این است [حال بهشتیان] و [اما] برای طغیانگران، به راستی که بد فرجامی است؛ به جهنم می روند که چه بد آرامگاهی است! این، جوشاب و چرکاب است. باید آن را بچشند، و از همین گونه، انواع دیگر [عذاب ها]. اینها گروهی هستند که با شما به اجبار وارد [آتش] می شوند. بدآ به حال آنها؛ زیرا آنان داخل آتش می شوند. [به رؤسای خود] می گویند: «بلکه بر خود شما خوش مباد! این عذاب را شما خود برای ما از پیش فراهم آوردید، و چه بد قرارگاهی است». می گویند: «پروردگارا! هر کس این عذاب را از پیش برای ما فراهم آورده، عذاب او را در آتش، دو چندان کن» و می گویند: «ما را چه شده است که مردانی را که ما آنان را از اشرار می شمردیم، یا آنان را [در دنیا] به ریشخند می گرفتیم، نمی بینیم؟ یا چشمان [ما] بر آنها نمی افتد؟». این ستیزه اهل آتش، قطعاً راست است».

«کسانی را که ستم کرده اند، با هم ردیفانشان و آنچه غیر از خدا می پرستیده اند، گرد آورید و به سوی آتش افروخته، رهبری شان کنید و آنان را باز دارید که آنها مسئول اند. شما را چه شده است که همدیگر را یاری نمی کنید؟! [نه!] بلکه امروز، آنان از در تسلیم درآمدگان اند. و بعضی به بعضی دیگر روی می آورند و از یکدیگر می پرسند. می گویند: «شما [ظاهراً] از در راستی با ما در می آمدید». [متهمان] می گویند: «[نه!] بلکه شما با ایمان نبودید و ما هیچ تسلطی بر شما نداشتیم؛ بلکه خودتان سرکش بودید. پس فرمان پروردگاران بر ما سزاوار آمد که ما واقعا باید [عذاب را] بچشیم. و شما را گم راه کردیم؛ زیرا خودمان گم راه بودیم». پس آنان در آن روز، در عذاب، شریک یکدیگرند. آری، ما با مجرمان چنین رفتار می کنیم؛ چرا که آنان بودند که وقتی به ایشان گفته می شد: «خدایی جز خدای یگانه نیست»، تکبر می ورزیدند و می گفتند: «آیا ما برای شاعری دیوانه، دست از خدایانمان بر داریم؟!؛ ولی نه! [او] حقیقت را آورده و فرستادگان را تصدیق کرده است. در واقع، شما عذاب پردرد را خواهید چشید و جز آنچه می کردید، جزا نمی یابید».

«و آن گاه که در آتش، شروع به آوردن حجّت می کنند، زبردستان به کسانی که گردنکش بودند، می گویند: «ما پیرو شما بودیم. پس آیا می توانید پاره ای از این آتش را از ما دفع کنید؟». کسانی که گردنکشی می کردند، می گویند: «اکنون همه ما در آن هستیم. خداست که میان بندگان، داوری کرده است».

«و آتش افروخته، برای گم راهان، نمودار می گردد و به آنان گفته می شود: «کجایند آن چیزهایی که به جای خدا می پرستیدید؟! آیا یاری تان می کنند، یا خود را یاری می دهند؟». پس آنها و همه گم راهان و نیز همه سپاهیان ابلیس، در آن

افکنده می شوند . آنها در آن جا با یکدیگر ستیزه می کنند و می گویند: «سوگند به خدا که ما در گم راهی آشکاری بودیم ، آن گاه که شما را با پروردگار جهانیان ، برابر می کردیم ، و جز تبهکاران ما را گم راه نکردند. در نتیجه، نه شفاعتگرانی داریم و نه دوستی نزدیک. و ای کاش بازگشتی داشتیم تا از مؤمنان می شدیم». به راستی که در این، عبرتی است ؛ ولی بیشترشان مؤمن نبودند».

«می فرماید: «به میان امت هایی از پری و آدمی بروید که پیش از شما وارد آتش شدند» و هر بار که امتی وارد [آتش] شود ، همتایش را لعنت می کند ، تا آن که چون همگی در آن به هم پیوندند ، پیروانشان در باره پیشوایانشان می گویند: «پروردگارا ! اینان ما را گم راه کردند. پس عذاب آتشی دو برابر به آنان بده» . خدا می فرماید: «برای هر کدام ، دو چندان است ؛ ولی شما نمی دانید» و پیشوایانشان به پیروانشان می گویند: «شما بر ما امتیازی ندارید . پس به سزای آنچه به دست می آوردید، عذاب را بچشید»».

الحديث ١٨٠٥. الدر المنثور عن ابن عباس: الإمام الباقر عليه السلام في قوله تعالى: «كَلِمًا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعَنَتْ أُخْتَهَا حَتَّى إِذَا آدَرَكُوا فِيهَا جَمِيعًا» (١): بَرِيءٌ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ وَلَعَنَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا ، يُرِيدُ بَعْضُهُمْ أَنْ يُحِجَّ بَعْضًا رَجَاءَ الْفَلَجِ فَيَفْلِتُوا مِنْ عَظِيمِ مَا نَزَلَ بِهِمْ ، وَلَيْسَ بِأَوَانِ بَلْوَى ، وَلَا اخْتِبَارٍ وَلَا قَبُولِ مَعْدِرِهِ ، وَلَا تَّ حِينَ نَجَاهِ! (٢) ١٨٠٤. الإمام الصادق عليه السلام: الإمام الصادق عليه السلام: «مَا لَنَا لَا نَرَى رِجَالًا عَلَيْهِ السَّلَامُ لِأَصْحَابِهِ : إِذَا اسْتَقَرَّ أَهْلُ النَّارِ فِي النَّارِ يَفْقِدُونَكُمْ فَلَا يَرُونَ مِنْكُمْ أَحَدًا ، فَيَقُولُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ : «مَا لَنَا لَا نَرَى رِجَالًا كُنَّا نَعْبُدُهُمْ مِنَ الْأَشْرَارِ * أَتَخَذْنَاهُمْ سِحْرِيًّا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمْ الْأَبْصَارُ» قَالَ : وَذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : «إِنَّ ذَٰلِكَ لَحَقُّ تَخَاصُّمِ أَهْلِ النَّارِ» (٣) يَتَخَصَّمُونَ فِيكُمْ فِيمَا كَانُوا يَقُولُونَ فِي الدُّنْيَا . (٤) ٩ / ١٠ رَهَقُ الذَّلَّهَا لِكِتَابِ «وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئِهِ بِمِثْلِهَا وَ تَرَهَّقُهُمْ ذَلَّةٌ مَّا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عِاصِمٍ كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قِطْعًا مِّنَ اللَّيْلِ مُظْلِمًا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ» . (٥)

١- الأعراف : ٣٨ .

٢- الكافي : ج ٢ ص ٣١ ح ١ عن محمد بن سالم ، تفسير نور الثقلين : ج ٢ ص ٢٩ ح ١٠٨ ، بحار الأنوار : ج ٦٩ ص ٨٨ ح ٣٠ .

٣- ص : ٦٢ ٦٤ .

٤- الكافي : ج ٨ ص ١٤١ ح ١٠٤ عن عنبسه ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣٥٤ ح ٥ .

٥- يونس : ٢٧ .

۱۰ / ۹ تنگنای خواری

حدیث ۱۷۹۸. السنن الکبری عن ابن عتیاس : امام باقر علیه السلام در باره این سخن خدای متعال که: «هر بار که امتی وارد [آتش] گردد، همتایش را لعنت می کند، تا آن که چون همگی در آن به هم پیوستند»: این عدّه از آن عدّه بیزاری می جویند و آن عدّه این عدّه را لعنت می کنند. عدّه ای با عدّه ای دیگر احتجاج می کنند، بدان امید که [در این ستیزه گری] چیره شوند و از بلای بزرگی که بر آنان فرود آمده است، برهنند، غافل از این که آن هنگام، نه موقع امتحان است، نه هنگام پذیرش پوزش، و نه هنگام رهایی. ۱۷۹۷. عنه علیه السلام (فی قولِ الله عز و جل : {Q} «وَلَقَدْ عَهِدَ) امام صادق علیه السلام: به یارانش: آن گاه که دوزخیان در آتش قرار گیرند، شما [مؤمنان] را گم می کنند و هیچ یک از شما را نمی بینند. در این هنگام، به یکدیگر می گویند: «ما را چه شده است که مردانی را که ما آنان را از یدان می شمردیم، یا آنان را [در دنیا] به ریشخند می گرفتیم، نمی بینیم؟ یا چشم ها [ی ما] بر آنها نمی افتد؟».

این، سخن خدای عز و جل است که: «این ستیزه اهل آتش، قطعاً راست است». آنان در باره شما، راجع به آنچه در دنیا می گفتند، با یکدیگر ستیزه (بگو مگو) می کنند. ۱۰ / ۹ تنگنای خواریقرآن «و کسانی که مرتکب بدی ها شده اند، جزای هر بدی ای، مانند آن است و خواری، آنان را فرو می گیرد. آنان در مقابل خدا، هیچ حمایتگری ندارند. گویی چهره هایشان با پاره هایی از شبِ تار، پوشانده شده است. آنان همدم آتش اند و در آن، جاودانه خواهند بود».

الحديث ١٧٩١. الإمام الباقر عليه السلام: التوحيد عن محمد بن عليّ الحلبي عن الإمام الصادق عليه السلام في قوله عز وجل: «يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَيَاقٍ» (١): تَبَارَكَ الْجَبَّارُ (٢)، ثُمَّ أَشَارَ إِلَى سَاقِهِ فَكَشَفَ عَنْهَا الْإِزَارَ. قَالَ: «وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ» (٣)، قَالَ: أُفْحِمَ (٤) الْقَوْمَ وَدَخَلَتْهُمُ الْهَيْبَةُ، وَشَخَصَتِ الْأَبْصَارُ، وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ «حَشِيحَةً أَبْصَرُهُمْ تَزْهَقُهُمْ ذَلَّةً وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَلْمُونَ» (٥). (٦) ١٧٩٠. سنن ابن ماجه عن أسامه بن زيد: الإمام الباقر عليه السلام في قوله تعالى: «وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَتَزْهَقُهُمْ ذَلَّةٌ مَّا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ» (٧): هُوَ لِأَهْلِ الْبِدْعِ وَالشُّبُهَاتِ وَالشُّهَاتِ، يُسَوِّدُ اللَّهُ مُوجُوهَهُمْ ثُمَّ يَلْقَوْنَهُ... وَيُلْبِسُهُمُ الذُّلَّ وَالصَّغَارَ. (٨) ٩ / ١١ تَمَنَّى الرَّجُوعَ إِلَى الدُّنْيَا الْكِتَابَ «إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوْا الْعَذَابَ وَتَقَطَعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ * وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّا كُنَّا نَدْرَأُ كَمَا نَدْرَأُ مِنْهَا كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَلَهُمْ حَسْرَتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ». (٩)

«وَلَوْ تَرَى إِذِ وَقِفُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا يَا لَيْتَنَا نُرَدُّ وَلَا نُكَذِّبُ بَابِ رَبِّنَا وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ». (١٠)

«فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ». ١١

راجع: الأحزاب: ٦٦، الفرقان: ٢٧، الزمر: ٥٨، ٦٠، الفجر: ٢٣ و ٢٤.

- ١- القلم: ٤٢.
- ٢- قال الشيخ الصدوق قدس سره في ذيل الحديث معلقاً: قوله عليه السلام «تبارك الجبار، وأشار إلى ساقه فكشف عن الإزار» يعني به: تبارك الجبار أن يوصف بالساق الذي هذا صفته.
- ٣- أْفَحِمْتُ الْخَصْمَ: إِذَا أَسْكَنَتْهُ بِالْحُجَّةِ (المصباح المنير: ص ٤٦٤ «فحم»).
- ٤- القلم: ٤٣.
- ٥- التوحيد: ص ١٥٤ ح ٢، بحار الأنوار: ج ٤ ص ٧ ح ١٥.
- ٦- يونس: ٢٧.
- ٧- تفسير القمى: ج ١ ص ٣١١ عن أبي الجارود، بحار الأنوار: ج ٢ ص ٢٩٨ ح ٢٠.
- ٨- البقرة: ١٦٦ و ١٦٧.
- ٩- الأنعام: ٢٧.
- ١٠- الشعراء: ١٠٢.

۹ / ۱۱ آرزوی بازگشت به دنیا

حدیث ۱۷۸۱. الکافی عن ابن الطیار: التوحید به نقل از محمد بن علی حلبی: از امام صادق علیه السلام در باره آیه «روزی که ساق، آشکار شود» پرسیدم. فرمود: «بلندمرتبه است خدای بزرگ!» سپس با اشاره به ساق پای خود، دامان آن را بالا زد. (۱)

امام علیه السلام این آیه را خواند: «و به سجده فرا خوانده می شوند؛ ولی نمی توانند [سجده کنند]» و فرمود: «[یعنی] مردم، مُجَباب می شوند و هیبت، وجودشان را فرا می گیرد، چشم ها خیره می گردند و [از ترس،] قلب ها به حلق ها می رسند، «دیدگان» به زیر افتاده است و خواری، آنان را فرا می گیرد، در حالی که [پیش از این،] به سجده فرا خوانده می شدند و تن درست بودند». ۱۷۸۰. سنن أبی داوود عن عائشه بنت سعد بن أبی وقاص عن أب امام باقر علیه السلام در باره این سخن خدای متعال: «و کسانی که مرتکب بدی ها شده اند، [بدانند که] جزای بدی، بدی ای مانند آن است، و خواری، آنان را فرا می گیرد. در مقابل خدا، هیچ حمایتگری ندارند»: اینان همان بدعت گذاران و شبهه افکنان و پیروان خواهش های نفسانی هستند. خدا روی آنها را سیاه می کند، سپس [با روسیاهی] به دیدار او می روند... و جامه خواری و خفت را بر ایشان می پوشاند. ۹ / ۱۱ آرزوی بازگشت به دنیا قرآن «آنگاه که پیشوایان از پیروان بیزاری جویند و عذاب را مشاهده کنند و میانشان پیوندها بریده گردد. و پیروان می گویند: «کاش برای ما بازگشتی بود تا همان گونه که [آنان] از ما بیزاری جستند، [ما نیز] از آنان بیزاری می جستیم». این گونه خداوند، کارهایشان را که برای آنان، مایه حسرت هاست - به ایشان می نمایاند، و از آتش، بیرون آمدنی نیستند».

«و ای کاش [منکران را] هنگامی که بر آتش عرضه می شوند، می دیدی که می گویند: کاش باز گرداننده می شدیم و [دیگر] آیات پروردگاران را تکذیب نمی کردیم و از مؤمنان می شدیم!».

«ای کاش که بازگشتی برای ما بود و از مؤمنان می شدیم!».

ر. ک: احزاب: آیه ۶۶، فرقان: آیه ۲۷، زمر: آیات ۵۸، ۶۰، فجر: آیات ۲۳ و ۲۴.

۱- شیخ صدوق رحمه الله در ذیل این حدیث، در باره جمله: «تبارک الجبار، و أشار إلى ساقه فكشف عن الإزار» می گوید: یعنی: خداوند، والاتر و منزّه تر از آن است که به دانستن ساق پایی از این قبیل، وصف شود.

الحديث ١٧٧١. رسول الله صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : إِنَّ النَّاسَ يَمُرُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى الصَّرَاطِ ، وَالصَّرَاطُ دَحْضٌ (١) مَزَلَّةٌ يَتَكَفَّأُ بِأَهْلِهِ ، وَالنَّارُ تَأْخُذُ مِنْهُمْ ، وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَتَنْطِفُ (٢) عَلَيْهِمْ مِثْلَ الثَّلْجِ إِذَا وَقَعَ ، لَهَا زَفِيرٌ وَشَهيقٌ .

فَبَيْنَمَا هُمْ كَذَلِكَ إِذْ جَاءَهُمْ نِدَاءٌ مِنَ الرَّحْمَنِ : عِبَادِي مَنْ كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ فِي دَارِ الدُّنْيَا؟ فَيَقُولُونَ : رَبِّ ! أَنْتَ تَعَلَّمْنَا أَنَّ إِيَّاكَ كُنَّا نَعْبُدُ . فَيَجِيبُهُمْ بِصَوْتٍ لَمْ يَسْمَعْ الْخَلَائِقُ مِثْلَهُ قَطُّ : عِبَادِي ! حَقٌّ عَلَيَّ أَلَّا أَكَلِكُمْ الْيَوْمَ إِلَى أَحَدٍ غَيْرِي ، فَقَدَعَفَوْتُ عَنْكُمْ وَرَضِيْتُ عَنْكُمْ .

فَتَقَوْمُ الْمَلَائِكَةِ عِنْدَ ذَلِكَ بِالشَّفَاعَةِ ، فَيُنْحَوْنَ مِنْ ذَلِكَ الْمَكَانِ ، فَيَقُولُ الَّذِينَ تَحْتَهُمْ فِي النَّارِ : «فَمَا لَنَا مِنْ شَفِيعِينَ * وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ * فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ» . قَالَ اللَّهُ : «فَكَبِّبُوا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُونَ» . (٣) .

١- .. الدحضُ : الزلُّقُ (لسان العرب : ج ٧ ص ١٤٨ «دحض»).

٢- .. نَطَفَ : سَالَ (مجمع البحرين : ج ٣ ص ١٧٩٨ «نطف»).

٣- . الدر المنثور : ج ٦ ص ٣٠٩ نقلًا عن ابن مردويه عن جابر .

حدیث ۱۷۶۹. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : در روز قیامت ، مردم از صراط می گذرند . صراط ، لیز و لغزنده است ، به طوری که عبور کنندگان از خود را واژگون می کند و آتش ، قسمتی از بدن آنان را می گیرد ، و جهنم مانند برفی که می بارد، [شراره های خود را] بر آنان فرو می ریزد ، و جوش و خروشی دارد . در همین حال از جانب خدای مهربان ، ندا می آید که : «ای بندگان من! شما در سرای دنیا چه کسی را می پرستیدید؟» .

می گویند : پروردگارا! تو خود می دانی که ما فقط تو را می پرستیدیم .

و خداوند با صدایی که خلاق هرگز مانند آن را نشنیده اند ، پاسخشان می دهد : «بر من است که امروز شما را به هیچ کسی غیر از خودم واگذار نکنم . پس شما را بخشیدم و از شما خشنود گشتم» .

در این هنگام ، فرشتگان به شفاعت بر می خیزند و آنان را از آن مکان دور می سازند . پس ، کسانی که زیر پای آنها در آتش هستند ، می گویند : «برای ما نه شفاعت کنندگانی است و نه دوستی مهربان . کاش [به دنیا] باز می گشتیم تا از مؤمنان باشیم» . خداوند فرموده است : «پس آنها و همه گم راهان ، در آتش افکنده می شوند» . .

١٧٦٨. الإمام الصادق عليه السلام: الإمام الصادق عليه السلام: إذا مات الكافرُ شيعتهُ سبعون ألفاً من الزبائنه إلى قبره ، وإنه ليناشدُ حامله بصوتٍ يسمعه كلُّ شىءٍ إلا الثقلانِ و يقول: لو أن لى كرهه فأكون من المؤمنين! ويقول: أرجعونى لعلى أعمل صالحاً فيما تركت! فتجيبه الزبائنه: كلاً إنها كلمه أنت قائلها! ويناديهم ملك: لو ردد لعاد لما نهى عنه .

فإذا أدخل قبره و فارقه الناس ، أتاه منكرٌ ونكيرٌ فى أهولِ صوره ، فيقيمانه ثم يقولان له: من ربك ، وما دينك ، ومن نبيك؟ فيتلجلج لسانه ولا يقدر على الجواب ، فيضربانه ضربه من عذاب الله يدعز لها كل شىء . ثم يقولان له: من ربك ، وما دينك ، ومن نبيك؟ فيقول: لا أدري! فيقولان له: لا دريت ولا هديت ولا أفلحت .

ثم يفتحان له باباً إلى النار ، وينزلان إليه الحميم من جهنم ؛ وذلك قول الله عز و جل : «وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُكذِبِينَ الضَّالِّينَ * فَنَزَّلْنَا مِنْ حَمِيمٍ» يعنى فى القبر «وَتَضِيءُ لِيَهُ حَمِيمٍ» يعنى فى الآخرة . (١) ١٧٦٧. الإمام الرضا عليه السلام: تفسير القمى عن أبى أسامه عن أبى عبد الله وأبى جعفر عليهما السلام: واللّه لَنَشْفَعَنَّ فى المُذنبِينَ من شيعتنا حتى تقول (٢) أعداؤنا إذا رأوا ذلك: «فَمَا لَنَا مِنْ شَفِيعِينَ * وَ لَأَ صِدِيقٍ حَمِيمٍ * فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ» قال: من المهتدين ، قال: لأن الإيمان قد لزمهم بالإقرار . (٣) ١٧٦٦. الإمام زين العابدين عليه السلام: الإمام الصادق عليه السلام: إن الميت إذا كان من أهل الجنة نادى: عجلوا بى ، وإن كان من أهل النار نادى: رُدوني . (٤) .

١- الأمالى للصدوق: ص ٣٦٥ ح ٤٥٥ عن سليمان بن مقبل المدينى عن الإمام الكاظم عليه السلام ، تنبيه الخواطر: ج ٢ ص ١٦٧ عن الإمام على عليه السلام ، روضه الواعظين: ص ٣٢٥ ، جامع الأخبار: ص ٤٧٨ ح ١٣٣٩ ، بحار الأنوار: ج ٦ ص ٢٢٢ ح ٢٢ .

٢- فى المصدر: «يقولوا» ، والأصح ما أثبتناه كما فى بحار الأنوار نقلاً عنه .

٣- تفسير القمى: ج ٢ ص ١٢٣ ، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٣٧ ح ١٥ .

٤- ذكرى الشيعة: ج ١ ص ٣٩٤ ، بحار الأنوار: ج ٨١ ص ٢٦٠ ح ٩ .

۱۷۶۵. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام صادق علیه السلام : هر گاه کافر بمیرد ، هفتاد هزار دوزخبان ، او را به سوی قبرش تشییع می کنند و او با صدایی که جز پریان و آدمیان، همه موجودات آن را می شنوند، حاملان تابوتش را سوگند می دهد و می گوید: کاش مرا بازگشتی [دوباره به دنیا] بود تا از مؤمنان می شدم ! و می گوید: مرا بر گردانید تا شاید در آنچه و نهاده ام ، کار نیکی انجام دهم .

اما دوزخبانان پاسخ می دهند: «هرگز! این ، سخنی است که تو می گویی» .

و فرشته ای به آنان ندا می دهد که: «اگر هم باز گردانیده شود ، باز همان کارهایی را می کند که از آن نهی شده بود» .

چون او را در گورش نهند و مردم پراکنده شوند ، نکیر و منکر در هولناک ترین چهره به نزدش می آیند و او را می شناسند . سپس به وی می گویند: «پروردگارت کیست ؟ دینت چیست ؟ پیامبرت چه کسی است؟» .

او زبانش بند می آید و نمی تواند پاسخ دهد. پس منکر و نکیر ، چنان ضربتی از عذاب خدا بر او می کوبند که همه موجودات ، از آن به وحشت می افتند. دوباره به او می گویند: «پروردگارت کیست ؟ دینت چیست ؟ پیامبرت چه کسی است؟» .

او می گوید: نمی دانم.

نکیر و منکر به او می گویند : «نه دانستی و نه راه یافتی و نه رستگار شدی» .

سپس دری به سوی آتش برایش می گشایند و از جوشاب جهنم برایش فرود می آورند. این است سخن خدای عز و جل که: «و اما اگر از دروغزنان گم راه باشد، پس با آب جوشان پذیرایی می شود» ؛ یعنی در قبر «و در آتش افروخته جای می گیرد» ؛ یعنی در آخرت. ۱۷۶۴. مهج الدعوات عن صفوان بن مهران الجمال : تفسیر القمّی به نقل از ابو أسامه ، از امام صادق و امام باقر علیهما السلام : به خدا سوگند ، ما در حق شیعیان گنهکارمان شفاعت می کنیم ، تا جایی که دشمنان ما با دیدن آن می گویند : «ما را نه شفاعت کنندگانی است و نه دوستی مهربان . پس ، کاش ما را بازگشتی بود تا از مؤمنان می بودیم!» ؛ یعنی از ره یافتگان ؛ چون لازمه ایمان ، اقرار کردن آنها [به ولایت ما] است . ۱۷۶۳. الإمام الصادق علیه السلام (فی دُعَاءِ الْإِسْتِخَارَةِ) امام صادق علیه السلام : میت اگر از اهل بهشت باشد ، [به حاملان خود] صدا می زند : زودتر مرا ببرید . و اگر از اهل آتش باشد ، صدا می زند : مرا بر گردانید . .

٩ / ١٢ كَثْرَةُ الْبُكَاءِ ١٧٦٠. رسول الله صلى الله عليه وآله (في حِرْزِ اسْتِخْرَاجِهِ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ الْعَزِيزِ) رسول الله صلى الله عليه وآله و آله : يا أَيُّهَا النَّاسُ! ابْكُوا ، فَإِنْ لَمْ تَبْكُوا فَتَبَاكُوا ؛ فَإِنَّ أَهْلَ النَّارِ يَبْكُونَ حَتَّى تَسِيلَ دُمُوعُهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ كَأَنَّهَا حِدَاوِلُ ، حَتَّى تَنْقَطِعَ الدُّمُوعُ فَتَسِيلَ الدَّمَاءُ فَتَفْرَحَ الْعُيُونَ ، فَلَوْ أَنَّ سِفْنَا أُجْرِيَتْ فِيهَا لَجَرَتْ . (١) ١٧٥٩. الكافي عن سعد بن زيد عن أبي الحسن عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : إِنَّ أَهْلَ النَّارِ لَيَبْكُونَ حَتَّى لَوْ أُجْرِيَتْ السُّفُنُ فِي دُمُوعِهِمْ لَجَرَتْ ، وَإِنَّهُمْ لَيَبْكُونَ الدَّمَ . (٢) ١٧٥٨. عنه عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : يُرْسَلُ الْبُكَاءُ عَلَى أَهْلِ النَّارِ ، فَيَبْكُونَ حَتَّى يَنْقَطِعَ الدُّمُوعُ ، ثُمَّ يَبْكُونَ الدَّمَ حَتَّى يَصِيرَ فِي وُجُوهِهِمْ كَهَيْئَةِ الْأَخْدُودِ (٣) ؛ لَوْ أُرْسِلَتْ فِيهِ السُّفُنُ لَجَرَتْ . (٤) ٩ / ١٣ تَمَنَّى الْجَهْلُ بِحِسَابِ أَعْمَالِهِمَا الْكِتَابِ «وَأَمَّا مَنْ أَوْتِيَ كِتَبَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَلْتَنِي لَمْ أَوْتِ كِتَبِي * وَ لَمْ أَدْرِ مَا حِسَابِي» . (٥)

- ١- الزهد لابن المبارك (الملحقات) : ص ٨٥ ح ٢٩٥ ، مسند أبي يعلى : ج ٤ ص ١٥٨ ح ٤١٢٠ ، صفه النار لابن أبي الدنيا : ص ١٣٢ ح ٢١٠ نحوه وكلها عن أنس وراجع : تفسير القمى : ج ١ ص ٣٦٨ .
- ٢- المستدرک علی الصحیحین : ج ٤ ص ٦٤٨ ح ٨٧٩١ عن عبد الله بن قيس ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٣٢ ح ٣٩٢٥٨ .
- ٣- الأخدود : شق في الأرض مستطيل (لسان العرب : ج ٣ ص ١٦١ «خد») .
- ٤- سنن ابن ماجه : ج ٢ ص ١٤٤٦ ح ٤٣٢٤ ، المصنّف لابن أبي شيبة : ج ٨ ص ٩٣ ح ١٤ ، صفه النار لابن أبي الدنيا : ص ١٣١ ح ٢٠٨ ، البعث والنشور : ص ٣٢٥ ح ٥٩٣ و ٥٩٤ كلها عن أنس ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٣١ ح ٣٩٥٢٦ .
- ٥- الحاقه : ٢٥ و ٢٦ .

۹ / ۱۲ گریه بسیار**۹ / ۱۳ آرزوی ناآگاهی از رسیدگی به کارهایشان**

۹ / ۱۲ گریه بسیار ۱۷۵۱. الإمام علیّ علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: ای مردم! گریه کنید و اگر گریه تان نیامد، تظاهر به گریه کنید؛ زیرا اهل آتش چنان گریه می کنند که اشک هایشان مانند جوی، بر گونه هایشان روان می گردد، تا آن که اشک ها می خشکد و خون جاری می شود و چشم ها زخم می شوند، و اگر چندین کشتی در آنها به حرکت در آورده شوند، حرکت می کنند. ۱۷۵۰. عنه صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: اهل آتش چندان گریه می کنند که اگر چندین کشتی در اشک هایشان به حرکت در آورده شوند، حرکت می کنند. آنان خون می گریند. ۱۷۴۹. عنه صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: اهل آتش را گریه فرا می گیرد و چندان می گریند که اشک ها [می خشکد و] قطع می شود. آن گاه، چندان خون می گریند که چهره هایشان مانند گودال می شود، به طوری که اگر چندین کشتی در آنها به حرکت در آورده شوند، حرکت می کنند. ۹ / ۱۳ آرزوی ناآگاهی از رسیدگی به کارهایشان قرآن «اما آن کسی که نامه اش به دست چپش داده می شود، می گوید: «ای کاش نامه ام به من داده نشده بود و از حسابم، خبردار نمی شدم!»» .

الحديث ١٧٤٣. الإمام علي عليه السلام (في وصيته لـ كميل بن زياد) الإمام الباقر عليه السلام : وَأُنزِلَ فِي الْحَاقَّةِ : «وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَبَهُ بَشْتِمَالِهِ فَيَقُولُ يَلِينِي لَمْ أُوتِ كِتَبِيهِ * وَ لَمْ أُدْرِ مَيَا حَسِيَابِيهِ * يَلِينَتَهَا كَانَتْ الْقَاضِيَةَ * مَا أَغْنَى عَنِّي مَالِيهِ إِلَى قَوْلِهِ إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ» (١) فَهَذَا مُشْرِكٌ . (٢) ٩ / ١٤ تَمَنَّى النَّجَاهِ وَلَوْ بِفِدَاءِ مَا فِي الْأَرْضِ وَأَعَزَّ النَّاسِ الْكِتَابَ «قَالُوا رَبَّنَا أَمَتْنَا اثْنَتَيْنِ وَ أَحْيَيْنَا اثْنَتَيْنِ فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ مِّن سَبِيلٍ» . (٣)

«إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لِيَفْتَدُوا بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَا تَقْبَلُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ * يُرِيدُونَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ» . (٤)

«يَبْصُرُونَهُمْ يَوْمَ الْمَجْزِمِ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابِ يَوْمئذٍ بِنَبِيِّهِ * وَ صَاحِبَتِهِ وَ أَخِيهِ * وَ فَصَّةٍ يَلْتَهُ الَّتِي تُثَوِّبُهُ * وَ مَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنَجِّيه * كُلًّا إِنَّهَا لَطَى * نَزَّاعَةً لِلشَّوَى» . (٥)

«لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمُ الْحُسَيْنَى وَالَّذِينَ لَمْ يَشِدَّ تَجَبُّوْا لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَ مِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدُوا بِهِ أَوْلَادِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَ بِنَسِ الْمِهَادِ» . (٦)

١- الحاقه : ٢٥ ٣٣ .

٢- الكافي : ج ٢ ص ٣٠ ح ١ عن محمد بن سالم ، بحار الأنوار : ج ٦٩ ص ٨٨ ح ٣٠ .

٣- غافر : ١١ .

٤- المائدة : ٣٦ و ٣٧ وراجع : آل عمران : ٩١ ، يونس : ٥٤ ، الزمر : ٤٧ .

٥- المعارج : ١١ ١٦ .

٦- الرعد : ١٨ .

۹ / ۱۴ آرزوی رهایی ، هر چند به قیمت فدا شدن آنچه در روی زمین است

حدیث ۱۷۳۴. عنه صلی الله علیه و آله : امام باقر علیه السلام : در سوره حاقه نازل شده است : «اما آن کسی که نامه عملش به دست پیش داده می شود ، می گوید : «ای کاش نامه ام به من داده نشده بود و از حسابم ، خبردار نمی شدم ! ای کاش [مرگ ، آن را] تمام کرده بود . مالم سودی برایم نداشت» تا این جا که : «او به خدای بزرگ ، ایمان نیاورده است» . این شخص ، همان مشرک است . ۹ / ۱۴ آرزوی رهایی ، هر چند به قیمت فدا شدن آنچه در روی زمین است و عزیزترین کسانقرآن می گویند: «پروردگارا! دو بار ما را به مرگ رسانیدی و دو بار ما را زنده گردانیدی. به گناهانمان اعتراف کردیم؛ پس آیا راه بیرون شدنی [از آتش] هست؟» .

«کسانی که کفر ورزیدند، اگر تمام آنچه در زمین است ، برای آنان باشد و مانند آن را [نیز] با آن [داشته باشند] تا به وسیله آن ، خود را از عذاب روز قیامت باز خرنند، از ایشان پذیرفته نمی شود و عذابی پردرد خواهند داشت. می خواهند که از آتش بیرون آیند ، در حالی که از آن ، بیرون آمدنی نیستند و برایشان عذابی پایدار خواهد بود».

«آنان را به ایشان نشان می دهند. گنهکار ، آرزو می کند که کاش برای رهایی از عذاب آن روز ، می توانست پسران خود را به عوض دهد و نیز همسر و برادرش را و قبیله اش را که به او پناه می دهند ، و هر کس را که در روی زمین است و همه را [عوض می داد] و آن گاه خود را می رهاشد. هرگز! آن ، آتش زبانه کش است ؛ [آتشی که] بر گننده پوست سر و اندام است».

«برای کسانی که پروردگارشان را اجابت کرده اند ، پاداشی بس نیکوست ؛ ولی کسانی که وی را اجابت نکرده اند، اگر سراسر آنچه در زمین است و مانند آن را با آن داشته باشند، قطعا آن را برای بازخرید خود خواهند داد ؛ اما آنان به سختی بازخواست می شوند و جایشان در دوزخ است و چه بد جایگاهی است!».

الحديث ١٧٢٥. عنه صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : يقول الله تعالى لأهل النار عذابا يوم القيامة : لو أن لك ما فى الأرض من شىء أكننت تفتيدى به؟ فيقول : نعم . فيقول : أردت منك أهون من هذا وأنت فى صلب آدم ألا تُشرك بى شيئا ، فأبيت إلا أن تُشرك بى! (١) ١٧٢٤. رسول الله صلى الله عليه وآله (من وصية له أوصى بها عليا عليه السلا) عنه صلى الله عليه وآله كان يقول : يُجاء بالكافر يوم القيامة فيقال له : أرايت لو كان لك ملء الأرض ذهبا ، أكننت تفتيدى به ؟ فيقول : نعم . فيقال له : قد كنت سئلت ما هو أيسر من ذلك ! (٢) ١٧٢٣. الإمام الصادق عليه السلام (لسيفيان الثوري) عنه صلى الله عليه وآله : يؤتى برجل من أهل النار فيقول له : يابن آدم ، كيف وجدت منزلتك؟ فيقول : أى رب ! شر منزل . فيقول : أتفتيدى منه بطلاع الأرض ذهبا؟ فيقول : نعم أى رب . فيقول : كذبت! قد سألتك ما هو أقل من ذلك فلم تفعل . فيرد إلى النار . (٣) راجع : ص ٥٦٦ (الفصل الثانى عشر : نظام جهنم / أهون الناس عذابا) .

٩ / ١٥ تمنى الموت الكتاب «و نادوا يملك ليقتض علينا ربك قال إنكم مكثون» . (٤)

«و أما من أوتى كتبه بشماله فيقول يئبني لم أوت كتبه * و لم أدر ما حسابه * يئبها كانت القاضيه» . (٥)

- ١- صحيح البخارى : ج ٥ ص ٢٣٩٩ ح ٦١٨٩ ، صحيح مسلم : ج ٤ ص ٢١٦٠ ح ٥١ ، مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٢٥٦ ح ١٢٢٩١ كلها عن أنس ، كنز العمال : ج ١ ص ٧٢ ح ٢٨٥ .
- ٢- صحيح البخارى : ج ٥ ص ٢٣٩٥ ح ٦١٧٣ ، تفسير الطبرى : ج ٣ الجزء ٣ ص ٣٤٦ ، البعث والنشور : ص ٩٧ ح ٩١ ، المنتخب من مسند عبد بن حميد : ص ٣٥٥ ح ١١٧٩ كلها عن أنس ، كنز العمال : ج ١ ص ٧٣ ح ٢٨٦ .
- ٣- مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٤٧٧ ح ١٣٥١١ ، المستدرک على الصحيحين : ج ٢ ص ٨٥ ح ٢٤٠٥ وليس فيه «فيرد إلى النار» ، البعث والنشور : ص ٣٢٨ ح ٦٠٠ كلها عن أنس ، كنز العمال : ج ٤ ص ٤٠٦ ح ١١١٣٥ .
- ٤- الزخرف : ٧٧ .
- ٥- الحاقه : ٢٥ ٢٧ .

۹ / ۱۵ آرزوی مرگ

حدیث ۱۶۶۲. کنز العمال عن عبد الله بن یسار: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: خداوند بلندمرتبه در روز قیامت، به آن کس از اهل دوزخ که عذابش از همه سبک تر است، می فرماید: «اگر هر آنچه در زمین است از آن تو بود، آیا حاضر بودی آن را فدیه خود دهی؟». او می گوید: آری.

می فرماید: «من از تو کمتر از این را خواستم، در حالی که تو در پشت آدم بودی، [خواستم] که چیزی را شریک من قرار ندهی؛ امّا تو نخواستی، جز این که به من شرک بورزی». ۱۶۶۱. الإمام علی علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله همواره می فرمود: کافر در روز قیامت آورده می شود و به او گفته می شود: «اگر همه آنچه در زمین است طلا بود، حاضر بودی آن را فدیه خود بدهی؟».

می گوید: آری.

به او گفته می شود: «آنچه [در دنیا] از تو خواسته شده بود، سبک تر از این بود». ۱۶۶۰. رسول الله صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: مردی از اهل آتش را می آورند و خداوند به او می فرماید: «ای پسر آدم! منزل خود را چگونه یافتی؟».

می گوید: پروردگارا! بدترین منزل است.

خداوند می فرماید: «آیا حضری به اندازه زمین، طلا بدهی تا خود را از این منزل آزاد گردانی؟».

می گوید: آری، ای پروردگار من!

خداوند می فرماید: «دروغ می گویی! کمتر از این را از تو خواستم و تو ندادی». آن گاه، به سوی آتش بر گردانده می شود. ر. ک: ص ۵۶۷ (فصل دوازدهم: نظام دوزخ / کم عذاب ترین مردم). ۹ / ۱۵ آرزوی مرگ قرآن «و فریاد می کشند: ای مالک! [بگو:] پروردگارت جان ما را بستاند» پاسخ می دهد «شما ماند گارید».

«و امّا کسی که کارنامه اش به دست چپش داده می شود، می گوید: ای کاش کتابم را دریافت نکرده بودم و از حساب خود، خبردار نشده بودم! ای کاش آن (مرگ) کار را تمام می کرد!».

الحديث ١٦٥٣. علل الشرايع عن المفضل بن عمر: الإمام على عليه السلام: مَنْ لَا يَسْكُنُ الْجَنَّةَ فَبَشْرُهُ بَعْدَابٌ أَلِيمٌ، وَخِزْيٌ مُقِيمٌ، وَأَكْبَالٌ وَمَقَامِعٌ، وَسَيِّلٌ طَوَالٍ، وَمُقَطَّعَاتِ النَّيْرَانِ، وَمُقَارِنُهُ كُلُّ شَيْطَانٍ. الشَّرَابُ صَدِيدٌ، وَاللَّبَاسُ حَدِيدٌ، وَالخَزَنَةُ فَظْظَةٌ، وَالنَّارُ مُلْتَهَبَةٌ، وَالْأَبْوَابُ مَوْثِقَةٌ مُطْبَقَةٌ، يُنَادُونَ فَلَا- يُجَابُونَ، وَيَسْتَنْغِيثُونَ فَلَا يُرْحَمُونَ، نِدَائُهُمْ: «يَمْلِكُ لِيَقْضِيَ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَكْتُونٌ * لَعَدُ جِنَّتِكُمْ بِالْحَقِّ وَ لَكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَرِهُونَ» (١). (٢) ١٦٥٢. سنن الترمذى عن أبى هريره: تفسير القمى: «إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابِ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ * لَا يُفْتَرُ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ» أَيْ آيِسُونَ مِنَ الْخَيْرِ، فَذَلِكَ قَوْلُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: وَأَمَّا أَهْلُ الْمَعْصِيَةِ يَهْ فَخَلِدُوا فِي النَّارِ، وَأَوْثِقَ مِنْهُمْ الْأَقْدَامُ، وَغَلَّ مِنْهُمْ الْأَيْدَى إِلَى الْأَعْنَاقِ، وَأَلْبَسَ أَجْسَادَهُمْ سَرَابِيلَ الْقَطْرَانِ، وَقَطَّعَتْ لَهُمْ مُقَطَّعَاتٍ مِنَ النَّارِ، هُمْ فِي عَذَابٍ قَدْ اشْتَدَّ حَرُّهُ، وَنَارٍ قَدْ أُطْبِقَ عَلَى أَهْلِهَا، فَلَا يَفْتَحُ عَنْهُمْ أَبَدًا، وَلَا يَدْخُلُ عَلَيْهِمْ رِيحٌ أَبَدًا، وَلَا يَنْقُضِي مِنْهُمْ الْعَمُّ أَبَدًا، وَالْعَذَابُ أَبَدًا شَدِيدٌ، وَالْعِقَابُ أَبَدًا جَدِيدٌ، لَا الدَّارُ زَائِلَةٌ فَتَفْنَى، وَلَا آجَالُ الْقَوْمِ تَقْضَى.

ثُمَّ حَكَى نِدَاءَ أَهْلِ النَّارِ فَقَالَ: «وَنَادُوا يَمْلِكُ لِيَقْضِيَ عَلَيْنَا رَبُّكَ» قَالَ: أَيْ نَمُوتُ، فَيَقُولُ مَالِكٌ: «إِنَّكُمْ مَكْتُونٌ». (٣).

١- الزخرف: ٧٧ و ٧٨.

٢- بشاره المصطفى: ص ٣٠ عن كميل، بحار الأنوار: ج ٧٧ ص ٢٧٦ ح ١.

٣- تفسير القمى: ج ٢ ص ٢٨٩، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٢٩٢ ح ٣٤.

حدیث ۱۶۵۰. سنن ابن ماجه عن أبي حُمید الساعدي : امام علی علیه السلام : کسی که در بهشت ساکن نشد، پس نویدش ده به عذاب پردرد و خواری ماندگار، دستبندها و گرزها، زنجیرهای دراز و پاره های آتش، هم بندی با شیطان ها، نوشیدن خون آمیخته به چرک ، جامه آهنی ، نگهبانان دژخیم ، آتش شعله کشان و درهای سخت بسته و محکم . صدا می زند ؛ اما پاسخ داده نمی شوند . فریادخواهی می کنند ؛ ولی به آنان رحم نمی شود. فریادشان این است که : «ای مالک [دوزخ]! [بگو:] پروردگارت ما را بمیراند. و او می گوید: «شما ماندگارید . ما حق را برای شما آوردیم ؛ لیک بیشترشان حق را ناخوش داشتند» . ۱۶۴۹. الإمام علی علیه السلام : تفسیر القمّی : «همانا مجرمان در عذاب جهنّم ماندگارند . عذاب از آنان تخفیف نمی یابد و آنها در آن جا نومیدند» یعنی از خیر نومیدند ، و این ، سخن فرموده امیر مؤمنان علیه السلام است که می فرماید : «و اما گنهکاران در آتش جاویدان اند ، و پاهایشان را می بندند ، و دست هایشان به گردن هایشان به کند و زنجیر بسته می شود ، و جامه هایی از قطران بر تن آنان می پوشانند ، و تگّه هایی از آتش برایشان می بُرند ، و در عذابی سخت داغ و در آتشی هستند که اهل خود را فرو می پوشاند و هرگز دَرَش به روی آنان باز نمی شود ، و هرگز بادی بر آنان نمی وزد ، و هرگز غم و اندوهشان پایان نمی پذیرد ، و عذاب همواره سخت و شدید است ، و هر دم کیفری نو می بینند . نه خانه از بین می رود ، و نه عمر آنان به سر می آید . سپس خداوند ، فریاد اهل آتش را بازگو کرده ، می فرماید : «و فریاد می کشند : ای مالک! [بگو] : [پروردگارت بر ما حکم کند» . یعنی بمیریم ، و مالک می گوید : «شما ماندگارید» . . .

الفصل العاشر: ما يؤدي إلى دخول النار ١٠ / الغفلها الكتاب «وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَّا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ ءَاذَانٌ لَّا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَالْأَنْعَمِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغٰفِلُونَ». (١)

«إِنَّ الَّذِينَ لَمَّا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ ءَايَاتِنَا غٰفِلُونَ * أُولَئِكَ مَاوَاهُمُ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ». (٢)

«قَبَلِ الْخُرُوجِ * الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرِهِ سَاهُونَ * يَسْئَلُونَ أَيَّانَ يَوْمِ الدِّينِ * يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُونَ * ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ هَٰذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ». (٣)

«وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا * وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا * الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَن ذِكْرِي وَكَانُوا لَّا يَشْتَبِعُونَ سَمْعًا». (٤)

١- الأعراف : ١٧٩ .

٢- يونس : ٧ و ٨ .

٣- الذاريات : ١٤١٠ .

٤- الكهف : ١٠١٩٩ .

فصل دهم: آنچه به دخول دوزخ می انجامد

۱۰ / ۱ غفلت

فصل دهم: آنچه به دخول دوزخ می انجامد ۱۰ / ۱ غفلتقرآن «و در حقیقت، بسیاری از پریان و آدمیان را برای دوزخ آفریده ایم؛ [چرا که] دل هایی دارند که با آن دریافت نمی کنند و چشمانی دارند که با آنها نمی بینند و گوش هایی دارند که با آنها نمی شنوند. آنان همانند چارپایان اند؛ بلکه گم راه ترند. آنان همان غافلان اند».

«کسانی که امیدی به دیدار ما ندارند و به زندگی دنیا دل خوش کرده و بدان اطمینان یافته اند و کسانی که از آیات ما غافل اند، آنان به کیفر آنچه به دست می آورند، جایگاهشان آتش است».

«مرگ بر دروغ پردازان؛ همانان که در ورطه نادانی، بی خبرند. می پرسند: «روز پاداش، کی است؟». همان روز که آنان به آتش، عقوبت می شوند. [به آنان گفته می شود:] بچشید این عذابتان را که با شتاب، خواستار آن بودید».

«و در آن روز، آنان را رها می کنیم تا موج آسا بعضی با برخی در آمیزند و [همین که] در صور دمیده می شود، همه آنها را گرد خواهیم آورد. و آن روز، جهنم را آشکارا به کافران بنمایانیم، به همان کسانی که چشمان آنها از یاد من در پرده بود و توانایی شنیدن [حق را] نداشتند».

الحديث ٢٠٠٢. سنن النسائي عن أم سلمه : رسول الله صلى الله عليه وآله : ألا رُبَّ مَسْرُورٍ وَمَغْبُورٍ وَهُوَ لَا يَشْعُرُ ، يَأْكُلُ وَيَشْرَبُ وَيَضْحَكُ ، وَحَقُّ لَهُ مِنَ اللَّهِ أَنْ يَصَلِيَ السَّعِيرَ . (١) ٢٠٠١. الأُدبُ المَفْرَدُ عَن ابْنِ عَبَّاسٍ : الإِمَامُ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ : لَا تَكُنْ غَافِلًا عَن دِيَّتِكَ ، حَرِيصًا عَلَي دُنْيَاكَ ، مُسْتَكْتِرًا مِمَّا لَا يَبْقَى عَلَيْكَ ، مُسْتَقِيلًا مِمَّا يَبْقَى لَكَ ، فَيُورِدُكَ ذَلِكَ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ . (٢) ٢٠٠٠. الفقه المنسوب للإمام الرضا عليه السلام : عنه عليه السلام : مَا بَالُ مَنْ خَالَفَكُمْ أَشَدَّ بَصِيرَةً فِي ضَلَالَتِهِمْ ، وَأَبْدَلَ لِمَا فِي أَيْدِيهِمْ مِنْكُمْ ؟! مَا ذَاكَ إِلَّا أَنْكُمْ رَكَنْتُمْ إِلَى الدُّنْيَا ؛ فَرَضَيْتُمْ بِالضَّيْمِ ، وَشَحَحْتُمْ عَلَى الحُطَامِ ، وَفَرَطْتُمْ فِيهَا فِيهِ عِزُّكُمْ وَسَيِّعَادَتُكُمْ وَقَوَّاتُكُمْ عَلَى مَن بَغَى عَلَيْكُمْ ، لَا- مِنْ رَبِّكُمْ تَسْتَحْيُونَ فِيهَا أَمْرَكُمْ بِهِ ، وَلَا- لِأَنْفُسِكُمْ تَنْظُرُونَ ، وَأَنْتُمْ فِي كُلِّ يَوْمٍ تُضَامُونَ ، وَلَا- تَنْتَبِهُونَ مِنْ رَقَدَتِكُمْ ، وَلَا- يَنْقُضِي فُتُورُكُمْ ، أَمَا تَرَوْنَ إِلَى بِلَادِكُمْ وَدِينِكُمْ كُلَّ يَوْمٍ يَبْلَى وَأَنْتُمْ فِي غَفْلَةِ الدُّنْيَا ، يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : «وَلَمَّا تَزَكَّوْا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمْتُمْ فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمِمَّا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءٍ ثُمَّ لَمَّا نُنْصِرُونَ» . (٣) ١٠ / ١٢ الاستبصار الكتاب «فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنكفروا واسْتَكبروا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا» . (٤) ١٢

«وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ» . (٥)

«إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ» . (٦)

«أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَحْسِرَتِي عَلَى مَا فَرَطْتُ فِي جَنبِ اللَّهِ وَإِنْ كُنْتُ لِمَنْ السَّخِرِينَ * أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ * أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةً فَأَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ * بَلَى قَدْ جَاءَ نَكَأَتِي فَكَذَّبْتُ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتُ وَكُنْتُ مِنَ الْكَافِرِينَ» . (٧)

«فَادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَلَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ» . (٨)

«النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ * وَإِذْ يَتَحَاجُّونَ فِي النَّارِ فَيَقُولُ الضُّعْفُؤُا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِنَ النَّارِ» . (٩)

١- دعائم الإسلام : ج ١ ص ٢٢١ ، بحار الأنوار : ج ٨٢ ص ١٦٨ ح ٣ .

٢- غرر الحكم : ح ١٠٤٠٧ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٥٢٧ ح ٩٥٩٨ .

٣- الخصال : ص ٦٣٤ ح ١٠ عن أبي بصير ومحمد بن مسلم عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، تفسير فرات : ص ٣٦٨ نحوه ، بحار الأنوار : ج ١٠ ص ١١٢ ح ١ .

٤- النساء : ١٧٣ .

٥- الأعراف : ٣٦ .

٦- الأعراف : ٤٠ .

٧- الزمر : ٥٩ ٥٦ .

٨- النحل : ٢٩ .

٩- غافر : ٤٦ و ٤٧ .

۱۰ / ۲ خود بزرگ بینی (استکبار، تکبر)

حدیث ۱۹۸۹. الإمام علی علیه السلام (مِنْ دُعَائِهِ بَعْدَ نَافِلَةِ الْفَجْرِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : ای بسا شادمانی که زیانکار است و خود نمی داند، در حالی می خورد و می نوشد و می خندد که سزاوار است خداوند ، او را در آتش فروزان درافکند . ۱۹۸۸. تنبیه الغافلین عن أبي ذر عن رسول الله صلی الله علیه السلام : از دین خود غافل و به دنیایت آزمند مباش تا [مبادا] از آنچه برایت نمی ماند ، بسیار گرد آوری و از آنچه برایت می ماند ، اندک داشته باشی و در نتیجه، تو را به آن عذاب سخت در آورد . ۱۹۸۷. مسند ابن حنبل عن أبي أمامه (في ذكر حديث أبي ذر مع النبي صلی ا) امام علی علیه السلام : چه شده است که مخالفان شما، در گم راهی شان بینش دارتر از شما هستند و در بذل و بخشش آنچه دارند ، گشاده دست تر از شما نیست مگر از آن روی که شما به دنیا دل بسته اید و به ستم و خواری رضایت داده اید، به حطام دنیا حریص گشته اید و در آنچه مایه عزت و سعادت شما و موجب قدرت شما در برابر کسی است که بر شما سرکشی و تعدی کرده ، کوتاهی ورزیده اید. نه از پروردگارتان در آنچه به شما فرمان داده است [و آن را به جا نمی آورید] ، شرم می دارید و نه به فکر خویشتنید. هر روز با شما بد رفتاری و ستم می شود ؛ ولی شما از خواب [غفلت] خود بیدار نمی شوید و سستی تان به سر نمی آید. آیا به سرزمینتان و دینتان نمی نگرید که هر روز کهنه می شود و شما همچنان در غفلت دنیازدگی به سر می برید؟! خداوند عز و جل می فرماید: «و به کسانی که ستم کرده اند ، متمایل شوید که آتش به شما می رسد و در برابر خدا برای شما دوستانی نخواهد بود و سرانجام ، یاری نخواهید شد». ۱۰ / ۲ تکبر قرآن «اما کسانی که ایمان آورده اند و کارهای شایسته کرده اند ، پاداششان را به تمام خواهد داد و از فضل خود ، به ایشان افزون تر می بخشد ، و اما کسانی که [از پذیرش حق] خودداری ورزیده اند و بزرگی [تکبر] فروخته اند، آنان را به عذابی دردناک دچار می سازد و در برابر خدا ، برای خود ، یار و یآوری نخواهند یافت».

«و کسانی که آیات ما را دروغ انگاشتند و از پذیرش آنها تکبر ورزیدند ، آنان همدم آتش اند و در آن جاویدان اند».

«کسانی که آیات ما را دروغ انگاشتند و از [پذیرفتن] آنها تکبر ورزیدند، درهای آسمان برایشان گشوده نمی گردد و وارد بهشت نمی شوند ، مگر شتر در سوراخ سوزن داخل شود، (۱) و بزهکاران را این چنین کیفر می دهیم».

«تا آن که [مبادا] کسی بگوید: «دریغا بر آنچه در حضور خدا کوتاهی نمودم! بی تردید ، من از ریشخندکنندگان بودم» ، یا بگوید: «اگر خدا هدایت می کرد، مسلماً از پرهیزگاران بودم» ، یا چون عذاب را ببیند، بگوید: «کاش مرا برگشتی بود تا از نیکوکاران می شدم!». آری، نشانه های من بر تو آمد ؛ ولی آنها را تکذیب کردی و تکبر ورزیدی و از کافران شدی».

«پس، از درهای جهنم وارد شوید و در آن ، جاودانه بمانید . و حقا که چه بد است جایگاه متکبران!».

«هر بام و شام ، بر آتش عرضه می شوند، و روزی که رستاخیز برپا شود ، [فریاد می رسد که:] فرعونیان را در سخت ترین عذاب در آورید، و آن گاه که در آتش شروع به آوردن حجت می کنند، زبردستان به کسانی که مستکبر بودند ، می گویند:

«ما پیرو شما بودیم . پس آیا می توانید پاره ای از این آتش را از ما دفع کنید؟».

۱- .واژه «جمل» که در آیه آمده ، هم به معنای شتر است و هم به طناب کشتی گفته می شود. از این رو، ترجمه آیه را چنین نیز گفته اند: مگر طناب کشتی ، از سوراخ سوزن بگذرد .

الحديث ١٩٧٦. رسول الله صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : يُحَشِّرُ الْمُتَكَبِّرُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمْثَالَ الذَّرِّ فِي صُورِ الرِّجَالِ ، يَعْشَاهُمْ الذُّلُّ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ ، فَيَسَاقُونَ إِلَى سِجْنٍ فِي جَهَنَّمَ يُسَيَّمِي «بُولَسَ» تَعْلُوهُمْ نَارُ الْأَنْيَارِ ، يُسَقَّونَ مِنْ عُصَارِهِ أَهْلِ النَّارِ طِينَهُ الْخَبَالِ (١) . (٢) .

١- . طِينَةُ الْخَبَالِ : الْخَبَالُ عُصَارَةُ أَهْلِ النَّارِ ، وَالْخَبَالُ فِي الْأَصْلِ : الْفَسَادُ (النَّهْيَةُ : ج ٢ ص ٨ «خبل»).

٢- . سنن الترمذى : ج ٤ ص ٦٥٥ ح ٢٤٩٢ ، الأدب المفرد : ص ١٦٩ ح ٥٥٧ ، مسند ابن حنبل : ج ٢ ص ٥٩٦ ح ٦٦٨٩ ، مسند الحميرى : ج ٢ ص ٢٧٢ ح ٥٩٨ كلاهما نحوه وكلها عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده ، كنز العمال : ج ٣ ص ٥٢٨ ح ٧٧٥٠ .

حدیث ۱۹۷۴. سنن أبی داوود عن أبی سعید الخدری: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: متکبران، در روز رستاخیز، چونان موران انسان نما محشور می شوند و خواری، از هر سو آنان را فرا می گیرد، و به سوی زندانی در جهنم، به نام «بُولَس» (۱) رانده می شوند و آتشِ آتش ها (۲) آنها را فرو می پوشاند و از عصاره دوزخیان، به نام «طینه الخَبال»، به آنان می نوشانند.

۱- یا: بُولَس.

۲- اضافه «نار» به «انیار (آتش ها)» در متن حدیث، برای مبالغه است. گویا این آتش از فرط سوزندگی و شدت گرمایش، با دیگر آتش ها چنان می کند که آن آتش ها با دیگر اشیا می کنند. یا: چون این آتش، اصل همه آتش های عالم است، آن را آتشِ آتش ها گفته اند. شاید هم اشاره باشد به «النَّارَ الْكُبْرَى» که در قرآن کریم (اعلی: آیه ۱۲) آمده است.

١٩٧٣. عنه صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرَدَلٍ مِنْ كِبَرٍ أَكْبَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَجْهَهُ فِي النَّارِ . (١) ١٩٧٢. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : لِي الْعِظْمَةُ وَالْكَبْرِيَاءُ وَالْفَخْرُ ، وَالْقَدْرُ سِوَى ، فَمَنْ نَازَعَنِي فِي وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ كَبَيْتُهُ فِي النَّارِ . (٢) ١٩٧١. تفسير القمى (فِي قَوْلِهِ تَعَالَى : { Q } « وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ ») : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : مَنْ نَازَعَنِي وَاحِدًا مِنْهُمَا قَدَفْتُهُ فِي النَّارِ . (٣) ١٩٧٠. عنه صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ تَكَبَّرَ عَلَى اللَّهِ دَرَجَةً وَضَعَهُ اللَّهُ دَرَجَةً حَتَّى يَجْعَلَهُ فِي أَسْفَلِ السَّافِلِينَ . (٤) ١٩٦٩. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : إِنَّ أَهْلَ النَّارِ كُلَّ جَعَطْرِيٍّ (٥) ، حَيَّوَاظٍ (٦) ، مُسْتَكْبِرٍ ، جَمَاعٍ ، مَنَاعٍ . وَأَهْلُ الْجَنَّةِ الضُّعْفَاءُ الْمَغْلُوبُونَ . (٧) ١٩٦٨. الإمام الباقر عليه السلام : المعجم الأوسط عن أبي هريره : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : أَلَا أُتْبِتُكُمْ بِأَهْلِ النَّارِ؟ قُلْنَا : بَلَى

يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : كُلُّ جَعَطٍّ جَعَطٌ مُسْتَكْبِرٍ ، قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا الْجَعَطُّ؟ قَالَ : الضَّخْمُ (٨) ، قُلْتُ : فَمَا الْجَعَطُّ؟ قَالَ : الْعَظِيمُ فِي نَفْسِهِ . (٩) .

- ١- .مسند ابن حنبل : ج ٢ ص ٦٧٣ ح ٧٠٣٥ ، مسند الشاميين : ج ١ ص ٦٠ ح ٦٢ ، شعب الإيمان : ج ٦ ص ٢٨٠ ح ٨١٥٤ ، كنز العمال : ج ٣ ص ٥٣٤ ح ٧٧٧٣ نقلًا عن الدارقطني في الأفراد وابن التَّجَارِ وَكُلُّهَا عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو .
- ٢- .كنز العمال : ج ٣ ص ٥٣٥ ح ٧٧٨٠ ، نوادر الأصول : ج ١ ص ٣٤ عن أنس .
- ٣- .سنن أبي داود : ج ٤ ص ٥٩ ح ٤٠٩٠ ، سنن ابن ماجه : ج ٢ ص ١٣٩٧ ح ٤١٧٤ ، مسند ابن حنبل : ج ٣ ص ٣١٥ ح ٨٩٠٣ كُلُّهَا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، صَحِيحُ ابْنِ حَبَّانَ : ج ١٢ ص ٤٨٦ ح ٥٦٧٢ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، كُنْزُ الْعَمَالِ : ج ٣ ص ٥٢٦ ح ٧٧٤٠ .
- ٤- .مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ١٥٢ ح ١١٧٢٤ ، مسند أبي يعلى : ج ٢ ص ٣٨ ح ١١٠٤ ، موارد الضمآن : ص ٤٧٨ ح ١٩٤٢ كُلُّهَا عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخَدْرِيِّ .
- ٥- .الْجَعَطْرِيُّ : الْفَطَّ الْغَلِيظُ الْمُتَكَبِّرُ (النَّهْيَةُ : ج ١ ص ٢٧٦ «جَعَطْرٌ») .
- ٦- .الْجَوَاظُ : الْجَمُوعُ الْمَنُوعُ . وَقِيلَ : الْكَثِيرُ اللَّحْمِ الْمَخْتَالُ فِي مَشِيَّتِهِ (النَّهْيَةُ : ج ١ ص ٣١٦ «جَوْظٌ») .
- ٧- .مسند ابن حنبل : ج ٢ ص ٦٧٢ ح ٧٠٣٠ و ص ٥٧٥ ح ٦٥٩١ وليس فيه «وأهل الجنة . . .» ، المستدرک علی الصحیحین : ج ٢ ص ٥٤٢ ح ٣٨٤٤ وليس فيه «مناع» وَكُلُّهَا عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، الْمَعْجَمُ الْأَوْسَطُ : ج ٣ ص ٢٨٣ ح ٣١٥٧ ، عَنْ سِرَاقَةَ بِنِ مَالِكٍ وَبِهِ فِي «جَمَاعٍ مَنَاعٍ» ، سَنَنِ ابْنِ مَاجَةَ : ج ٢ ص ١٣٧٨ ح ٤١١٦ ، الْمَعْجَمُ الْكَبِيرُ : ج ٣ ص ٢٣٦ ح ٣٢٥٧ كِلَاهِمَا عَنْ حَارِثِ بْنِ وَهَبٍ نَحْوَهُ ، كُنْزُ الْعَمَالِ : ج ١٦ ص ١٠٢ ح ٤٤٠٦٤ .
- ٨- .الضَّخْمُ : الْغَلِيظُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ (مَجْمَعُ الْبَحْرِينَ : ج ٢ ص ١٠٧٠ «ضخْمٌ») .
- ٩- .المعجم الأوسط : ج ٤ ص ٣٠٢ ح ٤٢٦٣ ، مسند أبي يعلى : ج ٥ ص ٤١٥ ح ٦١٠١ ، شعب الإيمان : ج ٦ ص ٢٨٦ ح ٨١٧٦ .

۱۹۶۷. عده الداعی: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس به اندازه دانه خردلی تکبر در دلش باشد، خداوند، او را به رو، در آتش می افکند. ۱۹۶۶. المعجم الأوسط عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: خداوند عز و جل می فرماید: «بزرگی و والایی (کبریا) و نازش، از آن من است و تقدیر، راز من است. پس هر که بر سر یکی از اینها با من بستیزد، او را در آتش فرو می افکنم». ۱۹۶۵. طب الأئمة عن الحلبي: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: خداوند عز و جل فرمود: «والایی، ردای من است و بزرگی، پای جامه ام. پس هر که بر سر یکی از این دو با من بستیزد، او را در آتش می افکنم». ۱۹۶۴. رسول الله صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس در برابر خدا یک درجه بزرگی نماید، خداوند، او را یک درجه پست و پایین می آورد، [و این ادامه دارد] تا جایی که وی را در اسفل السافلین قرار دهد. ۱۹۶۳. المعجم الأوسط عن خالد بن الوليد: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: اهل آتش، هر درشت خوی ددمنش (۱) متکبر مال اندوز بخیل است و اهل بهشت، مستضعفان بی پناه اند. ۱۹۶۲. رسول الله صلی الله علیه و آله: المعجم الأوسط به نقل از ابو هریره: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «آیا شما را از اهل آتش خبر ندهم؟».

گفتیم: چرا، ای پیامبر خدا!

فرمود: «هر جَطَّ جَعِظَ مستکبری».

گفتم: ای پیامبر خدا! جَطَّ یعنی چه؟

فرمود: «تنومند گوشتالو».

گفتم: جَعِظَ یعنی چه؟

فرمود: «خودبزرگ بین»..

۱- یا: هر خودبزرگ بین تنومند گوشتالو... .

١٩٦١. عنه عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله يقول الله تعالى: ... ما من عبدٍ من عبیدی تَكَبَّرَ عِنْدَ حَقِّي إِلَّا وَأَنَا أُدْخِلُهُ نارِي . (١) ١٩٦٠. الإمام الباقر عليه السلام: الإمام علي عليه السلام: كُفِّلُ مَن كَانَ فِي الدُّنْيَا شَاكًّا أَوْ جَبَّارًا أَدْخَلَهُ النَّارَ . (٢) ١٩٥٩. الإمام الصادق عليه السلام: عنه عليه السلام: مَن لَبَسَ الثِّيَابَ الْفَاخِرَةَ فَلَا بُدَّ لَهُ مِنَ الْكِبَرِ ، وَلَا بُدَّ لِصَاحِبِ الْكِبَرِ مِنَ النَّارِ . (٣) ١٩٥٨. الإمام علي عليه السلام: عنه عليه السلام: مَن لَبَسَ الْمُتَرَفِّعَ مِنَ الثِّيَابِ فَلَا بُدَّ لَهُ مِنَ التَّكَبُّرِ ، وَلَا بُدَّ لِلْمُتَكَبِّرِ مِنَ النَّارِ . (٤) ١٩٥٧. صحيح مسلم عن أبي هريره: عنه عليه السلام: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَسْتَجِيبُ لِكُلِّ مَن دَعَاهُ ، وَيُورِدُ النَّارَ مَن عَصَاهُ وَكُلَّ مُسْتَكْبِرٍ عَن عِبَادَتِهِ ، قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: «ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَن عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ» . (٥) ١٩٥٦. عنه صلى الله عليه وآله: الإمام الباقر عليه السلام: الْكِبَرُ مَطَايَا النَّارِ . (٦) ١٩٥٥. عنه صلى الله عليه وآله (لِعَلِّيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ) عنه عليه السلام: الْعِزُّ رِذَاءُ اللَّهِ ، وَالْكَبَرُ إِزَارُهُ ، فَمَن تَنَاوَلَ شَيْئًا مِنْهُ أَكْبَهُ اللَّهُ فِي جَهَنَّمَ . (٧) ١٩٥٤. عنه صلى الله عليه وآله: الإمام الصادق عليه السلام: الْكِبَرُ رِذَاءُ اللَّهِ ، فَمَن نَازَعَ اللَّهَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ أَكْبَهُ اللَّهُ فِي النَّارِ . (٨) .

- ١- تاريخ دمشق: ج ٥٧ ص ٤ ح ١١٩٠٣ عن أنس ، كنز العمال: ج ٣ ص ٧٠١ ح ٨٥٠٧ .
- ٢- إرشاد القلوب: ص ٣٦٦ ، بحار الأنوار: ج ٩٢ ص ٢٥٩ ح ٥٣ .
- ٣- إرشاد القلوب: ص ١٩٤ ، مستدرک الوسائل: ج ١٢ ص ٣٠ ح ١٣٤٢٨ .
- ٤- مستدرک الوسائل: ج ٣ ص ٢٥٧ ح ٣٥٢٦ نقلاً عن القطب الراوندي في لبّ اللباب .
- ٥- كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ١ ص ٤٣١ ح ١٢٦٣ ، وسائل الشيعة: ج ٥ ص ٦٥ ح ٩٦٣٢ .
- ٦- ثواب الأعمال: ص ٢٦٥ ح ٦ عن سعد بن طريف ، وسائل الشيعة: ج ١١ ص ٣٠١ ح ٢٠٧٩٤ .
- ٧- الكافي: ج ٢ ص ٣٠٩ ح ٣ ، ثواب الأعمال: ص ٢٦٤ ح ١ و كلاهما عن العلاء بن الفضيل ، عن الإمام الصادق عليه السلام ، عوالي اللآلي: ج ١ ص ٣٥٩ ح ٣٢ وفيه «جادل» بدل «تناول» ، بحار الأنوار: ج ٧٣ ص ٢١٣ ح ٣ .
- ٨- الكافي: ج ٢ ص ٣١٠ ح ٥ عن ليث المرادي ، الزهد للحسين بن سعيد: ص ٦٢ ح ١٦٤ عن إسحاق بن عمار ، مشكاة الأنوار: ص ٤٠١ ح ١٣٢٨ ، بحار الأنوار: ج ٧٣ ص ٢١٥ ح ٥ .

۱۹۵۳. رسول الله صلى الله عليه و آله : پیامبر خدا صلى الله عليه و آله : خداوند متعال می فرماید : «هر بنده ای از بندگانم که در برابر حق من گردن فرازی کند ، بی گمان ، او را وارد آتش خویش می کنم». ۱۹۵۲. طَبَّ الأئمة عن خالد العبسی : امام علی علیه السلام : هر کسی که در دنیا اهل شک یا گردن فرازی بوده ، [خداوند ،] او را به آتش می برد. ۱۹۵۱. طَبَّ الأئمة عن داوود الرقی عن الإمام الكاظم علیه امام علی علیه السلام : هر کسی جامه های فاخر بپوشد ، ناچار دچار تکبر می شود و شخص متکبر هم ناچار در آتش است. ۱۹۵۰. الکافی عن إبراهيم بن عبد الحمید عن رجل : امام علی علیه السلام : کسی که جامه های مجلل بپوشد ، حتما دچار تکبر می شود، و شخص متکبر هم قطعا در آتش است. ۱۹۴۹. طَبَّ الأئمة عن حریر عن الإمام الصادق عن آبائه علی امام علی علیه السلام : خداوند عز و جل به هر کسی که او را بخواند ، پاسخ می دهد، و هر که را نافرمانی اش کند و از عبادتش تکبر ورزد ، به آتش می برد. خدای عز و جل فرموده است: «مرا بخوانید تا پاسختان دهم . همانا کسانی که از عبادت من تکبر می ورزند ، زود است که با خواری ، وارد جهنم شوند». ۱۹۴۸. طَبَّ الأئمة عن یونس بن ظبیان عن الإمام الصادق علی امام باقر علیه السلام : تکبر، مَرَكَبِ آتش است. ۱۹۴۷. الإمام الباقر علیه السلام : امام باقر علیه السلام : عزت و عظمت ، ردای خدا و والایی (کبریا) پائی جامه اوست . پس هر که چیزی از آن را [برای خود] بر گیرد ، خداوند ، او را در جهنم سرنگون می سازد. ۱۹۴۶. طَبَّ الأئمة عن الحارث الأعور : امام صادق علیه السلام : کبر و بزرگی ، ردای خداست . بنا بر این، هر کس در چیزی از آن با خداوند بستیزد ، خداوند ، او را در آتش سرنگون می سازد . .

١٠ / ١٣ الكُفْرُ الكِتَابُ «أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيْنِهِ مِّن رَّبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِّنْهُ وَمِن قَبْلِهِ كَتَبَ مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحِمَهُ أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ فَالنَّارُ مَوْعِدُهُ». (١)

«وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ». (٢)

«وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ». (٣)

«وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا هُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمِ * عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤَصَّدَةٌ (٤)». (٥)

«وَكَذَٰلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ». (٦)

«وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ». (٧)

«لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكْفُونَ عَنْ وُجُوهِهِمُ النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ * بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ». (٨)

الحديث ١٩٣٤. سنن الترمذى عن معاذ بن جبل : رسول الله صلى الله عليه وآله : إِنَّ الْكَافِرَ إِذَا حَضَرَ بُشِّرَ بِعَذَابِ اللَّهِ وَعُقُوبَتِهِ . (٩)

١- هود : ١٧ .

٢- التغابن : ١٠ .

٣- البقرة : ٣٩ .

٤- مؤصده : مطبقة ، أوصدت الباب : أطبقتة وأحكمتة (مفردات ألفاظ القرآن : ص ٨٧٢) .

٥- البلد : ١٩ و ٢٠ .

٦- غافر : ٦ .

٧- المائدة : ١٠ و ٨٦ ، الحديد : ١٩ .

٨- الأنبياء : ٣٩ و ٤٠ .

٩- صحيح البخارى : ج ٥ ص ٢٣٨٦ ح ٦١٤٢ ، سنن الدارمى : ج ٢ ص ٧٦٨ ح ٢٦٥٤ ، المنتخب من مسند عبد بن حميد : ص ٩٤ ح ١٨٤ كلها عن عباده بن الصامت ، المعجم الأوسط : ج ٤ ص ٣٣٨ ح ٤٣٧٠ عن عائشه ، كنز العمال : ج ١٥ ص ٥٦٦ ح ٤٢١٩٦ ؛ بحار الأنوار : ج ٨١ ص ٢٦٧ .

۱۰ / ۳ کفر قرآن «آیا کسی که از جانب پروردگارش بر حجتی روشن است و شاهدهی از [خویشان] او، پیرو آن است [، دروغ می‌بافد]، در حالی که پیش از وی نیز کتاب موسی راهبر و مایه رحمت بوده است؟! آنان [که در جستجوی حقیقت اند] به آن می‌گروند، و هر کس از گروه‌ها [ی مخالف] به آن کفر ورزد، آتش، وعده گاه اوست».

«و کسانی که کفر ورزیدند و آیات ما را تکذیب کردند، ایشان اهل آتش اند و در آن جاویدان اند، و چه بد فرجامی است!».

«و کسانی که کافر شدند و آیات ما را تکذیب کردند، آنان اهل آتش اند و در آن جاویدان اند».

«و کسانی که به آیات ما کفر ورزیدند، ایشان اند ناخجستگان شوم. بر آنان، آتشی سرپوشیده احاطه دارد».

«و بدین سان، فرمان پروردگارت در باره کسانی که کفر ورزیدند، به حقیقت پیوست که ایشان اهل آتش اند».

«و کسانی که کفر ورزیدند و آیات ما را دروغ شمردند، ایشان سزاوار آتشِ افروخته اند».

«کاش آنان که کافر شده اند، می‌دانستند که آن هنگام، آتش را نه از چهره‌های خود و نه از پشتشان باز نمی‌توانند داشت و خود، مورد حمایت قرار نمی‌گیرند؛ بلکه آتش به طور ناگهانی به آنان می‌رسد و ایشان را بهت زده می‌کند، به گونه‌ای که نه می‌توانند آن را بر گردانند و نه به آنان، مهلت داده می‌شود».

حدیث ۱۹۲۲. عنه صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: کافر، چون مرگش فرا رسد، به عذاب خدا و کیفر او بشارت داده می‌شود.

١٩٢١. عنه صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : الكافر ليلجئه العرق يوم القيامة فيقول : أرحنى ولو إلى النار .
 (١) ١٩٢٠. عنه صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : الدنيا جنة الكافر والتبر سجنه والنار مأواه . (٢) ١٠ /
 ١٤ الشرح الكتاب «سئل في قلوب الذين كفروا الرعب بما أشركوا بالله ما لم ينزل به سلطانا ومأواهم النار وبئس مئوى الظالمين» .
 (٣)

«لقد كفر الذين قالوا إن الله هو المسيح ابن مريم وقال المسيح بيني وبينك إيل عبدوا الله ربكم إن الله قد حرّم الله عليه الجنة ومأواه النار وما للظالمين من أنصار» . (٤)

«ذ لك مما أوحى إليك ربك من الحكمه ولا تجعل مع الله إلهاء آخر فتلقى في جهنم ملوماً مدحوراً» . (٥)

الحديث ١٩١٢. الإمام على عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : إن الله عز وجل يحاسب كل خلق إلا من أشرك بالله ؛ فإنه لا يحاسب يوم

القيامة ويؤمر به إلى النار . (٦) .

١- . صحيح ابن حبان : ج ١٦ ص ٣٣٠ ح ٧٣٣٥ ، موارد الظمان : ص ٦٣٩ ح ٢٥٨٢ ، مسند أبي يعلى : ج ٥ ص ١٢ ح ٤٩٦١ ، المعجم الكبير : ج ١٠ ص ١٠٧ ح ١٠١١٢ نحوه ، تاريخ بغداد : ج ١٢ ص ٢٧ الرقم ٦٣٩٢ كلها عن عبد الله ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٣٥٧ ح ٣٨٩٢٥ .

٢- . الجعفریات : ص ٢٠٤ عن الإمام الكاظم عن آبائه عليهم السلام ، الخصال : ص ١٠٨ ح ٧٤ عن إبراهيم بن عبد الحميد عن الإمام الكاظم عن أبيه عليهم السلام ، تصحيح الاعتقاد : ص ٩٦ عن آل محمّد عليهم السلام ، تحف العقول : ص ٣٦٣ عن الإمام الصادق عليه السلام ، الدعوات : ص ٢٨٠ عن الإمام العسكري عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٧٨ ص ٢٤٦ ح ٦٦ .

٣- . آل عمران : ١٥١ .

٤- . المائدة : ٧٢ .

٥- . الإسراء : ٣٩ .

٦- . عيون أخبار الرضا عليه السلام : ج ٢ ص ٣٤ ح ٦٦ ، صحيفه الإمام الرضا عليه السلام : ص ١٠٠ ح ٤٠ كلاهما عن أحمد بن عامر الطائي عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام ، جامع الأخبار : ص ٥٠٠ ح ١٣٨٦ ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ٢٦٠ ح ٧ .

۱۹۱۱. عنه علیه السلام (فی قُنُوتِهِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : در روز رستاخیز ، کافر در حالی که عرق از سر و صورت او سرازیر است ، می گوید: [پروردگارا !] مرا [از دشواریِ موقفِ] بیاسای ، اگرچه با فرستادنم به آتش . ۱۹۱۰. الإمام الهادی علیه السلام (فی قُنُوتِهِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : دنیا، بهشت کافر است ، گور زندان او و آتش ، سرای او . ۱۰ / ۴ شرکقرآن «به زودی در دل های کسانی که کفر ورزیده اند ، وحشت خواهیم افکند ؛ زیرا چیزی را با خدا شریک گردانیده اند که [خدا] بر [حقانیت] آن ، دلیلی نازل نکرده است و جایگاهشان آتش است . و جایگاه ستمگران ، چه بد است !» .

«هر آینه کافر گشتند آنان که گفتند: «خدا همان مسیح پسر مریم است» ، در حالی که مسیح، خود گفت: «ای بنی اسرائیل! خداوند را پرستید که پروردگار من و پروردگار شماست . هر که به خدا شرک ورزد، هر آینه خدا بهشت را بر او حرام می گرداند و جایگاهش آتش است، و ستمکاران یاورانی ندارند.» .

«این [سفارش ها] از حکمت هایی است که پروردگارت به تو وحی کرده است . و با خدای یگانه ، معبودی دیگر قرار مده و گر نه ، نکوهیده و مطرود در جهنم افکنده خواهی شد.» .

حدیث ۱۹۰۲. عنه علیه السلام (مِنْ دُعَاءِ لَهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ عِنْدَ الشُّدَائِدِ وَ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : خداوند عز و جل از هر مخلوقی حسابرسی می کند ، مگر از کسی که به خدا شرک ورزد . چنین کسی در روز قیامت حسابرسی نمی شود و دستور می رسد که

او را [یکراست] به آتش برند.

١٩٠١. عنه عليه السلام (في حجابِهِ عليه السلام) عنه صلى الله عليه و آله : مَنِ مَاتَ يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا ، دَخَلَ النَّارَ .
 (١) ١٩٠٠. عنه عليه السلام (في حِرْزِ لَه) عنه صلى الله عليه و آله : مَنِ مَاتَ يَجْعَلُ لِلَّهِ نِدَاءً (٢) ، أَدْخَلَ النَّارَ . (٣) ١٨٩٩. عنه عليه
 السلام : الدَّرُّ المَثُورُ عن جابر : سُبِّحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله عَنِ المَوْجِبَتَيْنِ ، قَالَ : «مَنْ جَاءَ بِالحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَ هُمْ
 مَنِ فَرَعَ يَوْمَئِذٍ ءَامِنُونَ * وَ مَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُتِبَتْ وَجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ» قَالَ : مَنْ لَقِيَ اللَّهَ - لا يُشْرِكُ
 بِهِ شَيْئًا دَخَلَ الجَنَّةَ ، وَ مَنْ لَقِيَ اللَّهَ - يُشْرِكُ بِهِ دَخَلَ النَّارَ . (٤) ١٨٩٨. الإمام علي عليه السلام (مِنْ دُعَاءٍ كَانَ يَدْعُو بِهِ بَعْدَ الفَجْرِ
 وَ فِي) الدَّرُّ المَثُورُ عن صفوان بن عَسِيٍّ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله : إِذَا كَانَ يَوْمُ القِيَامَةِ جَاءَ الإِيمَانُ وَ الشَّرْكُ
 يَجْتَوَانِ بَيْنَ يَدَيِ الرَّبِّ ، فَيَقُولُ اللَّهُ لِلإِيمَانِ : انْطَلِقِ أَنْتَ وَ أَهْلُكَ إِلَى الجَنَّةِ ، وَيَقُولُ لِلشَّرِكِ : انْطَلِقِ أَنْتَ وَ أَهْلُكَ إِلَى النَّارِ .

ثُمَّ تَلَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله : «مَنْ جَاءَ بِالحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا» يَعْنِي قَوْلَ : لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ «مَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ» يَعْنِي الشَّرْكَ
 «فَكُتِبَتْ وَجُوهُهُمْ فِي النَّارِ» . (٥) .

-
- ١- صحيح مسلم : ج ١ ص ٩٤ ح ١٥١ عن جابر ، مسند ابن حنبل : ج ٢ ص ١١٢ ح ٤٠٤٣ عن عبد الله ، صحيح ابن حبان : ج
 ١٤ ص ٤٥ ح ٦١٧١ عن خريم بن فاتك الأسدي ، كنز العمال : ج ١ ص ٧١ ح ٢٧٩ ؛ التوحيد : ص ٢٠ ح ٨ ، ثواب الأعمال :
 ص ١٦ ح ٢ كلاهما عن جابر بن عبد الله ، بحار الأنوار : ج ٩٣ ص ٢٠٣ ح ٤١ .
 ٢- النُّدُ : هو المِثْلُ والنَّظِيرُ (مجمع البحرين : ج ٣ ص ١٧٦٣ «ندد») .
 ٣- صحيح البخاري : ج ٦ ص ٢٤٦٠ ح ٦٣٠٥ ، مسند ابن حنبل : ج ٢ ص ٦ ح ٣٥٥٢ ، السنن الكبرى للنسائي : ج ٦ ص ٢٩٤
 ح ١١٠١١ ، المعجم الكبير : ج ١٠ ص ١٨٧ ح ١٠٤١٠ ، المعجم الأوسط : ج ٢ ص ٣٥٤ ح ٢٢١١ كلُّها عن ابن مسعود ،
 كنز العمال : ج ١ ص ٨٤ ح ٣٥٠ .
 ٤- الدرّ المثور : ج ٦ ص ٣٨٥ نقلاً عن ابن مردويه .
 ٥- الدرّ المثور : ج ٦ ص ٣٨٦ نقلاً عن الحاكم في الكنى .

۱۸۹۷. عنه صلی الله علیه و آله (مِمَّا اسْتَعَاذَ بِهِ فِي يَوْمِ وَادِي الْقُرَى) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس در حال شرک ورزیدن به خدا بمیرد، وارد آتش می شود. ۱۸۹۶. عنه صلی الله علیه و آله (فِي دُعَاءِ الْجَوْشَنِ الْكَبِيرِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس در حالی بمیرد که برای خدا همتا قرار می دهد، به آتش برده می شود. ۱۸۹۵. عنه صلی الله علیه و آله : الدر المنثور به نقل از جابر : از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در باره دو چیز واجب کننده [ی بهشت و دوزخ] سؤال شد . «فرمود : «هر کس نیکی به میان آورد ، پاداشی بهتر از آن خواهد داشت و آنان از هراس آن روز ایمن اند ، و هر کس بدی به میان آورد ، به رو در آتش [دوزخ] سرنگون می شود . آیا جز آنچه می کردید ، سزا داده می شوید؟!» و فرمود : «هر کس خدا را بدون آن که بدو شرک بیاورد ، ملاقات کند ، به بهشت می رود ، و هر کس با شرک به خدا او را دیدار کند ، به آتش می رود» . ۱۸۹۴. عنه صلی الله علیه و آله (مِنْ دُعَاءِ عَلَّمَهُ لِلْإِمَامِ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ) الدر المنثور به نقل از صفوان بن عسال : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود : «چون روز قیامت شود ، ایمان و شرک می آیند و در برابر خدا زانو می زنند . پس ، خداوند به ایمان می فرماید : "تو و پیروانت به بهشت بروید" و به شرک می فرماید : "تو و پیروانت به آتش بروید" .

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله سپس این آیه را تلاوت نمود : «هر کس نیکی به میان آورد ، پاداشی بهتر از آن خواهد داشت» و [نیکی] یعنی : «لا إله إلا الله» [که همان توحید است] ، «و هر کس بدی به میان آورد» یعنی شرک بیاورد ، «به رو در آتش سرنگون می شود» . .

١٠ / الإبريداد الكتاب «وَمَنْ يَزِدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأَوْلَائِكَ حَبِطَتْ أَعْمَلُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ» . (١)

الحديث ٢٠١٨. الإمام الصادق عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : يَرِدُ عَلَيَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَهْطٌ مِنْ أَصْحَابِي فَيَجْلُونَ عَنِ الْخِيَوضِ ، فَأَقُولُ : يَا رَبِّ أَصْحَابِي ! فَيَقُولُ : إِنَّكَ لَا- عَلِمَ لِمَكَ بِمَا أَحَدَثُوا بَعْدَكَ ! إِنَّهُمْ ارْتَدَّوْا عَلَيَّ أَدْبَارِهِمُ الْقَهْقَرَى . (٢) ٢٠١٩. عنه عليه السلام (مِنْ دُعَائِهِ بَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ) عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ! لَأَدْوَدَنَّ رِجَالًا عَنْ حَوْضِي كَمَا تُدَادُ الْغَرِيْبَةُ مِنَ الْإِبِلِ عَنِ الْحَوْضِ . (٣) ٢٠٢٠. الإمام الكاظم عليه السلام : صحيح البخارى عن أبى حازم عن سهل بن سعد : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : إِنِّي فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ ، مَنْ مَرَّ عَلَيَّ شَرِبَ ، وَمَنْ شَرِبَ لَمْ يَظْمِأْ أَيْدَاءً . لَيَرِدَنَّ عَلَيَّ أَقْوَامٌ أَعْرِفُهُمْ وَيَعْرِفُونَنِي ، ثُمَّ يُحَالُ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ .

قال أبو حازم : فَسَمِعَنِي النُّعْمَانُ بْنُ أَبِي عَيَّاشٍ ، فَقَالَ : هَكَذَا سَمِعْتُ مِنْ سَهْلِ ؟

فَقُلْتُ : نَعَمْ . فَقَالَ : أَشْهَدُ عَلَى أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ لَسَمِعْتَهُ وَهُوَ يَزِيدُ فِيهَا :

فَأَقُولُ : إِنَّهُمْ مَنِي ؟ فَيَقَالُ : إِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا أَحَدَثُوا بَعْدَكَ ، فَأَقُولُ : سُحْقًا سُحْقًا لِمَنْ غَيَّرَ بَعْدِي . (٤)

١- .البقره : ٢١٧ .

٢- .صحيح البخارى : ج ٥ ص ٢٤٠٧ ح ٦٢١٣ ، المصنف لعبد الرزاق : ج ١١ ص ٤٠٦ ح ٢٠٨٥٤ ، مسند الشاميين : ج ٣ ص ١٦ ح ١٧٠٨ ، كنز العميال : ج ١٤ ص ٤١٧ ح ٣٩١٢٤ نقلًا عن ابن ماجه وكلها عن أبى هريره ؛ مجمع البيان : ج ٢ ص ٨٠٩ ، الإيضاح : ص ٢٣٢ ، بحار الأنوار : ج ٢٨ ص ٢٤ ح ٣٤ .

٣- .صحيح البخارى : ج ٢ ص ٨٣٤ ح ٢٢٣٨ ، صحيح مسلم : ج ٤ ص ١٨٠٠ ح ٣٨ نحوه ، مسند إسحاق بن راهويه : ج ١ ص ١٣٢ ح ٥٦ كلها عن أبى هريره ، كنز العميال : ج ١٤ ص ٤٢٠ ح ٣٩١٣٥ ؛ العمده : ص ٤٦٨ ح ٩٨١ عن أبى هريره ، بحار الأنوار : ج ٢٨ ص ٢٥ ح ٣٦ .

٤- .صحيح البخارى : ج ٥ ص ٢٤٠٦ ح ٦٢١٢ ، صحيح مسلم : ج ٤ ص ١٧٩٣ ح ٢٦ ، مسند ابن حنبل : ج ٨ ص ٤٤٢ ح ٢٢٩٣٦ ، الطرائف : ص ٣٧٦ كلها نحوه ، بحار الأنوار : ج ٢٨ ص ٢٦ .

۱۰ / ۵ برگشتن از دین

۱۰ / ۵ برگشت از دینقرآن «و آن کس از شما که از دین خود برگردد و کافر بمیرد، چنین کسانی کردارهایشان در دنیا و آخرت تباہ می شود، و ایشان اهل آتش اند و در آن جاویدان اند».

حدیث ۲۰۲۶. الإمام علی علیه السلام (مِنْ خُطْبَتِهِ فِي التَّحذِيرِ مِنْ إِبْلِيسَ لَعَنَهُ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : در روز رستاخیز، دسته ای از یارانم نزد من می آیند؛ اما آنها را از حوض [کوثر] دور می کنند. من می گویم: پروردگارا! آنها یاران من اند.

خدا می فرماید: «تو نمی دانی که پس از تو آنها چه کردند . آنها به عقب باز گشتند» ۲۰۲۷. شعب الإیمان عن ابی بکر : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سوگند به آن که جانم در دست اوست، مردانی را از حوض خود دور خواهم کرد ، همچنان که شتر بیگانه را از آبگیر دور می کنند ۲۰۲۸. منیه المرید : صحیح البخاری به نقل از ابو حازم : سهل بن سعد گفت : پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «من پیشرو (۱) شما در کنار حوض [کوثر] هستم . کسی که [از آن] بنوشد ، دیگر هرگز تشنه نخواهد شد. مردمانی بر من وارد می شوند که هم من آنها را می شناسم و هم آنها مرا می شناسند . سپس میان من و آنان مانعی ایجاد می شود» .

نعمان بن ابی عیاش [این حدیث را] از من شنید و گفت: این گونه از سهل

شنیدی؟ گفتم: آری. گفت: گواهی می دهم که از ابو سعید خدری [نیز همین را] شنیدم؛ ولی این عبارت را نیز می افزود [که پیامبر صلی الله علیه و آله در ادامه فرموده است]: «پس من می گویم: [پروردگارا!] آنان از [امت] من اند. در جواب گفته می شود: "تو نمی دانی که پس از تو، چه ها کردند" و من می گویم: نابود باد، نابود باد آن که پس از من، [آیین و سنتم را] دگرگون ساخت!».

۱- .واژه «فَرَط» که در حدیث آمده ، به معنای کسی است که پیش از دیگران به سرچشمه می رسد تا دلوها را آماده کند ، حوضچه ها را گرد کند و آنها را آب بنوشاند؛ آن که پیش از قوم می رود تا اسباب آبخور را درست کند .

٢٠٢٩. سنن الترمذى عن أبى هريره : صحيح البخارى عن أبى هريره عن رسول الله صلى الله عليه وآله : بينا أنا نائمٌ إذا زُمرةٌ ، حتّى إذا عَرَفْتُهُمْ خَرَجَ رَجُلٌ مِنْ بَيْنِي وَبَيْنِهِمْ ، فَقَالَ : هَلُمَّ ، فَقُلْتُ : أَيْنَ ؟ قَالَ : إِلَى النَّارِ وَاللَّهِ ، قُلْتُ : وما شأنُهُمْ ؟ قَالَ : إِنَّهُمْ ارتَدُّوا بَعْدَكَ عَلَى أَدْبَارِهِمُ الْقَهْقَرَى .

ثُمَّ إِذَا زُمَرَةٌ ، حتّى إذا عَرَفْتُهُمْ خَرَجَ رَجُلٌ مِنْ بَيْنِي وَبَيْنِهِمْ ، فَقَالَ : هَلُمَّ ، قُلْتُ : أَيْنَ ؟ قَالَ : إِلَى النَّارِ وَاللَّهِ ، قُلْتُ : ما شأنُهُمْ ؟ قَالَ : إِنَّهُمْ ارتَدُّوا بَعْدَكَ عَلَى أَدْبَارِهِمُ الْقَهْقَرَى ، فَلَا أَرَاهُ يَخْلُصُ مِنْهُمْ إِلَّا مِثْلَ هَمَلِ النَّعَمِ . (١) ٢٠٣٠. الإمام على عليه السلام : الإمام على عليه السلام : وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ! لَتَفَرَّقَنَّ هَذِهِ الْأُمَّةُ عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً ، كُلُّهَا فِي النَّارِ إِلَّا فِرْقَةً : «وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةً يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ» فَهَذِهِ الَّتِي تَنْجُو مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ . (٢) ١٠ / ١٦ النَّفَاقُ الْكُتَابُ «وَعَدَ اللَّهُ الْمُنْفِقِينَ وَالْمُنْفِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعْنَةُ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ» . (٣)

«وَيُعَذِّبُ الْمُنْفِقِينَ وَالْمُنْفِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السُّوءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السُّوءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعْنَهُمْ وَ أَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَ سَاءَتْ مَصِيرًا» . (٤)

«أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ * لَئِنْ أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِنْ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُونَهُمْ وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ لَيُولَّيْنَّ الْأَدْبَرَ ثُمَّ لَا يَنْصُرُونَ * لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهَبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ * لَا يَقْتُلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي قُوَى مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ حُدُورٍ بِأَسِيهِمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسِبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى ذَلِكُمْ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ * كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبِيَالٍ أَمْرَهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ * كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلنَّاسِ اكْفُرُوا فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ * فَكَانَ عَقِبَهُمَا أَنْهَمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَ ذَلِكُمْ جَزَاؤُ الظَّالِمِينَ» . (٥)

١- . صحيح البخارى : ج ٥ ص ٢٤٠٧ ح ٦٢١٥ ، كنز العميال : ج ١١ ص ١٣٢ ح ٣٠٩١٨ ؛ العمده : ص ٤٦٨ ح ٩٨٦ ، بحار الأنوار : ج ٢٨ ص ٢٧ .

٢- . تفسير العياشى : ج ٢ ص ٤٣ ح ١٢٢ عن ابن الصهبان البكرى ، مجمع البيان : ج ٤ ص ٧٧٣ ، بحار الأنوار : ج ٢٨ ص ٦ ح ٨ .

٣- . التوبه : ٦٨ .

٤- . الفتح : ٦ .

٥- . الحشر : ١٧ ١١ .

۱۶۶۷. رسول الله صلی الله علیه و آله (لِمَعَاذِ) صحیح البخاری به نقل از ابو هریره ، از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : خواب بودم که گروهی را [در عالم رؤیا] دیدم و آنها را شناختم . ناگاه مردی از بین من و آنها بیرون آمد و گفت: بیایید. گفتم: به کجا؟ گفت: به خدا سوگند به سوی آتش . گفتم: مگر چه کرده اند؟ گفت: آنان پس از تو، به قهقرا [و آیین جاهلی خویش] باز گشتند.

سپس گروهی دیگر آمدند و آنها را هم شناختم . پس مردی از میان من و آنان بیرون آمد و گفت: بیایید. گفتم: به کجا؟ گفت: به خدا سوگند به سوی آتش. گفتم: مگر چه کرده اند؟ گفت: آنان، پس از تو، به قهقرا باز گشتند.

پس، فکر نمی کنم که از ایشان کسی نجات یابد ، مگر به اندازه شترهای بی چوپان [و از رمه و قافله مانده] . (۱) ۱۶۶۸. مجمع الزوائد عن عبد الله بن مسعود : امام علی علیه السلام : سوگند به آن که جانم در دست اوست، این امت به هفتاد و سه فرقه پراکنده می شوند که همه آنها در آتش اند ، مگر یک فرقه : «و از کسانی که آفریدیم ، امتی هستند که به حق ، هدایت می کنند و به حق ، داوری می نمایند» . این همان فرقه نجات یافته این امت است . ۱۰ / ۶ نفاق قرآن «خدا به مردان و زنان دورو و کافران، آتش جهنم را وعده داده است که در آن ، جاودانه اند. آن برایشان کافی است، و خدا لعنتشان کرده و برای آنان عذابی پایدار است».

«و [تا] مردان و زنان دورو و مردان و زنان مشرک را که به خدا گمان بد برده اند ، عذاب کند . بد زمانه بر آنان باد! و خدا بر ایشان خشم نموده و لعنتشان کرده و جهنم را برای آنان آماده گردانیده و [چه] بد سرانجامی است».

«مگر کسانی را که دورویی کردند ، ندیدی که به برادران اهل کتاب خود که از در کفر در آمده بودند می گفتند: «اگر اخراج شدید، حتما با شما بیرون خواهیم آمد و علیه شما هرگز از کسی فرمان نخواهیم برد ، و اگر با شما جنگیدند ، حتما شما را یاری خواهیم کرد» . و خدا گواهی می دهد که قطعا آنان در غگویان اند. اگر [یهود] اخراج شوند ، آنها با ایشان بیرون نخواهند رفت و اگر ضد آنان جنگی در گیرد ، آنها را یاری نخواهند کرد و اگر هم یاری شان کنند ، حتما [در جنگ] پشت خواهند کرد و یاری نمی گردند . شما قطعا در دل های آنان بیش از خدا مایه هراسید ؛ چرا که آنان مردمانی اند که نمی فهمند. [آنان به صورت] دسته جمعی ، جز در قریه های دارای استحکامات یا از پشت دیوارها ، با شما نخواهند جنگید. جنگشان میان خودشان سخت است. آنان را متحد می پنداری ؛ ولی دل هایشان پراکنده است؛ زیرا آنان مردمانی اند که نمی اندیشند ؛ درست مانند همان کسانی که اخیرا [در واقعه بدر] سزای کار [بد] خود را چشیدند و [افزون بر این] ، عذاب دردناکی خواهند داشت ، چون حکایت شیطان که به ایشان گفت: «کافر شو!» و چون وی کافر شد ، گفت: «من از تو بیزارم ؛ زیرا من از خدا، پروردگار جهانیان، می ترسم» ، و فرجام هر دوشان ، آن است که هر دو ، در آتش جاوید می مانند، و سزای ستمکاران ، همین است».

۱- یعنی : شمار اندکی از آنان ، از دوزخ می رهند .

الحديث ١٦٧٦. رسول الله صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : إِنَّ «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» كَلِمَةٌ عَظِيمَةٌ كَرِيمَةٌ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، مَنْ قَالَهَا مُخْلِصًا اسْتَوْجَبَ الْجَنَّةَ ، وَمَنْ قَالَهَا كَاذِبًا عَصَيْمَتَ مَالَهُ وَدَمَهُ وَكَانَ مَصِيرُهُ إِلَى النَّارِ . (١) ١٦٧٧. عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ كَانَ لَهُ وَجْهَانِ فِي الدُّنْيَا ، كَانَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِسَانَانِ مِنْ نَارٍ . (٢) .

-
- ١- التوحيد : ص ٢٣ ح ١٨ عن أحمد بن عبد الله الجويباري عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ٣ ص ٥ ح ١٣ ؛ كتر العمال : ج ١ ص ٦٢ ح ٢٢٠ نقلاً عن ابن النجار عن أنس .
- ٢- الخصال : ص ٣٨ ح ١٨ عن عمار ، مكارم الأخلاق : ج ١ ص ٣٧٩ ح ٢٦٦١ عن أبي ذر نحوه ، بحار الأنوار : ج ٧٥ ص ٢٠٤ ح ٧ ؛ سنن أبي داود : ج ٤ ص ٢٦٨ ح ٤٨٧٣ ، سنن الدارمي : ج ٢ ص ٧٧٠ ح ٢٦٦٢ ، المصنف لابن أبي شيبة : ج ٦ ص ١٠٦ ح ١ ، مسند أبي يعلى : ج ٢ ص ٢٦٦ ح ١٦١٧ كلها عن عمار .

حدیث ۱۶۷۹. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : به راستی که «لا إله إلا الله» ، شعاری بزرگ و ارجمند در نزد خدای عز و جلاست. هر که آن را با اخلاص بگوید ، شایسته بهشت می شود و هر که به دروغ [و نه از صمیم دل] بگوید ، مال و جانش مصون می ماند ؛ ولی فرجامش آتش است. ۱۶۸۰. سنن الترمذی عن قیس بن سعد بن عباده : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : کسی که در دنیا دورو داشته باشد ، در روز رستاخیز ، دو زبان از جنس آتش خواهد داشت ..

١٦٨١. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ كَانَ ذَا لِسَانٍ فِي الدُّنْيَا ، جَعَلَ اللَّهُ لَهُ لِسَانًا مِنْ نَارٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ . (١) ١٦٨٢. عنه صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ذَوَا وَجْهَيْنِ دَالِعَا لِسَانَهُ فِي قَفَاهِ وَآخِرُ مِنْ قَدَامِهِ يَلْتَهَبَانِ نَارًا حَتَّى يُلْهَبَا جَسَدَهُ ، ثُمَّ يُقَالُ لَهُ : هَذَا الَّذِي كَانَ فِي الدُّنْيَا ذَا وَجْهَيْنِ وَذَا لِسَانَيْنِ يُعْرِفُ بِذَلِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ . (٢) ١٦٨٣. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : وَيَلُ لِلْمُنَافِقِ مِنَ النَّارِ . (٣) ٢٠٣٣. رسول الله صلى الله عليه وآله : الإِمَامُ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ : أَحْذَرُكُمْ أَهْلَ النَّفَاقِ ؛ فَإِنَّهُمْ الضَّالُّونَ الْمُضِلُّونَ ، وَالزَّالُونَ الْمُزِلُّونَ . يَتَلَوَّنُونَ أَلْوَانًا ، وَيَفْتَنُونَ افْتِنَانًا ، وَيَعْمِدُونَكُمْ بِكُلِّ عِمَادٍ ، وَيَرْصُدُونَكُمْ بِكُلِّ مِرْصَادٍ ٤ ، قُلُوبُهُمْ دَوِيَّةٌ وَصِفَاحُهُمْ نَقِيَّةٌ ، يَمَشُونَ الْخَفَاءَ ، وَيَدْبُونَ الضَّرَاءَ ، وَصَفُهُمْ دَوَاءٌ ، وَقَوْلُهُمْ شِفَاءٌ ، وَفِعْلُهُمُ الدَّاءُ الْعِيَاءُ ، حَسَدُهُ الرِّخَاءُ ، وَمُؤَكَّدُو الْبَلَاءِ ، وَمُقْتَطَعُو الرِّجَاءِ ، لَهُمْ بِكُلِّ طَرِيقٍ صَيْرِيعٌ ، وَإِلَى كُلِّ قَلْبٍ شَفِيعٌ ، وَلِكُلِّ شَجْوٍ دُمُوعٌ ، يَتَفَارِضُونَ الثَّنَاءَ ، وَيَتَرَاقِبُونَ الْجَزَاءَ ، إِنْ سَأَلُوا أَحْفَا (٤) ، وَإِنْ عَدَلُوا (٥) كَشَفُوا ، وَإِنْ حَكَمُوا أَسْرَفُوا ، قَدْ أَعَدُوا لِكُلِّ حَقٍّ بَاطِلًا ، وَلِكُلِّ قَائِمٍ مَائِلًا ، وَلِكُلِّ حَقٍّ قَاتِلًا ، وَلِكُلِّ بَابٍ

مِفْتَاحًا ، وَلِكُلِّ لَيْلٍ مِصْبَاحًا ، يَتَوَصَّلُونَ إِلَى الطَّمَعِ بِالْيَأْسِ ؛ لِيُقِيمُوا بِهِ أَسْوَاقَهُمْ وَيُنْفِقُوا بِهِ أَعْلَاقَهُمْ ، يَقُولُونَ فَيْشَجِبُهُونَ ، وَيَصِفُونَ فَيْمُوهُونَ ، قَدْ هَوَّنُوا الطَّرِيقَ ، وَأَضْلَعُوا الْمَضِيقَ ، فَهُمْ لُمَةُ الشَّيْطَانِ ، وَحِمَةُ النَّيْرَانِ : «أَوْلَايَكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ» . (٦) .

- ١- المعجم الكبير : ج ٢ ص ١٧٠ ح ١٦٩٧ عن جندب بن عبد الله ، المعجم الأوسط : ج ٨ ص ٣٦٥ ح ٨٨٨٥ ، مسند أبي يعلى : ج ٣ ص ١٨٣ ح ٢٧٦٤ ، مسند الشهاب : ج ١ ص ٢٨٤ ح ٤٦٣ ، حليه الأولياء : ج ٢ ص ١٦٠ كلها عن أنس ، كنز العمال : ج ٣ ص ٥٦٨ ح ٧٩٤١ ؛ تنبيه الخواطر : ج ١ ص ٨ .
- ٢- الخصال : ص ٣٨ ح ١٦ ، ثواب الأعمال : ص ٣١٩ ح ٢ كلاهما عن زيد بن علي عن آبائه عن الإمام علي عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٧٥ ص ٢٠٣ ح ٥ .
- ٣- .. تحف العقول : ص ٢٢ ، بحار الأنوار : ج ١ ص ١٢٢ ح ١١ .
- ٤- الْحَفَّ : إِذَا أَلْحَجَّ فِي الْمَسْأَلَةِ وَلَزِمَهَا (النهاية : ج ٤ ص ٢٣٧ «لحف»).
- ٥- الْعَدْلُ : الْمَلَأَهُ ، يُقَالُ : عَدَلْتُ فَلَانًا فَاعْتَدَلَ . أَيْ لَامَ نَفْسَهُ وَأَعْتَبَ (الصحاح : ج ٥ ص ١٧٦٢ «عدل»).
- ٦- نهج البلاغه : الخطبه ١٩٤ ، بحار الأنوار : ج ٧٢ ص ١٧٧ ح ٦ .

۲۰۳۴. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : کسی که در دنیا دارای دو زبان باشد، خداوند در روز رستاخیز برایش دو زبان از آتش قرار می دهد. ۱۶۸۶. الإمام علی علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : در روز قیامت ، دورو ، در حالی [به محشر] می آید که یک زبان از پس گردنش آویزان است و زبانی دیگر از جلوی او ، و هر دو [زبان] چنان شعله ورنند که به تمام بدنش زبانه می کشند . سپس در باره او گفته می شود: «این ، کسی است که در دنیا دورو و دوزبان بود . او بدین گونه در روز رستاخیز شناخته می شود». ۱۶۸۷. مستطرفات السرائر عن سلمان الفارسی : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : وای بر منافق از آتش! ۱۶۸۸. الخصال عن أبي ذرّ : امام علی علیه السلام : شما را از دورویان بر حذر می دارم؛ زیرا آنان مردمانی گم راه و گم راه کننده اند . خود لغزیده اند و دیگران را نیز می لغزانند. هر دم به رنگی در می آیند، هر گاه نیرنگی می سازند و با هر وسیله ای و از هر راهی ، قصد [فریب و اغوای] شما می کنند و در هر کمینگاهی ، به کمین شما می نشینند. دل هایشان پر از بیماری است ؛ ولی چهره ها [و ظاهر]شان آراسته و پاکیزه. در نهان ، راه می روند و پنهانی می جنبند. (۱) شرح و بیانشان دارو و گفتارشان شفاست ؛ امّا کردارشان درد بی درمان است. حسودانِ نعمت و آسایش [دیگران] اند، و به رنج و گرفتاری [مردمان] دامن می زنند و بذر نومییدی می پاشند . در هر راهی ، به خاک هلاکت افکنده ای دارند و برای رخنه در هر دلی ، وسیله ای [از زبان بازی و تملق]، و برای هر غم و اندوهی ، اشک هایی [دروغین]. به یکدیگر ، مدح و ستایش قرض می دهند و از یکدیگر چشمداشت پاداش [متقابل] دارند. اگر چیزی بخواهند ، پافشاری می کنند و هر گاه خرده گیری کنند ، پرده دری می کنند و اگر حکم کنند، زیاده روی [و ستم] می نمایند. در برابر هر حقی ، باطلی در چپته دارند و در برابر هر راستی ای ، کژی ای و برای هر زنده ای ، قاتلی و برای هر

دری ، کلیدی و برای هر شبی ، چراغی. چشم نداشتن و بی نیازی را دستاویز طمع قرار می دهند تا از این راه ، بازار خود را داغ کنند و به کالاهایشان رونق بخشند. سخن که می گویند ، ایجاد شبهه می کنند و هنگامی که وصف می کنند ، حقیقت را وارونه جلوه می دهند . راه [ورود به مسیر باطل] را آسان می کنند و تنگه [آن را] کج و پیچ در پیچ می سازند [تا افراد به راحتی قدم به راه باطل گذارند . آن گاه ، در پیچ و خم های آن سرگردان شوند و بیرون شدن از آن ، برایشان ناممکن یا دشوار گردد]. اینان ، دار و دسته شیطان اند و زبانه های انبوه آتش . «آنان حزب شیطان اند و بدانید که حزب شیطان ، زیانکارند» . .

۱- . عبارت «یدبّون الضّراء» ، ضرب المثلی است برای کسی که به دوستش نیرنگ می زند. ضراء ، به معنای درخت انبوه و تنومند و در هم پیچیده است که در پشت آن ، مخفی شوند. شاید هم مراد این باشد که آهسته و سر به زیر ، راه می روند ؛ ولی به ناگاه ، زهر خود را می ریزند .

١٦٨٩. مسند ابن حنبل عن أبي هريره : الإمام الصادق عليه السلام : مَنْ لَقِيَ الْمُسْلِمِينَ بِوَجْهَيْنِ وَلِسَانَيْنِ ، جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَهُ لِسَانَانِ مِنْ نَارٍ . (١) / ١٠ / ٧ الظُّلْمُ الْكِتَابُ «فَالْيَوْمَ لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا وَ نَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكذِّبُونَ» . (٢)

«ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ» . (٣)

الحديث ١٦٩٦. رسول الله صلى الله عليه وآله (وَقَدْ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ : {الرَّحْمَنُ عَمِلَ}) رسول الله صلى الله عليه وآله : قَالَ رَبُّكُمْ : وَعِزَّتِي وَجَلَالِي لِأَنْتَقِمَنَّ مِنَ الظَّالِمِينَ فِي عَاجِلِهِ وَآجِلِهِ . (٤)

١- الكافي : ج ٢ ص ٣٤٣ ح ١ ، ثواب الأعمال : ص ٣١٩ ح ١ ، الخصال : ص ٣٨ ح ١٩ ، معاني الأخبار : ص ١٨٥ ح ٢ ،
الأمالي للصدوق : ص ٤١٨ ح ٥٥٢ والثلاثة الأخيره نحوه وكلها عن ابن أبي يعفور ، بحار الأنوار : ج ٧٥ ص ٢٠٤ ح ٨ .

٢- سبأ : ٤٢ .

٣- يونس : ٥٢ .

٤- المعجم الكبير : ج ١٠ ص ٢٧٨ ح ١٠٦٥٢ ، المعجم الأوسط : ج ١ ص ١٥ ح ٣٦ ، تاريخ أصبهان : ج ٢ ص ٥ الرقم ٩٣٥ ،
تاريخ دمشق : ج ٣٤ ص ٣٤٠ ح ٧٠٢٢ ، الفردوس : ج ٣ ص ١٨٦ ح ٤٥١٠ كلها عن ابن عباس ، كنز العمال : ج ٣ ص ٥٠٥ ح ٧٦٤١ .

۱۶۹۷. الإمام الصادق عليه السلام : امام صادق عليه السلام : هر که با مردم، دورو و دوزبانه برخورد کند ، روز رستاخیز با دو زبان از آتش ، [به محشر] می آید. ۱۰ / ۷ ستمقرآن «اکنون برای یکدیگر ، اختیاردار هیچ سود و زیانی نیستید ، و [ما] به کسانی که ستم کرده اند ، می گوئیم: بچشید عذاب آتشی را که آن را دروغ می شمردید!».

«سپس به کسانی که ستم کرده اند، گفته می شود: «بچشید عذاب جاویدان را! آیا جز به کیفر آنچه به دست می آوردید ، جزا داده می شوید؟» .

حدیث ۱۷۰۴. تفسیر القمی : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : پروردگارتان فرمود : «به عزّت و جلالم سوگند ، حتما در دنیا و آخرت ، از ظالم ، انتقام می گیرم!» .

١٧٠٥. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : أَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي . . . جَعَلَ الْجَنَّةَ ثَوَابَ الْمُتَّقِينَ ، وَالنَّارَ عِقَابَ الظَّالِمِينَ . (١) ١٧٠٦. عنه صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : أهل الجور وأعاونهم في النار . (٢) ١٧٠٧. عنه صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : وَالَّذِي نَفْسٌ مَحْمَدٍ بِيَدِهِ ! إِنَّ الْعَبْدَ لَيَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَهُ حَسَنَاتٌ كَأَمْثَالِ الْجِبَالِ الرَّوَاسِي يُظَنُّ أَنَّهُ سَيَدْخُلُ بِهَا الْجَنَّةَ ، فَلَا تَزَالُ مَظْلَمَتُهُ تَأْتِيهِ حَتَّى مَا يَبْقَى لَهُ حَسَنَةٌ ، وَحَتَّى يُجْعَلَ عَلَيْهِ مِنَ السَّيِّئَاتِ أَمْثَالُ الْجِبَالِ الرَّوَاسِي وَيُؤَمَّرُ بِهِ إِلَى النَّارِ . (٣) ١٧٠٨. عنه صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : أَلْعَدْلُ مِيزَانُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ ؛ فَمَنْ أَخَذَهُ قَادَهُ إِلَى الْجَنَّةِ ، وَمَنْ تَرَكَهُ سَاقَهُ إِلَى النَّارِ . (٤) ١٧٠٩. عنه صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ طَلَبَ قِضَاءَ الْمُسْلِمِينَ حَتَّى يَنَالَهُ ثُمَّ غَلَبَ عَدْلُهُ جَوْرَهُ فَلَهُ الْجَنَّةُ ، وَمَنْ غَلَبَ جَوْرُهُ عَدْلَهُ فَلَهُ النَّارُ . (٥) ١٧١٠. سنن الترمذي عن أبي سعيد وأبي هريره عن رسول الله عنه صلى الله عليه وآله : إن شئتم أنبأكم عن الإيمارة وما هي : أولها ملامة ، وثانيها ندامة ، وثالثها عذاب يوم القيامة ؛ إلاً من عدل . (٦) ١٧١١. الإمام الصادق عليه السلام : الإمام علي عليه السلام : الظلم يوجب النار . (٧) ١٧١٢. عنه عليه السلام : عنه عليه السلام : مَنْ ظَلَمَ عِبَادَ اللَّهِ كَانَ اللَّهُ مَخْصَمَهُ دُونَ عِبَادِهِ . مَنْ يَكُنِ اللَّهُ مَسْبِحَانَهُ خَصَمَهُ يُدْحِضُ حُجَّتَهُ ، وَيُعَذِّبُهُ فِي الدُّنْيَا وَمَعَادِهِ . (٨) .

- ١- دلائل الإمامة : ص ٨٩ ح ٢٤ عن جابر ، بحار الأنوار : ج ١٠٣ ص ٢٧٠ ح ٢١ نقلاً عن مسند فاطمه عليها السلام .
- ٢- المستدرک علی الصحیحین : ج ٤ ص ١٠٠ ح ٧٠٠٧ ، الفردوس : ج ٢ ص ٤٧٠ ح ٤٠٠٠ كلاهما عن حذيفه ، كنز العمال : ج ٣ ص ٤٩٨ ح ٧٥٨٩ .
- ٣- الفردوس : ج ٤ ص ٣٦٤ ح ٧٠٥٠ عن جابر بن عبد الله ، كنز العمال : ج ٣ ص ٥٠٦ ح ٧٦٤٤ .
- ٤- مستدرک الوسائل : ج ١١ ص ٣١٧ ح ١٣١٤٥ نقلاً عن القطب الراوندي في لب الباب .
- ٥- سنن أبي داود : ج ٣ ص ٢٩٩ ح ٣٥٧٥ ، السنن الكبرى : ج ١٠ ص ١٥١ ح ٢٠١٦٥ ، فتح الباري : ج ١٣ ص ١٢٤ ، تهذيب الكمال : ج ٢٩ ص ١٦٢ رقم ٦٣١٠ كلها عن أبي هريره ، كنز العمال : ج ٦ ص ٩٤ ح ١٤٩٩٧ .
- ٦- المعجم الكبير : ج ١٨ ص ٧٢ ح ١٣٢ ، مسند الشاميين : ج ٣ ص ١٦٧ ح ٢٠٠٦ و ج ٢ ص ٢٠٦ ح ١١٩٥ نحوه وكلها عن عوف بن مالك ، كنز العمال : ج ٦ ص ١٩ ح ١٤٦٥٢ .
- ٧- غرر الحكم : ح ٧٩٤ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٣٠ ح ٤٨٢ .
- ٨- غرر الحكم : ح ٨٢٥٠ و ٨٢٥١ ، مستدرک الوسائل : ج ١٢ ص ١٠٠ ح ١٣٦٢٩ .

۱۷۱۳. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: ستایش، خدایی را که... بهشت را پاداش پرهیزگاران قرار داد، و آتش را کیفر ستمکاران. ۱۷۱۴. رسول الله صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: ستمگران و یاران آنان، در آتش اند. ۱۷۱۵. رسول الله صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: سوگند به آن که جان محمد در دست اوست، روز قیامت، بنده در حالی می آید که [در نامه اعمالش] به اندازه کوه های استوار، کار نیک دارد و می پندارد که به سبب آنها به زودی وارد بهشت خواهد شد؛ اما ستم ها [و حق کشی ها] بی که کرده است، پیوسته نزد او می آیند، تا جایی که حتی یک کار نیک هم برایش باقی نمی ماند و [افزون بر این]، گناهانی به اندازه کوه های استوار، برایش قرار داده می شود. آن گاه، فرمان می رسد که او را به آتش برند. ۱۷۱۶. عنه صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: عدالت، ترازوی خدا در زمین است. پس هر که عدالت را در پیش بگیرد، عدالت، او را به بهشت می کشاند و هر که آن را وا نهد، وی را به سوی آتش می راند. ۱۷۱۷. عنه صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر که در جستجوی مسند قضای مسلمانان بر آید و هنگامی که به آن دست یافت، عدالت او بر ستمش چیره آید، بهشتی خواهد بود؛ ولی آن که ستم او بر عدالتش چیره آید، دوزخی است. ۲۰۳۵. الإمام علی علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: اگر بخواهید، شما را از فرمان روایی و چیستی آن، خبر می دهم: آغازش سرزنش است، میانه اش پشیمانی، و فرجامش عذاب روز رستاخیز، مگر برای آن کس که دادگری پیشه کند. ۲۰۳۶. الإمام زین العابدین علیه السلام (مِنْ دُعَائِهِ فِي الظُّلُمَاتِ) امام علی علیه السلام: ستم، آتش را [بر ستمگر] واجب می گرداند. ۲۰۳۷. رسول الله صلی الله علیه و آله: امام علی علیه السلام: کسی که به بندگان خدا ستم کند، خداوند خود، طرف دعوای اوست

و نه بندگان، (۱) و هر گاه خداوند سبحان، طرف دعوای کسی باشد، دلیل او را [در ستمی که کرده] ابطال می کند و وی را در دنیا و آخرتش عذاب می دهد..

۱- یعنی: طرف حسابش خداست و نه آن بنده ای که به او ستم شده است.

٢٠٣٨. علل الشرايع عن أبي بصير : عنه عليه السلام : ظالمُ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنكُوبٌ بِظُلْمِهِ ، مُعَذَّبٌ مَحْرُوبٌ (١) .
 (٢) ٢٠٣٩. المصنّف عن أنس : عنه عليه السلام : هِيَهَاتَ أَنْ يَنْجُوَ الظَّالِمُ مِنْ أَلِيمِ عَذَابِ اللَّهِ وَعَظِيمِ سَيِّئَاتِهِ . (٣) ٢٠٤٠. الإمام
 عليّ عليه السلام : عنه عليه السلام : لا- يُؤْمِنُ اللَّهُ مُعَذَّبَهُ مَنْ لَا يَأْمَنُ النَّاسُ جَوْرَهُ . (٤) ٢٠٤١. الإمام عليّ عليه السلام : عنه عليه
 السلام : لِكُلِّ ظَالِمٍ عِقُوبَةٌ لَا تَعْدُوهُ ، وَصَرَغَةٌ لَا تَخْطُوهُ . (٥) ٢٠٤٢. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه عليه السلام : مَنْ ضَرَبَ
 رَجُلًا- سَوَطًا ظُلْمًا ، ضَرَبَهُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى بِسَوَطٍ مِنْ نَارٍ . (٦) ٢٠٤٣. مصباح المتهجد عن الشيخ أبي عمرو العمري (فيما
 يُدعى بِهِ فِي غِيَبِهِ الْقَائِمِ عَلَيْهِ السَّلَام) الإمام الصادق عليه السلام : مَنْ حَبَسَ حَقَّ الْمُؤْمِنِ ، أَقَامَهُ اللَّهُ عِزًّا وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
 خَمْسَةَ عَشْرَ مِائَةٍ عَلَى رِجْلَيْهِ حَتَّى يَسِيلَ عَرَقُهُ أَوْ دَمُهُ ، وَيُنَادِي مُنَادٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ : « هَذَا الظَّالِمُ الَّذِي حَبَسَ عَنِ اللَّهِ حَقَّهُ » ، فَيُؤَبِّخُ
 أَرْبَعِينَ يَوْمًا ، ثُمَّ يُؤَمَّرُ بِهِ إِلَى النَّارِ . (٧) ٢٠٤٤. الإمام الصادق عليه السلام : الكافي عن عليّ بن أسباط عنهم عليهم السلام : فيما
 وَعَظَّ اللَّهُ عِزًّا وَجَلَّ بِهِ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَام : ... يَا عِيسَى ! بِنَسْتِ الدَّارِ لِمَنْ رَكَنَ إِلَيْهَا ، وَبِنَسِّ الْقَرَارِ دَارِ الظَّالِمِينَ . (٨) .

- ١- مَحْرُوبٌ : حُرِبَ دِينُهُ ، أَيْ سُلِبَ دِينُهُ (لسان العرب : ج ١ ص ٣٠٤ «حرب»).
- ٢- غَرَرِ الْحَكْمِ : ح ٦٠٧٥ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٣٢٤ ح ٥٦٠٥ .
- ٣- غَرَرِ الْحَكْمِ : ح ١٠٠٤٤ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٥١٢ ح ٩٣١٦ ، مستدرک الوسائل : ج ١٢ ص ١٠١ ح ١٣٦٢٩ .
- ٤- غَرَرِ الْحَكْمِ : ح ١٠٨٨٧ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٥٣٥ ح ٩٨١٥ .
- ٥- غَرَرِ الْحَكْمِ : ح ٧٣١٢ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٤٠١ ح ٦٧٦٨ .
- ٦- دَعَائِمُ الْإِسْلَامِ : ج ٢ ص ٥٤١ ح ١٩٢٧ ، مستدرک الوسائل : ج ١٨ ص ٢١٦ ح ٢٢٥٤٤ .
- ٧- الكافي : ج ٢ ص ٣٦٧ ح ٢ ، الخصال : ص ٣٢٨ ح ٢٠ ، المحاسن : ج ١ ص ١٨٦ ح ٣٠٣ كلّها عن يونس بن ظبيان ،
 إرشاد القلوب : ص ١٤٣ كلّها نحوه ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ٢٠١ ح ٨٤ .
- ٨- الكافي : ج ٨ ص ١٣١ ح ١٠٣ ، تحف العقول : ص ٤٩٨ ، أعلام الدين : ص ٢٣٠ كلاهما من دون إسناد إلى أحدٍ من
 أهل البيت عليهم السلام ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ١٤٢ عن الإمام الصادق عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ١٤ ص ٢٩٣ ح ١٤ .

۲۰۴۵. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام : کسی که به مردم ستم کند ، در روز قیامت به واسطه ستمش ، گرفتار و معذب و مورد خشم خواهد بود . ۲۰۴۶. عنه صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام : هرگز چنین نخواهد شد که ستمگر ، از عذاب دردناک خدا و کیفرهای سهمگین او بَرَهَد ! ۲۰۴۷. مجمع الزوائد عن قطبه : امام علی علیه السلام : خداوند ، کسی را که مردم از ستم او در امان نباشند ، از عذابش ایمن نمی دارد . ۲۰۴۸. الإمام الباقر علیه السلام (مِمَّا كَانَ يَقُولُ فِي سُجُودِهِ) امام علی علیه السلام : هر ستمگری ، کیفری دارد که حتما به او خواهد رسید ، و هلاکتی دارد که قطعاً گریبانش را خواهد گرفت . ۲۰۴۹. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام : هر که از روی ستم ، به کسی تازیانه ای بزند ، خداوند تبارک و تعالی با تازیانه ای از آتش ، بر او خواهد کوبید . ۲۰۵۰. مسند ابن حنبل عن عائشه (وَقَدْ سُئِلَتْ عَنْ دُعَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ) امام صادق علیه السلام : هر کس حقّ مؤمن را ننگه دارد [و نپردازد] ، خداوند عز و جل ، در روز قیامت ، پانصد سال او را سر پا ننگه می دارد ، چندان که عرق او یا خونش سرازیر شود ، و منادی ای از جانب خداوند ، ندا می دهد که : «این ، همان ستمکاری است که حقّ خدا را از او باز داشت» .

وی تا چهل روز ، توبیخ خواهد شد و سپس دستور می دهند که او را به آتش ببرند . ۲۰۵۱. الإمام علی علیه السلام : الکافی به نقل از علی بن اسباط ، از معصومان علیهم السلام : در اندرزه‌های خداوند عز و جله عیسی علیه السلام آمده است : «ای عیسی ! بد سرایی است [جهنم] برای کسی که در آن سکونت گزیند ، و بد قرارگاهی است جایگاه ستمگران !» . .

١٠ / ٨ الرُّكُونُ إِلَى الظَّالِمِ الْكِتَابِ «وَلَا تَزْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ اللَّهِ مِن أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ». (١)

«وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطٰنٍ مُّبِينٍ * إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَيْنَاهُ فَاتَّبَعُوهُ أَمْرًا فِرْعَوْنًا وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ * يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ وَبِئْسَ الْوَرْدُ الْمَوْرُودُ». (٢)

الحديث ٢٠٥٨. سنن أبي داوود عن أنس: الإمام الصادق عليه السلام في قوله تعالى: «وَلَا تَزْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ»: هُوَ الرَّجُلُ يَأْتِي السُّلْطَانَ، فَيَحِبُّ بَقَاءَهُ إِلَى أَنْ يُدْخَلَ يَدَهُ إِلَى كَيْسِهِ فَيُعْطِيَهُ. (٣) ٢٠٥٩. رسول الله صلى الله عليه وآله: رسول الله صلى الله عليه وآله: مَنْ تَوَلَّى خُصْمَةَ ظَالِمٍ أَوْ أَعَانَ عَلَيْهَا، ثُمَّ نَزَلَ بِهِ مَلَكُ الْمَوْتِ، قَالَ لَهُ: أَبَشِّرْ بِلَعْنَةِ اللَّهِ وَنَارِ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ. (٤) ٢٠٦٠. الإمام الصادق عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: مَنْ مَدَحَ سُلْطَانًا جَائِرًا أَوْ تَخَفَّفَ وَتَضَعَّعَ لَهُ طَمَعًا فِيهِ، كَانَ قَرِينَهُ فِي النَّارِ. (٥)

١- هود: ١١٣.

٢- هود ٩٦ ٩٨.

٣- الكافي: ج ٥ ص ١٠٨ ح ١٢، وسائل الشيعة: ج ١٢ ص ١٣٣ ح ٢٢٣٠٦.

٤- كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ٤ ص ١١ ح ٤٩٦٨، الأمل للصدوق: ص ٥١٢ ح ٧٠٧، تنبيه الخواطر: ج ٢ ص ٢٥٩ وفيه «معونه» بدل «خصومه» وكلها عن الحسين بن زيد عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام، مكارم الأخلاق: ج ٢ ص ٣١١ ح ٢٦٥٥ عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام، ثواب الأعمال: ص ٣٣١ ح ١ عن أبي هريرة وعبدالله بن عباس نحوه، بحار الأنوار: ج ٧٥ ص ٣٦٩ ح ٣.

٥- كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ٤ ص ١١ ح ٤٩٦٨، الأمل للصدوق: ص ٥١٢ ح ٧٠٧، تنبيه الخواطر: ج ٢ ص ٢٥٩ كلها عن الحسين بن زيد عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام، مكارم الأخلاق: ج ٢ ص ٣١١ ح ٢٦٥٥ عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام، ثواب الأعمال: ص ٣٣١ ح ١ عن أبي هريرة وعبدالله بن عباس نحوه، بحار الأنوار: ج ٧٥ ص ٣٦٩ ح ٣.

۱۰ / ۸ گرایش به ستمگر

۱۰ / ۸ گرایش به ستمگر قرآن «و به سوی کسانی که ستم کرده اند ، متمایل شوید که آتش به شما می رسد و در برابر خدا ، دوستانی نخواهید داشت [که حمایتان کنند] و سرانجام ، یاری نخواهید شد».

«و به راستی ، موسی را با آیات خود و حجّتی آشکار ، به سوی فرعون و سران [قوم] وی فرستادیم ؛ ولی [سران] از فرمان فرعون پیروی کردند ، در حالی که فرمان فرعون ، صواب نبود. روز قیامت ، [فرعون] پیشاپیش قومش می رود و آنان را به آتش در می آورد . و [دوزخ] چه ورودگاه بدی برای واردان است !».

حدیث ۲۰۶۷. الدرّ المنثور عن سعید بن أبی سعید : امام صادق علیه السلام در باره این سخن خدای متعال : «و به کسانی که ستم کرده اند ، متمایل شوید که آتش به شما می رسد» : [حتّی در این حد که] شخص ، نزد سلطان رود و دوست بدارد که او زنده بماند تا دستش را در کیسه اش کند و به او دهشی کند [، این نیز تمایل به ستمگر است] . ۲۰۶۸. الإمام الصادق علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس دفاع از [ادّعی] ستمکاری را بر عهده بگیرد یا در آن دعوا به او کمک کند ، هنگامی که فرشته مرگ بر او نازل می شود ، به او خواهد گفت : «بشارت باد تو را به لعنت خدا و آتش جهنّم !» و چه بد سرانجامی است ! ۲۰۶۹. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس به امید رسیدن به نوایی از سلطان ستمگر ، او را مدح گوید یا خود را در برابرش خوار و خفیف گرداند ، همدم او در آتش خواهد بود .

٢٠٧٠. الإمام الصادق عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : مَن وَلِيَ جَائِرًا عَلَى جَوْرٍ ، كَانَ قَرِينًا هَامَانًا فِي جَهَنَّمَ .
 (١) ٢٠٧١. الإمام علي عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : ما مِن عَالِمٍ أَتَى صَاحِبَ سُلْطَانٍ طَوْعًا ، إِلَّا كَانَ شَرِيكُهُ فِي كُلِّ لَوْنٍ يُعَذِّبُ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ . (٢) ٢٠٧٢. الإمام زين العابدين عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : مَن مَشَى إِلَى سُلْطَانٍ جَائِرٍ طَوْعًا مِنْ ذَاتِ نَفْسِهِ تَمَلُّقًا إِلَيْهِ بِلِقَائِهِ وَالتَّسْلِيمِ عَلَيْهِ ، خَاضَ نَارَ جَهَنَّمَ بِتَقْدِيرِ خُطَاةٍ إِلَى أَنْ يَرْجِعَ مِنْ عِنْدِهِ إِلَى مَنْزِلِهِ . فَإِنْ مَالَ إِلَى هَوَاهُ أَوْ شَدَّ عَلَى عَضُدِهِ ، لَمْ يَحْلُلْ بِهِ مِنَ اللَّهِ لَعْنَةً إِلَّا مَا كَانَ عَلَيْهِ مِثْلُهَا ، وَلَمْ يُعَذَّبْ فِي النَّارِ بِنَوْعٍ مِنَ الْعَذَابِ إِلَّا مَا عُذِّبَ بِمِثْلِهِ .
 (٣) ٢٠٧٣. سنن أبي داوود عن عبد الله بن قيس : عنه صلى الله عليه وآله : يا مَعَاذُ ، كُلُّ ظَالِمٍ لَهُ أَخِلَاءٌ عَلَى الظُّلْمِ صَارُوا أَعْدَاءَ بَعْضِهِمْ لِبَعْضٍ يَتَّبِرُوا بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ ، عَلَى مَا كَانُوا يَتَخَالَلُونَ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا ؛ فَيَجْمَعُهُمُ اللَّهُ فِي دَرَكٍ وَاحِدٍ . (٤) ٢٠٧٤. رسول الله صلى الله عليه وآله (فيما عَلَّمَهُ عَلِيًّا عِنْدَ النَّبِيِّ) عنه صلى الله عليه وآله : إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ نَادَى مُنَادٍ : أَيُّ الظُّلْمَةِ وَأَعْوَانِ الظُّلْمَةِ وَأَشْيَاعِ الظُّلْمَةِ ! حَتَّى مَنْ لَاقَ لَهُمْ دَوَاهُ ، وَحَتَّى مَنْ بَرَى لَهُمْ قَلَمًا . قَالَ : فَيَجْمَعُونَ فِي تَابُوتٍ وَاحِدٍ ، ثُمَّ يُقَذَّفُونَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ . (٥) .

- ١- .كتاب من لا- يحضره الفقيه : ج ٤ ص ١١ ح ٤٩٦٨ ، الأُمالي للصدوق : ص ٥١٢ ح ٧٠٧ وفيه «دل» بدل «ولى» ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ٢٥٩ كَلَّهَا عن الحسين بن زيد عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، مكارم الأخلاق : ج ٢ ص ٣١١ ح ٢٦٥٥ عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، ثواب الأعمال : ص ٣٣١ ح ١ عن أبي هريره وعبدالله بن عيّاس نحوه ، بحار الأنوار : ج ٧٥ ص ٣٦٩ ح ٣ .
- ٢- .الفردوس : ج ٤ ص ٤٢ ح ٦١٣١ ، كنز العمال : ج ١٠ ص ١٩٦ ح ٢٩٠٣٠ نقلًا عن الحاكم النيشابورى فى تاريخه وكلاهما عن معاذ بن جبل ؛ مستدرک الوسائل : ج ١٣ ص ١٢٧ ح ١٤٩٧٥ نقلًا عن القطب الراوندى فى لبّ اللباب .
- ٣- .كنز العمال : ج ٦ ص ٨٥ ح ١٤٩٥٤ نقلًا عن الديلمى عن أبى الدرداء .
- ٤- .الفردوس : ج ٥ ص ٣٧٦ ح ٨٤٨٠ عن معاذ بن جبل .
- ٥- .كتاب الورع لابن حنبل : ص ٩٣ عن عبد الله بن مسعود ، تفسير القرطبي : ج ١٣ ص ٢٦٣ ، الفردوس : ج ١ ص ٢٥٥ ح ٩٨٩ عن أبى هريره وكلاهما نحوه ؛ تنبيه الخواطر : ج ١ ص ٥٤ عن عبد الله بن مسعود نحوه ، وسائل الشيعة : ج ١٢ ص ١٣١ ح ٢٢٣٠٢ .

١٠ / ٩ السَّعَايَةُ إِلَى الظَّالِمِ ٢٠٨٢. عنه عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : مَنْ سَعَى بِأَخِيهِ إِلَى سُلْطَانٍ لَمْ يَبْدُ لَهُ مِنْهُ سَوْءٌ وَلَا مَكْرُوهٌ أَحْبَطَ اللَّهُ عِزَّ وَجَلَّكَ عَمَلٍ عَمِلَهُ ، فَإِنْ وَصَلَ إِلَيْهِ مِنْهُ سَوْءٌ أَوْ مَكْرُوهٌ أَوْ أَذَى جَعَلَهُ اللَّهُ فِي طَبَقِهِ مَعَ هَامَانَ فِي جَهَنَّمَ . (١) ٢٠٨٣. الإمام الكاظم عليه السلام (مِنْ دُعَائِهِ لِلنَّجَاهِ مِنْ كَيْدِ هَارُونَ) الإمام الصادق عليه السلام : مَنْ رَوَّعَ مُؤْمِنًا بِسُلْطَانٍ لِيُصِيبَهُ مِنْهُ مَكْرُوهٌ فَلَمْ يُصِيبْهُ ، فَهُوَ فِي النَّارِ . وَمَنْ رَوَّعَ مُؤْمِنًا بِسُلْطَانٍ لِيُصِيبَهُ مِنْهُ مَكْرُوهٌ فَأَصَابَهُ ، فَهُوَ مَعَ فِرْعَوْنَ وَآلِ فِرْعَوْنَ فِي النَّارِ . (٢) ١٠ / ١٠ البَغِيُّ ٢٠٨٦. رسول الله صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : مَنْ بَغَى عَلَى فَقِيرٍ أَوْ تَطَاوَلَ عَلَيْهِ وَاسْتَحْقَرَهُ حَشَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِثْلَ الذَّرَّةِ فِي صُورِهِ رَجُلٍ حَتَّى يَدْخُلَ النَّارَ . (٣) ٢٠٨٧. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام علي عليه السلام : مَا أَعْظَمَ عِقَابَ الْبَاغِي ! (٤) .

-
- ١- . ثواب الأعمال : ص ٣٣٧ ح ١ عن أبي هريره و عبد الله بن عباس ، أعلام الدين : ص ٤١٦ عن ابن عباس ، بحار الأنوار : ج ٧٦ ص ٣٥٩ ح ٣٠ ؛ المطالب العالیه : ج ٢ ص ٢٢٥ ح ٢٠٨٣ عن أبي هريره وابن عباس ، تاريخ أصبهان : ج ١ ص ٢٤٠ الرقم ٣٨٣ عن الحسن ، الفردوس : ج ٣ ص ٥٤٨ ح ٥٧١٠ عن ابن عباس و كلها نحوه ، كنز العمال : ج ٣ ص ٤٨٦ ح ٧٥٤٥ .
- ٢- . الكافي : ج ٢ ص ٣٦٨ ح ٢ ، ثواب الأعمال : ص ٣٠٦ ح ١ ، الاختصاص : ص ٢٣٨ ، إرشاد القلوب : ص ١٤٣ ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ٢٠٩ وليس فيه صدره ، بحار الأنوار : ج ٧٥ ص ١٤٩ ح ٧ .
- ٣- . ثواب الأعمال : ص ٣٣٥ ح ١ عن أبي هريره و عبد الله بن عباس ، أعلام الدين : ص ٤١٥ عن عبد الله بن عباس وفيه «استفزه» بدل «استحقره» ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ٢١٤ ح ١١٦ .
- ٤- . غرر الحكم : ح ٩٥٢٥ .

۱۰ / ۹ بدگویی نزد ستمگر

۱۰ / ۱۰ تجاوز

۱۰ / ۹ بدگویی نزد ستمگر ۲۰۹۰. سنن الترمذی عن ابن حمید: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس از برادرِ [مؤمن] خود نزد حاکمی بدگویی کند، حتی اگر آن حاکم، بدی و رفتار ناخوشایندی با آن مؤمن نکند، خداوند عز و جل تمام اعمالی را که انجام داده است، باطل می گرداند. حال اگر از او به آن مؤمن، بدی یا ناگواری یا آزاری رسد، خداوند، او را با همامان در یک طبقه جهنم قرار خواهد داد. ۲۰۹۱. رسول الله صلی الله علیه و آله: امام صادق علیه السلام: هر کس مؤمنی را از فرمان روایی بترساند تا از او به وی بدی و گزند رسد اما نرسد، چنان کسی در آتش است. و هر کس مؤمنی را از سلطانی بترساند تا از او به وی بدی و گزند برسد و برسد، چنان کسی با فرعون و فرعونیان در آتش خواهد بود. ۱۰ / ۱۰ تجاوز ۲۰۹۴. عنه صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس به حقوق ناداری تجاوز کند، یا بر او دست یابد و کوچکش کند، خداوند در قیامت، او را همانند موری خُرد در شکل مردی محشور می کند تا وارد آتش [دوزخ] شود. ۲۰۹۵. الإمام علی علیه السلام (فی الحکم المنسوبه إلیه) امام علی علیه السلام: کیفر متجاوز، چه سنگین است!

٢٠٩٦. الإمام زين العابدين عليه السلام (من دُعَاءِ لَهُ) عنه عليه السلام : أَيُّهَا النَّاسُ ! إِنَّ الْبَغْيَ يَقُودُ أَصْحَابَهُ إِلَى النَّارِ . (١) / ١٠
 ١١ الفسقا الكتاب «وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوَاهُمْ النَّارُ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّذِي كُنْتُمْ
 بِهِ تُكَذِّبُونَ» . (٢)

الحديث ٢١٠٢. رسول الله صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : الْعَبْدُ إِذَا شَرِبَ شَرِبَهُ مِنَ الْخَمْرِ ، إِبْتِلَاةُ اللَّهِ بِخَمْسَةِ أَشْيَاءَ : الْأَوَّلُ : قَسَا قَلْبُهُ . وَالثَّانِي : تَبَرَّأَ مِنْهُ جِبْرَائِيلُ وَمِيكَائِيلُ وَإِسْرَافِيلُ وَجَمِيعُ الْمَلَائِكَةِ . وَالثَّلَاثُ : تَبَرَّأَ مِنْهُ جَمِيعُ الْأَنْبِيَاءِ وَالْأُمَّمِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ . وَالرَّابِعُ : تَبَرَّأَ مِنْهُ الْجَبَّارُ حَيْلَ جَلَالِهِ . وَالْخَامِسُ : قَوْلُهُ عَزَّ وَجَلَّ : «وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوَاهُمْ النَّارُ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ» . (٣) ٢١٠٣. رسول الله صلى الله عليه وآله : الإمام علي عليه السلام : إِيَّاكَ وَمَحَاضِرَ الْفُسُوقِ ؛ فَإِنَّهَا مَسْخَطَةٌ لِلرَّحْمَنِ ، مُصَلِيَةٌ لِلنَّيرَانِ . (٤) ٢١٠٤. رسول الله صلى الله عليه وآله : الإمام الصِّادِق عليه السلام : لَا تَقْبَلْ فِي ذِي رَحِمَتِكَ وَأَهْلِ الرَّعَايَةِ مِنْ أَهْلِ بَيْتِكَ قَوْلَ مَنْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَجَعَلَ مَأْوَاهُ النَّارَ ، فَإِنَّ النَّيَامَ شَاهِدٌ زورٍ وَشَرِيكَ إبليس في الإغراء بين الناس ، وَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : «يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنْ جَاءَ كُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَنْ

تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَلَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ» . (٥)

- ١- الكافي : ج ٢ ص ٣٢٧ ح ٤ و ج ٨ ص ٦٧ ح ٢٣ كلاهما عن علي بن رثاب و يعقوب السراج عن الإمام الصادق عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٧٥ ص ٢٧٧ ح ١٦ .
- ٢- السجده : ٢٠ .
- ٣- جامع الأخبار : ص ٤٢٥ ح ١١٨٤ ، بحار الأنوار : ج ٧٩ ص ١٤٩ ح ٥٨ .
- ٤- غرر الحكم : ح ٢٦٩٨ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٩٨ ح ٢٢٦١ .
- ٥- الأمالي للصدوق : ص ٧١٠ ح ٩٧٨ .

۲۱۰۵. سنن النسائی عن أبي سعيد الخدري عن رسول الله صلى الله عليه وسلم: «اي مردم! تجاوز ، پيروانش را به دوزخ مي کشاند. ۱۰ / ۱۱ هرزگی (۱) قرآن» و اما کسانی که نافرمانی کرده اند، پس جایگاهشان آتش است. هر بار که بخواهند از آن بیرون بیایند ، به آن باز گردانیده می شوند و به آنان گفته می شود: «بچشید عذاب آتشی را که دروغش می پنداشتید ، بچشید!».».

حدیث ۲۱۱۱. الإمام علی علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : بنده هر گاه جرعه ای شراب بنوشد ، خداوند ، او را به پنج چیز مبتلا می سازد : اول : سنگ دلی . دوم : جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و همه فرشتگان از او بیزاری می جویند . سوم : همه پیامبران و امامان علیهم السلام از او بیزاری می جویند . چهارم : خداوند بزرگ از او بیزاری می جوید . و پنجم : این سخن خداوند عز و جل [شامل حال او می شود که] : «و اما کسانی که نافرمانی کرده اند ، جایگاهشان آتش است . هر بار که بخواهند از آن بیرون بیایند ، به آن باز گردانیده می شوند و به آنان گفته می شود : بچشید عذاب آن آتشی را که دروغش می شمردید !» . ۲۱۱۲. عنه علیه السلام (لِإِبْنِهِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنْفِيَّةِ) امام علی علیه السلام : از مجالس فسق و فجور دوری کن ؛ زیرا این مجالس موجب خشم خدای مهربان و بر افروخته شدن آتش اند . ۲۱۱۳. عنه علیه السلام : امام صادق علیه السلام : در باره خویشاوندت و افراد خانواده ات سخن کسی را که خدا بهشت را بر او حرام کرده و آتش را جایگاهش قرار داده است ، نپذیر ؛ زیرا سخن چین ، گواه دروغگو و شریک شیطان در فتنه انگیزی میان مردم است . خداوند متعال فرموده است : «ای کسانی که ایمان آورده اید ! اگر فاسقی برایتان خبری

آورد ، و ارسای کنید که مبادا ندانسته به گروهی آسیب برسانید و آن گاه از آنچه کرده اید ، پشیمان شوید» .

۱- .واژه «فسق» که در متن عربی به کار رفته است ، یعنی : نافرمانی خدا و خارج شدن از مسیر حق ؛ هرزگی ؛ زنا .

١٠ / ١٢ الإسراف الكتاب «وَيَقُومُ مَا لِي أَدْعُوكُمْ إِلَى النَّجْوهِ وَتَدْعُونِي إِلَى النَّارِ * تَدْعُونِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَ أَشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَ أَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى الْعَزِيزِ الْغَفَّارِ * لَمَّا جَرَمَ أَنَّمَا تَدْعُونِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَ لَا فِي الْآخِرَةِ وَ أَنَّ مَرَدَّنَا إِلَى اللَّهِ وَ أَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ». (١)

الحديث ٢١١٩. عنه عليه السلام : الإمام علي عليه السلام : إعملوا وأطيعوا ، لا تتكلموا ولا تستصغروا عقوبه الله عز و جل ؛ فإن من المسرفين من لا تلحقه شفاعتنا إلا بعد عذاب ثلاثمئة ألف سنه . (٢) ١٠ / ١٣ تولى أعداء الله الكتاب «ألم تر إلى الذين تولوا قوماً غضب الله عليهم ما هم منكم و لما منهم و يخلفون على الكذب و هم يعلمون * أعيد الله لهم عذاباً شديداً إنهم سياء ما كانوا يعملون * اتخذوا أيمانهم منه فصدوا عن سبيل الله فلهم عذاب مهين * لن تغني عنهم أموالهم و لا أولادهم من الله شيئا أولئك أصحاب النار هم فيها خالدون». (٣)

«ترى كثيراً منهم يتولون الذين كفروا لبئس ما قدمت لهم أنفسهم أن سخط الله عليهم وفي العذاب هم خالدون». (٤)

«و قال الذين اتبعوا لو أن لنا كرهه فنتبرأ منهم كما تبتروا منا كذ لك يريهم الله أعمالهم حسيرت عليهم و ما هم بخارجين من النار». (٥)

١- غافر : ٤٣ ٤١ .

٢- معاني الأخبار : ص ٢٨٨ ح ٢ عن الحسن بن علي الناصري عن أبيه عن الإمام الجواد عن آباءه عليهم السلام ، الاعتقادات : ص ٥١ ، بحار الأنوار : ج ٦ ص ١٦٥ ح ٩ .

٣- المجادلة : ١٧ ١٤ .

٤- المائدة : ٨٠ .

٥- البقرة : ١٦٧ .

۱۰ / ۱۲ زیاده روی

۱۰ / ۱۳ دوستی کردن با دشمنان خدا

۱۰ / ۱۲ زیاده روی قرآن «ای قوم من! چه شده است که من شما را به نجات فرا می خوانم ؛ ولی [شما] مرا به آتش فرا می خوانید؟! مرا فرا می خوانید تا به خدا کفر ورزم و چیزی را که بدان علمی ندارم ، شریک او گردانم ؛ ولی من شما را به سوی آن ارجمند آمرزنده دعوت می کنم. آنچه مرا به سوی آن دعوت می کنید، به ناچار ، نه در دنیا [در خور] خواندن است و نه در آخرت . و در حقیقت، برگشت ما به سوی خداست . و زیاده روان ، همدمان آتش اند.»

حدیث ۲۱۳۱. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام : عمل کنید و [از خدا و ما] فرمان ببرید، [و به غیر این دو] تکیه نکنید (۱) و کیفر خدای عز و جل را دست کم نگیرید؛ زیرا در میان زیاده روان ، (۲) کسانی هستند که شفاعت ما به آنان نمی رسد ، مگر پس از سیصد هزار سال عذاب. ۱۰ / ۱۳ دوستی کردن با دشمنان خدا (۳) قرآن «آیا ندیده ای کسانی را که قومی را که مورد خشم خدایند، به دوستی گرفته اند؟ آنها نه از شمایند و نه از ایشان، و به دروغ ، سوگند یاد می کنند و خودشان هم می دانند. خدا برای آنان عذابی سخت آماده کرده است. راستی که چه بد می کردند ؛ سوگندهای خود را سپری قرار داده بودند و از راه خدا باز داشتند و آنان عذابی خفت آور خواهند داشت . در برابر خداوند ، نه از اموالشان و نه از اولادشان ، هرگز کاری ساخته نیست. آنها دوزخی اند و در آن ، جاودانه خواهند بود.»

«بسیاری از آنان را می بینی که با کسانی که کفر ورزیده اند ، دوستی می کنند . راستی چه زشت است آنچه برای خود پیش فرستادند! [در نتیجه] خدا بر ایشان خشم گرفت و پیوسته در عذاب می مانند.»

«و پیروان می گویند: «کاش برای ما بازگشتی بود تا همان گونه که آنان از ما بیزاری جستند ، ما نیز از آنان بیزاری می جستیم!». این گونه خداوند ، کارهایشان را که برای آنان مایه حسرت هاست به ایشان می نمایاند و از آتش ، بیرون آمدنی نیستند.»

۱- . یعنی : تنها به عمل و طاعت خویش تکیه کنید و برای نجات خود از عذاب الهی ، به این و آن و حتی به شفاعت ما تکیه نکنید.

۲- . یعنی : کسانی که بر خویشان اسراف و ستم کرده اند.

۳- . یا: پیروی از پیشوایی دشمنان خدا .

الحديث ٢١٣٩. الإمام الهادي عليه السلام (في قنوته) رسول الله صلى الله عليه وآله عن جبرئيل عليه السلام عن الله تعالى :
 وَعَزَّتِي وَجَلَالِي ! لَأَعَذِّبَنَّ كُلَّ رَعِيَّتِهِ فِي الْإِسْلَامِ دَانَتْ بِوَلَايَةِ إِمَامٍ جَائِرٍ لَيْسَ مِنَ اللَّهِ عِزٌّ وَجَلٌّ وَإِنْ كَانَتْ الرَّعِيَّةُ فِي أَعْمَالِهَا بَرَّةً
 تَقِيَّةً ، وَلَأَعْفُونَ عَنْ كُلِّ رَعِيَّتِهِ دَانَتْ لِوَلَايَةِ إِمَامٍ عَادِلٍ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى وَإِنْ كَانَتْ الرَّعِيَّةُ فِي أَعْمَالِهَا طَالِحَةً مُسِيئَةً . (١) . ٢١٤٠ . رسول
 الله صلى الله عليه وآله : الإمام الصادق عليه السلام في قوله تعالى : «وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ» : أعداء علي عليه السلام هم
 الْمُخَلَّدُونَ فِي النَّارِ أَبَدَ الْأَبَدِينَ وَدَهْرَ الدَّاهِرِينَ . (٢) . ١٠ / ١٤ مخالفة القرآن الكتاب «وَالَّذِينَ سَبَعُوا فِي آيَاتِنَا مُعْجِزِينَ أَوْلَائِكَ
 أَصْحَابُ الْجَحِيمِ» . (٣)

«أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنَّى يُضَيَّرُونَ * الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ وَبِمَا أُرْسِلْنَا بِهِ رُسُلَنَا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ * إِذِ الْأَغْلُلُ
 فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلْسِلُ يُسْحَبُونَ * فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ» . (٤)

١- الأمامي للطوسي : ص ٦٣٤ ح ١٣٠٨ عن حبيب السجستاني عن الإمام الباقر عن آباءه عليهم السلام ، الكافي : ج ١ ص ٣٧٦
 ح ٤ ، فضائل الشيعة : ص ٥٤ ح ١٢ ، الغيبة للنعماني : ص ١٣٢ ح ١٣ والثلاثة الأخرى عن حبيب السجستاني عن الإمام الباقر
 عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٢٧ ص ١٩٣ ح ٥١ .

٢- تفسير العياشي : ج ١ ص ٧٣ ح ١٤٥ عن منصور بن حازم ، تفسير فرات : ص ١٢٢ ح ١٣٢ عن حمزان ، الزهد للحسين بن
 سعيد : ص ٩٦ ح ٢٦٠ عن أبي بصير وفيه «لا تدركهم الشفاعة» بدل «أبد الأبدان ودهر الدهرين» ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣٦٢
 ح ٣٧ .

٣- الحجج : ٥١ .

٤- غافر : ٧٢ ٦٩ .

۱۴ / ۱۰ مخالفت با قرآن

حدیث ۲۱۴۷. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله به نقل از جبرئیل علیه السلام : خدای متعال فرمود : «به عزت و جلالم سوگند که هر جامعه مسلمانانی را که به ولایت پیشوای ستمگر نامنصوب از جانب خدای عز و جل گردن نهد، عذاب می کنم ، اگر چه کردار آن جامعه ، نیک و پرهیزگارانه باشد و هر جامعه ای را که به ولایت پیشوای دادگر منصوب از جانب خدای متعال گردن نهد ، می بخشم ، اگر چه کردار آن جامعه ، بد و ناپسند باشد». ۲۱۴۸. بحار الأنوار : امام صادق علیه السلام در باره آیه «و از آتش ، بیرون آمدنی نیستند» : دشمنان علی علیه السلام تا ابد و برای همیشه ، در آتش ، جاویدان اند . ۱۴ / ۱۰ مخالفت با قرآنقرآن «و کسانی که در [ستیز با] آیات ما می کوشند تا [به خیال خود ،] عاجز کنندگان ما باشند ، آنان اهل دوزخ اند».

«آیا کسانی را که در [ابطال] آیات خدا مجادله می کنند، ندیده ای که تا کجا منحرف شده اند ؟ کسانی که کتاب [خدا] و آنچه را که فرستادگان خود را بیدان گسیل داشته ایم ، تکذیب کرده اند، به زودی خواهند دانست ، هنگامی که غل ها در گردن هایشان می افتد و با زنجیرها کشانیده می شوند ، در میان جوشاب، و آن گاه در آتش ، بر افروخته می شوند».

حدیث ۲۱۶۳. المعجم الکبیر عن اَبی اُمّامه : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : به قرآن ، چنگ در زنید؛ زیرا قرآن ، شفاعت کننده ای است که شفاعتش پذیرفته می شود، و سعایت کننده ای است که سعایتش تصدیق می گردد . (۱) هر که قرآن را پیشوای خود قرار دهد ، قرآن او را به بهشت رهبری می کند ؛ ولی هر که آن را پشت سر خود قرار دهد ، به سوی آتش سوقش می دهد. ۲۱۶۴. مسند ابن حنبل عن عبد الله بن عمرو : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : قرآن ، در گم راهی ها راه نماست و زداینده کوری ها و نجات دهنده از لغزش است . نوری است در تاریکی و پرتوی در رخدادها [و بدعت ها] . نگه دارنده از نابودی و ارشاد کننده در کج راهه هاست . در فتنه ها روشنگر است و از [حَضِیض] دنیا به [سعادت] آخرت می رساند . کمال دین شما ، در آن است و هیچ کس از قرآن منحرف نمی شود ، مگر آن که به سوی دوزخ خواهد رفت . ۲۱۶۵. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : همانا این قرآن ، شفاعت کننده ای است که شفاعتش پذیرفته است و سعایت کننده ای است که سخنانش تصدیق می شود. کسی که قرآن در روز قیامت برایش شفاعت کند ، نجات می یابد و کسی که قرآن در روز قیامت از او بد بگوید ، خداوند ، او را در آتش ، سرنگون خواهد ساخت . ۱۰ / ۱۵ فساد در روی زمین قرآن «سزای کسانی که با خدا و پیامبر او می جنگند و در زمین به فساد می کوشند، جز این نیست که کشته شوند یا بر دار آویخته گردند یا دست و پایشان در خلاف جهت یکدیگر ، بریده شود یا از آن سرزمین ، تبعید گردند. این، رسوایی آنان در دنیا است و در آخرت نیز عذابی بزرگ خواهند داشت» .

۱- یعنی : کسی که از قرآن پیروی کند و به احکام و فرمان های آن عمل نماید، قرآن ، شفاعتش می کند و شفاعتش در نزد خدا پذیرفته می شود ؛ ولی کسی که به دستورات آن عمل نکند و بر خلاف آنها رفتار نماید، قرآن نیز در قیامت ، این رفتار او را گزارش می دهد و گزارش او تصدیق خواهد شد .

الحديث ٢١٧١. بحار الأنوار: سنن النسائي عن أبي هريره: جاء رجل إلى رسول الله صلى الله عليه وآله، فقال: يا رسول الله، أرأيت إن عدي على مالي؟ قال: فأنشده بالله، قال: فإن أبوا علي؟ قال: فأنشده بالله، قال: فإن أبوا علي؟ قال: فقاتل، فإن قتلت ففي الجنة، وإن قتلت ففي النار. (١) ٢١٧٢. صحيح البخاري عن أم خالد بنت خالد: رسول الله صلى الله عليه وآله: إذا أشار المسلم على أخيه المسلم بالسلاح فهما على جرف جهنم (٢)، فإذا قتله خرا جميعاً فيها. (٣) ١٠ / ١٦ البدعة في الدين ٢١٧٥. الكافي عن أبي بصير: رسول الله صلى الله عليه وآله: أصحاب البدع كلاب النار. (٤) ٢١٧٦. الإمام الصادق عليه السلام (فيما يُقال على الصفا) عنه صلى الله عليه وآله: كلُّ بَدْعٍ ضَلَالَةٌ، وَكُلُّ ضَلَالَةٍ سَبِيلُهَا إِلَى النَّارِ. (٥) ٢١٧٧. رسول الله صلى الله عليه وآله: الإمام علي عليه السلام في قوله تعالى: «الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ» (٦): إِنَّهُمْ أَهْلُ الْبِدْعِ

وَالْأَهْوَاءِ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ. (٧).

- ١- سنن النسائي: ج ٧ ص ١١٤، مسند ابن حنبل: ج ٣ ص ٢٤٢ ح ٨٤٨٣، السنن الكبرى: ج ٨ ص ٥٨٣ ح ١٧٦٤٠ نحوه، تفسير القرطبي: ج ٦ ص ١٥٦.
- ٢- الظاهر أن المراد هو أن يشير كلُّ منهما بالسلاح على صاحبه، فيستحقاً بذلك عذاب جهنم.
- ٣- سنن النسائي: ج ٧ ص ١٢٤ عن أبي بكره، كنز العمال: ج ١٥ ص ٢٦ ح ٣٩٩١٤.
- ٤- كنز العمال: ج ١ ص ٢١٨ ح ١٠٩٤ نقلاً عن أبي حاتم الخزاعي في جزئه عن أبي أمامه.
- ٥- كمال الدين: ص ٢٥٧ ح ١ عن عبد الرحمن بن سمره، الكافي: ج ١ ص ٥٦ ح ٨ عن الإمام الباقر والإمام الصادق عليهما السلام، تهذيب الأحكام: ج ٣ ص ٦٩ ح ٢٢٦، كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ٢ ص ١٣٧ ح ١٩٦٤ كلاهما عن زراره ومحمد بن مسلم والفضيل عن الإمام الباقر والإمام الصادق عليهما السلام، بحار الأنوار: ج ٣٦ ص ٢٢٧ ح ٣.
- ٦- آل عمران: ١٠٦.
- ٧- مجمع البيان: ج ٢ ص ٨٠٩؛ تاريخ بغداد: ج ٧ ص ٣٧٩ الرقم ٣٩٠٨ عن ابن عباس من دون إسنادٍ إلى أحدٍ من أهل البيت عليهم السلام، تاريخ دمشق: ج ٤٣ ص ١٠ ح ٩٠٧٤ عن ابن عمر وليس فيهما ذيله «من هذه...».

۱۰ / ۱۶ بدعت نهادن در دین

حدیث ۲۱۷۹. عنه صلی الله علیه و آله : سنن النسائی به نقل از ابو هریره : مردی خدمت پیامبر خدا صلی الله علیه و آله آمد و گفت : ای پیامبر خدا ! اگر به مال من تجاوز شود ، چه کنم ؟

فرمود : «متجاوز را [به خدا سوگند ده [که از تعدی به مال تو ، دست بر دارد و آن را پس دهد]» .

گفت : اگر نپذیرفت ، چه ؟

فرمود : «باز هم به خدا سوگند ده» .

گفت : اگر باز هم نپذیرفت ؟ فرمود : «دیگر باره به خدا سوگند ده» .

گفت : اگر باز هم نپذیرفت ؟

فرمود : «بجنگ ، که اگر کشته شدی ، در بهشتی ، و اگر کشتی ، [او] در آتش است» . ۲۱۸۰. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر گاه مسلمان با اسلحه به برادر مسلمانش اشاره کند [و او را نشانه بگیرد] ، هر دو در لبه پرتگاه جهنم اند و اگر او را کشت ، هر دو در آتش فرو می افتند . (۱) / ۱۰ / ۱۶ بدعت نهادن در دین ۲۱۸۳. الإمام علی علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : بدعت گذاران ، سگ های آتش اند . ۲۱۸۴. فاطمه علیها السلام (مِنْ دُعَائِهَا بَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر بدعتی ، گم راهی است و هر گم راهی ای ، راهش به سوی آتش است . ۲۱۸۵. الإمام زین العابدین علیه السلام : امام علی علیه السلام در باره این سخن خدای متعال : « کسانی که چهره هایشان سیاه گشته است » : آنان بدعت گذاران و فرقه گرایان این امت هستند .

۱- . ظاهرا مراد ، آن است که هر دو قصد کشتن یکدیگر را داشته باشند ، که در اینصورت هر دو مستحق عذاب خواهند شد .

٢١٨٦. عنه عليه السلام: الإمام زين العابدين عليه السلام: إذا رأيتم الرجل قد حسن سيمته (١) وهديته، وتماوت في منطقه، وتخاضع في حركاته، فزويدا لا يعزئكم... حتى تنظروا أمع هواه يكون على عقله، أو يكون مع عقله على هواه؟ وكيف محبته للرئاسات الباطله، وزهده فيها؟ فإن في الناس من حسرت الدنيا والآخرة؛ يترك الدنيا للدنيا، ويرى أن لذة الرئاسه الباطله أفضل من لذه الأموال والنعم المباحه المحللله، فيترك ذلك أجمع طلبا للرئاسه الباطله حتى: «وإذا قيل له اتق الله أخذته العزه بالاء ثم فحشبه جهنم ولبس المهاد». (٢)

فهو يخبط يخبط (٣) عشواء، يقوده أول باطل إلى أبعيد غايات الخساره، ويؤده ربه بعد طلبه لما لا يقدر عليه في طغيانه، فهو يحل ما حرم الله، ويحرم ما أحل الله، لا يبالي ما فات من دينه إذا سلمات له رئاسته التي قد شقي من أجلها، فأولئك الذين غضب الله عليهم ولعنهم وأعد لهم عذابا مهينا، ولكن الرجل كل الرجل نعم الرجل هو الذي جعل هواه تبعا لأمر الله. (٤) ١٠ / ١٧ مخالفة أهل البيت: ٢١٨٩. الكافي عن سليمان بن خالد: رسول الله صلى الله عليه وآله: إن الله عز وجل نصب علينا علما بينه وبين خلقه؛ فمن عرفه كان مؤمنا، ومن

أنكره كان كافرا، ومن جهله كان ضالاً، ومن عدل بينه وبين غيره كان مشركا، ومن جاء بولائته دخل الجنة، ومن جاء بعداوتيه دخل النار. (٥).

١- السمت: حشن النحو في مذهب الدين (تاج العروس: ج ٣ ص ٧٣ «سمت»).

٢- البقره: ٢٠٦.

٣- خبطه خبط عشواء: ركه على غير بصيره (القاموس المحيط: ج ٤ ص ٣٦٢ «عشا»).

٤- الاحتجاج: ج ٢ ص ١٥٩ ح ١٩٢ عن الإمام العسكري عن الإمام الرضا عليهما السلام، تنبيه الخواطر: ج ٢ ص ٩٩، التفسير المنسوب إلى الإمام العسكري عليه السلام: ص ٥٣ ح ٢٧، بحار الأنوار: ج ٢ ص ٨٤ ح ١٠.

٥- الأمالي للطوسي: ص ٤٨٧ ح ١٠٦٧ عن المفضل بن عمر عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام، الكافي: ج ٢ ص ٣٨٨ ح ٢٠ عن فضيل بن يسار عن الإمام الباقر عليه السلام، بحار الأنوار: ج ٣٨ ص ١١٩ ح ٦٣.

۲۱۹۰. الکافی عن زیاد بن مروان: امام زین العابدین علیه السلام: اگر دیدید مردی ظاهر الصلاح است، در گفتارش دم از زهد و پارسایی می زند و در حرکات و رفتارهایش فروتنی می نماید، مراقب باشید که فریبتان ندهد... تا آن که ببینید آیا با هوس خویش است و مخالف خردش، یا با خرد خویش است و مخالف هوسش، و ببینید که عشق و علاقه او به ریاست های دروغین یا بی رغبتی اش به آنها، چگونه است؛ زیرا در میان مردم، کسانی هستند که دنیا و آخرت، هر دو، را می بازند. دنیا را برای دنیا رها می کنند و لذت ریاست پوچ را از لذت ثروت و نعمت های روا و حلال، برتر می دانند. بنا بر این، [چنین کسی] برای رسیدن به ریاست پوچ، از همه آنها می گذرد تا آن جا که: «چون به او گفته شود: «از خدا بترس!»، نخوت، او را به گناه می کشاند. پس جهنم برای او بس است و چه بد بستری است!».

پس چنین کسی کورکورانه حرکت می کند. نخستین باطل، او را به دورترین پایانه های زیان و بازندگی می کشاند و پروردگارش او را که در طلب چیزی بر آمده که توان به دست آوردنش را ندارد، در طغیانش فرو می برد، به طوری که آنچه را خدا حرام کرده، او حلال می گرداند و آنچه را خدا حلال کرده، او حرام می کند و برایش مهم نیست که دینش از بین برود؛ مهم این است که آنچه برای به دست آوردنش رنج برده، برایش بماند. اینان همان کسانی هستند که خداوند بر ایشان خشم گرفته و لعنتشان کرده و عذابی خفت آور برایشان آماده ساخته است. بلکه مرد، تمام مرد، نیکو مرد، آن کسی است که هوس خویش را پیرو فرمان خداوند گرداند. ۱۰ / ۱۷ مخالفت با اهل بیت: ۲۱۹۳. الإمام الصادق علیه السلام (مِنْ دُعَائِهِ عِنْدَ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: خداوند عز و جل علی را نشانی میان خود و خلقش قرار داد. پس هر که

او را بشناسد [و به او معتقد باشد]، مؤمن است و هر که انکارش کند، کافر است و هر که نشناسدش، گم راه است و هر که او را با دیگران همسنگ داند، مشرک است و هر کس ولایت او را داشته باشد، به بهشت می رود و هر کس با او دشمنی داشته باشد، به آتش می رود.

٢١٩٤. تفسير الفخر الرازي : الإمام زين العابدين عليه السلام : اعلموا أنه من خالف أولياء الله ، ودان بغير دين الله ، واستبد بأمره دون أمر ولي الله ، كان في نارٍ تلتهب ؛ تأكل أيداناً قد غابت عنها أرواحها ، وغلبت عليها شقوقها ، فهم موتى لا يجدون حرَّ النار ، ولو كانوا أحياءً لوحدوا مَضَضَ حرَّ النار . (١) ٢١٩٥. المصنّف عن عبد الله : الإمام الصادق عليه السلام : من سرّه أن يعلم أنّ الله - يُحِبُّهُ فليعمل بطاعه الله وليتبعنا ، ألم يسمع قول الله عز وجل لِنَبِيِّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : « قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ » ؟ وَاللَّهِ ! لا - يُطِيعُ اللَّهُ - عَبْدٌ أَبَدًا إِلَّا أَدَخَلَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي طَاعَتِهِ اتِّبَاعَنَا ، وَلا وَاللَّهِ ! لا يَتَّبِعُنَا عَبْدٌ أَبَدًا إِلَّا أَحَبَّهُ اللَّهُ ، وَلا وَاللَّهِ ! لا يَدْعُ أَحَدٌ اتِّبَاعَنَا أَبَدًا إِلَّا أَبْغَضْنَا ، وَلا وَاللَّهِ ! لا يُبْغِضُنَا أَحَدٌ أَبَدًا إِلَّا عَصَى اللَّهُ ، وَمَنْ مَاتَ عَاصِيًا لِلَّهِ أَخْزَاهُ اللَّهُ وَأَكْبَهُ عَلَى وَجْهِهِ فِي النَّارِ . (٢) ٢١٩٦. السنن الكبرى عن عائشه : الإمام الهادي عليه السلام في الزياره الجامعه التي تُزارُ بِهَا الأئمه عليهم السلام : مَنْ اتَّبَعَكُمْ فَالْجَنَّةُ مَأْوَاهُ ، وَمَنْ خَالَفَكُمْ فَالنَّارُ مَثْوَاهُ . (٣) .

- ١- الكافي : ج ٨ ص ١٦ ح ٢ ، الأمل للمفيد : ص ٢٠٣ ح ٣٣ ، العدد القويّه : ص ٦٢ ح ٧٩ ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ٣٨ كلّها عن أبي حمزه ، تحف العقول : ص ٢٥٤ وليس فيها ذيله ، بحار الأنوار : ج ٧٨ ص ١٥١ ح ١١ .
- ٢- الكافي : ج ٨ ص ١٤ ح ١ عن إسماعيل بن جابر وإسماعيل بن مخلد السراج ، بحار الأنوار : ج ٧٨ ص ٢٢٤ ح ٩٣ .
- ٣- تهذيب الأحكام : ج ٦ ص ٩٨ ح ١٧٧ ، كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٢ ص ٦١٣ ح ٣٢١٣ ، المزار الكبير : ص ٥٢٩ كلّها عن موسى بن عبد الله النخعي ، عيون أخبار الرضا عليه السلام : ج ٢ ص ٢٧٥ ح ١ عن موسى بن عمران النخعي ، بحار الأنوار : ج ١٠٢ ص ١٣٠ ح ٤ .

۲۱۹۷. سنن أبی داوود عن عوف بن مالک الأشجعی : امام زین العابدین علیه السلام : بدانید که هر کس با اولیای خدا ناسازگاری کند ، از غیر دین خدا پیروی می نماید و در برابر فرمان ولیّ خدا خودرأیی کند ، در آتشی خواهد بود که شعله می کشد و پیکرهایی را که جان هایشان از آنها دور گشته و بدبختی بر آنها چیره گشته است ، می خورد. آنان مردگانی هستند که حرارت آتش را حس نمی کنند ، در حالی که اگر زنده بودند ، سوزش حرارت آتش را احساس می کردند. ۲۱۹۸. مسند ابن حنبل عن حذیفه : امام صادق علیه السلام : هر کس خوش حال می شود که بداند خداوند او را دوست دارد ، پس به فرمان خدا عمل کند و از ما پیروی نماید. مگر سخن خدای عز و جل به پیامبرش را نشنیده است که: «بگو: اگر خدا را دوست می دارید ، پس ، از من پیروی کنید تا خدا نیز شما را دوست بدارد و گناهانتان را بپامزد». به خدا سوگند که هیچ بنده ای هرگز از خدا اطاعت نمی کند ، مگر آن که خداوند ، او را پیرو ما نیز قرار می دهد . به خدا سوگند هیچ بنده ای هرگز از ما پیروی نمی کند ، مگر آن که خداوند ، او را دوست می دارد. به خدا سوگند هرگز کسی پیروی از ما را رها نمی کند ، مگر آن که ما را دشمن داشته است . به خدا سوگند ، هرگز کسی ما را دشمن نمی دارد ، مگر آن که خدا را نافرمانی کرده . هر کس با نافرمانی خدا بمیرد ، خداوند ، او را خوار می گرداند و در آتش سرنگوش می سازد. ۲۱۹۹. سنن ابن ماجه عن أبی لیلی : صَيَّلْتُ إِلَى جَنبِ ال (وَهُوَ يُصَيِّمِي مِنَ اللَّيْلِ تَطَوُّعًا) امام هادی علیه السلام در زیارت جامعه که با آن ، امامان علیهم السلام را زیارت می کنند : هر که از شما پیروی کند ، بهشت ، خانه اوست و هر که با شما مخالفت ورزد ، آتش ، جایگاه اوست . .

٢٢٠٠. الإمام الصادق عليه السلام: الإمام العسكري عليه السلام: نَحْنُ كَهْفٌ لِمَنْ التَّجَأَ إِلَيْنَا ، وَنُورٌ لِمَنْ اسْتَضَاءَ بِنَا ، وَعِصْمَةٌ لِمَنْ اعْتَصَمَ بِنَا ، مَنْ أَحَبَّنَا كَانَ مَعْنَا فِي السَّنَامِ الْأَعْلَى ، وَمَنْ انْحَرَفَ عَنَّا فِإِلَى النَّارِ . (١) ١٠ / ١٨ بُغْضُ أَهْلِ الْبَيْتِ: ٢٢٠٣. الكافي عن الحلبي عن الإمام الصادق عليه السلام ، ق رسول الله صلى الله عليه وآله : وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ! لَا يُبْغِضُنَا أَهْلَ الْبَيْتِ رَجُلٌ إِلَّا أَدْخَلَهُ اللَّهُ النَّارَ . (٢) ٢٢٠٤. الإمام الصادق عليه السلام (في قوله تعالى : { Q } «يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلْ») عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ سَبَّ عَلِيًّا فَقَدْ سَبَّ سَيِّبِي ، وَمِنْ سَبَّ سَيِّبِ اللَّهِ ، وَمَنْ سَبَّ اللَّهَ - أَدْخَلَهُ اللَّهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا مُخَلَّدًا وَلَهُ عَذَابٌ مُقِيمٌ . (٣) ٢٢٠٥. عيون أخبار الرضا عليه السلام عن رجاء بن أبي الضحح عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ أَحَبَّ فَاطِمَةَ ابْنَتِي فَهُوَ فِي الْجَنَّةِ مَعِي ، وَمَنْ أَبْغَضَهَا فَهُوَ فِي النَّارِ . (٤) ٢٢٠٦. المصنّف عن أبي سعيد الخدرى : عنه صلى الله عليه وآله : الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ ابْنَايَ ؛ مَنِ أَحَبَّهُمَا أَحَبَّنِي ، وَمَنْ أَحَبَّنِي أَحَبَّهُ اللَّهُ ، وَمَنْ أَحَبَّهُ اللَّهُ - أَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ ، وَمَنْ أَبْغَضَهُمَا أَبْغَضَنِي ، وَمَنْ أَبْغَضَنِي أَبْغَضَهُ اللَّهُ ، وَمَنْ أَبْغَضَهُ اللَّهُ - أَدْخَلَهُ النَّارَ . (٥) ٢٢٠٧. مسند ابن حنبل عن أبي أمامة الباهلي : عنه صلى الله عليه وآله : يَا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ! إِنِّي سَأَلْتُ اللَّهَ - لَكُمْ أَنْ يُعَلِّمَ جَاهِلِكُمْ ، وَأَنْ يُثَبِّتَ قَائِمَكُمْ ،

وَأَنْ يَهْدِيَ ضَالِّكُمْ ، وَأَنْ يَجْعَلَ لَكُمْ نُجْدَاءَ جُودَاءَ رُحَمَاءَ . أَمَا وَاللَّهِ ! لَوْ أَنَّ رَجُلًا صَفَّ قَدَمَيْهِ بَيْنَ الرُّكْنِ وَالْمَقَامِ مُصَيِّبًا ، وَلَقِيَ اللَّهَ - يَبْغِضُكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ لَدَخَلَ النَّارَ . (٦) .

- ١- رجال الكشي: ج ٢ ص ٨١٤ ح ١٠١٨ ، المناقب لابن شهر آشوب: ج ٤ ص ٤٣٥ ، الخرائج والجرائح: ج ٢ ص ٧٤٠ ح ٥٤ ، كشف الغمّة: ج ٣ ص ٢١١ كلّها عن محمد بن الحسن بن ميمون ، بحار الأنوار: ج ٥٠ ص ٢٩٩ ح ٧٢ .
- ٢- صحيح ابن حبان: ج ١٥ ص ٤٣٥ ح ٦٩٧٨ ، المستدرک على الصحيحين: ج ٣ ص ١٦٢ ح ٤٧١٧ ، سير أعلام النبلاء: ج ٢ ص ١٢٣ كلّها عن أبي سعيد الخدرى ، كنز العمال: ج ١٢ ص ١٠٤ ح ٣٤٢٠٤ .
- ٣- الاحتجاج: ج ٢ ص ٥٥ ح ١٥٤ عن الإمام الحسن عليه السلام ، الفضائل: ص ٩٦ عن ابن عباس ، عوالم اللآلى: ج ٤ ص ٨٧ ح ١٠٩ كلاهما نحوه ، بحار الأنوار: ج ٤٤ ص ٩١ ح ٥ ؛ المناقب للخوارزمي: ص ١٣٧ ، ذخائر العقبى: ص ١٢٣ ، الفردوس: ج ٣ ص ٥٤٢ ح ٥٦٨٩ كلّها عن ابن عباس .
- ٤- مئة منقبة: ص ١١٦ ، إرشاد القلوب: ص ٢٩٤ كلاهما عن سلمان ، بحار الأنوار: ج ٢٧ ص ١١٦ ح ٩٤ .
- ٥- المستدرک على الصحيحين: ج ٣ ص ١٨١ ح ٤٧٧٦ عن سلمان ، كنز العمال: ج ١٢ ص ١٢٠ ح ٣٤٢٨٦ ؛ إعلام الوری: ج ١ ص ٤٣٢ عن سلمان .

- ٦- الأمالى للمفيد: ص ٢٥٢ ح ٢ ، الأمالى للطوسى: ص ٢٤٧ ح ٤٣٥ ، بشاره المصطفى: ص ٢٦٠ كلاهما نحوه وكلّهما عن ابن عباس ، بحار الأنوار: ج ٢٧ ص ١٧١ ح ١٣ ؛ المستدرک على الصحيحين: ج ٣ ص ١٦١ ح ٤٧١٢ ، المعجم الكبير: ج ١١ ص ١٤٢ ح ١١٤١٢ ، السنّة لابن أبى عاصم: ص ٦٢٨ ح ١٥٤٦ كلّها عن ابن عباس نحوه ، كنز العمال: ج ١٢ ص ٤٢ ح ٢٣٩١٠ .

۱۰ / ۱۸ کینه توزی با اهل بیت علیهم السلام

۲۲۰۸. المستدرک عن جبير بن مطعم: امام عسکری علیه السلام: ما پناهگاه کسی هستیم که به ما پناه آورد، و نوری هستیم برای آن که از ما روشنایی جوید، و نگه دارنده کسی هستیم که از ما نگهداری خواهد. هر که ما را دوست بدارد، با ما در بالاترین مرتبه [ی بهشت] خواهد بود و کسی که از ما منحرف شود، فرجامش آتش است. ۱۰ / ۱۸ کینه توزی با اهل بیت: ۲۲۱۱. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: سوگند به آن که جان من در دست اوست، هیچ مردی کینه ما اهل بیت را در دل نمی گیرد، مگر آن که خداوند، او را به آتش می برد. ۲۲۱۲. تهذیب الأحکام عن حنّان بن سدير: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس به علی ناسزا گوید، به من ناسزا گفته است و هر که به من ناسزا گوید، به خدا ناسزا گفته است و هر که به خدا ناسزا گوید، خداوند، او را وارد آتش جهنم می کند و در آن، جاویدان و ابدی خواهد بود و عذابی مانند گار خواهد داشت. ۲۲۱۳. تهذیب الأحکام عن عثمان بن عيسى عن سماعة: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس دخترم فاطمه را دوست داشته باشد، او در بهشت با من خواهد بود و هر کس او را دشمن بدارد، در آتش است. ۲۲۱۴. الإمام المهدي علیه السلام (فی جواب الحِميرِيّ وَقَدْ كَتَبَ يَسْأَلُهُ ع) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: حسن و حسین، فرزندان من اند. هر کس آن دو را دوست داشته باشد، مرا دوست داشته است و هر کس مرا دوست بدارد، خدا او را دوست می دارد و هر که خدا دوستش بدارد، او را به بهشت می برد و هر کس آن دو را دشمن داشته باشد، مرا دشمن داشته است و هر که مرا دشمن بدارد، خداوند، او را دشمن می دارد و هر که خدا دشمنش بدارد، او را به آتش می برد. ۲۲۱۵. مسند ابن حنبل عن أبي بكرة: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: ای فرزندان عبد المطلب! من از خداوند برایتان درخواست کردم

که به نادان شما دانایی بیاموزد، ایستاده (۱) شما را استوار بدارد، گم راهتان را راه نمایی کند، و شما را مردمانی دلاور و بخشنده و مهربان قرار دهد. هان! به خدا سوگند، اگر مردی میان رکن و مقام، پیوسته به نماز ایستد، ولی خداوند را در حال دشمنی با شما خاندان ملاقات کند، هر آینه به آتش می رود.

۱- یعنی: کسی را که بر حق است و در راه حق قرار دارد.

٢٢١٦. مسند ابن حنبل عن ابن عباس: عنه صلى الله عليه وآله: في النار ثلاث دَرَكَاتٍ... وفي أسفل دركٍ من النار من أبغضنا بقلبه وأعان علينا بلسانه ويده، وفي الدرك الثاني من النار من أبغضنا بقلبه وأعان علينا بلسانه، وفي الدرك الثالث من النار من أبغضنا بقلبه. (١) ٢٢١٧. رسول الله صلى الله عليه وآله (في دُبر الصَّلواتِ) الإمام علي عليه السلام: من أبغضنا بقلبه وأعان علينا بلسانه ويده فهو مع عِدُوننا في النار، ومن أبغضنا بقلبه وأعان علينا بلسانه فهو في النار، ومن أبغضنا بقلبه ولم يعن علينا بلسانه ولا يديه فهو في النار. (٢) ٢٢١٨. عنه صلى الله عليه وآله: عنه عليه السلام: إن لمبغضينا أفواجٍ من عذاب الله. (٣) ٢٢١٩. الإمام الباقر عليه السلام: المعجم الأوسط عن ابن عمر: سمعت رسول الله صلى الله عليه وآله يقول وهو في حَجَّه الوداع، وهو على ناقته ويده على منكب علي: اللهم هيل بلغت، اللهم هيل بلغت؟ هذا ابن عمي وأبو ولدي، اللهم كب من عاداه في النار. (٤) ٢٢٢٠. الإمام الصادق عليه السلام: الإمام الحسن عليه السلام لمعاوية بن حديج: يا معاوية بن حديج! إياك وبغضنا؛ فإن

رسول الله صلى الله عليه وآله قال: لا يُبغضنا ولا يحسدنا أحدٌ إلَّا زيد عن الحوض يوم القيامة بسياطٍ من نار. (٥).

- ١- المحاسن: ج ١ ص ٢٥١ ح ٤٧٢ عن أبي حمزة الثمالي عن الإمام زين العابدين عليه السلام، جامع الأخبار: ص ٥٠٦ ح ١٤٠٠ نحوه، بحار الأنوار: ج ٢٧ ص ٩٣ ح ٥٣.
- ٢- الخصال: ص ٦٢٩ ح ١٠ عن أبي بصير ومحمد بن مسلم عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام، تحف العقول: ص ١١٩، شرح الأخبار: ج ٣ ص ١٢١ عن الإمام الحسين عليه السلام، جامع الأخبار: ص ٤٩٦ ح ١٣٧٧ والثلاثة الأخيره نحوه، بحار الأنوار: ج ١٠ ص ١٠٧ ح ١.
- ٣- تفسير فرات: ص ٣٦٨ ح ٤٩٩.
- ٤- المعجم الأوسط: ج ٦ ص ٣٠٠ ح ٦٤٦٨، كنز العمال: ج ٥ ص ٢٩١ ح ١٢٩١٤ نقلاً عن ابن النجار.
- ٥- المعجم الأوسط: ج ٣ ص ٣٩ ح ٢٤٠٥، المعجم الكبير: ج ٣ ص ٨١ ح ٢٧٢٦ وليس فيه «عن الحوض» وكلاهما عن معاوية بن حديج، كنز العمال: ج ١٢ ص ١٠٤ ح ٣٤٢٠٣.

۲۲۲۱. عنه عليه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: آتش دوزخ، سه طبقه دارد... در پایین ترین طبقه آن، کسی جای دارد که در دل خویش، ما را دشمن بدارد و با دست و زبانش بر ضد ما کمک کند. در طبقه دوم آتش، کسی جای دارد که در دل خویش ما را دشمن بدارد و [تنها] با زبانش بر ضد ما کمک کند. در طبقه سوم آتش، کسی جای دارد که [فقط] در دلش ما را دشمن بدارد. ۲۲۲۲. عنه عليه السلام: امام علی علیه السلام: هر کس در دلش ما را دشمن بدارد و با دست و زبانش بر ضد ما کمک کند، با دشمن ما در آتش خواهد بود. هر کس در دلش ما را دشمن بدارد و با زبانش بر ضد ما کمک نماید، در آتش خواهد بود. هر کس در دلش ما را دشمن بدارد، ولی با دست و زبانش بر ضد ما کمک نکند، او نیز در آتش خواهد بود. ۲۲۲۳. عنه عليه السلام: امام علی علیه السلام: انواع عذاب خدا، در انتظار دشمنان کینه توز ماست. ۲۲۲۴. عنه عليه السلام (بَعْدَ صَلَاةِ الْفَجْرِ) المعجم الأوسط به نقل از ابن عمر: از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در حَجَّه الوداع شنیدم که در حالی که بر ناقه خویش سوار و دستش بر شانه علی علیه السلام بود، می فرماید: «بار خدایا! آیا [پیام را] رساندم؟ بار خدایا! آیا [پیام را] رساندم؟ این، پسرعموی من و پدر فرزندان من است. بار خدایا! هر کس را که با او دشمنی کند، در آتش سرنگون ساز». ۲۲۲۵. الإمام الصادق علیه السلام: امام حسن علیه السلام به معاویه بن حدیج: ای معاویه! از کین ورزی با ما پرهیز؛

چرا که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هیچ کس با ما کین ورزی نکرد یا نسبت به ما بدخواهی ننمود، مگر آن که در روز قیامت با تازیانه هایی آتشین، [از حوض کوثر] دور رانده می شود»..

٢٢٢٦. الإمام علي عليه السلام : الإمام الحسين عليه السلام عن النبي صلى الله عليه وآله عن جبرئيل عن الله تعالى : من عادى أوليائي فقد بارزني بالمحاربة ، ومن حارب أهل بيت نبيي فقد حل عليه عذابي . (١) ٢٢٢٧. الإمام الباقر عليه السلام (بعد دعاء ذكره لقنوت الوتر) الإمام زين العابدين عليه السلام في قوله تعالى : « وَ مَنْ كَفَرَ فَأُمْتِعْهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ » : عنى بذلك من جحد وصية ولم يتبعه من أمته ، وكذلك والله حال هذه الأمة . (٢) ٢٢٢٨. الإمام الصادق عليه السلام (في قنوت صلاه العيد) الإمام الباقر عليه السلام : من قعد في مجلس يسب فيه إمام من الأئمة يقدر على الانتصاب فلم يفعل ؛ ألبس الله الدل في الدنيا ، وعذبته في الآخرة ، وسلبه صالح ما من به عليه من معرفتنا . (٣) ٢٢٢٩. السنن الكبرى عن خزيمة بن ثابت : الإمام الصادق عليه السلام : إن الرجل ليغضكم وما يدرى ما تقولون ؛ فيدخله الله عز وجل النار . (٤) ٢٢٣٠. الإمام الباقر عليه السلام : عنه عليه السلام : إن الله -أحمد من شيعتنا الميثاق كما أخذ على بنى آدم « ألسنت بربكم » فمن وفى لنا وفى الله له بالجنة ، ومن أبغضنا ولم يؤد إلينا حقتنا ففي النار خالدًا مخلدًا . (٥) .

- ١- عيون أخبار الرضا عليه السلام : ج ٢ ص ٦٨ ح ٣١٥ عن محمد بن عبد الله بن علي عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ٢٧ ص ٢٠٥ ح ١٢ .
- ٢- تفسير العياشي : ج ١ ص ٥٩ ح ٩٦ و ج ٢ ص ١٦٤ ح ٨٢ ، بحار الأنوار : ج ٢٤ ص ٢٠٤ ح ٢ .
- ٣- الكافي : ج ٢ ص ٣٧٩ ح ١٥ و ج ٨ ص ٢٣٦ ح ٣١٥ كلاهما عن عبيد بن زرارة عن أبيه ، بحار الأنوار : ج ٧٤ ص ٢١٩ ح ٥٢ .
- ٤- الكافي : ج ٨ ص ٣١٥ ح ٤٩٥ ، معاني الأخبار : ص ٣٩٣ ح ٤٠ ، فضائل الشيعة : ص ٧٥ ح ٣٩ وكلها عن الصباح بن سيابة ، بحار الأنوار : ج ٦٨ ص ٢٦ ح ٤٧ .
- ٥- الكافي : ج ١ ص ٤٠١ ح ٣ ، مختصر بصائر الدرجات : ص ١٢٤ و ١٦٢ ، بصائر الدرجات : ص ٢٥ ح ٢٠ ، بحار الأنوار : ج ٢ ص ١٩٠ ح ٢٤ .

۲۲۳۱. الإمام الصادق عليه السلام (فيما يُقالُ في السَّفَرِ إلى زيارَةِ الحُسَيْنِ) امام حسين عليه السلام به نقل از پیامبر صلی الله علیه و آله ، از جبرئیل علیه السلام : خداوند عز و جل می فرماید: «هر کس با دوستان من دشمنی ورزد ، هر آینه به جنگ با من برخاسته است، و هر کس با اهل بیت پیامبرم بجنگد ، عذاب من بر او فرود می آید». ۲۲۳۲. الأمالی عن جابر الجعفی عن الإمام الباقر علیه السِّل امام زین العابدین علیه السلام در باره آیه «و هر که کفر ورزد ، اندکی او را برخوردار می سازم ، سپس او را به عذاب آتش می کشانم» : مقصود [از کافر] ، کسانی از اُمَّت او (ابراهیم علیه السلام) هستند که وصیش را انکار کردند و از وی پیروی نمودند . به خدا سوگند که حال این اُمَّت (اُمَّت محمّد صلی الله علیه و آله) نیز چنین است. ۲۲۳۳. الإمام علی علیه السلام (فی خُطْبِهِ طویلِهِ) امام باقر علیه السلام : هر کس در مجلسی بنشیند که در آن به امامی از امامان ، ناسزا گفته می شود ، اگر بتواند از آن مجلس بر خیزد و برود ولی چنین نکند، خداوند در دنیا جامه خواری بر او می پوشاند و در آخرت عذابش می کند و نعمت شیرین شناخت ما را که به او ارزانی داشته است ، از وی می ستاند. ۲۲۳۴. عنه علیه السلام (مِنْ خُطْبَتِهِ فِي الْجُمُعَةِ بِالْكَوْفَةِ وَالْمَد) امام صادق علیه السلام : کسی که شما [شیعیان] را دشمن بدارد در حالی که نمی داند شما چه می گوئید [و سخن و عقیده شما چیست] ، خداوند عز و جل او را در آتش می افکند. ۲۲۳۵. عنه علیه السلام (فِي خُطْبِهِ الْجُمُعَةِ) امام صادق علیه السلام : خداوند از شیعیان ما ، [بر ولایت ما] پیمان ستاند، چنان که از فرزندان آدم علیه السلام [در باره ربوبیت خویش] پیمان ستاند و فرمود: «آیا من پروردگار شما نیستم؟» . بنا بر این، هر کس به پیمانش با ما وفا کند ، خداوند به وعده بهشتش که به او داده ، وفا می کند و هر کس ما را دشمن بدارد و حقّ ما را ادا نکند، در آتش جاویدان و ابدی خواهد بود . .

٢٢٣٦. عنه عليه السلام (في حُطْبِهِ الْجُمُعَةِ) الإمام الكاظم عليه السلام : مَنْ تَقَدَّمَ إِلَى وَلَايَتِنَا أُخْرَ عَنْ سِقَرٍ ، وَمَنْ تَأَخَّرَ عَنَّا تَقَدَّمَ إِلَى سِقَرٍ . (١) ٢٢٣٧. الكافي عن عبد العظيم بن عبد الله : عنه عليه السلام : مَنْ أَبْغَضَنَا فَقَدْ أَبْغَضَ مُحَمَّدًا ، وَمَنْ أَبْغَضَ مُحَمَّدًا فَقَدْ أَبْغَضَ اللَّهَ ، وَمَنْ أَبْغَضَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُصِرَّ لِيَهُ النَّارَ وَمَا لَهُ مِنْ نَصِيرٍ . (٢) ١٠ / ١٩ / ١٩ ظَلَمَ أَهْلَ الْبَيْتِ : ٢٢٤٠. الإمام علي عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : الْوَيْلُ لِظَالِمِي أَهْلِ بَيْتِي ! كَأَنِّي بِهِمْ غَدَا مَعَ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ . (٣) ٢٢٤١. رسول الله صلى الله عليه وآله : الإمام زين العابدين عليه السلام في فضل كربلاء وزيارته الْحَسِيِّينَ عَلَيْهِ السَّلَامَ : يُوْحَى اللَّهُ إِلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ وَالْبِحَارِ وَمَنْ فِيهِنَّ : . . . وَعَزَّتِي وَجَلَالِي لِأَعْدَابِنِّ مَنْ وَتَرَ رَسُولِي وَصِيْفِي ، وَانْتَهَكَ حُرْمَتَهُ ، وَقَتَلَ عِتْرَتَهُ ، وَتَيْدَ عَهْدَهُ ، وَظَلَمَ أَهْلَ بَيْتِهِ ، عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ . (٤) ١٠ / ٢٠ نَكَثَ بَيْعَةَ الْإِمَامِ ٢٢٤٤. الإمام علي عليه السلام (في حَدِيثِ تَرْوِيجِ فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامَ) رسول الله صلى الله عليه وآله : يَجِيءُ كُلُّ نَاكِثٍ بَيْعَةَ إِمَامٍ أَجْدَمَ حَتَّى يَدْخُلَ النَّارَ . (٥) .

- ١- الكافي : ج ١ ص ٤٣٤ ح ٩١ ، تأويل الآيات الظاهرة : ج ٢ ص ٧٣٧ ح ٧ كلاهما عن محمد بن الفضيل ، مجمع البيان : ج ١٠ ص ٥٩١ عن أبي الفضل ، بحار الأنوار : ج ٢٤ ص ٣٣٨ ح ٥٩ .
- ٢- كامل الزيارات : ص ٥٥٣ ح ٨٤٢ عن عبد الرحمن بن مسلم ، بحار الأنوار : ج ١٠٠ ص ١٢٢ ح ٢٦ .
- ٣- عيون أخبار الرضا عليه السلام : ج ٢ ص ٤٧ ح ١٧٧ ، صحيفه الإمام الرضا عليه السلام : ص ١٢٢ ح ٨٠ كلاهما عن أحمد بن عامر الطائي عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام ، تأويل الآيات الظاهرة : ج ٢ ص ٧٦٨ ح ١٣ كلاهما نحوه ، بحار الأنوار : ج ٢٧ ص ٢٠٥ ح ١٠ .
- ٤- كامل الزيارات : ص ٤٤٧ (نقلًا عن هامش المصدر) ، بحار الأنوار : ج ٢٨ ص ٥٩ ح ٢٣ .
- ٥- الكافي : ج ٢ ص ٣٣٧ ح ٢ عن السكوني عن الإمام الصادق عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ٢٠١ ح ٨١ .

۱۰ / ۱۹ ستم به اهل بیت علیهم السلام

۱۰ / ۲۰ شکستن بیعت با امام

۲۲۴۵. الإمام الصادق علیه السلام: امام کاظم علیه السلام: هر کس به ولایت ما نزدیک شود، از دوزخ دور می ماند و هر کس از ما دور بماند، به دوزخ نزدیک می شود. (۱) ۲۲۴۶. الکافی عن الحلبي، قال: امام کاظم علیه السلام: هر کس ما را دشمن بدارد، در واقع، محمد صلی الله علیه و آله را دشمن داشته است، و هر کس محمد صلی الله علیه و آله را دشمن بدارد، در واقع، خدا را دشمن داشته است، و هر کس خدای عز و جل را دشمن بدارد، بر خداست که او را در آتش بکشاند، در حالی که هیچ یآوری ندارد. ۱۰ / ۱۹ ستم به اهل بیت: ۲۲۴۹. عنه صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: وای بر کسانی که بر اهل بیت من ستم کنند! گویا آنان را می بینم که فردای قیامت، با منافقان در طبقه زیرین آتش اند. ۲۲۵۰. الإمام علی علیه السلام (فی ذکر ولادۀ فاطمہ علیها السلام الحسین) امام زین العابدین علیه السلام در باره فضیلت کربلا و زیارت امام حسین علیه السلام: خداوند آسمان ها و زمین و کوه ها و دریاها و هر موجودی که در آنهاست...، وحی می کند: «به عزت و جلالم سوگند، هر آن کس که به فرستاده ام و برگزیده ام ستم کرد، حرمت او را زیر پا نهاد، عترتش را کشت، پیمانش را دور افکنید و به خاندانش ستم نمود، او را چنان عذابی کنم که هیچ کس از جهانیان را آن سان عذاب نمی نمایم». ۱۰ / ۲۰ شکستن بیعت با امام ۲۲۵۳. سنن الترمذی عن أم سلمه: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس بیعت با امامی را بشکند، [در روز قیامت] دست بریده می آید، تا آن که وارد آتش شود.

۱- این فرموده امام کاظم علیه السلام، در تفسیر این آیه مبارک است: «لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ؛ هر یک از شما که بخواهد، مختار است که جلو بیفتد یا عقب بماند» (مدثر: آیه ۳۷).

٢٢٥٤. سنن أبي داود عن أم سلمة : الجمل عن الحارث بن سريع : لَمَا ظَهَرَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى أَهْلِ الْبَصْرَةِ وَقَسَمَ مَا حَوَاهُ الْعَسْكَرُ ، قَامَ فِيهِمْ خَطِيْبًا ، فَحَمِدَ اللَّهَ - وَأَثْنَى عَلَيْهِ ، وَصَلَّى عَلَى رَسُولِهِ وَقَالَ :

أَيُّهَا النَّاسُ ! إِنَّ اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ - ذُو رَحْمَةٍ وَسِعَتْهَا وَمَغْفِرَةٍ دَائِمَةٍ لِأَهْلِ طَاعَتِهِ ، وَقَضَى أَنْ نَقِمْتَهُ وَعِقَابَهُ عَلَى أَهْلِ مَعْصِيَتِهِ .

يَا أَهْلَ الْبَصْرَةِ ! يَا أَهْلَ الْمُؤْتَفِكَةِ ! وَيَا جُنْدَ الْمَرْأَةِ ، وَأَتْبَاعَ الْبَهِيمَةِ ! رَغَا فَأَجَبْتُمْ ، وَعُقِرَ فَاَنْهَرْتُمْ ، أَحْلَامُكُمْ دِقَاقٌ ، وَعَهْدُكُمْ شِفَاقٌ ، وَدِينُكُمْ نِفَاقٌ ، وَأَنْتُمْ فَسَقَةٌ مُرَاقٌ .

يَا أَهْلَ الْبَصْرَةِ ! أَنْتُمْ شَرُّ خَلْقِ اللَّهِ ، أَرْضُكُمْ قَرِيبَةٌ مِنَ الْمَاءِ ، بَعِيدَةٌ مِنَ السَّمَاءِ . خَفَّتْ عُقُولُكُمْ ، وَسَيَفِهَتْ أَحْلَامُكُمْ . شَهَرْتُمْ سُيُوفَكُمْ ، وَسَفَكْتُمْ دِمَاءَكُمْ ، وَخَالَفْتُمْ إِمَامَكُمْ . فَأَنْتُمْ أَكَلَةُ الْآكِلِ ، وَفَرِيْسَةُ الظَّافِرِ ، فَالْتَارُ لَكُمْ مُدَخَّرٌ ، وَالْعَارُ لَكُمْ مَفْحَرٌ .

يَا أَهْلَ الْبَصْرَةِ ! نَكَّثْتُمْ بِيَعْتِي ، وَظَاهَرْتُمْ عَلَيَّ ذَوِي عَدَاوَتِي ، فَمَا ظَنُّكُمْ يَا أَهْلَ الْبَصْرَةِ الْآنَ ؟! (١) ٢٢٥٥. الإمام الباقر عليه السلام : إثبات الوصية من ذكر خطبه الإمام الحسن عليه السلام بعد أن وجّه رجلاً من كنده في أربعه آلافٍ لحرب معاوية ، فغدر والتحق بمعاوية ، ثم أرسل رجلاً من مراد في أربعه آلافٍ أيضاً ، ففعل فعلة الأول : فقام أبو محمد عليه السلام خطيباً ، فحمد الله وأثنى عليه ، وقال : قَدْ عَرَفْتُمْ أَنْكُمْ لَا - تَفُونَ بَعْدِي ، وَلَا - تُسْتَأْمِنُونَ إِلَى عَقْدِي ، وَقَدْ غَدَرَ الْمُرَادِيُّ الَّذِي أَخْتَرْتُمُوهُ ، وَقَبْلَهُ مَا اخْتَرْتُمْ الْكِنْدِيَّ .

فَقَامَ أَنَسٌ فَقَالُوا : إِنْ كَانَ الرَّجُلَانِ غَدَرَا فَحَنْ نَنْصَحُ وَلَا نَغْدِرُ .

فَقَالَ لَهُمْ : كَلَّا ، وَإِنِّي أُعَدِّدُ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ مَعَ عِلْمِي بِسُوءِ مَا تُبْطِنُونَ وَتَنْطَوُونَ عَلَيْهِ ، وَمَوْعِدُكُمْ عَسْكَرِي بِالنُّخَيْلَةِ .

ثُمَّ خَرَجَ فَعَسَكَرَ بِالنُّخَيْلَةِ ، وَأَقَامَ بِهِ عَشْرَةَ أَيَّامٍ ، فَلَمْ يَلْحَقْ بِهِ مِنْهُمْ إِلَّا عَدَدٌ يَسِيرٌ . فَانصرفت عليه السلام إلى الكوفة ، وقام خطيباً ، فحمد الله - وأثنى عليه ، ثُمَّ قَالَ :

يَا عَجَبًا مِنْ قَوْمٍ لَا حَيَاءَ لَهُمْ وَلَا دِينَ ، مِنْ غَدَرِهِ بَعْدَ غَدَرِهِ ! أَمَا وَاللَّهِ لَوْ وَجَدْتُ أَعْوَانًا لَقُمْتُ ، بِهَذَا الْأَمْرِ أَيَّ قِيَامٍ ، وَنَهَضْتُ بِهِ أَيَّ نُهُوضٍ . وَإِيْمٌ ، اللَّهُ ! لَا - رَأَيْتُمْ فَرَجًا وَلَا عِدْلًا أَبِيدًا مَعَ ابْنِ آكِلِهِ الْأَكْبَادِ وَبَنِي أُمِّيَّةٍ ، وَلَيْسُوْمُنُّكُمْ سُوءَ الْعِيَادِ حَتَّى تَتَمَنَّوْا أَنْ يَلِيَكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ مُجَدِّعٌ ، فَأُفُّ لَكُمْ ، وَبُعْدًا ، وَتَرَحًا ، يَا عَبِيدَ الدُّنْيَا وَمَوَالِيَ الْحُطَامِ .

ثُمَّ نَزَلَ وَهُوَ يَقُولُ : « وَاعْتَرَلَكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ » (٢) . فَاتَّبَعَهُ مِنْ شِيعَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَدَدٌ يَسِيرٌ ؛ إِشْفَاقًا عَلَيْهِ وَحَقْنًا لِدَمِهِ . (٣) .

١- .الجمل : ص ٤٠٧ .

٢- .مريم : ٤٨ .

٣- .إثبات الوصية : ص ١٦٨ .

۲۲۵۶. عنه عليه السلام: الجمل به نقل از حارث بن سریع: [پس از جنگ جمل] هنگامی که امیر مؤمنان علیه السلام بر بصریان چیره شد و آنچه را سپاهیان به دست آورده بودند، تقسیم کرد، در میان آنان به خطابه ایستاد و پس از حمد و ثنای الهی و درود فرستادن بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله، فرمود: «ای مردم! خداوند توانا و بزرگ، نسبت به فرمان بردارانش مهربی بی کران و آمرزشی پاینده دارد، و خشم و کيفرش را برای نافرمانانش رقم زده است.

ای بصریان! ای مردم شهرِ واژگون شده (۱) و ای سپاهیانِ زن (عایشه)، و ای پیروان حیوانِ (جَمَل) بی زبان که بانگ بر آوژد و شما در پی اش روان گشتید و چون پی شد، در هم شکستید! اندیشه هایتان خام است (۲) و پیمانتان سست، و دیتتان نفاق، و خود مردمانی سرکش و نافرمانید.

ای بصریان! شما بدترین خلق خدا هستید. سرزمینتان به آب، نزدیک و از آسمان به دور است. خردهایتان سبک، و اندیشه هایتان سست است. شمشیرهایتان را بر کشیدید، خون هایتان را ریختید و با پیشوایتان ناسازگاری در پیش گرفتید. پس شما طعمه خورنده اید و شکارِ پیروز شونده. آتش برایتان اندوخته شده، و ننگ برایتان نازش است.

ای بصریان! شما بیعت خویش را با من، شکستید و دشمنان مرا بر ضد من یاری دادید. پس اینک چه گمان می کنید، ای بصریان؟!». ۲۲۵۷. الإمام الصادق علیه السلام: إثبات الوصیّه در باره سخنان امام حسن علیه السلام پس از آن که مردی از قبیله کنده با چهارهزار نفر را به جنگ معاویه فرستاد، پس آن مرد حيله ورزید و به معاویه پیوست. سپس مردی از قبیله مراد را نیز با چهار هزار نفر فرستاد و او هم به معاویه ملحق شد: امام حسن علیه السلام ایستاد و خطبه ای خواند و پس از حمد و ثنای الهی فرمود: «شما خود می دانید که به هیچ پیمانی وفا نمی کنید و به هیچ قراری که شما بگذارید، اطمینانی نیست. مرادی و پیش از او کندی را بر گزیدید؛ ولی پیمان شکستند و خیانت کردند».

عده ای برخاستند و گفتند: اگر آن دو، خیانت کردند، ما وفاداریم و خیانت نمی کنیم.

امام علیه السلام به آنان فرمود: «هرگز، و لیکن من حجت را بر شما تمام می کنم، با آن که می دانم چه اندیشه بدی در سر می پرورانید و در دل نهان می دارید. وعده من با شما، اردو گاهم در نُخَیله».

سپس خارج شد و در نُخَیله اردو زد و تا ده روز، در آن جا ماند؛ اما از آن مردمان، جز شماری اندک، کسی به او ملحق نگشت. از این رو، امام حسن علیه السلام به کوفه باز گشت و خطبه ای خواند و پس از حمد و ثنای الهی، فرمود: «ای شگفتا از جماعتی بی شرم و بی دین که پی در پی، پیمان می شکنند! به خدا سوگند که اگر یارانی می یافتیم، بی گمان، به این کار بر می خاستم و دمی از پای نمی نشستم. به خدا سوگند که با وجود فرزند آن زن جگرخوار و [دیگر] فرزندان اُمیه، هرگز روی آسایش و داد را نخواهید دید. بدترین شکنجه ها را بر شما روا خواهند داشت، چندان که آرزو کنید غلام سیاهی بینی بریده، بر شما حکومت کند. تفو بر شما، نفرین بر شما، غم و اندوه بر شما، ای بندگان دنیا و ای غلامان کالای بی ارزش دنیا!». آن گاه، در حالی از منبر پایین آمد که می فرمود: «از شما و از آنچه به جای خدا می خوانید، کناره می گیرم».

سپس شمار اندکی از شیعیان امیر مؤمنان علیه السلام ، از سرِ همدردی با ایشان و برای حفظ جان او، در پی امام علیه السلام حرکت کردند..

۱- مؤتفکه: شهری که خداوند ، آن را به سبب غرق شدن مردمش در گناه، بر سر آنان آوار کرده باشد ؛ زمین سوخته از خشکی و قحطی. مؤتفکات: شهرهایی که خداوند ، آنها را ویران و بر سر مردمش خراب کرد ، مانند سدوم و عموره. در حدیث آمده که بصره نیز یکی از مؤتفکات بوده است.

۲- در الاحتجاج ، الغارات و ... ، به صورت: «أخلاقکم دقاق» آمده است ؛ یعنی خلق و خویتان پست و تباه است.

١٠ / ٢١ مُحَارَبَةُ الْإِمَامِ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ ٢٢٦٠. عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ (إِذَا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ فِي سَيْفِرٍ) الْإِمَامُ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : أَنَّهُ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ : «أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ» (١) ، قِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَنْ أَصْحَابُ النَّارِ ؟ قَالَ : مَنْ قَاتَلَ عَلِيًّا بَعْدِي ، أُولَئِكَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ مَعَ الْكُفَّارِ ، فَقَدِمُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ . أَلَا وَإِنَّ عَلِيًّا مِنِّي ، فَمَنْ حَارَبَهُ فَقَدْ حَارَبَنِي وَأَسَخَطَ رَبِّي .

ثُمَّ دَعَا عَلِيًّا عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ : يَا عَلِيُّ ، حَرْبُكَ حَرْبِي ، وَسِلْمُكَ سِلْمِي ، وَأَنْتَ الْعَلَمُ فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَ أُمَّتِي بَعْدِي . (٢) .

١- .البقره : ٢٧٥ .

٢- .الأمالى للطوسى : ص ٣٦٤ ح ٧٦٣ عن على بن على بن رزين عن الإمام الرضا عليه السلام عن آبائه عليهم السلام عن النزال بن سبره ، بحار الأنوار : ج ٢٧ ص ٢٠٣ ح ٣ .

۱۰ / ۲۱ جنگیدن با امام علی علیه السلام

۱۰ / ۲۱ جنگیدن با امام علی علیه السلام ۲۲۶۳. الإمام الصادق علیه السلام : امام علی علیه السلام : پیامبر صلی الله علیه و آله این آیه را تلاوت کرد: «آنان اهل آتش اند و در آن ، جاویدان اند» . یکی پرسید: ای پیامبر خدا ! چه کسانی اهل آتش اند؟ فرمود: «کسانی که پس از من ، با علی بجنگند. اینان با کافران در آتش اند؛ زیرا به حق که برایشان آمد ، کفر ورزیده اند . بدانید که علی از من است . پس هر که با او بجنگد ، با من جنگیده و پروردگار مرا به خشم آورده است» .

پیامبر صلی الله علیه و آله سپس مرا صدا زد و فرمود: «ای علی! جنگ تو ، جنگ من است و صلح تو ، صلح من . پس از من ، تو در آنچه میان من و ائمت من است، نشانه هستی» .

٢٢٦٤. رسول الله صلى الله عليه وآله : تاريخ بغداد عن أبي أيوب : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ لِعَمَّارٍ : يَا عَمَّارُ ، تَقْتُلُكَ الْفِتْنَةُ الْبَاغِيَّةُ ، وَأَنْتَ إِذْ ذَاكَ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَكَ .

يَا عَمَّارَ بْنَ يَاسِرٍ ، إِنْ رَأَيْتَ عَلِيًّا قَدْ سَلَكَ وَاذِيَا وَسَلَكَ النَّاسُ وَاذِيًا غَيْرَهُ ، فَاسْلُكْ مَعَ عَلِيٍّ ؛ فَإِنَّهُ لَنْ يُدْلِكَ فِي رَدِي ، وَلَنْ يُخْرِجَكَ مِنْ هُدَى .

يَا عَمَّارُ ، مَنْ تَقَلَّدَ سَيْفًا أَعَانَ بِهِ عَلِيًّا عَلَى عِدْوِهِ قَلَّدَهُ اللَّهُ مِیَوْمَ الْقِيَامَةِ وَشَاحِينَ مِنْ دُرٍّ ، وَمَنْ تَقَلَّدَ سَيْفًا أَعَانَ بِهِ عِدْوًا عَلَى عَلِيٍّ عَلَيْهِ قَلَّدَهُ اللَّهُ مِیَوْمَ الْقِيَامَةِ وَشَاحِينَ مِنْ نَارٍ . (١) ٢٢٦٥. الأمان : الإمام علي عليه السلام من كتاب كتبه إلى معاوية جواباً على كتاب منه إليه : أَمَّا طَلَبُكَ إِلَيَّ الشَّامَ ، فَإِنِّي لَمَمُ أُنْ كُنْ لِأَعِطِيكَ الْيَوْمَ مَا مَنَعْتِكَ أَمْسٍ . وَأَمَّا قَوْلُكَ : إِنَّ الْحَرْبَ قَدْ أَكَلَتِ الْعَرَبَ إِلَّا حُشَاشَاتِ أَنْفُسٍ بَقِيَتْ ، أَلَا وَمَنْ أَكَلَهُ الْحَقُّ فَإِلَى الْجَنَّةِ ، وَمَنْ أَكَلَهُ الْبَاطِلُ فَإِلَى النَّارِ . (٢) ١٠ / ٢٢ عِبَادَةُ الطَّاغُوتِ الْكِتَابُ «اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ ءَامَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَ الَّذِينَ كَفَرُوا أُولَئِكَ هُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ» . (٣)

«وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا وَ سُلْطَنٍ مُبِينٍ * إِلَى فِرْعَوْنَ وَ مَلَأَيْنَاهُ فِتْنَةً فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ وَ مَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ * يُقَدِّمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ وَ بِنَسِ الْوَرْدِ الْمُورُودِ * وَ اتَّبَعُوا فِي هَذِهِ لَعْنَةً وَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِنَسِ الرَّفْدِ الْمُرْفُودِ» . (٤)

- ١- .تاريخ بغداد : ج ١٣ ص ١٨٧ الرقم ٧١٦٥ ، تاريخ دمشق : ج ٤٢ ص ٤٧٢ ؛ كشف اليقين : ص ٢٦٩ ح ٣٠٦ نحوه ، الطرائف : ص ١٠٤ ح ١٥٣ ، كشف الغمّة : ج ١ ص ١٤٤ ، بحار الأنوار : ج ٣٨ ص ٣٢ ح ١٠ .
- ٢- .نهج البلاغه : الكتاب ١٧ .
- ٣- .البقره : ٢٥٧ .
- ٤- .هود : ٩٥ ٩٩ .

۲۲۷۱. مسند ابن حنبل عن عباده بن الصامت : تاریخ بغداد به نقل از ابو ایوب : از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که به عمار می فرماید: «ای عمار! گروه یاغی ، در حالی تو را می کشند که تو در آن هنگام ، با حق هستی و حق با توست. ای عمار بن یاسر! اگر علی را دیدی که از راهی می رود و مردم از راهی دیگر، تو با علی برو؛ چرا که او تو را به نابودی نمی کشاند و هرگز از راه درست بیرون نمی برد. ای عمار! هر کس شمشیری حمایل کند تا با آن ، علی را در برابر دشمنش یاری دهد، خداوند در روز قیامت ، بر او دو حمایل دُر نشان می بندد، و هر کس شمشیری حمایل کند تا با آن ، دشمن علی را در برابرش یاری رساند ، خداوند در روز قیامت ، دو حمایل از آتش بر او می بندد». ۲۲۷۲. الإمام علی علیه السلام : امام علی علیه السلام در پاسخ به نامه معاویه : اما این که شام را از من خواسته ای [که به تو واگذار نمایم]، من کسی نیستم که آنچه را دیروز از تو دریغ ورزیدم ، امروز به تو ببخشم. و امّا این که گفته ای: جنگ، عرب ها را خورده و تنها نیم جان هایی باقی مانده است، آگاه باش که هر کس حق ، او را خورده [و در راه حق کشته شده] ، ره سپار بهشت گشته است، و هر کس که باطل ، او را طعمه خویش کرده ، راه دوزخ را در پیش گرفته است. ۱۰ / ۲۲ بندگی طاغوت قرآن «خدا سرور کسانی است که ایمان آورده اند ؛ آنان را از تاریکی ها به سوی روشنایی به در می برد . و کسانی که کفر ورزیده اند، سرورانشان طاغوت (عصیانگران) اند که آنان را از روشنایی ، به سوی تاریکی ها به در می برند. آنان اهل آتش اند و در آن ، جاویدان اند».

«همانا ما موسی را با نشانه ها و دلیل روشن به سوی فرعون و سران [قوم] وی فرستادیم ؛ ولی [سران] از فرمان فرعون پیروی کردند و فرمان فرعون ، صواب نبود . روز قیامت ، پیشاپیش قومش می رود و آنان را وارد آتش می کند و چه بد ورودگاهی است برای وارد شوندگان!».

الحديث ٢٢٧٩. الإمام الصادق عليه السلام: الإمام الصادق عليه السلام: بينا عيسى بن مريم عليهما السلام في سياحته إذ مرَّ بقريه، فَوَجَدَ أهلها موتى في الطريقِ والدُّورِ، فقال: إِنَّ هؤُلاءِ ماتوا بِسَيِّئِ خَطِيئَةٍ، وَلَوْ ماتوا بِغَيْرِها تَدافَنوا، قال: فقال أصحابُه: وَدَدنا أَننا عَرَفنا قِصَّتَهُم، فَقيلَ لَهُ: نادِهِم يا رُوحَ اللهِ، فقال: يا أَهلَ القَريه! فَأجابَهُ مُجيبٌ مِنْهُم: لَبَّيكَ يا رُوحَ اللهِ. قال: ما حالُكم و ما قِصَّتُكم؟ قال: أَصَبَحنا في عافِيهِ و بَنا في الهاويهِ. فقال: ما الهاويهِ؟ قال: بِحارٌّ مِنْ نارٍ فيها جِبالٌ مِنَ النَّارِ، قال: وما بَلَغَ بِكم ما أرى؟ قال: حُبُّ الدُّنيا و عِبادَةُ الطَّاغوتِ. قال: وما بَلَغَ مِنْ حُبِّكم الدُّنيا؟ قال: كَحُبِّ الصَّبِيِّ لِأُمِّهِ؛ إِذا أَقبَلتْ فَرِحَ، و إِذا أَدبَرَتْ حَزِنَ. قال: وما بَلَغَ مِنْ عِبادَتِكُم الطَّاغوتِ؟ قال: كانوا إِذا أَمرونا أَطعناهُم. قال: فَكَيْفَ أَجَبَتِني أَنتَ مِنْ دونِهِم؟ قال: لِأَنَّهُم مُلَجِّمونَ بِلُجْمٍ مِنَ نارٍ، عَلَيهِم مِلائِكُهُ غِلاظٌ شِدادٌ، و إِنِّي كُنتُ فيهِم و لَم أَكنُ مِنْهُم، فَلَمَّا أَصابَهُم العَذابُ أَصابَني مَعَهُم، فَأَنا مُعَلِّقٌ بِشَعْرِهِ، أَخافُ أَن أَكَبَّكَ في النَّارِ.

قال: فقال عيسى عليه السلام لأصحابه: اَلنَّوْمُ عَلَي المَزابِلِ و أَكُلُ حُبزِ الشَّعيرِ يَسِيرٌ مَعَ سَلامِهِ الدِّينِ. (١).

١- ثواب الأعمال: ص ٣٠٣ ح ١، معاني الأخبار: ص ٣٤١ ح ١ وفيه «خير كثير» بدل «يسير»، علل الشرائع: ص ٤٦٦ ح ٢١ كلها عن سهل الحلواني، مشكاة الأنوار: ص ٤٦١ ح ١٥٣٨ عن مهاجر الأسدي عن الإمام الصادق عليه السلام نحوه، بحار الأنوار: ج ١٤ ص ٣٢٢ ح ٣٣.

حدیث ۲۲۸۱. عنه صلی الله علیه و آله : امام صادق علیه السلام : عیسی بن مریم علیه السلام در حال گشت و گذار بود که به آبادی ای رسید . دید که مردم آن ، در کوچه ها و خانه ها همگی مرده اند. گفت: «اینان بر اثر خشم [الهی] مرده اند ؛ زیرا اگر به علت چیزی جز آن مرده بودند ، یکدیگر را دفن می کردند» . یارانش گفتند: دوست داریم داستان آنها را بدانیم.

یکی به عیسی علیه السلام گفت : آنان را صدا بزن ، ای روح خدا ! عیسی علیه السلام فرمود: «ای مردم آبادی!» . از میان آنان ، یکی جوابش داد: بله ، ای روح خدا !

عیسی علیه السلام فرمود: «در چه حالید و داستان شما چه بوده؟» . گفت: ما در عافیت بودیم ؛ ولی اکنون در سیاه چالیم. فرمود: «سیاه چال چیست؟» .

گفت: دریاهایی از آتش که در آن ، کوه هایی از آتش است. فرمود: «چه چیزی شما را به این جا کشاند که می بینم؟» . گفت: «علاقه به دنیا و بندگی طاغوت.»

فرمود: «علاقه شما به دنیا ، تا چه اندازه بود؟» .

گفت: مانند علاقه کودک به مادرش که هر گاه [نزد او] می آید ، شاد می شود و چون می رود ، اندوهگین می گردد. فرمود: «بندگی شما نسبت به طاغوت ، چه سان بود؟» . گفت: [آن سان که] هر گاه به ما فرمانی می دادند ، از آنان اطاعت می کردیم. فرمود: «چرا تو جواب مرا دادی و نه دیگران؟» .

گفت: چون بر [دهان] آنان لگام هایی از آتش زده شده و فرشتگانی دژخیم و درشت خوی ، بر ایشان گماشته شده اند . من نیز در میان ایشان بودم ، ولی از ایشان نبودم ؛ اما چون عذاب به آنان رسید، دامن مرا هم گرفت و اکنون من به مویی آویزانم و می ترسم که در آتش فروافتم .

عیسی علیه السلام به یارانش فرمود: «خفتن در زباله دانی ها و خوردن نان جوین، با وجود سالم بودن دین، آسان است» . .

١٠ / ٢٣ عَصِيَانُ اللَّهِ وَالرَّسُولِ الْكِتَابِ «وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ» . (١)

«ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ * ذَلِكُمْ فَذُوقُوهُ وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ» . (٢)

الحديث ٢٢٨٨. الإمام علي عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : مَنْ يُطِيعِ الشَّيْطَانَ يَعِصِ اللَّهَ ، وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ يُعَذِّبُهُ اللَّهُ . (٣) ٢٢٨٩. كنز العمال عن أبي عبيد الله الجدلي : عنه صلى الله عليه وآله : لا يَزَالُ الْعَذَابُ مَكْشُوفًا مَا اسْتَرْتَرُوا بِمَعَاصِي اللَّهِ ، فَإِذَا أَعْلَنُوهَا اسْتَوْجِبُوا عَذَابَ النَّارِ . (٤) ٢٢٩٠. الإمام زين العابدين عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : الْمُنْكَرُ يَقُودُ صَاحِبَهُ أَوْ يَسُوقُهُ إِلَى النَّارِ . (٥) ٢٢٩١. الكافي عن مفضل بن عمر : عنه صلى الله عليه وآله : النَّارُ لِمَنْ رَكِبَ مُحْرَمًا ، وَالْجَنَّةُ لِمَنْ تَرَكَ الْحَلَالَ ، فَعَلَيْكَ بِالزُّهْدِ ؛ فَإِنَّ ذَلِكَ مِمَّا يُبَاهِي اللَّهُ بِهِ الْمَلَائِكَةَ ، وَبِهِ يُقْبَلُ اللَّهُ عَلَيْكَ بِوَجْهِهِ ، وَيُصَلِّي عَلَيْكَ الْجَبَّارُ . (٦)

١- النساء : ١٤ .

٢- الأنفال : ١٣ و ١٤ .

٣- الكافي : ج ٨ ص ٨٢ ح ٣٩ ، كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٤ ص ٤٠٣ ح ٥٨٦٨ ، الأمل للصدوق : ص ٥٧٧ ح ٧٨٨ كلها عن أبي الصباح عن الإمام الصادق عليه السلام ، الزهد للحسين بن سعيد : ص ١٤ عن الصباح بن سيابة ، بحار الأنوار : ج ٧٣ ص ٣٤٨ ح ٣٩ .

٤- الفردوس : ج ٥ ص ٩٦ ح ٧٥٧٨ عن المغيرة ، كنز العمال : ج ٤ ص ٢٤٦ ح ١٠٣٧١ .

٥- تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ٢٤٩ ، مستدرک الوسائل : ج ١٢ ص ٢٠٦ ح ١٣٨٩٢ نقلاً عن أبي القاسم الكوفي في كتاب الأخلاق .

٦- مكارم الأخلاق : ج ٢ ص ٣٤٣ ح ٢٦٦٠ عن عبد الله بن مسعود ، بحار الأنوار : ج ٧٧ ص ٩٦ ح ١ .

۱۰ / ۲۳ نافرمانی از خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله

۱۰ / ۲۳ نافرمانی از خدا و پیامبر ۹ قرآن «و هر کس که از خدا و پیامبر او نافرمانی کند و از حدود مقرر او تجاوز نماید، [خداوند او] را در آتشی در می آورد که همواره در آن خواهد بود و عذابی خفت آور خواهد داشت».

«این [کیفر]، بدان سبب است که آنان با خدا و پیامبر او به مخالفت برخاستند و هر کس که با خدا و پیامبر او به مخالفت برخیزد، قطعاً خدا سخت کیفر است. این [عذاب دنیا] را بپخشید، و برای کافران، عذاب آتش خواهد بود».

حدیث ۲۲۹۸. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر که از شیطان فرمان برد، خدا را نافرمانی کرده و هر که خدا را نافرمانی کند، خداوند عذابش می کند. ۲۲۹۹. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : تا زمانی که مردم، معاصی خدا را پنهانی انجام دهند، عذاب [از آنان] دور داشته می شود؛ ولی هر گاه آن گناهان را آشکارا نمودند، مستوجب عذاب آتش می شوند. ۲۳۰۰. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : عمل ناپسند و حرام، صاحب خود را به سوی آتش می کشاند و یا می راند. ۲۳۰۱. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : آتش، برای کسی است که مرتکب حرامی شود و بهشت، از آن کسی است که [نه فقط حرام، بلکه] حلال را ترک گوید. پس بر تو باد زهدورزی؛ زیرا زهد، از جمله چیزهایی است که خداوند با آن، بر فرشتگان، مباحثات می کند و به سبب آن است که خداوند به تو روی می نماید و خدای جبار، بر تو درود می فرستد.

٢٣٠٢. الإمام الباقر عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ أذْنَبَ ذَنْبًا وَهُوَ ضَاحِكٌ ، دَخَلَ النَّارَ وَهُوَ بَاكٍ . (١) ٢٣٠٣. الإمام الصادق عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : النَّاسُ اثْنَانِ ؛ فَوَاحِدٌ اسْتَرَاخَ وَآخَرُ أَرَاخَ ، فَأَمَّا الَّذِي اسْتَرَاخَ فَعَبْدٌ أَطَاعَ اللَّهَ فِي حَيَاتِهِ ثُمَّ مَاتَ فَأَفْضَى إِلَى رَحْمَةِ اللَّهِ وَنَعِيمٍ مُقِيمٍ ، وَأَمَّا الَّذِي أَرَاخَ فَعَبْدٌ عَصَى اللَّهَ فِي حَيَاتِهِ ثُمَّ مَاتَ فَأَفْضَى إِلَى عِقَابٍ وَعَذَابٍ وَهُوَ أَلِيمٌ . (٢) ٢٣٠٤. عنه عليه السلام : الإمام علي عليه السلام : التَّهَجُّمُ عَلَى الْمَعَاصِي يُوجِبُ عِقَابَ النَّارِ . (٣) ٢٣٠٥. مكارم الأخلاق : عنه عليه السلام : رَاكِبُ الْمَعْصِيَةِ مَثْوَاهُ النَّارُ . (٤) ٢٣٠٦. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه عليه السلام : مَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُبِينًا وَاسْتَحَقَّ عَذَابًا أَلِيمًا . (٥) ٢٣٠٧. الإمام علي عليه السلام (فِي دُعَاءٍ يَلْجَأُ فِيهِ إِلَى اللَّهِ لِيَهْدِيَهُ) عنه عليه السلام : إِنَّ اللَّهَ ... جَعَلَ عِقُوبَةَ أَهْلِ مَعْصِيَتِهِ نَارًا تَأْجِجُ لِعُصْبِهِ «وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسِهِمْ يَظْلِمُونَ» (٦) . (٧) ٢٣٠٨. عنه عليه السلام : الإمام الصادق عليه السلام : مَنْ لَمْ يَنْتَهَ عَمَّا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ فَقَدْ عَصَاهُ ، فَإِنْ مَاتَ عَلَى مَعْصِيَتِهِ أَكْبَهُ اللَّهُ عَلَى وَجْهِهِ فِي النَّارِ . (٨) .

- ١- ثواب الأعمال : ص ٢٦٦ ح ١ عن جعفر الجعفري عن الإمام الصادق عن أبيه عليهما السلام ، إرشاد القلوب : ص ١٨٥ ، أعلام الدين : ص ٤٠١ ، تنبيه الخواطر : ج ١ ص ١٨ ، مشكاة الأنوار : ص ٢٧٥ ح ٨٢٣ وليس فيه «وهو باك» وكلاهما عن الإمام الصادق عليه السلام عنه صلى الله عليه وآله ، بحار الأنوار : ج ٦ ص ٣٦ ح ٥٧ .
- ٢- معدن الجواهر : ص ٢٥ .
- ٣- غرر الحكم : ح ٢١٢٣ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٦٥ ح ١٦٦٣ ، مستدرک الوسائل : ج ١١ ص ٣٣٩ ح ١٣٢٠٨ .
- ٤- غرر الحكم : ح ٥٣٨٥ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٢٧٠ ح ٤٩٧٧ ، مستدرک الوسائل : ج ١١ ص ٣٣٩ ح ١٣٢٠٨ .
- ٥- الكافي : ج ١ ص ١٤٢ ح ٧ ، التوحيد : ص ٣٣ ح ١ كلاهما عن الحارث الأعور ، بحار الأنوار : ج ٤ ص ٢٦٧ ح ١٤ .
- ٦- النحل : ٣٣ .
- ٧- كتاب سليم بن قيس : ج ٢ ص ٧١٦ ح ١٧ ، بحار الأنوار : ج ٣٤ ص ٢٦٣ ح ١٠٠٦ .
- ٨- الكافي : ج ٨ ص ١١ ح ١ عن اسماعيل بن جابر وإسماعيل بن مخلد السراج ، بحار الأنوار : ج ٧٨ ص ٢٢٠ ح ٩٣ .

۲۳۰۹. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس گناهی مرتکب شود و در آن حال ، خندان باشد، با چشم گریان وارد آتش می شود. ۲۳۱۰. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : مردم بر دو گونه اند: یکی آسوده می شود و دیگری آسوده می سازد. (۱) آن که آسوده می شود، بنده ای است که در زمان حیاتش ، خدا را اطاعت کرده و سپس از دنیا رفته و به رحمت خدا و نعمت جاویدان رسیده است، و اما آن که [دیگران را] آسوده می گرداند، بنده ای است که در زمان حیاتش خدا را نافرمانی کرده و سپس از دنیا رفته و به کیفر و عذاب و خواری دردناکی گرفتار آمده است. ۲۳۱۱. مکارم الأخلاق : امام علی صلی الله علیه و آله : هجوم آوردن به گناهان ، مجازات آتش را در پی دارد. ۲۳۱۲. سنن الترمذی عن ابن عتیاس : امام علی صلی الله علیه و آله : مرتکب شونده نافرمانی و گناه، جایگاهش آتش است. ۲۳۱۳. مکارم الأخلاق عن ابن عتیاس : امام علی صلی الله علیه و آله : هر که خدا و پیامبرش را نافرمانی کند ، گرفتار زیانی آشکار شده و سزاوار عذابی دردآور گشته است. ۲۳۱۴. الإمام الباقر علیه السلام : امام علی صلی الله علیه و آله : خداوند ، ... [کیفر] نافرمانانش را آتشی قرار داده که از خشم او شعله ور می شود «و خدا به آنان ستم نکرده ؛ بلکه آنان خود ، به خویشان ستم می کردند». ۲۳۱۵. الإمام الباقر أو الإمام الصادق علیهما السلام : امام صادق صلی الله علیه و آله : هر که از آنچه خداوند نهی کرده است ، باز نایستد، در واقع ، او را نافرمانی کرده است و اگر در حال نافرمانی خدا بمیرد ، خداوند او را در آتش سرنگون می سازد. .

۱- یعنی : یک دسته ، کسانی هستند که با مردن و رفتن از این دنیا ، از رنج و گرفتاری ها راحت می شوند و به آسایش بهشت ابدی ، دست می یابند و دسته دوم ، کسانی هستند که با مردن آنها ، مردم از شرشان آسوده می شوند.

٢٣١٦. طَبَّ الْأَثَمَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ : كِتَابٌ مِنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيهَ عَنْ أَبِي بَنْ عَثْمَانَ الْأَحْمَرَ عَنِ الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ :
أَنَّهُ جَاءَ إِلَيْهِ رَجُلٌ ، فَقَالَ لَهُ : يَا بِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ ! عَلَّمَنِي مَوْعِظَةً .

فَقَالَ لَهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ : إِنْ كَانَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى قَدْ تَكَفَّلَ بِالرِّزْقِ ، فَاهْتِمَامُكَ لِمَاذَا ؟ وَإِنْ كَانَ الرِّزْقُ مَقْسُومًا ، فَالْحِرْصُ لِمَاذَا ؟
وَإِنْ كَانَ الْحِسَابُ حَقًّا ، فَالْجَمْعُ لِمَاذَا ؟ وَإِنْ كَانَ الْخَلْفُ مِنَ اللَّهِ عِزُّ وَجَلُّ حَقًّا ، فَالْبُخْلُ لِمَاذَا ؟ وَإِنْ كَانَتْ الْعُقُوبَةُ مِنَ اللَّهِ عِزُّ وَجَلُّ النَّارِ ، فَالْمَعْصِيَةُ لِمَاذَا ؟ (١) / ١٠ / ٢٤ كَثْرَةُ الْخَطِيئَةِ الْكِتَابُ «بَلَى مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهَا خَطِيئَتُهُ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ» . (٢)

«وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا وَ لَا تَرِدُ الظُّلُمِينَ إِلَّا ضَلَالًا * مِمَّا خَطِيئَتُهُمْ أُعْرِقُوا فَأُدْخِلُوا نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا» . (٣)

الحديث ٢٣٢٣. المعجم الكبير عن البراء بن عازب : رسول الله صلى الله عليه وآله : مَنْ لَمْ يَحْسِبْ كَلَامَهُ مِنْ عَمَلِهِ ؛ كَثُرَتْ خَطَايَاهُ ، وَخَصَرَ عَذَابُهُ . (٤) .

-
- ١- . كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٤ ص ٣٩٣ ح ٥٨٣٦ ، التوحيد : ص ٣٧٦ ح ٢١ ، الخصال : ص ٤٥٠ ح ٥٥ ، الأمالي للصدوق : ص ٥٦ ح ١٢ ، مختصر بصائر الدرجات : ص ١٣٨ ، روضه الواعظين : ص ٤٨٤ نحوه ، بحار الأنوار : ج ٧٨ ص ١٩٠ ح ١ .
 - ٢- . البقره : ٨١ .
 - ٣- . نوح : ٢٤ و ٢٥ .
 - ٤- . الكافي : ج ٢ ص ١١٥ ح ١٥ ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ١٩٠ كلاهما عن الإمام الصادق عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٧١ ص ٣٠٤ ح ٧٩ .

۱۰ / ۲۴ بسیاری گناهان

۲۳۲۴. صحیح مسلم عن عبد الله [بن مسعود] : کتاب من لایحضره الفقیه به نقل از ابان بن عثمان احمر : مردی خدمت امام صادق علیه السلام آمد و گفت : پدر و مادرم به فدایت ، ای فرزند پیامبر خدا ! به من اندرزی بیاموز.

امام صادق علیه السلام به او فرمود : «اگر خداوند تبارک و تعالی روزی را ضمانت کرده است ، پس دلواپسی ات برای چیست؟ و اگر روزی قسمت شده است ، پس حرص زدن برای چیست؟ و اگر حسابرسی [روز قیامت] حقیقت دارد ، پس گرد آوردن [اموال] برای چیست؟ و اگر عوض دادن از جانب خدای عز و جلاست است ، پس بخل ورزیدن برای چیست؟ و اگر کیفر خداوند عز و جل آتش است ، پس نافرمانی برای چیست؟ ۱۰ / ۲۴ بسیاری گناهان قرآن «آری، کسی که بدی ای به دست آورد و گناهش او را در میان بگیرد، پس چنین کسانی اهل آتش اند و در آن ، ماندگار خواهند بود».

«و بسیاری را گم راه کرده اند. [بار خدایا!] جز بر گم راهی ستمکاران میفرای. [تا] به سبب گناهانشان ، غرقه گشتند و [پس از مرگ] ، به آتشی برده شدند و برای خود، در برابر خدا یارانی نیافتند».

حدیث ۲۳۳۱. عنه علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس گفتارش را از کردارش به شمار نیاورد ، [آن گاه] گناهانش بسیار می شود و عذابش حاضر می گردد .

٢٣٣٢. عنه عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ كَثُرَ كَلَامُهُ كَثُرَ سَيِّئَاتُهُ (١)، وَمَنْ كَثُرَ سَيِّئَاتُهُ كَثُرَتْ ذُنُوبُهُ ، وَمَنْ كَثُرَتْ ذُنُوبُهُ كَانَتْ النَّارُ أَوْلَىٰ بِهِ . (٢) ٢٣٣٣. رسول الله صلى الله عليه وآله (فيما يُقال كُلَّ يَوْمٍ عِنْدَ الصُّبْحِ) الإمام على عليه السلام : مَنْ كَثُرَ كَلَامُهُ كَثُرَ خَطَاؤُهُ ، وَمَنْ كَثُرَ خَطَاؤُهُ قَلَّ حَيَاؤُهُ ، وَمَنْ قَلَّ حَيَاؤُهُ قَلَّ وَرَعُهُ ، وَمَنْ قَلَّ وَرَعُهُ مَاتَ قَلْبُهُ ، وَمَنْ مَاتَ قَلْبُهُ دَخَلَ النَّارَ . (٣) ٢٣٣٤. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه عليه السلام : إِيَّاكَ وَالْإِسَاءَةَ ! فَإِنَّهَا خُلِقَ اللَّئِيمُ ، وَإِنَّ الْمُسِيءَ لَمُتْرِدٌ فِي جَهَنَّمَ بِإِسَاءَتِهِ . (٤) ٢٣٣٥. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام الصادق عليه السلام : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لِمُوسَىٰ عَلَيْهِ السَّلَامُ : اجْعَلْ لِسَانَكَ مِنْ وَرَاءِ قَلْبِكَ تَسْلَمَ ، وَأَكْثِرْ ذِكْرِي بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ، وَلَا تَتَّبِعِ الْخَطِيئَةَ فِي مَعْدِنِهَا فَتَنْدَمَ ؛ فَإِنَّ الْخَطِيئَةَ مَوْعِدٌ أَهْلِ النَّارِ . (٥) ٢٣٣٦. رسول الله صلى الله عليه وآله (فِي بَيَانِ فَضْلِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ) عنه عليه السلام : إِيَّاكُمْ وَمَعْصِيَةَ اللَّهِ أَنْ تَرْكَبُوهَا ؛ فَإِنَّهُ مَنْ انْتَهَكَ مَعْصِيَةَ اللَّهِ فَكَرَبَهَا فَقَدْ أَبْلَغَ فِي الْإِسَاءَةِ إِلَىٰ نَفْسِهِ ، وَلَيْسَ بَيْنَ الْإِحْسَانِ وَالْإِسَاءَةِ مَنَزَلَةٌ ، فَلِأَهْلِ الْإِحْسَانِ عِنْدَ رَبِّهِمُ الْجَنَّةُ ، وَلِأَهْلِ الْإِسَاءَةِ عِنْدَ رَبِّهِمُ النَّارُ . (٦) .

١- السَّقَطُ : الخَطَأُ مِنَ الْقَوْلِ وَالْفِعْلِ (مجمع البيان : ج ٢ ص ٨٥٥) .

٢- المعجم الأوسط : ج ٦ ص ٣٢٨ ح ٦٥٤١ ، حليه الأولياء : ج ٣ ص ٧٤ ، مسند الشهاب : ج ١ ص ٢٣٧ ح ٣٧٢ كلها عن ابن عمر ، تاريخ دمشق : ج ٢٤ ص ٤٥٦ ح ٥٣١٨ عن أبي هريره وفيه «خطاياها» بدل «ذنوبه» في كلا الموضوعين ، كنز العمال : ج ٣ ص ٥٥٣ ح ٧٨٧٠ ؛ إرشاد القلوب : ص ١٠٤ عن لقمان نحوه .

٣- نهج البلاغه : الحكمه ٣٤٩ ، تحف العقول : ص ٨٩ و ٩٩ ، كنز الفوائد : ج ٢ ص ١٤ ، روضه الواعظين : ص ٥١٤ ، بحار الأنوار : ج ٧١ ص ٢٩١ ح ٦٢ ؛ دستور معالم الحكم : ص ٢٨ .

٤- غرر الحكم : ح ٢٦٦٦ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٩٧ ح ٢٢٤٢ .

٥- الكافي : ج ٢ ص ٤٩٨ ح ١٠ و ج ٨ ص ٤٦ ح ٨ ، تحف العقول : ص ٤٩٣ ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ٤٤ ، أعلام الدين : ص ٢٢٠ والأربعه الأخيره من دون إسنادٍ إلى أحدٍ من أهل البيت عليهم السلام نحوه ، بحار الأنوار : ج ١٣ ص ٣٤٣ ح ٢٣ .

٦- الكافي : ج ٨ ص ١١ ح ١ عن إسماعيل بن جابر وإسماعيل بن مخلد السراج ، بحار الأنوار : ج ٧٨ ص ٢٢٠ ح ٩٣ .

۲۳۳۷. عنه صلى الله عليه و آله : پیامبر خدا صلى الله عليه و آله : هر که گفتارش بسیار شود ، لغزشش (۱) نیز بسیار می گردد و هر که لغزشش بسیار گردد ، گناهانش بسیار می شود و هر که گناهانش بسیار شود ، آتش بر او سزاوارتر می گردد. ۲۳۳۸. الإمام الصادق عليه السلام (مِنْ دُعَائِهِ فِي لَيْلِهِ السَّبْتِ بَعْدَ مَا صَلَّى) امام علی علیه السلام : هر که بسیار گوید ، بسیار خطا می کند و هر که بسیار خطا کند ، حیایش اندک می شود و هر که حیایش اندک شود ، پارسایی اش اندک می شود و هر که پارسایی اش اندک شود ، دلش می میرد و هر که دلش بمیرد ، وارد آتش می شود . (۲) ۲۳۳۹. الإمام زین العابدین عليه السلام (مِنْ دُعَائِهِ فِي يَوْمِ الْإِثْنَيْنِ) امام علی علیه السلام : از بدی کردن پرهیز؛ زیرا آن ، خوی فرمایگان است و بدی کننده ، به سبب بدی کردنش ، در جهنم فرو می افتد. ۲۳۴۰. الإمام الصادق عليه السلام (مِنْ دُعَائِهِ كَأَن يَدْعُو بِهِ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ) امام صادق علیه السلام : خداوند عز و جل به موسی علیه السلام فرمود : «زبان را در پس دلت قرار ده تا به سلامت بمانی . شب و روز ، بسیار مرایاد کن و گناه را در کانون آن دنبال مکن؛ (۳) زیرا گناه ، وعده گاه اهل آتش است». ۲۳۴۱. عنه عليه السلام : امام صادق علیه السلام : زنها! خدای را نافرمانی نکنید؛ زیرا هر کس خدای را نافرمانی کند ، در حقیقت ، به خویشتن بسی بد کرده است . و میان نیکی کردن و بدی کردن ، حدّ وسطی نیست؛ نیکوکاران ، در نزد پروردگارشان بهشت دارند و بدی کنندگان ، نزد پروردگارشان آتش ..

- ۱- واژه «سَقَطَ» که در اصلی عربی حدیث آمده است ، یعنی : لغزش ؛ خطا در گفتار و کردار ؛ سخن بی ارزش و بیهوده ؛ یاوه .
- ۲- این نیز محتمل است که مراد از «قَلَّتْ» ، فقدان باشد ؛ چنان که در زبان عرب ، این معنا رایج است . در این صورت ، قَلَّتْ حیا و... یعنی : بی حیایی و ناپارسایی و ...
- ۳- یعنی : با اهل خطا و گناه که معدن آن هستند ، هم نشینی مکن ؛ زیرا تو نیز شریک آنان می گردی و بر آن پشیمان خواهی شد .

١٠ / ٢٥ شهادة الزور ٢٣٤٤. رسول الله صلى الله عليه وآله (في فضل شهر رمضان) رسول الله صلى الله عليه وآله : لَنْ تَزُولَ قَدَمَا شَاهِدِ الزُّورِ حَتَّى يُوَجِبَ اللَّهُ لَهُ النَّارَ . (١) ٢٣٤٥. الإمام الصادق عليه السلام (في قوله تعالى : { Q } « فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ ») عنه صلى الله عليه وآله : مَنِ شَهِدَ شَهَادَةَ زُورٍ عَلَى أَحَدٍ مِّنَ النَّاسِ ، عُلِقَ بِلسَانِهِ مَعَ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ . (٢) ٢٣٤٦. الإمام الصادق عليه السلام : الإمام الباقر عليه السلام : ما مِنْ رَجُلٍ يَشْهَدُ بِشَهَادَةٍ زُورٍ عَلَى مَالٍ رَجُلٍ مُسْلِمٍ لِيَقْطَعَهُ ، إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ مَكَانَهُ صَكًّا إِلَى النَّارِ . (٣) ٢٣٤٧. رسول الله صلى الله عليه وآله (مِنْ دُعَائِهِ يَوْمَ أُحُدٍ) الإمام الصادق عليه السلام : شَاهِدُ الزُّورِ لَا تَزُولُ قَدَمَاهُ حَتَّى تَجِبَ لَهُ النَّارُ . (٤) ١٠ / ٢٦ قتل المؤمن الكتاب « وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمَ خَلِيدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا » . (٥)

١- سنن ابن ماجه : ج ٢ ص ٧٩٤ ح ٢٣٧٣ ، المستدرک علی الصحيحین : ج ٤ ص ١٠٩ ح ٧٠٤٢ ، السنن الكبرى : ج ١٠ ص ٢٠٨ ح ٢٠٣٨٤ ، المعجم الأوسط : ج ٨ ص ١٩١ ح ٨٣٦٧ والثلاثة الأخيره نحوه وكلها عن ابن عمر ، كنز العمال : ج ٧ ص ١٣ ح ١٧٧٤٠ ؛ قرب الإسناد : ص ٨٥ ح ٢٧٨ عن مسعده بن زياد عن الإمام الصادق عن أبيه عليهما السلام عنه صلى الله عليه وآله نحوه ، بحار الأنوار : ج ١٠٤ ص ٣١١ ح ٨ .

٢- كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٤ ص ١٥ ح ٤٩٦٨ ، الأمالي للصدوق : ص ٥١٦ ح ٧٠٧ وكلاهما عن الحسين بن زيد عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، ثواب الأعمال : ص ٣٣٦ ح ١ عن أبي هريره وعن ابن عتياس ، أعلام الدين : ص ٤١٦ عن ابن عتياس كلاهما نحوه ، مكارم الأخلاق : ج ٢ ص ٣١٥ ح ٢٦٥٥ عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله ، بحار الأنوار : ج ١٠٤ ص ٣١٠ ح ٣ .

٣- الكافي : ج ٧ ص ٣٨٣ ح ١ ، كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٣ ص ٦١ ح ٣٣٣٨ ، ثواب الأعمال : ص ٢٦٨ ح ٢ ، الأمالي للصدوق : ص ٥٧٠ ح ٧٧٢ كلها عن صالح بن ميثم ، بحار الأنوار : ج ١٠٤ ص ٣١٠ ح ٧ .

٤- الكافي : ج ٧ ص ٣٨٣ ح ٢ ، ثواب الأعمال : ص ٢٦٨ ح ١ ، الأمالي للصدوق : ص ٥٧٠ ح ٧٧١ كلها عن هشام بن سالم ، بحار الأنوار : ج ١٠٤ ص ٣١٠ ح ٦ .

٥- النساء : ٩٣ .

۱۰ / ۲۵ شهادت دروغ**۱۰ / ۲۶ کشتن مؤمن**

۱۰ / ۲۵ شهادت دروغ ۲۳۵۴. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : کسی که به دروغ شهادت دهد ، هنوز قدم از قدم بر نداشته که خداوند آتش را بر او واجب می گرداند . ۲۳۵۵. المعجم الکبیر عن ابن عباس : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس به زیان احدی از مردم شهادت دروغ دهد ، همراه با منافقان در پایین ترین طبقه آتش ، به زبانش آویخته می شود . ۲۳۵۶. الإمام علی علیه السلام : امام باقر علیه السلام : هیچ مردی نیست که به منظور بردن مال مرد مسلمانی ، بر ضد او شهادت دروغ دهد ، مگر آن که خداوند عز و جله جای آن ، سند دوزخی بودن او را می نویسد . ۲۳۵۷. الإمام الباقر علیه السلام : امام صادق علیه السلام : گواهی دهنده به دروغ ، هنوز قدم از جای خود بر نداشته که آتش دوزخ بر او واجب می شود . ۱۰ / ۲۶ کشتن مؤمنقرآن او هر کس عمدا مؤمنی را بکشد ، کیفرش دوزخ است که در آن ، ماندگار خواهد بود ، و خدا بر او خشم می گیرد و لعنتش می کند و عذابی بزرگ برایش آماده ساخته است .»

الحديث ٢٣٦٣. الإمام الصادق عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: كُلُّ ذَنْبٍ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَغْفِرَهُ إِلَّا مَنْ مَاتَ مُشْرِكًا ، أَوْ مَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا . (١) ٢٣٦٤. عنه عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: لَوْ أَنَّ الثَّقَلَيْنِ اجْتَمَعَا عَلَى قَتْلِ مُؤْمِنٍ لَمَّا كَبَّهُمُ اللَّهُ عَلَى مَنَاخِرِهِمْ فِي النَّارِ ، وَإِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ الْجَنَّةَ عَلَى الْقَاتِلِ وَالْأَمِيرِ . (٢) ٢٣٦٥. الكافي عن هارون بن خارجه ، قال : عنه صلى الله عليه وآله : قَسَمَتِ النَّارُ سَبْعِينَ جُزْءًا ، فَلِلْأَمِيرِ تِسْعٌ وَسِتُّونَ ، وَلِلْقَاتِلِ جُزْءٌ ، وَحَسْبُهُ ! (٣) ٢٣٦٦. الإمام على عليه السلام (مِمَّا كَانَ يَقُولُهُ إِذَا مَرَّ بِالرُّكْنِ الْيَمَانِيِّ) عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ ! لَوْ أَنَّ أَهْلَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ شَرَكُوا فِي دَمِ امْرِئٍ مُسْلِمٍ وَرَضُوا بِهِ ، لَمَّا كَبَّهُمُ اللَّهُ عَلَى مَنَاخِرِهِمْ فِي النَّارِ . (٤) ٢٣٦٧. الإمام الصادق عليه السلام (مِنْ دُعَائِهِ فِي الْكَعْبَةِ وَهُوَ سَاجِدٌ) الْإِمَامُ الْبَاقِرُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى : « مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا » (٥) : لَهُ فِي النَّارِ مَقْعَدٌ لَوْ قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا لَمْ يَرِدْ إِلَّا إِلَى ذَلِكَ الْمَقْعَدِ . (٦) .

- ١- صحيح ابن حبان: ج ١٣ ص ٣١٨ ح ٥٩٨٠ ، سنن أبي داود: ج ٤ ص ١٠٣ ح ٤٢٧٠ ، المستدرک علی الصحیحین: ج ٤ ص ٣٩١ ح ٨٠٣٢ ، السنن الكبرى: ج ٨ ص ٤٠ ح ١٥٨٦١ كلها عن أبي الدرداء ، كنز العمال: ج ١٥ ص ٢٠ ح ٣٩٨٨٩ .
- ٢- الدرّ المنثور: ج ٢ ص ٦٣١ نقلًا عن الأصبهاني عن ابن عمر .
- ٣- مسند ابن حنبل: ج ٩ ص ٣٥ ح ٢٣١٢٨ ، شعب الإيمان: ج ٤ ص ٣٤٩ ح ٥٣٦٠ وفيه «للقائل» بدل «للقاتل» ، المعجم الصغير: ج ١ ص ١٩١ عن أبي سعيد الخدري ، كنز العمال: ج ١٥ ص ٢٠ ح ٣٩٨٨٨ .
- ٤- الكافي: ج ٧ ص ٢٧٢ ح ٨ ، كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ٤ ص ٩٧ ح ٥١٧٠ ، ثواب الأعمال: ص ٣٢٨ ح ١ كلها عن أبي حمزة عن أحدهما عليهما السلام ، بحار الأنوار: ج ١٠٤ ص ٣٨٣ ح ٣ ؛ سنن الترمذي: ج ٤ ص ١٧ ح ١٣٩٨ عن أبي سعيد الخدري وأبي هريره ، السنن الكبرى: ج ٨ ص ٤١ ح ١٥٨٦٤ عن ابن عتيّاس ، المعجم الصغير: ج ١ ص ٢٠٥ عن أبي بكر وكلها نحوه ، كنز العمال: ج ١٥ ص ٢١ ح ٣٨٨٩٣ .
- ٥- المائدة: ٣٢ .
- ٦- الكافي: ج ٧ ص ٢٧٢ ح ٦ ، تفسير العياشي: ج ١ ص ٣١٣ ح ٨٧ نحوه و كلاهما عن محمد بن مسلم ، بحار الأنوار: ج ١٠٤ ص ٣٨٠ ح ٥٧ .

حدیث ۲۳۶۹. عنه علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : در هر گناهی ، امید آن هست که خدا آن را ببخشد ، بجز [گناه] کسی را که مشرک بمیرد ، یا مؤمنی را عمدا بکشد. ۲۳۷۰. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : اگر جن و انس در کشتن مؤمنی همدست باشند ، خداوند ، همه آنها را در آتش سرنگون می سازد . خدا بهشت را بر قاتل و کسی که دستور قتل را صادر کند ، حرام کرده است. ۲۳۷۱. جامع الأخبار : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : آتش جهنم به هفتاد جزء تقسیم شده است که شصت و نه جزء آن ، برای فرمان دهنده [به قتل] است و تنها یک جزء ، برای قاتل و [البته] همین یک جزء ، او را بس است . ۲۳۷۲. رسول الله صلی الله علیه و آله (مِمَّا كَانَ يَقُولُهُ إِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سوگند به آن که مرا به حق برانگیخت ، اگر اهل آسمان و زمین در خون مرد مسلمانی شریک شوند و بدان رضایت دهند ، خداوند ، همه آنان را به بینی شان در آتش سرنگون می سازد. ۲۳۷۳. عنه صلی الله علیه و آله : امام باقر علیه السلام در باره این آیه : «هر که کسی را جز به قصاص قتل یا به [کیفر] فسادی در زمین ، بکشد ، چنان است که گویی همه مردم را کشته است» : [یعنی] چنین کسی ، جایگاهی در آتش دارد که اگر همه مردم را هم می کشت ، باز به همان جایگاه وارد می شد. .

٢٣٧٤. رسول الله صلى الله عليه وآله : الكافي عن أبي حمزة عن الإمام الباقر أو الإمام الصادق عليهما السلام : أتى رسول الله صلى الله عليه وآله فقبل له : يا رسول الله ، قتيل في جهنم ! فقام رسول الله صلى الله عليه وآله يمشى ، حتى انتهى إلى مسجدهم . قال : وتسمع الناس فأتوه .

فقال : من قتل ذاك؟ قالوا : يا رسول الله ، ما ندري !

فقال : قتيل بين المسلمين لا يدري من قتله؟! والذي بعثني بالحق ، لو أن أهل السماء والأرض شركوا في دم امرئ؟ مسلم ورضوا به ، لما كتبهم الله على مناخرهم في النار أو قال : على وجوههم . (١) ٢٣٧٥. الإمام الصادق عليه السلام (فيما يقال عند دخول الحميم) تهذيب الأحكام عن زيد بن علي عن آبائه عليهم السلام : قال رسول الله صلى الله عليه وآله : إذا التقى المسلمان بسيفيهما (٢) على غير سببه ، القاتل والمقتول في النار . فقيل : يا رسول الله ! القاتل ، فما بال المقتول؟! قال [صلى الله عليه وآله] : لأنه أراد قتلاً . (٣) ١٠ / ٢٧ اقتطاع حق المسلم ٢٣٧٨. الغارات عن النعمان بن سعد : سنن الدارمي عن أبي أمامة : إن رسول الله صلى الله عليه وآله قال : من اقتطع حق امرئ مسلم بيمينه فقد أوجب الله له النار وحرم عليه الجنة . فقال له رجل : وإن كان شيئاً يسيراً يا

رسول الله؟ قال : وإن قضيباً من أراك (٤) . (٥) .

- ١- الكافي : ج ٧ ص ٢٧٢ ح ٨ ، كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٤ ص ٩٧ ح ٥١٧٠ ، ثواب الأعمال : ص ٣٢٨ ح ١ ، عوالي اللآلي : ج ٣ ص ٥٧٧ ح ٦ ، بحار الأنوار : ج ١٠٤ ص ٣٨٣ ح ٣ .
- ٢- كذا في المصدر ، وفي جميع المصادر الأخرى : « بسيفيهما » .
- ٣- تهذيب الأحكام : ج ٦ ص ١٧٤ ح ٣٤٧ ، علل الشرائع : ص ٤٦٢ ح ٤ ، بحار الأنوار : ج ١٠٠ ص ٢١ ح ١٠ ؛ صحيح البخاري : ج ١ ص ٢٠ ح ٣١ ، صحيح مسلم : ج ٤ ص ٢٢١٣ ح ١٤ كلاهما عن أبي بكره ، سنن النسائي : ج ٧ ص ١٢٤ عن أبي موسى وكلها نحوه ، كنز العمال : ج ١٥ ص ٢٦ ح ٣٩٩١٦ .
- ٤- الأراك : شجر من الحمض يُستاك بقضبانته (المصباح المنير : ص ١٢ «أراك») .
- ٥- سنن الدارمي : ج ٢ ص ٧١٨ ح ٢٥٠٥ ، السنن الكبرى للنسائي : ج ٣ ص ٤٨١ ح ٥٩٨٠ ، المعجم الكبير : ج ١ ص ٢٧٤ ح ٧٩٨ ، المصنف لابن أبي شيبة : ج ٥ ص ٢٥٢ ح ٢ كلاهما نحوه ؛ جامع الأحاديث للقمي : ص ٢٨٦ نحوه ، بحار الأنوار : ج ١٠٤ ص ٢٠٧ ح ٩ .

۱۰ / ۲۷ جلوگیری از حقّ مسلمان

۲۳۷۹. کتاب من لا - يحضره الفقيه عن سدیر: الكافی به نقل از ابو حمزه ، از امام باقر یا امام صادق علیهما السلام : نزد پیامبر خدا علیه السلام آمدند و گفتند: ای پیامبر خدا! در [محلّه قبیله] جُهینه ، مقتولی افتاده است .

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله بر خاست و پیاده رفت تا به مسجد آنان رسید. خبر [آمدن پیامبر] ، در میان مردم پیچید و نزد ایشان آمدند. فرمود: «چه کسی او را کشته است؟» .

گفتند: نمی دانیم ، ای پیامبر خدا!

فرمود: «کشته ای در میان مسلمانان است و معلوم نیست چه کسی او را کشته است؟! سوگند به آن که مرا به حق بر انگیخت، اگر اهل آسمان و زمین [همگی] در خون مرد مسلمانی شریک شوند و به آن ، رضایت دهند، خداوند ، همه آنها را به بینی هایشان یا فرمود: به صورت هایشان ، در آتش می افکند». ۲۳۸۰. الإمام الصادق علیه السلام : تهذیب الأحکام به نقل از زید بن علی ، از پدرانش علیهم السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هر گاه دو مسلمان بر یکدیگر شمشیر کشند ، بدون آن که پای [دفاع از] ستنی در میان باشد، قاتل و مقتول ، هر دو در آتش اند» .

گفته شد: ای پیامبر خدا! قاتل آری، مقتول چرا؟

فرمود: «چون او هم قصد کشتن داشته است». ۱۰ / ۲۷ جلوگیری از حقّ مسلمان ۲۳۸۳. صحیح البخاری عن أنس : سنن الدارمی به نقل از ابو امامه : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هر کس با سوگند خود ، حقّ مسلمانی را از آن خود گرداند ، خداوند ، آتش را بر او واجب و بهشت را بر وی حرام می گرداند» .

مردی به ایشان گفت : اگر چه چیز اندکی باشد، ای پیامبر خدا!؟

فرمود: «اگرچه تکه ای از شاخه درخت مساواک باشد» .

١٠ / ٢٨ الفُجورُ الكتاب «وَإِنَّ الْفُجَارَ لَفِي جَحِيمٍ» . (١)

الحديث ٢٣٨٩. عنه صلى الله عليه وآله (مِمَّا دَعَا بِهِ فِي السُّجُودِ لَيْلًا) رسول الله صلى الله عليه وآله : إِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ . (٢) ٢٣٩٠. عنه صلى الله عليه وآله : عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : إِذَا كُذِبَ! فَإِنَّهُ مَعَ الْفُجُورِ ، وَهُمَا فِي النَّارِ . (٣) ٢٣٩١. عنه صلى الله عليه وآله : مسند ابن حنبل عن عبد الله بن عمر : إِنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فَقَالَ : ... يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا عَمَلُ النَّارِ ؟ قَالَ : الْكَذِبُ ، إِذَا كُذِبَ فَجَرَ ، وَإِذَا فَجَرَ كَفَرَ ، وَإِذَا كَفَرَ دَخَلَ يَعْنِي : النَّارَ . ٤٢٣٩٢. عنه صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : لا تَغْبِطَنَّ فَاجِرًا بِنِعْمَةٍ ، فَإِنَّ مِنْ وَرَائِهِ طَالِبًا حَثِيثًا ، وَقَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ :

«مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا» . (٤)

١- الإنفطار : ١٤ .

٢- صحيح البخارى : ج ٥ ص ٢٢٤١ ح ٥٧٤٣ ، صحيح مسلم : ج ٤ ص ٢٠١٣ ح ١٠٣ ، سنن أبى داود : ج ٤ ص ٢٩٧ ح ٤٩٨٩ ، سنن الترمذى : ج ٤ ص ٣٤٧ ح ١٩٧١ كلها عن عبد الله بن مسعود ، كنز العمال : ج ٣ ص ٣٤٦ ح ٦٨٤١ ؛ الأمالى للصدوق : ص ٥٠٥ ح ٦٩٦ عن الحارث الأعور عن الإمام على عليه السلام ، جامع الأخبار : ص ٤١٧ ح ١١٥٧ ، بحار الأنوار : ج ٧٢ ص ٢٥٩ ح ٢٤ .

٣- سنن ابن ماجه : ج ٢ ص ١٢٤٥ ح ٣٨٤٩ ، مسند ابن حنبل : ج ١ ص ٢٢ ح ١٧ ، الأدب المفرد : ص ٢١٧ ح ٧٢٤ ، صحيح ابن حبان : ج ١٣ ص ٤٣ ح ٥٧٣٤ ، مسند أبى يعلى : ج ١ ص ٩٣ ح ١١٧ كلها عن أبى بكر ، كنز العمالي : ج ٢ ص ٦٢٥ ح ٤٩٢٤ .

٤- الدر المنثور : ج ٥ ص ٣٤٢ نقلًا عن البيهقى فى شعب الإيمان ، تاريخ دمشق : ج ٦٧ ص ٣٦٤ ، البدايه والنهائيه : ج ٨ ص ١١٠ كلاهما عن أبى هريره من دون إسنادٍ إلى أحدٍ من أهل البيت عليهم السلام .

۱۰ / ۲۸ کجروی (۱) قرآن «همانا کجروان ، در آتش افروخته اند».

حدیث ۲۳۹۸. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : همانا دروغ گفتن ، [آدمی را] به کجروی می کشاند و کجروی نیز به آتش ره نمون می شود. ۲۳۹۹. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : از دروغگویی پرهیزید؛ زیرا دروغ ، با کجروی همراه است، و اینها هر دو ، در آتش اند . ۲۴۰۰. عنه صلی الله علیه و آله : مسند ابن حنبل به نقل از عبد الله بن عمر : مردی نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و گفت : ... ای پیامبر خدا ! کدام عمل است که به دوزخ می برد؟

فرمود: «دروغ؛ [زیرا] هر گاه شخص دروغ بگوید ، کجروی کرده و هر گاه کجروی کند ، به کفر افتاده و هر گاه به کفر در افتد ، وارد آتش می شود». ۲۴۰۱. عنه صلی الله علیه و آله : الدرّ المنثور : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود : «هرگز برای نعمتی که یک گنهکار دارد ، غبطه مخور ؛ چرا که جوینده ای کوشا (مرگ) ، در پی اوست». آن گاه پیامبر خدا صلی الله علیه و آله این

آیه را تلاوت کرد : «جایگاه آنان جهنّم است . هر بار که آتش آن فرو نشنید ، شراره ای تازه برایشان می افزاییم» .

۱- .واژه «فجور» که در متن عربی به کار رفته است ، یعنی کجروی ؛ انحراف از حق و مسیر درست ؛ نافرمانی و سرپیچی از حق .

١٠ / ٢٩ الشُّقُوهُالكتاب «فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ». (١)

«فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى * سَيِّدًا كَرُمًا يَخْشَى * وَتَجَنَّبْهَا الْأَشْقَى * الَّذِي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرَى». (٢)

«فَأَنْذِرْكُمْ نَارًا تَلْظَى * لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى * الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى». (٣)

الحديث ٢٤٠٩. عنه صلى الله عليه وآله : سئل ابن ماجه عن أبي هريره : قال رسول الله صلى الله عليه وآله : لا يدخل النار إلا شقي . قيل : يا رسول الله ومن الشقي؟ قال : من لم يعمل لله بطاعه ، ولم يتزك له معصيه . (٤) ٢٤١٠. عنه صلى الله عليه وآله : مجمع البيان عن ابن عباس : إن رجلاً كانت له نخلة فرعها في دار رجل فقير ذي عيال ، وكان الرجل إذا جاء فدخل الدار وصعد النخلة ليأخذ منها التمر ، فرأى ساقط التمره فإخذها صبيان الفقير ، فتنزل الرجل من النخلة حتى يأخذ التمر من أيديهم ، فإن وجدها في في (٥) أحدهم أدخل إصبغه حتى يأخذ التمره من فيه .

فشكا ذلك الرجل إلى النبي صلى الله عليه وآله وأخبره بما يلقي من صاحب النخلة . فقال له النبي صلى الله عليه وآله : «إذهب» .

ولقي رسول الله صلى الله عليه وآله صاحب النخلة ، فقال : «تُعطيني نخلتك المائله التي فرعها في دار فلان ولك بها نخلة في الجنة؟» فقال له الرجل : إن لي نخلاً كثيراً وما فيه نخلة أعجب إلى تمره منها !

قال : ثم ذهب الرجل ، فقال رجل كان يسمع الكلام من رسول الله صلى الله عليه وآله : يا رسول الله ، أتعطيني ما أعطيت الرجل نخلة في الجنة إن أنا أخذتها؟ قال : «نعم» .

فذهب الرجل ولقي صاحب النخلة فساومها منه ، فقال له : أشعرت أن مأمدا أعطاني بها نخلة في الجنة ، فقلت له : يعجبني تمرتها ، وإن لي نخلاً كثيراً فما فيه نخلة أعجب إلى تمره منها ! فقال له الآخر : أتريد بيعها؟ فقال : لا ، إلا أن أعطى ما لا أظنه أعطى . قال : فما مناك؟ قال : أربعون نخلة . فقال الرجل : جئت بعظيم ! تطلب بنخلتك المائله أربعين نخلة؟ ! ثم سكت عنه ، فقال له : أنا أعطيك أربعين نخلة . فقال له : أشهد إن كنت صادقاً . فمر إلى أناس فدعاهم فأشهد له بأربعين نخلة .

ثم ذهب إلى النبي صلى الله عليه وآله فقال :

يا رسول الله ، إن النخلة قد صارت في ملكي ، فهى لك . فذهب رسول الله صلى الله عليه وآله إلى صاحب الدار ، فقال له : «النخلة لك ولعيلك» . فأنزل الله تعالى : «وَ الْبَيْلِ إِذَا يَغْشَى» (٦) السورة .

وعن عطاء قال : اسم الرجل أبو الدحداح ، «فأما من أعطى واتقى» (٧) هو أبو الدحداح «وَأَمَّا مَنْ بَدَلَ وَاسْتَيْغَى» (٨) وهو صاحب النخلة ، وقوله : «لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى» (٩) وهو صاحب النخلة ، «وَ سَيِّجَبْهَا الْأَتَقَى» (١٠) هو أبو الدحداح «وَ لَسَوْفَ يَرْضَى» (١١) إذا دخل الجنة .

قَالَ: وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَمُرُّ بِذَلِكَ الْحَشِّ (١٢) وَعُذُوقُهُ دَائِبَةٌ، فَيَقُولُ: عُذُوقٌ وَعُذُوقٌ لِأَبِي الدَّحْدَاحِ فِي الْجَنَّةِ . (١٣)

- ١- هود: ١٠٦ .
- ٢- الأعلى: ١٢٩ .
- ٣- الليل: ١٤١٤ .
- ٤- سنن ابن ماجه: ج ٢ ص ١٤٣٦ ح ٤٢٩٨، مسند ابن حنبل: ج ٣ ص ٢٦١ ح ٨٦٠٢، تفسير ابن كثير: ج ٨ ص ٤٤٤، الفردوس: ج ٥ ص ١٠٤ ح ٧٦١٠، كنز العمال: ج ١٦ ص ٧ ح ٤٣٦٩٤ .
- ٥- أي: في فَمِهِ .
- ٦- الليل: ١ .
- ٧- الليل: ٥ .
- ٨- الليل: ٨ .
- ٩- الليل: ١٥ .
- ١٠- الليل: ١٧ .
- ١١- الليل: ٢١ .
- ١٢- الحُشُّ: البُستان، وقيل: يقال لبستان النخل (المصباح المنير: ص ١٣٧ «حش»).
- ١٣- مجمع البيان: ج ١٠ ص ٧٥٩، بحار الأنوار: ج ٢٢ ص ٦٠؛ أسباب نزول القرآن: ص ٤٧٧ ح ٨٥٢ نحوه وليس فيه ذيله من «عن عطاء...» .

۱۰ / ۲۹ تیره بختیقرآن «و اما کسانی که تیره بخت شده اند، در آتش ، فریاد و ناله ای دارند».

«پند ده که پند ، سودمند است . هر کس اهل خشیت است ، پند می گیرد و هر کس اهل شقاوت است ، از آن می گذرد ؛ آن که آتش بزرگ را می چشد» .

«شما را از آتش شعله ور ، بیم می دهم ؛ آتشی که جز نگون بخت ترین [مردم] ، در آن در نمی آید ؛ آن که دروغ پنداشت و روی گرداند» .

حدیث ۲۴۱۸. عنہ صلی الله علیه و آله : سنن ابن ماجه به نقل از ابو هريره : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «وارد آتش نمی شود ، مگر شقی (بدرجام)» .

گفته شد : ای پیامبر خدا! شقی ، چه کسی است؟

فرمود: «کسی که به هیچ طاعتی از طاعات خدا عمل نکند، و هیچ معصیتی از معاصی او را فرو نگذارد». ۲۴۱۹. عنہ صلی الله علیه و آله : مجمع البیان : ابن عباس گفت : مردی نخلی داشت که شاخه اش در سرای مردی درویش و عیالوار ، آویخته شده بود . هنگامی که صاحب نخل ، می آمد و وارد سرای آن درویش می شد تا از درخت ، بالا رود و خرما را بچیند، گاهی می شد که خرمایی می افتاد و کودکان مرد درویش ، آن را بر می داشتند. صاحب نخل ، از درخت ، پایین می آمد و خرما را از دستشان می ستاند و اگر یکی از آنها خرمایی در دهانش نهاده بود ، انگشت خویش را در دهان او فرو می برد و خرما را بیرون می آورد!

مرد درویش ، از این کار ، به پیامبر صلی الله علیه و آله شکوه نمود و به ایشان گفت که از دست صاحب نخل ، چه می کشد. پیامبر صلی الله علیه و آله به او فرمود: «اینک تو برو» .

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله هنگامی که صاحب نخل را دید، به او فرمود: «آن نخل خمیده ات را که شاخه اش در سرای فلان کس است، به من می دهی تا به جای آن، نخلی در بهشت داشته باشی؟».

مرد گفت: من نخل های بسیار دارم ؛ ولی خرمای هیچ یک از آنها به نیکویی خرمای آن نخل نیست . آن مرد این را گفت و رفت . مردی که سخنان پیامبر خدا صلی الله علیه و آله را می شنید، به آن جناب گفت: ای پیامبر خدا! اگر من آن نخل را از او بگیرم ، آیا نخلی را که در بهشت به آن مرد می دادی، به من می دهی؟

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «آری» .

مرد رفت و صاحب نخل را یافت و آن را از او خریدار شد . صاحب نخل گفت: آیا تو فهمیدی که محمّد به من گفت که آماده است به جای آن، نخلی در بهشت به من دهد، و من به او گفتم که خرماى آن ، خوشایند من است، و من نخل های بسیاری دارم ؛ ولی در میان آنها خرماى هیچ نخلی به نیکوییِ خرماى آن نیست ؟

آن دیگری گفت: می خواهی که آن را بفروشی یا نه ؟

گفت : نه، مگر این که به من ، آن بهایی را دهند که گمان نمی کنم بدهند.

گفت: مگر چه می خواهی؟

گفت: چهل نخل .

مرد گفت: سخن بزرگی گفتی! برای یک نخل خمیده ، چهل نخل می طلبی؟

سپس لختی خاموش ماند و آن گاه گفت: من چهل نخل به تو می دهم .

صاحب نخل گفت: گواه بگیر، اگر راست می گویی.

پس، مرد خریدار ، نزد عدّه ای رفت و آنان را فرا خواند و گواشان گرفت که چهل نخل ، به آن مرد می دهد.

سپس به نزد پیامبر صلی الله علیه و آله رفت و گفت: ای پیامبر خدا ! آن نخل ، از آن من شد . پس اینک ، از آن شما باشد.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله به نزد صاحب آن سرای رفت و به او فرمود: «آن نخل ، از آن تو و خانواده تو باشد» .

در این هنگام، خدای متعال ، این سوره را فرو فرستاد: «سوگند به شب ، آن گاه که پرده می افکند» .

از عطا نقل است که گفت: نام آن مرد [خریدار] ، ابو دحداح است . «پس اما آن که داد و

پروا داشت» ، یعنی ابو دحداح . «و اما آن که بخل ورزید و خود رابی نیاز دید» ، یعنی صاحب آن نخل . و سخن خدا: «جز

نگون بخت ترین [مردم] ، در آن [آتش] در نیاید» ، باز یعنی صاحب آن نخل . «و با پرواترین [مردم] ، از آن [آتش] ، دور

نگاه داشته خواهد شد» ، یعنی ابو دحداح . «و قطعاً به زودی ، خشنود خواهد شد» ، یعنی زمانی که به بهشت در می آید.

عطا گفت: پیامبر صلی الله علیه و آله هر گاه بر آن نخلستان که [ابو دحداح به جای آن یک نخل ، به صاحب آن داده بود و]

خوشه هایش آویزان بود ، می گذشت ، می فرمود: «از این خوشه ها برای ابو دحداح در بهشت ، بسیار خواهد بود» .

ص: ۳۴۲

..

ص: ۳۴۳

..

٢٤٢٠. عنه صلى الله عليه وآله (مِنْ دُعَاءٍ كَانَ يَدْعُو بِهِ) تفسير القمى عن عبدالرحمن بن كثير عن الإمام الصادق عليه السلام فى قوله تعالى : «فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى * لَا يَصِيْلُهَا إِلَّا الْأَشْقَى * الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى» (١) : فى جَهَنَّمَ وادٍ فيه نارٌ لا يَصِلُهَا إِلَّا الْأَشْقَى ، الَّذِي كَذَّبَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فِي عِلْيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَتَوَلَّى عَنْ وِلَايَتِهِ .

ثُمَّ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : النَّيْرَانُ بَعْضُهَا دُونَ بَعْضٍ ، فَمَا كَانَ مِنْ نَارٍ هَذَا الْوَادِ فَلْيُنْصَابِ . (٢) ٢٤٢١. عنه صلى الله عليه وآله (مِنْ دُعَائِهِ إِذَا سَافَرَ) الإمام الصادق عليه السلام : السَّعَادَةُ سَبَبٌ خَيْرٌ تَمَسَّكَ بِهِ السَّعِيدُ فَيَجْرُهُ إِلَى النَّجَاهِ ، وَالشَّقَاوَةُ سَبَبٌ خُذْلَانٍ تَمَسَّكَ بِهِ الشَّقِيُّ فَيَجْرُهُ إِلَى الْهَلَاكِه ، وَكُلُّ بَعْلَمٍ لِلَّهِ . (٣) ١٠ / ٣٠ القسوة ٢٤٢٤. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام الصادق عليه السلام : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فَقَالَ : مَا قَبَلْتُ صَبِيًّا قَطُّ . فَلَمَّا وُلِّيَ قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : هَذَا رَجُلٌ عِنْدِي أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ . (٤) .

١- .الليل : ١٤ ١٦ .

٢- .تفسير القمى : ج ٢ ص ٤٢٦ ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣١٣ ح ٨٧ .

٣- .الاحتجاج : ج ٢ ص ٢٤٣ ، بحار الأنوار : ج ١٠ ص ١٨٤ ح ٢ .

٤- .الكافى : ج ٦ ص ٥٠ ح ٧ ، تهذيب الأحكام : ج ٨ ص ١١٣ ح ٣٩١ ، عدّه الداعى : ص ٧٩ ، بحار الأنوار : ج ١٠٤ ص ٩٩ ح ٧٢ .

۲۴۲۵. عنه صلی الله علیه و آله : تفسیر القمّی به نقل از عبد الرحمان بن کثیر : امام صادق علیه السلام در باره آیه «پس شما را از آتشی بیم داده ام که زبانه می کشد و جز نگون بخت ترین [مردم] ، در آن نمی افتد ؛ همان کسی که تکذیب کرد و رخ بر تافت» ، فرمود : «در جهنّم ، درّه ای هست که در آن ، آتشی برپاست و جز نگون بخت ترین مردم ، کسی در آن نمی افتد ؛ همان کسی که سخن پیامبر خدا صلی الله علیه و آله را در باره علی علیه السلام تکذیب کرد و از ولایت او ، رخ بر تافت» .

سپس فرمود: «طبقات آتش ، یکی فروتر از دیگری است . آتش آن درّه ، مخصوص ناصبیان است» . ۲۴۲۶. عنه صلی الله علیه و آله : امام صادق علیه السلام : خوش بختی ، رشته خیری است که خوش بخت ، به آن چنگ زده و آن رشته او را به سوی نجات می کشاند . بدبختی نیز رشته بی توفیقی است که بدبخت ، به آن آویخته و آن رشته او را به هلاکت می کشاند ، و این هر دو ، به علم خدای متعال است . ۳۰ / ۱۰ سنگ دلی ۲۴۲۹. عنه علیه السلام (مِنْ دُعَائِهِ فِي قُنُوتِ الْوَتْرِ) امام صادق علیه السلام : مردی خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و گفت: من هرگز کودکی را نبوسیده ام.

چون رفت، پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «این ، مردی است که به نزد من ، اهل آتش است».

٢٤٣٠. عنه عليه السلام (مِنْ دُعَائِهِ بَعْدَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ) أَسَدُ الْغَابَةِ عَنْ أَبِي عَامِرِ الْأَشْعَرِيِّ : إِنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ عَنْ أَهْلِ النَّارِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : لَقَدْ سَأَلَ عَنْ عَظِيمٍ ! كُلُّ شَدِيدٍ قَبَعْتَرِيٌّ . قَالَ : وَمَا الْقَبَعْتَرِيُّ ؟ قَالَ : الشَّدِيدُ عَلَى الصَّاحِبِ . (١) ٢٤٣١. عنه عليه السلام (فِي الْحِكْمِ الْمَنْسُوبَةِ إِلَيْهِ) التَّارِيخُ الْكَبِيرُ عَنْ أَبِي عَامِرٍ : إِنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ عَنْ أَهْلِ النَّارِ ، فَقَالَ : سُبْحَانَ اللَّهِ ! سَأَلْتُ عَنْ عَظِيمٍ ، كُلُّ شَدِيدٍ قَبَعْرِيٌّ ! قَالَ : وَمَا الْقَبَعْرِيُّ ؟ قَالَ : الشَّدِيدُ عَلَى أَهْلِ الصَّاحِبِ وَالْعَشِيرَةِ . وَأَهْلُ الْجَنَّةِ كُلُّ ضَعِيفٍ مُزْهِدٍ . (٢) ١٠ / ٣١ كُنْزُ الْمَالِ الْكِتَابُ «يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَخْيَارِ وَالرُّهْبَانِ لِيَآكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبُطْلِ وَيَصِيدُونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْتَنُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ * يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَيْدًا مَا كُنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْتَنُونَ» . (٣)

الحديث ٢٤٣٧. عنه عليه السلام (فِي الْحِكْمِ الْمَنْسُوبَةِ إِلَيْهِ) رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَا مِنْ صَاحِبٍ ذَهَبٍ وَلَا فِضَّةٍ لَا يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا إِلَّا إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

صُفِّحَتْ لَهُ صِفَائِحٌ مِنَ نَارٍ ، فَأُحْمِيَ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ ، فَيُكْوَى بِهَا جَنْبُهُ وَجَبِينُهُ وَظَهْرُهُ ، كُلَّمَا بَرَدَتْ أُعِيدَتْ لَهُ ، فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ، حَتَّى يُقْضَى بَيْنَ الْعِبَادِ ، فَيُرَى سَبِيلُهُ ؛ إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ . (٤) .

١- .أسد الغابه : ج ٦ ص ١٨٥ الرقم ٦٠٤٦ ، كنز العمال : ج ١٦ ص ١٠٢ ح ٤٤٠٦٣ نقلًا عن الشيرازي في الألقاب والديلمي نحوه .

٢- .التاريخ الكبير : ج ٧ ص ١٢٩ ص ٥٧٧ ، كنز العمال : ج ١٦ ص ١٠٢ ح ٤٤٠٦٣ .

٣- .التوبة : ٣٤ و ٣٥ .

٤- .صحيح مسلم : ج ٢ ص ٦٨٠ ح ٢٤ ، سنن أبي داود : ج ٢ ص ١٢٤ ح ١٦٥٨ ، مسند ابن حنبل : ج ٣ ص ٧٩ ح ٧٥٦٦ ، صحيح ابن حبان : ج ٨ ص ٤٥ ح ٣٢٥٣ كلها عن أبي هريره نحوه ، كنز العمال : ج ٦ ص ٣٠٢ ح ١٥٧٩٥ ؛ مجمع البيان : ج ٥ ص ٤١ نحوه .

۱۰ / ۳۱ مال اندوزی

۲۴۳۸. عنه عليه السلام: أُسِد الغابه به نقل از ابو عامر اشعری: مردی از پیامبر صلی الله علیه و آله در باره اهل آتش پرسید. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «سؤال بزرگی کردی. هر درشت خوی قَبَعَثَرِي [اهل آتش است]».

گفت: قَبَعَثَرِي کیست؟

فرمود: «سختگیر بر یار». ۲۴۳۹. عنه عليه السلام: التاريخ الكبير به نقل از ابو عامر: مردی از پیامبر صلی الله علیه و آله در باره اهل آتش پرسید. ایشان فرمود: «سبحان الله! سؤال بزرگی کردی. هر درشت خوی قَعَبَرِي [اهل آتش است]».

گفت: قَعَبَرِي چیست؟

فرمود: «مرد سختگیر بر خانواده و دوست و خویشان؛ ولی اهل بهشت، انسان های ناتوانِ نادرند». ۱۰ / ۳۱ مال اندوزیقرآن «ای کسانی که ایمان آورده اید! بسیاری از دانشمندان یهود و راهبان، اموال مردم را به ناروا می خورند و از راه خدا باز می دارند، و کسانی که زر و سیم را گنجینه می کنند و آن را در راه خدا هزینه نمی کنند، به ایشان از عذابی دردناک، خبر ده؛ روزی که آن [گنجینه]ها را در آتش دوزخ بگدازند، آن گاه پیشانی و پهلو و پشت آنان را با آنها داغ کنند [و گفته می شود] که: این است آنچه برای خود می اندوختید. پس بچشید آنچه را می اندوختید!».

حدیث ۲۴۴۵. عنها عليها السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هیچ دارنده زر و سیمی نیست که حق آنها را نپردازد، مگر آن که چون

روز رستاخیز شود روزی که مدتش پنجاه هزار سال است، آن زر و سیم ها به ورقه هایی از آتش تبدیل می شوند و آنها را در آتش جهنم، سرخ خواهند کرد تا با آنها، پهلو و پیشانی و پشت او را داغ کنند، و هر بار که سرد شوند، دو باره سرخشان می نمایند، تا آن گاه که داوری در باره بندگان به پایان رسد. آن گاه، راهش به او نشان داده می شود؛ یا به سوی بهشت و یا به سوی آتش.

٢٤٤٦. الإمام زين العابدين عليه السلام (في مناجاه العارفين) عنه صلى الله عليه وآله : لا يوضع الدينار على الدينار ولا الدرهم على الدرهم ، ولكن يوسع جلده «فتكوى بها جباههم وجنوبهم وظهورهم هذا ما كنزتم لأنفسكم فذوقوا ما كنتم تكنون» (١).
 (٢) ١٠ / ٣٢ إينار الدنيا على الآخرها الكتاب «فإذا جاءت الطامة الكبرى * يوم يتذكر الائنس ما سعى * وبرزت الجحيم لمن يرى * فأما من طعى * وءثر الحيوه الدنيا * فإن الجحيم هي الماوى» . (٣)

«من كان يريد الحيوه الدنيا وزيتهها نوف إليهم أعمالهم فيها وهم فيها لا يخشون * أولئك الذين ليس لهم فى الآخره إلا النار وحبط ما صنعوا فيها و بطل ما كانوا يعملون» . (٤)

«و يوم يعرض الذين كفروا على النار أذهبتم طيبتكم فى حياتكم الدنيا واستمتعتم بها فاليوم تجزون عذاب الهون بما كنتم تستكبرون فى الأرض بغير الحق وبما كنتم تفسقون» . (٥)

«من كان يريد العاجله عجلنا له فيها ما نشاء لمن نريد ثم جعلنا له جهنم يصلها مذمومًا مدحورًا» . (٦)

١- التوبه : ٣٥ .

٢- تفسير ابن كثير : ج ٤ ص ٨٥ ، الدر المنثور : ج ٤ ص ١٧٩ نقلًا عن أبى يعلى وابن مردويه وكلاهما عن أبى هريره .

٣- النازعات : ٣٩ ٣٤ .

٤- هود : ١٥ و ١٦ .

٥- الأحقاف : ٢٠ .

٦- الإسراء : ١٨ .

۱۰ / ۳۲ برگزیدن دنیا بر آخرت

۲۴۵۴. عنه علیه السلام (مِنْ مُنَاجَاتِهِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : دینار روی دینار و درم روی درم نهاده نمی شود ؛ بلکه پوستش وسعت می یابد «آن گاه ، با آنها پیشانی و پهلو و پشت آنان داغ می شود [و گفته می شود] که : این است آنچه برای خود می اندوختید . پس بچشید آنچه را می اندوختید!» . ۱۰ / ۳۲ برگزیدن دنیا بر آخرتقرآن «پس آن گاه که هنگامه بزرگ در رسد، آن روز است که انسان آنچه را در پی آن کوشیده است ، به یاد می آورد ، و جهنم برای هر که ببیند ، آشکار می گردد. اما هر که طغیان کرد و زندگی پست دنیا را بر گزید ، پس جایگاه [او] ، همان آتش است».

«کسانی که زندگی دنیا و زیور آن را بخواهند ، [جزای] کارهایشان را در آن جا به طور کامل به آنها می دهیم و به آنان در آن جا ، کم داده نخواهد شد. اینان ، کسانی هستند که در آخرت ، جز آتش برایشان نخواهد بود و آنچه در آن جا کرده اند ، به هدر رفته و آنچه انجام می داده اند ، باطل گردیده است» .

«و در آن روز ، کسانی را که کفر ورزیده اند ، بر آتش عرضه می دارند [و به آنان می گویند] که : نعمت های پاکیزه خود را در زندگی دنیایتان [خودخواهانه] صرف کردید و از آنها برخوردار شدید . پس امروز به سزای آن که در زمین به ناحق ، سرکشی می نمودید و به سبب آن که نافرمانی می کردید به عذاب خفت آور ، کیفر می یابید».

«هر کس خواهان [دنیای] زودگذر است، به زودی ، هر که را بخواهیم ، [نصیبی] از آن می دهیم . آن گاه ، جهنم را که خوار و رانده ، داخل آن خواهد شد برای او مقرر می داریم».

الحديث ٢٤٦٣. عنه عليه السلام (مِنْ دُعَاءِ لَهُ) رسول الله صلى الله عليه وآله : يُجَاءُ بِالدُّنْيَا مُصَوَّرَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، فَتَقُولُ : يَا رَبِّ اجْعَلْنِي لِرَجُلٍ مِنْ أَدْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنزِلَةً . فَيَقُولُ اللَّهُ : أَنْتِ أَتَتْ مِنْ ذَلِكَ ، بَلْ أَنْتِ وَأَهْلُكَ فِي النَّارِ . (١) ٢٤٦٤. عنه عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : يُؤْتَى بِالدُّنْيَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَمَازُ مَا كَانَ لِلَّهِ ، ثُمَّ يُقَدَّمُ سَائِرُهُ إِلَى النَّارِ . (٢) ٢٤٦٥. عنه عليه السلام (مِنْ دُعَائِهِ بَعْدَ صَلَاةِ الظُّهْرِ) عنه صلى الله عليه وآله : يُؤْتَى بِأَنْعَمِ أَهْلِ الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، فَيَصْبَغُ فِي النَّارِ صَبْغَةً ثُمَّ يُقَالُ : يَا بَنَ آدَمَ ! هَيْلَ رَأَيْتَ خَيْرًا قَطُّ ؟ هَيْلَ مَرَّ بِحُكِّ نَعِيمٍ قَطُّ ؟ فَيَقُولُ : لَا وَاللَّهِ يَا رَبِّ ! (٣) ٢٤٦٦. عنه عليه السلام (مِنْ دُعَائِهِ بَعْدَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ) عنه صلى الله عليه وآله : أَلَا إِنَّ الدُّنْيَا حُلُوهٌ خَضِرَةٌ ، فَرُبَّ مُتَخَوِّضٍ فِي الدُّنْيَا مِنْ مَالِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ لَيْسَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا النَّارُ . (٤) ٢٤٦٧. عنه عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ تَقَحَّمَ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ يَتَقَحَّمُ فِي النَّارِ . (٥) .

- ١- .حليه الأولياء : ج ١٠ ص ٧٣ ، الفردوس : ج ٥ ص ٤٥٩ ح ٨٧٤٨ و ح ٨٨٧٧ كلُّها عن أنس ، كنز العمال : ج ٣ ص ٢٣٧ ح ٦٣٣٠ .
- ٢- .الفردوس : ج ٥ ص ٤٦٠ ح ٨٧٥٤ عن أبي هريره ، كنز العمال : ج ٣ ص ٢٣٧ ح ٦٣٢٩ .
- ٣- .صحيح مسلم : ج ٤ ص ٢١٦٢ ح ٥٥ ، مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٤٠٥ ح ١٣١١٠ ، المصنّف لابن أبي شيبة : ج ٨ ص ١٣٩ ح ٩٩ ، مسند أبي يعلى : ج ٣ ص ٤١٨ ح ٣٥٠٨ كلاهما نحوه وكلُّها عن أنس ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢٨ ح ٣٩٥١٣ .
- ٤- .المستدرک على الصحيحين : ج ٤ ص ٧٦ ح ٦٩٣٢ عن حمته ، مسند ابن حنبل : ج ١٠ ص ٢٩٩ ، صحيح ابن حبان : ج ١٠ ص ٣٧٠ ح ٤٥١٢ ، المعجم الكبير : ج ٢٤ ص ٢٣٠ ح ٥٨٥ ، موارد الظمان : ص ٢١٧ ح ٨٥٢ والأربعة الأخيره عن خوله امرأه حمزه بن عبد المطلب ، كنز العمال : ج ٦ ص ٥٠٩ ح ١٦٧٦٠ .
- ٥- .شعب الإيمان : ج ٧ ص ٣٤٢ ح ١٠٥١٣ عن أبي هريره ، كنز العمال : ج ٣ ص ١٩٧ ح ٦١٤٨ .

حدیث ۲۴۶۹. عنه علیه السلام (مِمَّا يُقَالُ عِنْدَ حُضُورِ شَهْرِ رَمَضَانَ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : در روز قیامت، دنیا را به صورت پیکره ای می آورند و دنیا می گوید: پروردگارا! مرا برای مردی از دون پایه ترین افراد اهل بهشت، قرار ده.

خداوند می فرماید: «تو گندتر از آنی . نه، که تو و دوستدارانت در آتش اند». ۲۴۷۰. عنه علیه السلام (مِنْ دُعَائِهِ فِي يَوْمِ عَرَفَةَ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : در روز قیامت ، دنیا را می آورند و [از چیزهای دنیایی،] آنچه را برای خدا بوده ، جدا می کنند . سپس بقیه آن ، به سوی آتش برده می شود . ۲۴۷۱. عنه علیه السلام (فِي الدُّعَاءِ الْمَرْوِيِّ عَنْهُ فِي الصَّبَاحِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : در روز قیامت، برخوردارترین مردم دنیا را که اهل دوزخ است می آورند و او را در آتش ، غوطه ور می سازند . سپس به او گفته می شود: «ای پسر آدم! آیا هرگز خیری دیدی ؟ آیا هرگز به نعمتی برخورداردی؟» .

و او می گوید: نه به خدا، ای پروردگار من! ۲۴۷۲. عنه علیه السلام (مِنْ دُعَائِهِ فِي يَوْمِ عَرَفَةَ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هان! دنیا شیرین و خرم است . پس بسا کسی که در دنیا فرو می رود و از مال خدا و پیامبر او می خورد ؛ اما در روز قیامت ، نصیبی جز آتش ندارد . ۲۴۷۳. عنه علیه السلام (مِنْ حِرْزِهِ الْجَلِيلِ الَّذِي رَوَاهُ عَنْ آبَائِهِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر که در دنیا غوطه ور شود، در آتش ، غوطه ور می شود. .

٢٤٧٤. عنه عليه السلام (فيما عَلَّمَهُ أبا يحيى لِيَدْعُوَ بِهِ فِي لَيْلٍ) عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ أَسْفَ عَلَى دُنْيَا فَاتَتْهُ أَقْتَرَبَ مِنَ النَّارِ مَسِيرَةَ أَلْفِ سَنَةٍ . (١) ٢٤٧٥. الإمام الكاظم عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ بَكَى عَلَى الدُّنْيَا دَخَلَ النَّارَ . (٢) ٢٤٧٦. عنه عليه السلام (فيما عَلَّمَهُ لِعَلِيِّ بْنِ رِثَابٍ أَنْ يَدْعُوَ) عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا بِعَمَلٍ الْآخِرَةَ طُمِسَ وَجْهَهُ ، وَمُحِقَّ ذِكْرُهُ ، وَأُثِبَتْ اسْمُهُ فِي النَّارِ . (٣) ٢٤٧٧. الكافي عن زياد بن مروان : عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ عَرَضَتْ لَهُ دُنْيَا وَآخِرَةٌ ، فَاخْتَارَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ ، لَقِيَ اللَّهَ - يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَيْسَتْ لَهُ حَسَنَةٌ يَتَّقَى بِهَا النَّارَ . (٤) ٢٤٧٨. الإمام الكاظم عليه السلام (مِنْ دُعَائِهِ فِي يَوْمِ الْأَرْبَعَاءِ) عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ أَخَذَ مِنَ الدُّنْيَا مِنَ الْحَرَامِ عَيْذَ اللَّهِ . (٥) ٢٤٧٩. عنه عليه السلام (مِنْ دُعَائِهِ فِي يَوْمِ الْخَمِيسِ) عدّه الداعى عن النبى صلى الله عليه وآله : لِيَجِيَنَّ أَقْوَامٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَهُمْ مِنَ الْحَسَنَاتِ كَجِبَالِ تِهَامَةٍ فَيَأْمُرُ بِهِمْ إِلَى النَّارِ . فَقِيلَ : يَا نَبِيَّ اللَّهِ ! أَمْضِ لِمَنْ ؟ قَالَ : كَانُوا يُصَلُّونَ وَيَصُومُونَ وَيَأْخُذُونَ وَهَذَا مِنَ اللَّيْلِ ، لَكِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا لَاحَ لَهُمْ شَيْءٌ مِنَ الدُّنْيَا وَثَبُوا عَلَيْهِ . (٦) ٢٤٨٠. الإمام الرضا عليه السلام (مِنْ دُعَاءِ كَتَبَهُ لِأَخِيهِ أَصْحَابِهِ) رسول الله صلى الله عليه وآله : مَنْ عَظَّمَ صَاحِبَ دُنْيَا وَأَحَبَّهُ لَطَمَعَ دُنْيَا ، سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَكَانَ فِي دَرَجَةٍ مَعَ قَارُونَ فِي التَّابُوتِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ . (٧) .

- ١- . كتر العمال : ج ٣ ص ١٩٧ ح ٦١٤٧ نقلاً عن الرازى فى مشيخته عن ابن عمر .
- ٢- . النوادر للراوندى : ص ١٠٧ ح ٨٥ عن الإمام الكاظم عن آبائه عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ٩٣ ص ٣٣٣ ح ٢٣ .
- ٣- . المعجم الكبير : ج ٢ ص ٢٦٨ ح ٢١٢٨ عن الجارود ، تاريخ جرجان : ص ٣٨٣ عن عبد الله بن مسعود ، كتر العمال : ج ٣ ص ٢٢٧ ح ٦٢٧٥ .
- ٤- . كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٤ ص ١٤ ح ٤٩٦٨ ، الأمالى للصدوق : ص ٥١٥ ح ٧٠٧ كلاهما عن الحسين بن زيد عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، ثواب الأعمال : ص ٣٣٤ عن أبى هريره وعبد الله بن عباس ، مكارم الأخلاق : ج ٢ ص ٣١٤ ح ٢٦٥٥ عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ٢٦١ عن الحسين بن يزيد عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله ، بحار الأنوار : ج ٧٦ ص ٣٦٢ ح ٣٠ .
- ٥- . كتر العمال : ج ٣ ص ٢٣٦ ح ٦٣٢٥ نقلاً عن الحاكم النيشابورى فى تاريخه عن أنس .
- ٦- . عدّه الداعى : ص ٢٩٥ ، التحصين لابن فهد : ص ٢٩ ح ٥٢ ، تنبيه الخواطر : ج ١ ص ١٣١ ، أعلام الدين : ص ٣٤٣ عن أبى سعيد الخدرى ، إرشاد القلوب : ص ١٩١ عن حذيفه بن اليمان وكلها نحوه ، بحار الأنوار : ج ٧٠ ص ٢٨٦ ح ٨ ؛ الفردوس : ج ٥ ص ٤٩٨ ح ٨٨٧٥ عن أنس نحوه .
- ٧- . ثواب الأعمال : ص ٣٣١ ح ١ عن أبى هريره وعبد الله بن عباس ، أعلام الدين : ص ٤١١ ، بحار الأنوار : ج ٧٦ ص ٣٦٠ ح ٣٠ .

۲۴۸۱. الإمام الجواد علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر که برای آنچه از دنیا از دست داده است، افسوس بخورد، به اندازه هزار سال راه، به آتش نزدیک شده است. ۲۴۸۲. عنه علیه السلام (مِنْ عَوْدَتِهِ فِي يَوْمِ الْإِثْنَيْنِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر که برای دنیا بگرید، وارد آتش می شود. ۲۴۸۳. عنه علیه السلام (مِنْ عَوْدَتِهِ فِي يَوْمِ الثَّلَاثَاءِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر که با کار آخرت، دنیا را بجوید، رویش تاریک و یادش محو می شود و نامش در [سیاهه] آتش ثبت می گردد. ۲۴۸۴. عنه علیه السلام (مِنْ عَوْدَتِهِ فِي يَوْمِ الْأَرْبَعَاءِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس امر دنیوی و اخروی برایش پیش آید و او دنیا را بر آخرت بر گزیند، روز قیامت در حالی خدا را دیدار خواهد کرد که هیچ کار نیکی ندارد تا با آن خود را از آتش حفظ نماید. ۲۴۸۵. عنه علیه السلام (مِنْ عَوْدَتِهِ فِي يَوْمِ الْخَمِيسِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس از حرام دنیا بر گیرد، خداوند، او را عذاب می کند. ۲۴۸۶. الإمام الهادی علیه السلام (مِمَّا دَعَا بِهِ فِي قُنُوتِهِ) عدّه الداعی: پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «در روز قیامت، مردمانی می آیند که به اندازه کوه های تهامه، کار نیک دارند؛ اما امر می شود که آنان را به سوی آتش ببرند».

گفته شد: ای پیامبر خدا! آیا از نماز گزاران بوده اند؟

فرمود: «آنها، هم نماز می خوانده اند و هم روزه می گرفته اند و هم پاسی از شب را به عبادت می پرداخته اند؛ اما چنان بودند که هر گاه چیزی از دنیا می دیدند، آن را می قاپیدند». ۲۴۸۷. الإمام المهدي علیه السلام (مِمَّا عَلَّمَهُ لِلْعَلَوِيِّ الْمِصْرِيِّ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس دنیاداری را به چشمداشت دنیایش، احترام نهد و دوستش بدارد، خداوند بر او خشم می گیرد و با قارون در تابوت زیرین آتش، هم درجه خواهد بود..

٢٤٨٨. رسول الله صلى الله عليه وآله : الأمل للمفيد عن الحسن بن أبي الحسن البصرى عن الإمام على عليه السلام : إن كل عامل في الدنيا للآخره لا بد أن يوفى أجر عمله في الآخره ، وكل عامل دنيا (١)

للدنيا عمالته (٢) في الآخره نار جهنم .

ثم تلا أمير المؤمنين عليه السلام قوله تعالى : «فَأَمَّا مَنْ طَغَى * وَءَاثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا * فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَى» . (٣) ١٠ / ١٣٣ كل مال اليتيم الكتاب «إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلُونَ سَعِيرًا» . (٤)

الحديث ٢٤٩٤. عنه عليه السلام : صحيح ابن حبان عن أبي برزة : إن رسول الله صلى الله عليه وآله قال : يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَوْمٌ مِنْ قُبُورِهِمْ تَأْجُجُ أَفْوَاهُهُمْ نَارًا . فقيل : من هم يا رسول الله ؟ قال : ألم تر الله يقول : «إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا» . (٥) ٢٤٩٥. تحف العقول عن كميل بن زياد : تفسير الطبرى عن أبي سعيد الخدرى : حَدَّثَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ عَنْ لَيْلِهِ أُسْرَى بِهِ ، قَالَ : نَظَرْتُ فَإِذَا أَنَا بِقَوْمٍ لَهُمْ مَشَافِرُ الْإِبِلِ ، وَقَدْ وُكِّلَ بِهِمْ مَنْ يَأْخُذُ بِمَشَافِرِهِمْ ، ثُمَّ يُجْعَلُ فِي أَفْوَاهِهِمْ صَخْرًا مِنْ نَارٍ يَخْرُجُ مِنْ أَسَافِلِهِمْ . قُلْتُ : يَا جَبْرِيلُ ! مَنْ هَؤُلَاءِ ؟ قَالَ : هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا ، إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا . (٧)

١- فى المصدر : «دينا» ، والتصويب من بحار الأنوار .

٢- العمالة : رزق العامل الذى جعل له على ما قلده من العمل (لسان العرب : ج ١١ ص ٤٧٦ «عمل»).

٣- الأمل للمفيد : ص ١٢٠ ح ٣ ، بحار الأنوار : ج ٧٧ ص ٤٢٣ ح ٤١ .

٤- النساء : ١٠ .

٥- صحيح ابن حبان : ج ١٢ ص ٣٧٧ ح ٥٥٦٦ ، مسند أبى يعلى : ج ٦ ص ٤٦٦ ح ٧٤٠٣ ، موارد الظمان : ص ٦٣٩ ح ٢٥٨٠ ،

تفسير ابن كثير : ج ٢ ص ١٩٥ ، كنز العمال : ج ٤ ص ١٨ ح ٩٢٨٣ .

٦- المشفر والمشفر للبعير : كالمشفر للإنسان (لسان العرب : ج ٤ ص ٤١٩ «شفر»).

٧- تفسير الطبرى : ج ٣ الجزء ٤ ص ٢٧٣ ، الدر المنثور : ج ٢ ص ٤٤٣ .

۱۰ / ۳۳ خوردن مال یتیم

۲۴۹۶. الإمام علی علیه السلام (لِقَائِلٍ قَالَ بِحَضْرَتِهِ : أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ -) الأُمَالِي ، مفید به نقل از حسن بن ابی الحسن بصری : امام علی علیه السلام فرمود : «هر کس در دنیا برای آخرت کار کند ، قطعاً مزد کار خود را در آخرت به طور کامل دریافت می کند ، و هر کس به امور دینی اش برای رسیدن به دنیا عمل کند ، مزد او در آخرت ، آتش جهنم خواهد بود» .

سپس امیر مؤمنان علیه السلام ، این سخن خداوند متعال را تلاوت کرد : «اما آن کس که سرکشی کند و زندگی دنیا را بر گزیند ، همانا دوزخ جایگاه اوست» . ۱۰ / ۳۳ خوردن مال یتیمقرآن (در حقیقت، کسانی که اموال یتیمان را به ستم می خورند، جز این نیست که آتشی در شکم خود فرو می برند و به زودی ، وارد آتش پرشراره خواهند شد» .

حدیث ۲۵۰۲. الإمام علی علیه السلام : صحیح ابن حبان به نقل از ابو برزه : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «در روز قیامت، گروهی از گورهایشان بر انگیخته می شوند که از دهان هایشان آتش شعله می کشد» .

گفته شد: آنان چه کسانی هستند ، ای پیامبر خدا؟

فرمود: «آیا ندیده ای که خدا می فرماید: «کسانی که اموال یتیمان را به ستم می خورند ، جز این نیست که آتشی در شکم خود فرو می برند» ؟» . ۲۵۰۳. عنه علیه السلام : تفسیر الطبری به نقل از ابو سعید خدری : پیامبر صلی الله علیه و آله از شیعی که به معراج رفت ، برای ما نقل کرد و فرمود : «نگاه کردم، مردمانی را دیدم که لب هایی چون لَفِج (۱) شتر دارند و یکی بر آنها گماشته شده است که لَفِج هایشان را می گیرد و

خرسنگ هایی آتشین در دهان آنها می گذارد که از مقعدشان بیرون می آید . گفتم : ای جبرئیل ! اینها کیستند؟

گفت: اینها کسانی هستند که اموال یتیمان را به ستم می خورند، و با این کار خود، در حقیقت، آتش در شکم های خود فرو می برند» .

۱- لب حیوانات ؛ لب سِتبر و گوشتالو .

٢٥٠٤. الإمام الرضا عليه السلام: كتاب من لا يحضره الفقيه عن أبي بصير: قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَصَلَحَكَ اللَّهُ، مَا أَيْسَرَ مَا يَدْخُلُ بِهِ الْعَبْدُ النَّارَ؟ قَالَ: مَنْ أَكَلَ مِنْ مَالِ الْيَتِيمِ دِرْهَمًا، وَنَحْنُ الْيَتِيمُ. (١) ٢٥٠٥. رسول الله صلى الله عليه وآله (مِنْ وَصِيَّتِهِ لِعَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ) الفقه المنسوب إلى الإمام الرضا عليه السلام: أروى عن العالم عليه السلام أَنَّهُ قَالَ: مَنْ أَكَلَ مِنْ مَالِ الْيَتِيمِ دِرْهَمًا وَاجْتَدَا ظُلْمًا مِنْ غَيْرِ حَقِّ خَلْدَهُ اللَّهُ فِي النَّارِ. (٢) ١٠ / ٣٣٤ أَكَلَ مَالِ الْحَرَامِ الْكِتَابُ «يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبُطْلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِّنْكُمْ وَلَمَّا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا * وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصَلِّيهِ نَارًا وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا». (٣)

«يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْأَخْيَارِ وَالرُّهْيَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبُطْلِ وَيَصِيدُونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْتُمُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَمَّا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ * يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَٰذَا مَا كَنْزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ». (٤)

-
- ١- كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ٢ ص ٤١ ح ١٦٥٠، كمال الدين: ج ٥٢٢ ح ٥٠، تفسير العياشي: ج ١ ص ٢٢٥ ح ٤٨، الفقه المنسوب للإمام الرضا عليه السلام: ص ٢٩٣ عن العالم عليه السلام، بحار الأنوار: ج ٧٥ ص ١٠ ح ٣٤.
 - ٢- الفقه المنسوب للإمام الرضا عليه السلام: ص ٣٣٢، بحار الأنوار: ج ٧٥ ص ٥ ح ١٣.
 - ٣- النساء: ٢٩ و ٣٠.
 - ٤- التوبة: ٣٤ ٣٥.

۱۰ / ۳۴ خوردن مال حرام

۲۵۱۱. عنه صلى الله عليه و آله : كتاب من لا يحضره الفقيه به نقل از ابو بصير : به امام باقر عليه السلام گفتم : آقا به سلامت باد ! کمترین چیزی که خدا به سبب آن ، بنده را به آتش می برد ، چیست؟

فرمود: «[کار] کسی که يك درم از مال یتیم را بخورد، و [مقصود از] یتیم، ما [اهل بیت] هستیم». ۲۵۱۲. عنه صلى الله عليه و آله : الفقه المنسوب إلى الإمام الرضا عليه السلام : امام رضا عليه السلام فرمود : از عالم (امام کاظم) عليه السلام روایت می کنم که فرمود: «هر کس يك درهم از مال یتیم را به ستم و به ناحق بخورد، خداوند ، او را در آتش ، جاویدان خواهد ساخت». ۱۰ / ۳۴ خوردن مال حرام قرآن «ای کسانی که ایمان آورده اید ! اموال یکدیگر را به ناروا نخورید، مگر آن که داد و ستدی با رضایت یکدیگر ، میان شما انجام گرفته باشد . و خودتان را مکشید؛ زیرا خدا همواره با شما مهربان است ، و هر کس از روی تجاوز و ستم چنین کند، به زودی ، وی را درون آتشی می بریم . و این کار ، برای خدا آسان است».

«ای کسانی که ایمان آورده اید ! بسیاری از دانشمندان یهود و راهبان، اموال مردم را به ناروا می خورند و از راه خدا باز می دارند، و کسانی که زر و سیم را گنجینه می کنند و آن را در راه خدا هزینه نمی کنند ، ایشان را از عذابی دردناک خبر ده ، روزی که آن [گنجینه ها] را در آتش دوزخ بگدازند ، آن گاه پیشانی و پهلو و پشت آنان را با آنها داغ کنند و [گفته می شود] که : این است آنچه برای خود اندوختید . پس بچشید آنچه را می اندوختید!».

الحديث ٢٥١٩. عنه عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: مَنِ اكْتَسَبَ مَالًا مِنْ غَيْرِ حِلِّهِ كَانَ رَادَّهُ (١) إِلَى النَّارِ .
 (٢) ٢٥٢٠. تحف العقول: عنه صلى الله عليه وآله: مَنْ لَمْ يُبَالِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَ الْمَالَ، لَمْ يُبَالِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ أَيْنَ أَدْخَلَهُ النَّارَ .
 (٣) ٢٥٢١. الإمام علي عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: لَا يُعْجِبُكَ امْرُؤٌ أَصَابَ مَالًا مِنْ غَيْرِ حِلِّهِ، فَإِنْ أَنْفَقَ مِنْهُ لَمْ يُقْبَلْ مِنْهُ، وَمَا بَقِيَ كَانَ زَادَهُ إِلَى النَّارِ . (٤) ٢٥٢٢. الإمام زين العابدين عليه السلام (في ذكر أحوال أبيه ليلة عاشوراء) الإمام علي عليه السلام: إِنَّ أَعْظَمَ الْحَسَرَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَسْرَةُ رَجُلٍ كَسَبَ مَالًا فِي غَيْرِ طَاعَةِ اللَّهِ، فَوَرِثَهُ رَجُلٌ فَأَنْفَقَهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ، فَدَخَلَ بِهِ الْجَنَّةَ وَدَخَلَ الْأَوَّلُ بِهِ النَّارَ . (٥) ٢٥٢٣. الإمام الباقر عليه السلام (في وصيته عليه السلام لجابر بن يزيد) الأمامي للمفيد عن الحسن بن أبي الحسن البصري: لَمَّا قَدِمَ عَلَيْنَا أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ الْبَصْرَةَ ... دَخَلَ سَوْقَ الْبَصْرَةِ، فَتَنَظَرَ إِلَى النَّاسِ يَبِيعُونَ وَيَشْتَرُونَ، فَبَكَى عَلَيْهِ السَّلَامُ بُكَاءً شَدِيدًا، ثُمَّ قَالَ: يَا عَيْبِدُ الدُّنْيَا وَعُمَالِهَا! إِذَا كُنْتُمْ بِالنَّهَارِ تَحْلِفُونَ، وَبِاللَّيْلِ فِي فُرْشِكُمْ تَتَامُونَ، وَفِي خِلَالِ ذَلِكَ عَنِ الْآخِرَةِ تَعْفَلُونَ، فَمَتَى تُحْرَزُونَ الزَّادَ، وَتَفَكَّرُونَ فِي الْمَعَادِ؟! .

فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! إِنَّهُ لَا بُدَّ لَنَا مِنَ الْمَعَاشِ، فَكَيْفَ نَصْنَعُ؟

فَقَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِنَّ طَلَبَ الْمَعَاشِ مِنْ حِلِّهِ لَا يَشْغَلُ عَنِ عَمَلِ الْآخِرَةِ،

فَإِنْ قُلْتَ: «لَا بُدَّ لَنَا مِنَ الْإِحْتِكَارِ» لَمْ تَكُنْ مَعْدُورًا .

فَوَلَّى الرَّجُلُ بَاكِيًا، فَقَالَ لَهُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَقْبِلْ عَلَيَّ أزدِكَ بَيَانًا، فَعَادَ الرَّجُلُ إِلَيْهِ، فَقَالَ لَهُ:

إِعْلَمْ يَا عَبْدَ اللَّهِ أَنَّ كُلَّ عَامِلٍ فِي الدُّنْيَا لِلْآخِرَةِ لَا بُدَّ أَنْ يُوفَى أَجْرَ عَمَلِهِ فِي الْآخِرَةِ، وَكُلَّ عَامِلٍ دُنْيَا (٦) لِلدُّنْيَا عَمَلَتْهُ فِي الْآخِرَةِ نَارٌ جَهَنَّمَ . ثُمَّ تَلَا- أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَوْلَهُ تَعَالَى: «فَأَمَّا مَنْ طَغَى * وَءَاثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا * فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَى» (٧) .

(٨) .

١- كذا في الطبعة المعتمدة للمصدر، وفي بحار الأنوار ومستدرک الوسائل (ج ١٣ ص ٦٧) كلاهما نقلًا عن المصدر: «كان زاده»، وفي المستدرک أيضا (ج ١٣ ص ٢٢): «كان رائده»، وكلاهما محتمل .

٢- الاختصاص: ص ٢٤٩، بحار الأنوار: ج ١٠٣ ص ١٠ ح ٤٥ .

٣- مكارم الأخلاق: ج ٢ ص ٣٧٥ ح ٢٦٦١، تنبيه الخواطر: ج ٢ ص ٦٢، أعلام الدين: ص ١٩٩ كلها عن أبي ذر، عدّه الداعي: ص ٧٣، بحار الأنوار: ج ٧٧ ص ٨٦ ح ٣ .

٤- الأصول السّیّته عشر: ص ١٥٨ عن أبي عبيده عن الإمام الباقر عليه السلام، مستدرک الوسائل: ج ١٣ ص ٦٨ ح ١٤٧٧٠؛ المعجم الكبير: ج ١٠ ص ١٠٧ ح ١٠١١١، حليه الأولياء: ج ٦ ص ٢٩٥ كلاهما عن عبد الله بن مسعود نحوه .

٥- نهج البلاغه: الحكمة ٤٢٩، روضه الواعظين: ص ٥٤٦، بحار الأنوار: ج ١٠٣ ص ١٢ ح ٥٧ .

٦- في المصدر: «دينا»، والتصويب من بحار الأنوار .

٧- النازعات: ٣٧ ٣٩ .

٨- الأمل للمفید : ص ١١٩ ح ٣ ، بحار الأنوار : ج ١٠٣ ص ٣٢ ح ٦٠ .

حدیث ۲۵۲۵. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس مالی را از غیر حلال به دست آورد، آن مال توشه او به سوی آتش خواهد بود. ۲۵۲۶. عنه علیه السلام (مِنْ وَصِيَّتِهِ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُنْدَبٍ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس باکی نداشته باشد که از چه راهی مال و ثروت به دست می آورد، خداوند عز و جل هم باکی ندارد که از چه راهی او را به آتش ببرد. ۲۵۲۷. الإمام الصادق علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: مردی که از ناروا به مال و ثروتی دست یافته است، تو را به تحسین و انداختن؛ زیرا اگر از آن مال چیزی انفاق کند، از او پذیرفته نمی شود، و آنچه هم باقی بماند، ره توشه او به سوی آتش خواهد بود. ۲۵۲۸. الإمام العسکری علیه السلام (مِنْ دُعَائِهِ فِي الصَّبَاحِ) امام علی علیه السلام: سخت ترین افسوس ها در روز رستاخیز، افسوس مردی است که مالی را به ناروا و در غیر طاعت خدا گرد آورده باشد و آن مال، به مردی به ارث رسیده که او آن را در راه طاعت خداوند سبحان خرج کرده باشد و بدان سبب، به بهشت برود و آن اولی به سبب همان مال، به دوزخ برود. ۲۵۲۹. السنن الکبری عن أبي هريره: الأملی، مفید به نقل از حسن بصری: چون امیر مؤمنان علی علیه السلام به بصره آمد، ... در بازار بصره به مردمی که سرگرم خرید و فروش بودند، نگاهی کرد و سخت گریست. آن گاه فرمود: «ای بردگان دنیا و کارگران اهل دنیا! اگر روز را به سوگند خوردن می گذرانید و شب را به آرمیدن در بسترهایتان، و در این میان، از آخرت غافلید، پس کی توشه [ی آخرت] فراهم می آورید و در کار معاد می اندیشید؟!» .

مردی به ایشان گفت: ای امیر مؤمنان! ناچاریم برای گذران زندگی، بکوشیم. پس چه کنیم؟

امیر مؤمنان علیه السلام فرمود: «کسب درآمد از راه حلالش، مانع کار آخرت نیست؛

اما اگر بگویی: چاره ای از احتکار نداریم، عذرت پذیرفته نیست» .

آن مرد، گریه کنان باز گشت. امیر مؤمنان علیه السلام به او فرمود: «به سوی من باز گرد تا برایت بیشتر توضیح دهم» .

مرد بر گشت و امام علیه السلام به او فرمود: «بدان ای بنده خدا که هر کس در دنیا برای آخرت کار کند، بی گمان، مزد کارش را در آخرت به طور کامل دریافت می کند؛ ولی هر کس که در دنیا برای دنیا کار کند، مزد کارش در آخرت، آتش جهنم است» .

امیر مؤمنان علیه السلام سپس این سخن خدای متعال را تلاوت فرمود: «پس هر که طغیان کرد و زندگی این جهانی را برگزید، همانا جهنم، جایگاه اوست» . .

٢٥٣٠. صحيح البخارى عن عائشه : الإمام الصادق عليه السلام : مَنْ أَكَلَ مَالَ أَخِيهِ ظُلْمًا وَلَمْ يَرُدَّهُ إِلَيْهِ أَكَلَ حَيْدَوَةً مِنَ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ . (١) ٢٥٣١. صحيح مسلم عن عائشه : الإمام الرضا عليه السلام : تَمَنُّ الْكَلْبِ سِيحَتْ (٢) ، وَالسُّحْتُ فِي النَّارِ . (٣) ١٠ / ٣٥ أَكَلَ الرَّبَّ الْكِتَابَ «وَأَحْيَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ» . (٤)

-
- ١- الكافي : ج ٢ ص ٣٣٣ ح ١٥ عن أبى بصير ، ثواب الأعمال : ص ٣٢٢ ح ٨ عن فضيل بن يسار ، بحار الأنوار : ج ٧٥ ص ٣١٣ ح ٢٤ .
 - ٢- السُّحْتُ : الْحَرَامُ الَّذِي لَا يَحِلُّ كَسْبُهُ (النهاية : ج ٢ ص ٣٤٥ «سحت»).
 - ٣- الكافي : ج ٥ ص ١٢٠ ح ٤ ، تهذيب الأحكام : ج ٦ ص ٣٥٧ ح ١٠١٩ ، تفسير العياشى : ج ١ ص ٣٢١ ح ١١١ كلها عن الحسن بن على الوشاء ، بحار الأنوار : ج ١٠٣ ص ٥٣ ح ١٨ .
 - ٤- البقره : ٢٧٥ .

۱۰ / ۳۵ خوردن ربا

۲۵۳۶. عنه صلی الله علیه و آله : امام صادق علیه السلام : هر کس مال برادر [دینی] خود را به ستم بخورد و به او باز نگرداند، در روز قیامت ، اخگری از آتش خواهد خورد . ۲۵۳۷. السنن الکبری عن حذیفه بن الیمان : امام رضا علیه السلام : پول [خرید و فروش] سگ ، حرام است ، و حرام ، در آتش است . ۱۰ / ۳۵ خوردن ربا قرآن «خدا داد و ستد را حلال و ربا را حرام گردانیده است . پس هر که اندرزی از جانب پروردگارش به او رسید و [از رباخواری] باز ایستاد ، آنچه گذشته ، از آن اوست و کارش به خدا واگذار می شود ؛ ولی کسانی که [به رباخواری] باز گردند ، آنان اهل آتش اند و در آن ماندگار خواهند بود» .

الحديث ٢٥٤٣. عنه صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : مَنْ أَكَلَ الرَّبَا مَلَأَ اللَّهُ بَطْنَهُ مِنْ نَارٍ جَهَنَّمَ بِقَدْرِ مَا أَكَلَ ، وَإِنْ اكَتَسَبَ مِنْهُ مَالًا - لَا يَقْبَلُ اللَّهُ تَعَالَى مِنْهُ شَيْئًا مِنْ عَمَلِهِ ، وَلَمْ يَزَلْ فِي لَعْنَةِ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ مَا كَانَ عِنْدَهُ مِنْهُ قِيرَاطٌ .
 (١) ٢٥٤٤. عنه صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : أْتَيْتُ لَيْلَةَ أُسْرِي بِي عَلَى قَوْمٍ بُطُونُهُمْ كَالثَّبُوتِ ، فِيهَا الْحَيَاتُ تُرَى مِنْ خَارِجِ بُطُونِهِمْ ، فَقُلْتُ : مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جَبْرَائِيلُ؟ قَالَ : هَؤُلَاءِ أَكَلَهُ الرَّبَا . (٢) ٢٥٤٥. سنن ابن ماجه عن عائشه : عنه صلى الله عليه وآله في حديث المعراج : ثُمَّ مَضَيْتُ فَإِذَا أَنَا بِأَقْوَامٍ يُرِيدُ أَحَدُهُمْ أَنْ يَقُومَ فَلَا يَقْدِرُ مِنْ عِظَمِ بَطْنِهِ ، فَقُلْتُ : مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جَبْرَائِيلُ؟ قَالَ : هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرَّبَا ؛ لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ، فَإِذَا هُمْ مِثْلُ آلِ فِرْعَوْنَ يُعْرَضُونَ عَلَى النَّارِ غُدُوقًا وَعَشِيًّا ، يَقُولُونَ : رَبَّنَا مَتَى تَقُومُ السَّاعَةُ؟! (٣) ٢٥٤٦. رسول الله صلى الله عليه وآله : الإمام الصادق عليه السلام : إِنَّ التَّوْبَةَ مُطَهَّرَةٌ مَنْ دَنَسَ الْخَطِيئَةَ ، قَالَ : « يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ » إِلَى قَوْلِهِ «لَا تُظْلَمُونَ» ، فَهَذَا مَا دَعَا اللَّهُ إِلَيْهِ عِبَادَهُ مِنَ التَّوْبَةِ ، وَوَعَدَ عَلَيْهَا مِنَ تَوَابِهِ ، فَمَنْ خَالَفَ مَا أَمَرَهُ اللَّهُ بِهِ مِنَ التَّوْبَةِ سَخَطَ اللَّهُ عَلَيْهِ ، وَكَانَتْ النَّارُ أَوْلَى بِهِ وَأَحَقُّ . (٤) .

- ١- ثواب الأعمال : ص ٣٣٦ ح ١ عن أبي هريره وابن عباس ، أعلام الدين : ص ٤١٦ عن ابن عباس ، جامع الأخبار : ص ٤٠٦ ح ١١٢١ نحوه ، بحار الأنوار : ج ٧٩ ص ٣٦٤ ح ٣٠ .
- ٢- سنن ابن ماجه : ج ٢ ص ٧٦٣ ح ٢٢٧٣ ، مسند ابن حنبل : ج ٣ ص ٢٦٩ ح ٨٦٤٨ و ص ٢٨٩ ح ٨٧٦٥ ، المصنّف لابن أبي شيبه : ج ٨ ص ٤٤٦ ح ٥ ، الفردوس : ج ٢ ص ٢٥٤ ح ٣١٨٤ ، كنز العمال : ج ٤ ص ١٠٧ ح ٩٧٦٦ ؛ مجمع البيان : ج ٢ ص ٦٦٩ ، كلّها عن أبي هريره نحوه .
- ٣- تفسير القمّي : ج ٢ ص ٧ و ج ١ ص ٩٣ وليس فيه ذيله من «فاذا هم مثل آل فرعون . . .» و كلاهما عن هشام بن الحكم عن الإمام الصادق عليه السلام ، مجمع البيان : ج ٢ ص ٦٦٩ عن الإمام الصادق عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٦ ص ٢٤٠ ح ٥٩ .
- ٤- تفسير العياشي : ج ١ ص ١٥٣ ح ٥١٢ عن أبي عمرو الزبيرى ، بحار الأنوار : ج ١٠٣ ص ١٢٣ ح ٤١ .

حدیث ۲۵۴۸. الإمام علیّ علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس ربا خورد، خداوند به همان اندازه که [ربا] خورده است، شکم او را از آتش جهنّم پر می کند، و اگر از آن [ربا] مالی کسب کند، خداوند بزرگ، هیچ عملی را از او نمی پذیرد و تا زمانی که قیراطی از آن در نزد او باشد، پیوسته در لعنت خدا و فرشتگان خواهد بود. ۲۵۴۹. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: شبی که در آسمان سیر داده شدم، بر عده ای گذشتم که شکم هایشان چون خانه ها [بر آمده] بود و درونشان مارهایی بودند که از بیرون شکم هایشان دیده می شدند. گفتم: اینها چه کسانی هستند، ای جبرئیل؟

گفت: ایشان رباخواران اند. ۲۵۵۰. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در حدیث معراج: سپس به راه خود ادامه دادم و به مردمانی رسیدم که هر یک از آنها که می خواست از جایش بلند شود، از بس شکمش بزرگ بود، نمی توانست. گفتم: اینان چه کسانی هستند، ای جبرئیل؟

گفت: اینان کسانی هستند که ربا می خورند. از جای خود بر نمی خیزند، مگر همانند برخاستن کسی که شیطان بر اثر تماس، آشفته سرش کرده است. اینان همچون فرعونیان، هر بام و شام، بر آتش عرضه می شوند و [از شدت عذابی که می کشند]، می گویند: پروردگارا! [پس] کی قیامت برپا می شود؟ ۲۵۵۱. عنه علیه السلام (فی ذکرِ أحوالِ أهلِ الدُّنیا فی الآخِرَه) امام صادق علیه السلام: توبه، پاک کننده آلودگی گناه است. [خداوند] فرموده است: «ای کسانی که ایمان آورده اید! از خدا بترسید، اگر مؤمنید و آنچه از ربا باقی مانده است، وا گذارید... نه ستم می بینید». در این جا خداوند، بندگانش را به توبه فرا خوانده و به آن، وعده پاداش داده است. بنا بر این، هر کس که از فرمان خدا به توبه، سرپیچی کند، خداوند بر او خشم می گیرد و آتش به او سزاوارتر

و شایسته تر خواهد بود..

٢٥٥٢. رسول الله صلى الله عليه وآله : سعد السعود فيما أوحى الله تبارك وتعالى إلى داوود عليه السلام : بَنَى آدَمَ! لَا تَسْتَخِفُّوا بِحَقِّي فَاسْتَخِفَّ بِحَقِّكُمْ فِي النَّارِ ، إِنَّ أَكْلَهُ الرَّبَا تُقَطِّعُ (١) أَمْعَاؤُهُمْ وَأَكْبَادُهُمْ . (٢) / ١٠ / ٣٦ الفِرَارُ مِنَ الزَّحْفِ الْكِتَابِ «وَمَنْ يُؤَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبْرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّرًا إِلَىٰ فِتْنَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ» . (٣)

الحديث ٢٥٥٨. عنه عليه السلام : الإمام علي عليه السلام : اسْتَحْيُوا مِنَ الْفَرِّ! فَإِنَّهُ عَارٌ فِي الْأَعْقَابِ ، وَنَارٌ يَوْمَ الْحِسَابِ . (٤) / ١٠ / ٣٧ تَرْكُ الصَّلَاةِ الْكِتَابِ «مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ * قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ» . (٥)

١- في الطبعة المعتمده : «يقطع» ، والتصويب من بحار الأنوار .

٢- سعد السعود : ص ٥٠ ، بحار الأنوار : ج ١٤ ص ٤٧ .

٣- الأنفال : ١٦ .

٤- نهج البلاغه : الخطبه ٦٦ ، خصائص الأئمه عليهم السلام : ص ٧٦ ، بشاره المصطفى : ص ١٤١ كلاهما عن ابن عباس ، بحار الأنوار : ج ٣٢ ص ٦٠٥ ح ٤٧٨ ؛ مروج الذهب : ج ٢ ص ٣٨٩ وفيه «استقبحوا» بدل «استحيوا» ، تاريخ دمشق : ج ٤٢ ص ٤٦٠ كلاهما عن ابن عباس ، كنز العمال : ج ١١ ص ٣٤٧ ح ٣١٧٠٥ .

٥- المدثر : ٤٢ و ٤٣ .

۱۰ / ۳۶ گریختن از میدان جهاد

۱۰ / ۳۷ ترک نماز

۲۵۶۳. حیاة الحیوان عن وهیب بن الورد : سعد السعود : خداوند تبارک و تعالیٰ به داوود علیه السلام وحی فرمود : «ای فرزندان آدم! حقّ مرا خوار ندارید که [در این صورت ،] من نیز شما را در آتش ، خوار می دارم. رباخواران ، روده ها و جگرهایشان تکه تکه می شود». ۱۰ / ۳۶ گریختن از میدان جهاد قرآن «و هر که در آن هنگام [نبرد] به آنان پشت کند مگر کسی که هدفش کناره گیری برای نبردی [مجدّد] یا پیوستن به جمعی [دیگر از همزمانش] باشد قطعاً گرفتار خشم خدا خواهد شد و جایگاهش دوزخ خواهد بود ، و چه بد سرانجامی است!».

حدیث ۲۵۶۹. الإمام علیّ علیه السلام : امام علی علیه السلام : از گریختن ، شرم بدارید؛ زیرا این کار ، مایه ننگ برای فرزندان شما و آتش در روز حسابرسی است. ۱۰ / ۳۷ ترک نماز قرآن «چه چیزی شما را به دوزخ آورد؟ می گویند: از نماز گزاران نبودیم».

الحديث ٢٥٧٥. عنه صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : لا تُضَيِّعُوا صِيْلَاتِكُمْ ؛ فَإِنَّ مَنْ ضَيَّعَ صِيْلَاتَهُ حُشِرَ مَعَ قَارُونَ وَهَامَانَ ، وَكَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُدْخِلَهُ النَّارَ مَعَ الْمُنَافِقِينَ ، فَالْوَيْلُ لِمَنْ لَمْ يُحَافِظْ عَلَى صِيْلَاتِهِ ! (١) ٢٥٧٦. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام على عليه السلام : تَعَاهِدُوا الصَّلَاةَ ، وَحَافِظُوا عَلَيْهَا ، وَاسْتَكْثِرُوا مِنْهَا ، وَتَقَرَّبُوا بِهَا ، فَإِنَّهَا كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا ، وَقَدْ عَلِمَ ذَلِكَ الْكُفَّارُ حِينَ سُئِلُوا : «مَا سَيَلَكُمُ فِي سَيَقَرٍ * قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ» . (٢) ١٠ / ٣٨ اتِّبَاعِ الشَّهَوَاتِ الْكُتَابِ «فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَاتِ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا» . (٣)

«فَلَا يَصُدُّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَزِدِي» . (٤)

«يَدَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَ لَا تَتَّبِعِ الْهَوَى فَيُضِلَّكَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ» . (٥)

١- . عيون أخبار الرضا عليه السلام : ج ٢ ص ٣١ ح ٤٦ ، صحيفه الإمام الرضا عليه السلام : ص ١٥٢ ح ٩١ كلاهما عن أحمد بن عامر الطائي عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام ، جامع الأخبار : ص ١٨٦ ح ٤٥٩ كلاهما نحوه ، بحار الأنوار : ج ٨٢ ص ٢٠٢ ح ٢ .

٢- . الكافي : ج ٥ ص ٣٦ ح ١ عن عقيل الخزاعي ، نهج البلاغه : الخطبه ١٩٩ نحوه ، بحار الأنوار : ج ٣٣ ص ٤٤٦ ح ٦٥٩ .

٣- . مريم : ٥٩ .

٤- . طه : ١٦ .

٥- . ص : ٢٦ .

حدیث ۲۵۸۴. عنه صلی الله علیه و آله (فی تفسیرِ قَوْلِهِ تَعَالَى : {Q} «مَا يَلْفُظُ») پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : نمازتان را فرو مگذارید که هر کس نمازش را فرو گذارد ، با قارون و هامان محشور می شود و بر خداست که او را با منافقان ، وارد آتش کند . پس وای بر آن کس که از نمازش مراقبت نکند! ۲۵۸۵. الإمام الصادق علیه السلام : امام علی علیه السلام : به نماز اهتمام بورزید و بر آن مواظبت کنید، و بسیار نماز بگذارید و با آن خود را به خدا نزدیک سازید . نماز در اوقاتی معین ، بر مؤمنان واجب گشته است . کافران نیز این را می دانسته اند؛ زیرا هنگامی که از آنان سؤال می شود: «چه چیزی شما را به دوزخ آورد؟» ، می گویند: از نماز گزاران نبودیم» . ۱۰ / ۳۸ هوسرانیقرآن «آن گاه، پس از آنان جانشینانی به جای ماندند که نماز را تباہ ساختند و از هوس ها پیروی کردند، و به زودی ، [سزای] گم راهی خود را خواهند دید».

«پس هرگز نباید کسی که به آن (قیامت) ایمان ندارد و از هوای خویش پیروی کرده است ، تو را از [ایمان به] آن باز دارد ، که هلاک خواهی شد».

«ای داوود! ما تو را در زمین ، جانشین گردانیدیم . پس میان مردم به حق داوری کن و از هوس ، پیروی مکن که تو را از راه خدا به در می کند. در حقیقت ، کسانی که از راه خدا به در می روند ، به سزای آن که روز حساب را فراموش کرده اند، عذابی سخت خواهند داشت».

الحديث ٢٥٩٣. عنه صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : أَحْذَرِ الْهَوَى ؛ فَإِنَّهُ قَاتِلُ الْأَشْقِيَاءِ إِلَى النَّارِ .
 (١) ٢٥٩٤. عنه صلى الله عليه وآله : عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْجَنَّةَ قَالَ لِجِبْرِيلَ : اذْهَبْ فَانظُرْ إِلَيْهَا ، فَذَهَبَ فَانظَرَ
 إِلَيْهَا ، ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ : أَيُّ رَبِّ ، وَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا ! ثُمَّ حَفَّهَا بِالْمَكَارِهِ ثُمَّ قَالَ : يَا جِبْرِيلُ ! اذْهَبْ فَانظُرْ إِلَيْهَا .
 فَذَهَبَ فَانظَرَ إِلَيْهَا ، ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ : أَيُّ رَبِّ ، وَعِزَّتِكَ لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ لَا يَدْخُلَهَا أَحَدٌ !

فَلَمَّا خَلَقَ اللَّهُ النَّارَ قَالَ : يَا جِبْرِيلُ ! اذْهَبْ فَانظُرْ إِلَيْهَا . فَذَهَبَ فَانظَرَ إِلَيْهَا ، ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ : أَيُّ رَبِّ ، وَعِزَّتِكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ
 فَيَدْخُلُهَا ! فَحَفَّهَا بِالشَّهَوَاتِ ، ثُمَّ قَالَ : يَا جِبْرِيلُ ! اذْهَبْ فَانظُرْ إِلَيْهَا . فَذَهَبَ فَانظَرَ إِلَيْهَا ، ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ : أَيُّ رَبِّ ، وَعِزَّتِكَ لَقَدْ
 خَشِيتُ أَنْ لَا يَبْقَى أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا ! (٢) ٢٥٩٥. عنه صلى الله عليه وآله : عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : أَكْثَرُ مَا تَلَجُّجُ بِهِ أُمَّتِي النَّارَ
 الْأَجْوَفَانِ : الْبَطْنُ وَالْفَرْجُ . (٣) ٢٥٩٦. الإمام الباقر عليه السلام : عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَنْ قَبَلَ غُلَامًا مِنْ شَهْوَةِ الْجَمَةِ اللَّهُ يَوْمَ
 الْقِيَامَةِ يُلْجِمُ مِنَ النَّارِ . (٤) .

- ١- تاريخ أصبهان : ج ٢ ص ٣٣٢ ح ١٨٧٤ ، تاريخ دمشق : ج ٥٨ ص ٤١٠ ح ١٢١٧٩ كلاهما عن عبيد بن صخر ، كنز العمال : ج ١٠ ص ٥٩٥ ح ٣٠٢٩٢ ؛ بحار الأنوار : ج ٢١ ص ٤٠٨ .
- ٢- سنن أبي داود : ج ٤ ص ٢٣٦ ح ٤٧٤٤ ، مسند ابن حنبل : ج ٣ ص ٢٧١ ح ٨٦٥٦ ، المستدرک علی الصحیحین : ج ١ ص ٧٩ ح ٧٢ كلها عن أبي هريره ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٤٥ ح ٣٩٥٦٣ .
- ٣- الكافي : ج ٢ ص ٧٩ ح ٥ عن السكوني عن الإمام الصادق عليه السلام ، صحيفه الإمام الرضا عليه السلام : ص ٢٣٠ ح ١٢٣ عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله ، مكارم الأخلاق : ج ١ ص ٣٢٠ ح ١٠٢٧ ، الخصال : ص ٧٨ ح ١٢٦ عن أبي هريره وفيه «أول» بدل «أكثر» و«الفم» بدل «البطن» ، بحار الأنوار : ج ٧١ ص ٢٦٩ ح ٥ ؛ سنن الترمذی : ج ٤ ص ٣٦٣ ح ٢٠٠٤ ، سنن ابن ماجه : ج ٢ ص ١٤١٨ ح ٤٢٤٦ ، مسند ابن حنبل : ج ٣ ص ١٤٣ ح ٧٩١٢ ، كنز العمالي : ج ١٦ ص ١٠٣ ح ٤٤٠٧١ وفيها «الفم» بدل «البطن» وكلها عن أبي هريره .
- ٤- الكافي : ج ٥ ص ٥٤٨ ح ١٠ عن طلحه بن زيد عن الإمام الصادق عليه السلام ، مكارم الأخلاق : ج ١ ص ٥٠٨ ح ١٧٦٨ ، إرشاد القلوب : ص ١٩٠ ، عوالي اللآلي : ج ١ ص ٢٦٠ ح ٣٧ كلاهما نحوه ، بحار الأنوار : ج ٧٩ ص ٧٢ ح ٢٧ .

حدیث ۲۵۹۸. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: از هوس بپرهیز؛ زیرا هوس، راهبر تیره بختان به سوی آتش است. ۲۵۹۹. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: چون خدا بهشت را آفرید، به جبرئیل علیه السلام فرمود: «برو آن را تماشا کن».

جبرئیل علیه السلام رفت و تماشایش کرد. سپس آمد و گفت: ای پروردگار من! به عزّت سوگند که هر کس وصف آن را بشنود، [کاری می کند تا] وارد آن شود!

پس خدا آن را به ناملایمات و ناخوشی ها در هم پیچید. سپس فرمود: «ای جبرئیل! [حالا] برو آن را تماشا کن».

جبرئیل علیه السلام رفت و بدان نگریست. آن گاه، آمد و گفت: ای پروردگار من! به عزّت سوگند که می ترسم هیچ کس نتواند وارد آن شود!

نیز هنگامی که خدا آتش را آفرید، فرمود: «ای جبرئیل! برو آن را تماشا کن».

جبرئیل علیه السلام رفت و تماشایش کرد. سپس آمد و گفت: ای پروردگار من! به عزّت سوگند که هر کس وصف آن را بشنود، [کاری می کند که] وارد آن نشود!

پس خدا آن را به خواهش ها در میان گرفت. سپس فرمود: «ای جبرئیل! [حالا] برو و آن را تماشا کن».

جبرئیل علیه السلام رفت و بدان نگریست. آن گاه، آمد و گفت: ای پروردگار من! به عزّت سوگند که می ترسم هیچ کس نماند، مگر این که وارد آن شود! ۲۶۰۰. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: بیشترین چیزی که امت من به سبب آن به دوزخ می روند، دو [عضو] میان تهی است: شکم و فرج. ۲۶۰۱. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس پسری را از روی شهوت ببوسد، در روز قیامت، خدا لگامی از آتش بر او می زند.

٢٦٠٢. عنه عليه السلام : الإمام عليّ عليه السلام : الهوى يقود إلى النار . (١) ٢٦٠٣. عنه عليه السلام : عنه عليه السلام : التاجون من النار قليل ؛ لعنّبه الهوى والضلال . (٢) ٢٦٠٤. الإمام الباقر عليه السلام : الإمام الكاظم عليه السلام لهشام بن الحكم يا هشام ، رحم الله من استحيا من الله حقّ الحياء ؛ فحفظ الرأس وما حوى ، والبطن وما وعى ، وذكر الموت والبلوى ، وعلم أنّ الجنّة محفوفة بالمكاره والنار محفوفة بالشّهوات . (٣) راجع : ج ١ ص ٣٧٢ (القسم الأول : الجنه / الفصل السابع : مبادئ دخول الجنه / تجشم المكاره) .

١٠ / ٣٩ كتمان العلم النافع الكتاب «إنّ الذين يكتُمون ما أنزل الله من الكتاب يشترون به ثمناً قليلاً أولئك ما يأكلون في بطونهم إلاّ النار ولا يكلمهم الله يوم القيمة ولا يزكيهم ولا لهم عذاب أليم * أولئك الذين اشتروا الضلالة بالهدى والعذاب بالمغفرة فما أصبرهم على النار» . (٤)

«إنّ الذين يكتُمون ما أنزلنا من البينّة والهدى من بعد ما بيّنه للناس في الكتاب أولئك يلعنهم الله و يلعنهم اللعنون» . (٥)

«وإذ أخذ الله ميثق الذين أوتوا الكتاب لتبيننه للناس ولما تكتمونه فتيدوه وراء ظهورهم واشتروا به ثمناً قليلاً- فبئس ما يشترون» . (٦)

١- .تحف العقول : ص ١٥١ ، بحار الأنوار : ج ٧٧ ص ٢٩١ ح ٢ .

٢- .غرر الحكم : ح ١٧٢٠ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٥٢ ح ١٣٤٩ .

٣- .تحف العقول : ص ٣٩٠ ، بحار الأنوار : ج ١ ص ١٤٢ ح ٣٠ .

٤- .البقره : ١٧٤ و ١٧٥ .

٥- .البقره : ١٥٩ .

٦- .آل عمران : ١٨٧ .

۲۶۱۲. عنه صلى الله عليه و آله : امام على عليه السلام : هوس، به سوى آتش می کشاند. ۲۶۱۳. الإمام على عليه السلام : امام على عليه السلام : از آتش رهیدگان ، اندک اند؛ زیرا هوس و گم راهی ، [بر مردمان]چیره است. ۲۶۱۴. عنه عليه السلام : امام كاظم عليه السلام به هشام بن حكيم : ای هشام! رحمت خدا بر آن که از خدا چنان که باید ، شرم کند و سر و آنچه را که سر در خود دارد، و شکم و آنچه را که شکم در خود جای می دهد ، نگهداری کند [تا از بداندیشی و حرامخواری ، دور بماند] او به یاد مردن و پوسیده شدن باشد، و بداند که بهشت را ناخوشایندها در بر گرفته اند و آتش را هوس ها !

ر . ک : ج ۱ ص ۳۷۳ (بخش یکم : بهشت / فصل هفتم : عوامل بهشتی شدن / تحویل ناملايمات). ۱۰ / ۳۹ پنهان داشتن دانش سودمند قرآن «کسانی که آنچه از کتاب را که خداوند نازل کرده ، پنهان می دارند و بدان ، بهای ناچیزی به دست می آورند، آنان ، جز آتش در شکم های خویش ، فرو نمی برند و خداوند روز قیامت ، با ایشان سخن نخواهد گفت و پاکشان نخواهد کرد و عذابی دردناک خواهند داشت. آنان ، همان کسانی هستند که گم راهی را به [بهای] هدایت ، و عذاب را به ازای آموزش خریده اند . پس به راستی چه اندازه باید بر آتش ، شکیا باشند!».

«کسانی که نشانه های روشن [ما] را و ره نمودی را که فرو فرستاده ایم، بعد از آن که آن را برای مردم در کتاب توضیح داده ایم، نهفته می دارند، خداوند ، آنان را لعنت می کند و لعنت کنندگان نیز لعنتشان می کنند».

«و [یاد کن] هنگامی را که خداوند ، از کسانی که به آنان کتاب داده شده، پیمان گرفت که : «حتما باید آن را برای مردم ، بیان نمایید و آن را کتمان نکنید» . پس آن پیمان را پشت سر خود انداختند و در برابر آن، بهایی ناچیز به دست آوردند ؛ و چه بد معامله ای کردند!» .

الحديث ٢٦٢٢. الفرج بعد الشدة: رسول الله صلى الله عليه وآله: مَنْ كَتَمَ عِلْمًا مِمَّا يَنْفَعُ اللَّهَ بِهِ فِي أَمْرِ النَّاسِ ، أَمْرٍ دِينٍ ، (١)
 أَلَجَمَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنَ النَّارِ . (٢) ٢٦٢٣. رسول الله صلى الله عليه وآله: عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَنْ سُرِّئِلَ عَنْ عِلْمٍ
 فَكَتَمَهُ ، أَلَجَمَهُ اللَّهُ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ . (٣) ٢٦٢٤. عنه صلى الله عليه وآله: عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَنْ سُرِّئِلَ عَنْ عِلْمٍ
 فَكَتَمَهُ حَيْثُ يَجِبُ إِظْهَارُهُ وَيَزُولُ عَنْهُ التَّقِيَّةُ ، جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلْجَمًا بِلِجَامٍ مِنَ النَّارِ . (٤) ٢٦٢٥. الإمام علي عليه السلام: عَنْهُ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَنْ كَتَمَ عِلْمًا يَعْلَمُهُ ، جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلْجَمًا بِلِجَامٍ مِنَ النَّارِ . (٥) ٢٦٢٦. عنه عليه السلام: عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ :
 مَنْ كَتَمَ عِلْمًا عَلَّمَهُ اللَّهُ ، أَوْ أَخَذَ عَلَيْهِ أَجْرًا ، جِيَءَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلْجَمًا بِلِجَامٍ مِنَ النَّارِ . (٦) ٢٦٢٧. عنه عليه السلام (لِكُمَيْلِ بْنِ زِيَادٍ
) عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَا مِنْ رَجُلٍ يَحْفَظُ عِلْمًا فَيَكْتُمُهُ ، إِلَّا أُتِيَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلْجَمًا بِلِجَامٍ مِنَ النَّارِ . (٧) .

- ١- . كذا في المصدر ، وفي كثر العَمَالِ نقلاً عن المصدر : «ينفع الله به الناس في أمر الدين» ، والظاهر أنه الصواب .
- ٢- . سنن ابن ماجه : ج ١ ص ٩٧ ح ٢٦٥ عن أبي سعيد الخدري ، المعجم الأوسط : ج ٥ ص ١٠٨ ح ٤٨١٥ عن أبي هريره ، تاريخ بغداد : ج ٦ ص ٧٧ عن عبد الله وكلاهما نحوه ، كثر العَمَالِ : ج ١٠ ص ٢١٦ ح ٢٩١٤٢ ؛ عوالي اللآلي : ج ١ ص ٧١ ح ٤٠ نحوه ، بحار الأنوار : ج ٢ ص ٧٨ ح ٦٦ .
- ٣- . سنن أبي داود : ج ٣ ص ٣٢١ ح ٣٦٥٨ ، المستدرک على الصحيحين : ج ١ ص ١٨٢ ح ٣٤٥ ، سنن ابن ماجه : ج ١ ص ٩٨ ح ٢٦٦ نحوه وكلها عن أبي هريره ، سنن أبي يعلى : ج ٣ ص ٩٥ ح ٢٥٧٨ عن ابن عباس ، المعجم الكبير : ج ١٠ ص ١٠٢ ح ١٠٠٨٩ عن عبد الله ، كثر العَمَالِ : ج ١٠ ص ٢١٦ ح ٢٩١٤٤ .
- ٤- . التفسير المنسوب إلى الإمام العسكري عليه السلام : ص ٤٠٢ ح ٢٧٣ عن الإمام علي عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ٢١٧ ح ١٢٠ .
- ٥- . مسند ابن حنبل : ج ٣ ص ٥٦٥ ح ١٠٤٩٢ و ص ٥٨٢ ح ١٠٦٠٢ كلاهما عن أبي هريره ، المعجم الكبير : ج ١١ ص ٥ ح ١٠٨٤٥ عن ابن عباس ، كثر العَمَالِ : ج ١٠ ص ٢١٧ ح ٢٩١٤٩ .
- ٦- . تاريخ أصبهان : ج ١ ص ١٥١ ح ١١٥ ، الفردوس : ج ٣ ص ٤٨٤ ح ٥٥٠١ كلاهما عن أنس ، كثر العَمَالِ : ج ١٠ ص ٢١٧ ح ٢٩١٥٠ .
- ٧- . سنن ابن ماجه : ج ١ ص ٩٦ ح ٢٦١ عن أبي هريره .

حدیث ۲۶۲۹. الإمام الباقر علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس دانشی را که خدا با آن در کار مردم، یعنی کار دین آنان، سود می بخشد، پنهان بدارد، خداوند در روز قیامت، لگامی از آتش بر او می زند. ۲۶۳۰. الإمام الصادق علیه السلام (لِسَيِّفِيَانِ الثَّوْرِيِّ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس در باره دانشی از او پرسند و او [آن را بداند، ولی] کتمان کند، خداوند در روز قیامت، لگامی از آتش بر او می زند. ۲۶۳۱. الكافي عن إبراهيم بن صالح، عن رجل من الجعفرين پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس در باره دانشی از او پرسیده شود و او آن را در جایی که باید اظهار کند و تقیه از او برداشته شده، پنهان بدارد، روز قیامت، در حالی می آید که لگامی از آتش بر او زده شده است. ۲۶۳۲. رسول الله صلی الله علیه و آله (فِي صَلَاةِ الْإِسْتِغْفَارِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس دانشی را بداند و کتمان کند، روز قیامت، در حالی که لگامی از آتش بر او زده شده است، وارد محشر می شود. ۲۶۳۳. الإمام الصادق علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس دانشی را که خدا به او آموخته است، کتمان کند [و به دیگران تعلیم ندهد] یا برای [تعلیم] آن مزد بگیرد، روز قیامت، او را در حالی می آورند که لگامی از آتش بر او زده شده است. ۲۶۳۴. الكافي عن إسماعيل بن سهل: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هیچ مردی نیست که دانشی را یاد بگیرد و آن را پوشیده بدارد [و تعلیم ندهد]، مگر آن که در روز رستاخیز، او را در حالی می آورند که با لگامی از آتش لگام زده شده است ..

١٠ / ١٤٠ الإفتاء بغير علم الكتاب «وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وُجُوهُهُم مُّسْوَدَّةٌ». (١)

«وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ». (٢)

«وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أُولَئِكَ يُعْرَضُونَ عَلَى رَبِّهِمْ وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى رَبِّهِمْ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ * الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ». (٣)

«آللهُ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ». (٤)

الحديث ٢٦٤٣. الكافي عن عمر بن أبي حسنه الجمال : رسول الله صلى الله عليه و آله : أجرؤكم على الفتيا أجرؤكم على النار .
(٥) ٢٦٤٤. ثواب الأعمال عن إسماعيل بن سهل : عنه صلى الله عليه و آله : إذا سُئِلْتَ عَنْ عِلْمٍ لَا تَعْلَمُهُ فَقُلْ : «لَا أَعْلَمُهُ» ؛ تَنْجُ مَنْ تَبِعْتَهُ ، وَلَا تُفْتِ النَّاسَ بِمَا لَا عِلْمَ لَكَ بِهِ ؛ تَنْجُ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ . (٦) ٢٦٤٥. الإمام الصادق عليه السلام : الإمام الباقر عليه السلام : مَنْ أَفْتَى النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى لَعْنَتُهُ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلَائِكَةُ الْعَذَابِ ، وَلِحَقِّهِ وَزُرَّ مَنْ عَمِلَ بِفُتْيَاهُ . (٧)

١- الزمر : ٦٠ .

٢- الأنعام : ٢١ .

٣- هود : ١٨ و ١٩ .

٤- يونس : ٥٩ .

٥- سنن الدارمي : ج ١ ص ٦٢ ح ١٥٧ عن عبيد الله بن أبي جعفر ، كنز العمال : ج ١٠ ص ١٨٤ ح ٢٨٩٦١ ؛ منيه المريد : ص ٢٨١ ، مصباح الشريعة : ص ٣٥٣ وفيه «على الله» بدل «على النار» ، بحار الأنوار : ج ٢ ص ١٢٠ ح ٣٤ .

٦- الأمالي للطوسي : ص ٥٢٧ ح ١١٦٢ ، مكارم الأخلاق : ج ٢ ص ٣٦٤ ح ٢٦٦١ ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ٥٣ ، أعلام الدين : ص ١٨٩ كلها عن أبي ذر ، بحار الأنوار : ج ٧٧ ص ٧٦ ح ٣ .

٧- الكافي : ج ١ ص ٤٢ ح ٣ ، تهذيب الأحكام : ج ٦ ص ٢٢٣ ح ٥٣١ ، المحاسن : ج ١ ص ٣٢٦ ح ٦٥٨ ، منيه المريد : ص ٢٨٣ كلها عن أبي عبيده الحذاء ، كنز الفوائد : ج ١ ص ١٠٩ ، بحار الأنوار : ج ٢ ص ١١٨ ح ٢٣ .

۴۰ / ۱۰ فتوا دادن بدون آگاهی

۴۰ / ۱۰ فتوا دادن بدون آگاهیقرآن «روز قیامت، کسانی را که بر خدا دروغ بسته اند ، روسیاه می بینی».

«و کیست ستمکارتر از آن که بر خدا دروغ ببندد ، یا آیات او را دروغ شمارد؟!».

«و کیست ستمکارتر از آن که بر خدا دروغ ببندد؟ آنان ، بر پروردگارشان عرضه می شوند و گواهان خواهند گفت: «اینان بودند که بر پروردگارشان ، دروغ بستند» . هان! لعنت خدا بر ستمکاران باد ؛ همانان که [مردم را] از راه خدا ، باز می دارند و آن را کج می خواهند ؛ و آنان به آخرت ، کافرند».

«آیا خدا به شما اجازه داده است ، یا به خدا دروغ می بندید؟».

حدیث ۲۶۵۴. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : بی باک ترین شما در فتوا دادن، بی باک ترین شما در برابر [ورود به] آتش است. ۲۶۵۵. عدّه الداعی عنهم عليهم السلام پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر گاه در باره چیزی از تو سؤال شد که آن را نمی دانی، بگو: «نمی دانم» ، تا از گناه [و مسئولیت] آن برهی؛ و برای مردم ، ندانسته ، فتوا مده تا از عذاب روز قیامت ، رهایی یابی. ۲۶۵۶. المعجم الأوسط عن أنس : امام باقر علیه السلام : هر کس بدون دانش یا بدون هدایتی [از جانب خدا] برای مردم فتوا دهد ، هم فرشتگان رحمت و هم فرشتگان عذاب ، بر او نفرین می فرستند

و گناه کسی که به فتوای او عمل کند ، بر عهده اوست .

٢٦٥٧. الكافي عن أحمد بن عبد العزيز: الإمام الصادق عليه السلام: مِنَ الْعُلَمَاءِ مَنْ يَضَعُ نَفْسَهُ لِلْفُتْيَا وَيَقُولُ: «سَيْلُونِي» وَلَعَلَّهُ لَا يُصِيبُ حَرْفًا وَاحِدًا، وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُتَكَلِّفِينَ، فَمَذَاكَ فِي الدَّرَكِ السَّادِسِ مِنَ النَّارِ. (١) / ١٠ / ٤١ قَدْ ذُفُّ الْمُحْصِنِ الْكِتَابُ «إِنَّ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغُفْلَتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعْنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ». (٢)

الحديث ٢٦٦٣. تهذيب الأحكام عن معاوية بن عمّار: رسول الله صلى الله عليه وآله لا يَقْدِفُ امْرَأَتَهُ إِلَّا مَلْعُونٌ أَوْ قَالَ: مُنَافِقٌ؛ فَإِنَّ الْقَدْفَ مِنَ الْكُفْرِ، وَالْكَفْرُ فِي النَّارِ. (٣) / ١٠ / ٤٢ التَّفْرِيطُ فِي جَنْبِ اللَّهِ الْكِتَابُ «أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَحْسِرَتِي عَلَى مَا فَرَطْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ وَإِنْ كُنْتُ لِمَنْ السَّخِرِينَ». (٤)

-
- ١- الخصال: ص ٣٥٣ ح ٣٣، منيه المريد: ص ١٣٩، أعلام الدين: ص ٩٧، روضه الواعظين: ص ١٢، بحار الأنوار: ج ٢ ص ١٠٨ ح ١١.
 - ٢- النور: ٢٣.
 - ٣- جامع الأخبار: ص ٤٤٦ ح ١٢٥٧، بحار الأنوار: ج ١٠٣ ص ٢٤٩ ح ٣٤.
 - ٤- الزمر: ٥٦.

۱۰ / ۴۱ تهمت زدن به زنان پاک دامن

۱۰ / ۴۲ کوتاهی و سهل انگاری در کار خدا

۲۶۶۸. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام صادق علیه السلام : از عالمان ، کسانی هستند که خود را در جایگاه فتوا قرار می دهند و می گویند: «از من پرسید»، در حالی که ممکن است حتی یک کلمه را هم درست نگوید . خدا ، لاف زنان را دوست نمی دارد و چنین کسی ، در طبقه ششم از آتش است. ۱۰ / ۴۱ تهمت زدن به زنان پاک دامنقرآن «کسانی که به زنان پاک دامن بی خبر [از همه جا] و باایمان ، نسبت زنا می دهند، در دنیا و آخرت ، لعنت شده اند و برای آنها ، عذابی سخت خواهد بود».

حدیث ۲۶۷۴. عنه علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : به زن خود ، تهمت [زنا] نمی زند ، مگر شخص ملعون (/) منافق) ؛ زیرا تهمت زدن ، از کفر است و کفر ، در آتش است . ۱۰ / ۴۲ کوتاهی و سهل انگاری در کار خداقرآن «آن گاه که هر نفسی [به خود آید و] فریاد و حسرتا بر آورد و بگوید : وای بر من که کار خدا را فرو گذاشتم و [وعده های خدا را] استهزا نمودم».

الحديث ٢٦٨٠. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام علي عليه السلام : النَّارُ غَايَةُ الْمُفْرَطِينَ . (١) ٢٦٨١. عنه صلى الله عليه وآله : عنه عليه السلام : ثلاثه واثنان ؛ خمسته ليس لهم سادس (٢) : مَلَكٌ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ ، وَنَبِيٌّ أَخَذَ اللَّهُ بِضَبْعِيهِ (٣) ، وساعٌ مُجْتَهِدٌ ، وَطَالِبٌ يَرْجُو ، وَمُقَصِّرٌ فِي النَّارِ . (٤) ٢٦٨٢. عنه عليه السلام : عنه عليه السلام : شُغِلَ مِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ أَمَامَهُ (٥) ! سَاعٌ سَرِيعٌ نَجَا ، وَطَالِبٌ بَطِيءٌ رَجَا ، وَمُقَصِّرٌ فِي النَّارِ هَوَى . (٦) ١٠ / ٤٣ الكذب بالكتاب «وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ وَتَصِفُ أَلْسِنَتُهُمُ الْكُذِبَ أَنَّ لَهُمُ الْحُسْنَى لَا جَرَمَ أَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَأَنَّهُمْ مُفْرَطُونَ» . (٧)

«قُتِلَ الْحَرَّ صُونَ * الَّذِينَ هُمْ فِي عَمْرِهِ سَاهُونَ * يَسْئَلُونَ أَيَّانَ يَوْمُ الدِّينِ * يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُونَ» . (٨)

١- نهج البلاغه : الخطبه ١٥٧ ، غرر الحكم : ح ٤٧٨ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٣٠ ح ٤٩٣ .

٢- .يعنى أن عباد الله على خمسته أقسام .

٣- الضَّبْعُ : وَسَطُ الْعَضْدِ ، وَقِيلَ هُوَ مَا تَحْتَ الْإِبْطِ (النهايه : ج ٣ ص ٧٣ «ضبع»).

٤- الكافي : ج ٨ ص ٦٨ ح ٢٣ عن يعقوب السراج عن الإمام الصادق عليه السلام ، الإرشاد : ج ١ ص ٢٣٩ وفيه «لا سادس»

بدل «خمسته ليس لهم سادس» ، شرح الأخبار : ج ١ ص ٣٧٢ وفيه «ميثاقه» بدل «بضبعيه» ، بحار الأنوار : ج ٣٢ ص ٩ ح ٣ .

٥- .يريد به أن من كانت هاتان الداران أمامه لفي شغل عن أمور الدنيا إن كان رشيدا (شرح نهج البلاغه : ج ١ ص ٢٧٧) .

٦- نهج البلاغه : الخطبه ١٦ ، بحار الأنوار : ٧٠ ص ١٢ ح ١٤ .

٧- النحل : ٦٢ .

٨- الذاريات : ١٠ ١٣ .

حدیث ۲۶۸۹. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام : آتشِ دوزخ، فرجامِ کوتاهی کنندگان است. ۲۶۹۰. عنه صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام : [موجودات]، سه گروه به علاوه دو گروه، یعنی پنج گروه اند و ششمین ندارند: فرشته ای که با بال هایش پرواز می کند، پیامبری که خدا بازوانش را گرفته است، شتابنده سختکوش، و جوینده ای که امیدوار است [مطلوب خویش را بیابد]، و کوتاهی کننده که در آتش است. ۲۶۹۱. مصباح المتهدجد عن زید بن علی : امام علی علیه السلام : آن که بهشت و دوزخ را فراروی خویش دارد، همواره دلواپس است! [مردم، سه دسته اند:]دونده تیزرو که می رهد، جوینده کندرو که امیدوار است [بِرهَد]، و کوتاهی کننده [در عمل] که در آتش، فرو می افتد. ۴۳ / ۱۰ دروغ گفتن قرآن «و چیزی را که خوش نمی دارند، برای خدا قرار می دهند، و زبانشان دروغ پردازی می کند که سرانجام نیکو، از آن ایشان است. حقا که آتش برای آنان است و به سوی آن، پیش فرستاده خواهند شد».

«مرگ بر دروغ پردازان؛ همانان که در ورطه نادانی، بی خبرند! می پرسند: روز پاداش، کی است؟ همان روز که آنان بر آتش، عقوبت می شوند».

الحديث ٢٦٩٨. عنه صلى الله عليه وآله : مسند ابن حنبل عن عبد الله بن عمرو : إِنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ... مَا عَمَلُ النَّارِ ؟ قَالَ : الْكَذِبُ ؛ إِذَا كَذَبَ فَجَرَ ، وَإِذَا فَجَرَ كَفَرَ ، وَإِذَا كَفَرَ دَخَلَ يَعْنِي النَّارَ . (١) ٢٦٩٩. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام علي عليه السلام : الْكَذِبُ فِي الْعَاجِلِ عَارٌ ، وَفِي الْآجِلِ عَذَابُ النَّارِ . (٢) ٢٧٠٠. عنه صلى الله عليه وآله : عنه عليه السلام : ثَمَرَةُ الْكَذِبِ الْمَهَانَةُ فِي الدُّنْيَا وَالْعَذَابُ فِي الْآخِرَةِ . (٣) ١٠ / ٤٤ الرِّيَاءُ ٢٧٠٣. الإمام علي عليه السلام : الْإِمَامُ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي ذِكْرِ مَنْهِي النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : ... مَنْ بَنَى بُنْيَانًا رِيَاءً وَسَمِعَهُ حَمَلَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْأَرْضِ السَّابِعِ وَهُوَ نَارٌ تَشْتَعِلُ ، ثُمَّ تَطْوُقُ فِي عُنُقِهِ وَيُلْقَى فِي النَّارِ ، فَلَا يَحْبِسُهُ شَيْءٌ مِنْهَا دُونَ قَعْرِهَا إِلَّا أَنْ يَتُوبَ . قِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَبْنِي رِيَاءً وَسَمِعَهُ ؟ قَالَ : يَبْنِي فَضْلًا عَلَى مَا يَكْفِيهِ ؛ اسْتَطَالَهُ مِنْهُ عَلَى جِرَانِهِ وَمُبَاهَاةً لِأَخْوَانِهِ . (٤) ٢٧٠٤. رسول الله صلى الله عليه وآله : الإمام الصادق عليه السلام : يُجَاءُ بِعَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَدْ صَيَّرَ ، فَيَقُولُ : يَا رَبِّ ! صَيَّرْتُ ابْتِغَاءً وَجْهَكَ . فَيُقَالُ لَهُ : بَلْ إِنَّكَ صَيَّرْتَ لِيُقَالَ : مَا أَحْسَنَ صِيْلَةَ فَلَانٍ ! اذْهَبُوا بِهِ إِلَى النَّارِ . وَيُجَاءُ بِعَبْدٍ قَدْ قَاتَلَ ، فَيَقُولُ : يَا رَبِّ ! قَاتَلْتُ ابْتِغَاءً وَجْهَكَ . فَيُقَالُ لَهُ : بَلْ قَاتَلْتَ لِيُقَالَ : مَا أَشَجَعَ فَلَانًا ! اذْهَبُوا بِهِ إِلَى النَّارِ . وَيُجَاءُ بِعَبْدٍ قَدْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ ، فَيَقُولُ : يَا رَبِّ ! تَعَلَّمْتُ الْقُرْآنَ ابْتِغَاءً وَجْهَكَ . فَيُقَالُ لَهُ : بَلْ تَعَلَّمْتَ لِيُقَالَ : مَا أَحْسَنَ صَوْتَ فَلَانٍ ! اذْهَبُوا بِهِ إِلَى النَّارِ . وَيُجَاءُ بِعَبْدٍ قَدْ أَنْفَقَ مَالَهُ ، فَيَقُولُ : يَا رَبِّ ! أَنْفَقْتُ مَالِي ابْتِغَاءً وَجْهَكَ . فَيُقَالُ لَهُ : بَلْ أَنْفَقْتَهُ لِيُقَالَ : مَا أَسْخَى فَلَانًا ! اذْهَبُوا بِهِ إِلَى النَّارِ . (٥) .

- ١- مسند ابن حنبل : ج ٢ ص ٥٨٩ ح ٦٦٥٢ ، كنز العمال : ج ٣ ص ٣٤٤ ح ٦٨٥٧ ؛ تنبيه الخواطر : ج ١ ص ٤٣ ، إرشاد القلوب : ص ١٨٥ ، مستدرک الوسائل : ج ٩ ص ٨٩ ح ١٠٣٠٥ .
- ٢- غرر الحكم : ح ١٧٠٨ .
- ٣- غرر الحكم : ح ٤٦٤٠ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٢٠٩ ح ٤٢٠١ .
- ٤- كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٤ ص ١١ ح ٤٩٦٨ ، الأمالي للصدوق : ص ٥١٣ ح ٧٠٧ عن الحسين بن زيد عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، مكارم الأخلاق : ج ٢ ص ٣١١ ح ٢٦٥٥ عن الإمام الصادق عن آبائه عنه عليهم السلام ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ٢٥٩ عن الحسين بن يزيد عن الإمام الصادق عن آبائه عنه عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ٦ ص ١٤٩ ح ٤ .
- ٥- الزهد للحسين بن سعيد : ص ١٣١ ح ١٦٩ عن أبي بصير ، بحار الأنوار : ج ٧٢ ص ٣٠١ ح ٤٤ .

حدیث ۲۷۰۶. السنن الکبری عن عبد الله بن عمرو عن رسول الله ص مسند ابن حنبل به نقل از عبد الله بن عمرو: مردی خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و گفت: ای پیامبر خدا! ... کارِ دوزخی چیست؟

فرمود: «دروغ گفتن! هر گاه [شخصی] دروغ بگوید، کجروی کرده است، و هر گاه کجروی کند، کفر ورزیده است و هر گاه کفر ورزد، وارد می شود» یعنی: به آتش ۲۷۰۷. رسول الله صلی الله علیه و آله: امام علی علیه السلام: دروغ گفتن، در دنیا ننگ است، و در آخرت، مایه عذاب آتش. ۲۷۰۸. الإمام الصادق علیه السلام: امام علی علیه السلام: نتیجه دروغگویی، در دنیا، خواری و در آخرت، عذاب است. ۱۰ / ۴۴ ریا ۲۷۱۱. عنه صلی الله علیه و آله: امام علی علیه السلام در یاد کرد آنچه پیامبر صلی الله علیه و آله از آن، نهی نمود: [پیامبر صلی الله علیه و آله] فرمود: «... هر کس برای خودنمایی و شهرت طلبی بنایی بسازد، روز قیامت، آن بنا را که به آتش شعله ور تبدیل شده است، از زمین هفتم بر دوش خود، حمل می کند. سپس آن را طوق گردنش می کنند و او را در آتش، فرو می افکنند و هیچ چیزی، مانع رسیدنش به قعر آتش نمی شود، مگر آن که توبه کند».

گفته شد: ای پیامبر خدا! چگونه برای خودنمایی و شهرت طلبی می سازد؟

فرمود: «[یعنی] بیشتر از اندازه نیازش بسازد تا با آن بر همسایگانش بزرگی بنماید و بر برادرانش فخر بفرشد». ۲۷۱۲. عنه صلی الله علیه و آله: امام صادق علیه السلام: روز قیامت، بنده ای را که نماز گزارده است، می آورند. می گوید: «پروردگارا! من به خاطر تو، نماز خواندم»؛ اما به او گفته می شود: نه؛ بلکه تو

به خاطر این نماز خواندی که بگویند: «فلانی چه نماز خوبی می خواند!». او را به آتش ببرید. سپس بنده ای را که جنگیده است، می آورند. می گوید: «پروردگارا! من به خاطر تو جنگیدم»؛ اما به او گفته می شود: نه؛ بلکه تو به خاطر این جنگیدی که بگویند: «فلانی چه آدم شجاعی است!». او را به آتش ببرید. آن گاه بنده ای را که قرآن آموخته است، می آورند. می گوید: «پروردگارا! من به خاطر تو، قرآن آموختم»؛ اما به او گفته می شود: نه؛ بلکه آموختی تا بگویند: «فلانی چه آواز خوشی دارد!». او را به آتش ببرید. سپس بنده ای را که مالش را انفاق کرده است، می آورند. او می گوید: «پروردگارا! من به خاطر تو، اموالم را انفاق کردم»؛ اما به او گفته می شود: نه؛ بلکه از آن انفاق کردی تا بگویند: «فلانی چه سخاوتمند است!». او را به آتش ببرید.

٢٧١٣. مسند ابن حنبل عن ربيعه الجرشي : الإمام الصادق عليه السلام : الرِّيَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ ، وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ (١) . (٢) ١٠ / ٤٥ سوء الخلق ٢٧١٦. الإمام الباقر عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : إِيَّاكُمْ وَسُوءَ الْخُلُقِ ؛ فَإِنَّ سُوءَ الْخُلُقِ فِي النَّارِ لَا مَحَالَةَ . (٣) ٢٧١٧. الإمام علي عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : سُوءُ الْخُلُقِ شَجَرَةٌ فِي النَّارِ ، فَصَاحِبُهَا مُتَعَلِّقٌ بِعُصْنِهَا يَجْذِبُهُ إِلَيْهَا . (٤) ٢٧١٨. الإمام علي عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : سُوءُ الْخُلُقِ زِمَامٌ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ فِي أَنْفِ صَاحِبِهِ ، وَالزِّمَامُ بِيَدِ الشَّيْطَانِ ، وَالشَّيْطَانُ يَجْرُهُ إِلَى الشَّرِّ ، وَالشَّرُّ يَجْرُهُ إِلَى النَّارِ . (٥) .

- ١- .الظاهر أنّ المراد من قوله عليه السلام : «والجفاء في النار» أنّ الخلق سيُجزّون بنفس أعمالهم السيئة ؛ ويشهد بذلك الآيات والأحاديث الدالة على مسأله تجسّم الأعمال .
- ٢- .مشكاة الأنوار : ص ٤١١ ح ١٣٧٢ ، مستدرک الوسائل : ج ٨ ص ٤٦١ ح ١٠٠١١ .
- ٣- .عيون أخبار الرضا عليه السلام : ج ٢ ص ٣١ ح ٤١ عن داود بن سليمان الفراء عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام ، مجمع البيان : ج ١٠ ص ٥٠٠ عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله ، مشكاة الأنوار : ص ٣٩٤ ح ١٢٩٩ ، روضه الواعظين : ص ٤١٤ ، بحار الأنوار : ج ٧١ ص ٣٨٦ ح ٣١ ؛ الفردوس : ج ٣ ص ١٩ ح ٤٠٣٣ عن الإمام علي عليه السلام عنه صلى الله عليه وآله .
- ٤- .مصباح الشريعة : ص ٣٤٠ ، بحار الأنوار : ج ٧١ ص ٣٩٣ ح ٦١ .
- ٥- .شعب الإيمان : ج ٦ ص ٢٤٨ ح ٨٠٣٧ ، الفردوس : ج ٢ ص ٢٠٠ ح ٢٩٩٣ كلاهما عن أبي موسى الأشعري ، الدر المنثور : ج ٢ ص ٣١٨ ؛ جامع الأخبار : ص ٢٩٠ ح ٧٨٥ ، مستدرک الوسائل : ج ١٢ ص ٧٦ ح ١٣٥٥٥ .

۴۵ / ۱۰ بد اخلاقی

۲۷۱۹. الكافی عن معاویه بن عمّار عن أبي عبد الله عليه ا (أَنَّهُ كَانَ إِذَا انْتَهَى إِلَى الْمُلتَمِّمِ قَالَ ل (امام صادق عليه السلام : خودنمایی ، نوعی جفا [در حقّ پروردگار] است و جفا ، جایگاهش در آتش [دوزخ] است . ۴۵ / ۱۰ بد اخلاقی ۲۷۲۲. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : از بد اخلاقی پرهیزید؛ زیرا بد اخلاقی ، قطعا در آتش است. ۲۷۲۳. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : بد اخلاقی، درختی در آتش [دوزخ] است و شخص بد اخلاق ، به شاخه آن ، آویزان است و آن شاخه ، او را به سوی آتش می کشد . ۲۷۲۴. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : بد اخلاقی، مهاری از عذاب خداست که در بینی شخص بد اخلاق است و آن مهار ، در دست شیطان است و شیطان ، او را به سوی بدی ، و بدی ، او را به سوی آتش می کشد.

٢٧٢٥. عمل اليوم والليله عن أبي أمامه : عنه صلى الله عليه و آله لَمَّا قِيلَ لَهُ : إِنَّ فُلَانَةَ تَقُومُ اللَّيْلَ وَتَصُومُ النَّهَارَ وَتَفْعَلُ وَتَصِيءُ دَقُّ وَتُؤَذِي جِيرَانَهَا بِلِسَانِهَا : لَا خَيْرَ فِيهَا ، هِيَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ . (١) / ١٠ / ٤٦ البخل ٢٧٢٨ . المعجم الأوسط عن رافع بن خديج : رسول الله صلى الله عليه و آله : البخلُ شَجَرَةٌ مِنْ أَشْجَارِ النَّارِ لَهَا أَغْصَانٌ مُتَدَلِّئَةٌ فِي الدُّنْيَا ، فَمَنْ كَانَ بِخِيَالًا تَعَلَّقَ بِغُصْنٍ مِنْ أَغْصَانِهَا ، فَسَاقَهُ ذَلِكَ الْغُصْنُ إِلَى النَّارِ . (٢) ٢٧٢٩ . سنن الترمذى عن ابن عمر : عنه صلى الله عليه و آله : فِي النَّارِ شَجَرَةٌ تُسَمَّى الشُّحَّ ، مِنْهَا يَخْرُجُ الشُّحُّ ، وَلَنْ يَلِجَ الْجَنَّةَ شَيْخٌ . (٣) ٢٧٣٠ . منه المريد : الإمام على عليه السلام : الْبَاخِلُ فِي الدُّنْيَا مَذْمُومٌ ، وَفِي الْآخِرَةِ مُعَذَّبٌ مَلُومٌ . (٤) ٢٧٣١ . رسول الله صلى الله عليه و آله (لِعَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ) الْإِمَامُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ : أَيُّمَا مُؤْمِنٍ بَخِلَ بِجَاهِهِ عَلَى أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ وَهُوَ أَوْجَهُ جَاهًا مِنْهُ ، إِلَّا مَسَّهُ قَتْرٌ وَذَلَّةٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ، وَأَصَابَتْ وَجْهَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ نَفْحَاتُ النَّيرانِ مُعَذَّبًا كَانَ أَوْ مَغْفُورًا لَهُ . (٥) .

- ١- الأُدب المفرد : ص ٤٨ ح ١١٩ ، مسند ابن حنبل : ج ٣ ص ٤٤٢ ح ٩٦٨١ نحوه ، المستدرک علی الصحیحین : ج ٤ ص ١٨٤ ح ٧٣٠٤ ، شعب الإيمان : ج ٧ ص ٧٩ ح ٩٥٤٥ كلها عن أبي هريره ، كنز العمال : ج ٩ ص ١٨٦ ح ٢٥٦١٥ ؛ تنبيه الخواطر : ج ١ ص ٩٠ ، بحار الأنوار : ج ٧١ ص ٣٩٤ ح ٦٣ .
- ٢- الأُمالي للطوسي : ص ٤٧٥ ح ١٠٣٦ عن سعيد بن مسلمه عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، قرب الإسناد : ص ١١٧ ح ٤٠٩ عن الحسين بن علوان عن الإمام الصادق عن أبيه عليهما السلام عنه صلى الله عليه و آله ، الاختصاص : ص ٢٥٣ عن العالم عليه السلام وكلاهما نحوه ، بحار الأنوار : ج ٧٣ ص ٣٠٣ ح ١٤ ؛ شعب الإيمان : ج ٧ ص ٤٣٥ ح ١٠٨٧٥ عن سعيد بن مسلمه عن الإمام الصادق عن أبيه عن جدّه عليهم السلام عنه صلى الله عليه و آله ، حليه الأولياء : ج ٧ ص ٩٢ عن جابر وكلاهما نحوه ، كنز العمال : ج ٦ ص ٣٣٧ ح ١٥٩٢٧ .
- ٣- تاريخ دمشق : ج ٢٧ ح ٢٤١ ح ٥٨٠٢ عن عبد الله بن جرّاد ، كنز العمال : ج ٦ ص ٥٧٨ ح ١٦٩٩٧ .
- ٤- غرر الحكم : ح ١٧٣٣ .
- ٥- الأُمالي للطوسي : ص ٦٧٠ ح ١٤١١ ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ٨٠ كلاهما عن الحسين ، بحار الأنوار : ج ٧٤ ص ٣١٧ ح ٧٨ .

۲۷۳۲. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله هنگامی که به ایشان گفته شد: فلان زن ، شب ها را به نماز می گذراند و روزها را روزه می گیرد و کار خیر می کند و صدقه می دهد ؛ ولی همسایگانش از زبان او در آزارند : خیری در او نیست . او از اهل آتش است . ۱۰ / ۴۶ بخل ۲۷۳۵. الإمام الصادق علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : بخل، درختی از درختان آتش [دوزخ] است و شاخه هایش در دنیا آویزان اند . پس آن که بخیل باشد، به شاخه ای از شاخه های آن درخت ، آویخته است و آن شاخه ، او را به سوی آتش می بَرَد. ۲۷۳۶. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : در آتش [دوزخ] ، درختی است که به آن «بخل» می گویند و از آن ، بخل به بار می نشیند، و هیچ بخیلی ، هرگز وارد بهشت نمی شود. ۲۷۳۷. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام : بخیل، در دنیا نکوهیده، و در آخرت ، معذب و مورد ملامت است. ۲۷۳۸. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام صادق علیه السلام : هیچ مؤمنی نیست که از برادر مؤمنش [نفوذ و] اعتبار بیشتری داشته باشد و آن را از او دریغ ورزد ، (۱) مگر آن که در دنیا و آخرت ، دچار پستی و خواری می شود، و روز قیامت، نفس های آتش بر چهره او می خورد، چه اهل عذاب باشد یا آمرزیده.

۱- یعنی : از نفوذ و اعتبار خود ، جهت کارگشایی برای برادرش استفاده نکند.

٢٧٣٩. رسول الله صلى الله عليه وآله : الإمام الحسن عليه السلام : إِنَّ السَّخَاءَ عَلَى الْعِبَادِ فَرِيضَةٌ هَلَّلَهُ يُقْرَأُ فِي كِتَابٍ مُّحْكَمٍ وَعَدَّ الْعِبَادَ الْأَسْحِيَاءَ جِنَانَهُمْ أَعْدَدَ لِلْبَخْلَاءِ نَارَ جَهَنَّمَ . (١) / ١٠ / ٤٧ طَلَبُ الْعِلْمِ لِلدُّنْيَا ٢٧٤٢. رسول الله صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : مَنْ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ يُرِيدُ بِهِ الدُّنْيَا ، وَآثَرَ عَلَيْهِ حُبَّ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا ، اسْتَوْجَبَ سَيِّئَاتِ اللَّهِ عَلَيْهِ ، وَكَانَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ مَعَ الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى الَّذِينَ تَبَدَّلُوا كِتَابَ اللَّهِ تَعَالَى . قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : «فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكُفْرِينَ» (٢) . (٣) ٢٧٤٣. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ أَكَلَّ بِالْعِلْمِ طَمَسَ اللَّهُ عَيْنَيْهِ ، وَكَانَتْ النَّارُ أَوْلَى بِهِ . (٤) ٢٧٤٤. المعجم الأوسط عن ابن عمر : عنه صلى الله عليه وآله : إِحْذَرُوا زَلَّةَ الْعَالِمِ ؛ فَإِنَّ زَلَّتْهُ تُكَبِّبُهُ فِي النَّارِ . (٥) ٢٧٤٥. فاطمة عليها السلام : عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ لِيَمَارِيَ بِهِ السُّفَهَاءَ أَوْ لِيَسَاهِيَ بِهِ الْعُلَمَاءَ ، أَوْ لِيَصْرِفَ وُجُوهَ النَّاسِ إِلَيْهِ ؛ فَهُوَ فِي النَّارِ . (٦) .

١- .المناقب لابن شهر آشوب : ج ٤ ص ١٨ ، بحار الأنوار : ج ٤٣ ص ٣٤٣ ح ١٥ .

٢- .البقره : ٨٩ .

٣- .مكارم الأخلاق : ج ٢ ص ٣٤٨ ح ٢٦٦٠ عن عبد الله بن مسعود ، ثواب الأعمال : ص ٣٣٢ ح ١ عن أبي هريره وعبد الله بن

عباس ، أعلام الدين : ص ٤١٢ عن عبد الله بن عباس وكلاهما نحوه وليس فيهما الآيه ، بحار الأنوار : ج ٧٧ ص ٩٩ ح ١ .

٤- .الفردوس : ج ٣ ص ٥٩٢ ح ٥٨٥٦ ، كنز العمال : ج ١٠ ص ١٩٦ ح ٢٩٠٣٤ نقلاً عن الشيرازي نحوه وكلاهما عن أبي هريره .

٥- .كنز العمال : ج ١٠ ص ١٣٥ ح ٢٨٦٨٣ نقلاً عن الفردوس عن أبي هريره .

٦- .سنن ابن ماجه : ج ١ ص ٩٣ ح ٢٥٣ عن ابن عمر ، سنن الترمذى : ج ٥ ص ٣٢ ح ٢٦٥٤ عن كعب بن مالك ، سنن

الدارمى : ج ١ ص ١٠٣ ح ٣٧٣ عن عبد الله وكلاهما نحوه ، كنز العمال : ج ١٠ ص ١٩٧ ح ٢٩٠٣٦ ؛ الكافى : ج ١ ص ٤٧ ح ٦

عن الإمام الباقر عليه السلام ، منيه المريد : ص ١٣٥ كلاهما نحوه ، بحار الأنوار : ج ٢ ص ٣٨ ح ٦١ .

۱۰ / ۴۷ تحصیل دانش برای دنیا

۲۷۴۶. رسول الله صلی الله علیه و آله (لِأَمِّ رَافِعٍ لَمَّا قَالَتْ لَهُ : دُنِّي عَلِي) امام حسن علیه السلام :

بخشندگی، از جانب خدا، بر بندگان ، واجب آمده است

که در کتاب محکم [الهی] تلاوت می شود

[خدا] بهشت هایش را به بندگان بخشنده اش وعده داده

و برای بخیلین ، آتش جهنم را آماده کرده است. ۱۰ / ۴۷ تحصیل دانش برای دنیا ۲۷۴۹. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس دانش را برای دنیا بیاموزد و علاقه به دنیا و زیور آن را بر دانش ، ترجیح دهد، مستوجب خشم خدا می شود و با یهود و نصارا که کتاب خدای متعال را دور افکندند ، در پایین ترین طبقه دوزخ خواهد بود . خداوند متعال [در باره یهود و نصارا] فرموده است: «پس چون آنچه را می شناختند ، برایشان آمد ، آن را انکار کردند . پس لعنت خدا بر کافران باد !» . ۲۷۵۰. مسند ابن حنبل عن زاذان عن رجل من أصحاب النبی صلی پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس از طریق دانش ، امرار معاش کند، خداوند ، چشمان او را کور می گرداند و آتش برای او سزاوارتر است . ۲۷۵۱. تهذیب الأحکام عن عبید بن زراره : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : از لغزش عالم ، بر حذر باشید؛ چرا که لغزش عالم ، او را در آتش ، سرنگون می سازد. ۲۷۵۲. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس دانش را برای این بجوید که با نادانان ، مجادله کند یا با آن بر عالمان ، فخر بفروشد یا توجه مردم را به خود جلب نماید، او در آتش است.

٢٧٥٣. الإمام الصادق عليه السلام : عيسى عليه السلام : وَيَلِّ لِلْعَلَمَاءِ السَّيِّئِ كَيْفَ تَلْظِي عَلَيْهِمُ النَّارَ ! (١) ١٠ /
 ١٤٨ الكفران الكتاب «وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَافِرٍ *
 وَهُمْ يَصْطَرِحُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوْ لَمْ نَعْمَرْكُمْ مَا يُتَذَكَّرُ فِيهِ مِنْ تَذَكَّرٍ وَجَاءَكُمْ النَّذِيرُ فَذُوقُوا
 فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ» . (٢)

«وَإِذَا مَسَّ اللَّاءُ نَسَنَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا حَوَّلَهُ نِعْمَةً مِنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُو إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَنْدَادًا لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِهِ
 قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا إِنَّكَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ» . (٣)

الحديث ٢٧٦٠. السنن الكبرى عن عبد الرحمن بن سويد الكاهلي : رسول الله صلى الله عليه وآله : يُؤْتَى بِعَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ،
 فَيُوقَفُ بَيْنَ يَدَيْ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، فَيَأْمُرُ بِهِ إِلَى النَّارِ ، فَيَقُولُ : أَيُّ رَبِّ ! أَمَرْتُ بِى إِلَى النَّارِ وَقَدْ قَرَأْتُ الْقُرْآنَ ؟ فَيَقُولُ اللَّهُ : أَيُّ
 عَبْدِي ، إِنِّي أَنْعَمْتُ عَلَيْكَ وَلَمْ تَشْكُرْ نِعْمَتِي . فَيَقُولُ : أَيُّ رَبِّ ! أَنْعَمْتَ عَلَيَّ بِكَذَا فَشَكَرْتُكَ بِكَذَا ، وَأَنْعَمْتَ عَلَيَّ بِكَذَا
 وَشَكَرْتُكَ بِكَذَا . فَلَا يَزَالُ يُحْصِي النُّعْمَةَ وَيُعَدُّ الشُّكْرَ . فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى : صَدَقْتَ عَبْدِي ، إِلَّا أَنَّكَ لَمْ تَشْكُرْ مَنْ أُجْرِيَتْ لَكَ
 نِعْمَتِي عَلَى يَدَيْهِ ، وَإِنِّي قَدْ آلَيْتُ عَلَى نَفْسِي أَنْ لَا أُقْبَلَ شُكْرَ عَبْدٍ لِنِعْمَةٍ أَنْعَمْتُهَا عَلَيْهِ حَتَّى يَشْكُرَ مَنْ سَاقَهَا
 مِنْ خَلْقِي إِلَيْهِ . (٤)

١- .الكافى : ج ١ ص ٤٧ ح ٢ عن حفص بن غياث عن الإمام الصادق عليه السلام ، منيه المريد : ص ١٤١ وفيه «تصلى» بدل
 «تلقى» ، بحار الأنوار : ج ٢ ص ٣٩ ح ٦٧ .

٢- .فاطر : ٣٦ و ٣٧ .

٣- .الزمر : ٨ .

٤- .الأمالى للطوسى : ص ٤٥٠ ح ١٠٠٥ عن أبى الصلت الهروى عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ٧
 ص ٢٢٤ ح ١٤١ ؛ تاريخ بغداد : ج ١٠ ص ٣٤٣ الرقم ٥٤٧٩ عن أبى الصلت الهروى عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام عنه
 صلى الله عليه وآله نحوه .

۲۷۶۱. الإمام الصادق علیه السلام: عیسی علیه السلام: وای بر عالمانِ بد، که آتش [دوزخ] چگونه برای آنان، شعله ور می شود! ۱۰ / ۴۸ ناسپاسیقرآن «کسانی که کافر شدند، برایشان، آتش جهنمی است پایان ناپذیر، و عذاب آن، از آنها کاسته نمی شود. این چنین، هر ناسپاسی را کیفر می دهیم. آنان، در جهنم، فریادخواهی می کنند که: «پروردگارا! ما را بیرون ببر تا کار شایسته بکنیم، غیر از آنچه می کردیم». [گفته می شود: آیا به شما عمر ندادیم تا با آنچه پند گیرنده، پند می گیرد، پند بگیرید؟ و بیم دهنده برایتان آمد. پس بجشید که برای ستمکاران، هیچ یآوری نیست».

«به انسان، هر گاه آسیبی می رسد، پروردگارش را انابه کنان می خواند، و آن گاه که نعمتی از او گرفته می شود، آنچه را که پیش تر می خواند، از یاد می برد، و برای خداوند، شریکانی قرار می دهد تا از راه او گم راه کند. بگو: «با کفرت، اندکی بهره ببر. تو از اهل آتشی».

حدیث ۲۷۶۸. رسول اللّٰه صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: بنده ای در روز قیامت آورده و در پیشگاه خداوند عز و جل نگه داشته می شود و دستور داده می شود که وارد آتش گردد. می گوید: پروردگارا! دستور دادی وارد آتشم کنند، در حالی که من، قرآن می خواندم!؟

خداوند می فرماید: «بنده من! من به تو نعمت ارزانی داشتم و تو سپاس گزاری نکردی».

او می گوید: پروردگارا! به من، فلان مقدار، نعمت دادی. من هم فلان مقدار، سپاس گزاری کردم. و همین طور نعمت ها را شماره می کند و از تعداد شکرگزاری اش یاد می کند.

خداوند متعال می فرماید: «بنده من! راست گفתי؛ اما از کسی که نعمت من از طریق او به دست تو رسید، سپاس گزاری نکردی، در حالی که من با خودم عهد کرده ام که شکر نعمت بنده ای را که به او نعمتی داده ام، نپذیرم، مگر

این که از کسی که آن نعمت را به او رسانده، سپاس گزاری کند».

٢٧٦٩. مسند ابن حنبل عن عبد الله بن مسعود: الإمام على عليه السلام: إِنَّ أَهْلَ النَّارِ كُلُّهُمْ كَفُورٌ مَكُورٌ (١). (٢) ١٠ /
 ١٤٩. الغضب ٢٧٧٢. الإمام الصادق عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: مَا غَضِبَ أَحَدٌ إِلَّا أَشْفَى (٣) عَلَى جَهَنَّمَ .
 (٤) ٢٧٧٣. الكافي عن هلقام بن أبي هلقام: الإمام الباقر عليه السلام: إِنَّ الرَّجُلَ لَيَغْضَبُ فَمَا يَرْضَى أَبَدًا حَتَّى يَدْخُلَ النَّارَ . (٥) ١٠ /
 ١٥٠. الطمعة ٢٧٧٦. رسول الله صلى الله عليه وآله: مصباح الشريعة فيما نَسَبَهُ إِلَى الإِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الطَّمَعُ وَالرَّغْبَةُ فِي الدُّنْيَا أَصْلَانِ لِكُلِّ شَرٍّ ، وَصَاحِبُهُمَا لَا يَنْجُو مِنَ النَّارِ إِلَّا أَنْ يَتُوبَ عَنْ ذَلِكَ . (٦) .

-
- ١- المَكْر: الخديعة ، و هو ماكر ومكار ومكور (القاموس المحيط: ج ٢ ص ١٣٦ «مكر»).
 - ٢- غرر الحكم: ح ٣٤٠٢ ، عيون الحكم والمواعظ: ص ١٤٩ ح ٣٢٧٥ .
 - ٣- أشفى: أى أشرف عليه ، ولا يكاد يقال أشفى إلّا فى الشرّ (النهاية: ج ٢ ص ٤٨٩ «شفا»).
 - ٤- منيه المرید: ص ٣٢٠ ، بحار الأنوار: ج ٧٣ ص ٢٦٧ ح ٢١ .
 - ٥- الكافي: ج ٢ ص ٣٠٢ ح ٢ عن ميسر ، الأمالى للصدوق: ص ٤٢٠ ح ٥٥٨ عن أبى بصير عن الإمام الصادق عنه عليهما السلام ، منيه المرید: ص ٣٢٠ ، مشكاة الأنوار: ص ٥٣٠ ح ١٧٧٧ ، روضه الواعظين: ص ٤١٦ ، بحار الأنوار: ج ٧٣ ص ٢٧٢ .
 - ٦- مصباح الشريعة: ص ١٨٥ ، بحار الأنوار: ج ٧١ ص ٣٤٩ ح ١٨ .

۲۷۷۷. المعجم الكبير عن الشفاء بنت خلف : امام على عليه السلام : دوزخيان ، همگی ناسپاس مکارند . ۱۰ / ۴۹ خشم ۲۷۸۰. الإمام على عليه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هیچ کس خشم نگرفت ، مگر این که در آستانه جهنم قرار گرفت . ۲۷۸۱. الإمام الصادق عليه السلام (مِمَّا أَمَرَ بِهِ أَنْ يُقَالَ عِنْدَ قَبْرِ النَّبِيِّ) امام باقر صلی الله علیه و آله : شخصی خشم می گیرد و هرگز [از طرف مقابلش] راضی نمی شود ، تا وارد آتش شود . ۱۰ / ۵۰ آز ۲۷۸۴. الإمام الصادق عليه السلام (فی ذِكْرِ الْإِفَاضَةِ مِنَ الْمَشْعَرِ) مصباح الشریعه در سخنی که به امام صادق علیه السلام نسبت داده است : آزمندی و علاقه مندی به دنیا ، دو ریشه هر بدی اند . آزمند و شیفته دنیا ، از آتش رهایی نمی یابد ، مگر از آنها توبه کند .

١٠ / ١٥١ اللُّؤْمُ ٢٧٨٧. عنه صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : إِيَّاكَ وَاللُّؤْمَ ؛ فَإِنَّ اللُّؤْمَ كُفْرٌ ، وَالْكَفْرُ فِي النَّارِ .
 (١) ١٠ / ٥٢ شُرْبُ الْمُسْكِرِ ٢٧٩٠. الإمام الصادق عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : أقسم ربّي أن لا يشرب عبدٌ لي في الدنيا خمرا إلّا سقّيته مثل ما شرب منها من الحميم يوم القيامة ؛ مُعَذِّبًا أو مَغْفُورًا لَهُ ، ولا يسقيها عبدٌ لي صبيًا صغيرًا أو مملوكًا إلّا سقّيته مثل ما سقاه من الحميم يوم القيامة ؛ مُعَذِّبًا بَعْدُ أو مَغْفُورًا لَهُ . (٢) ٢٧٩١. رسول الله صلى الله عليه وآله : ثواب الأعمال عن عمّار عن الإمام الصادق عليه السلام ، قال : سُئِلَ عَنِ الرَّجُلِ إِذَا شَرِبَ الْمُسْكِرَ مَا حَالُهُ ؟ قَالَ : لا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاتَهُ أَرْبَعِينَ يَوْمًا ، وَلَيْسَ لَهُ تَوْبَةٌ فِي الْأَرْبَعِينَ ، وَإِنْ مَاتَ فِيهَا دَخَلَ النَّارَ . (٣) ١٠ / ٥٣ السَّرِيقَةُ ٢٧٩٤. عنه صلى الله عليه وآله : صحيح مسلم عن أبي أمامة : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَالَ : مَنْ اقْتَطَعَ حَقَّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ بِيَمِينِهِ فَقَدْ أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ النَّارَ وَحَرَّمَ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ . فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ : وَإِنْ كَانَ شَيْئًا يَسِيرًا يَا

رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : وَإِنْ قَضِيَا مِنْ أَرَاكِ . (٤) .

-
- ١- .الجعفریات : ص ١٥١ عن الإمام الكاظم عن آبائه عليهم السلام ، تاريخ يعقوبى : ج ٢ ص ١٠٤ وليس فيه صدره ، مستدرک الوسائل : ج ٧ ص ٢٨ ح ٧٥٥٨ .
 - ٢- .الكافى : ج ٦ ص ٣٩٦ ح ١ عن أبي الربيع الشامى عن الإمام الصادق عليه السلام ، الأمالى للصدوق : ص ٥٠٢ ح ٦٨٨ عن محمّد بن مسلم عن الإمام الصادق عليه السلام عنه صلى الله عليه وآله وفيه صدره إلى «مغفورا له» ، روضه الواعظين : ص ٥٠٩ وليس فيه ذيله من «ولا يسقيها . . .» .
 - ٣- .ثواب الأعمال : ص ٢٩٢ ح ١٤ ، بحار الأنوار : ج ٧٩ ص ١٤٠ ح ٤٩ .
 - ٤- .صحيح مسلم : ج ١ ص ١٢٢ ح ٢١٨ ، سنن الدارمى : ج ٢ ص ٧١٨ ح ٢٥٠٥ ، المستدرک على الصحيحين : ج ٤ ص ٣٢٨ ح ٧٨٠٤ عن جابر بن عتيك ، كنز العمال : ج ١٦ ص ٦٩٤ ح ٤٦٣٧٠ ؛ عوالى اللآلى : ج ٣ ص ٤٤٣ ح ٣ ، بحار الأنوار : ج ١٠٤ ص ٢٠٧ ح ٩ نقلًا عن كتاب الأعمال المانعه من الجنّة .

۱۰ / ۵۱ سرزنش

۱۰ / ۵۲ میخوارگی

۱۰ / ۵۳ دزدی

۱۰ / ۵۱ سرزنش ۲۷۹۷. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : از سرزنش ، پرهیز کن که سرزنش ، کفر است و کفر ، در آتش . ۱۰ / ۵۲ میخوارگی ۲۸۰۰. المعجم الأوسط عن ابن عمر : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : پروردگرم سوگند یاد کرده است که : «بنده من در دنیا شرابی نمی خورد ، مگر این که به همان اندازه از آب جوش جهنم در قیامت ، به او می نوشانم ؛ عذاب شود ، یا آمرزیده شود . هر بنده ای از بندگان من که ساقی شراب باشد ، کودک باشد ، یا برده ، به همان اندازه در قیامت ، آب جوش به او می نوشانم ؛ عذاب شود یا آمرزیده شود» . ۲۸۰۱. الإمام الصادق علیه السلام : ثواب الأعمال به نقل از عمّار : از امام صادق علیه السلام در باره حال و روز کسی که میخوارگی کرده ، پرسیده شد .

فرمود : «خداوند تا چهل روز ، نمازش را نمی پذیرد و تا چهل روز ، توبه اش پذیرفته نمی شود و اگر در آن چهل روز بمیرد ، وارد جهنم می شود» . ۱۰ / ۵۳ دزدی ۲۸۰۴. مسند ابن حنبل عن أبي سعيد الخدري : صحیح مسلم به نقل از ابو امامه : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود : «هر کس با سوگندش حق مسلمانی را به چنگ آورد ، خداوند ، جهنم را برایش قطعی می کند و بهشت را بر او حرام می گرداند» .

مردی به ایشان گفت : اگر چه چیز کمی باشد ، ای پیامبر خدا؟

فرمود : «اگر چه تگه چوبی از درخت آراک (۱) باشد» .

۱- آراک : درخت مسواک ؛ درختچه ای است که با چوب آن ، مسواک می کرده اند .

١٠ / ٥٤ صاحبُ القَلَمِ في مَعْصِيَةِ اللَّهِ ٢٨٠٧. سنن أبي داوود عن عثمان بن عفان : رسول الله صلى الله عليه وآله : يُؤْتَى بِصَاحِبِ القَلَمِ يَوْمَ القِيَامَةِ في تابوتٍ مِن نارٍ مُقْفَلٍ عَلَيْهِ بِأَقْفَالٍ مِن نارٍ ، فَيَنْظُرُ قَلْمُهُ فيمَّ أجراه؟ فَإِنْ كَانَ أجراه في طاعه الله ورضوانه فُكِّ عَنْهُ التَّابُوتُ ، وَإِنْ أجراه في مَعْصِيَةِ اللَّهِ هَوَى بِهِ التَّابُوتُ سَبْعِينَ خَرِيفًا ؛ حَتَّى بَارَى القَلَمِ وَلَائِقُ الدَّوَاهِ . (١) ٢٨٠٨. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : إِذَا كَانَ يَوْمُ القِيَامَةِ نادى مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ مِن قِبَلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : أَيْنَ الظَّالِمَةُ ؟ أَيْنَ أَعْوَانُ الظَّالِمَةِ ؟ أَيْنَ مَن بَرَى لَهُم قَلَمًا ؟ أَيْنَ مَن لاقَ لَهُم دَوَاهًا ؟ أَيْنَ مَن جَلَسَ مَعَهُمْ سَاعَةً ؟ فَيُؤْتَى بِهِمْ جَمِيعًا ، فَيُؤَمَّرُ بِهِمْ أَنْ يُضْرَبَ عَلَيْهِمْ بِسُورٍ مِّن نارٍ ، فَهُمْ فِيهِ حَتَّى يَفْرَغَ النَّاسُ مِنَ الحِسابِ ، ثُمَّ يُرْمَى بِهِمْ إِلَى النَّارِ . (٢) ١٠ / ١٥٥ الغَدْرُ ٢٨١١. الإمام الصادق عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : يَجِيءُ كُلُّ غَادِرٍ يَوْمَ القِيَامَةِ بِإِمَامٍ مائِلٍ شَدَقَهُ حَتَّى يَدْخُلَ النَّارَ . (٣) .

- ١- .المعجم الكبير : ج ١١ ص ١٥١ ح ١١٤٥٠ ، المعجم الأوسط : ج ٢ ص ٢٦٠ ح ١٩٣٢ ، الفردوس : ج ٥ ص ٤٦١ ح ٨٧٥٨ كلها عن ابن عباس ، كنز العمال : ج ٦ ص ٨٦ ح ١٤٩٥٧ .
- ٢- .عوالي اللآلي : ج ٤ ص ٦٩ ح ٣١ عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، مستدرک الوسائل : ج ١٣ ص ١٢٤ ح ١٤٩٦٢ .
- ٣- .الكافي : ج ٢ ص ٣٣٧ ح ٢ ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ٢٠١ ح ٨١ .

۱۰ / ۵۴ نوشتن در نافرمانی خدا

۱۰ / ۵۵ دغلكارى

۱۰ / ۵۴ نوشتن در نافرمانی خدا ۲۸۱۴. تفسیر العیاشی عن أبی إسحاق الهمدانی ، عن رجل : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : نویسنده ، در روز قیامت ، در تابوتی آتشین که قفل های متعدّد آتشین دارد ، آورده می شود و بررسی می شود که در باره چه چیزی قلم زده است ؟ اگر در راه طاعت و رضای خدا قلم زده باشد ، تابوتش باز می شود ؛ اما اگر در راه نافرمانی خدا نوشته باشد ، تابوت ، او را به مدّت هفتاد سال پرتاب می کند ، حتّی قلم تراش و ليقه سازِ دوات را . ۲۸۱۵. تفسیر العیاشی عن إبراهیم بن أبی البلاد ، عن بعض پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : روز قیامت که می شود ، منادی از آسمان از جانب خدای عز و جل فریاد می زند : «ستمگران کجایند؟ یاران ستمگران ، کجایند؟ قلم تراشان آنها ، کجایند؟ ليقه سازان دوات آنان ، کجایند؟ آنان که لحظاتی را با آنها همنشین شده اند ، کجایند؟» .

همه آنها آورده می شوند و فرمان داده می شود که دیواری آتشین برایشان بسازند . آنها میان آن دیوارها می مانند تا به حساب مردمان ، رسیدگی شود . سپس اینان ، به آتش افکنده می شوند . ۱۰ / ۵۵ دغلكارى ۲۸۱۸. رسول الله صلی الله علیه و آله (لِحَرْمَلَةَ بْنِ زَيْدٍ وَقَدْ عَرَضَ عَلَيَّ النَّبِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر دغلكارى روز قیامت ، با پیشوای لُپ افتاده [و کج شده] می آید تا وارد جهنّم می شود .

١٠ / ١٥٦ الغش ٢٨٢١. الإمام علي عليه السلام (في وصف المؤمنين) الإمام الصادق عليه السلام : مَنْ غَشَّ أَخَاهُ وَحَقَّرَهُ وَنَاوَاهُ ، جَعَلَ اللَّهُ النَّارَ مَأْوَاهُ . (١) / ١٠ / ١٥٧ الخيانة ٢٨٢٤. رسول الله صلى الله عليه وآله (مِنْ حُطْبِهِ لَهُ) رسول الله صلى الله عليه وآله : مَنْ خَانَ أَمَانَةَ فِي الدُّنْيَا وَلَمْ يَزِدْهَا عَلَى أَرْبَابِهَا ، مَاتَ عَلَى غَيْرِ دِينِ الْإِسْلَامِ ، وَلَقِيَ اللَّهَ -عز وجل وهو عليه غضبان ؛ فَيُؤْمَرُ بِهِ إِلَى النَّارِ فَيَهْوَى بِهِ فِي شَفِيرِ جَهَنَّمَ أَيْدِ الْآبِدِينَ . (٢) / ٢٨٢٥. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام علي عليه السلام : إِيَّاكَ وَالْخِيَانَةَ ؛ فَإِنَّهَا شَرُّ مَعْصِيَةٍ ، وَإِنَّ الْخَائِنَ لَمُعَذَّبٌ بِالنَّارِ عَلَى خِيَانَتِهِ . (٣) / ٢٨٢٦. عنه صلى الله عليه وآله (لِأَصْحَابِهِ) عنه عليه السلام : خِيَانَتُهُ الْمُسْتَسْلِمِ وَالْمُسْتَشِيرِ مِنْ أَفْطَحِ الْأُمُورِ وَأَعْظَمِ الشَّرُورِ ، وَمَوْجِبُ عَذَابِ السَّعِيرِ . (٤) / ١٠ / ١٥٨ الإيذاء ٢٨٢٩. رسول الله صلى الله عليه وآله : مَنْ نَظَرَ إِلَى أَخِيهِ الْمُسْلِمِ نَظْرَةً يُخِيفُهُ بِهَا ، أَخَافَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ . (٥) .

- ١- تحف العقول : ص ٣٠٣ ، بحار الأنوار : ج ٧٨ ص ٢٨١ ح ١ .
- ٢- ثواب الأعمال : ص ٣٣٦ ح ١ عن أبي هريره و عبد الله بن عباس ، أعلام الدين : ص ٤١٦ عن عبد الله بن عباس ، بحار الأنوار : ج ٧٦ ص ٣٦٤ ح ٣٠ .
- ٣- غرر الحكم : ح ٢٦٦٧ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٩٦ ح ٢٢١٩ .
- ٤- غرر الحكم : ح ٥٠٧٥ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٢٤٢ ح ٤٦١٥ .
- ٥- المصنّف لعبد الرزاق : ج ٥ ص ١٣٩ ح ٩١٨٧ عن عبد الرحمن بن زياد ، شعب الإيمان : ج ٦ ص ٥٠ ح ٧٤٦٨ عن عبد الله بن عمرو ، تاريخ بغداد : ج ٩ ص ٢٢٣ الرقم ٤٧٩٩ وفيه «نظر مخيفه من غير حق» بدل «نظره يخيفه بها» ، كنز العمال : ج ١٥ ص ٤٩ ح ٤٠١٣٤ .

۱۰ / ۵۶ فریبکاری (غش)**۱۰ / ۵۷ خیانت****۱۰ / ۵۸ آزار رساندن**

۱۰ / ۵۶ فریبکاری (غش) ۲۸۳۲. الإمام الصادق علیه السلام: امام صادق علیه السلام: هر کس برادرش را بفریبد و تحقیر کند و با او دشمنی نماید، خداوند، جهنم را جایگاه او قرار می دهد. ۱۰ / ۵۷ خیانت ۲۸۳۵. عنه صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس در دنیا در امانتی خیانت کند و آن را به صاحبانش برنگرداند، غیر مسلمان می میرد و با خداوند عز و جل ملاقات می کند، در حالی که خدا از او خشمگین است و دستور می دهد که در آتش افکنده شود و برای همیشه، در گوشه ای از جهنم، رها می شود. ۲۸۳۶. الإمام علیّ علیه السلام: امام علی علیه السلام: از خیانت، دوری کن که بدترین گناه است، و خیانتکار، به خاطر خیانتش، در آتش، عذاب می شود. ۲۸۳۷. تفسیر القمّی عن حمّاد عن الإمام الصادق علیه السّلام: امام علی علیه السلام: خیانت به فرد تسلیم شده و مشورت خواه، از بدترین کارها و بالاترین شرهاست و مایه عذاب آتش پرشراره می شود. ۱۰ / ۵۸ آزار رساندن ۲۸۴۰. الإمام علیّ علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس به برادر مسلمانش نگاهی ترس آور اندازد، خداوند، او را در روز قیامت می ترساند.

٢٨٤١. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ خَافَ النَّاسَ لِسَانَهُ فَهُوَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ . (١) ٢٨٤٢. عنه صلى الله عليه وآله : (فِي فَضْلِ مُؤَذِّنِ الْمَسْجِدِ) عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَنْ كَانَ مُؤَذِّبًا لِجَارِهِ مِنْ غَيْرِ حَقٍّ ، حَرَمَهُ اللَّهُ مَرِيحَ الْجَنَّةِ وَمَأْوَاهُ النَّارُ . (٢) ٢٨٤٣. عنه صلى الله عليه وآله : عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : يُسَلِّطُ اللَّهُ الْجَرَبَ عَلَى أَهْلِ النَّارِ ، فَيُحْكُونَ حَتَّى تُبَدَّوْا عِظَامُهُمْ ، فَيَقَالُ لَهُمْ : هَلْ يُؤَذِّبُكُمْ هَذَا ؟ فَيَقُولُونَ : إِي وَاللَّهِ ! فَيَقَالُ : هَذَا بِمَا كُنْتُمْ تُؤَذِّونَ الْمُؤْمِنِينَ . (٣) ١٠ / ١٥٩ النَّمِيمَةُ ٢٨٤٦. عنه صلى الله عليه وآله (مِنْ خُطْبِهِ لَهُ فِي بَيَانِ فَضْلِ اللَّيْلِ الْإِلا-) رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَنْ مَشَى فِي نَمِيمَةٍ بَيْنَ اثْنَيْنِ سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي قَبْرِهِ نَارًا تُحْرِقُهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، وَإِذَا خَرَجَ مِنْ قَبْرِهِ سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِ تَيْنًا أَسْوَدَ يَنْهَشُ لَحْمَهُ حَتَّى يَدْخُلَ النَّارَ . (٤) ٢٨٤٧. رسول الله صلى الله عليه وآله : عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : صَاحِبُ النَّمِيمَةِ لَا يَسْتَرِيحُ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي الْآخِرَةِ . (٥) .

- ١- . كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٤ ص ٣٥٣ ح ٥٧٦٢ ، مستطرفات السرائر : ص ١١١ ح ١ كلاهما عن حماد بن عمرو وأنس بن محمد عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، الكافي : ج ٢ ص ٣٢٧ ح ٣ عن عبد الله بن سنان عن الإمام الصادق عليه السلام ، مكارم الأخلاق : ج ٢ ص ٣١٩ ح ٢٤٥٦ عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ١٥٤ ، بحار الأنوار : ج ٧٥ ص ٢٨٣ ح ١١ .
- ٢- . ثواب الأعمال : ص ٣٣٣ ح ١ عن أبي هريره و عبد الله بن عباس ، أعلام الدين : ص ٤١٣ عن عبد الله بن عباس ، بحار الأنوار : ج ٧٦ ص ٣٦٢ ح ٣٠ .
- ٣- . تنبيه الخواطر : ج ١ ص ٥٦ ؛ الفردوس : ج ٥ ص ٤٨٩ ح ٨٨٥٢ عن أنس نحوه ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٣٤ ح ٣٩٥٤١ .
- ٤- . ثواب الأعمال : ص ٣٣٥ ح ١ عن أبي هريره و عبد الله بن عباس ، أعلام الدين : ص ٤١٥ عن عبد الله بن عباس ، بحار الأنوار : ج ٧٦ ص ٣٦٣ ح ٣٠ .
- ٥- . الأمالي للطوسي : ص ٥٣٧ ح ١١٦٢ ، مكارم الأخلاق : ج ٢ ص ٣٧٩ ح ٢٦٦١ ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ٦٤ ، أعلام الدين : ص ٢٠٢ كلها عن أبي ذر ، بحار الأنوار : ج ٧٧ ص ٨٩ ح ٣ .

۲۸۴۸. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس زیانش مردم را بترساند ، اهل جهنم است
 ۲۸۴۹. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس به ناحق ، همسایه اش را بیازارد ، خداوند ،
 نسیم بهشت را بر او حرام می کند و جایگاهش ، جهنم است . ۲۸۵۰. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله :
 خداوند بر دوزخیان ، [بیماری] گری مسلط می کند ، چندان که از بس خود را می خارانند ، استخوان هایشان آشکار می شود
 . پس به آنها گفته می شود : «آیا این بلا شما را آزار می دهد؟» و آنها می گویند : آری ، به خدا سوگند ! گفته می شود :
 «این [بلا] به خاطر آزارتان به مؤمنان است» . ۱۰ / ۵۹ سخن چینی ۲۸۵۳. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله
 : هر کس میان دو کس به سخن چینی پردازد ، خداوند ، آتشی را در قبرش بر او مسلط می کند که تا روز قیامت ، او را می
 سوزاند و هنگامی که از قبرش بیرون بیاید ، خداوند ، رُتیلی سیاه را بر او مسلط می کند و او را نیش می زند تا وارد جهنم
 شود . ۲۸۵۴. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سخن چین ، در آخرت ، از عذاب خدای عز و جل ،
 آرام ندارد .

١٠ / ١٠٦٠ الغيبة ٢٨٥٧. عنه صلى الله عليه وآله (في وصيته لأبي ذر) رسول الله صلى الله عليه وآله : كَانَ الْمُغْتَابُ فِي النَّارِ خَالِدًا فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ . (١) ٢٨٥٨. رسول الله صلى الله عليه وآله : الإمام الصادق عليه السلام : مَنْ قَالَ فِي مُؤْمِنٍ مَا رَأَتْهُ عَيْنَاهُ وَسَمِعَتْهُ أُذُنَاهُ فَهُوَ مِنَ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : «إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ ءَامَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ» . (٢) ٢٨٥٩. الإمام الصادق عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : مَنْ اغْتَابَ مُؤْمِنًا غَازِيًا أَوْ آذَاهُ أَوْ خَلْفَهُ فِي أَهْلِهِ بِسُوءٍ ، نُصِبَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَسْتَعْرِقُ حَسَنَاتِهِ ، ثُمَّ يُرْكَسُ فِي النَّارِ ؛ إِذَا كَانَ الْغَازِي فِي طَاعَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ . (٣) ٢٨٦٠. الإمام الصادق عليه السلام : الإمام علي عليه السلام : الْغَيْبَةُ قُوْتُ كِلَابِ النَّارِ . (٤) ١٠ / ١٠٦١ البهتان ٢٨٦٣. الأمامي عن معتب مولى الإمام الصادق عليه السلام ، رسول الله صلى الله عليه وآله : مَنْ اغْتَابَ مُؤْمِنًا بِمَا لَيْسَ فِيهِ انْقَطَعَتِ الْعِصْمَةُ بَيْنَهُمَا ، وَكَانَ الْمُغْتَابُ فِي النَّارِ خَالِدًا فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ . (٥) .

- ١- الأمامي للصدوق : ص ١٦٤ ح ١٦٣٣ عن علقمه عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، مشكاة الأنوار : ص ١٦٢ ح ٦٩ ، روضه الواعظين : ص ٥١٥ . جامع الأخبار : ص ٤١٢ ح ١١٤٣ ، بحار الأنوار : ج ٧٠ ص ٢ ح ٤ .
- ٢- الكافي : ج ٢ ص ٣٥٧ ح ٢ ، الأمامي للصدوق : ص ٤١٧ ح ٥٤٩ عن محمد بن حمران ، الاختصاص : ص ٢٢٧ ، منيه المرید : ص ٣٢٧ ، روضه الواعظين : ص ٥١٥ ، بحار الأنوار : ج ٧٥ ص ٢٤٠ ح ٢ .
- ٣- الكافي : ج ٥ ص ٨ ح ١٠ عن السكوني عن الإمام الصادق عليه السلام ، ثواب الأعمال : ص ٣٠٥ ح ١ عن السكوني عن الإمام الصادق عن أبيه عليهما السلام صلى الله عليه وآله ، النوادر للراوندي : ص ١٤١ ح ١٩٢ ، دعائم الإسلام : ج ١ ص ٣٤٣ عن الإمام علي عليه السلام عنه صلى الله عليه وآله و كلاهما نحوه وليس فيهما ذيله ، بحار الأنوار : ج ١٠٠ ص ١٢ ح ٢٥ .
- ٤- غرر الحكم : ١١٤٤ .
- ٥- الأمامي للصدوق : ص ١٦٤ ح ١٦٣ عن الإمام الصادق عليه السلام عن آبائه عليهم السلام ، قصص الأنبياء للراوندي : ص ٢٠٣ ح ٢٦٤ ، بحار الأنوار : ج ١٠٤ ص ٣١٤ ح ١ .

۱۰ / ۶۰ غیبت ۲۸۶۶. الإمام الصادق علیه السلام (لِقَوْمٍ مِنْ شِيعَتِهِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : غیبت کننده ، همواره در آتش خواهد بود . و چه بد فرجامی است آن! ۲۸۶۷. الإمام الصادق علیه السلام : امام صادق علیه السلام : هر کس در حق مؤمنی ، آنچه را که با چشمانش دیده و با گوش هایش شنیده ، بگوید ، او از کسانی است که خداوند عز و جل در باره شان فرموده است : «آنان که دوست دارند فحشا در میان مؤمنان رایج شود ، عذاب دردناکی برایشان هست» . ۲۸۶۸. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس از مؤمن رزمنده ای غیبت کند یا آزارش دهد یا در غیاب او به خانواده اش بدی کند ، روز قیامت ، ترازویی برای [رسیدگی به اعمال] او نصب می شود و حسناتش از میان می رود و آن گاه ، وارونه در آتش انداخته می شود ، تا زمانی که آن رزمنده ، در طاعت خدای عز و جل باشد . ۲۸۶۹. کنز العمال عن أنس : امام علی علیه السلام : غیبت ، خورش سگک های دوزخ است . ۱۰ / ۶۱ بهتان ۲۸۷۲. مسند ابن حنبل عن عبد الله بن نافع : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس پشت سر مؤمنی چیزی بگوید که در او نیست ، رشته [اخوت اسلامی] میان آن دو ، گسسته می شود و غیبت کننده در آتش ، جاویدان خواهد بود و این ، بد سرانجامی است!

١٠ / ١٠٢ الفحش ٢٨٧٥. رسول الله صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : إِنَّ الْفُحْشَ مِنَ الْبُذَاءِ ، وَالْبُذَاءُ فِي النَّارِ .
 (١) ٢٨٧٦. الإمام الصادق عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ شَانَ عَلَى مُسْلِمٍ كَلِمَةً يَشِينُهَا بِهَا بَعِيرٍ حَقٌّ ، أَشَانَهُ اللَّهُ بِهَا فِي النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ . (٢) ١٠ / ٦٣ تَعْيِيرُ الْمُؤْمِنِ ٢٨٧٩. الإمام علي عليه السلام : الإمام الصادق عليه السلام : مَنْ عَابَ أَخَاهُ بَعِيْبٍ فَهُوَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ . (٣) ١٠ / ١٠٤ اِمْتِنَاعٌ مِنْ قَضَاءِ حَاجَةِ الْمُؤْمِنِ ٥٦٤١. عنه صلى الله عليه وآله (فى دُعَاءِ لَهُ) الإمام الصادق عليه السلام : أَيُّمَا مُؤْمِنٍ مَنَعَ مُؤْمِنًا شَيْئًا مِمَّا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ مِنْ عِنْدِهِ أَوْ مِنْ عِنْدِ غَيْرِهِ ، أَقَامَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُسَوِّدًا وَجْهَهُ ، مُزْرَقَةً عَيْنَاهُ ، مَغْلُوقَةً يَدَاهُ إِلَى عُنُقِهِ ، فَيُقَالُ : هَذَا الْخَائِنُ الَّذِي خَانَ اللَّهَ - وَرَسُولَهُ ، ثُمَّ يُؤْمَرُ بِهِ إِلَى النَّارِ . (٤) .

-
- ١- المعجم الكبير : ج ٢٢ ص ٤١٤ ح ١٠٢٤ عن فاطمه عليها السلام ، كنز العمال : ج ١٥ ص ٨٧٧ ح ٤٣٤٨٥ ؛ دلائل الإمامة : ص ٦٦ ح ١ ، المسترشد : ص ١٦ ح ٣ كلاهما عن فاطمه عليها السلام ، مستدرک الوسائل : ج ١٢ ص ٨١ ح ١٣٥٧١ .
 - ٢- المستدرک على الصحيحين : ج ٤ ص ٣٥٣ ح ٧٨٩٣ ، شعب الإيمان : ج ٧ ص ١٠٧ ح ٩٦٥٨ نحوه وكلاهما عن أبى ذر ، كنز العمال : ج ٣ ص ٥٩٤ ح ٨٠٦٧ .
 - ٣- الاختصاص : ص ٢٤٠ ، بحار الأنوار : ج ٧٥ ص ٢٦٠ ح ٥٨ .
 - ٤- الكافي : ج ٢ ص ٣٦٧ ح ١ ، ثواب الأعمال : ص ٢٨٦ ح ١ ، المحاسن : ج ١ ص ١٠٠ ح ٧١ كلها عن فرات بن أحنف ، أعلام الدين : ص ٤٠٤ عن الإمام علي عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ٢٠١ ح ٨٣ .

۱۰ / ۶۲ ناسزاگویی

۱۰ / ۶۳ سرزنش مؤمن

۱۰ / ۶۴ خودداری از تأمین نیاز مؤمن

۱۰ / ۶۲ ناسزاگویی ۵۶۳۸. عنه صلی الله علیه و آله (فی دُعَائِهِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : ناسزاگویی ، از بدزبانی است و بدزبانی ، در آتش است . ۵۶۳۷. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله (در دعای جوشن کبیر) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس کلمه ای ننگ آور به ناحق در حق مسلمانی بگوید و او را رسوا کند ، خداوند در قیامت در آتش ، او را رسوا می کند . ۱۰ / ۶۳ سرزنش مؤمن ۵۶۳۶. الإمام الهادی علیه السلام (فی زیارته صاحب الأمر علیه السلام) امام صادق علیه السلام : هر کس برادر مؤمنش را با عیبی ، عیناک نشان دهد ، دوزخی است . ۱۰ / ۶۴ خودداری از تأمین نیاز مؤمن ۵۶۳۳. امام زین العابدین علیه السلام : امام صادق علیه السلام : هر مؤمنی که توانایی دارد نیاز مؤمنی را خود و یا از طریق دیگری برآورده کند و نکند ، خداوند در قیامت ، او را روسیاه ، کبودچشم و دست به گردن بسته شده ، محشور می کند .

سپس گفته می شود : این ، آن خائنی است که به خدا و پیامبر خدا ، خیانت کرده است .

آن گاه ، دستور داده می شود تا وارد آتش [دوزخ] شود .

٥٦٣٢. امام زين العابدين عليه السلام : عنه عليه السلام : أَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ شَيْعَتِنَا أَتَى رَجُلًا مِنْ إِخْوَانِهِ ، فَاسْتَعَانَ بِهِ فِي حَاجَتِهِ فَلَمْ يُعِنُّهُ وَهُوَ يَقْدِرُ ، إِلَّا ابْتَلَاهُ اللَّهُ بِأَنْ يَقْضِيَ حَوَائِجَ غَيْرِهِ مِنْ أَعْدَائِنَا ، يُعَذِّبُهُ اللَّهُ عَلَيْهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ . (١) / ١٠ / ٦٥ تزيينُ المَرَأَةِ لِغَيْرِ زَوْجِهَا ٥٦٣٣. عنه عليه السلام : الإمام علي عليه السلام : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ . . . أَنْ تَتَزَيَّنَ [أَيَّ المَرَأَةَ] لِغَيْرِ زَوْجِهَا ، فَإِنْ فَعَلَتْ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ عِزُّهُ وَجَلُّهُ أَنْ يُحْرِقَهَا بِالنَّارِ . (٢) / ١٠ / ٦٦ تَتَّبِعُ عَوْرَاتِ النَّاسِ ٥٦٣٠. پیامبر خدا صلى الله عليه وآله (از دعایش برای حفاظت از حوادث ناگوار) رسول الله صلى الله عليه وآله : مَنْ أَطَّلَعَ فِي بَيْتِ جَارِهِ فَنَظَرَ إِلَى عَوْرَةِ رَجُلٍ أَوْ شَعْرِ امْرَأَةٍ أَوْ شَيْءٍ مِنْ جَسَدِهَا ، كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُدْخِلَهُ النَّارَ مَعَ الْمُنَافِقِينَ الَّذِينَ كَانُوا يَتَّبِعُونَ عَوْرَاتِ النَّاسِ فِي الدُّنْيَا ، وَلَا يَخْرُجُ مِنَ الدُّنْيَا حَتَّى يَفْضَحَهُ اللَّهُ وَيُؤَيِّدِي لِلنَّاسِ عَوْرَتَهُ فِي الْآخِرَةِ . (٣) .

-
- ١- الكافي : ج ٢ ص ٣٦٦ ح ٢ ، ثواب الأعمال : ص ٢٩٧ ح ١ ، المحاسن : ج ١ ص ١٨٤ ح ٢٩٨ كلها عن أبي بصير ، عده الداعي : ص ١٧٧ ، أعلام الدين : ص ٤٠٥ كلاهما عن إسماعيل بن عمار ، بحار الأنوار : ج ٧٥ ص ١٨١ ح ٢١ .
- ٢- كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٤ ص ٦ ح ٤٩٦٨ ، الأمالي للصدوق : ص ٥٠٩ ح ٧٠٧ كلاهما عن الحسين بن زيد عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، مكارم الأخلاق : ج ٢ ص ٣٠٨ ح ٢٦٥٥ عن الإمام الصادق عن آبائه عنه عليهم السلام ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ٢٥٧ عن الحسين بن يزيد عن الإمام الصادق عن آبائه عنه عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ١٠٣ ص ٢٤٣ ح ١٣ .
- ٣- ثواب الأعمال : ص ٣٣٢ ح ١ عن أبي هريره و عبد الله بن عباس ، أعلام الدين : ص ٤١٢ عن عبد الله بن عباس ، جامع الأخبار : ص ٢٤٥ ح ٦٢٥ ، بحار الأنوار : ج ٧٦ ص ٣٦١ ح ٣٠ ؛ المعجم الأوسط : ج ٦ ص ٢٩٥ ح ٦٤٥٦ عن أبي هريره وفيه صدره إلى «يدخله النار» .

۱۰ / ۶۵ آرایش زن برای مرد بیگانه**۱۰ / ۶۶ دنبال عیب مردم بودن**

۵۶۲۹. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله (در دعای جوشن کبیر) امام صادق علیه السلام : هر یک از شیعیان که نزد یکی دیگر از برادرانش برود و از او برای تأمین نیازش از وی کمک بخواهد و او در حالی که می تواند کمک کند ، کمک نکند ، خداوند ، او را به برآوردن نیازهای دشمنان ما مبتلا می کند و خداوند ، او را به خاطر آن در قیامت ، کیفر می دهد . ۱۰ / ۶۵ آرایش زن برای مرد بیگانه ۵۶۳۱. عنه صلی الله علیه و آله (مِنْ دُعَاءٍ لَهُ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ لِلْأَمَانِ م) امام علی علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله ... از آرایش زن برای غیر شوهرش منع فرمود و اگر زنی چنین کند ، بر خداست که او را با آتش بسوزاند . ۱۰ / ۶۶ دنبال عیب مردم بودن ۵۶۲۸. الإمام الصادق علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس به خانه همسایه سَرَک بکشد و به عورت مرد یا موی زنی یا به دیگر جاهای بدن او نگاه کند ، بر خداست که او را با منافقانی که در دنیا به دنبال عیب مردم بودند ، وارد آتش [دوزخ] کند . چنین کسی از دنیا بیرون نمی رود ، مگر خداوند ، رسوایش کند و در آخرت هم عیشش را بر ملا می سازد .

١٠ / ٦٧ التَّيْمِينُ الْفَاجِرُهُ ٥٦٢٥. إمام صادق عليه السلام: الإمام عليّ عليه السلام: كَيْفَ يَسْلَمُ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ الْمُتَسَرِّعِ إِلَى الْيَمِينِ الْفَاجِرِهِ؟! (١) / ١٠ / ٦٨ قَطَعَ الرَّحِمَ ٥٦٢٥. عنه عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: إِنَّ الرَّحِمَ لَهَا لِسَانٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ذَلِقٌ، تَقُولُ: يَا رَبِّ! صَلِّ مِنْ وَصَلْتَنِي، وَاقْطَعْ مَنْ قَطَعَنِي. فَالرَّجُلُ لَيُرَى بِسَبِيلِ خَيْرٍ إِذَا أَتَتْهُ الرَّحِمُ الَّتِي قَطَعَهَا فَتَهْوِي بِهِ إِلَى أَسْفَلِ قَعْرِ فِي النَّارِ. (٢) / ١٠ / ٦٩ هِجْرَانُ الْإِخْوَانِ ٥٦٢٢. إمام زين العابدين عليه السلام (از دعایش بعد از نماز شب) رسول الله صلى الله عليه وآله: مَنْ هَجَرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ فَهُوَ فِي النَّارِ، إِلَّا أَنْ يَتَدَارَكَهُ اللَّهُ بِكِرَامَتِهِ. (٣) / ٥٦٢٣. الإمام الصادق عليه السلام (وقد سُئِلَ عَنْ قَوْمٍ صَالِحٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ: هَلْ (الإمام عليّ عليه السلام: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ... عَنِ الْهَجْرَانِ، فَمَنْ كَانَ لِابْنٍ فَاعِلًا فَلَا يَهْجُرُ أَخَاهُ أَكْثَرَ مِنْ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ، فَمَنْ كَانَ مُهَاجِرًا لِأَخِيهِ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ كَانَتْ النَّارُ أَوْلَى بِهِ. (٤).

- ١- غرر الحكم: ح ٦٩٨٨، عيون الحكم والمواعظ: ص ٣٨٤ ح ٦٤٩٠ وفيه «عذاب القبر» بدل «عذاب الله».
- ٢- الكافي: ج ٢ ص ١٥٦ ح ٢٩ عن الوصافي عن الإمام زين العابدين عليه السلام، بحار الأنوار: ج ٧٤ ص ١٣٠ ح ٩٦.
- ٣- المعجم الكبير: ج ١٨ ص ٣١٥ ح ٨١٥، المصنف لابن أبي شيبة: ج ٦ ص ٩٥ ح ٤ وفيه «بتوبه» بدل «بكرامته» وكلاهما عن فضاله بن عبيد، كنز العمال: ج ٩ ص ٤٧ ح ٢٤٨٦٨.
- ٤- كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ٤ ص ١٠ ح ٤٩٦٨، الأمالي للصدوق: ص ٥١٢ ح ٧٠٧ كلاهما عن الحسين بن زيد عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام، مكارم الأخلاق: ج ٢ ص ٣١١ ح ٢٦٥٥ عن الإمام الصادق عن آبائه عنه عليهم السلام، تنبيه الخواطر: ج ٢ ص ٢٥٩ عن الحسين بن يزيد عن الإمام الصادق عن آبائه عنه عليهم السلام، بحار الأنوار: ج ٧٥ ص ١٨٨ ح ٨.

۱۰ / ۶۷ سوگند ناروا**۱۰ / ۶۸ قطع رابطه با خویشاوندان****۱۰ / ۶۹ قهر با برادران**

۱۰ / ۶۷ سوگند ناروا ۵۶۲۰. امام علی علیه السلام: امام علی علیه السلام: آن که به شتاب، سوگند ناروا می خورد، چگونه از عذاب خدا در امان می ماند؟! ۱۰ / ۶۸ قطع رابطه با خویشاوندان ۵۶۱۷. امام علی علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: خویشاوندی، در قیامت، زبانی گویاست که می گوید: «پروردگارا! هر کسی که با من پیوند داشته، با او پیوند داشته باش و هر کسی که با من قطع پیوند کرده، با او قطع رابطه کن». پس به شخص، راه خوبی نشان داده می شود، تا این که خویشاوندی ای را که آن شخص بُریده، نزدش می آید و او را به قعر آتش [دوزخ]، پرتاب می کند. ۱۰ / ۶۹ قهر با برادران ۵۶۱۹. الإمام علی علیه السلام (فی دُعَاءِ الْيَوْمِ الرَّابِعِ مِنَ الشَّهْرِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس بیش از سه روز با برادرش قهر کند، در آتش [دوزخ] است، مگر این که خداوند با بزرگواری خود، آن را جبران کند. ۵۶۱۸. رسول الله صلی الله علیه و آله: امام علی علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله ... از قهر با برادران، نهی کرده است و [فرموده که] اگر ناچار به آن شد، بیشتر از سه روز نباشد. اگر کسی بیش از سه روز با برادرش قهر کند، آتش [دوزخ] برایش سزاوارتر است.

١٠ / ٧٠ عَدَمَ حِفْظِ اللِّسَانِ ٥٦١٥. امام كاظم عليه السلام (از دعایش درباره گسترش روزی) رسول الله صلى الله عليه وآله : إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ لَا يُلْقَى لَهَا بَالًا ، يَهْوَى بِهَا فِي جَهَنَّمَ . (١) ٥٦١٤. امام صادق عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ لَا يَرَى بِهَا بَأْسًا ، يَهْوَى بِهَا سَبْعِينَ خَرِيفًا فِي النَّارِ . (٢) ٥٦١٣. البلد الأمين (در دعای ادريس عليه السلام) الكافي عن قيس أبي إسماعيل رفعه : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَوْصِنِي . فَقَالَ [صلى الله عليه وآله] : [أَحْفَظْ لِسَانَكَ . قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَوْصِنِي . قَالَ] صلى الله عليه وآله : [أَحْفَظْ لِسَانَكَ . وَيَحْكُ ! وَهَلْ يَكُوبُ النَّاسُ عَلَى مَنْ خَرِحَ فِي النَّارِ إِلَّا حَصَائِدُ السِّتِّهِمْ ؟!] (٣) ٥٦١٦. رسول الله صلى الله عليه وآله : الإمام على عليه السلام : بِاللِّسَانِ كُتِبَ أَهْلُ النَّارِ فِي النَّارِ . (٤) ٥٦١٥. الإمام الكاظم عليه السلام (من دُعَائِهِ لِسَيِّدِهِ الرَّزْقِ) الإمام الصادق عليه السلام : مَا مِنْ يَوْمٍ إِلَّا وَكُلُّ عَضْوٍ مِنْ أَعْضَاءِ الْجَسَدِ يُكْفَرُ اللَّسَانَ ، يَقُولُ : نَشَدْتُكَ اللَّهُ - أَنْ تُعَذِّبَ فِيكَ ! (٥) .

- ١- .صحیح البخاری : ج ٥ ص ٢٣٧٧ ح ٦١١٣ ، مسند ابن حنبل : ج ٣ ص ٢٣١ ح ٨٤١٩ كلاهما عن أبي هريره ، حليه الأولياء : ج ٨ ص ٢٤٨ عن أبي أمامه نحوه ، كنز العمال : ج ٣ ص ٥٥٢ ح ٧٨٥٩ .
- ٢- .سنن الترمذی : ج ٤ ص ٥٥٧ ح ٢٣١٤ ، سنن ابن ماجه : ج ٢ ص ١٣١٣ ح ٣٩٧٠ ، مسند ابن حنبل : ج ٣ ص ٢٠ ح ٧٢١٩ كلها عن أبي هريره ، كنز العمال : ج ٣ ص ٥٥٢ ح ٧٨٥٨ .
- ٣- .الكافي : ج ٢ ص ١١٥ ح ١٤ ، تحف العقول : ص ٥٦ ، بحار الأنوار : ج ٧١ ص ٣٠٣ ح ٧٨ .
- ٤- .الخصال : ص ٦٣٥ ح ١٠ عن أبي بصير و محمد بن مسلم عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ١٠ ص ١١٣ ح ١ .
- ٥- .الكافي : ج ٢ ص ١١٥ ح ١٢ ، بحار الأنوار : ج ٧١ ص ٣٠٢ ح ٧٦ .

۱۰ / ۷۰ مهار نکردن زبان

۱۰ / ۷۰ مهار نکردن زبان ۵۶۱۲. امام کاظم علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: بنده، سخنی را که ناخشنود کننده خداوند است، می گوید و به آن توجه ندارد، حال آن که با آن، در جهنم سقوط می کند. ۵۶۱۱. امام صادق علیه السلام (در توصیف خداوند ارجمند والا) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: مردی، سخنی بر زبان می راند که اشکالی در آن نمی بیند، در حالی که با آن، به مدت هفتاد سال، در جهنم، سقوط می کند. ۵۶۱۰. امام حسین علیه السلام (در دعایش در روز عرفه) الکافی به نقل از ابو اسماعیل قیس که سند حدیث را به پیامبر خدا صلی الله علیه و آله می رساند: مردی خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله رسید و گفت: ای پیامبر خدا! به من، سفارشی کن.

فرمود: «زبانت را حفظ کن».

[دوباره] گفت: ای پیامبر خدا! به من، سفارشی کن.

فرمود: «زبانت را حفظ کن».

[باز] گفت: ای پیامبر خدا! به من، سفارشی کن.

فرمود: «زبانت را حفظ کن. وای بر تو! آیا مردم را جز محصول زبان هایشان، بر بینی شان در آتش می افکنند؟!». ۵۶۰۹. امام علی علیه السلام: امام علی علیه السلام: به خاطر زبان، دوزخیان در دوزخ، انداخته می شوند. ۵۶۰۸. امام علی علیه السلام (در دعایش) امام صادق علیه السلام: هیچ عضوی از بدن نیست، مگر این که هر روز، در برابر زبان، سر تعظیم فرود می آورد و می گوید: «تو را به خدا سوگند می دهم [که خودت را نگه دار] تا به خاطر تو، عذاب نشویم».

١٠ / ٧١ استماع الغناء ٥٦١٠. الإمام الحسين عليه السلام (من دُعائه يوم عرفة) الكافي عن محمد بن مسلم عن الإمام الباقر عليه السلام ، قال سَمِعْتُهُ يَقُولُ : الْغِنَاءُ مِمَّا وَعَدَ اللَّهُ عِزَّ وَجَلْعَلِيهِ النَّارَ . وَتَلَا هَذِهِ الْآيَةَ : « وَ مِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَ يَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ » (١) . (٢) / ١٠ / ٧٢ السُّؤَالُ بِغَيْرِ حَاجَةٍ ٥٦٠٧. امام على عليه السلام : الإمام الصادق عليه السلام : ما من عبد يسأل من غير حاجه ، فيموت ، حتى يحوجه الله إليها ويثبت الله له بها النار . (٣) / ١٠ / ٧٣ ترك العمل بالعلم ٥٦٠٧. عنه عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : يطلع قوم من أهل الجنة إلى قوم من أهل النار ، فيقولون : ما أدخلكم النار ! وإنما دخلنا الجنة بفضل تاديبكم وتعليمكم ؟ فيقولون : إنا كنا نأمركم بالخير ولا نفعله . (٤) .

١- لقمان : ٦ .

- ٢- الكافي : ج ٦ ص ٤٣١ ح ٤ ، كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٤ ص ٥٨ ح ٥٠٩٢ من دون إسناد إلى أحد من أهل البيت عليهم السلام ، الفقه المنسوب إلى الإمام الرضا عليه السلام : ص ٢٨١ ، بحار الأنوار : ج ٧٩ ص ٢٤٦ ح ٢٣ .
- ٣- الكافي ج ٤ ص ١٩ ح ٣ ، ثواب الأعمال : ص ٣٢٥ ح ١ كلاهما عن مالك بن حصين السكوني ، كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٢ ص ٧٠ ح ١٧٥٤ ، مكارم الأخلاق : ج ١ ص ٢٩٦ ح ٩٢٧ ، بحار الأنوار : ج ٩٦ ص ١٥٤ ح ٢١ .
- ٤- الأمالى للطوسى : ص ٥٢٧ ح ١١٦٢ ، مكارم الأخلاق : ج ٢ ص ٣٦٤ ح ٢٦٦١ ، أعلام الدين : ص ١٩٠ كلها عن أبي ذر ، بحار الأنوار : ج ٧٧ ص ٧٦ ح ٣ .

۱۰ / ۷۱ گوش دادن به غنا

۱۰ / ۷۲ درخواست بدون نیاز

۱۰ / ۷۳ عمل نکردن به دانش

۱۰ / ۷۱ گوش دادن به غنا ۵۶۰۴. صحیح مسلم (به نقل از ابو ذر، از پیامبر صلی الله علیه و آل) الکافی به نقل از محمّد بن مسلم: شنیدم که امام باقر علیه السلام می فرمود: «غنا، از چیزهایی است که خدای عز و جل برای آن، وعده آتش [دوزخ] داده است».

سپس، این آیه را تلاوت فرمود: «و برخی از مردمان، کسانی هستند که سخن بیهوده را خریدارند تا [مردم را] بدون داشتن دانش، از راه خدا، گم راه کنند و آن را به ریشخند گیرند. آنان، برایشان عذابی ذلّتبار است». ۱۰ / ۷۲ درخواست بدون نیاز ۵۶۰۱. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله (در دعای جوشن کبیر) امام صادق علیه السلام: هر کس بدون نیاز، درخواست کند، نمی میرد، مگر این که خداوند، او را به آن محتاج نماید و آتش [دوزخ] را برایش قطعی کند. ۱۰ / ۷۳ عمل نکردن به دانش ۵۶۰۲. عنه صلی الله علیه و آله (فی وَصَفِ اللَّهِ تَعَالَى) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: گروهی از بهشتیان، به گروهی از دوزخیان می نگرند و می گویند: چه چیزی موجب شد که به آتش در آید، در حالی که ما به لطفِ تعلیم و تربیت شما، وارد بهشت شدیم؟

آن دوزخیان می گویند: [علتش این است که] ما، شما را به کارهای خوب توصیه می کردیم؛ ولی خودمان، آنها را انجام نمی دادیم.

٥٦٠١. رسول الله صلى الله عليه وآله (في دُعَاءِ الْجَوْشَنِ الْكَبِيرِ) عنه صلى الله عليه وآله : يُجَاءُ بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَلْقَى فِي النَّارِ ، فَتَنْدَلِقُ أَقْتَابُهُ (١) فِي النَّارِ ، فَيَدُورُ كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ بِرَحَاهُ ، فَيَجْتَمِعُ أَهْلُ النَّارِ عَلَيْهِ ، يَقُولُونَ : أَيُّ فُلَانٍ ، مَا شَأْنُكَ؟ أَلَيْسَ كُنْتَ تَأْمُرُنَا بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَانَا عَنِ الْمُنْكَرِ؟! قَالَ : كُنْتُ أَمُرُّكُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا آتِيهِ ، وَأَنْهَأُكُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتِيهِ . (٢) ٥٦٠٠. امام على عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : إِنَّ أَشَدَّ أَهْلِ النَّارِ نَدَامَةً وَحَسْرَةً رَجُلٌ دَعَا عَبْدًا إِلَى اللَّهِ ، فَاسْتَجَابَ لَهُ وَقَبِلَ مِنْهُ فَأَطَاعَ اللَّهَ ، فَأَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ وَأَدْخَلَ الدَّاعِيَ النَّارَ بِتَرْكِهِ عِلْمَهُ وَاتِّبَاعِهِ الْهَوَى وَطُولِ الْأَمَلِ . أَمَّا اتِّبَاعُ الْهَوَى فَيَصِيدُ عَنِ الْحَقِّ ، وَطُولِ الْأَمَلِ يُنْسِي الْآخِرَةَ . (٣) ٥٥٩٩. امام صادق عليه السلام (در بیان سپاه خرد) عنه صلى الله عليه وآله : إِنَّ لِكُلِّ قَوْلٍ مِصْدَاقًا مِنْ عَمَلٍ يَصِيءُ دَقَّهُ أَوْ يُكْذِبُهُ ، فَإِذَا قَالَ ابْنُ آدَمَ وَصَيَّدَ قَوْلُهُ بِعَمَلِهِ رَفَعَ قَوْلُهُ بِعَمَلِهِ إِلَى اللَّهِ ، وَإِذَا قَالَ وَخَالَفَ قَوْلُهُ عَمَلَهُ رُدَّ قَوْلُهُ عَلَى عَمَلِهِ الْخَبِيثِ وَهَوَى بِهِ فِي النَّارِ . (٤) ١٠ / ٧٤ تِلْكَ الْأَعْمَالُ الْكُتَابُ «كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهينَةٌ * إِلَّا الْأَصْحَابَ الْيَمِينِ * فِي جَنَّتٍ يَتَسَاءَلُونَ * عَنِ الْمُجْرِمِينَ * مَا سَيَلِكُكُمْ فِي سَيَقَرٍ * قَالُوا لَمْ نَكُ مِنْ الْمُصَلِّينَ * وَ لَمْ نَكُ نُطْعِمِ الْمَسْكِينِ * وَ كُنَّا نَحْضُ مَعَ الْخَائِضِينَ * وَ كُنَّا نَكْذِبُ بِيَوْمِ الدِّينِ * حَتَّى أَتَانَا الْيَقِينُ » . (٥)

١- .تَنْدَلِقُ أَقْتَابُهُ : يُرِيدُ خُرُوجَ أَمْعَائِهِ مِنْ جَوْفِهِ (النهاية : ج ٢ ص ١٣٠ «دلق»).

٢- .صحيح البخارى : ج ٣ ص ١١٩١ ح ٣٠٩٤ ، مسند ابن حنبل : ج ٨ ص ١٨٣ ح ٢١٨٤٣ ، السنن الكبرى : ج ١٠ ص ١٦٢ ح ٢٠٢٠٩ كلُّهَا عَنْ أُسَامَةَ ، كُنْزُ الْعَمَالِ : ج ١٠ ص ١٩٤ ح ٢٩٠٢٣ .

٣- .الكافي : ج ١ ص ٤٤ ح ١ ، الخصال : ص ٥١ ح ٦٣ نحوه وكلاهما عن سليم بن قيس عن الإمام على عليه السلام ، منيه المريد : ص ١٤٦ عن الإمام على عليه السلام عنه صلى الله عليه وآله ، عدّه الداعى : ص ٦٧ وليس فيه ذيله من «وطول الأمل» فى الموضوع الأول ، بحار الأنوار : ج ٢ ص ١٠٦ ح ٢ .

٤- .تفسير القمى : ج ٢ ص ٢٠٨ عن أبى الجارود عن الإمام الباقر عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٦٩ ص ٦٤ ح ١٠ .

٥- .المدثر : ٣٨ ٤٧ .

۳۱۴۲. الإمام المهدی علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: در روز قیامت، مردی را می آورند و در آتش می اندازند. پس روده هایش در آتش می ریزد، و خودش مانند الاغی که بر گرد آسیاب می چرخد، [در فضای جهنم] به چرخش در می آید. دوزخیان، بر گرد او جمع می شوند و می گویند: فلانی! تو را چه شده است؟ مگر تو نبودی که ما را به خوبی دعوت می کردی و از بدی، بازمان می داشتی!؟

او می گوید: من، شما را به خوبی دعوت می کردم؛ ولی خودم آن را به کار نمی بستم، و شما را از بدی باز می داشتم؛ اما خودم آن را انجام می دادم. ۳۱۴۱. مصباح المتهدج: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: پشیمان ترین و پُرافسوس ترین دوزخیان، مردی است که بنده ای را به سوی خدا فرا خوانده است و او دعوتش را پاسخ گفته و از او پذیرفته و خدا را اطاعت کرده است و خداوند نیز وی را به بهشت در آورده؛ ولی آن دعوتگر را به سبب عمل نکردن به علمش و پیروی کردنش از هوای نفس و داشتن آرزوی دراز، به آتش در آورده است؛ زیرا پیروی کردن از هوای نفس، از حق، باز می دارد و آرزوی دراز، آخرت را از یاد می برد. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: برای هر گفتاری، مصداقی از کردار است که آن گفتار را تصدیق یا تکذیب می کند. پس هر گاه آدمی سخنی بگوید و سخنش را با کردارش تصدیق کند، آن گفتار او به وسیله کردارش به درگاه خدا، بالا می رود، و هر گاه سخنی بگوید و گفتار او بر خلاف کردارش باشد، آن گفتار او به کردار زشتش باز گردانده می شود و او را در آتش می افکند. ۱۰ / ۷۴ و این کارها قرآن «هر کس، در گرو دستاورد خویش است، بجز یاران دست راست که در میان باغ ها از یکدیگر می پرسند، در باره مجرمان که: «چه چیز، شما را در دوزخ، در آورد؟». می گویند: «از نماز گزاران نبودیم و بینوایان را اطعام نمی کردیم و با هرزه درایان، هرزه درایی می کردیم. و روز جزا را دروغ می شمردیم، تا مرگ ما در رسید.»

الحديث ٢٨٨٥. عنه صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : مَنْ قَالَ : «إِنِّي فِي الْجَنَّةِ» فَهُوَ فِي النَّارِ . (١) ٢٨٨٦. الإمام علي عليه السلام (مِنْ وَصِيَّتِهِ لَوْلَدِهِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنِّ) عنه صلى الله عليه وآله : إِنَّ النَّيْمَةَ وَالْحِقْدَ فِي النَّارِ ، لَا يَجْتَمِعَانِ فِي قَلْبٍ مُسْلِمٍ . (٢) ٢٨٨٧. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : صِنْفَانِ مِنَ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا ؛ قَوْمٌ مَعَهُمْ سَيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ ، وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٍ عَارِيَاتٍ مُمِيلَاتٍ مَائِلَاتٍ ، رُؤُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ (٣) الْمَائِلَةِ ، لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا ، وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرِهِ كَذَا وَكَذَا . (٤) ٢٨٨٨. عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ ضَمِنَ وَصِيَّةَ الْمَيِّتِ ثُمَّ عَجَزَ عَنْهَا بِغَيْرِ عِيْدٍ ، لَا يَقْبَلُ مِنْهُ صِرْفٌ وَلَا عَيْدٌ ، وَلَعَنَهُ كُلُّ مَلِكٍ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ، وَيُصْبِحُ وَيُمْسِي فِي سَيْخِطِ اللَّهِ ، وَكُلَّمَا قَالَ : «يَا رَبِّ» نَزَلَتْ عَلَيْهِ اللَّعْنَةُ ، وَكَتَبَ اللَّهُ ثَوَابَ حَسَنَاتِهِ كُلَّهَا لِتَمْلِكُكَ الْمَيِّتِ ، فَإِنْ مَاتَ عَلَى حَالِهِ دَخَلَ النَّارَ . (٥) ٢٨٨٩. عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ كَذَبَ اللَّهَ ثَوَابَ حَسَنَاتِهِ كُلَّهَا لِتَمْلِكُكَ الْمَيِّتِ ، فَإِنْ مَاتَ عَلَى حَالِهِ دَخَلَ النَّارَ . (٦) .

- ١- الجعفریات : ص ١٩٢ ، النوادر للراوندي : ص ١٠٧ ح ٨٦ كلاهما عن الإمام الكاظم عن آباءه عليهم السلام ، مشكاة الأنوار : ص ٥٧٩ ح ١٩٢٨ ، بحار الأنوار : ج ٧٠ ص ٣٩٨ ح ٧٠ .
- ٢- المعجم الأوسط : ج ٥ ص ٥٤ ح ٤٦٥٣ عن ابن عمر ، الفردوس : ج ٤ ص ٣٠٧ ح ٦٨٩٩ عن عبد الله بن عمرو ، كنز العمال : ج ١٦ ص ٢٣ ح ٤٣٧٦٨ .
- ٣- البُخْتُ : هي جمالٌ طوألُ الأعناقِ (النهاية : ج ١ ص ١٠١ «بخت»).
- ٤- صحيح مسلم : ج ٣ ص ١٦٨٠ ح ١٢٥ و ج ٤ ص ٢١٩٢ ح ٥٢ ، السنن الكبرى : ج ٢ ص ٣٣١ ح ٣٢٦٠ ، المعجم الأوسط : ج ٢ ص ٢٢٤ ح ١٨١١ و ج ٦ ص ٨٠ ح ٥٨٥٤ ، شعب الإيمان : ج ٦ ص ١٦٧ ح ٧٨٠١ ، تفسير القرطبي : ج ١٢ ص ٣١٠ كلها عن أبي هريره ، كنز العمال : ج ١٦ ص ٣٨٣ ح ٤٥٠١٣ .
- ٥- جامع الأخبار : ص ٤٤٩ ح ١٢٦٢ ، بحار الأنوار : ج ١٠٠ ص ١٩٦ ح ١١ .
- ٦- ثواب الأعمال : ص ٣٢٠ ح ٣ عن زاذان عن الإمام علي عليه السلام ، الجعفریات : ص ١٧١ عن الإمام الكاظم عن آباءه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله ، جامع الأحاديث للقمي : ص ١١٦ ، الأمالي للصدوق : ص ٣٤٤ ح ٤١٣ عن الحسين بن خالد عن الإمام الرضا عن آباءه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله عن جبرئيل عليه السلام وليس فيه «والخيانة» ، بحار الأنوار : ج ٤١ ص ١١٠ ح ١٧ ؛ المستدرک على الصحيحين : ج ٤ ص ٦٥٠ ح ٨٧٩٥ عن أنس ، شعب الإيمان : ج ٥ ص ٣٦٧ ح ٦٩٧٨ عن أبي هريره وليس فيه «والخيانة» ، كنز العمال : ج ٣ ص ٥٤٥ ح ٧٨٢٠ .

حدیث ۲۸۹۱. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : کسی که بگوید : «من در بهشت هستم» ، در آتش است. ۲۸۹۲. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سخن چینی و کینه توزی ، در آتش اند . این دو ، در دل هیچ مسلمانی جای نمی گیرند. ۲۸۹۳. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : دو دسته از اهل آتش اند که من ، [هنوز] آنها را ندیده ام [و در آینده ، خواهند آمد] : عده ای که تازیانه هایی مانند دم گاو دارند و با آنها ، مردم را می زنند ؛ و زنانی که پوشیده اند و در عین حال ، برهنه اند، منحرف کننده اند و خود ، منحرف اند (۱) و سرهایشان ، همچون کوهان های شتر خراسانی ، فروهشته است. اینان ، به بهشت نمی روند و بوی آن را که از فاصله ای چنین و چنان (بسیار دور) به مشام می رسد، استشمام نمی کنند. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس [به کار بستن] وصیت متوفایی را بر عهده بگیرد و سپس بدون عذری، از اجرای آن سر باز بزند، هیچ توبه و فدیة ای از او پذیرفته نمی شود و همه فرشتگان میان آسمان و زمین ، لعنتش می کنند و روز و شب ، مورد خشم خدا خواهد بود و هر گاه «یا رب» بگوید ، لعنت بر او فرود می آید و خداوند ، پاداش همه کارهای نیکش را برای آن متوفای می نویسد، و اگر در همان حال بمیرد، به آتش در می آید . پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : نیرنگ و فریب و خیانت ، در آتش اند . .

۱- واژه «مائلات» که در متن عربی حدیث آمده ، به معنای زنانی است که با ناز و کرشمه ، راه می روند و دل مردان را می رُبایند ، یا به معنای زنانی است که روسری و مقنعه خود را کج می کنند و تا نیمه سر را می پوشانند ، یا به این معناست که بَزْک کرده ، با زر و زیور بیرون می آیند و خود را به نمایش می گذارند. واژه «ممیلات» ، یعنی زنانی که به دیگر زنان یاد می دهند که [در بدحجابی] مانند آنها رفتار کنند ، یا به این معناست که با تبختر و کرشمه ، راه می روند. همچنین ، بنا به قولی: «مائلات» ، یعنی زنانی که مانند بدکاره ها، موهای خود را شانه و آرایش می کنند و «ممیلات» ، زنانی هستند که دیگران را این گونه آرایش و بَزْک می کنند (لسان العرب : ذیل «مائلات»).

عنه صلى الله عليه وآله: التَّمِيمَةُ وَالشَّتِيمَةُ وَالْحَمِيمَةُ فِي النَّارِ، وَلَا يَجْتَمِعْنَ فِي صَيْدِ مُؤْمِنٍ. (١) الإمام علي عليه السلام: المَكْرُ وَالْخَدِيعَةُ وَالْغَدْرُ فِي النَّارِ. (٢) عنه عليه السلام: لَوْلَا أَنَّ الْمَكْرَ وَالْخَدِيعَةَ فِي النَّارِ لَكُنْتُ أَمَكْرَ النَّاسِ. (٣) الإمام الصادق عليه السلام: إِنَّ الشُّكَّ وَالْمَعْصِيَةَ فِي النَّارِ، لَيْسَا مِنَّا وَلَا إِلَيْنَا. (٤) عنه عليه السلام: مَنْ وَعَظَهُ اللَّهُ بِخَيْرٍ فَقَبِلَ بِالْبَشْرَى فَلَهُ الْبَشْرَى، وَمَنْ لَمْ يَقْبَلْ فَالْتَّارُ لَهُ أُخْرَى. (٥) الأصول الستة عشر عن زيد النرسي عن الإمام الصادق عليه السلام، قال: سَأَلَهُ بَعْضُ أَصْحَابِنَا عَنْ طَلَبِ الصَّيْدِ وَقَالَ لَهُ: إِنِّي رَجُلٌ أَلْهُو بِطَلَبِ الصَّيْدِ وَضَرَبَ الصَّوَالِجَ (٦)، وَأَلْهُو بِلَعْبِ الشُّطْرَنْجِ. قَالَ: فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ... وَأَمَّا ضَرْبُكَ بِالصَّوَالِجِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَكَ يَرْكُضُ وَالْمَلَائِكَةُ تَنْفِرُ عَنْكَ، وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْءٌ لَمْ تُؤَجَّرْ، وَمَنْ عَثَرَ بِهِ دَابَّتُهُ فَمَاتَ دَخَلَ النَّارَ. (٧).

- ١- المعجم الكبير: ج ١٢ ص ٣٤١ ح ١٣٦١٥ عن عبد الله بن عمر، الفردوس: ج ٤ ص ٣٠٧ ح ٦٨٩٩ عن عبد الله بن عمرو، كثر العمال: ج ٣ ص ٦٥٥ ح ٨٣٥٢.
- ٢- الاختصاص: ص ١٥٠، عيون أخبار الرضا عليه السلام: ج ٢ ص ٥٠ ح ١٩٤ عن الحسين بن خالد عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله عن جبرئيل عليه السلام، تحف العقول: ص ١٥٤ وليس فيهما «والغدر»، بحار الأنوار: ج ٤٠ ص ١٠٥ ح ١١٧؛ مسند الشاميين: ج ٣ ص ٣٠٤ ح ٢٣٣٦، مسند إسحاق بن راهويه: ج ١ ص ٣٧٠ ح ٣٨١ كلاهما عن أبي هريرة عنه صلى الله عليه وآله، مسند الشهاب: ج ١ ص ١٧٥ ح ٢٥٤ عن عبد الله بن عبد الله بن عمرو، وليس فيها «والغدر».
- ٣- الكافي: ج ٢ ص ٣٣٦ ح ١، ثواب الأعمال: ص ٣٢٠ ح ٢، بحار الأنوار: ج ٤١ ص ١٠٩ ح ١٦ وراجع: عيون أخبار الرضا عليه السلام: ج ٢ ص ٥٠ ح ١٩٤ والمستدرک علی الصحیحین: ج ٤ ص ٦٥٠ ح ٨٧٩٥.
- ٤- الكافي: ج ٢ ص ٤٠٠ ح ٥، كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ٣ ص ٥٧٣ ح ٤٩٥٩، ثواب الأعمال: ص ٣٠٨ ح ١ كلها عن بكر بن محمد الأزدي، المحاسن: ج ١ ص ٣٨٨ ح ٨٦٣، قرب الإسناد: ص ٣٥ ح ١١٢ كلاهما عن بكر بن محمد الأزدي عن الإمام الصادق عن الإمام علي عليهما السلام، بحار الأنوار: ج ٧٠ ص ٥٤ ح ٢١.
- ٥- كثر الفوائد: ج ١ ص ٣٥١ عن جعفر بن قرظ، بحار الأنوار: ج ٧١ ص ٣٢٨ ح ٢٦.
- ٦- الصَّوَالِجَانُ: عَصَا يُعْطَفُ طَرْفُهَا يُضْرَبُ بِهَا الْكُرَّةُ عَلَى الدَّوَابِّ (لسان العرب: ج ٢ ص ٣١٠ «صلح»).
- ٧- الأصول الستة عشر: ص ١٩٨ ح ١٧٢، الفقه المنسوب إلى الإمام الرضا عليه السلام: ص ٢٨٤ نحوه، بحار الأنوار: ج ٧٣ ص ٣٥٦ ح ٢٢.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سخن چینی و دشنامگویی و تعصّب ، در آتش اند . اینها در سینه هیچ مؤمنی جای نمی گیرند .
 امام علی علیه السلام : نیرنگ و فریب و پیمان شکنی ، در آتش اند . ۳۱۴۰. مصباح المتهجد عن أبي محمد عبد الله بن محمد
 ال امام علی علیه السلام : اگر نبود که نیرنگ و فریب در آتش اند ، بی گمان ، نیرنگبازترین مردم بودم . ۳۱۳۹. الإمام العسکری
 علیه السلام : امام صادق علیه السلام : شک و نافرمانی [از خدا] ، در آتش اند . این دو ، از ما نیستند و به ما راه
 ندارند . ۳۱۳۸. عنه علیه السلام (فی الزیارة الجامعه) امام صادق علیه السلام : کسی که خداوند ، او را پندی نیکو دهد و او
 شادمانه بپذیرد ، خوشا به حالش ! و کسی که نپذیرد ، آتش برای او سزاوارتر است . ۳۱۳۷. الإمام الهادی علیه السلام : الأصول
 الستّه عشر به نقل از زید نرسی : یکی از شیعیان ، از امام صادق علیه السلام در باره شکار پرسید و گفت : من سرگرمی ام ،
 شکار و چوگان زدن و شطرنج بازی است .

امام صادق علیه السلام فرمود: «... تو را چه به چوگان زدن؛ چرا که [وقتی در چوگانگاه می دوی ،] شیطان ، با تو می دود و
 فرشتگان ، از تو می گریزند، و اگر [در آن حال] آسیبی به تو برسد ، اجری نخواهی داشت و کسی که [در میدان بازی
 چوگان] از اسب به زیر بیفتد و بمیرد ، به آتش [دوزخ] می رود» . .

٣١٣٦. الإمام الجواد عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: ثلاثته من خلائق أهل النار: الكبر، والعجب، وسوء الخلق.

(١) ٣١٣٥. قرب الإسناد عن أحمد بن محمد بن أبي نصر عن الإمام عنه صلى الله عليه وآله: ثلاثته لا يحبون على النار: المنان، وعاقق والبد، ومدمن الخمر. (٢) ٣١٣٤. الإمام الرضا عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: ثلاثته يدخلون النار: رجل قاتل للدنيا، وعالم أراد أن يذكر لا يحسب علمه، ورجل وسع عليه فجاء به في الثناء وذكر الدنيا. (٣) ٣١٣٣. عنه عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: ثلاثته لا يذكر يوم القيامة ثلاثه: أمير، وقارنا، وذا ثروه من المال؛ فتقول للأمير: يا من وهب الله له سلطاناً فلم يعدل! فتزدرد (٤) كما يزدرد الطير حب السمس. وتقول للقاري: يا من تزين للناس وبارز الله بالمعاصي! فتزدرد. وتقول للغني: يا من وهب الله له دنيا كثيرة واستعفه فيضا، وسأله الحقيير اليسير قرضا، فأبى إلا بخلاً! فتزدرد. (٥) ٣١٣٢. عنه عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: ثلاثه لا يكلمهم الله ولا ينظر إليهم يوم القيامة ولا يزكهم ولهم عذاب أليم: شيخ زان، ومملك جبار، ومقل مختال. (٦) ٣١٣١. الإمام الكاظم عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: ثلاثه لا ينظر الله إليهم يوم القيامة ولا يزكهم ولهم عذاب أليم: معلم الكتاب يكلف اليتيم ما لا يطيق، وسائل يسأل وهو مستغن عن السؤال، ورجل قعد عند السلطان يتكلم بهوى السلطان. (٧).

- ١- تنبيه الخواطر: ج ٢ ص ١٢١.
- ٢- كنز العمال: ج ١٦ ص ٣١ ح ٤٣٨٠٥ نقلاً عن رسته في الإيمان عن أبي هريره وراجع: الجعفریات: ص ١٨٧ و النوادر للراوندى: ص ٩٢ ح ٣٢.
- ٣- الفردوس: ج ٢ ص ١٠٠ ح ٢٥٣١ عن ابن عمر، كنز العمال: ج ١٦ ص ٥٨ ح ٤٣٩٣١.
- ٤- زرد الرجل اللقمه: ابتلعها، وازدردها مثلها (المصباح المنير: ص ٢٥٢ «زرد»).
- ٥- الخصال: ص ١١١ ح ٨٤ عن السكوني عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام، بحار الأنوار: ج ٩٢ ص ١٧٩ ح ٨.
- ٦- الكافي: ج ٢ ص ٣١١ ح ١٤، ثواب الأعمال: ص ٢٦٥ ح ١٢، الأصول الستة عشر: ص ٢٧ كلها عن أبي حمزه عن الإمام الباقر عليه السلام، كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ٤ ص ٢١ ح ٤٩٨٢، بحار الأنوار: ج ٧٥ ص ٣٤٤ ح ٣٩؛ صحيح مسلم: ج ١ ص ١٠٢ ح ١٧٢، مسند ابن حنبل: ج ٣ ص ٥٢٥ ح ١٠٢٣١، مسند ابن راهويه: ج ١ ص ٢٤٣ ح ٢٠١ كلها عن أبي هريره وفيهما «كذاب وعائل مستكبر» بدل «جبار ومقل مختال»، كنز العمال: ج ١٦ ص ٥٩ ح ٤٣٩٣٥.
- ٧- كنز العمال: ج ١٦ ص ٦٠ ح ٤٣٩٣٨ نقلاً عن الرافي عن ابن عباس.

۳۱۳۰. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: سه خصلت، از خصلت های دوزخیان است: تکبر، خودپسندی، و بداخلاقی. ۳۱۲۹. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: سه دسته اند که چیزی مانع رسیدن آتش به آنها نمی شود: سخن چین، نافرمان از پدر، و باده گسار. ۳۱۲۸. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: سه نفر به آتش می روند: مردی که برای دنیا بجنگد؛ عالمی که در پی نام باشد و دانش او برای خدا نباشد؛ و مردی که به او مال و ثروت داده شده است و او، آن را برای ستوده شدن و کسب آوازه در دنیا، بذل و بخشش کند. ۳۱۲۷. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: در روز قیامت، آتش با سه نفر سخن می گوید: فرمان روا، قاری قرآن، و شخص ثروتمند. به فرمان روا می گوید: «ای آن که خداوند به او حکومت بخشید؛ اما دادگری نکرد!». سپس او را مانند دانه گنجدی که پرنده می بلعد، فرو می بلعد.

و به قاری قرآن می گوید: «ای آن که خود را در نظر مردم آراست؛ اما با گناهان، به جنگ خدا رفت!». سپس، او را نیز فرو می بلعد.

و به ثروتمند می گوید: «ای آن که خداوند، به او دنیای بسیار، فراخ و سرشاری بخشید؛ اما نادار، اندکی از او قرض خواست، لیکن بخل ورزید و به او نداد!». آن گاه، او را هم فرو می بلعد. ۳۱۲۶. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: سه کس اند که خداوند، در روز قیامت، با آنان سخن نمی گوید و به آنها نمی نگرد و بر خوبی آنان، گواهی نمی دهد (۱) و برایشان عذابی دردناک است: پیرمرد زناکار، پادشاه گردن فراز و نادار متکبر. ۳۱۲۵. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: سه دسته اند که خداوند، در روز قیامت، به آنان نمی نگرد و بر خوبی آنان، گواهی نمی دهد و برایشان عذابی دردناک است: معلم مکتب خانه ای که به بچه یتیم، بیش از توانش تکلیف دهد؛ مردی که نیازی به درخواست از دیگران

ندارد و درخواست کند؛ و مردی که نزد سلطان بنشیند و به دلخواه او سخن بگوید..

۱- عبارت «لا-یزگیهم» که در متن عربی حدیث آمده، یعنی: آنها را از پلیدی گناهان، پاک نمی کند، یا به پاکی نمی ستاید و بر پاکی آنها گواهی نمی دهد و تأییدشان نمی کند.

٣١٢٤. عنه عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: ثلاثة لا يكلمهم الله يوم القيامة ولا يزكيهم ولهم عذاب أليم: رجل على فضل ماء بالطريق يمنع منه ابن السبيل، ورجل بايع إماماً لا يبايعه إلا لشدنيته؛ إن أعطاه ما يريد وفي له وإلا لم يف له، ورجل بايع رجلاً بسلعه بعد العصر، فحلف بالله لقد أعطى بها كذا وكذا، فصدقه، فأخذها ولم يعط بها. (١) ٣١٢٣. عنه عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: ثلاثة لا يكلمهم الله ولا يزكيهم ولهم عذاب أليم: المرخي ذيله من العظمه، والمزكي سلعته بالكذب، ورجل استقبلك بنور صدره (٢) فيواري قلبه ممتلي غشا. (٣) ٣١٢٢. الإمام الصادق عليه السلام: صحيح مسلم عن أبي ذر عنه صلى الله عليه وآله: ثلاثة لا يكلمهم الله يوم القيامة، ولا ينظر إليهم، ولا يزكيهم، ولهم عذاب أليم. قال: فقراها رسول الله صلى الله عليه وآله ثلاث مرار. قال أبوذر: خابوا وخسروا! من هم يا رسول الله؟ قال: المسبل، والمنان، والمنفق سلعته بالحلف الكاذب. (٤).

١- صحيح البخارى: ج ٦ ص ٢٦٣٧ ح ٦٧٨٦، صحيح مسلم: ج ١ ص ١٠٣ ح ١٧٣، سنن ابن ماجه: ج ٢ ص ٧٤٤ ح ٢٢٠٧ و ص ٩٥٨ ح ٢٨٧٠، مسند ابن حنبل: ج ٣ ص ٥٩ ح ٧٤٤٦ كلها عن أبي هريره نحوه، كنز العمال: ج ١٦ ص ٥٩ ح ٤٣٩٣٤؛ الخصال: ص ١٠٧ ح ٧٠ عن أبي هريره، مسند زيد: ص ٢٧٥ عن الإمام زين العابدين عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله، دعائم الإسلام: ج ٢ ص ١٧ ح ٢٠ كلها نحوه، بحار الأنوار: ج ٦٧ ص ١٨٥ ح ٢.

٢- فى تفسير العياشى: «بود صدره».

٣- مكارم الأخلاق: ج ١ ص ٢٤٣ ح ٧٢٠ عن الإمام الصادق عن أبيه عليهما السلام، تفسير العياشى: ج ١ ص ١٧٩ ح ٦٩ عن السكونى عن الإمام الصادق عن أبيه عليهما السلامه صلى الله عليه وآله، بحار الأنوار: ج ٧٥ ص ٢١١ ح ٦.

٤- صحيح مسلم: ج ١ ص ١٠٢ ح ١٧١، سنن أبى داود: ج ٤ ص ٥٧ ح ٤٠٨٧، سنن الترمذى: ج ٣ ص ٥١٦ ح ١٢١١، سنن النسائى: ج ٥ ص ٨١، سنن ابن ماجه: ج ٢ ص ٧٤٥ ح ٢٢٠٨، كنز العمال: ج ١٦ ص ٣٣ ح ٤٣٨١٥؛ الخصال: ص ١٨٤ ح ٢٥٣، مجمع البيان: ج ٢ ص ٧٧٩، تفسير العياشى: ج ١ ص ١٧٩ ح ٧٠ كلها نحوه، بحار الأنوار: ج ٩٦ ص ١٤١ ح ٦.

۳۱۲۱. تهذیب الأحکام عن عبید الله الحلبي : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سه دسته اند که خداوند ، در روز قیامت ، با آنان سخن نمی گوید و بر پاکی شان گواهی نمی دهد و برایشان عذابی دردناک است : مردی که در راه [عبور مردم ، چاه] آبی داشته باشد و اجازه ندهد که در راه ماندگان ، از اضافه آن آب (۱) ، استفاده کنند ؛ و مردی که با پیشوایی بیعت کند و بیعت او ، جز برای دنیایش نباشد ، به طوری که اگر آنچه را می خواهد ، به او بدهد ، به بیعتش با او وفا کند ، و گر نه وفا نکند ؛ و مردی که بعد از ظهر ، کالایی را به مردی بفروشد و سوگند بخورد که [صبح] آن را به فلان و بهمان مبلغ خریده است ، و خریدار هم قبول کند و کالا را بخرد ، در حالی که دروغ گفته باشد . ۳۱۲۰. جمال الأسبوع عن حریر : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سه دسته اند که خداوند ، در روز قیامت ، با آنان سخن نمی گوید و بر پاکی آنها گواهی نمی دهد و برایشان عذابی دردناک است : کسی که از روی تکبر ، دامن کشان راه برود ؛ کسی که از کالای خود ، به دروغ ، تعریف کند ؛ و مردی که در روی تو اظهار یک رنگی کند و پشت سر ، دلش آکنده از ناخالصی [نسبت به تو] باشد . ۳۱۱۹. عنه علیه السلام : صحیح مسلم به نقل از ابو ذر : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله سه مرتبه فرمود : «سه دسته اند که خداوند ، در روز قیامت ، به آنان نمی نگرد و بر پاکی شان گواهی نمی دهد و برایشان عذابی دردناک است» .

گفت [م] ذر گفت: چه نگون بخت و زیانکارند! اینان ، چه کسانی هستند ، ای پیامبر خدا؟

فرمود: «آن که از روی تکبر ، دامن کشان راه برود ؛ آن که منت بگذارد ؛ و آن که کالای خود را با سوگند دروغ خوردن ، تبلیغ کند» . .

۱- . یعنی آبِ مازاد بر نیاز صاحبِ چاه .

٣١١٨. عنه عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: يخرج عُنُقُ مِنَ النَّارِ يَتَكَلَّمُ يَقُولُ: وَكُلْتُ الْيَوْمَ بِثَلَاثَةٍ: بِكُلِّ جَبَّارٍ، وَبِمَنْ جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ، وَبِمَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ. فَيَنْطَوِي عَلَيْهِمْ فَيَقْدِفُهُمْ فِي غَمْرَاتِ جَهَنَّمَ. (١) ٣١١٧. عنه عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: تَخْرُجُ عُنُقٌ مِنَ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، لَهَا عَيْنَانِ تُبْصِرَانِ، وَأُذُنَانِ تَسْمَعَانِ، وَلِسَانٌ يَنْطِقُ، يَقُولُ: إِنِّي وَكُلْتُ بِثَلَاثَةٍ: بِكُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ، وَبِكُلِّ مَنْ دَعَا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ، وَبِالْمُصَوِّرِينَ. (٢) ٣١١٦. عنه عليه السلام: الإمام زين العابدين عليه السلام: ثَلَاثَةٌ لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: الْمُدْخِلُ فِينَا مَنْ لَيْسَ مِنَّا، وَالْمُخْرِجُ مِنَّا مَنْ هُوَ مِنَّا، وَالْقَائِلُ إِنَّ لَهُمَا فِي الْإِسْلَامِ نَصِيبًا؛ أَعْنَى هَذَيْنِ الصَّنْفَيْنِ. (٣) ٣١١٥. عنه عليه السلام (فِي فَضْلِ الصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ وَآلِهِ عَلَيْهِمُ) الْإِمَامُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: ثَلَاثٌ إِذَا كُنَّ فِي الرَّجُلِ فَلَا تَخْرُجُ أَنْ تَقُولَ إِنَّهُ فِي جَهَنَّمَ: الْجَفَاءُ، وَالْجُبْنُ، وَالْبُخْلُ. وَثَلَاثٌ إِذَا كُنَّ فِي الْمَرْأَةِ فَلَا تَخْرُجُ أَنْ تَقُولَ إِنَّهَا فِي جَهَنَّمَ: الْبِدَاءُ (٤)، وَالْخِيَلَاءُ (٥)، وَالْفَجْرُ (٦). (٧) ٣١١٤. عنه عليه السلام: عنه عليه السلام: ثَلَاثَةٌ يُدْخِلُهُمُ اللَّهُ النَّارَ بِغَيْرِ حِسَابٍ... إِمَامٌ جَائِرٌ، وَتَاجِرٌ كَذُوبٌ، وَشَيْخٌ زَانٍ. (٨).

- ١- مسند ابن حنبل: ج ٤ ص ٨٠ ح ١١٣٥٤، البعث والنشور: ص ٢٩٤ ح ٥٢٥، مسند أبي يعلى: ج ٢ ص ٥٠ ح ١١٤١، المصنّف لابن أبي شيبة: ج ٨ ص ٩٥ ح ٢٥ وليس فيها «وبمن قتل نفسا بغير نفس»، المعجم الأوسط: ج ١ ص ١٠٣ ح ٣١٨ نحوه وكلها عن أبي سعيد الخدري، كنز العمال: ج ١٦ ص ٦٦ ح ٤٣٩٦٠.
- ٢- سنن الترمذی: ج ٤ ص ٧٠١ ح ٢٥٧٤، مسند ابن حنبل: ج ٣ ص ٢٣٥ ح ٨٤٣٨، البعث والنشور: ص ٢٩٣ ح ٥٢٤، شعب الإيمان: ج ٥ ص ١٩٠ ح ٦٣١٧ كلها عن أبي هريره.
- ٣- عيون المعجزات: ص ٧٣ عن أبي خالد كنكر الكابلي، بحار الأنوار: ج ٤٦ ص ١٠٣ ح ٩٢.
- ٤- البداء: المبدأ وهي المفاحشه (النهايه: ج ١ ص ١١٠ «بدأ»).
- ٥- الخيلاء بالضم والكسر: الكبر والعجب (النهايه: ج ٢ ص ٩٣ «خيل»).
- ٦- في بحار الأنوار: «والفخر» بدل «والفجر».
- ٧- الخصال: ص ١٥٩ ح ٢٠٤ عن العلاء بن فضيل، أعلام الدين: ص ١٣٤ عن الإمام علي عليه السلام وفيه صدره إلى «... والبخل»، بحار الأنوار: ج ٧٣ ص ٣٠٦ ح ٣١ وراجع: المحاسن: ج ١ ص ٢١٥ ح ٣٩٢.
- ٨- الخصال: ص ٨٠ ح ١ عن عجلان، عيون الحكم والمواعظ: ص ٢١٢ ح ٤٢٣٧ عن الإمام علي عليه السلام، بحار الأنوار: ج ٧٥ ص ٣٣٧ ح ٥.

۳۱۱۳. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: تنوره ای از آتش بیرون می آید و حرف می زند و می گوید: «امروز، من بر سه کس گماشته شده ام: بر هر متکبری؛ بر هر آن کس که خدایی دیگر را شریک خداوند، قرار داده است؛ و بر کسی که انسانی را بدون آن که مستحق قصاص باشد، کشته است». آن گاه، بر آنان می پیچد و آنها را در گرداب های جهنم، فرو می افکند. ۳۱۱۲. الإمام الصادق علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: روز قیامت، تنوره ای از آتش بیرون می آید که دارای دو چشمی است که می بینند، و دو گوشی که می شنوند، و زبانی که حرف می زند. می گوید: من، بر سه کس گماشته شده ام: بر هر متکبر سرکشی؛ و بر هر کسی که خدایی دیگر را شریک خداوند، قرار داده است؛ و بر صورتگران. ۳۱۱۱. عنه علیه السلام: امام زین العابدین علیه السلام: سه کس اند که خداوند، روز قیامت به آنان نظر نمی اندازد و بر پاک بودنشان گواهی نمی دهد و برایشان عذابی دردناک است: آن که کسی را که از ما نیست، در زمره ما در بیاورد؛ آن که کسی را که از ماست، از زمره ما خارج سازد؛ و آن که بگوید که این دو، از اسلام، بهره ای دارند (یعنی این دو دسته [ی پیش گفته]). ۳۱۱۰. الإمام الباقر علیه السلام: امام صادق علیه السلام: سه خصلت است که هر گاه در مردی وجود داشته باشد، باک مدار و بگو که او در جهنم است: بی انصافی، ترسویی، و بخل. و سه خصلت است که هر گاه در زنی وجود داشته باشد، باک مدار و بگو که او در جهنم است: بدزبانی، تکبر، و هرزگی. ۳۱۰۹. عنه علیه السلام: امام صادق علیه السلام: سه گروه اند که خداوند، آنان را بدون حسابرسی به آتش می برَد: ...

پیشوای ستمگر (/ منحرف)، تاجر دروغگو، و پیرمرد زناکار. .

٣١٠٨. عنه عليه السلام : عنه عليه السلام : ثلاثه لا ينظر الله إليهم يوم القيامة ولا يزكيهم ولهم عذاب أليم : من ادعى إمامه من الله ليست له ، ومن جحد إماما من الله ، ومن زعم أن لهما في الإسلام نصيبا . (١) ٣١٠٧. عنه عليه السلام : عنه عليه السلام : ثلاثه لا يكلمهم الله يوم القيامة ولا يزكيهم ولهم عذاب أليم : الشيخ الزاني ، والدّيوث ، والمرأة توطئ فراش زوجها . (٢) ٣١٠٦. عنه عليه السلام : عنه عليه السلام : ثلاثه لا ينظر الله إليهم يوم القيامة ولا يزكيهم ولهم عذاب أليم : الدّيوث من الرجال ، والفاحش المتفحش ، والذي يسأل الناس وفي يده ظهر غني . (٣) ٣١٠٥. عنه عليه السلام : عنه عليه السلام : ثلاثه لا يكلمهم الله يوم القيامة ولا ينظر إليهم ولا يزكيهم ولهم عذاب أليم : التاتف شيبه ، والتاكح نفسه ، والمنكوح في دبره . (٤) ٣١٠٤. عنه عليه السلام : مسند ابن حنبل عن معاذ عن رسول الله صلى الله عليه وآله : إن لله تبارك وتعالى عبادا لا يكلمهم الله يوم القيامة ولا يزكيهم ولا ينظر إليهم . قيل له : من أولئك يا رسول الله ؟ قال : متبر من والديه راغب عنهما ، ومتبر من ولده ، ورجل أنعم عليه قوم فكفر نعمتهم وتبرا منهم . (٥) .

- ١- الكافي : ج ١ ص ٣٧٤ ح ١٢ وص ٣٧٣ ح ٤ ، الغيبة للنعماني : ص ١١٢ ح ٣ كلها عن ابن أبي يعفور ، تفسير العياشي : ج ١ ص ١٧٨ ح ٦٤ و ٦٥ عن أبي حمزه الثمالي عن الإمام زين العابدين عليه السلام ، تحف العقول : ص ٣٢٩ والأربعة الأخيره نحوه ، الخصال : ص ١٠٦ ح ٦٩ عن أبي مالك الجهمي ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ٢١٢ ح ١١٣ .
- ٢- الكافي : ج ٥ ص ٥٣٧ ح ٧ ، كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٤ ص ٢١ ح ٤٩٨٣ ، ثواب الأعمال : ص ٣١٢ ح ٥ نحوه وكلها عن محمد بن مسلم ، دعائم الإسلام : ج ٢ ص ٤٤٨ ح ١٥٧٠ ، وسائل الشيعة : ج ١٤ ص ١٧٥ ح ٢٥٥٢٢ .
- ٣- تفسير العياشي : ج ١ ص ١٧٨ ح ٦٧ عن محمد الحلبي ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ٧٩ ح ١١٢ ح ٩ .
- ٤- الخصال : ص ١٠٦ ح ٦٨ عن أبي بصير ، روضه الواعظين : ص ٥٢٠ ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ٧٦ ح ١٠٦ ح ١ .
- ٥- مسند ابن حنبل : ج ٥ ص ٣١٢ ح ١٥٦٣٦ ، المعجم الكبير : ج ٢٠ ص ١٩٥ ح ٤٣٧ ، شعب الإيمان : ج ٦ ص ١٩٦ ح ٧٨٨٧ ، كنز العمال : ج ١٦ ص ٥١ ح ٤٢٨٩١ نقلاً عن الخرائطي في مساوي الأخلاق .

۳۱۰۳. عنه علیه السلام: امام صادق علیه السلام: سه نفرند که خداوند در روز قیامت به آنان نمی‌نگرد و بر خوبی آنان، گواهی نمی‌دهد و برایشان، عذابی دردناک است: کسی که ادعا کند که پیشوای الهی است و نباشد؛ کسی که پیشوای الهی را انکار کند؛ و کسی که معتقد باشد که این دو کس (مَدْعَى دروغین و منکر پیشوای الهی)، بهره‌ای از اسلام دارند. ۳۱۰۲. الإمام زین العابدین علیه السلام: امام صادق علیه السلام: سه کس اند که خداوند، روز قیامت، با آنان سخن نمی‌گوید و بر پاکی شان گواهی نمی‌دهد و برایشان، عذابی دردناک است: پیرمرد زناکار، مرد بی‌غیرت، و زنی که به شوهرش خیانت کند. ۳۱۰۱. الإمام الصادق علیه السلام: امام صادق علیه السلام: سه گروه اند که خداوند، روز قیامت به آنان نمی‌نگرد و بر پاکی شان گواهی نمی‌دهد و برایشان، عذابی دردناک است: مردان بی‌غیرت، ناسزاگوی بددهن (دشنامگوی دشنام‌پذیر) (۱)، و کسی که بی‌نیاز است و با این حال، از مردم، درخواست می‌کند. ۳۱۰۰. عنه علیه السلام: امام صادق علیه السلام: سه کس اند که خداوند، در روز قیامت، با آنان سخن نمی‌گوید و به آنها نمی‌نگرد و بر پاکی شان گواهی نمی‌دهد و برایشان عذابی دردناک است: کسی که موی سپید خود را بچیند، کسی که خودارضایی کند، و کسی که لواط دهد. ۳۰۹۹. عنه علیه السلام: مسند ابن حنبل به نقل از معاذ: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «همانا خداوند تبارک و تعالی بندگانی دارد که در روز قیامت، با آنان سخن نمی‌گوید و بر پاکی شان گواهی نمی‌دهد و به آنان، نگاه نمی‌اندازد».

گفته شد: آنان، چه کسانی اند، ای پیامبر خدا؟

فرمود: «کسی که از پدر و مادرش بیزارى بجوید و از آنان، روی بگرداند؛ کسی که از فرزندش بیزارى بجوید؛ و مردی که قومی به او نیکی کنند و او نسبت به آنان، ناسپاسی کند و از آنها بیزارى بجوید»..

۱- یعنی: کسی که باکی ندارد که به دیگران فحاشی کند یا فحاشی بشنود.

٣٠٩٨. عنه عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: مَنْ أَكَلَ بِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ أَكَلَهُ أَطْعَمَهُ اللَّهُ مِثْلَهَا مِنْ نَارٍ، وَمَنْ لَبَسَ بِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ ثَوْبًا أَلْبَسَهُ اللَّهُ ثَوْبًا مِثْلَهُ مِنَ النَّارِ، وَمَنْ قَامَ بِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ رِيَاءً وَسَمِعَهُ أَقَامَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَقَامَ رِيَاءٍ وَسَمِعِهِ . (١) ٣٠٩٧. عنه عليه السلام: الإمام علي عليه السلام: أَلَا وَإِنَّ الْعَدْرَ وَالْفُجُورَ وَالْخِيَانَةَ فِي النَّارِ . (٢) ٣٠٩٦. عنه عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: أَرْبَعَةٌ حَقَّ عَلَى اللَّهِ أَنْ لَا يُدْخِلَهُمُ الْجَنَّةَ وَلَا يُذَيِّقَهُمْ نَعِيمَهَا: مُدْمِنُ الْخَمْرِ، وَآكِلُ الرِّبَا، وَآكِلُ مَالِ الْيَتِيمِ بِغَيْرِ حَقٍّ، وَالْعَاقُ لِوَالِدَيْهِ . (٣) ٣٠٩٥. عنه عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: أَرْبَعَةٌ يُصَلَّبُونَ عَلَى شَفِيرِ جَهَنَّمَ: الْجَائِرُ فِي حُكْمِهِ، وَالْمُعْتَدِي عَلَى رَعِيَّتِهِ، وَالْمُكَذِّبُ بِالْقَدْرِ، وَبِاغْتِصَابِ آلِ مُحَمَّدٍ . (٤) ٣٠٩٤. الإمام زين العابدين عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: حُرِّمَتِ الْجَنَّةُ عَلَى مَنْ ظَلَمَ أَهْلَ بَيْتِي، وَعَلَى مَنْ قَاتَلَهُمْ، وَعَلَى الْمُعِينِ عَلَيْهِمْ، وَعَلَى مَنْ سَبَّهُمْ، «أَوْلَائِكَ لَمَّا خَلَقَ لَهُمْ فِي الْمَآخِرَةِ وَلَمَّا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَمَّا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَمَّا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ» (٥) . (٦) ٣٠٩٣. الإمام الحسين عليه السلام (مِنْ دُعَائِهِ يَوْمَ عَرَفَةَ) عنه صلى الله عليه وآله: خَمْسٌ لَيْسَ لَهُنَّ كَفَّارَةٌ: الشَّرْكَ بِاللَّهِ عِزُّهُ وَجَلُّهُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ بِغَيْرِ حَقٍّ، أَوْ نَهْبٌ،

مُؤْمِنٌ، أَوْ الْفِرَارُ يَوْمَ الزَّحْفِ، أَوْ يَمِينٌ صَابِرَةٌ يَقْتَطِعُ بِهَا مَالًا بِغَيْرِ حَقٍّ . (٧) .

١- .المصنف لعبد الرزاق: ج ١١ ص ٤٥٨ ح ٢١٠٠٠، الزهد لابن المبارك: ص ٢٤٦ ح ٧٠٧ كلاهما عن الحسن، تاريخ دمشق: ج ٦٣ ص ٥٥ ح ١٢٩٣٤، تهذيب الكمال: ج ٣٠ ص ٤٥٩ كلاهما عن المستورد وكلها نحوه، كنز العمال: ج ٣ ص ٥٩٢ ح ٨٠٥٥ .

٢- .الكافي: ج ٢ ص ٣٣٨ ح ٦ عن الأصبغ بن نباته، بحار الأنوار: ج ٤١ ص ١٢٩ ح ٣٨ .

٣- .المستدرک علی الصحیحین: ج ٢ ص ٤٣ ح ٢٢٦٠، شعب الایمان: ج ٤ ص ٣٩٧ ح ٥٥٣٠ كلاهما عن أبي هريره، كنز العمال: ج ١٦ ص ٦٧ ح ٤٣٩٦٦ .

٤- .. ميزان الاعتدال: ج ٤ ص ١٥٦ ح ٨٦٩١ عن معمر بن بريك .

٥- .آل عمران: ٧٧ .

٦- .عيون أخبار الرضا عليه السلام: ج ٢ ص ٣٤ ح ٦٥، صحيفه الإمام الرضا عليه السلام: ص ٩٩ كلاهما عن أحمد بن عامر الطائي عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام، الأموال للطوسي: ص ١٦٤ ح ٢٧٢ عن داود بن سليمان الغازي عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله، كشف الغمّة: ج ٢ ص ١٥ عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله، بحار الأنوار: ج ٢٧ ص ٢٢٢ ح ١٠ .

٧- .مسند ابن حنبل: ج ٣ ص ٢٨٦ ح ٨٧٤٥، مسند الشاميين: ج ٢ ص ٢٠٠ ح ١١٨٤، الفردوس: ج ٢ ص ١٩٧ ح ٢٩٧٧ كلها عن أبي هريره، كنز العمال: ج ١٦ ص ٧٩ ح ٤٤٠٠٧؛ المجازات النبويه: ص ٤٠٧ ح ٣٢٥ .

۳۰۹۲. الإمام الحسن علیه السلام (مِنْ دُعَاءِ لَهُ فِي قُنُوتِهِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس با بدگویی از برادر مسلمانش [نزد دشمن او] لقمه ای بخورد ، خداوند ، همانند آن را از آتش به او می خوراند ؛ و هر کس با بدگویی از برادر مسلمانش جامه ای را بپوشد ، خداوند ، همانند آن ، جامه ای از آتش بر او می پوشاند ؛ و هر کس با برادر مسلمانش از در ریاکاری و شهرت طلبی در آید ، خداوند در روز قیامت ، او را در مقام ریا و شهرت طلبی بر پا می دارد. ۳۰۹۱. عنها علیها السلام (مِنْ دُعَاءِ لَهَا بَعْدَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ) امام علی علیه السلام : آگاه باشید که پیمان شکنی و نافرمانی و خیانت ، در آتش اند ! ۳۰۹۰. عنها علیها السلام (مِنْ دُعَاءِ لَهَا بَعْدَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : چهار کس اند که بایسته است خداوند ، آنان را به بهشت نبرد و نعمت های آن را به آنان نچشاند : باده گسار ، رباخوار ، کسی که مال یتیم را به ناحق بخورد ، و کسی که با پدر و مادرش بدرفتاری کند (/ از فرمان پدر و مادرش سرپیچی کند) . ۳۰۸۹. عنها علیها السلام (مِنْ دُعَاءِ لَهَا بَعْدَ صَلَاةِ الظُّهْرِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : چهار کس اند که بر کناره جهنم به دار آویخته می شوند: آن که در حکومتش ستم کند، آن که نسبت به زیردستانش بی انصاف باشد ، آن که تقدیر خداوند را دروغ بشمارد، و آن که خاندان محمد را دشمن بدارد. ۳۰۸۸. فاطمه علیها السلام (مِنْ دُعَاءِ لَهَا بَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : بهشت بر کسی که به اهل بیت من ستم کند و بر کسی که با آنان بجنگد و بر کسی که علیه آنان یاری و کمک رساند و بر کسی که ناسزایشان گوید، حرام شده است . «اینان را در آخرت بهره ای نیست و خدا روز قیامت با آنان سخن نمی گوید و به ایشان نمی نگرد و پاکشان نمی گرداند و عذابی دردناک خواهند داشت» . ۳۰۸۷. عنه علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : پنج چیز است که برایشان ، کفاره ای نیست: شرک ورزیدن به خداوند عز و جل ، کُشتن کسی به ناحق ، غارت کردن مؤمنی ، گریختن از میدان جهاد، و سوگند دروغی که سوگند خورند ، با آن ، مالی را به ناحق ، از آن خود گرداند . .

٣٠٨٦. عنه عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : حَمَسَهُ لَا تُطْفِئُ نِيرَانَهُمْ ، وَلَا تَمُوتُ أَبْدَانُهُمْ : رَجُلٌ أَشْرَكَ ، وَرَجُلٌ عَقَّ وَالِدَيْهِ ، وَرَجُلٌ سَعَى بِأَخِيهِ إِلَى السُّلْطَانِ فَقَتَلَهُ ، وَرَجُلٌ قَتَلَ نَفْسًا بغيرِ نَفْسٍ ، وَرَجُلٌ أَذْنَبَ وَحَمَلَ ذَنْبَهُ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ .

(١) ٣٠٨٥. عنه عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : حَمَسَهُ لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ، وَهُمْ : الثَّائِمُونَ عَنِ الْعَتَمَاتِ ، وَالْغَافِلُونَ عَنِ الْعَدَوَاتِ ، وَاللَّاعِبُونَ بِالشَّمَامَاتِ ، وَالشَّارِبُونَ الْقَهَوَاتِ ، وَالْمُتَفَكِّهُونَ بِشَتَمِ الآبَاءِ وَالْأُمَّهَاتِ .

(٢) ٣٠٨٤. عنه عليه السلام (فِي الْحَكْمِ الْمَنْسُوبَةِ إِلَيْهِ) صحيح مسلم عن عياض بن حمار : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَالَ ذَاتَ يَوْمٍ فِي خُطْبَتِهِ : . . . «أهلُ النَّارِ حَمَسَةٌ : الضَّعِيفُ الَّذِي لَا زَبْرَ (٣) لَهُ ؛ الَّذِي هُمْ فِيكُمْ تَبَعًا لَا يَتَّبِعُونَ أَهْلًا وَلَا مَالًا ، وَالخَائِنُ الَّذِي لَا يَخْفَى لَهُ طَمَعٌ وَإِنْ دَقَّ إِلْمًا خَائِنُهُ ، وَرَجُلٌ لَا يُصْبِحُ وَلَا يُمْسِي إِلَّا وَهُوَ يُخَادِعُكَ عَن أَهْلِكَ وَمَالِكَ» وَذَكَرَ الْبُخْلَ أَوْ الْكَذِبَ «وَالشَّنْظِيرُ الْفَحَّاشُ (٤) . (٥) ٣٠٨٣. عنه عليه السلام : رسولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : سِتَّةٌ يَدْخُلُونَ النَّارَ بِلا حِسَابٍ : الْأُمَرَاءُ بِالْجَوْرِ ، وَالْعَرَبُ بِالْعَصْبِيَّةِ ، وَالِدَّهَاقِينُ بِالْكَبْرِ ، وَالتُّجَّارُ بِالْكَذِبِ ، وَالْفُقَرَاءُ بِالْحَسَدِ ، وَالْأَغْنِيَاءُ بِالْبُخْلِ . (٦) ٣٠٨٢. الإمامُ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ : مَنِ الْمَرِيدُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : سِتَّةٌ يَدْخُلُونَ النَّارَ قَبْلَ الْحِسَابِ بِسِتِّهِ ، قِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ هُمْ؟ قَالَ : الْأُمَرَاءُ بِالْجَوْرِ ، وَالْعَرَبُ بِالْعَصْبِيَّةِ ، وَالِدَّهَاقِينُ بِالْكَبْرِ ، وَالتُّجَّارُ بِالْخِيَانَةِ ، وَأَهْلُ الرُّسْتاقِ (٧) بِالْجَهَالَةِ ، وَالْعُلَمَاءُ بِالْحَسَدِ . (٨) .

- ١- . كنز الفوائد : ج ٢ ص ٤٧ عن أيوب بن نوح عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ٥ ص ٦٠ ح ١١٢ .
- ٢- . معدن الجواهر : ص ٤٩ ، وسائل الشيعة : ج ١٧ ص ٣٠٧ ح ٣٢١٧٠ .
- ٣- . أى لاعقل له يُزْبِرُهُ وينهاه عن الإقدام على ما لا ينبغي (النهاية : ج ٢ ص ٢٩٣ «زبر»).
- ٤- . الشَّنْظِيرُ الْفَحَّاشُ . هو السَّيِّئُ؟ الخلق (النهاية : ج ٢ ص ٥٠٤ «شَنْظِرُ»).
- ٥- . صحيح مسلم : ج ٤ ص ٢١٩٨ ح ٦٣ ، مسند ابن حنبل : ج ٦ ص ١٥٧ ح ١٧٤٩١ ، السنن الكبرى : ج ١٠ ص ١٥٠ ح ٢٠١٦١ ، المعجم الكبير : ج ١٧ ص ٣٦١ ح ٩٩٢ ، كنز العمال : ج ١٦ ص ١٠١ ح ٤٤٠٦١ .
- ٦- . الفردوس : ج ٢ ص ٣٢٩ ح ٣٤٩١ عن أبي هريره ، كنز العمال : ج ١٦ ص ٨٧ ح ٤٤٠٣٠ .
- ٧- . الرُّسْتاقُ : فارسيٌّ معرَّبٌ ، ويقال : رُزْداقٌ وَرُسْداقٌ ؛ وهو السَّوَادُ (الصَّحاح : ج ٤ ص ١٤٨١ «رستق»).
- ٨- . منيه المريد : ص ٣٢٤ ، جامع الأخبار : ص ٣٩٢ ح ١٠٩٣ ، تنبيه الخواطر : ج ١ ص ١٢٧ ، الخصال : ص ٣٢٥ ح ١٤ عن الإمامِ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ ، الاختصاص : ص ٢٣٤ عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله و كلاهما نحوه ، بحار الأنوار : ج ٧٦ ص ١٥٦ ح ١ .

۳۰۸۱. عنه عليه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: پنج کس اند که آتش آنها [در دوزخ] خاموش نمی شود و بدن هایشان نمی میرد: مردی که شرک بورزد؛ مردی که پدر و مادرش را نافرمانی کند؛ مردی که از برادرش نزد حکمران، بدگویی کند و موجب کشته شدن او شود؛ مردی که انسانی را بی گناه بکشد؛ و مردی که گناهی را انجام دهد و آن گناه را به خداوند عز و جلنسبت دهد. ۳۰۸۰. الإمام علی علیه السلام (فی دُعَائِهِ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: پنج نفرند که خداوند، روز قیامت، به آنان نمی نگرد و پاکشان نمی شمارد و برایشان، عذابی دردناک است: خفتگان از شامگاهان، (۱) غافلان از صبحگاهان، (۲) شمشیربازان، باده نوشان، (۳) و کسانی که تفریحشان فحش دادن به پدران و مادران [یکدیگر] است. ۳۰۷۹. البلد الأمين: صحیح مسلم به نقل از عیاض بن حمار: روزی پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در سخنرانی خود فرمود: «... اهل دوزخ، پنج طایفه اند: ناتوانی که از خرد، بی بهره است؛ آنان که در میان شما خدمتکارند (/ دنباله روند) و در پی [به دست آوردن] زن و دارایی نیستند؛ خیانتکاری که با بروز کمترین طمعی در او، دست به خیانت می زند؛ مردی که روز و شب می کوشد تو را در باره زن و دارایی ات بفریبد».

سپس از بخل یا دروغ نیز یاد کرد [و فرمود]: «و بد اخلاق ناسزاگو». ۳۰۷۸. مسند ابن حنبل عن أم سلمة: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: شش گروه اند که بدون حسابرسی به آتش می روند: فرمان رویان، به سبب ستم کردن؛ عرب، به سبب عصبیت؛ ملاکان، به سبب تکبر؛ بازاریان، به سبب دروغگویی، تهی دستان، به سبب حسادت؛ و توانگران، به سبب بخل. ۳۰۷۷. الإمام الرضا علیه السلام: منیه المرید: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «شش گروه اند که به سبب شش [خصلت]، پیش از حسابرسی به آتش می روند».

گفته شد: ای پیامبر خدا! آنان، چه کسانی هستند؟

فرمود: «فرمان رویان، به سبب ستم کردن؛ عرب به سبب عصبیت؛ ملاکان، به سبب تکبر، بازاریان، به سبب خیانت؛ روستائیان، به سبب نادانی؛ و عالمان، به سبب حسادت».

۱- عبارت «نام عن الشیء»، یعنی از فلاں چیز، غافل شد و «عتمات»، به معنای نماز عشا یا خفتن است و «النائمون عن العتمات» که در متن حدیث آمده؛ یعنی: کسانی که از نماز عشا غافل شوند و بخوابند.

۲- واژه «غدوات» که در متن عربی حدیث آمده، به از طلوع سپیده تا طلوع خورشید می گویند و در این جا، مقصود، نماز صبح است.

۳- واژه «قهوات» که در متن عربی حدیث آمده، جمع «قهوه»، یکی از نام های شراب است. بعضی گفته اند که مراد، همان نوشیدن قهوه است، به قرینه آن که در روایتی دیگر، این چیزها از پدیده های آخر زمان برشمرده شده است.

٣٠٧٦. عنه عليه السلام (فيما يُقالُ عِنْدَ الْأَسْطُوَانَةِ الْخَامِسَةِ مِنْ) رسول الله صلى الله عليه وآله : سَبَعَهُ لَا يَنْظُرُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا- يُرَكِّبُهُمْ وَلَا- يَجْمَعُهُمْ مَعَ الْعَالَمِينَ ، يُدْخِلُهُمُ النَّارَ أَوَّلَ الدَّاخِلِينَ إِلَّا أَنْ يَتُوبُوا ، إِلَّا أَنْ يَتُوبُوا ، إِلَّا أَنْ يَتُوبُوا ، فَمَنْ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ : النَّاكِحُ يَدُهُ ، وَالْفَاعِلُ ، وَالْمَفْعُولُ بِهِ ، وَالْمِدْمُنُ بِالْخَمْرِ ، وَالضَّارِبُ أَبُوَيْهِ حَتَّى يَسْتَغِيثَا ، وَالْمُؤَذَى جِيرَانَهُ حَتَّى يَلْعَنُوهُ ، وَالنَّاكِحُ حَلِيلَهُ جَارِهِ . (١) ٣٠٧٥. الإمام الصادق عليه السلام (فى دُعَاءِ أُمِّ دَاوُدَ) الإمام زين العابدين عليه السلام فى ذِكْرِ مُسَاءَلَةِ الْمَلَائِكَةِ فِي الْقَبْرِ : يَا بَنَ آدَمَ ! ... أَلَا وَإِنَّ أَوَّلَ مَا يَسْأَلُنِيكَ عَنْ رَبِّكَ الَّذِي كُنْتَ تَعْبُدُهُ ، وَعَنْ نَبِيِّكَ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكَ ، وَعَنْ دِينِكَ الَّذِي كُنْتَ تَدِينُ بِهِ ، وَعَنْ كِتَابِكَ الَّذِي كُنْتَ تَتْلُوهُ ، وَعَنْ إِمَامِكَ الَّذِي كُنْتَ تَتَوَلَّاهُ ، ثُمَّ عَنْ عُمْرِكَ فِيمَا كُنْتَ أَفْتَيْتَهُ ، وَمَالِكَ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبْتَهُ وَفِيمَا أَنْتَ أَنْفَقْتَهُ ؛ فَخُذْ حِذْرَكَ ، وَانظُرْ لِنَفْسِكَ ، وَأَعِدَّ الْجَوَابَ قَبْلَ الْإِمْتِحَانِ وَالْمَسْأَلَةِ وَالِاخْتِبَارِ .

فَإِنْ تَكُ مُؤْمِنًا عَارِفًا بِدِينِكَ مُتَّبِعًا لِلصِّادِقِينَ مُوَالِيًا لِلْوَلِيَاءِ اللَّهِ ؛ لَقَاكَ اللَّهُ مُحِجَّتَكَ ، وَأَنْطَقَ لِسَانُكَ بِالصَّوَابِ ، وَأَحْسِنْتَ الْجَوَابَ ، وَبُشِّرْتَ بِالرِّضْوَانِ وَالْجَنَّةِ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، وَاسْتَقْبَلْتِكَ الْمَلَائِكَةُ بِالرُّوحِ وَالرِّيْحَانِ . وَإِنْ لَمْ تَكُنْ كَذَلِكَ ؛ تَلْجَلَجْ لِسَانُكَ ، وَدَحَضْتَ حُجَّتَكَ ، وَعَيَّتَ عَنِ الْجَوَابِ ، وَبُشِّرْتَ بِالنَّارِ ، وَاسْتَقْبَلْتِكَ مَلَائِكَةُ الْعَذَابِ بِنُزُلٍ مِنْ حَمِيمٍ وَتَصْلِيَةٍ جَحِيمٍ . (٢) .

-
- ١- شعب الإيمان : ج ٤ ص ٣٧٨ ح ٥٤٧٠ ، تفسير ابن كثير : ج ٥ ص ٤٥٨ كلاهما عن أنس ، الفردوس : ج ٢ ص ٣٣٢ ح ٣٤٩٧ عن أنس وابن عمر ، كنز العمال : ج ١٦ ص ٩٠ ح ٤٤٠٤٠ .
- ٢- الكافي : ج ٨ ص ٧٣ ح ٢٩ ، الأمل للصدوق : ص ٥٩٣ ح ٨٢٢ ، أعلام الدين : ص ٢٢٣ ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ٤٧ كلها عن سعيد بن المسيب ، تحف العقول : ص ٢٤٩ ، بحار الأنوار : ج ٦ ص ٢٢٣ ح ٢٤ .

۳۰۷۴. الأمالی عن معاویه بن عمّار : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هفت نفرند که خداوند عز و جل ، روز قیامت ، به آنان نمی نگرد و پاکشان نمی شمارد و با دیگر مردمان ، گردشان نمی آورد ؛ بلکه نخستین کسانی هستند که آنان را به آتش در می آورد ، مگر آن که توبه کنند ، مگر آن که توبه کنند ، مگر آن که توبه کنند ؛ و آن که توبه کند ، خداوند ، توبه اش را می پذیرد: کسی که خودارضایی کند ؛ آن که لواط کند ؛ آن که لواط بدهد ؛ باده گسار ؛ و کسی که پدر و مادرش را بزند ، چندان که کمک بطلبند ؛ کسی که همسایگانش را بیازارد تا جایی که او را لعنت کنند ؛ و کسی که با ناموس همسایه اش زنا کند. ۳۰۴۱. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام زین العابدین علیه السلام : ای انسان ! ... بدان! نخستین چیزی که آن دو (نکیر و منکر) از تو می پرسند ، در باره پروردگار توست که او را می پرستیده ای، و در باره پیامبر توست که برایت فرستاده شده، و در باره دین توست که بدان باور داشته ای، و در باره کتاب توست که آن را تلاوت می کرده ای ، و در باره امام توست که از او پیروی می کرده ای ، و سپس عمرت که آن را چگونه صرف کرده ای، و دارایی ات که از کجا به دستش آورده ای و در چه راهی خرج کرده ای. پس، به هوش باش و برای خودت ، فکری کن و پیش از شروع امتحان و پرسش و آزمون، پاسخی آماده ساز، که اگر مؤمن و به دینت ، آشنا و دنباله رو راستگویان ، و پیرو و دوستدار اولیای خدا بودی ، خداوند ، حجّت را به تو تلقین می کند و زبانت را به حقیقت ، گویا می سازد و پاسخ نیکو و درست می دهی و از جانب خداوند عز و جله تو ، نوید خشنودی و بهشت ، داده می شود و فرشتگان ، با شادی و خوشی از تو استقبال می کنند ؛ و اگر نه چنان بودی، زبانت به لکنت می افتد و حجّت باطل می گردد و از پاسخ دادن ، در می مانی و تو را به آتش ، نوید می دهند و فرشتگان عذاب ، با آب جوشان به استقبالت می آیند و به سوی دوزخ می کشانند..

الفصل الحادى عشر: مَوَائِعُ دُخُولِ النَّارِ ١١ / الإيماءات الكتاب «يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِّنْ عَذَابِ أَلِيمٍ * تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ». (١)

الحديث ٣٠٢١. رسول الله صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : لا- يَدْخُلُ الْجَنَّةَ كَافِرٌ ، وَلَا يَدْخُلُ النَّارَ مُؤْمِنٌ . (٢) ٣٠٢٠. مسند ابن حنبل عن عبد الرحمن بن عوف : عنه صلى الله عليه وآله : لَا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ ، وَلَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ أَحَدٌ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ خَرْدَلٍ مِنْ كِبْرِيَاءٍ . (٣)

١- .الصف : ١٠ و ١١ .

٢- .الفردوس : ج ٥ ص ١٠٧ ح ٧٦٢٠ عن أبي شريح ، تفسير الطبرى : ج ٧ الجزء ١٢ ص ١١٩ من دون إسنادٍ إلى أحدٍ من أهل البيت عليهم السلام وفيه «فاسق» بدل «كافر» ، كنز العمال : ج ١ ص ٨٤ ح ٣٥٣ .

٣- .صحيح مسلم : ج ١ ص ٩٣ ح ١٤٨ ، سنن أبي داود : ج ٤ ص ٥٩ ح ٤٠٩١ ، سنن الترمذى : ج ٤ ص ٣٦١ ح ١٩٩٨ كلها عن عبد الله بن مسعود ، كنز العمال : ج ٣ ص ٥٢٨ ح ٧٧٤٨ ؛ معانى الأخبار : ص ٢٤١ ح ١ عن عبد الله بن طلحة عن الإمام الصادق عليه السلام عنه صلى الله عليه وآله و آله و ح ٣ عن الإمام الصادق عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٢ ص ١٤١ ح ١ .

۱۱ / ۱ ایمان

فصل یازدهم : موانع رفتن به دوزخ ۱۱ / ۱ ایمانقرآن «ای کسانی که ایمان آورده اید ! آیا شما را به داد و ستدی راه نمایی کنم که از عذابی دردناک ، نجاتتان بخشد؟ به خدا و فرستاده او ، ایمان بیاورید و با مال و جان خود ، در راه خدا جهاد کنید . این ، برای شما بهتر است ، اگر بدانید» .

حدیث ۳۰۱۳.الإمام الرضا علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هیچ کافری به بهشت وارد نمی شود، و هیچ مؤمنی به آتش در نمی آید .۳۰۱۲.رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : کسی که به وزن دانه خردلی ایمان در دلش باشد ، به آتش [دوزخ] وارد نمی شود، و کسی که به اندازه دانه خردلی تکبر در دلش باشد ، به بهشت وارد نمی شود.

٣٠١١. مسند زيد عن أبي خالد: صحيح البخارى عن أنس: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَمَعَاذُ رَدِيفُهُ (١) عَلَى الرَّحْلِ، قَالَ: يَا مَعَاذُ بَنِ جَبَلٍ! قَالَ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ وَسَيِّدِيكَ، قَالَ: يَا مَعَاذُ! قَالَ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ وَسَيِّدِيكَ ثَلَاثًا قَالَ: مَا مِنْ أَحَدٍ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ، إِلَّا حَرَّمَ اللهُ عَلَيْهِ النَّارَ. (٢) ٣٠١٠. الإمام الحسن عليه السلام (مِنْ حُطْبِهِ لَهُ لَمَّا عَزَمَ عَلَى الصُّلْحِ) سَنَّ ابْنُ مَاجَهَ عَنْ ابْنِ عَمْرٍ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فِي بَعْضِ غَزَوَاتِهِ، فَمَرَّ بِقَوْمٍ، فَقَالَ: مَنْ الْقَوْمُ؟ فَقَالُوا: نَحْنُ الْمُسْلِمُونَ، وَامْرَأَةٌ تُحْصِبُ (٣) تَنْوَرَهَا، وَمَعَهَا ابْنٌ لَهَا، فَإِذَا ارْتَفَعَ وَهَيَّجَ التَّنَوُّرَ تَنَحَّتْ بِهِ، فَأَتَتْ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فَقَالَتْ: أَنْتَ رَسُولُ اللهِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَتْ: يَا أَبَى أَنْتَ وَأُمِّي! أَلَيْسَ اللهُ بِأَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ؟ قَالَ: بَلَى، قَالَتْ: أَوَلَيْسَ اللهُ بِأَرْحَمَ بَعَادِهِ مِنَ الْأُمِّ بَوْلِدِهَا؟ قَالَ: بَلَى، قَالَتْ: فَإِنَّ الْأُمَّ لَا تُلْقَى وَلَدَهَا فِي النَّارِ!

فَأَكْبَرَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَيَكِي، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَيْهَا فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ -لَا- يُعَذِّبُ مِنْ عِبَادِهِ إِلَّا الْمَارِدَ الْمُتَمَرِّدَ، الَّذِي يَتَمَرَّدُ عَلَى اللهِ وَأَبِي أَنْ يَقُولَ: لَا- إِلَهَ إِلَّا اللهُ. (٤) ٣٠٠٩. الإمام الصادق عليه السلام: التوحيد عن ابن عباس: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: وَالَّذِي بَعْتَنِي بِالْحَقِّ بَشِيرًا! لَا يُعَذِّبُ اللهُ بِالنَّارِ مُوَحِّدًا أَبَدًا، وَإِنَّ أَهْلَ التَّوْحِيدِ لَيَشْفَعُونَ فَيُشَفَّعُونَ.

ثُمَّ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِنَّهُ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ أَمَرَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى بِقَوْمٍ سَاءَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي دَارِ الدُّنْيَا إِلَى النَّارِ، فَيَقُولُونَ: يَا رَبَّنَا، كَيْفَ تَدْخِلُنَا النَّارَ وَقَدْ كُنَّا نُؤْحَدُكَ فِي دَارِ الدُّنْيَا؟! وَكَيْفَ تُحْرِقُ بِالنَّارِ أَلْسِنَتَنَا وَقَدْ نَطَقْتَ بِتَوْحِيدِكَ فِي دَارِ الدُّنْيَا؟! وَكَيْفَ تُحْرِقُ قُلُوبَنَا وَقَدْ عَقَدْتَ عَلَيَّ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ؟! أَمْ كَيْفَ تُحْرِقُ وُجُوهَنَا وَقَدْ عَفَرْنَا لَكَ فِي التُّرَابِ؟! أَمْ كَيْفَ تُحْرِقُ أَيْدِيَنَا وَقَدْ رَفَعْنَا بِالدُّعَاءِ إِلَيْكَ؟!

فَيَقُولُ اللهُ مُجَلِّ جَلَالَهُ: عِبَادِي! سَاءَتْ أَعْمَالُكُمْ فِي دَارِ الدُّنْيَا، فَجَزَاؤُكُمْ نَارُ جَهَنَّمَ.

فَيَقُولُونَ: يَا رَبَّنَا! عَفْوُكَ أَعْظَمُ أَمْ حَطِيئَتُنَا؟

فَيَقُولُ عَزَّ وَجَلَّ: بَلْ عَفْوِي.

فَيَقُولُونَ: رَحْمَتُكَ أَوْسَعُ أَمْ ذُنُوبُنَا؟

فَيَقُولُ عَزَّ وَجَلَّ: بَلْ رَحْمَتِي.

فَيَقُولُونَ: إِقْرَارُنَا بِتَوْحِيدِكَ أَعْظَمُ أَمْ ذُنُوبُنَا؟

فَيَقُولُ عَزَّ وَجَلَّ: بَلْ إِقْرَارُكُمْ بِتَوْحِيدِي أَعْظَمُ.

فَيَقُولُونَ: يَا رَبَّنَا! فَلَيْسَعْنَا عَفْوُكَ وَرَحْمَتُكَ الَّتِي وَسَعَتْ كُلَّ شَيْءٍ.

فَيَقُولُ اللهُ مُجَلِّ جَلَالَهُ: مَلَأْنِيكَتِي! وَعِزَّتِي وَجَلَالِي، مَا خَلَقْتُ خَلْقًا أَحَبَّ إِلَيَّ مِنَ الْمُتَوَكِّلِينَ لِي بِتَوْحِيدِي، وَأَنْ لَا إِلَهَ غَيْرِي، وَحَقُّ

عَلَى أَنْ لَا أُصَلِّيَ بِالنَّارِ أَهْلَ تَوْحِيدِي ، أَدْخِلُوا عِبَادِي الْجَنَّةَ . (٥).

- ١- .رَدِفْتُهُ : إِذَا رَكِبْتَ خَلْفَهُ (مَجْمَعُ الْبَحْرِينَ : ج ٢ ص ٦٩٢ «رَدِف»). .
- ٢- .صَحِيحُ الْبُخَارِيِّ : ج ١ ص ٦٠ ح ١٢٨ ، صَحِيحُ مُسْلِمٍ : ج ١ ص ٦١ ح ٥٣ ، شَعْبُ الْإِيمَانِ : ج ١ ص ١٤٦ ح ١٢٦ وَليْس فِيهِمَا «صَدَقًا مِنْ قَلْبِهِ» ، كَنْزُ الْعَمَالِ : ج ١ ص ٤٧ ح ١٢٥ .
- ٣- .الْحَصْبُ : الْحَطْبُ عَامَّةً ، وَهِيَ لُغَةٌ أَهْلِ الْيَمَنِ (تَاجُ الْعُرُوسِ : ج ١ ص ٤٢٦ «حَصْب»). .
- ٤- .سَنَنُ ابْنِ مَاجَةَ : ج ٢ ص ١٤٣٦ ح ٤٢٩٧ ، الْفَرْدُوسُ : ج ١ ص ١٦٧ ح ٦١٨ وَفِيهِ ذِيْلُهُ مِنْ «إِنَّ اللَّهَ لَا يَعْذِبُ...» ، كَنْزُ الْعَمَالِ : ج ١ ص ٦٨ ح ٢٦١ .
- ٥- .التَّوْحِيدُ : ص ٢٩ ح ٣١ ، الْأُمَالِيُّ لِلصَّدُوقِ : ص ٣٧٢ ح ٤٦٩ ، رَوْضَةُ الْوَاعِظِينَ : ص ٥١ ، بَحَارُ الْأَنْوَارِ : ج ٣ ص ١ ح ١ .

۳۰۰۸. قرب الإسناد عن بکر بن محمّد: صحیح البخاری به نقل از انس: پیامبر صلی الله علیه و آله به معاذ که در ترک شتر ایشان نشسته بود، فرمود: «ای معاذ بن جبّل!» .

معاذ گفت: بله، ای پیامبر خدا! امر بفرما .

دوباره فرمود: «ای معاذ!» .

معاذ گفت: بله، ای پیامبر خدا! در خدمتم .

این جملات، سه بار ردّ و بدل شد. بار سوم، پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «هیچ کس نیست که از صمیم دلش گواهی دهد که خدایی جز خدای یکتا نیست و محمّد، فرستاده خداست، مگر آن که خداوند، او را بر آتش، حرام می گرداند» ۳۰۰۷. معانی الأخبار عن ابي حمزه: سنن ابن ماجه به نقل از ابن عمر: همراه پیامبر خدا صلی الله علیه و آله به یکی از غزوات ایشان می رفتیم که بر مردمانی گذشت. پرسید: «شما کیستید؟» .

گفتند: ما مسلمانیم. زنی مشغول هیزم کردن به تنورش بود و پسر بچه ای با خود داشت. شعله تنور که بالا می آمد، بچه اش را از آن، دور می کرد. آن زن، نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و گفت: تو پیامبر خدایی؟

فرمود: «آری» .

گفت: پدر و مادرم به فدایت! آیا خداوند، مهربان ترین مهربانان نیست؟

فرمود: «چرا» .

گفت: آیا خداوند به بندگانش، مهربان تر از مادر به فرزندش نیست؟

فرمود: «چرا» .

زن گفت: ولی مادر، فرزندش را در آتش نمی اندازد!

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله، شروع به گریستن کرد. سپس سرش را به طرف آن زن کرد و فرمود: «خداوند، از بندگانش تنها آن نافرمان سرکشی را عذاب می کند که در برابر خدا، سرکشی می نماید و از گفتن "لا إله إلا الله"، امتناع می ورزد» ۳۰۰۶. صحیح البخاری عن عبد الرحمن بن أبي لیلی: التوحید به نقل از ابن عباس: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «سوگند به آن که مرا به راستی، نوید دهنده برانگیخت، خداوند، هرگز هیچ یکتاپرستی را با آتش، عذاب نمی کند، و [بلکه] یکتاپرستان [برای دیگران] شفاعت می کنند و شفاعتشان هم پذیرفته می شود» .

سپس فرمود: «چون روز قیامت شود ، خداوند تبارک و تعالی دستور می دهد تا عده ای را که در سرای دنیا کردارهایشان بد بوده است ، به سوی آتش ببرند. آنها می گویند:

پروردگارا! چگونه ما را به آتش در می آوری ، حال آن که در سرای دنیا ، تو را به یگانگی می پرستیدیم؟! و چگونه زبان هایمان را در آتش می سوزانی ، با آن که در سرای دنیا به توحید تو ، گویا بوده اند؟! و چگونه دل های ما را می سوزانی ، در حالی که معتقد بوده اند که خدایی جز تو نیست؟! یا چگونه چهره های ما را می سوزانی ، با آن که آن را برای تو بر خاک نهاده ایم؟! یا چگونه دستان ما را می سوزانی ، در حالی که آنها را به دعا ، به سوی تو بلند کرده ایم!؟

خداوند عز و جل می فرماید: "بندگان من! کردارهای شما در سرای دنیا بد بود . پس سزای شما ، آتش جهنم است " .

می گویند: پروردگارا! بخشایش تو بزرگ تر است یا خطاهای ما؟

خداوند عز و جل می فرماید: "بخشایش من " .

می گویند: رحمت تو ، پهناورتر است یا گناهان ما؟

می فرماید: "بلکه رحمت من " .

می گویند: اقرار ما به یکتایی تو بزرگ تر است یا گناهان ما؟

خداوند عز و جل می فرماید: "بلکه اقرار شما به یکتایی من ، بزرگ تر است " .

می گویند: پروردگارا! پس باید بخشایش و رحمت تو که همه چیز را در بر گرفته است ، ما را نیز در بر بگیرد .

پس ، خداوند عز و جل می فرماید: "فرشتگان من! به عزّت و جلالم سوگند ، هیچ مخلوقی را نیافریده ام که نزد من ، محبوب تر از کسانی باشد که به یکتایی من و این که خدایی جز من نیست ، اقرار دارند، و بر من است که یکتاپرستانم را به آتش ، در نیاورم. بندگانم را به بهشت در آورید!" . .

٣٠٥. صحيح البخارى عن أبى سعيد الخدرى: رسول الله صلى الله عليه وآله: «لَنْ يُؤْفَى عَبْدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَقُولُ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» يَبْتَغِي بِهَا وَجَهَ اللَّهِ، إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ. (١)».

١- صحيح البخارى: ج ٥ ص ٢٣٦٠ ح ٦٠٥٩، السنن الكبرى للنسائى: ج ٦ ص ٢٧٣ ح ١٠٩٤٧، مسند ابن حنبل: ج ٩ ص ٢٠٠ ح ٢٣٨٣١، المصنف لعبد الرزاق: ج ١ ص ٥٠٣ ح ١٩٢٩، كنها عن عتبان بن مالك، كنز العمال: ج ١ ص ٤٦ ح ١١٩.

۳۰۰۴ صحیح البخاری عن كعب بن عجره : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر بنده ای روز قیامت ، که به قصد قربت ، «لا إله إلا الله» گفته باشد ، چیزی دریافت نمی کند ، جز این که خداوند ، آتش را بر او حرام می گرداند . .

٣٠٠٣. رسول الله صلى الله عليه و آله : عنه صلى الله عليه و آله : سَيَمَانِي اللَّهُ مِنْ فَوْقِ عَرْشِهِ عَشْرَةَ أَسْمَاءٍ ... وَجَعَلَ اسْمِي فِي الثُّورِ : أَحِيدَ ، فَبِالتَّوْحِيدِ حَرَّمَ أَجْسَادَ أُمَّتِي عَلَى النَّارِ . (١) ٣٠٠٢. الصواعق المحرقة عن الشافعي : الإمام على عليه السلام : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ دَلَّكُمْ عَلَى تِجَارِهِ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ، وَتُشْفِي بِكُمْ عَلَى الْخَيْرِ : الْإِيمَانَ بِاللَّهِ وَالْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، وَجَعَلَ ثَوَابَهُ مَغْفِرَةً لِلذَّنْبِ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ . (٢) ٣٠٠١. عنه عليه السلام : عنه عليه السلام فِي الدُّعَاءِ : اللَّهُمَّ أَلْبِسْنِي خُشُوعَ الْإِيمَانِ بِالْعِزِّ قَبْلَ خُشُوعِ الذُّلِّ فِي النَّارِ . (٣) ٣٠٠٠. الإمام الصادق عليه السلام : عنه عليه السلام أَيضاً : أُنْعِدُّنِي بِالنَّارِ وَأَنْتَ أَمَلِي ؟! أَوْ تَسِيَّلُهَا عَلَيَّ بَعْدَ إِقْرَارِي لَكَ بِالتَّوْحِيدِ وَخُضُوعِي وَخُشُوعِي لَكَ بِالسُّجُودِ ؟! (٤) ٢٩٩٩. عنه صلى الله عليه و آله : عنه عليه السلام فِي الدُّعَاءِ الْمَعْرُوفِ بِدُعَاءِ كَمِيلٍ : يَا إِلَهِي وَسَيِّدِي وَرَبِّي ! أَتْرَاكَ مُعَذِّبِي بِنَارِكَ بَعْدَ تَوْحِيدِكَ ، وَبَعْدَ مَا انطَوَى عَلَيْهِ قَلْبِي مِنْ مَعْرِفَتِكَ ، وَلَهَجَ (٥) بِهِ لِسَانِي مِنْ ذِكْرِكَ ، وَاعْتَقَدَهُ ضَمِيرِي مِنْ حُبِّكَ ، وَبَعْدَ صِدْقِ اعْتِرَافِي وَدُعَائِي خَاضِعًا لِرُبُوبِيَّتِكَ . هَيْهَاتَ ! أَنْتَ أَكْرَمُ مِنْ أَنْ تُضَيِّعَ مَنْ رَبَّيْتَهُ ، أَوْ تُبْعَدَ مَنْ أَدْنَيْتَهُ ، أَوْ تُشَرِّدَ مَنْ آوَيْتَهُ ، أَوْ تُسَلِّمَ إِلَى الْبَلَاءِ مَنْ كَفَيْتَهُ وَرَحِمْتَهُ .

وَلَيْتَ شِعْرِي يَا سَيِّدِي وَإِلَهِي وَمَوْلَايَ ! أَتَسَلَّطَ النَّارَ عَلَى وُجُوهِ حَرَّتْ لِعَظَمَتِكَ

سَاجِدَةً ، وَعَلَى أَلْسِنٍ نَطَقَتْ بِتَوْحِيدِكَ صَادِقَةً ، وَبِشُكْرِكَ مَادِحَةً ، وَعَلَى قُلُوبٍ اعْتَرَفَتْ بِإِلَهِيَّتِكَ مُحَقِّقَةً ، وَعَلَى ضَمَائِرٍ حَوَتْ مِنْ الْعِلْمِ بِكَ حَتَّى صَارَتْ خَاشِعَةً ، وَعَلَى جَوَارِحٍ سَعَتْ إِلَى أَوْطَانِ تَعْبُدُكَ طَائِعَةً ، وَأَشَارَتْ بِاسْتِغْفَارِكَ مُذْعِنَةً ؟!

مَا هَكَذَا الظَّنُّ بِكَ ، وَلَا- أَخْبِرْنَا بِفَضْلِكَ عَنْكَ ، يَا كَرِيمُ يَا رَبِّ ، وَأَنْتَ تَعَلَّمْ ضَمْعِي عَنْ قَلِيلٍ مِنْ بَلَاءِ الدُّنْيَا وَعُقُوبَاتِهَا ، وَمَا يَجْرِي فِيهَا مِنَ الْمَكَارِهِ عَلَى أَهْلِهَا ، عَلَى أَنَّ ذَلِكَ بَلَاءٌ وَمَكْرُوهٌ قَلِيلٌ مَكْنَهُ ، يَسِيرٌ بِقَاوُهُ ، قَصِيرٌ مُيَدَّتُهُ ، فَكَيْفَ احْتِمَالِي لِلبَلَاءِ الْآخِرِهِ وَجَلِيلِ وَقُوعِ الْمَكَارِهِ فِيهَا؟! وَهُوَ بَلَاءٌ تَطُولُ مُيَدَّتُهُ ، وَيَدُومُ مَقَامُهُ ، وَلَا يُخَفَّفُ عَنْ أَهْلِهِ ؛ لِأَنَّهُ لَا يَكُونُ إِلَّا عَنْ غَضَبِكَ وَاتْتِقَامِكَ وَسَخَطِكَ ، وَهَذَا مَا لَا تَقُومُ لَهُ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ .

يَا سَيِّدِي ، فَكَيْفَ لِي وَأَنَا عَبْدُكَ الضَّعِيفُ الدَّلِيلُ الْحَقِيرُ الْمَسْكِينُ الْمُسْتَكِينُ ! (٦) .

١- معاني الأخبار : ص ٥١ ح ١ ، الخصال : ص ٤٢٥ ح ١ ، علل الشرائع : ص ١٢٨ ح ٣ كلها عن جابر بن عبد الله ، بحار الأنوار : ج ١٦ ص ٩٢ ح ٢٧ .

٢- الكافي : ج ٥ ص ٣٩ ح ٤ عن مالك بن أعين ، الإرشاد : ج ١ ص ٢٦٥ ، وقعه صفين : ص ٢٣٥ عن عبدالرحيم بن عبدالرحمن عن أبيه ، بحار الأنوار : ج ٣٢ ص ٥٦٦ ح ٤٧١ ؛ تاريخ الطبري : ج ٥ ص ١٦ عن أبي عمر الأنصاري وكلها نحوه .

٣- مهج الدعوات : ص ١٢٩ ، مصباح المتهجد : ص ٥٩٨ ح ٦٩٢ ، الإقبال : ج ١ ص ١٧٧ وفيهما «أسألك» بدل «ألبسني» وليس فيهما «بالعز» ، بحار الأنوار : ج ٩٤ ص ٢٣٨ ح ٩ .

٤- البلد الأمين : ص ١٢٧ ، جمال الأسبوع : ص ٧٢ ، بحار الأنوار : ج ٩٠ ص ١٩٤ ح ٢٩ .

٥- لهج به : أُعْرِيَ بِهِ فَتَابَرِ عَلَيْهِ (القاموس المحيط : ج ١ ص ٢٠٦ «لهج»).

٦- مصباح المتهجد : ص ٨٤٦ ح ٩١٠ ، الإقبال : ج ٣ ص ٣٣٤ كلاهما عن كميل ، البلد الأمين : ص ١٨٩ ، المصباح للكفعمي

۲۹۹۸. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : خداوند ، از فراز عرشش ، ده نام بر من نهاد... در تورات ، نامم را «أَحِيد (دور کننده)» (۱) گذاشت؛ زیرا به واسطه توحید ، پیکرهای اُمّیت مرا بر آتش ، حرام گردانید . ۲۹۹۷. عنه صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام : خداوند عز و جل ، شما را به داد و ستدی راه نمایی فرمود که از عذاب دردناک ، نجاتتان می دهد و به خیر [و نیکی] نزدیکتان می سازد. [آن داد و ستد ، عبارت است از:] ایمان آوردن به خدا و جهاد کردن در راه خدا، و پاداش آن را هم آموزش گناه و سکونتگاه های پاکیزه خود در بهشت های جاویدان ، قرار داد . ۲۹۹۶. عنه صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام در دعا : بار خدایا! جامه خشوع و عزّتمندانه ایمان را بر من بپوشان ، پیش از آن که جامه خشوعِ خواری در آتش [دوزخ] ، بر من پوشانیده شود. ۲۹۹۵. عنه صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام در دعا : آیا مرا به آتش عذاب می کنی ، در حالی که تو امید منی؟ یا آتش را بر من مسلط می گردانی ، پس از آن که به یکتایی تو اقرار کرده ام و با سجده هایم در برابر تو ، خضوع و خاکساری نموده ام؟! ۲۹۹۴. عنه صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام در دعای معروف به «دعای کمیل» : ای معبود من و ای سرور و ای پروردگار من! آیا به راستی مرا با آشت عذاب خواهی کرد، پس از آن که به یکتایی تو اقرار کرده ام و پس از آن که شناخت تو را در دل پروراندم و زبانم ، پیوسته از تو یاد کرد و عشق تو ، با جانم در آمیخت و از سر صدق به تو اعتراف کردم و تو را خواندم و در برابر پروردگاری ات ، سر تسلیم فرود آوردم؟ هرگز! تو بزرگوارتر از آنی که آن را که پرورده ای ، تباه سازی، یا آن را که به خود نزدیک ساخته ای ، از خویشتن دور گردانی، یا آن را که سرپناه داده ای ، آواره نمایی، یا کسی را که در سایه حمایت و رحمت خود آورده ای ، به دست بلا بسپاری .

کاش می دانستم ای آقا و معبود و سرور من که آیا آتش را بر چهره هایی چیره می گردانی که در برابر عظمت تو ، سجده کنان ، به خاک افتاده اند، و بر

زبان هایی که صادقانه ، به یکتایی تو گویا شده اند و ستایش کنان ، به شکرگزاری از تو پرداخته اند، و بر دل هایی که حقیقتاً به خدایی تو اعتراف کرده اند، و بر درون هایی که از شناخت تو آکنده شده ، چندان که خاشع گشته اند، و بر اندام هایی که دادخواهانه ، به سوی جایگاه های عبودیت و پرستش تو دویده اند و اعتراف کنان [به گناهانشان] ، از تو آموزش طلبیده اند!

[هرگز] چنین گمانی به تو نمی رود و به لطف تو، خبری هم در این باره ، از تو به ما نرسیده است، ای بزرگوار، ای پروردگار ! تو ، ناتوانی مرا در برابر اندک بلا- و کیفرهای دنیا و ناملایماتی که بر اهل آن می گذرد ، می دانی، با آن که این بلاها و ناملایمات ، درنگش اندک و دورانش ناچیز و مدّتش کوتاه است . پس چگونه تاب تحمّل بلای آخرت و ناملایمات بزرگ آن جا را دارم، در حالی که بلای آن ، مدّتش طولانی و درنگش همیشگی است ، و بر اهل آن (بلا و کیفر) ، تخفیف نمی یابد؛ زیرا آن بلا- ، از خشم و انتقام و ناخشنودی تو سرچشمه می گیرد ؛ و این ، چیزی است که آسمان ها و زمین ، یارای ایستادگی در برابرش را ندارند، چه رسد به من ای سرورم که من ، بنده ناتوان و خوار و حقیر و بیچاره و بینوای تو ام! .

۱- پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «به این سبب اُحید (دور کننده) نامیده شدم که اُمّت خود را از آتش جهنّم ، دور می

٢٩٩٣. عنه صلى الله عليه وآله : عنه عليه السلام فى مُنَاجَاهِ لَهْ : إلهى ، قَلْبٌ حَشَوْتُهُ مِنْ مَحَبَّتِكَ فى دَارِ الدُّنْيَا ، كَيْفَ تَطَّلُعُ عَلَيْهِ نَارٌ مُحْرِقَةٌ فى لظى؟! إلهى ، نَفْسٌ أَعَزَّتْهَا بِتَأْيِيدِ إِيْمَانِكَ ، كَيْفَ تُذَلُّهَا بَيْنَ أَطْبَاقِ نِيرَانِكَ؟! إلهى ، لِسَانٌ كَسَوْتُهُ مِنْ تَمَاجِيدِكَ أُنِيقَ أَثْوَابِهَا ، كَيْفَ تَهْوَى إِلَيْهِ مِنَ النَّارِ مُشْتَعِلَاتُ التِّهَابِهَا؟! (١) ٢٩٩٢. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام زين العابدين عليه السلام : إلهى ، أَتَرَكَ بَعْدَ الإِيْمَانِ بِكَ تُعَيِّدُنِي؟! أم بَعْدَ حُبِّي إِيَّاكَ تَبْعُدُنِي؟! (٢) ٢٩٩١. عنه صلى الله عليه وآله (فى حَدِيثٍ يَذْكَرُ فِيهِ أَبْخَلُ النَّاسِ و... و) عنه عليه السلام فى مُنَاجَاهِ الخَائِفِينَ : إلهى ، نَفْسٌ أَعَزَّتْهَا بِتَوْحِيدِكَ ، كَيْفَ تُذَلُّهَا بِمَهَانِهِ

هِجْرَانِكَ؟! وَضَمِيرٌ انْعَقَدَ عَلَى مَوَدَّتِكَ ، كَيْفَ تُحْرِقُهُ بِحَرَارَةِ نِيرَانِكَ؟! (٣) .

-
- ١- .البلد الأمين : ص ٣١٣ ، المصباح للكفعمى : ص ٤٨٧ كلاهما عن الإمام العسكرى عن آبائه عليهم السلام ، المزار للشهيد الأول : ص ٢٧٤ وفيه صدره إلى «لظى» ، بحار الأنوار : ج ٩٤ ص ١٠١ ح ١٤ .
 - ٢- .بحار الأنوار : ج ٩٤ ص ١٤٣ نقلاً عن بعض الكتب .
 - ٣- .بحار الأنوار : ج ٩٤ ص ١٤٤ نقلاً عن بعض الكتب .

۲۹۹۰. عنہ صلی اللہ علیہ و آلہ : امام علی علیہ السلام در یکی از مناجات‌هایش : معبودا! دلی که آن را در سرای دنیا از محبت خود بیاکنده‌ای، چگونه آتش سوزان شعله‌ور، در آن، جا خواهد گرفت؟!

معبودا! جانی را که آن را با نیروی ایمان به خودت تقویت کرده‌ای، چگونه در میان لایه‌های آتش‌های خود، خوارش خواهی کرد؟!

معبودا! زبانی را که زیباترین جامه‌های تمجید و ستایش خود را بر آن پوشانده‌ای، چگونه شعله‌های سوزان آتش به سویش کشیده خواهد شد؟! ۲۹۸۹. عنہ صلی اللہ علیہ و آلہ : امام زین العابدین علیہ السلام : معبودا! آیا به راستی مرا، پس از آن که به تو ایمان آورده‌ام، عذاب خواهی کرد، یا با وجود عشقم به تو، مرا [از خود] دور خواهی ساخت؟! ۲۹۸۸. رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ : امام زین العابدین علیہ السلام در «مناجات الخائفین» : معبودا! جانی را که با [ایمان به] یکتایی ات عزت‌ش بخشیده‌ای، چگونه به خواریِ دوری از خودت، دچار

خواهی کرد؟! و درونی را که با مهرورزی به تو گره خورده است، چگونه با حرارت آتشت خواهی سوزاند؟! .

٢٩٨٧. عنه عليه السلام: الكافي عن زراره: قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ: يَدْخُلُ النَّارَ مُؤْمِنٌ؟ قَالَ: لَا وَاللَّهِ. (١) ٢٩٨٦. الإمام الصادق عليه السلام: الإمام الصادق عليه السلام: بِتَمَامِ الْإِيمَانِ دَخَلَ الْمُؤْمِنُونَ الْجَنَّةَ، وَبِالزِّيَادَةِ فِي الْإِيمَانِ تَفَاضَلَ الْمُؤْمِنُونَ بِالذَّرَجَاتِ عِنْدَ اللَّهِ، وَبِالْتَّقْصَانِ دَخَلَ الْمُفْرَطُونَ النَّارَ. (٢) ٢٩٨٥. سنن ابن ماجه عن أبي الدرداء: التوحيد عن أبي بصير عن الإمام الصادق عليه السلام في قولِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: «هُوَ أَهْلُ التَّقْوَى وَ أَهْلُ الْمَغْفِرَةِ» (٣): قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَنَا أَهْلٌ أَنْ أَتَّقَى وَلَا يُشْرِكُ بِي عَبْدِي شَيْئًا، وَأَنَا أَهْلٌ أَنْ لَمْ يُشْرِكْ بِي عَبْدِي شَيْئًا أَنْ أُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ.

وقال عليه السلام: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَقْسَمَ بِعِزَّتِهِ وَجَلَالِهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَ أَهْلَ تَوْحِيدِهِ بِالنَّارِ أَبَدًا. (٤) ٢٩٨٤. عنه صلى الله عليه وآله و آله: الإمام الصادق عليه السلام: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى حَرَّمَ أَجْسَادَ الْمُؤَحِّدِينَ عَلَى النَّارِ. (٥) ٢٩٨٣. عنه صلى الله عليه وآله و آله: عَنْهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَمَّا سُئِلَ: لِمَ سُمِّيَ الْمُؤْمِنُ مُؤْمِنًا؟ لِأَنَّهُ اشْتَقَّ لِلْمُؤْمِنِ اسْمًا مِنْ أَسْمَائِهِ تَعَالَى، فَسَمَّاهُ مُؤْمِنًا، وَإِنَّمَا سُمِّيَ الْمُؤْمِنُ لِأَنَّهُ يُؤْمِنُ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ تَعَالَى. (٦) ٢٩٨٢. عنه صلى الله عليه وآله و آله: كتاب من لا يحضره الفقيه عن أبي هاشم الجعفرى: أَصَابَتْنِي ضَيْقَةٌ شَدِيدَةٌ، فَصِرْتُ إِلَى أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَاسْتَأْذَنْتُ عَلَيْهِ فَأَذِنَ لِي، فَلَمَّا جَلَسْتُ قَالَ:

يَا أَبَا هَاشِمٍ، أَيُّ نِعْمِ اللَّهِ عِزٌّ وَجَلَّ عَلَيْكَ تُرِيدُ أَنْ تُؤَدِّيَ شُكْرَهَا؟ قَالَ أَبُو هَاشِمٍ: فَوَجَمْتُ فَلَمْ أُدْرِ مَا أَقُولُ لَهُ، فَابْتَدَأَنِي عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ عِزٌّ وَجَلَّ رِزْقَكَ الْإِيمَانَ فَحَرَّمَ بِهِ بَدَنَكَ عَلَى النَّارِ ... (٧).

-
- ١- الكافي: ج ٢ ص ٣٨٥ ح ٧، رجال الكشي: ج ١ ص ٣٥٤ الرقم ٢٢٣ عن علي بن رثاب عن الإمام الصادق عليه السلام نحوه، بحار الأنوار: ج ٧٢ ص ١٦٧ ح ٣٤.
 - ٢- الكافي: ج ٢ ص ٣٧ ح ١، تفسير العياشي: ج ٢ ص ٣٢٤ ح ١٢ كلاهما عن أبي عمرو الزبيرى، دعائم الإسلام: ج ١ ص ٩، بحار الأنوار: ج ٦٩ ص ٢٨ ح ٦.
 - ٣- المدثر: ٥٦.
 - ٤- التوحيد: ص ٢٠ ح ٦، بحار الأنوار: ج ٣ ص ٤ ح ٨.
 - ٥- التوحيد: ص ٢٠ ح ٧ عن أبي بصير، بحار الأنوار: ج ٣ ص ٤ ح ٩.
 - ٦- بحار الأنوار: ج ٦٧ ص ٦٣ ح ٧ نقلًا عن قضاء الحقوق للصورى وراجع: إرشاد القلوب: ص ٧٧.
 - ٧- كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ٤ ص ٤٠١ ح ٥٨٦٣، الأمالى للصدوق: ص ٤٩٧ ح ٦٨٢، بحار الأنوار: ج ٧٢ ص ٣٢٦ ح ٧.

۲۹۸۱. عنه صلى الله عليه و آله : الكافي به نقل از زُراره : به امام باقر عليه السلام گفتم : مؤمن به آتش می رود؟ فرمود: «به خدا ، نه !». ۲۹۸۰. رسول الله صلى الله عليه و آله : امام صادق عليه السلام : به سبب کامل شدن ایمان، مؤمنان به بهشت می روند، و به سبب فزونی ایمان [یکی بر دیگری] ، درجات مؤمنان در نزد خدا ، متفاوت می شود، و به سبب کاسته شدن ایمان، کوتاهی کنندگان ، به آتش می روند. ۲۹۷۹. عنه صلى الله عليه و آله : التوحيد به نقل از ابو بصير ، از امام صادق عليه السلام در باره این سخن خداوند عز و جل : «او اهل پرهیزگاری و اهل آمرزش است» : خداوند تبارک و تعالی می فرماید: «من ، سزاوار آنم که از من ، پروا داشته شود و بنده ام چیزی را شریک من نگرداند . من سزاوار آنم که اگر بنده ام ، چیزی را شریک من قرار ندهد، او را به بهشت در آورم» .

خداوند تبارک و تعالی ، به فز و شکوه خویش ، سوگند یاد کرده است که یکتاپرستانش را هرگز با آتش ، عذاب نکند. ۲۹۷۸. رسول الله صلى الله عليه و آله : امام صادق عليه السلام : خداوند تبارک و تعالی ، پیکرهای یکتاپرستان را بر آتش ، حرام کرده است . ۲۹۷۷. عیون أخبار الرضا عليه السلام عن رجاء بن أبي الضحّ امام صادق عليه السلام آن گاه که از ایشان پرسیدند: چرا مؤمن، مؤمن نامیده شده است؟ : چون خداوند ، نامی از نام های خود را برای مؤمن بر گرفت و او را مؤمن نامید . به این دلیل مؤمن نامیده شده که از عذاب خداوند متعال ، در امان است . ۲۹۷۶. عنه عليه السلام : کتاب من لایحضره الفقیه به نقل از ابو هاشم جعفری : من به شدت ، دچار تنگ دستی شدم . پس نزد امام هادی عليه السلام رفتم . مرا به حضور پذیرفت . چون

نشستم ، فرمود: «ای ابو هاشم ! شکر کدام یک از نعمت های خداوند عز و جل را می خواهی به جا بیاوری؟» .

من ، زبانم بند آمد (/ خجالت کشیدم) و ندانستم که به ایشان ، چه بگویم . امام عليه السلام ، خود شروع کرد و فرمود: «به تو ، ایمان روزی نمود و به سبب آن ، بدنت را بر آتش ، حرام ساخت» . .

١١ / ٢ وَايَةُ أَهْلِ الْبَيْتِ: ٢٩٧٣. رسول الله صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : وَلَايَتِي وَوَلَايَةُ أَهْلِ بَيْتِي أَمَانٌ مِّنَ النَّارِ . (١) ٢٩٧٢. عنه عليه السلام (لِعُمَرَ بْنِ يَزِيدٍ) عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَا اخْتَلَطَ حُجْبِي بِقَلْبِ عَبْدٍ فَأَحْبَبْتَنِي إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ مَجْسَدَهُ عَلَى النَّارِ . (٢) ٢٩٧١. الإمام الصادق عليه السلام : عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ عَنْ جَبْرِئِيلَ عَنْ مِيكَائِيلَ عَنْ إِسْرَافِيلَ عَنِ اللَّوْحِ عَنِ الْقَلَمِ ، قَالَ : يَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : وَوَلَايَةُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ صَيَلَمَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ حِصْنِي ، فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي أَمِنَ نَارِي . (٣) ٢٩٧٠. عنه صلى الله عليه وآله : إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ وَنُصِبَ الصِّرَاطُ عَلَى جَهَنَّمَ ، لَمْ يَجْزِ عَلَيْهِ إِلَّا مَنْ مَعَهُ جَوَازٌ فِيهِ وَوَلَايَةُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ، وَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى : «وَقِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ» (٤) ؛

يَعْنِي عَنْ وَوَلَايَةِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ . (٥) .

- ١- الأُمَالِي لِلصَّدُوقِ : ص ٥٦٠ ح ٧٥٠ ، بشاره المصطفى : ص ١٧٦ وفيه «براءه وأمان» وكلاهما عن ابن عباس ، بحار الأنوار : ج ٢٧ ص ٨٨ ح ٣٥ .
- ٢- حليه الأولياء : ج ٧ ص ٢٥٥ عن ابن عمر ، كنز العمال : ج ١ ص ١٨٤ ح ٩٣٩ .
- ٣- معاني الأخبار : ص ٣٧١ ح ١ ، عيون أخبار الرضا عليه السلام : ج ٢ ص ١٣٦ ح ١ ، الأُمَالِي لِلصَّدُوقِ : ص ٣٠٦ ح ٣٥٠ ، جامع الأخبار : ص ٥٢ ح ٥٨ ، تأويل الآيات الظاهرة : ج ١ ص ٩٤ ح ٨٣ كلُّهَا عَنْ عَلِيِّ بْنِ بِلَالٍ عَنِ الْإِمَامِ الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ، الأُمَالِي لِلطُّوسِي : ص ٣٥٣ ح ٧٢٩ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْمَعْفَى عَنِ الْإِمَامِ الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَفِيهِ «عَلِيٌّ» بَدَلَ «وَلَايَةِ عَلِيٍّ» ، بحار الأنوار : ج ٣٩ ص ٢٤٦ ح ١ ؛ شواهد التنزيل : ج ١ ص ١٧٠ ح ١٨١ عَنْ ابْنِ عَمْرِو نَحْوِهِ .
- ٤- الصافات : ٢٤ .
- ٥- الأُمَالِي لِلطُّوسِي : ص ٢٩٠ ح ٥٦٤ ، بشاره المصطفى : ص ١٤٤ كلاهما عن أنس ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٦٧ ح ١١ ؛ الصواعق المحرقة : ص ١٤٩ ، شواهد التنزيل : ج ٢ ص ١٦١ ح ٧٨٧ كلاهما عن أبي سعيد الخدري وفيهما ذيله من «قوله تعالى ...» المناقب لابن المغازلي : ص ٢٤٢ ح ٢٨٩ عَنْ أَنَسٍ وَفِيهِ ذَيْلُهُ مِنْ «وَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى ...» .

۱۱ / ۲ ولایت اهل بیت علیهم السلام

۱۱ / ۲ ولایت اهل بیت: ۲۹۶۷. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : ولایت من و ولایت اهل بیت من ، [مایه] امان از آتش است. ۲۹۶۶. الإمام علی علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : محبت من ، با دل هیچ بنده ای در نیامیخت و مرا دوست نداشت ، مگر آن که خداوند ، بدن او را بر آتش ، حرام گردانید . ۲۹۶۵. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : جبرئیل ، از میکائیل ، از اسرافیل ، از لوح ، از قلم ، نقل کرد که گفت: خداوند تبارک و تعالی فرمود: «ولایت علی بن ابی طالب که درودهای خدا بر او باد ، دژ من است . هر کس به دژ من وارد شود ، از آتشم در امان خواهد بود» . ۲۹۶۴. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : چون روز قیامت شود و [پُل] صراط بر روی جهنم نصب گردد ، تنها آن کس از آن می گذرد که با خود ، گذرنامه ای داشته باشد که در آن ، ولایت علی بن ابی طالب ، آمده باشد، و این ، سخن خداوند متعال است که: «آنان را نگه

دارید که باید بازخواست شوند» ؛ یعنی در باره ولایت علی بن ابی طالب علیه السلام .

٢٩٦٣. عنه صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله عن جبرئيل عن ميكائيل عن إسماعيل عن الله تعالى جل جلاله أنه قال : ... بِعِزَّتِي حَلَفْتُ ، وَبِجَلَالِي قَسَمْتُ ! إِنَّهُ لَا يَتَوَلَّى عَلِيًّا عَبْدٌ مِنْ عِبَادِي إِلَّا زَحَرَحْتُهُ عَنِ النَّارِ وَأَدْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ ، وَلَا يُبْغِضُهُ عَبْدٌ مِنْ عِبَادِي وَيَعْدِلُ عَنِ وَلَايَتِهِ إِلَّا أَبْغَضْتُهُ وَأَدْخَلْتُهُ النَّارَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ . (١) ٢٩٦٢. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام على عليه السلام : إِذَا حَمَلَ أَهْلُ وَلَايَتِنَا عَلَى صِرَاطِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ نَادَى مُنَادٍ : يَا نَارُ اخْمِدي ، فَتَقُولُ النَّارُ : عَجَلُوا جُوزُونِي فَقَدْ أَطْفَأَ نُورُكُمْ لَهْبِي ! (٢) ٢٩٦١. رسول الله صلى الله عليه وآله : الإمام الباقر عليه السلام : نَحْنُ الْمَثَانِي الَّتِي أَعْطَاهَا اللَّهُ تَعَالَى نَبِيَّنَا ، وَنَحْنُ وَجْهُ اللَّهِ الَّذِي نَتَقَلَّبُ فِي الْأَرْضِ بَيْنَ أَظْهُرِكُمْ ، مَنْ عَرَفَنَا فَأَمَامَهُ الْيَقِينُ ، وَمَنْ جَهِلَنَا فَأَمَامَهُ السَّعِيرُ . (٣) ١١ / ٣ التَّقْوِيَا لِكِتَاب «فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلْتَظِي * لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى * الَّذِي كَذَبَ وَتَوَلَّى * وَ سَيَجْزِيهَا الْأُنْقَى» . (٤)

-
- ١- عيون أخبار الرضا عليه السلام : ج ٢ ص ٤٩ ح ١٩١ ، الأمالى للصدوق : ص ٢٩٢ ح ٣٢٦ ، بشاره المصطفى : ص ٣١ وكلها عن محمد بن يعقوب النهشلي عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ٣٨ ص ٩٨ ح ١٧ .
 - ٢- قرب الإسناد : ص ١٠٢ ح ٣٤٣ عن ابن علوان عن الإمام الصادق عن أبيه عليهما السلام ، بحار الأنوار : ج ٦٨ ص ١٦ ح ١٩ .
 - ٣- تفسير القمى : ج ١ ص ٣٧٧ ، تفسير العياشى : ج ٢ ص ٢٤٩ ح ٣٦ وفيه «أنكرنا» بدل «جهلنا» وكلاهما عن سورة بن كليب ، بحار الأنوار : ج ٢٤ ، ص ١١٤ ، ح ١ .
 - ٤- الليل : ١٧ ١٤ .

۲۹۵۶. الکافی عن عبد الله بن سليمان: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: جبرئیل، از میکائیل، از اسرافیل، از خداوند متعال عز و جل نقل کرد که فرمود: «... به عزتم سوگند خورده ام و به جلالم سوگند یاد کرده ام که هر بنده ای از بندگانم که ولایت علی را داشته باشد، او را از آتش [دوزخ]، دور می گردانم و او را به بهشت در می آورم، و هر بنده ای از بندگانم او را دشمن بدارد و از ولایتش کناره بگیرد، او را دشمن می دارم و به آتش در می آورم که بدفرجامی است». ۲۹۵۵. تهذیب الأحکام عن أبي بصير: امام علی علیه السلام: آن گاه که پیروان ولایت ما روز قیامت، بر صراط قرار گیرند، منادی ای ندا می دهد که: «ای آتش، خاموش شو!» و آتش می گوید: «زود باشید از من بگذرید که نورتان، شعله مرا خاموش کرد». ۲۹۵۴. الکافی عن عبد السلام بن نعیم: امام باقر علیه السلام: ماییم آن «مثنائی» (۱) که خداوند متعال، آن را به پیامبران عطا کرد، و ماییم وجه خدا که در زمین، در میان شما، آمد و شد می کنیم. آن که ما را شناخت (به ما معتقد بود)، یقین، فرا روی اوست، (۲) و آن که ما را نشناخت [و منکر ما شد]، آتش پرشراره در انتظار اوست. ۱۱ / ۳ پرهیزگاری قرآن «پس شما را از آتشی که زبانه می کشد، هشدار دادم. جز نگون بخت ترین [مردم] در آن در نمی آید. همان که تکذیب کرد و رُخ بر تافت، و پرهیزگارترین [مردم] از آن، دور داشته خواهد شد».

-
- ۱- اشاره است به آیه شریف: «وَلَقَدْ آتَيْنَكَ سَبْعًا مِّنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ». شیخ صدوق می گوید: یعنی ماییم کسانی که پیامبر صلی الله علیه و آله در کنار قرآن، قرارمان داد و به تمسک جُستن به قرآن و در باره ما توصیه فرمود، و به امتش خبر داد که: ما از یکدیگر جدا نمی شویم تا آن گاه که در کنار حوض او (کوثر)، بر او وارد شویم.
 - ۲- یعنی مرگ، پیش روی اوست که امری قطعی است و با مُردن، از آن شناخت و باور، بهره مند می شود، یا معرفتی که در دنیا با دلیل برایش حاصل شده، پس از مرگ مشاهده می کند و عین یقین، برایش حاصل می گردد.

الحديث ٢٩٤٨. عنه عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: من اشتاق إلى الجَنَّةِ سِوَالِ (١) عَنِ الشَّهَوَاتِ ، وَمَنْ أَشْفَقَ مِنَ النَّارِ رَجَعَ عَنِ الْحُرْمَاتِ . (٢) ٢٩٤٧. عنه عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: من اشتاق إلى الجَنَّةِ سَارَعَ إِلَى الْخَيْرَاتِ ، وَمَنْ أَشْفَقَ مِنَ النَّارِ لَهِيَ عَنِ الشَّهَوَاتِ . (٣) ٢٩٤٦. الإمام علي عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: مَنْ عَرَضَتْ لَهُ فَاحِشَةٌ أَوْ شَهْوَةٌ فَاجْتَنَّبَهَا مِنْ مَخَافَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ؛ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ ، وَآمَنَهُ مِنَ الْفَرْعِ الْأَكْبَرِ ، وَأَنْجَزَ لَهُ مَا وَعَدَهُ فِي كِتَابِهِ فِي قَوْلِهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : «وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ» (٤) . (٥) ٢٩٤٥. رسول الله صلى الله عليه وآله: عنه صلى الله عليه وآله: مَنْ خَافَ النَّارَ تَرَكَ الشَّهَوَاتِ . (٦) .

١- سَلَوْتُ عَنْهُ: صبرت عنه (مجمع البحرين: ج ٢ ص ٨٧٥ «سلا»).

٢- حليه الأولياء: ج ١ ص ٧٤ عن خلاس بن عمرو عن الإمام علي عليه السلام ، شعب الإيمان: ج ٧ ص ٣٧١ ح ١٠٦٢٣ عن قبيصة بن جابر عن الإمام علي عليه السلام ، عيون الأخبار لابن قتيبة: ج ٢ ص ٣٥٣ عن الإمام علي عليه السلام ، كنز العمال: ج ١ ص ٢٨٦ ح ١٣٨٩؛ الكافي: ج ٢ ص ٥٠ ح ١ عن جابر عن الإمام الباقر عن الإمام علي عليهما السلام، الأمالي للمفيد: ص ٢٧٧ ح ٣، الأمالي للطوسي: ص ٣٧ ح ٤٠ كلاهما عن قبيصة بن جابر الأسدي عن الإمام علي عليه السلام ، نهج البلاغة: الحكمه ٣١ عن الإمام علي عليه السلام وفيه «اجتنب المحرمات» بدل «رجع عن الحرمات»، بحار الأنوار: ج ٧٣، ص ٤٣، ح ١٨.

٣- شعب الإيمان: ج ٧ ص ٣٧٠ ح ١٠٦١٨، تاريخ بغداد: ج ٦ ص ٣٠١ الرقم ٣٣٤١، مسند الشهاب: ج ١ ص ٢٢٦ ح ٣٤٨، تاريخ دمشق: ج ١٣ ص ٣١ ح ٣٠٣٦، حليه الأولياء: ج ٥ ص ١٠ كلها عن الحارث عن الإمام علي عليه السلام ، كنز العمال: ج ١٥ ص ٨٦٤ ح ٤٣٤٤٠؛ مكارم الأخلاق: ج ٢ ص ٣٤١ ح ٢٦٦٠ عن ابن مسعود نحوه، جامع الأخبار: ص ٢٩٦ ح ٨٠٩ عن الإمام علي عليه السلام .

٤- الرحمن: ٤٦.

٥- كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ٤ ص ١٤ ح ٤٩٦٨، الأمالي للصدوق: ص ٥١٤ ح ٧٠٧، تنبيه الخواطر: ج ٢ ص ٢٦١ كلها عن الحسين بن زيد عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، مكارم الأخلاق: ج ٢ ص ٣١٤ ح ٢٦٥٥ عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله ، بحار الأنوار: ج ٧ ص ٣٠٣ ح ٦٠.

٦- مكارم الأخلاق: ج ٢ ص ٣٤١ ح ٢٦٦٠ عن ابن مسعود، بحار الأنوار: ج ٧٧ ص ٩٤ ح ١.

حدیث ۲۹۴۳. المصنّف عن یعقوب بن زید التیمی : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : کسی که مشتاق بهشت باشد ، از شهوات دست بر می دارد، و آن که از آتش می ترسد ، از حرام ها رُخ بر می تابد . ۲۹۴۲. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : کسی که مشتاق بهشت است ، به سوی کارهای نیک می شتابد، و کسی که از آتش [دوزخ] می ترسد ، از شهوت ها دست بر می دارد . ۲۹۴۱. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس [موقعیت] فحشایی یا شهوترانی برایش پیش بیاید و از ترس خدای عز و جل ، از آن دوری کند ، خداوند ، آتش را بر او حرام می گرداند و او را از آن هراس سهمگین (روز قیامت) ، ایمن می دارد و آنچه را در کتاب خود در آیه «و برای آن که از مقام و عظمت پروردگارش بترسد ، دو بهشت خواهد بود» ، به او وعده داده ، برایش عملی می سازد . ۲۹۴۰. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : آن که از آتش [دوزخ] بترسد، شهوت ها را ترک می گوید . .

٢٩٣٩. رسول الله صلى الله عليه وآله : الإمام علي عليه السلام : التَّقْوَى آكَدُ سَبَبٍ بَيْنَكَ وَبَيْنَ اللَّهِ إِنْ أَخَذْتَ بِهِ ، وَجُنَّةٌ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ . (١) ٢٩٣٨. الإمام الصادق عليه السلام : عنه عليه السلام : لَنْ يَنْجُوَ مِنَ النَّارِ إِلَّا التَّيَارِكُ عَمَلُهَا . (٢) ٢٩٣٧. جمال الأسبوع عن عبد الرحمن بن كثير : الإمام الصادق عليه السلام : مَنْ مَلَكَ نَفْسَهُ إِذَا رَغِبَ ، وَإِذَا رَهَبَ ، وَإِذَا اشْتَهَى ، وَإِذَا غَضِبَ ، وَإِذَا رَضِيَ ؛ حَرَّمَ اللَّهُ مَجَسِدَهُ عَلَى النَّارِ . (٣) ١١ / ٤ التَّوْبَةُ وَالِاسْتِغْفَارُ ٢٩٣٤. معانى الأخبار عن أبي حمزة : رسول الله صلى الله عليه وآله : توبوا إلى الله من فضول الدنيا وسَيِّئَاتِ أَعْمَالِكُمْ ؛ تَنَجُّوا مِنْ شِدَّةِ الْعَذَابِ . (٤) ٢٩٣٣. الكافي عن علي بن رثاب عن الإمام الكاظم عليه السلام : لا يزال العبد آمناً من عذاب الله ما استغفر الله . (٥) ٢٩٣٢. الإمام الباقر أو الإمام الصادق عليهما السلام : عنه صلى الله عليه وآله : قال موسى : ... إلهي ! أريدُ النَّجَاةَ مِنَ النَّارِ . قَالَ : ذَلِكَ لِمَنْ اسْتَغْفَرَ فِي لَيْلِهِ الْقَدْرِ . (٦) ٢٩٣١. الإمام الباقر عليه السلام (من دُعَاءِ كَانَتْ عَلَيْهِ السَّلَامُ يُسَمِّيهِ الْجَامِعَ) الإمام الباقر عليه السلام : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ : «مُقَامِي فِيكُمْ وَالِاسْتِغْفَارُ لَكُمْ حِصْنٌ حَصِينٌ مِنَ الْعَذَابِ» ، فَمَضَى أَكْبَرُ الْحِصْنَيْنِ وَبَقِيَ الْإِسْتِغْفَارُ ، فَكَثَرُوا مِنْهُ ؛ فَإِنَّهُ مَمْحَاةٌ لِلذُّنُوبِ ، قَالَ اللَّهُ مَعَزُ وَجَل : «وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ» (٧) . .

- ١- غرر الحكم: ح ٢٠٧٩.
- ٢- غرر الحكم: ح ٧٤٠٤، عيون الحكم والمواعظ: ص ٤٠٧ ح ٦٨٨٨.
- ٣- كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ٤ ص ٤٠٠ ح ٥٨٦٠، الأمالي للصدوق: ص ٤٠٨ ح ٥٢٧ كلاهما عن شعيب العرقوفى، ثواب الأعمال: ص ١٩٢ ح ١، تحف العقول: ص ٣٦١، تفسير القمى: ج ٢ ص ٢٧٧ عن الإمام الباقر عليه السلام وليس فيه «إذا اشتهى» وليس فى الثلاثة الأخيره «وإذا رضى»، بحار الأنوار: ج ٧١ ص ٣٥٨ ح ١.
- ٤- مستدرک الوسائل: ج ١٢ ص ٥٤ ح ١٣٤٩٦ نقلًا عن القطب الراوندى فى لبّ اللباب .
- ٥- تاريخ دمشق: ج ٥٥ ص ٨٦ عن فضاله بن عبيد، كنز العمال: ج ١ ص ٤٧٩ ح ٢٠٩٤.
- ٦- الإقبال: ج ١ ص ٣٤٥، بحار الأنوار: ج ٩٨ ص ١٤٥.
- ٧- ثواب الأعمال: ص ١٩٧ ح ٣، تفسير العياشى: ج ٢ ص ٥٤ ح ٤٤ نحوه وكلاهما عن عبد الله بن محمد الجعفى، جامع الأخبار: ص ١٤٦ ح ٣١٩، بحار الأنوار: ج ٩٣ ص ٢٧٩ ح ١٣.

۱۱ / ۴ توبه و آمرزش خواهی

۲۹۳۰. عنه علیه السلام (مِنْ دُعَاءِ الْأَمَانِ) امام علی علیه السلام : پرهیزگاری ، محکم ترین رشته میان تو و خداست ، اگر به آن چنگ در زنی ، و سپری در برابر عذاب دردآور [دوزخ] است . ۲۹۲۹. عنه علیه السلام : امام علی علیه السلام : از آتش دوزخ نمی رَهَد ، مگر کسی که کارهای دوزخی را ترک گوید . ۲۹۲۸. الإمام عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَام : امام صادق علیه السلام : هر کس در هنگام خواستن یا ترسیدن یا شهوت یا خشم و یا خشنودی ، خود را ننگه دارد ، خداوند ، بدن او را بر آتش [دوزخ] ، حرام می گرداند . ۱۱ / ۴ توبه و آمرزش خواهی ۲۹۲۵. صحیح البخاری عن أبي بكر : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : از زواید دنیا و کردارهای بد خویش ، به درگاه خدا توبه کنید تا از سختی عذاب [دوزخ] ، نجات یابید . ۲۹۲۴. رسول الله صلی الله علیه و آله (فِي دُعَاءِ اللَّيْلِ الْعِشْرِينَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَا) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : بنده ، تا زمانی که از خدا طلب آمرزش کند ، از عذاب خدا ، در امان است . ۲۹۲۳. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : موسی علیه السلام گفت : ... معبودا ! من ، خواهان نجات از آتش هستم .

خداوند فرمود : « این (رهایی از آتش) ، برای کسی است که در شب قدر ، آمرزش بخواهد » . ۲۹۲۲. صحیح البخاری عن شداد بن أوس عن النبي صلی الله ع امام باقر علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله می فرمود : « وجود من در میان شما و آمرزش خواهی [شما] برای خودتان ، دژی استوار در برابر عذاب است » . دژ بزرگ تر ، رفت و آمرزش خواهی ، مانده است . پس تا می توانید ، طلب آمرزش کنید که این کار ، گناهان را پاک می کند . خداوند عز و جل فرموده است : « تا تو در میان آنان هستی ، خداوند ، عذابشان نمی کند ، و تا زمانی که طلب آمرزش می کنند ، خداوند ، آنان را

عذاب نمی کند » .

٢٩٢١. كنز العمّال عن ابن عمر: الإمام على عليه السلام: لو أنّ التّياس حين عَصِيوا تابوا وَاسْتَغْفَرُوا؛ لَمْ يُعَذِّبُوا وَلَمْ يَهْلِكُوا.
 (١) ٢٩٢٠. عنه عليه السلام: عنه عليه السلام: اللّهُمَّ! وَاسْتَغْفِرُكَ لِكُلِّ ذَنْبٍ أَدْنَانِي مِنْ عَذَابِكَ. (٢) ٢٩١٩. الإمام الكاظم عليه السلام (مِنْ دُعَائِهِ فِي عَمَلٍ أَوَّلٍ لَيْلِهِ مِنْ رَجَبٍ) الإمام زين العابدين عليه السلام: مَنْ أَشْفَقَ مِنَ النَّارِ بَادَرَ بِالتَّوْبَةِ إِلَى اللَّهِ مِنْ ذُنُوبِهِ، وَرَاجَعَ عَنِ الْمَحَارِمِ. (٣) ١١ / ٥ ذِكْرُ اللَّهِ ٢٩١٦. عنه عليه السلام (مِمَّا كَانَ يَقُولُ فِي سُجُودِهِ) رسول الله صلى الله عليه و آله ما مِنْ شَيْءٍ أَنْجَى مِنَ عَذَابِ اللَّهِ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ. (٤) ٢٩١٥. عنه عليه السلام: عنه صلى الله عليه و آله: مَنْ أَكْثَرَ ذِكْرَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَحَبَّهُ اللَّهُ، وَمَنْ ذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا كُتِبَتْ لَهُ بَرَاءَةٌ تَانِ: بَرَاءَةٌ مِنَ النَّارِ، وَبَرَاءَةٌ مِنَ النَّفَاقِ. (٥) ٢٩١٤. الإمام الصادق عليه السلام: عنه صلى الله عليه و آله: ذِكْرُ اللَّهِ عَلَّمَ الْإِيمَانَ، وَبَرَاءَةٌ مِنَ النَّفَاقِ، وَحِصْنٌ مِنَ الشَّيْطَانِ، وَحِرْزٌ مِنَ النَّارِ. (٦) ٢٩١٣. عنه عليه السلام: عنه صلى الله عليه و آله: مَنْ صَلَّى الْفَجْرَ ثُمَّ جَلَسَ فِي مَجْلِسِهِ يَذْكُرُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ؛ سَتَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ النَّارِ، سَتَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ النَّارِ، سَتَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ النَّارِ. (٧).

- ١- غرر الحكم: ح ٧٥٨٣، عيون الحكم والمواعظ: ص ٤١٧ ح ٧٠٧٧.
- ٢- البلد الأمين: ص ٤٣، بحار الأنوار: ج ٨٧ ص ٣٣٢ ح ٣٧.
- ٣- تحف العقول: ص ٢٨١، بحار الأنوار: ج ٧٨ ص ١٣٩ ح ٢٥.
- ٤- شعب الإيمان: ج ١ ص ٣٩٦ ح ٥٢٢ عن ابن عمر، مسند ابن حنبل: ج ٨ ص ٢٥١ ح ٢٢١٤٠، المعجم الكبير: ج ٢٠ ص ١٦٧ ح ٣٥٢، تفسير ابن كثير: ج ٦ ص ٤١٦ كلّها عن معاذ بن جبل وفيها «ما عمل آدمي عملاً قطّ» بدل «ما من شيء»، كنز العمّال: ج ١ ص ٤١٨ ح ١٧٧٧.
- ٥- الكافي: ج ٢ ص ٥٠٠ ح ٣ عن داود بن سرحان عن الإمام الصادق عليه السلام، وسائل الشيعة: ج ٤ ص ١١٨١ ح ٨٩٨٨.
- ٦- مستدرک الوسائل: ج ٥ ص ٢٨٥ ح ٥٨٦٨ نقلاً عن القطب الراوندي في لبّ اللباب.
- ٧- الأمالى للصدوق: ص ٦٧٢ ح ٩٠١ عن عمير بن مأمون العطاردي عن الإمام الحسن عليه السلام، بحار الأنوار: ج ٨٥ ص ٣٢٠ ح ٤؛ المعجم الأوسط: ج ٩ ص ١٨٢ ح ٩٤٨٣ عن الحكم بن عتيبة عن الإمام الحسن عليه السلام نحوه، كنز العمّال: ج ٢ ص ١٥٠ ح ٣٥٣٧.

۲۹۱۲. عنه علیه السلام (فی دُعَائِهِ) امام علی علیه السلام : اگر مردم ، زمانی که [خدا را] نافرمانی می کنند توبه بنمایند و آمرزش بطلبند ، عذاب نمی شوند و نابود نمی گردند. ۲۹۱۱. الإمام زین العابدین علیه السلام (فی الْمُنَاجَاةِ الْمَعْرُوفَةِ بِمُنَاجَاةِ السَّادَةِ) امام علی علیه السلام : بار خدایا! برای هر گناهی که مرا به عذابت نزدیک می کند ، از تو آمرزش می طلبم. ۲۹۱۰. عنها علیها السلام (فی دُعَائِهَا عَقِيبَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ) امام زین العابدین علیه السلام : هر که از آتش [دوزخ] بترسد ، از گناهان خود به درگاه خدا ، توبه می کند و از حرام ها دست بر می دارد. ۱۱ / ۵ یاد خدا ۲۹۰۷. الإمام علی علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هیچ چیزی چون یاد خدا ، رهاننده از عذاب خدا نیست. ۲۹۰۶. بحار الأنوار عن مصباح الکفعمی والبلد الامین والایخ پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس خدای عز و جل را بسیار یاد کند ، خداوند ، او را دوست می دارد ؛ و هر کس خدا را بسیار یاد کند ، دو برات آزادی برایش نوشته می شود: برات آزادی از آتش، و برات آزادی از نفاق. ۲۹۰۵. البلد الامین : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : یاد خدا، نشانه ایمان و [مایه] پاک شدن از نفاق، و دژی در برابر شیطان، و نگه دارنده از آتش [دوزخ] است. ۲۹۰۴. عنه علیه السلام (مِمَّا كَانَ يَقُولُهُ فِي سَيِّحِرِ كُلِّ لَيْلَةٍ وَبِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس نماز صبح را بخواند و سپس در جای خود بنشیند و تا طلوع آفتاب ، خداوند عز و جل را یاد کند ، خدای عز و جل ، او را از آتش [دوزخ] حفظ

می کند ؛ خدای عز و جل ، او را از آتش [دوزخ] ، حفظ می کند ؛ خدای عز و جل ، او را از آتش [دوزخ] حفظ می کند.

٢٩٠٣. الإمام علي عليه السلام (مِمَّا كَانَ يَدْعُو بِهِ فِي سَحَرِ كُلِّ لَيْلَةٍ ب) الإمام علي عليه السلام: أفيضوا في ذكر الله جل ذكره فَإِنَّهُ أَحْسَنُ الذِّكْرِ، وَهُوَ أَمَانٌ مِنَ النَّفَاقِ، وَبِرَاءَةٌ مِنَ النَّارِ، وَتَذَكِيرٌ لِصَاحِبِهِ. (١) ١١ / ٦ خَشْيَةُ اللَّهِ ٢٨٩٦. الإمام الجواد عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: مَنْ عَرَضَتْ لَهُ فَاحِشَةٌ أَوْ شَهْوَةٌ فَاجْتَنَبَهَا مِنْ مَخَافَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ؛ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ، وَآمَنَهُ مِنَ الْفَزَعِ الْأَكْبَرِ. (٢) ٢٨٩٧. صحيح البخاري عن أبي موسى الأشعري عن النبي صلى الله عليه وآله وسلم (مِمَّا كَانَ يَدْعُو بِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: مَنْ قَدَرَ عَلَى إِمْرَأَةٍ أَوْ جَارِيَةٍ حَرَامًا، فَتَرَكَهَا مَخَافَةَ اللَّهِ؛ حَرَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْهِ النَّارَ، وَآمَنَهُ اللَّهُ تَعَالَى مِنَ الْفَزَعِ الْأَكْبَرِ، وَأَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ. وَإِنْ أَصَابَهَا حَرَامًا؛ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ، وَأَدْخَلَهُ النَّارَ. (٣) ٢٨٩٨. مسند ابن حنبل عن أبي أمامه الباهلي: عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: أَنْجَاكُمْ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ أَشَدُّكُمْ لَهُ خَوْفًا. (٤).

١- تحف العقول: ص ١٤٩، بحار الأنوار: ج ٧٧ ص ٢٩٢ ح ٢.

٢- كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ٤ ص ١٤ ح ٤٩٦٨، الأمالي للصدوق: ص ٥١٤ ح ٧٠٧، تنبيه الخواطر: ج ٢ ص ٢٦١ كلها عن الحسين بن زيد عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام، مكارم الأخلاق: ج ٢ ص ٣١٤ ح ٢٦٥٥ عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام، بحار الأنوار: ج ٧٠ ص ٣٦٥ ح ١٣.

٣- ثواب الأعمال: ص ٣٣٤ ح ١ عن أبي هريره وابن عباس، أعلام الدين: ص ٤١٤ عن ابن عبيد، بحار الأنوار: ج ٧٦ ص ٣٦٢ ح ٣٠.

٤- مكارم الأخلاق: ج ٢ ص ٣٧٥ ح ٢٦٦١ عن أبي ذر، تنبيه الخواطر: ج ٢ ص ٦٢، أعلام الدين: ص ١٩٩، بحار الأنوار: ج ٧٧ ص ٨٨ ح ٣.

۱۱ / ۶ ترس از خدا

۲۸۹۹. الإمام الحسن علیه السلام : امام علی علیه السلام : خداوند را که یادش بشکوه باد ، بسیار یاد کنید؛ زیرا که یاد او ، بهترین یاد ، [مایه] ایمنی از نفاق، برات آزادی از آتش ، و موجب یاد شدن از یاد کننده [در نزد یاد شونده ، یعنی خداوند] است . ۱۱ / ۶ ترس از خدا ۲۹۰۲. عنه علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس [موقعیت] فحشا یا شهوترانی برایش پیش آید و از ترس خداوند عز و جل مرتکب آن نشود ، خداوند ، آتش [دوزخ] را بر او حرام می گرداند و از آن وحشت بزرگ (قیامت) ، او را در امان می دارد . ۵۶۵۴. عنه علیه السلام (فی الدُّعَاءِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس بتواند با زن یا کنیزی مرتکب حرامی شود ، اما از ترس خداوند عز و جل آن را رها کند ، خداوند عز و جل ، آتش را بر او حرام می سازد و از وحشت بزرگ (قیامت) ، او را در امان می دارد و او را به بهشت می برد ؛ و اگر مرتکب حرام شود ، خداوند ، بهشت را بر او حرام می سازد و وی را به آتش در می آورد . ۵۶۵۳. الإمام زین العابدین علیه السلام (فی مُنَاجَاتِهِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : رَهیده ترین شما از عذاب خدا ، آن کسی است که از خداوند ، بیشتر بترسد .

٥٦٥٢. عنه عليه السلام: الإمام على عليه السلام: خَفِ اللَّهُ - يُؤْمِنُكَ ، وَلَا تَأْمَنُهُ فَيَعَذِّبَكَ . (١) ٥٦٥١. عنه عليه السلام: الإمام زين العابدين عليه السلام: إِنَّ أَنْجَاكُمْ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ أَشَدُّكُمْ خَشْيَةَ اللَّهِ . (٢) ١١ / ١٧ البكاء لله ٥٦٤٨. امام على عليه السلام (در دعایش) رسول الله صلى الله عليه وآله : مَنْ بَكَى عَلَى ذَنْبِهِ حَتَّى تَسِيلَ دُمُوعُهُ عَلَى لِحْيَتِهِ ، حَرَّمَ اللَّهُ دِيَابَجَهُ وَجْهَهُ عَلَى النَّارِ . (٣) ٥٦٤٧. امام على عليه السلام (در پاسخ سؤالی درباره متشابه بودن «قضاء» [بين چن] عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ ذَكَرَ اللَّهَ - فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ حَتَّى يُصِيبَ الْأَرْضَ مِنْ دُمُوعِهِ ، لَمْ يُعَذِّبْهُ اللَّهُ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ . (٤) ٥٦٤٦. امام على عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : لَا - يَلْتَجُ النَّارَ رَجُلٌ بَكَى مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ حَتَّى يَعُودَ اللَّبَنُ فِي الضَّرْعِ ، وَلَا - يَجْتَمِعُ غُبَارٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَدُخَانٌ جَهَنَّمَ . (٥) ٥٦٥٠. عنه عليه السلام (فى الدعاء) عنه صلى الله عليه وآله : مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يَخْرُجُ مِنْ عَيْنِهِ مِثْلُ رَأْسِ الذُّبَابِ مِنَ الدُّمُوعِ فَيُصِيبُ حَرًّا وَجْهَهُ ، إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ . (٦) .

- ١- غرر الحكم: ح ٥٠٩٣ ، عيون الحكم والمواعظ: ص ٢٤٢ ح ٤٦١٩ ، مستدرک الوسائل: ج ١١ ص ٢٣٦ ح ١٢٨٤٦ .
- ٢- الكافي: ج ٨ ص ٦٩ ح ٢٤ ، مشكاة الأنوار: ص ١٤٣ ح ٣٤٢ ، تنبيه الخواطر: ج ٢ ص ٤٧ ، أعلام الدين: ص ٩٠ و ٢٢٢ كلها عن أبي حمزه، تحف العقول: ص ٢٧٩ ، بحار الأنوار: ج ٧٨ ص ١٣٦ ح ١٣ .
- ٣- مكارم الأخلاق: ج ٢ ص ٩٥ ح ٢٢٦٧ ، روضه الواعظين: ص ٤٩٥ ، بحار الأنوار: ج ٩٣ ص ٣٣٦ ح ٣٠ ؛ تاريخ أصبهان: ج ١ ص ٢١٠ الرقم ٣٠٩ عن أنس .
- ٤- المستدرک على الصحيحين: ج ٤ ص ٢٨٩ ح ٧٦٦٨ ، المعجم الأوسط: ج ٢ ص ١٧٨ ح ١٦٤١ و ج ٦ ص ١٩٦ ح ٦١٧١ كلها عن أنس ، كنز العمال: ج ١ ص ٤٢٥ ح ١٨٣٠ .
- ٥- سنن الترمذی: ج ٤ ص ١٧١ ح ١٦٣٣ ، سنن النسائی: ج ٦ ص ١٢ ، مسند ابن حنبل: ج ٣ ص ٥٧٦ ح ١٠٥٦٥ ، المستدرک على الصحيحين: ج ٤ ص ٢٨٩ ح ٧٦٦٧ ، شعب الإيمان: ج ١ ص ٤٩٠ ح ٨٠٠ وزاد فى ذیل الثلاثة الأخيره «فى منخرى مسلم أبدا» وكلها عن أبى هريره ، كنز العمال: ج ٣ ص ١٤٣ ح ٥٨٨٧ .
- ٦- إرشاد القلوب: ص ٩٧ ، مستدرک الوسائل: ج ١١ ص ٢٤٦ ح ١٢٨٨٧ .

۱۱ / ۷ گریستن برای خدا

۵۶۴۹. عنه علیه السلام: امام علی علیه السلام: از خدا بترس تا تو را ایمن بدارد، و خود را از او ایمن مشمار که عذابت می کند. ۵۶۴۸. عنه علیه السلام (فی دُعَاءِ لَهُ) امام زین العابدین علیه السلام: رَهیده ترین شما از عذاب خداوند، کسی است که ترس او از خداوند، بیشتر باشد. ۱۱ / ۷ گریستن برای خدا ۵۶۴۵. امام علی علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس بر گناه خویش بگریسد، چندان که اشک هایش بر ریش او جاری شود، خداوند، رُخساره او را بر آتش، حرام می گرداند. ۵۶۴۴. امام علی علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس خدا را یاد کند و از ترس خداوند، اشک از چشمانش جاری شود، به طوری که از اشک هایش بر زمین بریزد، خداوند، روز قیامت، او را عذاب نمی کند. ۵۶۴۳. الکافی (به نقل از احمد بن محمّد بن خالد، در حدیثی مرفوع) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: مردی که از ترس خدا گریسته باشد، وارد آتش نمی شود، مگر آن که شیر رفته، به پستان باز گردد، (۱) و غبارِ [جهاد] در راه خدا و دود جهنّم با هم جمع نمی شوند. ۵۶۴۵. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هیچ مؤمنی نیست که از چشمانش به اندازه سرِ مگسی اشک بیرون بیاید و بر گونه اش بغلند، مگر آن که خداوند، او را بر آتش [دوزخ]، حرام می گرداند.

۱- مثلی است برای کاری ناشدنی، مثل: آب رفته به جوی باز گشتن.

٥٦٤٤. الإمام علي عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : رَأَيْتُ الْبَارِحَةَ عَجَائِبَ ... رَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي قَدِ هَوَى فِي النَّارِ ، فَجَاءَتْهُ دُمُوعُهُ الَّتِي بَكَى مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ، فَاسْتَخْرَجَهُ (١) مِنْ ذَلِكَ . (٢) ٥٦٤٣. الكافي عن أحمد بن محمد بن خالد رفعه : الإمام زين العابدين عليه السلام : إلهي ! أُتْحِرَقُ بِالنَّارِ عَيْنِي وَكَأَنْتَ مِنْ خَوْفِكَ بَاكِئًا . (٣) ٥٦٤٢. پیامبر خدا صلى الله عليه وآله : الإمام الباقر عليه السلام : لَمَّا كَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى بْنَ عِمْرَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ مُوسَى ... إلهي ! مَا جَزَاءُ مَنْ دَمَعَتْ عَيْنَاهُ مِنْ خَشْيَتِكَ؟ قَالَ : يَا مُوسَى ، آمَنْ وَجَهَّهُ مِنْ حَرِّ النَّارِ . (٤) ٥٦٤١. پیامبر خدا صلى الله عليه وآله (در دعايش) الإمام الصادق عليه السلام : مَا مِنْ عَيْنٍ إِلَّا وَهِيَ بَاكِئَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا عَيْنًا بَكَتَ مِنْ خَوْفِ اللَّهِ ، وَمَا اغْرُورِقَتْ عَيْنٌ بِمَائِهَا مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ سَائِرَ جَسَدِهِ عَلَى النَّارِ ، وَلَا فَاضَتْ عَلَى نَحْوِهِ فَهَرَقَ ذَلِكَ الْوَجْهَ قَتْرًا وَلَا ذَلَّةً ، وَمَا مِنْ شَيْءٍ إِلَّا وَلَهُ كَيْلٌ وَوَزْنٌ ، إِلَّا الدَّمْعَةُ ؛ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُطْفِئُ بِالنَّارِ ، فَلَوْ أَنَّ عَبْدًا بَكَى فِي أُمَّهِ لِرَحْمِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ تَلَكَّ الْأُمَّةَ بِبُكَاءِ ذَلِكَ الْعَبْدِ . (٥) .

- ١- في الأمالي : «فاستخرجته» .
- ٢- فضائل الأشهر الثلاثة : ص ١١٢ ح ١٠٧ عن عبدالرحمن بن هبيرة ، الأمالي للصدوق : ص ٣٠٢ ح ٣٤٢ عن عبدالرحمن بن سمره ، روضه الواعظين : ص ٤٩٤ ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ٢٩١ ح ١ ؛ تاريخ دمشق : ج ٣٤ ص ٤٠٧ ح ٧٠٤٥ ، تفسير ابن كثير : ج ٤ ص ٤٢٢ كلاهما نحوه ، نوادر الأصول : ج ٢ ص ٢٣٣ كلها عن عبدالرحمن بن سمره ، كنز العمال : ج ١٥ ص ٩٢٧ ح ٤٣٥٩٢ .
- ٣- بحار الأنوار : ج ٩٤ ص ١٤٠ نقلًا عن بعض الكتب .
- ٤- فضائل الأشهر الثلاثة : ص ٨٨ ح ٦٨ عن زياد بن المنذر ، الأمالي للصدوق : ص ٢٧٧ ح ٣٠٧ عن عبدالعظيم الحسني عن الإمام الهادي عن آبائه عن الإمام علي عليهم السلام ، مكارم الأخلاق : ج ٢ ص ٩٤ ح ٢٢٦٥ ، عدّه الداعي : ص ١٥٧ عن الإمام علي عليه السلام ، روضه الواعظين : ص ٤٩٤ وفي الأربعة الأخيره «أقى» بدل «آمن» ، بحار الأنوار : ج ٦٩ ص ٤١٢ ح ١٣١ .
- ٥- الكافي : ج ٢ ص ٤٨٢ ح ٢ ، الأمالي للمفيد : ص ١٤٣ ح ١ كلاهما عن محمد بن مروان ، الزهد للحسين بن سعيد : ص ٧٦ ح ٢٠٥ كلاهما نحوه وليس فيها صدره إلى «من خوف الله» ، عدّه الداعي : ص ١٥٧ ، وسائل الشيعة : ج ١١ ص ١٧٨ ح ٢٠٣٤٥ .

۵۶۴۰. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله (در دعای روز سوم ماه) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : دیشب ، چیزهای شگفتی دیدم... دیدم که مردی از ائمت در آتش افتاد ؛ اما اشک هایش که از ترس خدا گریسته بود ، آمدند و او را از آن ، بیرون کشیدند . ۵۶۳۹. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله (از خطبه اش در غدیر خم) امام زین العابدین علیه السلام : معبودا ! آیا چشمان مرا که از ترس تو گریان بوده اند ، به آتش می سوزانی؟! ۵۶۳۸. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله (در دعایش) امام باقر علیه السلام : آن گاه که خدای عز و جل با موسی بن عمران علیه السلام سخن گفت ، موسی گفت : ... معبودا ! پاداش کسی که چشمانش از ترس تو اشک بریزند ، چیست؟

فرمود: «ای موسی ! چهره او را از گرمای آتش ، در امان می دارم» . ۵۶۴۲. عنه صلی الله علیه و آله : امام صادق علیه السلام : هیچ چشمی نیست ، مگر آن که در روز قیامت ، گریان است ، بجز چشمی که از خوف خدا گریسته باشد ، و هیچ چشمی از ترس خداوند عز و جل اشکبار نگشت ، مگر آن که خداوند عز و جل ، بقیه بدن او را نیز بر آتش ، حرام کرد ، و اگر اشکش بر رُخسارش سرازیر شود ، هرگز گرد زبونی و خواری ، بر آن رُخ نمی نشیند .

هر چیزی [و عملی از اعمال انسان] پیمانانه و وزنی دارد ، مگر اشک ؛ چرا که خداوند عز و جل با اندک آن ، دریا های آتش را خاموش می سازد ، و اگر در میان ائمتی یک بنده [از خوف خدا] بگیرد ، خداوند عز و جل به واسطه گریه آن بنده ، بر آن ائمت ، رحم می آورد . . .

١١ / ٨ مَحَبَّةُ اللَّهِ ٥٦٥٣. امام زين العابدين عليه السلام (در مناجاتش) رسول الله صلى الله عليه وآله : وَاللَّهِ ! لَا يُلْقَى اللَّهُ مَحَبَّةً فِي النَّارِ . (١) ٥٦٥٤. امام زين العابدين عليه السلام (در دعا) الإمام عليّ عليه السلام : يَا إِلَهِي وَسَيِّدِي وَرَبِّي ، أَتُرَاكَ مُعَذِّبِي بِنَارِكَ بَعْدَ تَوْحِيدِكَ ، وَبَعْدَ مَا انطوى عَلَيْهِ قَلْبِي مِنْ مَعْرِفَتِكَ ، وَلَهَجَّ بِهِ لِسَانِي مِنْ ذِكْرِكَ ، وَاعْتَقَدَهُ ضَمِيرِي مِنْ حُبِّكَ ؟! (٢) ٥٦٥٥. عنه عليه السلام : الكافي عن أبي حمزة : رَأَيْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي فِنَاءِ الْكَعْبَةِ فِي اللَّيْلِ وَهُوَ يُصَلِّي ، فَأَطَالَ الْقِيَامَ حَتَّى جَعَلَ مَرَّةً يَتَوَكَّأُ عَلَى رِجْلِهِ الْيُمْنَى وَمَرَّةً عَلَى رِجْلِهِ الْيُسْرَى ، ثُمَّ سَمِعْتُهُ يَقُولُ بِصَوْتٍ كَأَنَّه بَاكِ : يَا سَيِّدِي ، تُعَذِّبُنِي وَحُبُّكَ فِي قَلْبِي ؟! (٣) ٥٦٥٦. عنه عليه السلام (من دُعَائِهِ لِلْعِيدَيْنِ وَالْجُمُعَةِ) رجال النجاشي عن الياس : سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ : وَاللَّهِ ! لَا يَمُوتُ عَبْدٌ يُحِبُّ اللَّهَ - وَرَسُولَهُ وَيَتَوَلَّى الْأَيْمَةَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ، فَتَمَسَّهُ النَّارُ . ثُمَّ أَعَادَ الثَّانِيَةَ وَالثَّلَاثَةَ مِنْ غَيْرِ أَنْ أَسْأَلَهُ . (٤) ٥٦٥٧. عنه عليه السلام (من دُعَائِهِ فِي يَوْمِ عَرَفَةَ) الإمام الصادق عليه السلام : إِنَّ النَّاسَ يَعْبُدُونَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى ثَلَاثَةِ أَوْجُهٍ : فَطَبَقَهُ يَعْبُدُونَهُ رَغْبَةً فِي ثَوَابِهِ ، فَتِلْكَ عِبَادَةُ الْحُرِّصَاءِ ؛ وَهُوَ الطَّمَعُ ، وَآخَرُونَ يَعْبُدُونَهُ فَرَقًا مِنَ النَّارِ ، فَتِلْكَ عِبَادَةُ الْعَبِيدِ ؛ وَهِيَ الرَّهْبَةُ ، وَلِكِنِّي أَعْبُدُهُ حُبًّا لَهُ عَزَّ وَجَلَّ ، فَتِلْكَ عِبَادَةُ الْكِرَامِ ؛ وَهُوَ الْأَمْنُ ؛ لِقَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ : « وَهُمْ مِّنْ فَرْعٍ يَوْمَنِذٍ آمِنُونَ » (٥) ، وَلِقَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ : « قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ » (٦) ، فَمَنْ أَحَبَّ اللَّهَ - أَحَبَّهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ، وَمَنْ أَحَبَّهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ كَانَ مِنَ الْآمِنِينَ . (٧) .

- ١- .المستدرک علی الصحیحین : ج ٤ ص ١٩٥ ح ٧٣٤٧ و ج ١ ص ١٢٦ ح ١٩٤ ، مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٢٠٩ ح ١٢٠١٨ وفيه «ولاء الله عزوجل» بدل «والله» ، شعب الإيمان : ج ٥ ص ٤٢٢ ح ٧١٣٣ ، مسند أبي يعلى : ج ٤ ص ٣٨ ح ٣٧٣٦ كلها عن أنس ، كنز العمال : ج ١٥ ص ٧٧٧ ح ٤٣٠٦٢ .
- ٢- .مصباح المتهجد : ص ٨٤٦ ح ٩١٠ ، الإقبال : ج ٣ ص ٣٣٤ كلاهما عن كميل بن زياد ، البلد الأمين : ص ١٨٩ ، المصباح للكفعمي : ص ٧٣٩ .
- ٣- .الكافي : ج ٢ ص ٥٧٩ ح ١٠ ، بحار الأنوار : ج ٤٦ ص ١٠٧ ح ١٠٠ وراجع : مصباح المتهجد : ص ٢٧١ ح ٩١٠ و جمال الأسبوع : ص ١٣٤ .
- ٤- .رجال النجاشي : ج ١ ص ١٣٨ ، الدعوات : ص ٢٧٥ ح ٧٨٨ عن عليّ بن العزيز الخراز ، شرح الأخبار : ج ٣ ص ٤٦٣ ح ١٣٥٥ عن الحضرمي نحوه ، بحار الأنوار : ج ٦٨ ص ١٣٨ ح ٣٥ .
- ٥- .النمل : ٨٩ .
- ٦- .آل عمران : ٣١ .
- ٧- .الخصال : ص ١٨٨ ص ٢٥٩ ، علل الشرائع : ص ١٢ ح ٨ ، الأمالي للصدوق : ص ٩١ ح ٨٥ كلها عن يونس بن ظبيان ، مشكاة الأنوار : ص ٢٢٠ ح ٦٠٨ ، روضه الواعظين : ص ٤٥٦ ، بحار الأنوار : ج ٧٠ ص ٢٠٥ ح ١٣ .

۱۱ / ۸ محبت خدا ۵۶۵۷. امام زین العابدین علیه السلام (از دعایش در روز عرفه) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : به خدا سوگند که خداوند ، دوست خود را در آتش نمی اندازد ! ۵۶۵۸. عنه علیه السلام (فی المُنَاجَاهِ الْإِنْجِلِيَّةِ) امام علی علیه السلام : معبودا، سَرورِا، پروردگارا ! آیا به راستی مرا با آشت ، عذاب خواهی کرد، پس از آن که به یکتایی تو ایمان آورده ام؟! و پس از آن که شناخت تو در قلبم آمیخته است و زبانم به یاد و نام تو گویا گشته و نهادم با محبت تو گره خورده است؟! ۵۶۵۹. الإمام الصادق علیه السلام : الکافی به نقل از ابو حمزه : امام زین العابدین علیه السلام را شب هنگام ، در آستان کعبه دیدم که به نماز ، ایستاده است و چندان قیام خود را به درازا کشاند که گاه بر پای راست خود ، تکیه می داد و گاه بر پای چپش . سپس شنیدم که با صدایی اندوهناک می گوید: «ای سَرور من! آیا مرا عذاب خواهی کرد ، در حالی که مهر تو در دلم جای دارد؟!». ۵۶۶۰. عنه علیه السلام : رجال النجاشی به نقل از الیاس : شنیدم که امام صادق علیه السلام می فرماید: «به خدا سوگند ، هر بنده ای که خدا و پیامبر او را دوست بدارد و دوستدارِ امامان باشد و بمیرد ، آتش [دوزخ] به او نمی رسد» .

این مطلب را دوباره و سه باره ، تکرار کرد، بدون آن که من از ایشان بخواهم . ۵۶۶۱. عنه علیه السلام (فی الدُّعَاءِ) امام صادق علیه السلام : مردم ، خداوند عز و جل را سه گونه عبادت می کنند : یک طبقه ، او را از سرِ اشتیاق به پاداشش عبادت می کنند که این ، عبادت آزمندان است و این ، طمع است . گروهی دیگر ، او را از ترس آتش ، عبادت می کنند که این ، عبادتِ بندگان است و این [ناشی از] بیم است ؛ ولی من از سرِ محبت به او عبادتش می کنم که این ، عبادتِ آزادگان است و این ، [مایه] امن [و امان] است، به دلیل این

سخن خدای عز و جل که: «و آنان از وحشت آن روز ، در امان اند» ، و به دلیل این سخن خدای عز و جل که: «بگو: اگر خدا را دوست دارید، از من پیروی کنید تا خداوند نیز دوستتان بدارد و گناهان شما را بر شما ببخشد» .

پس هر که خدا را دوست بدارد ، خداوند عز و جل نیز او را دوست می دارد، و هر که خداوند عز و جل دوستش بدارد ، از امان یافتگان است .

٥٦٦٢. عنه عليه السلام (في الدعاء) الإمام زين العابدين عليه السلام في المناجات :

أُتَحَرِّقُنِي بِالنَّارِ يَا غَايَةَ الْمُتَنِيْقَاتَيْنِ رَجَائِي ثُمَّ أَيْنَ مَحَبَّتِي . (١) ١١ / ٩ طَاعَةُ اللَّهِ ٥٦٥٩. امام صادق عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه و آله : طَاعَةُ الْخَالِقِ أَمَانٌ مِنَ الْعَذَابِ . (٢) ٥٦٦٠. امام صادق عليه السلام : الإمام علي عليه السلام : وَقَوْا أَنْفُسَكُمْ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ بِالْمُبَادِرَةِ إِلَى طَاعَةِ اللَّهِ . (٣) ٥٦٦١. امام صادق عليه السلام (در دعا) الإمام زين العابدين عليه السلام : اِسْتَعْلُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا بِطَاعَةِ اللَّهِ ، وَاعْتَنِمُوا أَيَّامَهَا ، وَاسْعُوا لِمَا فِيهِ نَجَاتُكُمْ عَدَا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ . (٤) ٥٦٦٢. امام صادق عليه السلام (در دعا) عنه عليه السلام لِطَاوُوسِ الْفَقِيهِ : يَا طَاوُوسُ ، دَعِ عَنِّي حَدِيثَ أَبِي وَأُمِّي وَحَدِيثَ أَبِي خَلَقَ اللَّهُ الْجَنَّةَ لِمَنْ أَطَاعَهُ وَأَحْسَنَ وَلَوْ كَانَ عَبْدًا حَبَشِيًّا ، وَخَلَقَ النَّارَ لِمَنْ عَصَاهُ وَلَوْ كَانَ قُرَشِيًّا . أَمَا سَمِعْتَ قَوْلَهُ تَعَالَى : «فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ

يَوْمَئِذٍ وَ لَا يَتَسَاءَلُونَ» (٥) ؟ وَاللَّهِ ! لَا يَنْفَعُكَ عَدَا إِلَّا تَقَدُّمَهُ تَقَدُّمَهَا مِنْ عَمَلٍ صَالِحٍ . (٦) .

- ١- المناقب لابن شهر آشوب: ج ٤ ص ١٥١ عن طاووس الفقيه، بحار الأنوار: ج ٨٧ ص ٢٠٠ ح ٨.
- ٢- جامع الأخبار: ص ٢٣٩ ح ٦١١ عن المسيب عن الإمام علي عليه السلام ، بحار الأنوار: ج ٧٦ ص ١٦ ح ٢.
- ٣- غرر الحكم: ح ١٠١٠٨، عيون الحكم والمواعظ: ص ٥٠٥ ح ٩٢٦٥.
- ٤- الكافي : ج ٨ ص ١٦ ح ٢ ، الأمل للمفيد : ص ٢٠٢ ح ٣٣ ، العدد القويه : ص ٦١ ح ٧٩ ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ٣٧ كلها عن أبي حمزه ، تحف العقول : ص ٢٥٤ ، بحار الأنوار : ج ٧٨ ص ١٥٠ ح ١١ .
- ٥- المؤمنون: ١٠١.
- ٦- المناقب لابن شهر آشوب: ج ٤ ص ١٥١ ، بحار الأنوار: ج ٤٦ ص ٨٢ ح ٧٥؛ تاريخ دمشق: ج ٤١ ص ٣٥٩ عن الحسن بن الحسن بن علي بن أبي طالب عليهم السلام نحوه.

۹ / ۱۱ فرمانبری از خدا

۵۶۶۳. امام صادق علیه السلام: امام زین العابدین علیه السلام در مناجات با خداوند متعال: آیا مرا با آتش خواهی سوزاند، ای نهایتِ آرمانم؟

پس امیدم چه می شود؟ پس محبتم [به تو] کجا می رود؟ ۹ / ۱۱ فرمانبری از خدا ۵۶۶۶. الإمام الهادی علیه السلام (مِنْ دُعَائِهِ فِي قُنُوتِهِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: فرمانبری از آفریدگار، [مایه] ایمنی از عذاب است. ۵۶۶۷. مصباح المتهجد (فِي دُعَاءِ ذِكْرِهِ بَعْدَ صَلَاةِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ) امام علی علیه السلام: با شتافتن به فرمانبری از خداوند، خویشتن را از عذاب خدا ننگه دارید. ۵۶۶۸. الإمام علی علیه السلام: امام زین العابدین علیه السلام: در این دنیا، به طاعت خدا مشغول شوید و روزهای آن را غنیمت بشمارید و در آنچه فردا [ی قیامت]، شما را از عذاب خدا می رَهاند، بکوشید. ۵۶۶۴. امام رضا علیه السلام (در توصیف پروردگار عز و جل) امام زین العابدین علیه السلام به طاووس فقیه: ای طاووس! سخن گفتن از پدر و مادرم و جدم را رها کن! خداوند، بهشت را برای کسی آفرید که از او فرمان ببرد و کار نیک انجام دهد، اگر چه بنده ای حبشی باشد؛ و آتش را برای کسی آفرید که او را نافرمانی کند، اگر چه قُرشی باشد. مگر نشنیده ای سخن خداوند متعال را که:

«چون در شیپور [قیامت] دمیده شود، پس در آن روز، میانشان نسبت خویشاوندی نیست و از [حال] یکدیگر نمی پرسند»؟ به خدا سوگند، فردای قیامت، تو را سود نمی بخشد، مگر همان کردار نیکی که پیش تر فرستاده باشی!

٥٦٦٥. امام جواد عليه السلام (در زیارت پدرش امام رضا عليه السلام) الإمام الصادق عليه السلام : إِذَا هَمَمْتَ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَيْرِ فَلَا تَوَخَّرْهُ ؛ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ رُبَّمَا أَطَّلَعَ عَلَى الْعَبْدِ وَهُوَ عَلَى شَيْءٍ مِنَ الطَّاعَةِ فَيَقُولُ : وَعِزَّتِي وَجَلَالِي لَأَعَذِّبَنَّكَ بَعْدَهَا أَيُّدًا . (١) ١١ / ١٠ ذِكْرُ الْقِيَامَةِ ٥٦٦٨. امام على عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : ذِكْرُ الْقِيَامَةِ يُبَاعِدُكُمْ مِنَ النَّارِ . (٢) ١١ / ١١ الزُّهْدُ فِي الدُّنْيَا ٥٦٧١. الإمام زين العابدين عليه السلام : الإمام على عليه السلام : أُتْرِكُوا الدُّنْيَا وَمُخَالَطَةُ النَّاسِ ؛ تَسْتَرِيحُوا فِي الدَّارَيْنِ وَتَأْمَنُوا مِنَ الْعَذَابِ . (٣) ٥٦٧٢. عنه عليه السلام (مِنْ دُعَائِهِ فِي يَوْمِ عَرَفَةَ) مصباح الشريعة فيما نسبته إلى الإمام الصادق عليه السلام : الزُّهْدُ مِفْتَاحُ بَابِ الْآخِرَةِ ، وَالْبِرَاءَةُ مِنَ النَّارِ . (٤) .

- ١- الكافي: ج ٢ ص ١٤٣ ح ٧، الأمل للمفيد: ص ٢٠٥ ح ٣٦ كلاهما عن هشام بن سالم، بحار الأنوار: ج ٦٨ ص ٢٢٣ ح ٣٦ .
- ٢- كنز العمال: ج ١٥ ص ٩١٨ ح ٤٣٥٨٤ نقلاً عن الديلمي عن معاذ.
- ٣- جامع الأخبار: ص ٣٤١ ح ٩٥٠، بحار الأنوار: ج ٦٩ ص ٣٩٩ ح ٩١ .
- ٤- مصباح الشريعة: ص ١٩١، بحار الأنوار: ج ٧٠ ص ٣١٥ ح ٢٠ .

۱۱ / ۱۰ یاد قیامت**۱۱ / ۱۱ پارسایی در دنیا**

۵۶۶۹. امام علی علیه السلام: امام صادق علیه السلام: هر گاه آهنگِ کار نیکی کردی، [انجام دادن] آن را به تأخیر میفکن؛ زیرا خداوند عز و جل، گاه بنده را در حال طاعتی می بیند و می فرماید: «به عزّت و جلالم سوگند که بعد از این، دیگر تو را عذاب نخواهم کرد». ۱۱ / ۱۰ یاد قیامت ۵۶۷۲. امام زین العابدین علیه السلام (از دعای او در روز عرفة) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: یاد قیامت، شما را از آتش [دوزخ]، دور می سازد. ۱۱ / ۱۱ پارسایی در دنیا ۵۶۷۵. الإمام الصادق علیه السلام (مِن دُعَائِهِ فِي يَوْمِ عَرَفَةَ) امام علی علیه السلام: دنیا و آمیختن با مردم را رها کنید تا در هر دو سرا بیسایید و از عذاب، در امان بمانید. ۵۶۷۶. عنه علیه السلام (لِلْمُفْضَلِ بْنِ عُمَرَ) مصباح الشریعه در آنچه به امام صادق علیه السلام نسبت داده است: پارسایی، کلید در آخرت و برات آزادی از آتش است.

١١ / ١٢ حُسْنُ الْخُلُقِ ٥٦٧٥. امام صادق عليه السلام (از دعایش در روز عرفه) رسول الله صلى الله عليه وآله ! ما حَسَنَ
 اللَّهُ مُخْلَقَ رَجُلٍ وَخَلَقَهُ فَتَطَعَمُهُ النَّارُ أَبَدًا . (١) ٥٦٧٦. امام صادق عليه السلام (به مفضل بن عمر) عنه صلى الله عليه وآله : ما
 حَسَنَ اللَّهُ مُخْلَقَ عَبْدٍ وَخَلَقَهُ وَجَعَلَهُ فِي مَنْصَبٍ غَيْرِ شَائِنٍ إِلَّا اسْتَحَى أَنْ يُطِعَمَ النَّارَ لِحَمِّهِ . (٢) ٥٦٧٧. الكافي عن معتب : عنه صلى
 الله عليه وآله : مَنْ كَانَ هَيِّنًا لَيْتِنَا قَرِيبًا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيَّ النَّارَ . (٣) ٥٦٧٨. الكافي عن الإمام الكاظم عليه السلام : الإمام الصادق عليه
 السلام : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : أَلْ-أَخْبِرُكُمْ بِمَنْ تَحْرُمُ عَلَيْهِ النَّارُ عَدَا؟ قِيلَ : بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : الْهَيِّنُ
 اللَّيِّنُ الْقَرِيبُ السَّهْلُ . (٤) ١١ / ١٣ كَظْمُ الْغَيْظِ ٥٦٧٩. الإمام العسكري عليه السلام (فِي التَّفْسِيرِ الْمَنْسُوبِ إِلَيْهِ ، فِي قِصَّةِ ذَا رَسُولِ
 اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَنْ كَفَّ غَضَبَهُ عَنِ النَّاسِ كَفَّ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَنْهُ عَذَابَ يَوْمِ
 الْقِيَامَةِ . (٥) .

- ١- المعجم الأوسط : ج ٧ ص ٣٧ ح ٦٧٨٠ ، شعب الإيمان : ج ٦ ص ٢٤٩ ح ٨٠٣٨ ، الفردوس : ج ٤ ص ٣٥٥ ح ٧٠٢٢ وليس
 فيها «أبدا» وكلها عن أبي هريرة وليس فيهما «أبدا» ، تاريخ بغداد : ج ٣ ص ٢٢٦ عن أنس نحوه ، كنز العمال : ج ٣ ص ١٨ ح
 ٥٢٣٧ ؛ تنبيه الخواطر : ج ١ ص ٩٠ وليس فيه «أبدا» ، بحار الأنوار : ج ٧١ ص ٣٩٣ ح ٦٣ .
- ٢- تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ٢٠٠ عن الإمام الحسين عن أبيه عليهما السلام ، ثواب الأعمال : ص ٢١٦ ح ٢ عن موسى بن إبراهيم
 عن الإمام الكاظم عليه السلام ، مشكاة الأنوار : ص ٣٩٢ ح ١٢٨٨ عن الإمام الكاظم عليه السلام عنه صلى الله عليه وآله وليس
 فيها «وجعله في منصب غير شائن» ، بحار الأنوار : ج ٥ ص ٢٨١ ح ١٤ .
- ٣- المستدرک علی الصحیحین : ج ١ ص ٢١٥ ح ٤٣٥ ، السنن الكبرى : ج ١٠ ص ٣٢٧ ح ٢٠٨٠٦ فيه «سهلاً» بدل «قريباً» ، الزهد
 لهناد : ج ٢ ص ٥٩٦ ح ١٢٦٢ بزياده «سهلاً» بعد «لينا» ، شعب الإيمان : ج ٦ ص ٢٧١ ح ٨١٢٣ كلها عن أبي هريرة ، كنز العمال :
 ج ٣ ص ١٢ ح ٥١٩٤ .
- ٤- الخصال : ص ٢٣٨ ح ٨٣ ثواب الأعمال : ص ٢٠٥ ح ١ كلاهما عن عبدالله بن سنان ، الأموال للصدوق : ص ٣٩٧ ح ٥١١
 عن عبدالله بن مسكان ، بحار الأنوار : ج ٧٥ ص ٥١ ح ٤ ؛ سنن الترمذی : ج ٤ ص ٦٥٤ ح ٢٤٨٨ وليس فيه «اللئين» ، مسند ابن
 حنبل : ج ٢ ص ٩٠ ح ٣٩٣٨ نحوه ، صحيح ابن حبان : ج ٢ ص ٢١٦ ح ٤٧٠ ، المعجم الكبير : ج ١٠ ص ٢٣١ ح ١٠٥٦٢ كلها عن
 عبدالله بن مسعود ، كنز العمال : ج ٣ ص ٧ ح ٥١٦٢ .
- ٥- الكافي : ج ٢ ص ٣٠٥ ح ١٤ عن أبي حمزة عن الإمام الباقر عليه السلام و ح ١٥ ، ثواب الأعمال : ص ١٦١ ح ١ ، الأصول
 الستة عشر : ص ٣٣ والثلاثة الأخيره عن أبي حمزة عن الإمام الباقر عليه السلام ، الزهد للحسين بن سعيد : ص ٦ ح ٩ عن
 الحسين بن عبدالله عن الإمام الباقر عليه السلام ، الإختصاص : ص ٢٢٩ عن الإمام الباقر عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٧١ ص
 ٤٢٦ ح ٧١ .

۱۱ / ۱۲ خوش خویی

۱۱ / ۱۳ فرو خوردن خشم

۱۱ / ۱۲ خوش خویی ۵۶۸۱. عنه علیه السلام (فی قَوْلِهِ تَعَالَى : { Q } « إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ ») پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : به خدا سوگند ، هر مردی را که خداوند ، خوش خوی و زیبا بیافریند ، هرگز خوراکِ آتش [دوزخ] نمی گردد . ۵۶۸۰. امام باقر علیه السلام (درباره این سخن خدای متعال : { Q } « در حقیقت ، خدا) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : وقتی خداوند ، خلقت و خوی هر بنده ای را زیبا می سازد و او را در موقعیتی غیرننگین قرار می دهد ، شرم می کند از این که گوشتِ او را طعمه آتش گرداند . ۵۶۸۱. امام باقر علیه السلام (درباره این سخن خدای متعال : { Q } « در حقیقت ، خدا) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس آرام و نرم خو و خون گرم باشد ، خداوند ، او را بر آتش [دوزخ] ، حرام می گرداند . ۵۶۸۲. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام صادق علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود : « آیا شما را از کسی که فردا [ای قیامت] ، آتش بر او حرام است ، خبر ندهم ؟ » .

گفته شد: چرا، ای پیامبر خدا!

فرمود: «شخص آرام و نرم خو و خون گرم و آسانگیر». ۱۱ / ۱۳ فرو خوردن خشم ۵۶۸۲. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس خشم خود را از مردم ، باز بدارد ، خداوند تبارک و تعالی عذاب روز قیامت را از او باز می دارد.

١١ / ١٤ الدَّفَاعُ عَنْ عِرْضِ الْمُؤْمِنِ ٥٦٨٥. الإمام عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ : رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَنْ رَدَّ عَنْ عِرْضِ أَخِيهِ بِالْغَيْبِ (١) ، كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُعْتَقَهُ مِنَ النَّارِ . (٢) ٥٦٨٦. عَنْهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ : عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَنْ رَدَّ عَنْ عِرْضِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ ، كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ عِزُّهُ وَجَلُّهُ أَنْ يَرُدَّ عَنْهُ نَارَ جَهَنَّمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ . (٣) ٥٦٨٧. عَنْهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ (فِي قَوْلِهِ تَعَالَى : { Q } « إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ (عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَنْ رَدَّ عَنْ عِرْضِ أَخِيهِ ، رَدَّ اللَّهُ عَنْ وَجْهِهِ النَّارَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ . (٤) ٥٦٨٨. عَنْهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ : عَنْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَنْ رَدَّ عَنْ عِرْضِ أَخِيهِ ، كَانَ لَهُ حِجَابًا مِنَ النَّارِ . (٥) .

١- .في بحار الأنوار: «بالغيب» .

- ٢- .كشف الرية : ص ١٩ عن أبي الدرداء ، تنبيه الخواطر : ج ١ ص ١١٩ ، إرشاد القلوب : ص ١١٧ ، بحار الأنوار : ج ٧٥ ص ٢٢٦ ؛ الصمت وحفظ اللسان لابن أبي الدنيا : ص ١٣٥ ح ٢٣٩ عن أبي الدرداء ، كنز العمال : ج ٣ ص ٤١٨ ح ٧٢٣٥ .
- ٣- .مسند ابن حنبل : ج ١٠ ص ٤٢٨ ح ٢٧٦٠٦ عن أبي الدرداء ، تفسير القرطبي : ج ١٥ ص ٣٢٣ ، كنز العمال : ج ٣ ص ٤١٧ ح ٧٢٢٩ ؛ مجمع البيان : ج ٨ ص ٤٨٤ عن أم الدرداء ، بحار الأنوار : ج ٧١ ص ١١٩ .
- ٤- .سنن الترمذي : ج ٤ ص ٣٢٧ ح ١٩٣١ ، مسند ابن حنبل : ج ١٠ ص ٤٢٩ ح ٢٧٦١٣ ، حلية الأولياء : ج ٧ ص ٢٥٨ نحوه ، شعب الإيمان : ج ٦ ص ١١١ ح ٧٦٣٥ كلها عن أبي الدرداء ، كنز العمال : ج ٣ ص ٤١٥ ح ٧٢١٧ .
- ٥- .الأمالى للمفيد : ص ٣٣٨ ح ٢ ، الأمالى للطوسى : ص ١١٥ ح ١٧٧ ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ١٨١ كلها عن أبي الدرداء ، بحار الأنوار : ج ٧٥ ص ٢٥٣ ح ٣٤ ؛ السنن الكبرى : ج ٨ ص ٢٩٠ ح ١٦٦٨٤ ، المصنّف لابن أبي شيبة : ج ٦ ص ١١٥ ح ٥ ، المنتخب من مسند عبد بن حميد : ص ١٠٠ ح ٢٠٦ كلها عن أبي الدرداء ، كنز العمال : ج ٣ ص ٤١٦ ح ٧٢١٨ .

۱۱ / ۱۴ دفاع از آبروی مؤمن

۱۱ / ۱۴ دفاع از آبروی مؤمن ۵۶۹۱. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس در غیاب برادرش از آبروی او دفاع کند، بر خداست که او را از آتش [دوزخ]، آزاد سازد. ۵۶۹۲. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس از آبروی برادر مسلمانش دفاع کند، بر خداوند عز و جل است که در روز قیامت، آتش جهنم را از او دور کند. ۵۶۹۳. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس از آبروی برادرش دفاع کند، خداوند، در روز قیامت، آتش را از چهره او پس می زند. ۵۶۸۵. امام علی علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس از آبروی برادرش دفاع کند، این کار، مانع او در برابر آتش [دوزخ] می شود.

٥٦٨٦. امام على عليه السلام : عنه صلى الله عليه و آله : مَنْ ذَبَّ عَن عَرَضِ أَخِيهِ بِالْمَغِيبِ ، كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ عِزُّهُ وَ جَلَانُ يُعْتَقَهُ مِنَ النَّارِ . (١) / ١١ / ١٥ السَّخَاءُ ٥٦٨٩. امام على عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه و آله : السَّخِيُّ قَرِيبٌ مِنَ اللَّهِ ، قَرِيبٌ مِنَ الْجَنَّةِ ، قَرِيبٌ مِنَ النَّاسِ ، بَعِيدٌ مِنَ النَّارِ . وَالْبَخِيلُ بَعِيدٌ مِنَ اللَّهِ ، بَعِيدٌ مِنَ الْجَنَّةِ ، بَعِيدٌ مِنَ النَّاسِ ، قَرِيبٌ مِنَ النَّارِ . (٢) / ٥٦٩٠. امام على عليه السلام : الإمام الكاظم عليه السلام : كَانَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يُوَصِّى أَصْحَابَهُ ، يَقُولُ : ... وَ لِيَكُنْ ... طَبِيعَتُكُمْ السَّخَاءُ (٣) ؛ فَإِنَّهُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ بَخِيلٌ ، وَلَا يَدْخُلُ النَّارَ سَخِيٌّ (٤) . ٥٦٩١. امام على عليه السلام : الكافي عن مسعده بن صدقه : قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِبَعْضِ جُلَسَائِهِ : أَلَا أُخْبِرُكَ بِشَيْءٍ يُقَرِّبُ مِنَ اللَّهِ ، وَ يُقَرِّبُ مِنَ الْجَنَّةِ ، وَ يُبَاعِدُ مِنَ النَّارِ ؟ فَقَالَ : بَلَى ! فَقَالَ : عَلَيْكَ بِالسَّخَاءِ ؛ فَإِنَّ اللَّهَ خَلَقَ خَلْقًا بَرَحَمَتِهِ لِرَحْمَتِهِ ، فَجَعَلَهُمْ لِلْمَعْرُوفِ أَهْلًا وَ لِلْخَيْرِ مَوْضِعًا وَ لِلنَّاسِ وَجْهًا ، يُسْعَى إِلَيْهِمْ لِكَيْ يُحْيَوْهُمْ كَمَا يُحْيِي الْمَطَرُ الْأَرْضَ الْمُجْدِبَةَ ، أَوْلَيْكَ هُمْ الْمُؤْمِنُونَ الْأَمِنُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ . (٥) .

١- .المعجم الكبير: ج ٢٤ ص ١٧٦ ح ٤٤٣، مسند ابن حنبل: ج ١٠ ص ٤٤٥ ح ٢٧٦٨٠، مسند إسحاق بن راهويه: ج ٥ ص ١٨٤ ح ٢٣١٠ كلاهما نحوه و كلهما عن أسماء بنت يزيد، كنز العمال: ج ٣ ص ٤١٦ ح ٧٢٢١؛ الأمل للطوسي: ص ٥٣٧ ح ١١٦٢، مكارم الأخلاق: ج ٢ ص ٣٧٩ ح ٢٦٦١، تنبيه الخواطر: ج ٢ ص ٦٥، أعلام الدين: ص ٢٠٢ كلها عن أبي ذر نحوه، بحار الأنوار: ج ٧٧ ص ٨٩ ح ٣.

٢- .سنن الترمذى: ج ٤ ص ٣٤٢ ح ١٩٦١ عن أبي هريره، المعجم الأوسط: ج ٣ ص ٢٣٦٣، شعب الإيمان: ج ٧ ص ٤٢٨ ح ١٠٨٤٧ كلاهما عن عائشه و ح ١٠٨٤٨ عن جابر، كنز العمال: ج ٦ ص ٣٣٨ ح ١٥٩٢٨؛ الكافي: ج ٤ ص ٤٠ ح ٩، عيون أخبار الرضا عليه السلام: ج ٢ ص ١٢ ح ٢٧ كلاهما عن الحسن بن علي الوشاء عن أبي الحسن عليه السلام، مشكاة الأنوار: ص ٤٠٩ ح ١٣٦٦، بحار الأنوار: ج ٧١ ص ٣٥٥ ح ١٧.

٣- .فى بعض النسخ: «وإياكم والبخل! وعليكم بالسَّخَاءِ» (هامش المصدر).

٤- .. تحف العقول: ص ٣٩٠، بحار الأنوار: ج ٧٨ ص ٣٠٥ ح ١.

٥- .الكافي: ج ٤ ص ٤١ ح ١٢، قرب الإسناد: ص ٧٢ ح ٢٣٤، وسائل الشيعة: ج ١٥ ص ٢٥٣ ح ٢٧٨٢٥.

۱۱ / ۱۵ بخشندگی

۵۶۹۲. امام علی علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس در غیاب برادرش از آبروی او دفاع کند، بر خداوند عز و جلاست که او را از آتش [دوزخ]، آزاد سازد. ۱۱ / ۱۵ بخشندگی ۵۶۹۵. الإمام الباقر علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: انسان بخشنده، به خدا و به بهشت و به مردم، نزدیک است و از آتش [دوزخ]، دور است؛ و شخص بخیل، از خدا و از بهشت و از مردم، دور است و به آتش [دوزخ]، نزدیک است. ۵۶۹۶. الإمام الصادق علیه السلام سُئِلَ عَنْ صِفَةِ الْعِ امَامِ كَاطِمِ عَلَيْهِ السَّلَامِ: امیر مؤمنان علیه السلام، به یارانش سفارش می کرد و می فرمود: «... باید... سرشت شما، بخشندگی باشد؛ زیرا هیچ بخیلی وارد بهشت نمی شود، و هیچ بخشنده ای به آتش نمی رود». ۵۶۹۷. رسول الله صلی الله علیه و آله: الکافی به نقل از مسعده بن صدقه: امام صادق علیه السلام به یکی از هم نشینانش فرمود: «آیا تو را از چیزی خبر ندهم که به خدا و بهشت، نزدیک می کند و از آتش [دوزخ]، دور می گرداند؟».

او گفت: چرا؟

فرمود: «بخشنده باش؛ زیرا خداوند، به رحمت خویش، خَلَقی را برای رحمت خویش آفرید و آنان را اهل نیکی کردن و جایگاه خیر و محلّ توجّه [و مراجعه] مردم قرار داد، که برای مردم می کوشند، تا آنان را زنده کنند، همچنان که باران، زمین خشک را زنده می کند. اینان اند همان مؤمنانی اند که روز قیامت، در امان اند».

١١ / ١٦ الصَّلَاةُ ٥٦٩٤. امام على عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: إِنَّ لِلَّهِ مَلَكًا يُنَادِي عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ: يَا بَنِي آدَمَ! قوموا إلى نيرانكم التي أوقدتموها على أنفسكم، فأطفئوها بالصلاة. (١) ٥٦٩٥. امام باقر عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: تكون صلاة العبد عند المحشر تاجا على رأسه، ونورا على وجهه، ولباسا على يديه، وسيترا بينه وبين النار. (٢) ٥٦٩٦. امام صادق عليه السلام (در پاسخ پرسشی درباره زمان به وجود آمدن صفت عدال) عنه صلى الله عليه وآله: حافظوا على الصلوات الخمس؛ فإن الله عز وجل إذا كان يوم القيامة يدعوا العبد، فأول شيء يسأل عنه الصلاة، فإن جاء بها تامه وإلا زخ به في النار. (٣) ٥٦٩٧. پیامبر خدا صلى الله عليه وآله: عنه صلى الله عليه وآله: من صلى ركعتين لا يراه إلا الله عز وجل والملائكة كانت له براءة من النار (٤) ٥٦٩٨. امام على عليه السلام: الإمام الباقر عليه السلام: لَمَّا كَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى بْنَ عِمْرَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ مُوسَى: إلهي! ما جزاء من شهد أتى رسولك ونبيك وأنتك كلمتني؟ قال: يا موسى! تأتيه ملائكتي فتبشرونه بجنتي. قال موسى: إلهي! فما جزاء من قام بين يديك فصلي؟ فقال: يا موسى، أباهي بهم ملائكتي راكعا وساجدا وقائما وقاعدا، ومن باهيت به ملائكتي لا أعدبته. (٥).

- ١- المعجم الأوسط: ج ٩ ص ١٧٣ ح ٩٤٥٢، المعجم الصغير: ج ٢ ص ١٣٠ وليس فيه «بالصلاة» وكلاهما عن أنس، كنز العمال: ج ٧ ص ٢٨١ ح ١٨٨٨١؛ الإقبال: ج ٣ ص ٣٦٧ من دون إسناد إلى أحد من أهل البيت عليهم السلام.
- ٢- الخصال: ص ٥٢٢ ح ١١ عن ضمرة بن حبيب، بحار الأنوار: ج ٨٢ ص ٢٣٢ ح ٥٦.
- ٣- صحيفه الإمام الرضا عليه السلام: ص ١٥١ ح ٩٠، عيون أخبار الرضا عليه السلام: ج ٢ ص ٣١ ح ٤٥ وليس فيه صدره وكلاهما عن أحمد بن عامر الطائي عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام، جامع الأخبار: ص ١٨٦ ح ٤٥٨، بحار الأنوار: ج ٨٢ ص ٢٠٢ ح ١.
- ٤- تاريخ دمشق: ج ٤٣ ص ١٩٧ ح ٩١٥٢ عن جابر بن عبد الله، كنز العمال: ج ٧ ص ٣٠٨ ح ١٩٠١٩ نقلاً عن سنن سعيد بن منصور.
- ٥- فضائل الأشهر الثلاثة: ص ٨٨ عن زياد بن المنذر، الأمالي للصدوق: ص ٢٧٦ ح ٣٠٧ عن عبد العظيم الحسني عن الإمام الهادي عن آبائه عن الإمام علي عليهم السلام، روضه الواعظين: ص ٣٤٨ وليس فيه صدره إلى «فتبشرونه بجنتي»، بحار الأنوار: ج ١٣ ص ٣٢٧ ح ٤.

۱۱ / ۱۶ نماز ۵۷۰۰. امام علی علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: خداوند، فرشته ای دارد که به هنگام هر نماز، بانگ می زند: «ای فرزندان آدم! بر خیزید و آتش هایی را که برای خویش افروخته اید، با نماز، خاموش کنید». ۵۷۰۱. رسول الله صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: نماز بنده، در محشر، تاجی بر سر او، نوری بر چهره اش و جامه ای بر تنش می شود و پرده ای میان او و آتش می گردد. ۵۷۰۲. الإمام علی علیه السلام (وَقَدْ سُئِلَ عَنِ التَّوْحِيدِ وَالْعَدْلِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: نمازهای پنجگانه را پاس بدارید؛ زیرا چون روز قیامت شود، خداوند عز و جل، بنده را فرا می خواند و از نخستین چیزی که می پرسد، نماز است. اگر آن را کامل آورده بود [، نجات می یابد]؛ و گرنه، او را در آتش [دوزخ]، پرتاب می کند. ۵۷۰۳. أعلام الدین: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس دو رکعت نماز بخواند، به طوری که او را [در آن حال] کسی جز خداوند عز و جل و فرشتگان نبیند، آن دو رکعت، برات آزادی او از آتش خواهد بود. ۵۷۰۴. الإمام الصادق علیه السلام (وَقَدْ سَأَلَهُ رَجُلٌ عَنِ التَّوْحِيدِ وَالْعَدْلِ) امام باقر علیه السلام: آن گاه که خداوند با موسی بن عمران علیه السلام سخن گفت، موسی علیه السلام گفت: بار الها! پاداش کسی که گواهی دهد که من، فرستاده و پیامبر تو هستم و تو با من سخن گفتی، چیست؟

فرمود: «ای موسی! فرشتگان من، نزدش می آیند و او را به بهشتم، مژده می دهند».

موسی علیه السلام گفت: بار الها! پاداش کسی که در برابر تو بایستد و نماز بگزارد، چیست؟

فرمود: «ای موسی! آن گاه که در رکوع و سجود و قیام و قعود است، به [وجود] او بر فرشتگانم مباحات می کنم، و کسی که من به او بر فرشتگانم مباحات کنم، عذابش نمی کنم».

٥٧٠١. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : الإمام الصادق علیه السلام : مَنْ قَبِلَ اللَّهَ مِنْهُ صَلَاةً وَاحِدَةً لَمْ يُعَذِّبْهُ ، وَمَنْ قَبِلَ مِنْهُ حَسَنَةً لَمْ يُعَذِّبْهُ . (١) ٥٧٠٢. امام علی علیه السلام (وقتی که درباره توحید و عدل ، مورد پرسش قرار گرفت) عنه علیه السلام : ما مِنْ قَدَمٍ سَبَعَتْ إِلَى الْجُمُعَةِ إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ جَسَدَهَا عَلَى النَّارِ . (٢) ٥٧٠٣. أعلام الدین : رسول الله صلی الله علیه و آله : ما مِنْ عَبْدٍ اهْتَمَّ بِمَوَاقِيتِ الصَّلَاةِ وَمَوَاضِعِ الشَّمْسِ إِلَّا ضَمِنْتُ لَهُ الرُّوحَ عِنْدَ المَوْتِ ، وَانْقِطَاعَ الِهُمُومِ وَالْأَحْزَانِ ، وَالنَّجَاةَ مِنَ النَّارِ . (٣) ٥٧٠٤. امام صادق علیه السلام (وقتی که مردی درباره توحید و عدالت از وی پرسید) عنه صلی الله علیه و آله : عَلَيْكُمْ بِصَلَاةِ اللَّيْلِ وَلَوْ رَكَعَةً وَاحِدَةً ؛ فَإِنَّ صَلَاةَ اللَّيْلِ مِنْهَا عَنِ الْإِثْمِ ، وَتُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ، وَتَدْفَعُ عَنْ أَهْلِهَا حَرَّ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ . (٤) ٥٧٠٥. الإمام علی علیه السلام (وقد سُئِلَ عَنِ الْقَضَاءِ وَالْقَدْرِ) عنه صلی الله علیه و آله : صَلَاةُ اللَّيْلِ مَرْضَاةُ الرَّبِّ ، وَحُبُّ الْمَلَائِكَةِ ، وَسُنَّةُ الْأَنْبِيَاءِ ، وَنُورُ الْمَعْرِفَةِ ، وَأَصْلُ الْإِيمَانِ ، وَرَاحَةُ الْأَبْدَانِ ، وَكَرَاهِيَةُ لِلشَّيْطَانِ ، وَسَبَّاحٌ عَلَى الْأَعْدَاءِ ، وَإِجَابَةٌ لِلدُّعَاءِ ، وَقَبُولٌ لِلْأَعْمَالِ ، وَبَرَكَةٌ فِي الرِّزْقِ ، وَشَفِيعٌ بَيْنَ صَاحِبِهَا وَبَيْنَ مَلِكِ المَوْتِ ، وَسِرَّاجٌ فِي قَبْرِهِ ، وَفِرَاشٌ تَحْتَ جَنَابِهِ ، وَجَوَابٌ مُنْكَرٍ وَنَكِيرٍ ، وَمَوْنِسٌ وَزَائِرٌ فِي قَبْرِهِ ، فَإِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَانَتْ الصَّلَاةُ ظِلًّا عَلَيْهِ ، وَتَاجًا عَلَى رَأْسِهِ ، وَلِبَاسًا عَلَى بَدَنِهِ ، وَنُورًا يَسْعَى بَيْنَ يَدَيْهِ ، وَسِتْرًا بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ . (٥) ٥٧٠٦. الكافي عن يونس عن عدّه عن الإمام الصادق عليه السِّل الإمام الرضا عليه السلام : عَلَيْكُمْ بِصَلَاةِ اللَّيْلِ ؛ فَمَا مِنْ عَبْدٍ يَقُومُ فِي آخِرِ اللَّيْلِ فَيُصَلِّي ثَمَانِي رَكَعَاتٍ وَرَكَعَتَيْنِ لِلشَّفَعِ وَرَكَعَةً لِلْوَتْرِ ، ثُمَّ قَنَّتْ وَاسْتَغْفَرَ اللَّهَ فِي قَنُوتِهِ سَبْعِينَ مَرَّةً ،

إِلَّا أُجِيرَ مِنَ عَذَابِ القَبْرِ وَعَذَابِ النَّارِ . (٦) .

- ١- الكافي: ج ٣ ص ٢٦٦ ح ١١، تهذيب الأحكام: ج ٢ ص ٢٣٨ ح ٩٤٣ كلاهما عن حفص بن البختري، كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ١ ص ٢١١ ح ٦٤١، وسائل الشيعة: ج ٣ ص ٢١ ح ٤٤٣٧.
- ٢- الأُمالي للصدوق: ص ٤٤٩ ح ٦٠٥ عن عبدالله بن بكير، روضه الواعظين: ص ٣٦٣، بحار الأنوار: ج ٨٩ ص ١٨٤ ح ١٩.
- ٣- الأُمالي للمفيد: ص ١٣٦ ح ٥ عن سويد بن غفله عن الإمام علي عليه السلام، بحار الأنوار: ج ٨٣ ص ٩ ح ٥.
- ٤- الفردوس: ج ٣ ص ١٨ ح ٤٠٣٠ عن جابر بن عبدالله، كنز العمال: ج ٧ ص ٧٩١ ح ٢١٤٣١.
- ٥- إرشاد القلوب: ص ١٩١ عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام، بحار الأنوار: ج ٨٧ ص ١٦١ ح ٥٢ وراجع: جامع الأخبار: ص ١٨٣ ح ٤٤٤.
- ٦- الدعوات: ص ٢٧٢ ح ٧٧٨، روضه الواعظين: ص ٣٥١ نحوه، بحار الأنوار: ج ٨٧ ص ١٦١ ح ٥٣.

۵۷۰۷. الکافی عن الحسن بن علی الوشاء عن الإمام الرضا علیه السلام : کسی که خداوند ، از او یک نماز را بپذیرد ، دچار عذاب خدا نمی شود ، و کسی که [خداوند] از او یک کار نیک را بپذیرد ، به عذاب خدا گرفتار نمی گردد . ۵۷۰۵. امام علی علیه السلام (وقتی که درباره قضا و قدر ، مورد پرسش قرار گرفت) امام صادق علیه السلام : هیچ گامی نیست که به سوی نماز جمعه برداشته شود ، جز آن که خداوند ، بدن او را بر آتش [دوزخ] حرام می گرداند . ۵۷۰۶. الکافی (به نقل از یونس ، از گروهی) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر بنده ای به اوقات نماز و وضعیت های خورشید ، توجه نشان دهد ، راحتی در وقت مُردن و برطرف شدن غم و اندوه ها و رهایی از آتش [دوزخ] را برایش ضمانت می کنم . ۵۷۰۷. الکافی (به نقل از حسن بن علی و شاء) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : بر شما باد خواندن نماز شب ، اگر چه یک رکعت ؛ زیرا نماز شب ، بازدارنده از گناه است و خشم خداوند تبارک و تعالی را فرو می نشاند و روز قیامت ، گرمای آتش را از اهل آن دور می کند . ۵۷۰۸. الإمام الهادی علیه السلام (فی بیان الجبر والتفویض والأمر بین) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : نماز شب ، [مایه] خشنودی خداوند و محبت فرشتگان می شود و سنت پیامبران ، نور معرفت ، ریشه ایمان و [موجب] آسودگی بدن ها و نفرت شیطان و سلاخی در برابر دشمنان است و موجب اجابت دعا و پذیرش اعمال ، برکت در روزی و شفیع میان نماز شب خوان و مَلَك الموت است ، و چراغی در گور او ، بستری در زیر پهلویش ، پاسخی برای منکر و نکیر ، و مونس و بازدید کننده ای در گور اوست . پس چون روز قیامت شود ، نماز [شب] ، سایه ای بر فراز او و تاجی بر سرش ، جامه ای بر تنش ، نوری پیشاپیش او ، و پرده ای میان او و آتش می شود . ۵۷۰۹. الإمام کاظم علیه السلام (وقد سُئِلَ : مِمَّنِ الْمَعْصِيَةُ ؟) امام رضا علیه السلام : بر شما باد خواندن نماز شب ؛ زیرا هیچ بنده ای نیست که در آخر شب بر خیزد و هشت رکعت [نماز] ، دو رکعت [نماز] شَفَع و یک رکعت [نماز] اَوْثَر بگزارد ، سپس قنوت بخواند و در قنوتش هفتاد بار از خدا آمرزش بخواهد ،

مگر آن که از عذاب قبر و از عذاب آتش [دوزخ] ، پناه داده می شود . .

١١ / ١٧ الصَّيَامُ ٥٧٠٩. امام كاظم عليه السلام (در جواب اين پرسش كه : گناه ، از ناحيه كيست ؟) رسول الله صلى الله عليه و آله : الصَّوْمُ جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ . (١) . ٥٧١٠. الطرائف : عنه صلى الله عليه و آله : الصَّوْمُ جُنَّةٌ مِنَ عَذَابِ اللَّهِ . (٢) . ٥٧١١. عيون أخبار الرضا عليه السلام عن إبراهيم بن أبي عنه صلى الله عليه و آله : الصَّوْمُ جُنَّةٌ أَى سِتْرَةٌ مِنَ آفَاتِ الدُّنْيَا ، وَحِجَابٌ مِنَ عَذَابِ الْآخِرَةِ . (٣) . ٥٧١٢. الإمام الصادق عليه السلام : عنه صلى الله عليه و آله : لا يَصُومُ عَبْدٌ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا بَاعَدَ اللَّهُ تَعَالَى بِذَلِكَ الْيَوْمِ النَّارَ عَنْ وَجْهِهِ سَبْعِينَ خَرِيفًا . (٤) . ٥٧١٣. عيون أخبار الرضا عليه السلام عن إبراهيم بن العبا عنه صلى الله عليه و آله : مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بَاعَدَ اللَّهُ مِنْهُ جَهَنَّمَ مَسِيرَةَ مِثَّةٍ عَامٍ . (٥) .

- ١- الكافي : ج ٢ ص ١٩ ح ٥ عن زراره عن الإمام الباقر عليه السلام ، تهذيب الأحكام : ج ٤ ص ١٩١ عن عمرو بن جميع عن الإمام الصادق عليه السلام عنه صلى الله عليه و آله ، كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٢ ص ٧٥ ح ١٧٧٥ عن الإمام الصادق عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٦٨ ص ٣٣٣ ح ١٠ ؛ سنن الترمذى : ج ٣ ص ١٣٦ ح ٧٦٤ ، مسند ابن حنبل : ج ٣ ص ٣٩١ ح ٩٣٧٤ كلاهما عن أبي هريره ، سنن النسائى : ج ٤ ص ١٦٧ عن عثمان بن أبي العاص وعائشه ، كتر العمال : ج ٨ ص ٤١٤ ح ٢٣٥٨٨ .
- ٢- مسند ابن حنبل : ج ٦ ص ٢٧٠ ح ١٧٩٢٩ ، شعب الإيمان : ج ٣ ص ٢٩٤ ح ٣٥٨١ كلاهما عن عثمان بن أبي العاص ، كتر العمال : ج ٨ ص ٤٥٢ ح ٢٣٦١٧ ؛ معدن الجواهر : ص ٧٠ عن الإمام علي عليه السلام .
- ٣- مصباح الشريعة : ص ١٣٣ عن الإمام الصادق عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٩٦ ص ٢٥٤ ح ٢٨ .
- ٤- سنن النسائى : ج ٤ ص ١٧٤ ، سنن الترمذى : ج ٤ ص ١٦٦ ح ١٦٢٣ ، مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٥٤ ح ١١٢١٠ ، صحيح ابن خزيمة : ج ٣ ص ٢٩٧ ح ٢١١٣ ، صحيح ابن حبان : ج ٨ ص ٢٠٦ ح ٣٤١٧ كلها عن أبي سعيد الخدرى ، كتر العمال : ج ٤ ص ٣٤٢ ح ١٠٨٠٩ .
- ٥- المعجم الكبير : ج ١٧ ص ٣٣٥ ح ٩٢٧ ، مسند أبي يعلى : ج ٢ ص ٣١٤ ح ١٧٦١ ، مسند الشاميين : ج ٢ ص ٤٦ ح ٨٩٦ كلها عن عقبه بن عامر و ج ١ ص ١٧١ ح ٢٩٠ ، المعجم الأوسط : ج ٣ ص ٣٠٩ ح ٣٢٤٩ كلاهما عن عمرو بن عبسه ، المصنّف لعبد الرزاق : ج ٥ ص ٣٠١ ح ٩٦٨٣ عن أبي أمامه ، كتر العمال : ج ٤ ص ٣٤١ ح ١٠٨٠١ .

۱۱ / ۱۷ روزه ۳۰۲۵. الإمام الصادق علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: روزه، سپری در برابر آتش [دوزخ] است ۳۰۲۶. عنه علیه السلام (لِإِسْحَاقَ بْنِ فَرْوَجٍ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: روزه، سپری در برابر عذاب خداست. ۳۰۲۷. رسول الله صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: روزه، سپر است؛ یعنی پوششی در برابر گزندهای دنیا و پرده ای در برابر عذاب آخرت است. ۳۰۲۸. عنه صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هیچ بنده ای نیست که یک روز در راه خدا روزه بگیرد، مگر این که خداوند متعال در مقابل آن روز، چهره او را هفتاد سال، از آتش [دوزخ] دور می گرداند. ۳۰۲۹. عنه صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس یک روز در راه خدا روزه بگیرد، خداوند، جهنم را به فاصله یکصد سال راه، از او دور می گرداند.

٣٠٣٠. الإمام الحسن عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ صَامَ رَجَبًا كَلَّمَهُ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ رِضَاءً ، وَمَنْ كَتَبَ لَهُ رِضَاءً لَمْ يُعَذِّبْهُ . (١) ٣٠٣١. الإمام الصادق عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : أُعْطِيَتْ أُمَّتِي فِي شَهْرِ رَمَضَانَ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أُمَّهُ نَبِيٌّ قَبْلِي : أَمَّا وَاحِدَةٌ ؛ فَإِذَا كَانَ أَوَّلَ لَيْلِهِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ نَظَرَ اللَّهُ مَعَزَ وَجَلَّ إِلَيْهِمْ ، وَمَنْ نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِ لَمْ يُعَذِّبْهُ أَبَدًا ... (٢) ٣٠٣٢. الإمام علي عليه السلام : الإمام الباقر عليه السلام : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ لَمَّا حَضَرَ شَهْرَ رَمَضَانَ وَذَلِكَ فِي ثَلَاثِ بَقِيَنَ مِنْ شَعْبَانَ ، قَالَ لِبِلَالٍ : نَادِ فِي النَّاسِ ، فَجُمِعَ النَّاسُ ، ثُمَّ صَعِدَ الْمِئْبَرُ ، فَحَمِدَ اللَّهُ - وَأَثْنَى عَلَيْهِ ، ثُمَّ قَالَ :

أَيُّهَا النَّاسُ ! إِنَّ هَذَا الشَّهْرَ قَدْ حَخَّصَ اللَّهُ لَهُ مَبْرُورًا ، وَهُوَ سَيِّدُ الشُّهُورِ ، لَيْلُهُ فِيهِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ، تُغْلَقُ فِيهِ أَبْوَابُ النَّارِ وَتُفْتَحُ فِيهِ أَبْوَابُ الْجَنَانِ . (٣) ٣٠٣٣. الإمام الرضا عليه السلام : الإمام علي عليه السلام : إِنَّ أَفْضَلَ مَا يَتَوَسَّلُ بِهِ الْمُتَوَسِّلُونَ الْإِيمَانَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ، وَالْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، وَكَلِمَةُ الْإِخْلَاصِ ؛ فَإِنَّهَا الْفِطْرَةُ ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ ؛ فَإِنَّهَا الْمِلَّةُ ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ ؛ فَإِنَّهَا مِنْ فَرَائِضِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، وَالصَّوْمُ ؛ فَإِنَّهُ جُنَّةٌ مِنْ عَذَابِهِ . (٤) ٣٠٣٤. رسول الله صلى الله عليه وآله : الإمام زين العابدين عليه السلام : حَقُّ الصَّوْمِ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّهُ حِجَابٌ ضَرَبَهُ اللَّهُ مَعَزَ وَجَلَّ عَلَى لِسَانِكَ وَسَمِعِكَ وَبَصِيرِكَ وَفَرْجِكَ لِيَسْتَرِكَ بِهِ مِنَ النَّارِ ، فَإِنْ تَرَكَتَ الصَّوْمَ حَرَقَتْ

سِتْرَ اللَّهِ عَلَيْكَ . (٥) .

- ١- .المقنعه: ص ٣٧٢، مصباح المتهجد: ص ٧٩٧، جامع الأخبار: ص ٢٠٦ ح ٥٠٨ كلاهما عن سماعه بن مهران عن الإمام الصادق عليه السلام عنه صلى الله عليه وآله ، الإقبال: ج ٣ ص ١٩٢ عن الإمام الصادق عليه السلام عنه صلى الله عليه وآله وفي الثلاثة الأخيره «رضوانه» بدل «رضاه» في كلا الموضوعين، بحار الأنوار: ج ٩٧ ص ٥٤ ح ٤٤.
- ٢- .الخصال: ص ٣١٧ ح ١٠١، فضائل الأشهر الثلاثة: ص ٩٠ ح ٦٩، الأمل للطوسي: ص ٤٩٦ ح ١٠٨٧ كلها عن جابر بن عبد الله الأنصاري، بحار الأنوار: ج ٩٦ ص ٣٦٤ ح ٣٦؛ شعب الإيمان: ج ٣ ص ٣٠٣ ح ٣٦٠٣ عن جابر بن عبد الله، كتر العمال: ج ٨ ص ٤٧١ ح ٢٣٧٠٧ نقلاً عن ابن صعري في أماليه عن أبي هريره.
- ٣- .الكافي: ج ٤ ص ٦٧ ح ٥، تهذيب الأحكام: ج ٤ ص ١٩٢ ح ٥٤٩، كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ٢ ص ٩٦ ح ١٨٣٢، ثواب الأعمال: ص ٨٩ ح ٤ عن أبي بصير، بحار الأنوار: ج ٩٦ ص ٣٦٣ ح ٣.
- ٤- .كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ١ ص ٢٠٥ ح ٦١٣، علل الشرائع: ص ٢٤٧ ح ١، الزهد للحسين بن سعيد: ص ١٣، المحاسن: ج ١ ص ٤٥١ ح ١٠٤٠، الأمل للطوسي: ص ٢١٦ ح ٣٨٠ عن أبي بصير عن الإمام الباقر عنه عليهما السلام، بحار الأنوار: ج ٦٩ ص ٣٨٦ ح ٥١.
- ٥- .كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ٢ ص ٦٢٠ ح ٣٢١٤، الخصال: ص ٥٦٦ ح ١، الأمل للصدوق: ص ٤٥٢ ح ٦١٠، مكارم الأخلاق: ج ٢ ص ٣٠٠ ح ٢٦٥٤ كلها عن ثابت بن دينار، تحف العقول: ص ٢٥٨، بحار الأنوار: ج ٧٤ ص ٤ ح ١.

۳۰۳۵. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس تمام ماه رجب را روزه بگیرد ، خداوند ، خشنودی خود را برایش می نویسد، و کسی که خداوند ، خشنودی خود را برای او نوشته باشد ، دچار عذاب او نمی شود .
 ۳۰۳۶. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : به امت من در ماه رمضان ، پنج چیز داده شده که به امت هیچ پیامبری پیش از من ، داده نشده است: یکی آن که چون اولین شب ماه رمضان فرا برسد ، خداوند عز و جل به آنان می نگرد ، و کسی که خدا به او بنگرد ، دیگر هرگز دچار عذاب او نمی شود . ۵۷۱۲. امام صادق علیه السلام : امام باقر علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله ، در آستانه فرا رسیدن ماه رمضان، یعنی سه روز مانده از ماه شعبان، به بلال فرمود: «در میان مردم ، ندا بده [تا جمع گردند]» .

مردم جمع شدند . ایشان ، بر منبر رفت و حمد و ثنای الهی را به جا آورد و سپس فرمود: «ای مردم! این ماه که خداوند ، شما را بدان مفتخر ساخته است و به زودی از راه می رسد، آقای ماه هاست . یک شب آن ، از هزار ماه ، بهتر است . در این ماه ، درهای آتش [دوزخ] ، بسته و درهای بهشت ، باز می شوند» . ۵۷۱۳. عیون أخبار الرضا علیه السلام (به نقل از ابراهیم بن عباس) امام علی علیه السلام : بهترین وسیله تقرب به خدا ، برای آنان که جویای وسیله تقرب هستند ، ایمان به خدا و پیامبر اوست و جهاد در راه خدا ، و [اظهار] شعار اخلاص (توحید) که [آوای] فطرت است ، و بر پا داشتن نماز که عین دین است ، و دادن زکات که از واجبات خداوند عز و جل است ، و گرفتن روزه که سپری در برابر عذاب اوست . ۵۷۱۴. الإمام علی علیه السلام : امام زین العابدین علیه السلام : حقّ روزه ، این است که بدانی روزه ، پرده ای است که خداوند عز و جل بر زبان و گوش و چشم و شکم و شرمگاه تو زده است تا بدان وسیله ، تو را از آتش [دوزخ] بپوشاند . پس اگر روزه را ترک کردی ، پرده خدا را

بر خود دریده ای . . .

٥٧١٥. عنه عليه السلام: الإمام الصادق عليه السلام: مَنْ كَتَمَ صَوْمَهُ قَالَ اللَّهُ مَعَزُ وَ جَل لِمَلَائِكَتِهِ: «عَبْدِي اسْتَجَارَ مِنْ عَذَابِي فَأَجِيرُوهُ»، وَوَكَّلَ اللَّهُ تَعَالَى مَلَائِكَتَهُ بِالدُّعَاءِ لِلصَّائِمِينَ؛ وَلَمْ يَأْمُرْهُمْ بِالدُّعَاءِ لِأَحَدٍ إِلَّا اسْتَجَابَ لَهُمْ فِيهِ. (١) ٥٧١٤. إمام على عليه السلام: عنه عليه السلام: إِنَّ الْعَبْدَ يَصُومُ الْيَوْمَ الْحَارَّ يُرِيدُ مَا عِنْدَ اللَّهِ، فَيَعْتَقُهُ اللَّهُ بِهِ مِنَ النَّارِ. وَلَا تَسْتَقِلَّ مَا يُتَقَرَّبُ بِهِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلُّوا لَوْ شِئَ تَمَرَهُ. (٢) ١١ / ١٨ الزُّكَاةُ ٣٠٤٤. الإمام الصادق عليه السلام: الإمام على عليه السلام: إِنَّ الزُّكَاةَ جُعِلَتْ مَعَ الصَّلَاةِ قُرْبَانًا لِأَهْلِ الْإِسْلَامِ، فَمَنْ أَعْطَاهَا طَيَّبَ النَّفْسَ بِهَا فَإِنَّهَا تُجْعَلُ لَهُ كَفَّارَةً، وَمِنَ النَّارِ حِجَاظًا (حِجَابًا خ ل) وَ وَقَايَةً. (٣) ١١ / ١٩ الإنْفَاقُ ٣٠٤٧. الإمام الصادق عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يَقِيَ وَجْهَهُ حَرَّ النَّارِ وَلَوْ بِشِقِّ تَمَرَةٍ فَلْيَفْعَلْ. (٤).

- ١- الكافي: ج ٤ ص ٦٤ ح ١٠ عن السكوني، بحار الأنوار: ج ٥٩ ص ١٩٠ ح ٤٤.
- ٢- الكافي: ج ٢ ص ١٤٢ ح ٥ عن بشير بن يسار، تنبيه الخواطر: ج ٢ ص ١٩٦، بحار الأنوار: ج ٧١ ص ٢٢٢ ح ٣٤.
- ٣- نهج البلاغة: الخطبة ١٩٩، بحار الأنوار: ج ٩٦ ص ٢٣ ح ٥٣.
- ٤- سنن الترمذي: ج ٤ ص ٦١١ ح ٢٤١٥، سنن ابن ماجه: ج ١ ص ٦٦ ح ١٨٥ وليس فيه «وجهه»، مسند ابن حنبل: ج ٧ ص ٩٦ ح ١٩٣٩٠، صحيح ابن حبان: ج ١٦ ص ٣٧٣ ح ٧٣٧٣ كلها عن عدى بن حاتم، كنز العمال: ج ٣ ص ٢٣٨ ح ٦٣٣٧.

۱۱ / ۱۸ زکات دادن**۱۱ / ۱۹ انفاق کردن**

۳۰۴۸. مسند ابن حنبل عن أبي بن كعب: امام صادق عليه السلام: هر کس روزه خویش را نهد، خداوند عز و جل به فرشتگانش می‌فرماید: «بنده من، از عذاب من، زینهار خواست. پس زینهارش دهید» و خداوند متعال، فرشتگان خویش را به دعا برای روزه داران می‌گمارد، و او، ایشان را به دعا برای کسی فرمان نمی‌دهد، مگر آن که دعایشان را در باره او می‌پذیرد. ۳۰۴۹. سنن الترمذی عن أبي بن كعب: امام صادق عليه السلام: بنده، روز گرمی را برای پاداش خدا، روزه می‌گیرد، و خدا به واسطه همان روزه، او را از آتش [دوزخ] می‌رهاند. آنچه را موجب تقرب به خداوند عز و جلمی شود، کوچک مشمار، اگر چه [صدقه دادن] نصف خرمایی باشد. ۱۱ / ۱۸ زکات دادن ۳۰۵۲. عنه صلی الله علیه و آله: امام علی علیه السلام: در کنار نماز، برای نزدیک شدن مسلمانان به خدا، زکات قرار داده شد. پس، آن کس که زکات را با رضایت خاطر پردازد، کفاره گناهان او، و بازدارنده [ی حجاب] و نگه دارنده او از آتش [دوزخ]، قرار داده می‌شود. ۱۱ / ۱۹ انفاق کردن ۳۰۵۵. رسول الله صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر یک از شما توانست که صورت خود را از حرارت آتش [دوزخ] نگه دارد، اگر چه با نصف خرمایی، این کار را بکند.

٣٠٥٦. رسول الله صلى الله عليه وآله (في فضائل شهر رمضان) عنه صلى الله عليه وآله : اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرِهِ ! اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِرْبِهِ مِنْ مَاءٍ ! (١) ٣٠٥٧. عنه صلى الله عليه وآله : اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرِهِ ، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فِي كَلِمِهِ طَيِّبَةً . (٢) ٣٠٥٨. الإمام الباقر أو الإمام الصادق عليهما السلام : عنه صلى الله عليه وآله : تَصَدَّقُوا ؛ فَإِنَّ الصَّدَقَةَ فَكَاكُكُمْ مِنَ النَّارِ . (٣) ٣٠٥٩. الإمام الباقر أو الإمام الصادق عليهما السلام : عنه صلى الله عليه وآله : مَا مِنْ عَبْدٍ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ يَبْتَغِي بِهَا وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا قَالَ اللَّهُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ : عَبْدِي ! رَحِمْتَنِي ، فَلَنْ أَحَقِّرَكَ ، حَرَمْتُ جَسَدَكَ عَلَى النَّارِ ، وَادْخُلْ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شِئْتُمْ . (٤) ٣٠٦٠. رسول الله صلى الله عليه وآله : الإمام علي عليه السلام : الصَّدَقَةُ جُنَّةٌ عَظِيمَةٌ مِنَ النَّارِ لِلْمُؤْمِنِ . (٥) ٣٠٦١. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام الصادق عليه السلام : إِذَا أَرَدْتَ شَيْئًا مِنَ الْخَيْرِ فَلَا تُؤَخِّرْهُ ؛ فَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَصُومُ الْيَوْمَ الْحَارَّ يُرِيدُ بِهِ مَا عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَيُعْتِقَهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ ، وَيَتَصَدَّقُ بِصَدَقَةٍ يُرِيدُ بِهَا وَجْهَ اللَّهِ فَيُعْتِقَهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ . (٦) .

- ١- عيون أخبار الرضا عليه السلام : ج ١ ص ٢٩٦ ح ٥٣ ، فضائل الأشهر الثلاثة : ص ٧٨ ح ٦١ ، الأمالي للصدوق : ص ١٥٤ ح ١٤٩ ، الإقبال : ج ١ ص ٢٦ كَلِّهَا عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ فَضَالٍ عَنِ الْإِمَامِ الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ، كِتَابٌ مِنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيه : ج ٤ ص ٣٨٠ ح ٥٨١٧ وفيه صدره ، بحار الأنوار : ج ٩٦ ص ٣١٧ ح ٩ .
- ٢- صحيح البخارى : ج ٥ ص ٢٣٩٥ ح ٦١٧٤ ، صحيح مسلم : ج ٢ ص ٧٠٤ ح ٦٨ ، سنن النسائي : ج ٥ ص ٧٥ ، سنن الدارمي : ج ١ ص ٤١٩ ح ١٦١٢ ، مسند ابن حنبل : ج ٦ ص ٣٥١ ح ١٨٢٨١ ، صحيح ابن حبان : ج ٢ ص ٢٢٠ ح ٤٧٣ ، المعجم الكبير : ج ١٧ ص ٨٣ ح ١٩١ كَلِّهَا عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ ، كَنْزُ الْعَمَالِ : ج ٦ ص ٣٤٠ ح ١٥٩٣٩ ، عوالي اللآلي : ج ١ ص ٣٦٧ ح ٦٥ .
- ٣- المعجم الأوسط : ج ٨ ص ٩٠ ح ٨٠٦٠ ، شعب الإيمان : ج ٣ ص ٢١٤ ح ٣٣٥٥ ، حليه الأولياء : ج ١٠ ص ٤٠٣ ، تاريخ دمشق : ج ٥٦ ص ٧٣ ح ١١٧٥٥ كَلِّهَا عَنْ أَنَسٍ ، كَنْزُ الْعَمَالِ : ج ٦ ص ٣٤٥ ح ١٥٩٧٩ .
- ٤- الفردوس : ج ٤ ص ١٢ ح ٦٠٣٤ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، كَنْزُ الْعَمَالِ : ج ٦ ص ٣٦٩ ح ١٦١٠٤ .
- ٥- الخصال : ص ٦٣٥ ح ١٠ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ وَمُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنِ الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَنْ آبَائِهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ، تَحْفُ الْعُقُولِ : ص ١٢٣ ، بحار الأنوار : ج ١٠ ص ١١٣ ح ١ .
- ٦- الأمالي للصدوق : ص ٤٤٨ ح ٦٠٢ عَنْ بَشَارِ بْنِ يَسَارٍ ، بحار الأنوار : ج ٧١ ص ٢١٥ ح ١٤ .

۳۰۶۲. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : خود را از آتش [دوزخ] ، حفظ کنید ، اگر چه با [انفاق] نصف خرمایی! خود را از آتش [دوزخ] حفظ کنید ، اگر چه با [انفاق] جرعه آبی! ۳۰۶۳. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : خود را از آتش [دوزخ] نگه دارید ، اگر چه با نصف خرمایی ؛ و اگر کسی [آن را هم] نداشت ، با گفتن سخن پاکیزه ای . ۳۰۶۴. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : صدقه بدهید؛ زیرا صدقه ، رَهاننده شما از آتش [دوزخ] است . ۳۰۶۵. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هیچ بنده ای نیست که برای رضای خدا صدقه ای بدهد ، مگر این که خداوند ، روز قیامت به او می فرماید: «بنده ام! تو به من ، امید بستی . پس هرگز تو را تحقیر نخواهم کرد . پیکر تو را بر آتش ، حرام کردم . از هر در بهشت که می خواهی ، وارد شو» . ۳۰۶۶. رسول الله صلی الله علیه و آله : امام علی علیه السلام : صدقه ، سپر بزرگی برای مؤمن در برابر آتش [دوزخ] است . ۳۰۶۷. عنه صلی الله علیه و آله : امام صادق علیه السلام : هر گاه اراده کار خیری کردی ، آن را به تأخیر مینداز؛ زیرا بنده در یک روز داغ ، به قصد پاداش خداوند عز و جل ، روزه می گیرد و خداوند [به سبب همان] ، او را از آتش [دوزخ] می رَهاند ، و [یا] برای رضای خدا صدقه ای می دهد و خداوند ، او را [به سبب همان] ، از آتش [دوزخ] می رَهاند .

١١ / ٢٠ الحَجُّ ٣٠٧٠. فاطمه عليها السلام (مِنْ دُعَاءِ لَهَا بَعْدَ صِيَالِهِ الطُّهْرِ) الإمام علي عليه السلام : زيارَةُ بَيْتِ اللَّهِ أَمْنٌ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ . (١) / ١١ / ٢١ الجِهَادُ ٣٠٧٣. عنه عليه السلام (فِي الصَّلَاةِ عَلَى آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَام) رسول الله صلى الله عليه وآله : مَنْ قَاتَلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَوَاقَ نَاقِهِ (٢) حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَجْهَهُ النَّارَ . (٣) ٥٧١٥. امام علي عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : مَا خَالَطَ قَلْبَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ رَهْجٌ (٤) فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ . (٥) ٥٧١٦. الكافي عن الحسن بن عمارة عن الإمام الصادق عليه ال عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ رَابَطَ فَوَاقَ نَاقِهِ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ . (٦) ٥٧١٧. رسول الله صلى الله عليه وآله (فِي وَصْفِ اللَّهِ تَعَالَى) عنه صلى الله عليه وآله : لَا يَجْتَمِعُ غُبَارٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَدُخَانٌ جَهَنَّمَ فِي جَوْفِ عَبْدٍ أَيْدًا . (٧) ٥٧١٨. عنه صلى الله عليه وآله (مِنْ دُعَائِهِ فِي يَوْمِ الْأَحْزَابِ) عنه صلى الله عليه وآله : لَا يَجْتَمِعُ غُبَارٌ فِي مَنْخَرِي عَبْدٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَمَسَّهُ النَّارُ أَبَدًا . (٨) .

- ١- غرر الحكم: ح ٥٤٧٣، عيون الحكم والمواعظ: ص ٢٧٦ ح ٥٠٢٥.
- ٢- فَوَاقُ نَاقِهِ: ما بين الحلبتين من الوقت، أو ما بين فتح يدك وقبضها على الضرع (مجمع البحرين: ج ٣ ص ١٤٢٣ «فوق»).
- ٣- مسند ابن حنبل: ج ٧ ص ١١٤ ح ١٩٤٦١ عن عمرو بن عبسة، كنز العمال: ج ٤ ص ٢٨١ ح ١٠٤٩٤.
- ٤- الرَّهْجُ: الغُبَارُ (النهاية: ج ٢ ص ٢٨١ «رهج»).
- ٥- مسند ابن حنبل: ج ٩ ص ٣٦٩ ح ٢٤٦٠٢، الدر المنثور: ج ١ ص ٥٩٩ نقلاً عن الطبراني وكلاهما عن عائشة، كنز العمال: ج ٤ ص ٣٠٥ ح ١٠٦٢٣.
- ٦- كنز العمال: ج ٤ ص ٣٠٧ ح ١٠٦٣٤ نقلاً عن العقيلي في الضعفاء عن عائشة.
- ٧- سنن النسائي: ج ٦ ص ١٣، سنن ابن ماجه: ج ٢ ص ٩٢٧ ح ٢٧٧٤ نحوه، الأدب المفرد: ص ٩٢ ح ٢٨١، مسند ابن حنبل: ج ٣ ص ٢٤٨ ح ٨٥٢٠ وفيه «وجه» بدل «جوف»، المستدرک علی الصحیحین: ج ٢ ص ٨٢ ح ٢٣٩٥، السنن الكبرى: ج ٩ ص ٢٧١ ح ٥٠٨١٨ كلها عن أبي هريره، كنز العمال: ج ٤ ص ٢٩٥ ح ١٠٥٦٦؛ عدّه الداعی: ص ١٥٥ نحوه، مستدرک الوسائل: ج ١١ ص ١٣ ح ١٢٢٩٣.
- ٨- كنز العمال: ج ٤ ص ٣٢٠ ح ١٠٧٠١ نقلاً عن الشيرازي في الألقاب عن عثمان.

۱۱ / ۲۰ حج گزاردن

۱۱ / ۲۱ جهاد کردن

۱۱ / ۲۰ حج گزاردن ۵۷۱۷. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله (در توصیف خدای متعال) امام علی علیه السلام : زیارت خانه خدا ، امان از عذاب دوزخ است . ۱۱ / ۲۱ جهاد کردن ۵۷۲۰. الإمام الصادق علیه السلام (فی الدُّعَاءِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس به اندازه فاصله میان دو بار دوشیدن شتر، (۱) در راه خدا بجنگد ، خداوند ، آتش [دوزخ] را بر چهره او حرام می کند. ۵۷۲۱. الإمام علی علیه السلام (فی تَعْظِيمِ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : با دل (۲) هیچ مرد مسلمانی ، غبار [جنگ و جهاد] در راه خدا نیامیخت ، مگر آن که خداوند ، آتش [دوزخ] را بر او حرام گردانید. ۵۷۲۲. عنه علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس به اندازه فاصله میان دو بار دوشیدن شتر، جهاد (/ مرزبانی) کند ، خداوند ، او را بر آتش [دوزخ] حرام می گرداند . ۵۷۲۰. امام صادق علیه السلام (در دعا) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : غبار [جهاد] در راه خدا و دود دوزخ ، هرگز در درون بنده ای با هم جمع نمی شوند. ۵۷۲۱. امام علی علیه السلام (در تعظیم خداوند جلّ و علا) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر گاه غبار [جهاد] در راه خدا ، در بینی بنده ای بنشیند ، آتش دوزخ ، هرگز با او تماس پیدا نخواهد کرد .

-
- ۱- عبارت «فَوَاقِ نَاقَه» که در متن عربی حدیث آمده ، به فاصله میان دوشیدن شتر می گویند ، بدین ترتیب که شتر را می دوشند ، سپس بچه اش را رها می کنند تا اندکی پستان او را بمکد تا دوباره ، پستان به شیر بیاید . آن گاه ، شروع به دوشیدن مجدّد آن می کنند. به کار بردن تعبیر «فاصله میان دو بار دوشیدن شتر» کنایه از حدّ اقل زمان است .
- ۲- شاید مراد از دل، جوف و حلق باشد، چنان که در روایت دیگری این تعبیر ، آمده است.

٥٧٢٢. امام على عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ حَبَسَ فَرَسًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَانَ سِتْرَهُ فِي النَّارِ . (١) ٥٧٢٣. الإمام زين العابدين عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ تَقَلَّدَ سَيْفًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَلَّدَهُ اللَّهُ مُوَشَّاحًا (٢)

فِي الْجَنَّةِ لَا تَقُومُ لَهَا الدُّنْيَا مُنْذُ خَلَقَهَا اللَّهُ إِلَى يَوْمِ يُفْنِيهَا ، وَإِنَّ اللَّهَ لِيُبَاهِي سَيْفِ الْغَازِي وَرُمْحِهِ وَسِلَاحِهِ ، وَإِذَا بَاهَى اللَّهُ بِعَبْدٍ لَمْ يُعَذِّبْهُ أَبَدًا . (٣) ٥٧٢٤. عنه عليه السلام (فِي الدُّعَاءِ) عنه صلى الله عليه وآله : الْغَزَاؤُ إِذَا هَمُّوا بِالْغَزْوِ كَتَبَ اللَّهُ لَهُمْ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ ، فَإِذَا تَجَهَّزُوا لِيُغْزَوْهُمْ بَاهَى اللَّهُ بِهِمُ الْمَلَائِكَةَ . (٤) ١١ / ٢٢ إِصْلَاحُ الْمَعَادِ ٥٧٢٤. امام زين العابدين عليه السلام (در دعا) الإمام على عليه السلام : إِشْتِغَالُكَ بِإِصْلَاحِ مَعَادِكَ يُنْجِيكَ مِنْ عَذَابِ النَّارِ . (٥) ١١ / ٢٣ تَحْصِيلُ الْعِلْمِ ٥٧٢٧. مصباح الشريعة (فيما نَسَبَهُ إِلَى الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ) رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى عِتْقَاءِ اللَّهِ مِنَ النَّارِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى الْمُتَعَلِّمِينَ ، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ! مَا مِنْ مُتَعَلِّمٍ يَخْتَلِفُ إِلَى بَابِ الْعَالِمِ إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ قَدَمٍ عِبَادَةَ سَنَةٍ ، وَبَنَى اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ قَدَمٍ مَدِينَةً فِي الْجَنَّةِ ، وَيَمْشِي عَلَى الْأَرْضِ وَهِيَ تَسْتَغْفِرُ لَهُ ،

وَيُمْسِي وَيُصْبِحُ مَغْفُورًا لَهُ ، وَشَهِدَتِ الْمَلَائِكَةُ أَنَّهُمْ عِتْقَاءُ اللَّهِ مِنَ النَّارِ . (٦) .

- ١- .المنتخب من مسند عبد بن حميد: ص ١١١ ح ٢٥٢، المطالب العاليه: ج ٢ ص ١٥٩ ح ١٩٣٠ كلاهما عن زيد بن ثابت، كتر العمال: ج ٤ ص ٣٣٢ ح ١٠٧٥٧.
- ٢- .الوشاح : شىء يُنْسَجُ مِنْ أَدِيمٍ وَيُرْصَعُ شَبَهَ قَلَادَةٍ تَلْبَسُهُ النِّسَاءُ (المصباح المنير : مادّه «وشح»).
- ٣- .كتر العمال: ج ٤ ص ٣٣٨ ح ١٠٧٨٨ نقلًا عن أبي الشيخ والمخلص فى فوائده عن أبى هريره.
- ٤- .مجمع البيان : ج ٢ ص ٨٨٤ عن الإمام الرضا عن الإمام الحسين عن الإمام على عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ١٠٠ ص ١٢ ح ٢٧ .
- ٥- .غرر الحكم: ح ١٤٨٤، عيون الحكم والمواعظ: ص ٧٠ ح ١٧٧٥ نحوه.
- ٦- .منه المريد: ص ١٠٠، بحار الأنوار: ج ١ ص ١٨٤ ح ٩٥.

۱۱ / ۲۲ آباد کردن معاد

۱۱ / ۲۳ آموختن دانش

۵۷۲۶. معانی الأخبار (به نقل از سمرقندی ، که سندش را به امام صادق علی) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس اسبی را در راه خدا وقف کند، آن اسب ، مانعی برای او در برابر آتش [دوزخ] خواهد بود . ۵۷۲۷. مصباح الشریعه (در آنچه به امام صادق علیه السلام نسبت داده است) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس در راه خدا ، شمشیر به میان بیند، خداوند در بهشت ، شمشیری جواهرنشان بر او حمایل می کند که دنیا، از زمانی که خداوند آن را آفریده تا روزی که نابودش می کند، با آن برابری نمی کند . خداوند ، به شمشیر و نیزه و سلاح رزمنده ، مباحات می کند، و هر گاه خدا به بنده ای مباحات کند، هرگز او را عذاب نمی نماید. ۵۷۲۸. الاحتجاج : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : رزمندگان، آن گاه که آهنگ نبرد کنند، خداوند ، برایشان بَرَات آزادی از آتش را می نویسد و چون خود را برای نبرد تجهیز کنند، خداوند متعال ، به وجود آنان بر فرشتگان ، فخر می فرود. ۱۱ / ۲۲ آباد کردن معاد ۵۷۲۹. امام علی علیه السلام (در یاد کرد پیامبر صلی الله علیه و آله) امام علی علیه السلام : پرداختن تو به آباد کردن معادت ، تو را از عذاب آتش می رَهاند. ۱۱ / ۲۳ آموختن دانش ۵۷۳۲. تفسیر القمّی (فی قَوْلِهِ تَعَالَى : { Q } «وَلَا يُظْلَمُونَ فَت») پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس دوست دارد به آزادشدگانِ خدا از آتش بنگرد، به فراگیرندگان دانش نگاه کند؛ زیرا سوگند به آن که جانم در دست اوست هیچ فراگیرنده دانشی نیست که به درِ خانه عالم ، آمد و شد کند ، مگر آن که خداوند برای هر گامی ، یک سال عبادت برایش می نویسد و برای هر گامی ، یک شهر در بهشت برایش می سازد، و هنگامی که راه می رود ، زمین برایش طلب آموزش

می کند . او شب و روز خود را با آموزش الهی سپری می کند و فرشتگان ، گواهی می دهند که آنان آزادشدگانِ خدا از آتش اند.

٥٧٣٢. تفسير القمى (فى قوله تعالى : { Q } « وَ لَمَّا يُظْلَمُونَ فَتَ ») ١١ / ٢٤ تأليف الكتاب ٧٢٥ . رسول الله صلى الله عليه و آله : المؤمن إذا مات و ترك و رقه و احدها عليها علم ، تكون تلك الورقه يوم القيامه سترًا فيما بينه و بين النار . (١) ١١ / ٢٥ حفظ القرآن و قراءته و العمل به ٧٢٦ . رسول الله صلى الله عليه و آله : لا يعذب الله قلبا و عى القرآن . (٢) ٧٢٧ . عنه صلى الله عليه و آله : من قرأ القرآن ؛ يقوم به آناء الليل و النهار يحل حلاله و يحرم حرامه ، حرم الله لحمه و دمه على النار . (٣) ٧٢٨ . عنه صلى الله عليه و آله لسلمان : عليك بقراءة القرآن ؛ فإن قراءته كفارة للذنوب ، و ستره من النار ، و أمان من العذاب . (٤) .

- ١- . الأمالى للصدوق : ص ٩١ ح ٦٤ عن أنس ، منيه المريد : ص ٣٤١ ، عده الداعى : ص ٦٨ ، الدعوات : ص ٢٧٥ ح ٧٩١ ، روضه الواعظين : ص ١٣ ، بحار الأنوار : ج ٢ ص ١٤٤ ح ١ .
- ٢- .. الأمالى للطوسى : ص ٧ ح ٧ عن عقبه بن عامر ، بحار الأنوار : ج ٩٢ ص ١٧٨ ح ٦ ؛ نوادر الأصول : ج ٢ ص ٢٤٠ ، تاريخ دمشق : ج ٦٢ ص ٧ كلاهما عن أبى أمامه نحوه ، الفردوس : ج ٥ ص ١٥٥ ح ٧٧٩٨ عن عقبه ابن عامر ، كنز العمال : ج ١ ص ٥٣٦ ح ٢٤٠١ .
- ٣- .. المعجم الصغير : ج ٢ ص ١٢٦ عن أنس ، كنز العمال : ج ١ ص ٥٣٥ ح ٢٣٩٨ .
- ٤- .. جامع الأخبار : ص ١١٣ ح ١٩٧ ، بحار الأنوار : ج ٩٢ ص ١٧ ح ١٨ .

۱۱ / ۲۴ نگارش کتاب**۱۱ / ۲۵ حفظ و قرائت قرآن و عمل کردن به آن**

۱۱ / ۲۴ نگارش کتاب ۵۷۳۲. تفسیر القمّی (در بیان این گفته خدای متعال : {Q} «به قدر فتیل) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : مؤمن هر گاه بمیرد و یک برگ از علم به جای بگذارد، در روز قیامت آن برگ ، پرده ای میان او و آتش خواهد بود . ۱۱ / ۲۵ حفظ و قرائت قرآن و عمل کردن به آن ۵۷۳۵. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : خدا، قلبی را که قرآن را در خود جای داده باشد، عذاب نمی کند. ۵۷۳۶. الإمام علیّ علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس قرآن بخواند و شب و روز به آن پردازد و حلال قرآن را حلال و حرامش را حرام بداند، خداوند ، گوشت و خون او را بر آتش حرام می گرداند. ۵۷۳۳. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله (در دعا) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله به سلمان : بر تو باد قرائت قرآن؛ زیرا قرائت آن ، کفّاره ای برای گناهان و پرده ای در برابر آتش دوزخ، و مایه ایمنی از عذاب است.

١١ / ٢٦ حَفِظَ أَرْبَعِينَ حَدِيثًا ٥٧٣٦. امام على عليه السلام : الإمام الصادق عليه السلام : مَنْ حَفِظَ عَنَّا أَرْبَعِينَ حَدِيثًا مِنْ أَحَادِيثِنَا فِي الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ ، بَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُحْيِيهَا عَالِمًا وَلَمْ يُعَذِّبْهُ . (١) ١١ / ٢٧ الصَّلَاةُ عَلَى النَّبِيِّ وَآلِهِ : الإمام الصادق عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : الصَّلَاةُ عَلَى نُوْرٍ عَلَى الصُّرَاطِ ، وَمَنْ كَانَ لَهُ عَلَى الصُّرَاطِ مِنَ النُّوْرِ لَمْ يَكُنْ مِنْ أَهْلِ النَّارِ . (٢) ٥٧٣٧. امام زين العابدين عليه السلام (از دعای آن حضرت در ستایش خداوند عز و جل) عنه صلى الله عليه وآله : لَنْ يَلِجَ النَّارَ مَنْ صَيَّمَنِي عَلَى . (٣) ٥٧٣٨. امام زين العابدين عليه السلام (از دعایش در پناه بردن به خدای متعال) عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ ذَكَرْتُ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ دَخَلَ النَّارَ ، فَأَبْعُدُهُ اللَّهُ . (٤) ٥٧٣٩. امام صادق عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : إِنَّ جَبْرَيْلَ أَتَانِي فَقَالَ : ... وَمَنْ ذَكَرْتَ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْكَ فَمَاتَ فَدَخَلَ النَّارَ ، فَأَبْعُدُهُ اللَّهُ . (٥) .

- ١- .. الخصال : ص ٥٤٢ ح ١٨ عن حنّان بن سدير ، الأملی للصدوق : ص ٣٨٢ ح ٤٨٨ عن محمد بن مسلم نحوه ، روضه الواعظين : ص ١٢ ، بحار الأنوار : ج ٢ ص ١٥٤ ح ٦ .
- ٢- .. جامع الأخبار : ص ١٥٦ ح ٣٦٣ ، بحار الأنوار : ج ٩٤ ص ٦٤ ح ٥٢ .
- ٣- .. جامع الأخبار : ص ١٥٦ ح ٣٦١ ، بحار الأنوار : ج ٩٤ ص ٦٤ ح ٥٢ .
- ٤- .. الكافي : ج ٢ ص ٤٩٥ ح ١٩ ، المحاسن : ج ١ ص ١٧٩ ح ٢٨٠ ، الأملی للصدوق : ص ٦٧٦ ح ٩١٨ بزیاده «من رحمته» فی آخره وكلّها عن محمد بن هارون عن الإمام الصادق عليه السلام ، روضه الواعظين : ص ٣٥٥ ، بحار الأنوار : ج ٩٤ ص ٤٩ ح ٧ .
- ٥- .. صحيح ابن حبان : ج ٣ ص ١٨٨ ح ٩٠٧ ، مسند أبي يعلى : ج ٥ ص ٣٥٠ ح ٥٨٩٦ كلاهما عن أبي هريره ، المعجم الكبير : ج ٢ ص ٢٤٣ ح ٢٠٢٢ عن جابر ، الفردوس : ج ١ ص ٤٠٥ ح ١٦٣٥ عن جابر بن سمره ، كنز العمال : ج ١ ص ٥٠٨ ح ٢٢٤٨ .

۱۱ / ۲۶ حفظ چهل حدیث

۱۱ / ۲۷ صلوات فرستادن بر پیامبر و خاندان او علیهم السلام

۱۱ / ۲۶ حفظ چهل حدیث ۵۷۴۲. الإمام زین العابدین علیه السلام (مِنْ دُعَائِهِ فِي أَسْحَارِ شَهْرِ رَمَضَانَ) امام صادق علیه السلام : هر کس چهل حدیث از احادیث ما در باره حلال و حرام حفظ کند ، خداوند در روز قیامت ، او را فقیه و دانشمند بر می انگیزد و عذابش نمی کند. ۱۱ / ۲۷ صلوات فرستادن بر پیامبر و خاندان او: ۵۷۴۲. امام زین العابدین علیه السلام (از دعایش در سحرهای ماه رمضان) پیامبر صلی الله علیه و آله : صلوات بر من ، نوری بر روی صراط است و کسی که در روی صراط ، نور داشته باشد ، از اهل آتش نخواهد بود . ۵۷۴۳. الإمام علی علیه السلام : پیامبر صلی الله علیه و آله : کسی که بر من صلوات بفرستد ، هرگز به دوزخ نمی رود. ۵۷۴۴. الإمام الحسین علیه السلام (فِي دُعَاءِ عَرَفَةَ) پیامبر صلی الله علیه و آله : هر کس در نزد او از من نام برده شود و بر من صلوات نفرستد ، به آتش می رود و خداوند ، او را [از رحمت خود] دور کناد! (۱) ۵۷۴۵. عنه علیه السلام (فِي دُعَاءِ عَرَفَةَ) پیامبر صلی الله علیه و آله : جبرئیل علیه السلام نزد من آمد و گفت: «... کسی که نام تو در نزدش برده شود ، ولی بر تو صلوات نفرستد و [با همین حالت] بمیرد ، به آتش رود، خدایش [از رحمت خویش] دور کناد!» .

۱- . شاید هم این جمله ، دعایی نباشد و بدین معنا باشد : «از رحمت خدا دور است» یا : «خدا او را از رحمتش دور ساخته است» . این دو وجه ، در باره احادیث بعدی نیز گفتنی است .

٥٧٤٦. عنه عليه السلام (في دُعَاءِ عَزَفَهُ) عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ صَلَّى عَلَيَّ مَرَّةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ عَشْرًا ، وَمَنْ صَلَّى عَلَيَّ عَشْرًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ مِثْلَهُ مَرَّةً ، وَمَنْ صَلَّى عَلَيَّ مِثْلَهُ مَرَّةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ أَلْفَ مَرَّةً ، وَمَنْ صَلَّى عَلَيَّ أَلْفَ مَرَّةً لَا يُعَذِّبُهُ اللَّهُ فِي النَّارِ أَبَدًا . (١) ٥٧٤٣. امام على عليه السلام : ثواب الأعمال عن الصباح بن سيابة عن الإمام الصادق عليه السلام : أَلَا أَعْلَمُكَ شَيْئًا يَقِي اللَّهُ بِهِ وَجْهَكَ مِنْ حَرِّ جَهَنَّمَ؟ قَالَ : قُلْتُ : بلى . قَالَ : قُلْ بَعْدَ الْفَجْرِ : «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ» مِثْلَهُ مَرَّةً ؛ يَقِي بِهِ وَجْهَكَ مِنْ حَرِّ جَهَنَّمَ . (٢) راجع : نهج الذكر : ج ٢ ص ٤٧٩ (القسم العاشر : الصلاة على النبي وآله والأنبياء عليهم السلام) .

١١ / ٢٨ زيارة قُبُورِ أَهْلِ الْبَيْتِ : ٥٨٩٩. امام باقر عليه السلام و امام صادق عليه السلام (به ابو حمزه ثمالى) الإمام الصادق عليه السلام لابنِ مَارِدٍ لَمَّا سَأَلَهُ عَنْ ثَوَابِ زِيَارَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : يَابْنَ مَارِدٍ ! مَنْ زَارَ حَيْدَى عَارِفًا بِحَقِّهِ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ حَجَّةً مَقْبُولَةً وَعُمْرَةً مَبْرُورَةً . وَاللَّهُ ! يَابْنَ مَارِدٍ ، مَا يُطْعِمُ اللَّهُ النَّارَ قَدَمًا اغْبَرَّتْ فِي زِيَارَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا شِئَا كَانَ أَوْ رَاكِبًا .

يَابْنَ مَارِدٍ ! أُكْتُبُ هَذَا الْحَدِيثَ بِمَاءِ الدَّهَبِ . (٣) ٥٩٠١. الإمام الرضا عليه السلام : عنه عليه السلام : مَنْ زَارَ قَبْرَ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِلَّهِ وَفِي اللَّهِ أَعْتَقَهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ ، وَأَمَنَّهُ يَوْمَ الْفَرَزِ الْأَكْبَرِ . (٤) ٥٩٠٠. تفسير العياشى عن حمران : كامل الزيارات عن سليمان بن خالد عن الإمام الصادق عليه السلام ، قَالَ : سَمِعْتُهُ يَقُولُ : إِنَّ لِلَّهِ فِي كُلِّ

يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ مِثْلَهُ أَلْفٍ لِحَظِهِ إِلَى الْأَرْضِ ، يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْهُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ مِنْهُ . وَيَغْفِرُ لَزَائِرِي قَبْرِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ خَاصَّةً ، وَلِأَهْلِ بَيْتِهِمْ ، وَلِمَنْ يَشْفَعُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَانُوا مِنْ كَانٍ .

قُلْتُ : وَإِنْ كَانَ رَجُلًا قَدِ اسْتَوْجَبَ (٥) النَّارَ؟ قَالَ : وَإِنْ كَانَ ، مَا لَمْ يَكُنْ نَاصِيئًا . (٦) .

- ١- .. جامع الأخبار : ص ١٥٣ ح ٣٤٣ ، بحار الأنوار : ج ٩٤ ص ٦٣ ح ٥٢ .
- ٢- ثواب الأعمال : ص ١٨٦ ح ١ ، بحار الأنوار : ج ٨٦ ص ١٣٥ ح ١٦ .
- ٣- .. تهذيب الأحكام : ج ٦ ص ٢١ ح ٤٩ ، إرشاد القلوب : ص ٤٤٢ ، فرحة الغرى : ص ٧٥ ، بحار الأنوار : ج ١٠٠ ص ٢٦٠ ح ١٠ .
- ٤- .. كامل الزيارات : ص ٢٧٦ ح ٤٣٠ عن حذيفة بن منصور ، بحار الأنوار : ج ١٠١ ص ٢٠ ح ٩ .
- ٥- فى المصدر «استوجه» ، والتصويب من بحار الأنوار ومستدرک الوسائل ج ١٠ ص ٢٣٨ ح ٣٤ .
- ٦- .. كامل الزيارات : ص ٣١١ ح ٥٢٥ ، بحار الأنوار : ج ١٠١ ص ٢٧ ح ٣٥ .

۱۱ / ۲۸ زیارت قبور اهل بیت علیهم السلام

۵۸۹۹. الإمام الباقر والإمام الصادق علیهما السلام (لَا بِي حَمَزَةَ الشَّمَالِي) پیامبر صلی الله علیه و آله : هر کس یک بار بر من صلوات بفرستد ، خداوند ، ده بار بر او صلوات می فرستد . هر کس ده بار بر من صلوات بفرستد ، خداوند ، صد بار بر او صلوات می فرستد . هر کس صد بار بر من صلوات بفرستد ، خداوند ، هزار بار بر او صلوات می فرستد . هر کس هزار بار بر من صلوات بفرستد ، خداوند هرگز او را در آتش عذاب نکند . ۵۸۹۸. امام باقر علیه السلام : ثواب الأعمال به نقل از صباح بن سیابه : امام صادق علیه السلام فرمود : «آیا چیزی را به تو نیاموزم که چهره ات را از حرارت دورخ ، نگه دارد؟» .

گفتم : بله!

فرمود : «پس از نماز صبح ، صد مرتبه بگو : "اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ" . گفتن آن ، چهره ات را از حرارت دوزخ ، نگه می دارد» .

ر . ک : نهج الذکر : ج ۲ ص ۴۷۹ (صلوات فرستادن بر پیامبر و خاندان او و بر دیگر پیامبران علیهم السلام) . ۱۱ / ۲۸ زیارت قبور اهل بیت: ۵۸۹۸. عنه علیه السلام : امام صادق علیه السلام در پاسخ به سؤال ابن مارد در باره ثواب زیارت امیر مؤمنان علیه السلام : ای پسر مارد! هر کس جدّ مرا با معرفت به حقّ او ، زیارت کند ، خداوند برای هر گامی که بر می دارد ، یک حج و یک عمره پذیرفته شده می نویسد. به خدا سوگند ای پسر مارد که خداوند ، قدمی را که در راه رفتن به زیارت امیر مؤمنان علیه السلام غبار گرفته باشد چه پیاده برود و چه سواره ، خوراک آتش نمی کند. ای پسر مارد! این حدیث را با آب طلا بنویس . ۵۸۹۷. الإمام الباقر علیه السلام : امام صادق علیه السلام : هر کس برای خدا و در راه خدا، قبر حسین علیه السلام را زیارت کند ، خداوند ، او را از آتش ، آزاد می سازد و در آن روز وحشت بزرگ ، او را ایمن می دارد. ۵۸۹۶. الإمام الصادق علیه السلام (فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : {Q} «يَمْحُوهُ اللَّهُ») کامل الزیارات به نقل از سلیمان بن خالد : از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرماید: «خداوند در هر شبانه روز ، صد هزار مرتبه به زمین نظر می افکند که هر که را

خواست ، بپامرزد و هر که را خواست ، عذاب کند . خداوند ، زائران قبر حسین علیه السلام را مخصوصاً ، و خانواده هایشان را ، و هر کسی را که آن زائر در روز قیامت شفاعت کند، می آمرزد ؛ هر که می خواهد باشد» .

گفتم : اگر چه مردی باشد که مستوجب آتش شده است؟

فرمود: «[آری،] اگر چه چنین باشد ، به شرط آن که ناصبی نباشد» .

٥٨٩٥. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله (درباره این سخن خدای متعال : {Q} «خداوند ، آنچه) کامل زیارات عن هارون بن خارجه عن الإمام الصادق علیه السلام ، قال : سَأَلْتُهُ عَمَّنْ تَرَكَ الزِّيَارَةَ زِيَارَةَ قَبْرِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ مِنْ غَيْرِ عَلَيْهِ . قَالَ : هَذَا رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ النَّارِ . (١) ٥٨٩٤. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله (درباره این سخن خدای متعال : {Q} «خداوند ، آنچه ر) کامل زیارات عن علي بن ميمون الصائغ عن الإمام الصادق عليه السلام : يا عَلِيُّ ! زُرِ الْحُسَيْنَ وَلَا تَدْعُهُ . قَالَ : قُلْتُ : مَا لِمَنْ أَتَاهُ مِنَ الثُّوَابِ؟ قَالَ : مَنْ أَتَاهُ مَا شِئِيَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ حَسَنَةً ، وَمَحَا عَنْهُ سَيِّئَةً ، وَرَفَعَ لَهُ دَرَجَةً . فَإِذَا أَتَاهُ وَكَلَّ اللَّهُ بِهِ مَلَكَينِ يَكْتُبَانِ مَا خَرَجَ مِنْ فِيهِ مِنْ خَيْرٍ ، وَلَا يَكْتُبَانِ مَا يَخْرُجُ مِنْ فِيهِ مِنْ شَرٍّ وَلَا غَيْرَ ذَلِكَ . فَإِذَا انْصَرَفَ وَدَعَا وَقَالُوا : يَا وَلِيَّ اللَّهِ مَغْفُورًا لِمَكَ ، أَنْتَ مِنْ حِزْبِ اللَّهِ وَحِزْبِ رَسُولِهِ وَحِزْبِ أَهْلِ بَيْتِ رَسُولِهِ ، وَاللَّهِ ! لَا تَرَى النَّارَ بِعَيْتِكَ أُبَيْدًا وَلَا تَرَكَ وَلَا تَطْعُمُكَ أُبَيْدًا . (٢) ٥٨٩٣. امام صادق عليه السلام (درباره این سخن خداوند عز و جل : {Q} «دست خدا، ب (رسول الله صلی الله علیه و آله : سَيِّئَاتُ بَعْضِهِ مَنِيٌّ بِأَرْضِ خُرَاسَانَ ، لَا يَزُورُهَا مُؤْمِنٌ إِلَّا أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ الْجَنَّةَ ، وَحَرَّمَ جَسَدَهُ عَلَى النَّارِ . (٣) ٥٨٩٢. تفسیر العیاشی : الإمام الرضا علیه السلام : ما مِنْ مُؤْمِنٍ يَزُورُنِي فَيُصِيبُ وَجْهَهُ قَطْرَةً مِنَ الْمَاءِ ، إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ تَعَالَى جَسَدَهُ عَلَى النَّارِ . (٤) .

- ١- .. کامل زیارات : ص ٣٥٧ ح ٦١٤ ، بحار الأنوار : ج ١٠١ ص ٥ ح ١٧ .
- ٢- .. کامل زیارات : ص ٢٥٥ ح ٣٨٣ ، بحار الأنوار : ج ١٠١ ص ٢٤ ح ٢٤ .
- ٣- . کتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٢ ص ٥٨٥ ح ٣١٩٤ ، عيون أخبار الرضا عليه السلام : ج ٢ ص ٢٥٥ ح ٤ ، الأمالی للصدوق : ص ١١٦ ح ١٠٧ كلاهما عن محمد بن عمارة عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ١٠٢ ص ٣١ ح ١ .
- ٤- .. عيون أخبار الرضا عليه السلام : ج ٢ ص ٢٢٧ ح ١ عن عبد السلام بن صالح الهروي ، بحار الأنوار : ج ١٠٢ ص ٣٦ ح ٢٣ .

۵۸۹۵. عنه صلى الله عليه و آله (فى قَوْلِهِ : { Q } «يَمْحُوا اللَّهُ مَّا يَشَاءُ») كامل الزيارات به نقل از هارون بن خارجه : از امام صادق عليه السلام در باره كسى پرسيدم كه زيارت قبر امام حسين عليه السلام را بدون دليل، ترك گويد . فرمود: «چنين مردى ، اهل آتش است». ۵۸۹۴. رسول الله صلى الله عليه و آله (فى قَوْلِهِ : { Q } «يَمْحُوا اللَّهُ مَّا يَشَاءُ») كامل الزيارات به نقل از على بن ميمون صائغ : امام صادق عليه السلام به من فرمود : «اى على ! [قبر] حسين عليه السلام را زيارت كن و رهايش مكن» .

گفتم : كسى كه به زيارت او برود ، چه پاداشى دارد ؟

فرمود: «هر كس پياده به زيارتش برود ، خداوند براى هر گامى ، يك ثواب برايش مى نويسد و يك گناه از او مى زدايد و او را يك درجه بالا مى برد، و چون نزد [قبر] او برسد ، خداوند ، دو فرشته بر او مى گمارد كه هر خوبى اى را كه از دهانش خارج شود، مى نويسند؛ ولى هر بدى اى كه از دهانش در آيد ، نمى نويسند، و از اين دو حال هم خارج نيست. و چون بر گردد ، با او بدرود مى گویند و مى گویند : "اى دوست خدا ! تو آمرزيده شدى . تو از حزب خدا و حزب پيامبر او و حزب خاندان پيامبرش هستى . به خدا سوگند كه هرگز آتش را به چشم خود نخواهى ديد و آن نيز تو را نخواهد ديد، و هرگز آتش تو را نخواهد خورد". ۵۸۹۳. الإمام الصادق عليه السلام (فى قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ : { Q } «يَدُ اللَّهِ مَ») پيامبر خدا صلى الله عليه و آله : در آينده، پاره اى از تن من ، در خاك خراسان دفن خواهد شد. هر مؤمنى كه او را زيارت كند ، خداوند عز و جل بهشت را براى او واجب مى سازد و بدنش را بر آتش حرام مى گرداند. ۵۸۹۲. تفسير العياشى عن يعقوب بن شبيب : امام رضا عليه السلام : هيچ مؤمنى نيست كه مرا زيارت كند و قطره اى از آسمان (۱) بر چهره اش

بريزد (كمترين آزارى به او برسد) ، مگر آن كه خداوند بزرگ ، بدن او را بر آتش ، حرام مى گرداند. .

۱- . در عيون أخبار الرضا عليهم السلام (ج ۲ ص ۲۲۷ ح ۱) چنين آمده است: «قطره من الماء ؛ قطره اى آب» ؛ ولى در بحار الأنوار «قطره من السماء ؛ قطره اى از آسمان» آمده است . در هر دو صورت، مراد ، قطره باران است و مؤيد آن ، حديث بعدى است .

٥٨٩١. امام صادق عليه السلام (درباره سخن خداوند عز و جل : {Q} «و يهود گفتند :) الإمام الجواد عليه السلام : ما زارَ أبى عليه السلام أحيِدٌ فأصابهُ أذىٌ مِن مَطَرٍ أو بَرَدٍ أو حَرٍّ ، إِمَّا حَرَّمَ اللهُ جَسَدَهُ عَلَى النَّارِ . (١) / ١١ / ٢٩ تَحْمُلُ الأذى فى أهلِ البیتِ : ٥٨٩٠. عنه عليه السلام (فى الدیوانِ المَنسُوبِ إلیهِ) الإمام زین العابدین عليه السلام : أیما مؤمِنٍ مَسَّهُ أذىٌ فینا ، فدَمَعَت عیناهُ حَتَّى تَسیلَ عَلَى خَدَّهِ مِن مَضاضِهِ ما أُوذِى فینا ، صیرَفَ اللهُ مَعَن وَجْهَهُ الأذى وَآمَنَهُ یومَ القِیامَةِ مِن سِخَطِهِ وَالنَّارِ . (٢) / ١١ / ٣٠ البُكاءُ عَلَى مَصابِئِ أهلِ البیتِ : ٥٨٨٧. امام صادق عليه السلام (که درودهای خدا بر او باد) الإمام الصادق عليه السلام : مَنْ ذَکَرنا عِندَهُ ففاضَت عیناهُ ، حَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ عَلَى النَّارِ . (٣) / ١١ / ٣١ إحياءُ ليلِهِ القَدْرِ ٥٨٨٧. الإمام الصادق عليه السلام : رسولُ اللهُ صلی اللهُ عليه و آله : مَنْ أَحیى ليلَةَ القَدْرِ حوَّلَ عَنْهُ العَذابُ إلی السَّنَةِ القابِلِهِ . (٤) .

-
- ١- .. الأمالی للصدوق : ص ٧٥٢ ح ١٠١٠ عن عبدالعظیم الحسنى ، بحار الأنوار : ج ١٠٢ ص ٣٦ ح ٢٠ .
 - ٢- .. ثواب الأعمال : ص ١٠٨ ح ١ ، كامل الزيارات : ص ٢٠١ ح ٢٨٥ ، تفسير القمى : ج ٢ ص ٢٩٢ کلها عن محمد بن مسلم عن الإمام الباقر عليه السلام ، عوالی اللآلی : ج ٤ ص ٩١ ح ١٢٦ ، بحار الأنوار : ج ٤٤ ص ٢٨١ ح ١٤ .
 - ٣- .. كامل الزيارات : ص ٢٠٧ ح ٢٩٦ عن فضیل بن فضاله ، بحار الأنوار : ج ٤٤ ص ٢٨٥ ح ٢٢ .
 - ٤- .. الإقبال : ج ١ ص ٣٤٥ ، بحار الأنوار : ج ٩٨ ص ١٤٥ .

۱۱ / ۲۹ تحمیل آزار در راه اهل بیت علیهم السلام**۱۱ / ۳۰ گریستن بر مصائب اهل بیت علیهم السلام****۱۱ / ۳۱ احیای شب قدر**

۵۸۸۶. مجمع البیان : امام جواد علیه السلام : هر کس پدرم را زیارت کند و [در این راه ،] از باران یا سرما و یا گرما گزندی به او رسد، خداوند ، بدنش را بر آتش ، حرام می گرداند. ۱۱ / ۲۹ تحمیل آزار در راه اهل بیت: ۵۸۸۶. مجمع البیان : امام زین العابدین علیه السلام : هر مؤمنی که به خاطر ما آزاری به او رسد و از درد آزاری که در راه ما به او رسیده است ، اشکش بر گونه اش جاری شود ، خداوند ، آن گزند و آزار را از چهره او دور می کند و در روز قیامت ، وی را از خشم خود و از آتش ، در امان می دارد. ۱۱ / ۳۰ گریستن بر مصائب اهل بیت: ۵۸۸۳. امام زین العابدین علیه السلام (از دعایش در ناگواری ها) امام صادق علیه السلام : هر که در نزد او از ما یاد شود و چشمانش اشکبار گردد ، خداوند ، چهره اش را بر آتش ، حرام می گرداند. ۱۱ / ۳۱ احیای شب قدر ۵۸۸۰. تاریخ دمشق (به نقل از قتاده) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس شب قدر را احیا بدارد، تا سال آینده ، عذاب از او بر گردانده می شود.

١١ / ٣٢ طولُ القنوتِ وَالسُّجُودِ ٥٨٨٢. عنه عليه السلام (في دُعَائِهِ) الإمامُ عليٌّ عليه السلام : طولُ القنوتِ وَالسُّجُودِ يُنْجِي مِنَ عَذَابِ النَّارِ . (١) ١١ / ٣٣ غَمُّ الْعِيَالِ ٥٨٧٩. عنه عليه السلام : رسولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : غَمُّ الْعِيَالِ سَيِّئٌ مِمَّنْ النَّارِ . (٢) ٥٨٧٨. إمامُ عليٍّ عليه السلام : عنه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : نِعَمَ الْوَالِدِ الْبِنَاتُ الْمُخَدَّرَاتُ ، مَنْ كَانَتْ عِنْدَهُ وَاحِدَةٌ جَعَلَهَا اللَّهُ سِتْرًا لَهُ مِنَ النَّارِ ، وَمَنْ كَانَتْ عِنْدَهُ اثْنَتَانِ أَدْخَلَهُ اللَّهُ بِهِمَا الْجَنَّةَ . (٣) ١١ / ٣٤ الْأَكْلُ مِنَ كَدِّ الْيَدِ ٥٨٧٥. إمامُ عليٍّ عليه السلام : رسولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَنْ أَكَلَ مِنْ كَدِّ يَدِهِ نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِ بِالرَّحْمَةِ ، ثُمَّ لَا يُعَذِّبُهُ أَبَدًا . (٤) ١١ / ٣٥ خِدْمَةُ الزَّوْجِ ٥٨٧٢. إمامُ عليٍّ عليه السلام : رسولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : أَيُّمَا امْرَأَةٍ خَدَمْتَ زَوْجَهَا سَبَعَةَ أَيَّامٍ ، غَلَقَ اللَّهُ عَنْهَا سَبْعَةَ أَبْوَابِ النَّارِ . (٥) .

- ١- .. غرر الحكم : ح ٦٠٠٥ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٣١٧ ح ٥٥١٧ .
- ٢- .. جامع الأخبار : ص ٢٣٩ ح ٦١١ عن المسيب عن الإمام علي عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٧٦ ص ١٦ ح ٢ .
- ٣- .. مكارم الأخلاق : ج ١ ص ٤٧٢ ح ١٦١٣ ، روضه الواعظين : ص ٤٠٤ ، بحار الأنوار : ج ١٠٤ ص ٩١ ح ٥ .
- ٤- .. جامع الأخبار : ص ٣٩٠ ح ١٠٨٧ ، بحار الأنوار : ج ١٠٣ ص ٩ ح ٤٠ .
- ٥- .. إرشاد القلوب : ص ١٧٥ ، عوالي اللآلي : ج ١ ص ٢٧٠ ح ٨١ نحوه ، مستدرک الوسائل : ج ١٤ ص ٢٥٤ ح ١٦٦٣٢ .

۱۱ / ۳۲ طول دادن قنوت و سجده**۱۱ / ۳۳ غمخواری برای خانواده****۱۱ / ۳۴ خوردن از دست رنج****۱۱ / ۳۵ خدمت به شوهر**

۱۱ / ۳۲ طول دادن قنوت و سجده ۵۸۶۹. امام علی علیه السلام : امام علی علیه السلام : طول دادن قنوت و سجده، [نماز گزار را] از عذاب آتش می رهاوند. ۱۱ / ۳۳ غمخواری برای خانواده ۵۸۷۶. عنه علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : غمخواری برای خانواده، پرده ای در برابر آتش است. ۵۸۷۵. عنه علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : چه خوش فرزندانمی هستند دختران پرده نشین (محجبه و باحیا)! هر کس یک دختر [این چنینی] داشته باشد، خداوند، او را برای وی پرده ای در برابر آتش قرار می دهد و هر کس دو دختر داشته باشد، خداوند به واسطه آن دو، او را به بهشت می برد. ۱۱ / ۳۴ خوردن از دست رنج ۵۸۷۲. عنه علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر که از دست رنج خویش بخورد، خداوند به او به مهر می نگرد و پس از آن [که خداوند به او به مهر نگریست]، هرگز عذابش نخواهد کرد. ۱۱ / ۳۵ خدمت به شوهر ۵۸۶۹. عنه علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر زنی که هفت روز به شوی خویش خدمت کند، خداوند، هفت در دوزخ را بر روی او می بندد.

٥٨٦٨. امام على عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : أَيَّمَا امْرَأَةٍ رَفَعَتْ مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا شَيْئًا مِنْ مَوْضِعٍ إِلَى مَوْضِعٍ تُرِيدُ بِهِ صَلاَحًا ؛ نَظَرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهَا ، وَمَنْ نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِ لَمْ يُعَذِّبْهُ . (١) / ١١ / ٣٦ البُرِّ بِالْإِخْوَانِ ٥٨٦٥. امام على عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : لَنْ يَدْخُلَ النَّارَ الْبَارُّ بِوَالِدَيْهِ . (٢) / ١١ / ٣٧ البُرِّ بِالْإِخْوَانِ ٥٨٦٢. امام على عليه السلام : الإمام الصادق عليه السلام : إِنَّ الْبَارَّ بِالْإِخْوَانِ لِيُحِبُّهُ الرَّحْمَنُ ، وَفِي ذَلِكَ مَرْغَمَةٌ لِلشَّيْطَانِ وَتَزْحَرُحُ عَنِ النَّيْرَانِ . (٣) / ١١ / ٣٨ إِنْصَافُ النَّاسِ ٥٨٦٨. عنه عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُزْحَرَحَ عَنِ النَّارِ وَيَدْخُلَ الْجَنَّةَ ؛ فَلْتَدْرِكْهُ مَوْتَتُهُ وَهُوَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ، وَلَيَأْتِ إِلَى النَّاسِ الَّذِي يُحِبُّ أَنْ يَأْتُوا إِلَيْهِ . (٤) .

-
- ١- .. الأُمَالِي لِلصَّدُوقِ : ص ٤٩٦ ح ٦٧٨ عن أبي خالد الكعبي عن الإمام الصادق عليه السلام ، الأُمَالِي لِلطُّوسِي : ص ٦١٨ ح ١٢٧٣ عن الإمام الصادق عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ١٠٣ ص ٢٥١ ح ٤٩ .
- ٢- .. مستدرک الوسائل : ج ١٥ ص ١٧٥ ح ١٧٩٠٨ نقلاً عن أبي القاسم الكوفي في الكتاب الأخلاق وراجع : كنز العمال : ج ١٥ ص ٨٤٢ ح ٤٣٣٤٧ .
- ٣- .. الكافي : ج ٤ ص ٤١ ح ١٥ عن جميل بن درّاج ، كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٢ ص ٦١ ح ١٧٠٧ ، الأُمَالِي لِلْمُفِيدِ : ص ٢٩١ ح ٩ ، الخصال : ص ٩٦ ح ٤٢ كلاهما عن جميل نحوه ، بحار الأنوار : ج ٧١ ص ٣٥٠ ح ٣ .
- ٤- .. سنن ابن ماجه : ج ٢ ص ١٣٠٧ ح ٣٩٥٦ ، مسند ابن حنبل : ج ٢ ص ٥٥٦ ح ٦٥١٣ ، صحيح ابن حبان : ج ١٣ ص ٢٩٥ ح ٥٩٦١ ، السنن الكبرى : ج ٨ ص ٢٩٢ ح ١٦٦٩٢ ، تفسير القرطبي : ج ٤ ص ٣٠٢ كلّها عن عبد الله بن عمرو ، كنز العمال : ج ١ ص ٣٠٢ ح ١٤٤٢ .

۱۱ / ۳۶ نیکی به پدر و مادر

۱۱ / ۳۷ نیکی با برادران دینی

۱۱ / ۳۸ انصاف داشتن با مردم

۵۸۶۷. عنه علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر زنی که برای مرتب کردن، چیزی را در خانه شوهرش جا به جا کند ، خدای توانا و بزرگ به او نظر می کند، و خدا هر که را که بر او نظر کند ، عذاب نخواهد کرد . ۱۱ / ۳۶ نیکی به پدر و مادر ۵۸۶۴. عنه علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : کسی که به پدر و مادرش نیکی کند ، هرگز به آتش نمی رود. ۱۱ / ۳۷ نیکی با برادران دینی ۵۸۶۱. عنه علیه السلام : امام صادق علیه السلام : کسی که با برادران [دینی اش] مهربان باشد ، خدای مهربان ، او را دوست دارد . این کار، بینی شیطان را به خاک می مالد و آتش را دور می گرداند. ۱۱ / ۳۸ انصاف داشتن با مردم ۵۸۵۸. امام علی علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر که خوش دارد که از آتش ، دور داشته شود و او را به بهشت ببرند ، باید هنگامی که مرگش فرا می رسد ، به خدا و روز واپسین ، ایمان داشته باشد و با مردم همان گونه رفتار کند که دوست دارد با او رفتار کنند.

١١ / ٣٩ مؤاساهُ الْمُؤْمِنِ ٥٨٥٥. امام على عليه السلام (از سخنانش در خطبه نکاح) رسول الله صلى الله عليه و آله : عِبَادَ اللَّهِ ! أَطِيعُوا اللَّهَ - فِي آدَاءِ الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَاتِ وَالزَّكَاةِ الْمَفْرُوضَاتِ ، وَتَقَرَّبُوا بَعْدَ ذَلِكَ إِلَى اللَّهِ بِتَوَافِلِ الطَّاعَاتِ ؛ فَإِنَّ اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ يُعَظِّمُ بِهِ الْمُتَوَاتِرَ .

وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ نَبِيًّا ! إِنَّ عِبَادًا مِنْ عِبَادِ اللَّهِ لَيَقِفُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَوْقِفًا يَخْرُجُ عَلَيْهِ مِنْ لَهَبِ النَّارِ أَعْظَمُ مِنْ جَمِيعِ جِبَالِ الدُّنْيَا حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا حَائِلٌ ، بَيْنَا هُوَ كَذَلِكَ قَدْ تَخَيَّرَ إِذْ تَطَايَرَ مِنَ الْهَوَاءِ رَغِيفٌ أَوْ حَبَّةٌ قَدْ وَاسَى بِهَا أَخَا مُؤْمِنًا عَلَى إِضَافَتِهِ ، فَتَنْزَلُ حَوَالِيهِ ، فَتَصِيرُ كَأَعْظَمِ الْجِبَالِ مُسْتَدِيرًا حَوَالِيهِ تَصُدُّ عَنْهُ ذَلِكَ اللَّهَبُ ، فَلَا يُصِيبُهُ مِنْ حَرِّهَا وَلَا دُخَانِهَا شَيْءٌ إِلَى أَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ . (١) ١١ / ٤٠ إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنْ طَرِيقِ مَكَّةَ ٥٨٥٨. عنه عليه السلام : الإمام الصادق عليه السلام : مَنْ أَمَاطَ أَذَىً عَنْ طَرِيقِ مَكَّةَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ حَسَنَةً ، وَمَنْ كَتَبَ لَهُ حَسَنَةً لَمْ يُعَدِّبْهُ . (٢) ١١ / ٤١ إَصْطِنَاعُ الْمَعْرُوفِ ٥٨٥٥. عنه عليه السلام (مِنْ كَلَامِهِ فِي خُطْبِهِ النَّكَّاحِ) الإمام الصادق عليه السلام : إِنَّ الْمُؤْمِنَ مِنْكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَيَمُرُّ بِهِ الرَّجُلُ لَهُ الْمَعْرِفَةُ بِهِ فِي الدُّنْيَا

وَقَدْ أَمَرَ بِهِ إِلَى النَّارِ وَالْمَلَكُ يَنْطَلِقُ بِهِ ، قَالَ : فَيَقُولُ لَهُ : يَا فُلَانُ أَغْنَيْتَنِي ؛ فَقَدْ كُنْتُ أَصْنَعُ إِلَيْكَ الْمَعْرُوفَ فِي الدُّنْيَا وَأُسْعِفُكَ فِي الْحَاجَةِ تَطَلُّبُهَا مِنِّي ، فَهَيْلَ عِنْدَكَ الْيَوْمَ مُكَافَأَةٌ ؟ فَيَقُولُ الْمُؤْمِنُ لِلْمَلِكِ الْمُؤَكَّلِ بِهِ : خَلِّ سَبِيلَهُ . قَالَ : فَيَسْمَعُ اللَّهُ قَوْلَ الْمُؤْمِنِ فَيَأْمُرُ الْمَلِكَ أَنْ يُجِيزَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِ ، فَيَخْلِي سَبِيلَهُ . (٣) .

- ١- .. التفسير المنسوب إلى الإمام العسكري عليه السلام : ص ٥٢٥ ح ٣٢٠ ، بحار الأنوار : ج ٧٤ ص ٣١٠ ح ٦٣ .
- ٢- .. الكافي : ج ٤ ص ٥٤٧ ح ٣٤ عن إسحاق بن عمار ، كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٢ ص ٢٢٨ ح ٢٢٦٧ عن الإمام الباقر عليه السلام نحوه ، وسائل الشيعة : ج ٩ ص ٣٨٥ ح ١ .
- ٣- .. ثواب الأعمال : ص ٢٠٦ ح ١ ، المحاسن : ج ١ ص ٢٩٤ ح ٥٨٩ ، مشكاة الأنوار : ص ١٧٧ ح ٤٥٥ كلاهما نحوه وكلها عن ميسر ، بحار الأنوار : ج ٧٤ ص ٣٠٥ ح ٥٣ .

۱۱ / ۳۹ مواسات و همدردی با مؤمن

۱۱ / ۴۰ هموار ساختن راه مکه

۱۱ / ۴۱ نیکی کردن

۱۱ / ۳۹ مواسات و همدردی با برابر مؤمن ۵۸۵۲. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : ای بندگان خدا! از خداوند در گزاردن نمازهای واجب و پرداخت زکات های لازم ، فرمان ببرید و پس از آن، با به جا آوردن طاعت های مستحبی ، خود را به خدا نزدیک سازید؛ زیرا خداوند برای آنها پاداش های بزرگ می دهد. سوگند به آن که مرا به حق پیامبر کرد ، (۱) در روز قیامت ، بنده ای از بندگان خدا در موقفی (۲) [از مواقف قیامت] می ایستد و شعله ای از آتش که بزرگ تر از همه کوه های دنیا است ، به طرفش رها می شود ، در حالی که هیچ حایلی میان او و آن شعله نیست . در همین هنگام که حیرت و درماندگی ، او را فرا گرفته است، ناگهان گرده نان یا حبه ای که با آن برادر مؤمنی را مهمان و با وی مواسات و همدردی کرده است ، پروازکنان از بالا می رسد و نزدیک او فرود می آید و به صورت بزرگ ترین کوه عالم در می آید و گرداگرد او را می گیرد و چنان مانع آن شعله از [برخورد با] او می شود که چیزی از گرما و دود آن ، به وی نمی رسد ، تا آن که وارد بهشت می شود. ۱۱ / ۴۰ هموار ساختن راه مکه ۵۸۴۹. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : امام صادق علیه السلام : هر کس یک شیء مزاحم را از راه مکه کنار بزند، خداوند برایش یک ثواب می نویسد، و خدا کسی را که برایش ثواب بنویسد ، عذاب نمی کند. ۱۱ / ۴۱ نیکی کردن ۵۸۵۱. تاریخ دمشق عن محمد السعدی : امام صادق علیه السلام : در روز قیامت، مردی که امر شده او را به دوزخ ببرند ، در حالی که

فرشته او را می برد ، از کنار فردی مؤمن از شما می گذرد که در دنیا به آن مؤمن نیکی کرده است . پس به آن مؤمن می گوید: فلائی! کمکم کن. من در دنیا به تو نیکی می کردم و در خواسته ای که از من داشتی ، کمکت می نمودم. پس آیا امروز می توانی جبران کنی؟

مؤمن ، به فرشته مأمور بردن می گوید: رهایش کن.

خدا سخن آن مؤمن را می شنود و به فرشته دستور می دهد که گفته مؤمن را اجرا کند و آن کس را رها سازد.

۱- یا: مرا برای ابلاغ حق ، به پیامبری فرستاد.

۲- موقوف : ایستگاه ؛ جای بازخواست . ۳ . حبه عبارت است از ۶۰۱ دینار طلا .

١١ / ٤٢ إكْرَامُ الضَّيْفِ ٥٨٤٨. پیامبر خدا صلى الله عليه و آله : رسول الله صلى الله عليه و آله : ما مِنْ عَبْدٍ يَأْتِيهِ ضَيْفٌ فَنَظَرَ فِي وَجْهِهِ إِلَّا حُرِّمَتْ عَيْنُهُ عَلَى النَّارِ . (١) / ١١ / ٤٣ إِعَانَةُ الضَّعِيفِ ٥٨٤٥. پیامبر خدا صلى الله عليه و آله : رسول الله صلى الله عليه و آله : مَنْ أَعَانَ ضَعِيفًا فِي يَدَيْهِ عَلَى أَمْرِهِ ؛ أَعَانَهُ اللَّهُ تَعَالَى عَلَى أَمْرِهِ ، وَنَصَبَ لَهُ فِي الْقِيَامَةِ مَلَائِكَةً يُعِينُونَهُ عَلَى قَطْعِ تِلْكَ الْأَهْوَالِ وَعُبُورِ تِلْكَ الْخَنَادِقِ مِنَ النَّارِ حَتَّى لَا يُصِيبَهُ مِنْ دُخَانِهَا وَلَا سُمِّومِهَا ، وَعَلَى عُبُورِ الصَّرَاطِ إِلَى الْجَنَّةِ سَالِمًا آمِنًا . (٢) / ١١ / ٤٤ إِعَانَةُ الْمَلْهُوفِ ٥٨٤٦. حليه الأولياء عن أنس : الإمام على عليه السلام : يَاغَاثَةَ الْمَلْهُوفِ يَكُونُ لَكَ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ حِصْنٌ . (٣)

١- .. مستدرک الوسائل : ج ١٦ ص ٢٥٨ ح ١٩٧٩٦ نقلاً عن القطب الراوندى فى لبّ اللباب .

٢- .. التفسير المنسوب إلى الإمام العسكري عليه السلام : ص ٦٣٥ ح ٣٧٠ ، بحار الأنوار : ج ١٠٤ ص ٣٠٥ ح ١٠ .

٣- .. غرر الحكم : ح ٤٣١١ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ١٨٦ ح ٣٧٨٥ .

۱۱ / ۴۲ گرامیداشت میهمان

۱۱ / ۴۳ کمک به ناتوان

۱۱ / ۴۴ یاری دادن ستم دیده فریادخواه

۱۱ / ۴۲ گرامیداشت میهمان ۵۸۴۳. امام صادق علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هیچ بنده ای نیست که میهمانی بر او وارد شود و آن بنده به چهره او بنگرد، مگر آن که چشم او بر آتش، حرام می گردد. ۱۱ / ۴۳ کمک به ناتوان ۵۸۴۳. عنه علیه السلام (أیضا) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس ناتوانی را در کارش کمک کند، خدای متعال، او را در کارش کمک می نماید و در قیامت، فرشتگانی بر او می گمارد که وی را در پشت سر نهادن آن صحنه های هراسناک و گذر از گودال های آتش، کمک کنند تا از دود و بادهای سوزان آنها، چیزی به او اصابت نکند و با سلامت و امتیّت، از صراط به سوی بهشت بگذرد. ۱۱ / ۴۴ یاری دادن ستم دیده فریادخواه ۵۸۴۰. امام صادق علیه السلام: امام علی علیه السلام: یاری دادن ستم دیده فریادخواه، برای تو دژی در برابر عذاب خداست.

٥٨٣٩. امام صادق عليه السلام (درباره اين سخن خداى متعال : {Q} «مَدَّتِي رَا [براى]) عنه عليه السلام : مَنْ أَجَارَ الْمُسْتَعِيثَ أَجَارَهُ اللَّهُ مُسَبِّحَانَهُ مِنْ عَذَابِهِ . (١) / ١١ / ٤٥ قَضَاءُ حَاجَةِ الضَّرِيرِ ٥٨٤٠. عنه عليه السلام (أيضا) رسول الله صلى الله عليه و آله : مَنْ كَفَى ضَرِيرًا حَاجَةً مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَمَشَى لَهُ فِيهَا حَتَّى يَقْضِيَ اللَّهُ لَهُ حَاجَتَهُ ، أَعْطَاهُ اللَّهُ مَبْرَأَةً مِنَ النُّفَاقِ وَمَبْرَأَةً مِنَ النَّارِ . (٢) / ١١ / ٤٦ الْعَفْوُ مَعَ الْقُدْرَةِ ٥٨٣٧. الغيبة ، طوسى (به نقل از عبد الله بن سنان) الإمام على عليه السلام : الْعَفْوُ مَعَ الْقُدْرَةِ جُنَّةٌ مِنَ عَذَابِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ . (٣) / ١١ / ٤٧ أَدَاءُ الدِّينِ إِلَى الْخُصْمَاءِ ٥٨٣٧. الغيبة للطوسى عن عبد الله بن سنان : رسول الله صلى الله عليه و آله : مَنْ رَدَّ دِرْهَمًا إِلَى الْخُصْمَاءِ ، أَعْتَقَ اللَّهُ مَرَقَبَتَهُ مِنَ النَّارِ . (٤) / ٤٨٣٦. الإمام الصادق عليه السلام : عنه صلى الله عليه و آله : مَنْ رَدَّ أَدْنَى شَيْءٍ إِلَى الْخُصْمَاءِ ، جَعَلَ اللَّهُ مَبِينَهُ وَبَيْنَ النَّارِ سِتْرًا كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ . (٥) .

- ١- .. غرر الحكم : ح ٨٨٨١ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٤٥٨ ح ٨٣٠٤ .
- ٢- .. كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٤ ص ١٦ ح ٤٩٦٨ ، الأمالى للصدوق : ص ٥١٦ ح ٧٠٧ كلاهما عن الحسين بن زيد ، مكارم الأخلاق : ج ٢ ص ٣١٦ ح ٢٦٥٥ كلها عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ٢٦٣ ، إرشاد القلوب : ص ١٩٢ ، بحار الأنوار : ج ٧٤ ص ٣٨٨ ح ١ .
- ٣- .. غرر الحكم : ح ١٥٤٧ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٢٧ ح ٣٣٧ .
- ٤- .. جامع الأخبار : ص ٤٤١ ح ١٢٤٤ ، بحار الأنوار : ج ١٠٤ ص ٢٩٥ ح ١٢ .
- ٥- .. جامع الأخبار : ص ٤٤٢ ح ١٢٤٥ ، بحار الأنوار : ج ١٠٤ ص ٢٩٥ ح ١٣ .

۱۱ / ۴۵ بر آوردن نیاز نابینا**۱۱ / ۴۶ گذشت ، هنگام توانایی [بر انتقام]****۱۱ / ۴۷ پرداختِ طلبِ طلبکاران**

۵۸۳۵. عنه علیه السلام (فی قولِ اللَّهِ تَعَالَى : { Q } «وَلَنْ يُؤَخَّرَ») امام علی علیه السلام : هر کس فریادخواهی را پناه دهد ، خداوند سبحان ، او را از عذاب خود پناه می دهد. ۱۱ / ۴۵ بر آوردن نیاز نابینا ۵۸۳۲. امام باقر علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس به نابینایی در رفع یکی از نیازهای دنیوی اش کمک نماید و در آن نیاز ، با او همراهی کند تا آن که خداوند نیازش را بر آورد ، خداوند به او براتی از نفاق و براتی از آتش عطا می کند. ۱۱ / ۴۶ گذشت ، هنگام توانایی بر انتقام ۵۸۳۲. الإمام الباقر علیه السلام : امام علی علیه السلام : گذشت کردن هنگام توانایی [بر گرفتن انتقام] ، سپری در برابر عذاب خدای سبحان است. ۱۱ / ۴۷ پرداختِ طلبِ طلبکاران ۵۸۳۱. الکافی عن سهل بن زیاد وإسحاق بن محمّد وغيرهما رفع پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس یک درهم به طلبکاران پردازد ، خداوند ، او را از آتش ، آزاد می کند. ۵۸۳۰. تفسیر القمّی : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس کمترین چیزی را به طلبکاران بر گرداند ، خداوند ، میان او و آتش ، پرده ای به ضخامت آسمان تا زمین قرار می دهد.

١١ / ٤٨ إقَالَهُ الْمُسْلِمُ ٥٨٢٨. حليه الأولياء (به نقل از خزيمه بن محمّد عابد) المؤمن عن أبي حمزه عن أحدهما عليهما السلام :
 أَيُّمَا مُسْلِمٍ أَقَالَ مُسْلِمًا نَدَامَهُ (فِي بَيْعٍ) أَقَالَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ذَابَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ . (١) ١١ / ٤٩ تِلْكَ الْخِصَالُ ٥٨٢٨. حليه الأولياء عن
 خزيمه بن محمّد العابد : رسول الله صلى الله عليه وآله : عَيْنَانِ لَا تَمَسُّهُمَا النَّارُ : عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ، وَعَيْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ
 فِي سَبِيلِ اللَّهِ . (٢) ٥٨٢٧. الإمام الكاظم عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْنَا بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ عَلَى النَّارِ ،
 وَحَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْنَا سَهْرَتٍ فِي طَاعَةِ اللَّهِ عَلَى النَّارِ . (٣) ٥٨٢٦. عنه عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : حُرِّمَتِ النَّارُ عَلَى ثَلَاثَةٍ
 أَعْيُنٍ : عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ، وَعَيْنٌ غَضَّتْ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ ، وَعَيْنٌ سَهْرَتٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ . (٤) ٥٨٢٥. امام صادق عليه السلام
 : عنه صلى الله عليه وآله : إِذَا مَاتَ الرَّجُلُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، اسْتَحْيَى اللَّهُ أَنْ يُعَذَّبَ مَنْ حَمَلَهُ وَمَنْ تَبِعَهُ
 وَمَنْ صَلَّى عَلَيْهِ . (٥) .

- ١- .. المؤمن : ص ٥١ ح ١٢٥ .
- ٢- .. سنن الترمذى : ج ٤ ص ١٧٥ ح ١٦٣٩ ، شعب الإيمان : ج ١ ص ٤٨٨ ح ٧٩٦ كلاهما عن ابن عباس ، مسند الشاميين : ج ٣ ص ٣٣٧ ح ٢٤٢٧ عن العباس ، كنز العمال : ج ٣ ص ١٤١ ح ٥٨٧٥ .
- ٣- .. شعب الإيمان : ج ١ ص ٤٨٩ ح ٧٩٧ عن أبي هريره ، كنز العمال : ج ١٥ ص ٨٤٣ ح ٤٣٣٥٢ .
- ٤- .. حليه الأولياء : ج ٥ ص ٢٠٩ عن ابن عباس ، مسند ابن حنبل : ج ٦ ص ٩٩ ح ١٧٢١٣ ، المستدرک على الصحيحين : ج ٢ ص ٩٣ ح ٢٤٣٢ ، سنن الدارمى : ج ٢ ص ٦٤٨ ح ٢٣١١ ، السنن الكبرى : ج ٩ ص ٢٥٢ ح ١٨٤٤٥ كلّها عن أبي ریحانه وليس فيها «وعين غضت عن محارم الله» ، المعجم الكبير : ج ١٩ ص ٤١٦ ح ١٠٠٣ عن بهزبن حكيم عن أبيه عن جدّه وفيه «حرس» بدل «سهرت» ، كنز العمال : ج ٤ ص ٢٩٧ ح ١٠٥٧٥ .
- ٥- .. الفردوس : ج ١ ص ٢٨٢ ح ١١٠٨ ، كنز العمال : ج ١٥ ص ٥٩٥ ح ٤٢٣٨ ؛ مستدرک الوسائل : ج ٢ ص ٣٠١ ح ٢٠٣٣ نقلًا عن كتاب التعازى وكلّها عن جابر بن عبد الله .

۱۱ / ۴۸ پذیرش تقاضای مسلمان برای فسخ معامله**۱۱ / ۴۹ دیگر موارد**

۱۱ / ۴۸ پذیرش تقاضای مسلمان برای فسخ معامله ۵۸۲۲. امام صادق علیه السلام: المؤمن به نقل از ابو حمزه ، از امام باقر یا امام صادق علیهما السلام: هر مسلمانی به تقاضای مسلمانی که [در معامله] پیشیمان شده است، فسخ معامله را بپذیرد، خداوند عز و جل او را از عذاب روز قیامت ، معاف می دارد. ۱۱ / ۴۹ دیگر موارد ۵۸۲۴. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: دو چشم اند که آتش با آنها تماس پیدا نمی کند: چشمی که از ترس خدا بگریید، و چشمی که در راه خدا شبانه نگهبانی دهد. ۵۸۲۳. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: خداوند ، چشمی را که از ترس خدا گریسته باشد ، بر آتش ، حرام کرده است، و خداوند ، چشمی را که در راه طاعت خدا شب را نخفته باشد ، بر آتش ، حرام کرده است. ۵۸۲۲. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: آتش بر سه چشم ، حرام گشته است: چشمی که از ترس خدا بگریید، چشمی که از حرام های خدا فرو بسته شود، و چشمی که در راه خدا شب را نخوابد. ۵۸۲۱. الإمام الصادق علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر گاه مردی که اهل بهشت است ، بمیرد، خداوند از عذاب کردن کسانی که پیکرش را حمل می کنند و کسانی که او را تشییع می کنند و کسانی که بر

او نماز می خوانند، شرم می کند.

٥٨٢٠. امام باقر صلى الله عليه و آله : عنه صلى الله عليه و آله : إني رأيت البارحة ... رجلاً من أمتي قائماً على سفير جهنم ، فجاءه رجاؤه من الله عز و جل فاستنقذه من ذلك . (١) ٥٨١٩. امام زين العابدين عليه السلام (در دعایش) عنه صلى الله عليه و آله : ثلاث من كن فيه حرّم على النار وحرّمت النار عليه : إيمان بالله ، وحبّ الله ، وأن يلقى في النار فيحرق أحبّ إليه من أن يرجع في الكفر . (٢) ٥٨٢٠. الإمام الباقر عليه السلام : عنه صلى الله عليه و آله : ثلاث من لقي الله - وهنّ فيه حرّم على النار وحرّمت عليه : إيمان بالله ورؤيته ، والثانية حبّ الله عز و جل ، والثالثة أن يوقد ناراً فيلقى فيها أحبّ إليه من أن يرجع إلى الكفر . (٣) ٥٨١٩. الإمام زين العابدين عليه السلام (في دعائه) عنه صلى الله عليه و آله : ثلاثة لا تمسّهم النار : المرأة المطيعة لزوجها ، والولد البار لوالديه ، والسخيّ يحسن خلقه . (٤) ٥٨١٨. پیامبر خدا صلى الله عليه و آله (به نقل از جبرئیل) عنه صلى الله عليه و آله : ثلاثة لا تمسّهم النار : المرأة الصّبور على غيره زوجها . (٥) ٥٨١٧. پیامبر خدا صلى الله عليه و آله : عنه صلى الله عليه و آله : ثلاث من كنّ فيه فقد حرّم الله لحمه على النار وله الجنة : من إذا أصابته مصيبته

استرجع (٦) ، وإذا أنعم الله عليه بنعمه حمد الله - عند ذكره إياها ، وإذا أذنب استغفر الله . - (٧) .

-
- ١- .. الأماالى للصدوق : ص ٣٠٢ ح ٣٤٢ عن عبدالرحمن بن سمره ، روضه الواعظين : ص ٥٥١ نحوه ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ٢٩١ ح ١ ؛ تفسير ابن كثير : ج ٤ ص ٤٢٢ وفيه «وجه» بدل «رجاؤه» ، تاريخ دمشق : ج ٣٤ ص ٤٠٧ كلاهما عن عبدالرحمن بن سمره ، كنز العمال : ج ١٥ ص ٩٢٧ ح ٤٣٥٩٢ .
- ٢- .. مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٢٢٨ ح ١٢١٢٣ ، مسند أبى يعلى : ج ٤ ص ٢١٥ ح ٤٢٦٦ وفيه «حبّ فى الله» بدل «حبّ الله» ، حليه الأولياء : ج ٨ ص ٣٩٠ كلّها عن أنس ، كنز العمال : ج ١٥ ص ٨٣٨ ح ٤٣٣٣١ .
- ٣- .. كنز العمال : ج ١٥ ص ٨٤٠ ح ٤٣٣٤٠ نقلاً عن ابن النجار .
- ٤- .. إرشاد القلوب : ص ١٩٦ عن ابن عبّاس .
- ٥- .. كنز العمال : ج ١٥ ص ٨٤٢ ح ٤٣٣٤٧ نقلاً عن أبى الشيخ عن ابن عبّاس .
- ٦- .. استرجعت عند المصيبه : قلت : «إنا لله وإنا إليه راجعون» (مجمع البحرين : ج ٢ ص ٦٨٠ «رجع») .
- ٧- .. درر الأحاديث النبويّه : ص ٣٤ عن الإمام علىّ عليه السلام .

۵۸۱۶. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : دیشب... مردی از ائمتّم را دیدم که بر پرتگاه دوزخ ایستاده است ؛ ولی «امیدش به خداوند عز و جل» آمد و او را از آن جان نجات داد. ۵۸۱۵. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سه خصلت است که در هر کس وجود داشته باشد ، او بر آتش و آتش بر او حرام گشته است: ایمان به خدا، محبّت خدا، و این که اگر در آتش افکنده و سوزانده شود ، نزد او خوش تر از آن باشد که به کفر باز گردد. ۵۸۱۸. عنه صلی الله علیه و آله عن جبرئیل علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سه خصلت است که هر کس با داشتن آنها خداوند را دیدار کند ، او بر آتش و آتش بر او حرام می گردد: [نخست :] ایمان داشتن به خدا و پیامبران او، دوم: محبّت خداوند عز و جل ، و سوم : این که اگر آتشی افروزند و او را در آن افکنند ، برایش خوش تر از آن باشد که به کفر باز گردد. ۵۸۱۷. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سه کس اند که آتش با آنان تماس پیدا نمی کند: زنی که فرمان بردار شوهر خویش است، فرزندی که با پدر و مادرش نیکوکار و مهربان است و بخشنده ای که خوی او نیکوست . ۵۸۱۶. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سه کس اند که آتش با آنان تماس پیدا نمی کند: زنی که فرمان بردار شوهر خویش است، فرزندی که با پدر و مادرش نیکوکار و مهربان است ، و زنی که بر غیرت شوهرش شکیاست . ۵۷۴۷. الإمام زین العابدین علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سه خصلت است که در هر کس وجود داشته باشد ، خداوند ، گوشت او را بر آتش ، حرام می کند و بهشتی خواهد بود: کسی که هر گاه مصیبتی به او رسید ، بگوید : «إنا لله و إنا الیه راجعون» و هر گاه خدا به او نعمتی بخشید ، آن گاه

که به یاد آن می افتد ، خدا را سپاس بگوید و هر گاه گناه کرد ، از خدا آمرزش بطلبد. .

٥٧٤٨. عنه عليه السلام (من دُعائه في وداع شهر رمضان) عنه صلى الله عليه وآله : ثلاثه رَفَعَ اللهُ عَنْهُمْ الْعَذَابَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ : الرّاضى بِقَضَاءِ اللهِ ، وَالتّاصِحُ لِلْمُسْلِمِينَ ، وَالدّالُّ عَلَى الْخَيْرِ . (١) ٥٧٤٩. عنه عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : أربَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ حَزْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَى النَّارِ وَحَفِظَهُ مِنَ الشَّيْطَانِ : مَنْ مَلَكَ نَفْسَهُ حِينَ يَرَعْبُ ، وَحِينَ يَرَهَبُ ، وَحِينَ يَغْضَبُ ، وَحِينَ يَشْتَهَى . (٢) ٥٧٤٧. امام زين العابدين عليه السلام : الإمام على عليه السلام : الْحَيَاءُ مِنَ اللهِ سُبْحَانَهُ يَقِي عَذَابَ النَّارِ . (٣) ٥٧٤٨. امام زين العابدين عليه السلام (از دعای ایشان در وداع ماه رمضان) عنه عليه السلام : مَا دَفَعَ اللهُ سُبْحَانَهُ عَنِ الْمُؤْمِنِ شَيْئًا مِنْ بَلَاءِ الدُّنْيَا وَعَذَابِ الْآخِرَةِ إِلَّا بِرِضَاهُ بِقَضَائِهِ وَحُسْنِ صَبْرِهِ عَلَى بَلَائِهِ . (٤) ٥٧٤٩. امام زين العابدين عليه السلام : التوحيد عن الأصعب بن نباته : لَمَّا جَلَسَ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي الْخِلَافَةِ وَبَايَعَهُ النَّاسُ ، خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ مُتَعَمِّمًا بِعِمَامَةِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ لِابْنِ سَابِئٍ بُرْدَةَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ مُتَنَعِّلًا . نَعَلَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ مُتَقَلِّدًا سَيْفَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ، فَصَبَّحَ الْمَبْتَرِ ، فَجَلَسَ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَيْهِ مُتَمَكِّنًا ، ثُمَّ شَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ فَوَضَعَهَا أَسْفَلَ بَطْنِهِ ، ثُمَّ قَالَ : يَا مَعْشَرَ النَّاسِ ! سَلُونِي قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِي ... فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ مِنْ أَقْصَى الْمَسْجِدِ مُتَوَكِّيًا عَلَى عَصَاهُ ، فَلَمْ يَزَلْ يَتَخَطَّى النَّاسَ حَتَّى دَنَا مِنْهُ ، فَقَالَ : يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ! دَلَّنِي عَلَى عَمَلٍ أَنَا إِذَا عَمِلْتُهُ نَجَانِي اللهُ مِنَ النَّارِ .

قَالَ لَهُ : إِسْمَعْ يَا هَذَا ، ثُمَّ افْهَمْ ، ثُمَّ اسْتَيْقِنْ ؛ قَامَتِ الدُّنْيَا بِثَلَاثَةٍ : بِعَالِمٍ نَاطِقٍ

مُسْتَعْمِلٍ لِعِلْمِهِ ، وَبِغَيِّ لَا يَبْخُلُ بِمَالِهِ عَلَى أَهْلِ دِينِ اللهِ ، وَبِفَقِيرٍ صَابِرٍ ؛ فَإِذَا كَتَمَ الْعَالِمُ عِلْمَهُ وَبَخَلَ الْغَنِيُّ وَلَمْ يَصْبِرِ الْفَقِيرُ فَعِنْدَهَا الْوَيْلُ وَالْثُبُورُ ، وَعِنْدَهَا يَعْرِفُ الْعَارِفُونَ بِاللَّهِ أَنَّ الدَّارَ قَدْ رَجَعَتْ إِلَى بَدَائِهَا أَيْ الْكُفْرُ بَعْدَ الْإِيمَانِ .

أَيُّهَا السَّائِلُ ! فَلَا تَعْتَرَنَّ بِكَتْمِهِ الْمَسَاجِدِ ، وَجَمَاعِهِ أَقْوَامٍ أَجْسَادُهُمْ مُجْتَمِعَةٌ وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى .

أَيُّهَا النَّاسُ ! إِنَّمَا النَّاسُ ثَلَاثَةٌ : زَاهِدٌ ، وَرَاغِبٌ ، وَصَابِرٌ ؛ فَأَمَّا الزَّاهِدُ فَلَا يَفْرَحُ بِشَيْءٍ مِنَ الدُّنْيَا أَنَاةً ، وَلَا يَحْزُنُ عَلَى شَيْءٍ مِنْهَا فَاتَهُ ، وَأَمَّا الصَّابِرُ فَيَتَمَنَّاها بِقَلْبِهِ ، فَإِنْ أَدْرَكَ مِنْهَا شَيْئًا صَيَّرَ عَنْهَا نَفْسَهُ لِمَا يَعْلَمُ مِنْ سُوءِ عَاقِبَتِهَا ، وَأَمَّا الرَّاغِبُ فَلَا يُبَالِي مِنْ حِلِّ أَصَابِهَا أَمْ مِنْ حَرَامِ . (٥) .

١- .. إرشاد القلوب : ص ١٩٦ عن ابن عباس ، مستدرک الوسائل : ج ١٢ ص ٤٣١ ح ١٤٥٣٣ .

٢- .. نواذر الأصول : ج ٢ ص ٣٠٣ عن أبي هريره ، الفردوس : ج ١ ص ٣٧١ ح ١٤٩٨ عن عثمان بن عفان نحوه ، كنز العمال : ج ١٥ ص ٨٥٨ ح ٤٣٤١٥ .

٣- .. غرر الحكم : ح ٢١٢٢ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٦٤ ح ١٦٦٢ .

٤- .. غرر الحكم : ح ٩٦٧١ ، عيون الحكم والمواعظ : ص ٤٨٣ ح ٨٩١٦ .

٥- .. التوحيد : ص ٣٠٥ ح ١ ، الأمالى للصدوق : ص ٤٢٢ ح ٥٦٠ ، الاختصاص : ص ٢٣٥ ، الاحتجاج : ج ١ ص ٦٠٩ ح ١٣٨ نحوه ، إرشاد القلوب : ص ٣٧٤ ، بحار الأنوار : ج ١٠ ص ١١٧ ح ١ .

۵۷۵۰. الإمام الصادق علیه السلام (وَقَدْ سُئِلَ عَمَّا يَجُوزُ وَعَمَّا لَا يَجُوزُ مِنْ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سه نفرند که خداوند عز و جل عذاب روز قیامت را از آنان برداشته است: آن که بر قضای الهی خرسند باشد، آن که خیرخواه مسلمانان باشد، و آن که به سوی نیکی ، راه نمایی کند . ۵۷۵۱. رسول الله صلی الله علیه و آله (فِي التَّخْوِيفِ مِنَ الْقِيَامَةِ وَالْحِسَابِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : چهار خصلت است که هر کس آنها را داشته باشد ، خدای متعال ، او را بر آتش ، حرام می گرداند و از شیطان ، محفوظ می دارد: کسی که وقتی راغب می شود و وقتی می ترسد و وقتی خشمگین می شود و وقتی شهوتش سر بر می دارد ، خود را نگه ندارد . ۵۷۵۲. الإمام علی علیه السلام : امام علی علیه السلام : شرم کردن از خدای سبحان، [شخص را] از عذاب خدا مصون می دارد. ۵۷۵۳. عنه علیه السلام : امام علی علیه السلام : خداوند سبحان ، چیزی از بلای دنیا و عذاب آخرت را از مؤمن دور نمی کند ، مگر به سبب راضی بودن او به قضای الهی و شکیبایی نیکو [بدون جزع و فزع] در برابر بلاسی او . ۵۸۱۵. رسول الله صلی الله علیه و آله : التوحید به نقل از أصبغ بن نباته : چون علی علیه السلام به خلافت رسید و مردم با او بیعت کردند ، در حالی که عمامه پیامبر خدا صلی الله علیه و آله را بر سر بسته ، جامه پیامبر خدا صلی الله علیه و آله را پوشیده ، کفش های پیامبر خدا صلی الله علیه و آله را به پا کرده و شمشیر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله را در میان بسته بود ، به سوی مسجد آمد و بالای منبر رفت و بر آن نشست . سپس انگشتان دو دستش را در هم کرد و زیر شکمش نهاد . آن گاه فرمود: «ای مردم! از من پرسید ، پیش از آن که مرا از دست بدهید...» .

مردی که بر عصایش تکیه داده بود ، از انتهای مسجد برخاست و جمعیت را شکافت و جلو آمد تا آن که به ایشان نزدیک شد و گفت: ای امیر مؤمنان ! مرا به عملی راه نمایی فرما که هر گاه انجامش دهم ، خداوند ، مرا از آتش برهاند .

به او فرمود: «ای مرد! بشنو، سپس بفهم، و آن گاه یقین کن که دنیا به

وجود سه کس برپاست: به عالمی که می گوید و به علم خویش عمل می کند، و به توانگری که مال و دارایی خویش را از پیروان دین خدا دریغ نمی ورزد، و به تهی دست شکبیا . پس هر گاه عالم ، علم خویش را پوشیده بدارد و توانگر بخل ورزد و تهی دست [بر ناداری خویش] شکیبایی نورزد، در آن هنگام است که تباهی و نابودی ، دامنگیر مردمان می شود . در آن هنگام است که خداشناسان ، شناخته می شوند و سرای دنیا به آغاز خود باز گشته است یعنی دو باره کفر ، جای ایمان را گرفته است .

ای پرسنده ! زنهار فریب بسیاری مسجدها و اجتماع مردمانی را نخوری که پیکرهایشان با هم است ، ولی دل هایشان پراکنده .

ای مردم! مردمان ، سه دسته اند: بی رغبت به دنیا، دنیاخواه، و شکبیا. بی رغبت به دنیا اگر چیزی از دنیا به او برسد ، شادمان نمی شود و هر گاه چیزی از آن را از دست بدهد ، بر آن ، اندوه نمی خورد . شکبیا، دنیا را در دلش آرزو می کند ؛ اما اگر چیزی از آن به او برسد ، نفس خویش را از آن ، روی گردان می سازد؛ زیرا از فرجام بد آن ، آگاه است . دنیاخواه، باکی ندارد که دنیا از راه حلال به او رسد یا از راه حرام...» .

٥٨١٤. امام زين العابدين عليه السلام : الإمام الباقر عليه السلام : مَنْ اسْتَفَادَ أَخَا فِي اللَّهِ عَلَى إِيْمَانٍ بِاللَّهِ ، وَوَفَاءٍ بِإِخَائِهِ ، طَلَبَا لِمَرْضَاهِ اللَّهِ ، فَقَدِ اسْتَفَادَ شُعَاعًا مِنْ نُورِ اللَّهِ وَأَمَانًا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ . (١) ٥٨١٣. التوحيد (به نقل از عبداللہ بن مسعود) الإمام الرضا عليه السلام : مَنْ تَبَسَّمَ فِي وَجْهِ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ حَسَنَةً ، وَمَنْ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ حَسَنَةً لَمْ يُعَذِّبْهُ . (٢) ٥٨١٢. مسند ابن حنبل (به نقل از صهيب) الإمام الهادي عليه السلام : لَمَّا كَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى بْنَ عِمْرَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ مُوسَى : ... إلهي ! فَمَا جَزَاءُ مَنْ كَفَّ أذَاهُ عَنِ النَّاسِ ، وَبَدَّلَ مَعْرُوفَهُ لَهُمْ ؟ قَالَ : يَا مُوسَى ! تُنَادِيهِ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ : لَا سَبِيلَ لِي عَلَيْكَ . (٣) .

١- .. تحف العقول : ص ٢٩٥ ، بحار الأنوار : ج ٧٨ ص ١٧٥ ح ٣٢ .

٢- .. مصادقه الإخوان : ص ١٥٧ ح ١ ، مستدرک الوسائل : ج ١٢ ص ٤١٨ ح ١٤٤٨٣ .

٣- .. الأموال للصدوق : ص ٢٧٦ ح ٣٠٧ عن عبدالعظيم الحسني ، فضائل الأشهر الثلاثة : ص ٨٨ عن زياد بن المنذر عن الإمام الباقر عليه السلام ، روضه الواعظين : ص ٤٠٥ نحوه وفيهما «تناديه» بدل «يناجيه» ، بحار الأنوار : ج ٦٩ ص ٤١٢ ح ١٣١ .

۵۸۱۴. الإمام زين العابدين عليه السلام : امام باقر عليه السلام : هر کس برای خدا برادری بر پایه ایمان به خدا و وفاداری به برادری و برای جلب خشنودی خدا به دست آورد ، هر آینه پرتوی از نور خدا و امانی از عذاب خدا به دست آورده است. ۵۸۱۳. التوحید عن عبد الله بن مسعود : امام رضا عليه السلام : هر کس به روی برادر مؤمنش لبخند بزند ، خداوند برایش یک ثواب می نویسد، و خداوند ، کسی را که برایش ثوابی می نویسد ، عذاب نمی کند . ۵۸۱۲. مسند ابن حنبل عن صهیب : امام هادی عليه السلام : چون خدا با موسی بن عمران عليه السلام سخن گفت، موسی عليه السلام گفت : ... معبودا ! پاداش کسی که آزار خویش را از مردم باز دارد و به آنان نیکی کند ، چیست؟

خدا فرمود: «ای موسی! در روز قیامت، آتش ، او را بانگ می زند که: مرا به تو دسترس نیست»..

الفصل الثانی عشر: نظام جَهَنَّمَ ١٢ / أُرُودُ جَهَنَّمَ وَالْخُرُوجُ مِنْهَا الْكِتَابُ «فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثًّا * ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَهْبًا أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَانِ عِثًّا * ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلَاتًا * وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا * ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثًّا». (١)

الحديث ٥٨١٠. عنه صلى الله عليه وآله : مسند ابن حنبل عن جابر بن عبد الله : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ :
الْوُرُودُ الدُّخُولُ ؛ لَا يَبْقَى بَرٌّ وَلَا فَاجِرٌ إِلَّا دَخَلَهَا ، فَتَكُونُ عَلَى الْمُؤْمِنِ بَرْدًا وَسَلَامًا كَمَا كَانَتْ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ، حَتَّىٰ إِنَّ لِلنَّارِ أَوْقَالَ :
لِجَهَنَّمَ ضَجِيجًا مِنْ بَرْدِهِمْ ، ثُمَّ يُنَجِّي اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَيَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثًّا . (٢)

١- .. مريم : ٧٢ ٤٨ .

٢- .. مسند ابن حنبل : ج ٥ ص ٨٠ ح ١٤٥٢٧ ، المستدرک علی الصحیحین : ج ٤ ص ٦٣٠ ح ٨٧٤٤ وفيه «نزفها» بدل «بردهم» ،
نوادر الأصول : ج ١ ص ٧٣ ، الفردوس : ج ٤ ص ٤٣٧ ح ٧٢٧٠ ، كنز العمال : ج ٢ ص ٨ ح ٢٩١١ ؛ مجمع البيان : ج ٦ ص
٨١٢ ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٢٤٩ .

۱۲ / ۱ ورود به دوزخ و خروج از آن

فصل دوازدهم: نظام دوزخ ۱۲ / ۱ ورود به دوزخ و خروج از آن «به پروردگارت سوگند که هر آینه آنان را با شیطان‌ها محشور خواهیم کرد. سپس در حالی که به زانو در آمده‌اند، آنان را گرداگرد دوزخ، حاضر خواهیم ساخت. آن‌گاه، از هر دسته‌ای، کسانی از آنان را که بر خدای مهربان سرکش تر بوده‌اند، بیرون خواهیم کشید. پس از آن، به کسانی که برای رفتن به آن (دوزخ) سزاوارترند، خود داناتریم. و هیچ کس از شما نیست، مگر این که وارد آن می‌شود. این امر، همواره بر پروردگارت حکمی قطعی است. سپس کسانی را که پرهیزگار بوده‌اند، می‌رهانیم و ستمکاران را در آن [دوزخ] به زانو درافتاده رها می‌کنیم».

حدیث ۵۸۰۳. امام صادق علیه السلام: مسند ابن حنبل به نقل از جابر بن عبد الله: از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می‌فرماید: «ورود، به معنای داخل شدن است. (۱) هیچ نیکوکار و بدکاری نیست، مگر این که به دوزخ می‌رود؛ اما همچنان که آتش بر ابراهیم سرد شد، دوزخ نیز بر مؤمن سرد و خنک می‌گردد، تا جایی که آتش» یا فرمود: دوزخ «از سردی آنان فریادش بلند می‌شود. سپس خداوند، پرهیزگاران را می‌رهاند و ستمکاران را از پافتاده، در آن رها می‌کند».

۱- یعنی کلمه «وارد» که در آیه بالا آمده، به معنای داخل شونده است.

٥٨٠٦. عنه صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله في قول الله عز وجل : «وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا» : يَرُدُّ النَّاسُ النَّارَ ، ثُمَّ يَصْدُرُونَ مِنْهَا بِأَعْمَالِهِمْ ؛ فَأَوْلَاهُمْ كَلِمَةُ الْبَرِّ ، ثُمَّ كَالرَّيْحِ ، ثُمَّ كَالْفَرَسِ ، ثُمَّ كَالرَّاكِبِ فِي رَجْلِهِ (٢) ، ثُمَّ كَشَدَّ (٣) الرَّجُلِ ، ثُمَّ كَمَشِيهِ . (٤) ٥٨٠٥. رسول الله صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : إذا أَدَخَلَ اللَّهُ عِزَّ وَجَلَّ الْمُؤَحِّدِينَ النَّارَ أَمَاتَهُمُ اللَّهُ فِيهَا ، فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يُخْرِجَهُمْ مِنْهَا أَمَسَّهُمُ أَلَمُ الْعَذَابِ تِلْكَ السَّاعَةَ . (٥) ٥٨٠٤. الإمام علي عليه السلام (في الدِّيوانِ الْمَنْسُوبِ إِلَيْهِ) عنه صلى الله عليه وآله : إِنَّ اللَّهَ يُعَذِّبُ الْمُؤَحِّدِينَ فِي جَهَنَّمَ بِقَدْرِ نَقْصَانِ إِيْمَانِهِمْ ، ثُمَّ يَرُدُّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ خُلُودًا دَائِمًا بِإِيْمَانِهِمْ . (٦) ٥٨٠٣. الإمام الصادق عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : قَالَ اللَّهُ عِزَّ وَجَلَّ : ... مَا مِنْ عَبْدٍ أُرِيدَ أَنْ أَدْخِلَهُ النَّارَ إِلَّا صَيَّحَتْ لَهُ جِسْمُهُ ، فَإِنْ كَانَ ذَلِكَ تَمَامًا لِطَلْبَتِهِ عِنْدِي وَإِلَّا آمَنْتُ خَوْفَهُ مِنْ سُلْطَانِهِ ، فَإِنْ كَانَ ذَلِكَ تَمَامًا لِطَلْبَتِهِ عِنْدِي وَإِلَّا وَسَّعْتُ عَلَيْهِ فِي رِزْقِهِ ، فَإِنْ كَانَ ذَلِكَ تَمَامًا لِطَلْبَتِهِ عِنْدِي وَإِلَّا هَوَّنْتُ عَلَيْهِ مَوْتَهُ حَتَّى يَأْتِيَنِي وَلَا حَسْبَ لِي لَهُ عِنْدِي ، ثُمَّ أَدْخِلُهُ النَّارَ . (٧) ٥٨٠٢. امام زين العابدين عليه السلام (در دعايش) الإمام الصادق عليه السلام في قوله تعالى : «وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا» : أَمَا تَسْمَعُ الرَّجُلَ

يَقُولُ : وَرَدْنَا مَاءَ بَنِي فُلَانٍ؟ فَهَوَّ الْوَرْدُ وَلَمْ يَدْخُلْهُ . (٨) .

١- .. الْحُضْرُ : الْعَدُو (النهاية : ج ١ ص ٣٩٨ «حضر») .

٢- .. كَالرَّاكِبِ فِي رَجْلِهِ : أَى كَعْدُوهُ وَجْرِيهِ (هامش المصدر) . وَلَعَلَّ الصُّوَابَ : «كَالرَّاكِبِ فِي رَجْلِهِ» كَمَا فِي سَنَنِ الدَّارِمِيِّ .

٣- .. الشَّدَّ : الْعَدُو (النهاية : ج ٢ ص ٤٥٢ «شدد») .

٤- .. سَنَنِ التِّرْمِذِيِّ : ج ٥ ص ٣١٧ ح ٣١٥٩ ، سَنَنِ الدَّارِمِيِّ : ج ٢ ص ٧٨٥ ح ٢٧٠٦ ، الْمُسْتَدْرَكُ عَلَى الصَّحِيحِينَ : ج ٢ ص ٤٠٧ ح ٣٤٢١ وَفِيهِ «كَشَدَّ الرَّحَالَ» بَدَلَ «كَشَدَّ الرَّجُلَ» وَكُلُّهَا عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ؛ مَجْمَعُ الْبَيَانِ : ج ٦ ص ٨١٢ وَلَيْسَ فِيهِ «فِي رَجْلِهِ» ، رَوْضَةُ الْوَاعِظِينَ : ص ٣٨٧ نَحْوَهُ ، بَحَارُ الْأَنْوَارِ : ج ٨ ص ٢٤٩ .

٥- .. الْفَرْدُوسُ : ج ١ ص ٢٥٢ ح ٩٧٦ عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ ، كُنُزُ الْعَمَالِ : ج ١ ص ٦٦ ح ٢٤٠ .

٦- .. تَارِيخُ دِمَشْقَ : ج ٣٥ ص ٣٦٧ ح ٧٢١٨ وَج ٤٩ ص ٣٤١ كِلَاهِمَا عَنِ أَنْسَ ، كُنُزُ الْعَمَالِ : ج ١ ص ٧٠ ح ٢٧٠ .

٧- .. الْكَافِيُّ : ج ٢ ص ٤٤٦ ح ١٠ عَنِ مَعَاوِيَةَ بْنِ وَهَبٍ عَنِ الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ ، التَّمَحِيصُ : ص ٣٨ ح ٣٦ عَنِ مَنْصُورِ بْنِ مَعَاوِيَةَ عَنِ الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ ، مَشْكَاهُ الْأَنْوَارِ : ص ٥٠٤ ح ١٦٨٩ عَنِ الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ ، جَامِعُ الْأَخْبَارِ : ص ٣١١ ح ٨٦٢ كِلَاهِمَا نَحْوَهُ ، بَحَارُ الْأَنْوَارِ : ج ٦ ص ١٧٢ ح ٤٩ .

٨- .. تَفْسِيرُ الْقَمِّيِّ : ج ٢ ص ٥٢ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْعَلَاءِ ، بَحَارُ الْأَنْوَارِ : ج ٨ ص ٢٩٢ ح ٣١ .

۵۸۰۱. امام زین العابدین علیه السلام (در دعایش) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در باره آیه : «و هیچ کس از شما نیست ، مگر این که وارد آن می شود» : مردم [به دوزخ] وارد می شوند و سپس بر وفق کردارهایشان ، از آن خارج می شوند: یکی چون برق جهان، یکی چون باد، یکی چون اسب تازان، یکی چون اشترسوار، یکی چون مرد دوان، و یکی قدم زنان. ۵۸۰۰. امام علی علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر گاه خدای عز و جل یکتاپرستان را به درون آتش ببرد ، ایشان را در آن می میراند و هنگامی که خواست آنان را از آتش بیرون ببرد ، همان لحظه درد عذاب را به ایشان می رساند. ۵۷۹۹. امام علی علیه السلام (در دعا) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : خداوند، یکتاپرستان را به اندازه کاستی ایمانشان در دوزخ ، عذاب می کند . سپس آنان را به بهشت می برد که به سبب ایمانشان در آن ، جاویدان و همیشگی می مانند. ۵۷۹۸. امام علی علیه السلام (در ستایش خداوند سبحان) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : خدای عز و جل فرمود: «... هیچ بنده ای نیست که بخواهم او را به برزخ ببرم ، مگر آن که تن او را سالم نگه می دارم. اگر با این کار ، طلبش از من تمام [و تسویه حساب] شد [که هیچ] ، و گر نه ترس او را از حکومت به ایمنی مبدل می کنم . و اگر با این کار طلبش از من تمام شد [که هیچ] ، و گر نه روزی اش را بر او گشایش می بخشم . و اگر با این کار ، طلبش از من تمام شد [که هیچ] ، و گر نه مرگش را بر او آسان می گردانم تا وقتی نزد من می آید ، هیچ کردار نیکی نزد من نداشته باشد و سپس او را به آتش می برم» . ۵۸۰۲. عنه علیه السلام (فی دُعائِهِ) امام صادق علیه السلام در باره این سخن خدای متعال : «و هیچ کس از شما نیست ، مگر این که در آن وارد می شود» : مگر نشنیده ای که شخص می گوید: «بر آب فلان قبیله

وارد شدیم؟! یعنی به آن رسیدیم ، نه این که داخل آب شدیم . .

١٢ / ٢ صِفَهُ حَشْرِ الْمُجْرِمِينَ إِلَى جَهَنَّمَ الْكِتَابِ «الَّذِينَ يُحْشَرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ سَبِيلًا» . (١)

«وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكَبَّتْ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ» . (٢)

«وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وِرْدًا * لَا يَمْلِكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا» . (٣)

«يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيْمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَصِي وَ الْأَقْدَامِ * فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ * هَٰذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ * يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَ بَيْنَ حَمِيمٍ ءَانِ * فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ» . (٤)

«إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا أَفَمَنْ يُلْقَىٰ فِي النَّارِ خَيْرٌ أَمْ مَنْ يَأْتِي ءَامِنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ» . (٥)

«يَوْمَ يُدْعَوْنَ إِلَىٰ نَارِ جَهَنَّمَ دَعَا * هَٰذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنتُمْ بِهَا تُكذِّبُونَ * أَفَسِحْرٌ هَٰذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ * اضْلُكُوا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ» . (٦)

«يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرِ الْأَرْضِ وَ السَّمَاوَاتُ وَ بَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ * وَ تَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقْرَنِينَ فِي الْأَصْفَادِ * سَرَّابِلُهُمْ مِنْ قَطْرَانٍ وَ تَغْشَىٰ وُجُوهُهُمُ النَّارُ» . (٧)

١- .. الفرقان : ٣٤ .

٢- .. النمل : ٩٠ .

٣- .. مريم : ٨٦ و ٨٧ .

٤- .. الرحمن : ٤١ ٤٥ .

٥- .. فصلت : ٤٠ .

٦- .. الطور : ١٣ ١٦ .

٧- .. إبراهيم : ٤٨ ٥٠ .

۱۲ / ۲ چگونگی روانه ساختن بزهکاران به سوی دوزخ

۱۲ / ۲ چگونگی روانه ساختن بزهکاران به سوی دوزخقرآن «کسانی که به رو در افتاده ، به سوی دوزخ رانده می شوند، آنان بدترین جای و گم ترین راه را دارند».

«و کسانی که بدی آورند، به رو در آتش ، سرنگون می شوند. آیا جز آنچه می کردید ، سزا داده می شوید؟».

«و مجرمان را تشنه به سوی دوزخ می رانیم. آنان اختیار شفاعت ندارند ، جز آن کس که از جانب خدای مهربان ، پیمان گرفته است».

«بزهکاران از نشانشان شناخته می شوند . پس ، از [ناحیه] پیشانی و پاهایشان گرفته می شوند . پس کدام یک از نعمت های پروردگارتان را منکرید؟ این است آن دوزخی که بزهکاران ، آن را دروغ می خواندند. میان آتش و میان آب جوشان ، سرگردان اند. پس کدام یک از نعمت های پروردگارتان را منکرید؟».

«کسانی که در آیات ما کژ می روند ، بر ما پوشیده نیستند. آیا کسی که در آتش افکنده می شود ، بهتر است یا کسی که روز قیامت ، آسوده خاطر می آید؟ هر چه می خواهید ، بکنید که او به آنچه انجام می دهید ، بیناست».

«روزی که به سوی آتش دوزخ ، کشیده می شوند ، [چه] کشیدنی. [و به آنان می گویند:]این ، همان آتش است که دروغش می پنداشتید. آیا این افسون است یا شما [درست] نمی بینید؟ به آن در آید . خواه بشکبید یا نشکبید، به حال شما یکسان است. جز آن نیست که سزای کردارهای خود را می چشید».

«روزی که زمین به غیر این زمین ، و آسمان ها [به غیر این آسمان ها] مبدل می گردند و [مردم] در برابر خدای یگانه قهار ، ظاهر می شوند. و در آن روز ، بزهکاران را می بینی که با هم در زنجیرها بسته شده اند. تن پوش هایشان از قطران است و چهره هایشان را آتش می پوشاند» .

الحديث ٥٧٨٩. الإمام الصادق عليه السلام : صحيح البخارى عن أنس : إِنَّ رَجُلًا قَالَ : يَا نَبِيَّ اللَّهِ ، كَيْفَ يُحْشَرُ الْكَافِرُ عَلَى وَجْهِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟

قال صلى الله عليه وآله : أَلَيْسَ الَّذِي أَمَشَاهُ عَلَى الرَّجْلَيْنِ فِي الدُّنْيَا قَادِرًا عَلَى أَنْ يُمَشِيَهُ عَلَى وَجْهِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟! (١) ٥٧٨٨. پیامبر خدا صلى الله عليه وآله : رسول الله صلى الله عليه وآله : الْكَافِرُ إِذَا خَرَجَ مِنْ قَبْرِهِ صَوَّرَ لَهُ عَمَلَهُ فِي صُورَةٍ سَيِّئَةٍ وَبِشَارِهِ سَيِّئَةٍ ، فَيَقُولُ : مَا أَنْتَ؟ فَوَاللَّهِ إِنِّي لَمَأْرَاكَ أَمْرًا سَوِيًّا ، فَيَقُولُ : أَنَا عَمَلُكَ ، فَيَنْطَلِقُ بِهِ حَتَّى يُدْخِلَهُ النَّارَ . (٢) ٥٧٨٧. پیامبر خدا صلى الله عليه وآله : مسند ابن حنبل عن البراء بن عازب : قَالَ [رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ] : إِنَّ الْعَبْدَ الْكَافِرَ إِذَا كَانَ فِي انْقِطَاعِ مِنَ الدُّنْيَا وَإِقْبَالٍ مِنَ الْآخِرَةِ ، نَزَلَ إِلَيْهِ مِنَ السَّمَاءِ مَلَائِكَةٌ سَوْدُ الْوُجُوهِ مَعَهُمُ الْمُسُوحُ (٣) ، فَيَجْلِسُونَ مِنْهُ مَدَّ الْبَصِيرِ ، ثُمَّ يَجِيءُ مَلَكُ الْمَوْتِ حَتَّى يَجْلِسَ عِنْدَ رَأْسِهِ ، فَيَقُولُ : أُتِيَتْهَا النَّفْسُ الْحَبِيثَةُ أَخْرَجِي إِلَى سَخَطٍ مِنَ اللَّهِ وَعَظَبٍ .

قَالَ : فَتَفَرَّقَ فِي جَسَدِهِ ، فَيَنْتَرِعُهَا كَمَا يُنْتَرِعُ السَّفُودُ (٤) مِنَ الصُّوفِ الْمَبْلُولِ ،

فَيَأْخُذُهَا ، فَإِذَا أَخَذَهَا لَمْ يَدْعُوهَا فِي يَدِهِ طَرْفَةَ عَيْنٍ حَتَّى يَجْعَلُوهَا فِي تِلْكَ الْمُسُوحِ ، وَيَخْرُجُ مِنْهَا كَأَنَّ رِيحَ جِفَهِهِ وَجَدَتْ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ ، فَيَصْعَدُونَ بِهَا ، فَلَا- يَمْرُونَ بِهَا عَلَى مَلَأًا؟ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِلَّا قَالُوا : مَا هَذَا الرُّوحُ الْحَبِيثُ؟ فَيَقُولُونَ : فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ ، بِأَقْبَحِ أَسْمَائِهِ الَّتِي كَانَ يُسَمِّي بِهَا فِي الدُّنْيَا ، حَتَّى يَنْتَهَى بِهِ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَسْتَفْتَحُ لَهُ فَلَا يَفْتَحُ لَهُ ، ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : «لَمَّا فَتَحَ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلْبَسَ الْجَمْلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ» (٥) فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : أَكْتَبُوا كِتَابَهُ فِي سَجِّينٍ فِي الْأَرْضِ السُّفْلَى ، فَتَطْرَحُ رُوحُهُ طَرْحًا ، ثُمَّ قَرَأَ : «وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ» (٦) ، فَتَعَادُ رُوحُهُ فِي جَسَدِهِ وَيَأْتِيهِ مَلَكَانِ ، فَيَجْلِسَانِهِ فَيَقُولَانِ لَهُ : مَنْ رَبُّكَ؟ فَيَقُولُ : هَاهُ هَاهُ ، لَا- أَدْرِي ! فَيَقُولَانِ لَهُ : مَا دِينُكَ؟ فَيَقُولُ : هَاهُ هَاهُ ، لَا أَدْرِي ! فَيَقُولَانِ لَهُ : مَا هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي بَعَثَ فِيكُمْ؟ فَيَقُولُ : هَاهُ هَاهُ ، لَا أَدْرِي ! فَيَنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ : أَنْ كَذَبَ ، فَافْرُشُوا لَهُ مِنَ النَّارِ وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا إِلَى النَّارِ ، فَيَأْتِيهِ مِنْ حَرِّهَا وَسُجُومِهَا ، وَيَضِيقُ عَلَيْهِ قَبْرُهُ حَتَّى تَخْتَلِفَ فِيهِ أَضْلَاعُهُ ، وَيَأْتِيهِ رَجُلٌ قَبِيحُ الْوَجْهِ قَبِيحُ الثِّيَابِ مُتَبِنُ الرِّيحِ ، فَيَقُولُ : أَبْشِرْ بِالَّذِي يَسُوءُكَ ، هَذَا يَوْمُكَ الَّذِي كُنْتَ تَوَعَدُ ، فَيَقُولُ : مَنْ أَنْتَ؟ فَوَجْهُكَ الْوَجْهُ يَجِيءُ بِالشَّرِّ؟ فَيَقُولُ : أَنَا عَمَلُكَ الْحَبِيثُ ، فَيَقُولُ : رَبِّ ! لَا تُقِمِ السَّاعَةَ . (٧)

١- .. صحيح البخارى : ج ٤ ص ١٧٨٤ ح ٤٤٨٢ ، صحيح مسلم : ج ٤ ص ٢١٦١ ح ٥٤ ، مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٤٥٦ ح ١٣٣٩١ وفيه «فى النار» بدل «يوم القيامة» ، المستدرک على الصحيحين : ج ٢ ص ٤٣٧ ح ٣٥١٧ و ٣٥١٨ ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٦٦٦ ح ٣٩٧٩٨ .

٢- .. تفسير الطبرى : ج ٧ الجزء ١١ ص ٨٨ عن قتاده ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٣٦٦ ح ٣٨٩٦٣ .

٣- .. المِسْحُ : الكساء من الشَّعْر ، والجمع القليل : أمساح ، والكثير : مُسُوح (لسان العرب : ج ٢ ص ٥٩٦ «مسح»).

٤- .. السَّفُودُ والسُّفُود : حديدته ذات شُعَبٍ مُعَقَّفَةٍ معروف يُشوى به اللحم (لسان العرب : ج ٣ ص ٢١٨ «سفد»).

٥- .. الأعراف : ٤٠ .

٦- .. الحج : ٣١ .

٧- .. مسند ابن حنبل : ج ٦ ص ٤١٤ ح ١٨٥٥٩ ، المستدرک علی الصحیحین : ج ١ ص ٩٤ ح ١٠٧ نحوه ، المصنّف لابن أبی شیبہ : ج ٣ ص ٢٥٦ ح ١ ، شعب الإیمان : ج ١ ص ٣٥٧ ح ٣٩٥ ، الزهد لابن المبارک : ص ٤٣٢ ح ١٢١٩ ، الزهد لهناد : ج ١ ص ٢٠٦ ح ٣٣٩ ، کنز العمال : ج ١٥ ص ٦٨٩ ح ٤٢٤٩٥ .

حدیث ۵۷۸۵. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : صحیح البخاری به نقل از انس : مردی گفت: ای پیامبر خدا! چگونه در روز رستاخیز ، کافر ، وارونه محشور می شود؟

فرمود: «آیا آن کس که او را در دنیا بر دو پا راه می برد ، قادر نیست که در روز رستاخیز ، او را بر رویش راه برد؟»
 ۵۷۸۸. عنہ صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : وقتی کافر از گورش بیرون می آید ، کردارش با صورتی زشت و بشارتی بد در برابرش ظاهر می گردد. کافر می گوید: تو کیستی که به خدا سوگند تو را بد آدمی می بینم؟
 او می گوید: من کردار تو هستم .

پس او را می برد و وارد آتش می کند . ۵۷۸۷. رسول الله صلی الله علیه و آله : مسند ابن حنبل به نقل از براء بن عازب : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «آن گاه که بنده کافر در آستانه بریدن از دنیا و رفتن به آخرت قرار می گیرد ، فرشتگانی سیاه چهره با پلاس هایی سیاه از آسمان ، فرود می آیند و در دیدرس او می نشینند. سپس فرشته مرگ می آید و کنار سرش می نشیند و می گوید: ای نفس ناپاک! به سوی ناخشنودی و خشم خدا بیرون شو.

پس آن فرشته در جسم او پراکنده می شود و نفس را مانند سیخ کباب که از پشم تر بیرون می کشند، بیرون می کشد و آن را می گیرد و چون آن را گرفت ، آن فرشتگان سیاه چهره در چشم بر هم زدنی ، آن را از دستش می ستانند و در آن

پلاس ها می گذارند و از آن ، [بویی] مانند گندترین بوی مرداری که در روی زمین یافت شده ، بر می خیزد . آن فرشتگان ، او را بالا می برند. هر جمعی از فرشتگان که او را بر آنان می گذرانند ، می گویند: این روح پلید چیست؟

آن فرشتگان می گویند: فلان ، پسر فلان ! و زشت ترین نام هایش را که در دنیا او را با آنها می خوانده اند، به کار می برند ، تا این که او را به آسمان پایین می رسانند و می گویند: در را برایش باز کنید . اما برایش باز نمی شود» .

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله سپس این آیه را خواند: «درهای آسمان را برایشان نمی گشایند و در بهشت در نمی آیند ، مگر آن که طناب در سوراخ سوزن ، داخل شود» [و فرمود:] «پس خداوند عز و جل می فرماید: کارنامه او را در زندانی در زمین زیرین بنویسید . در این هنگام ، روح او به سختی به زیر افکنده می شود» .

پیامبر صلی الله علیه و آله سپس این آیه را قرائت نمود : «و کسی که برای خدا شریک آورد ، چنان است که گویی از آسمان ، فرو افتاده و مرغان [شکاری] ، او را ربوده اند ، یا باد ، او را به جایی دور ، افکنده است» [و فرمود:] «دوباره روحش به پیکرش باز می گردد و دو فرشته به نزدش می آیند و او را می نشانند و می پرسند: خداوند تو کیست؟

او می گوید: هاه، هاه! (۱) نمی دانم.

می پرسند: دینت چیست؟

می گوید: هاه، هاه! نمی دانم.

می پرسند: این مردی که در میان شما برانگیخته شد، کیست؟

می گوید: هاه، هاه! نمی دانم.

پس، منادی ای از آسمان ندا می دهد که: تکذیب کرد. پس، فرشی از آتش برایش بگسترانید و دری سوی دوزخ به رویش بگشایید.

آن گاه از حرارت و باد سوزان دوزخ به طرفش می آید و قبرش بر او چنان تنگ می گردد که دنده هایش در هم فرو می روند، و مردی زشت روی و زشت جامه و بدبو نزدش می آید و می گوید: بشارت باد به کسی که تو را به رنج آورد! این، روزی است که به تو وعده داده می شد.

می پرسد: تو کیستی که از چهره ات بدی می بارد؟

می گوید: من کردار پلید و زشت تو هستم.

او می گوید: پروردگارا! قیامت را برپا مکن» . .

۱- .صوت یا شبه جمله ای است که «مِنْ و مِنْ کردن» را می رساند .

٥٧٨٦.الإمام الصادق عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ! لَقَدْ خُلِقَتْ زَبَانِيَةُ (١) جَهَنَّمَ قَبْلَ أَنْ تُخْلَقَ جَهَنَّمَ بِأَلْفِ

عامٍ ، فَهُمْ كُلُّ يَوْمٍ يَزِدَادُونَ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِهِمْ ، حَتَّى يَقْبِضُوا مَنْ قَبِضُوا عَلَيْهِ بِالنَّوَاصِي وَالْأَقْدَامِ . (٢) .

١- .. الزَّبَانِيَةُ : الملائكة الموكِّلون بالنار ، هم الغلاظ الشداد (مجمع البحرين : ج ٢ ص ٧٦٥ «زبن»).

٢- .. الدرّ المثثور : ج ٧ ص ٧٠٥ نقلاً عن ابن مردويه والضياء المقدسى فى صفه النار عن أنس .

۵۷۸۵. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سوگند به آن که جانم در دست اوست ، دژخیمان دوزخ، هزار سال پیش

از آن که دوزخ آفریده شود، آفریده شدند و روز به روز ، نیرومندتر می شوند تا [بتوانند] آن را که می گیرند ، از پیشانی و کف پاهایش بگیرند ..

٥٧٨٤. تاريخ دمشق (به نقل از حارث) رسول الله صلى الله عليه و آله : إِنَّ جَهَنَّمَ لَمَّا سِيقَ إِلَيْهَا أَهْلُهَا تَلَقَّتْهُمْ فَلَفَحَتْهُمْ (١) لَفَحَةً ، لَمْ تَدَعِ لِحَمَا عَلَى عَظْمٍ إِلَّا أَلْقَتْهُ عَلَى الْعُرْقُوبِ (٢) . ٥٧٨٤. تاريخ دمشق عن الحارث : عنه صلى الله عليه و آله : أَيُّمَا وَالٍ وَلِيٍّ أَمْرٍ أُمَّتِي مِنْ بَعْدِي ، أُقِيمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى حَيْدِ الصُّرَاطِ وَنَشَرَتِ الْمَلَائِكَةُ صِيحْفَتَهُ ، فَإِنْ نَجَا فَبِعَدْلِهِ ، وَإِنْ جَارَ انْتَقَضَ بِهِ الصُّرَاطُ انْتِقَاضَةً تُزِيلُ مَا بَيْنَ مَفَاصِلِهِ حَتَّى يَكُونَ بَيْنَ كُلِّ عَضْوٍ وَعَضْوٍ مِنْ أَعْضَائِهِ مَسِيرَةٌ مِثْلَهُ عَامٌ يُخْرَقُ بِهِ الصُّرَاطُ ، فَأَوَّلُ مَا يَلْقَى بِهِ النَّارَ أَنْفُهُ وَحُرُّ وَجْهِهِ . ٥٧٨٣. تاريخ دمشق (به نقل از عبد الله بن جعفر) عنه صلى الله عليه و آله : أَيُّمَا وَالٍ وَلِيٍّ شَيْئًا مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي فَلَمْ يَنْصَحْ لَهُمْ وَيَجْتَهِدْ لَهُمْ كَنْصِيحَتِهِ وَجَهْدِهِ لِنَفْسِهِ ، كَبَّهَ اللَّهُ عَلَى وَجْهِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي النَّارِ . ٥٧٨٢. امام على عليه السلام (وقتی درباره قدر مورد پرسش قرار گرفت) عنه صلى الله عليه و آله : مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ يُرِيدُ بِهِ السَّمْعَةَ وَالتَّمَسَّاسَ شَيْءٌ ، لَقِيَ اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ - يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَوَجْهُهُ عَظِيمٌ لَيْسَ عَلَيْهِ لَحْمٌ ، وَزَجَّ الْقُرْآنُ فِي قَفَاهُ حَتَّى يُدْخِلَهُ النَّارَ وَيَهْوِي فِيهَا مَعَ مَنْ يَهْوِي . (٦) .

١- .. لَفَحَ النَّارَ : حَرَّهَا وَوَهَجَهَا (النهاية : ج ٤ ص ٢٦٠ «لفح»).

٢- .. الْعُرْقُوبُ ، عَصَبٌ مُوْتَقٌّ خَلْفَ الْكَعْبَيْنِ (المصباح المنير : ص ٤٠٥ «عرقب»).

٣- .. المعجم الأوسط : ج ١ ص ٩٢ ح ٢٧٨ و ج ٩ ص ١٤٤ ح ٩٣٦٥ ، حليه الأولياء : ج ٤ ص ٣٦٣ وفيه «تلقَّتْهُمْ بعنق ...» و ج ٥ ص ٩٣ ، البعث والنشور : ص ٢٨٩ ح ٥١٠ وفيهما «تلقَّتْهُمْ بعنف» ، تاريخ أصبهان : ج ٢ ص ١٤٥ ح ١٣٢٢ وفيه «بلعتهم» بدل «تلقَّتْهُمْ» ، تفسير ابن كثير : ج ٥ ص ٤٩٠ نحوه وكلها عن أبي هريره .

٤- .. الأُمَالِي لِلطُّوسِي : ص ٧٢٨ ح ١٥٣٠ عن مالك بن أوس بن الحدثان عن الإمام علي عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٣٢ ص ١٧ ح ٧ ؛ شرح نهج البلاغه لابن أبي الحديد : ج ٧ ص ٣٦ عن الإمام علي عليه السلام عنه صلى الله عليه و آله نحوه ، كنز العمال : ج ٦ ص ٢٠ ح ١٤٦٥٨ .

٥- .. تاريخ بغداد : ج ٨ ص ٤٧٢ الرقم ٤٥٨٧ ، المعجم الصغير : ج ١ ص ١٦٧ نحوه وكلاهما عن معقل بن يسار ، كنز العمال : ج ٦ ص ٢١ ح ١٤٦٦٤ .

٦- .. ثواب الأعمال : ص ٣٣٧ ح ١ عن أبي هريره وعبد الله بن عباس ، أعلام الدين : ص ٤١٧ عن عبد الله بن عباس ، بحار الأنوار : ج ٧٦ ص ٣٦٥ ح ٣٠ .

۵۷۸۱. التوحید (به نقل از عنتره شیبانی، از پدرش) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هنگامی که اهل دوزخ به سوی آن سوق داده می شوند ، دوزخ ، شعله های خود را بر آنان چنان می کوبد که هر چه گوشت بر استخوان های آنهاست ، زیر زانوهایشان فرو می ریزد. ۵۷۸۰. امام علی علیه السلام (هنگامی که درباره قَدْر، مورد پرسش قرار گرفت) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر حکمرانی که پس از من زمام امور امت را به دست گیرد، روز قیامت ، او را بر لبه صراط ننگه می دارند و فرشتگان ، نامه اعمالش را می گشایند . پس اگر [در دنیا] به عدالت رفتار کرده بود ، نجات می یابد و اگر ستم کرده بود، صراط ، او را چنان تکانی می دهد که بندهای بدنش را از هم جدا می کند ، به طوری که هر عضوی از اعضایش به اندازه صد سال راه ، از دیگری فاصله می گیرد، و صراط ، شکاف می خورد و نخستین جا از او که به آتش می رسد ، بینی و برآمدگی گونه های اوست. ۵۷۷۹. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر حکمرانی که زمام امری از امور امت مرا بر عهده گیرد ، ولی همان گونه که برای خود ، دلسوز و کوشاست ، برای آنان دلسوزی و کوشش نکند، در قیامت ، خداوند ، او را در آتش سرنگون می سازد. ۵۷۷۸. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس قرآن را به قصد شهرت و [یا] درخواست چیزی تلاوت کند، روز قیامت با چهره ای از اسکلت بدون گوشت ، خدای عز و جل را دیدار می کند، قرآن او را از پشت سرش هُل می دهد تا آن که او را به آتش در می آورد و او در آن

سقوط می کند و در کنار دیگر سقوط کنندگان در آتش قرار می گیرد. .

٥٧٨٣. تاريخ دمشق عن عبد الله بن جعفر عن الإمام عليّ عن الإمام الصادق عليه السلام: إِنَّ أَهْلَ النَّارِ يُعْظَمُونَ النَّارَ ، وَإِنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ يُعْظَمُونَ الْجَنَّةَ وَالنَّعِيمَ ، وَإِنَّ أَهْلَ جَهَنَّمَ إِذَا دَخَلُوهَا هَوُوا فِيهَا مَسِيرَةَ سَبْعِينَ عَامًا ، فَإِذَا بَلَغُوا أَعْلَاهَا قَمِعُوا بِمَقَامِعِ الْحَدِيدِ ، وَأُعِيدُوا فِي دَرَكِهَا ، هَذِهِ حَالُهُمْ ، وَهُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ : «كَلِمًا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ» (١) ، ثُمَّ تَبَدَّلَ جُلُودَهُمْ جُلُودًا غَيْرَ الْجُلُودِ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ . (٢) ١٢ / ٣ صِفَهُ مُوَاجَهَهُ خَزَنَةِ جَهَنَّمَ لِلْمُجْرِمِينَ الْكِتَابَ «يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قُوًا أَنْفُسِهِمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ» . (٣)

«سَأْضِلُّهُ سَقَرٌ * وَمَا أُدْرَاكَ مَا سَقَرٌ * لَا تُبْقَى وَلَا تَذَرُ * لَوْ آخَهُ لِلْبَشْرِ * عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ * وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيَقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيزدادَ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِيمَانًا وَلَا يَزْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَ لِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذَلِكِ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَ يَهْدِي مَن يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْبَشْرِ» . (٤)

١- .. الحجّ : ٢٢ .

٢- .. تفسير القمى : ج ٢ ص ٨١ عن أبي بصير ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٢٨٠ ح ١ .

٣- .. التحريم : ٦ .

٤- .. المدثر : ٢٦ ٣١ .

۱۲ / ۳ چگونگی برخورد دوزخبانان با گنهکاران

۵۷۷۷. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : امام صادق علیه السلام : اهل دوزخ، دوزخ را با عظمت می یابند و اهل بهشت نیز بهشت و نعمت های آن را با عظمت می یابند. اهل دوزخ ، هر گاه به دوزخ در آیند ، مدّت هفتاد سال همچنان در حال سقوط اند . چون به بالای آن رسیدند ، با گرزهای آهنی بر سرشان می کوبند و دوباره به قعر آن فرو می افتند. این وضع ، همچنان تکرار می شود و این ، سخن خدای عز و جل است ، آن جا که می فرماید: «هر بار بخواهند از [شدّت] غم، از آن بیرون روند ، به آن باز گردانیده می شوند [که]: بچشید عذاب آتش سوزان را!». سپس پوست هایشان به پوست های دیگری غیر از آنچه داشته اند ، تبدیل می شود. ۱۲ / ۳ چگونگی برخورد دوزخبانان با گنهکارانقرآن «ای کسانی که ایمان آورده اید ! خودتان و کسانتان را از آتشی که سوخت آن ، مردم و سنگ هایند ، حفظ کنید . بر آن آتش ، فرشتگان خشن و سختگیر [گماشته شده] اند، [که] از آنچه خدا به آنان دستور داده ، سرپیچی نمی کنند و آنچه را که مأمورند ، انجام می دهند» .

«زودا که او را به دوزخ در آورم ! آن هم چه دوزخی ! نه باقی می گذارد و نه رها می کند. پوست ها را سیاه می گرداند. بر آن دوزخ ، نوزده [نگهبان] است. و ما گماردگان بر آتش را جز فرشتگان نگردانیدیم و شماره آنها را جز آزمایشی برای کسانی که کافر شده اند ، قرار ندادیم تا آنان که اهل کتاب اند ، یقین کنند و بر ایمان مؤمنان افزوده شود و اهل کتاب و مؤمنان نیز به شک نیفتند، و تا کسانی که در دل هایشان بیماری است و [نیز] کافران بگویند: خدا از این وصف کردن ، چه چیزی را اراده کرده است؟ این گونه، خدا هر که را بخواهد ، گم راه می کند و هر که را بخواهد ، هدایت می کند، و [شماره] سپاهیان پروردگارت را جز او نمی داند، و این [آیات] ، جز یادآوری ای برای بشر نیست» .

الحديث ٥٧٧٥. عنه صلى الله عليه وآله : تفسير القمى عن هشام بن سالم عن الإمام الصادق عليه السلام عن رسول الله صلى الله عليه وآله في حديث المعراج : سَمِعْتُ صَوْتًا أَفْرَعَنِي ، فَقَالَ جَبْرَائِيلُ : أَسْمَعُ يَا مُحَمَّدُ؟ قُلْتُ : نَعَمْ ، قَالَ : هَذِهِ صَخْرَةٌ قَدَفْتُهَا عَنْ شَفِيرِ جَهَنَّمَ مُنْذُ سَبْعِينَ عَامًا فَهَذَا حِينَ اسْتَقَرَّتْ . قَالُوا : فَمَا ضَحِكُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ حَتَّى قُبِضَ .

قَالَ : فَصَيَّ عَدَّ جَبْرَائِيلُ وَصَعِدْتُ مَعَهُ إِلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا وَعَلَيْهَا مَلَكٌ يُقَالُ لَهُ : إِسْمَاعِيلُ ، وَهُوَ صَاحِبُ الْخَطْفَةِ الَّتِي قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : «إِلَّا مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَأَتْبَعَهُ شَهَابٌ ثَاقِبٌ» وَتَحْتَهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ ، تَحْتَ كُلِّ مَلَكٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ ، فَقَالَ : يَا جَبْرَائِيلُ ، مِمَّنْ هَذَا مَعِيكَ؟ فَقَالَ : مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ، قَالَ : أَوْ قَدْ بُعِثَ؟ قَالَ : نَعَمْ ، فَفَتَحَ الْبَابَ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيَّ ، وَاسْتَغْفَرْتُ لَهُ وَاسْتَغْفَرَ لِي ، وَقَالَ : مَرَحِبًا بِالْأَخِ النَّاصِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ، وَتَلَقَّنِي الْمَلَائِكَةُ حَتَّى دَخَلْتُ سَمَاءَ الدُّنْيَا ، فَمَا لَقِينِي مَلَكٌ إِلَّا كَانَ ضَاحِكًا مُسْتَبِشِّرًا ، حَتَّى لَقِينِي مَلَكٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ لَمْ أَرِ أَعْظَمَ خَلْقًا مِنْهُ ، كَرِيهُهُ الْمَنْظَرَ ظَاهِرُ الْعَضْبِ ، فَقَالَ لِي مِثْلَ مَا قَالُوا مِنَ الدُّعَاءِ إِلَّا أَنَّهُ لَمْ يَضْحَكْ ، وَلَمْ أَرِ فِيهِ مِنَ الْإِسْتِبْشَارِ وَمَا رَأَيْتُ مِمَّنْ ضَحِكَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ ، فَقُلْتُ : مَنْ هَذَا يَا جَبْرَائِيلُ ، فَإِنِّي قَدْ فَرَعْتُ؟ فَقَالَ : يَجُوزُ أَنْ تَفْرَعَ مِنْهُ ، وَكُلُّنَا نَفْرَعُ مِنْهُ ، هَذَا مَالِكُ خَازِنِ النَّارِ ، لَمْ يَضْحَكْ قَطُّ ، وَلَمْ يَزَلْ مُنْذُ وُلِّاهُ اللَّهُ جَهَنَّمَ يَزِدَادًا كُلَّ يَوْمٍ عَضْبًا وَغَيْظًا عَلَى أَعْدَاءِ اللَّهِ وَأَهْلِ مَعْصِيَتِهِ ، فَيَنْتَقِمُ اللَّهُ مِنْهُمْ ، وَلَوْ ضَحِكَ إِلَى أَحَدٍ قَبْلَكَ أَوْ كَانَ ضَاحِكًا لِأَحَدٍ بَعْدَكَ لَضَحِكَ إِلَيْكَ ، وَلَكِنَّهُ لَا يَضْحَكُ . فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ ، فَرَدَّ عَلَيَّ السَّلَامَ وَبَشَّرَنِي بِالْجَنَّةِ ، فَقُلْتُ لِجَبْرَائِيلَ وَجَبْرَائِيلُ بِالْمَكَانِ الَّذِي وَصَفَهُ اللَّهُ - «مُطَاعٌ ثُمَّ أَمِينٌ» (١) : أَلَا تَأْمُرُهُ أَنْ يُرِينِي النَّارَ؟ فَقَالَ لَهُ جَبْرَائِيلُ : يَا مَالِكُ ! أَرِ مُحَمَّدًا النَّارَ ، فَكَشَفَ عَنْهَا

غِطَاءَهَا وَفَتَحَ بَابًا مِنْهَا ، فَخَرَجَ مِنْهَا لَهَا سَاطِعٌ فِي السَّمَاءِ وَفَارَتْ ، فَارْتَعِدْتُ حَتَّى ظَنَنْتُ لَيْتَنَؤُلُنِي مِمَّا رَأَيْتُ ، فَقُلْتُ لَهُ : يَا جَبْرَائِيلُ ، قُلْ لَهُ فَلْيُرِدَّ عَلَيْهَا غِطَاءَهَا ، فَأَمَرَهَا ، فَقَالَ لَهَا : ارْجِعِي ، فَارْجَعْتِ إِلَى مَكَانِهَا الَّذِي خَرَجْتَ مِنْهُ . (٢)

١- التكوير : ٢١ .

٢- .. تفسير القمى : ج ٢ ص ٤ ، بحار الأنوار : ج ١٨ ص ٣٢٠ ح ٣٤ .

حدیث ۵۷۷۳. تفسیر الصنعانی عن صخر بن جویریة : تفسیر القمّی به نقل از هشام بن سالم ، از امام صادق علیه السلام ، در بیان حدیث معراج : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «صدایی شنیدم که مرا به وحشت انداخت. جبرئیل گفت: شنیدی، ای محمّد؟»

گفتم: آری. گفت: این [صدای] خرّ سنگی بود که هفتاد سال پیش ، از لبه جهنّم انداختم و اکنون به ته آن رسید.»

[اصحاب] گفتند: از آن پس، پیامبر خدا صلی الله علیه و آله تا زنده بود ، خنده به لبانش نیامد .

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود : «پس، جبرئیل بالا- رفت و من همراه او تا آسمان دنیا بالا رفتم. بر آن آسمان ، فرشته ای گمارده شده بود که به او اسماعیل می گویند . او صاحب همان رُبایشی است که خداوند عز و جل فرموده است: «مگر آن کسی که ربود ، ربودنی . پس ، بر او شعله روشنی از پس در آمد». و در زیر [فرمان] او ، هفتاد هزار فرشته بودند و زیر [فرمان] هر یک از آنها نیز هفتاد هزار فرشته .

او (اسماعیل) گفت: ای جبرئیل ! این که همراه توست ، کیست ؟

جبرئیل گفت: محمّد صلی الله علیه و آله .

گفت: مگر برانگیخته شده است؟

گفت: آری.

پس، آن فرشته در را گشود و به او سلام کردم و او به من سلام کرد . برایش طلب آمرزش کردم و او نیز برایم طلب آمرزش کرد و گفت: خوش آمدی ، ای برادر مخلص و ای پیامبر پاک ! و فرشتگان به استقبال آمدند تا آن که وارد آسمان دنیا شدم . به هر فرشته ای که بر می خوردم ، خندان و شادان بود ، تا آن که به فرشته ای از فرشتگان برخورددم که هنوز مخلوقی تنومندتر از او ندیده ام و چهره ای زشت و خشم آلود داشت. او نیز همانند دیگر فرشتگان برایم دعا کرد ؛ اما نخندید و آن شادمانی و خنده ای را که در دیگر فرشتگان دیدم ، در او مشاهده نکردم. گفتم: این کیست ، ای جبرئیل ؟ به راستی که ترسیدم !

گفت: جا دارد که از او بترسی . همه ما از او می ترسیم. این ، مالک، دوزخبان است. او هرگز نخندیده است و از زمانی که خداوند، او را بر دوزخ گماشته، هر روز، خشم و کین او بردشمنان خدا و گنهکاران ، افزوده می شود. خداوند به وسیله او ، از آنان انتقام می گیرد. اگر بنا بود پیش از تو یا پس از تو به روی کسی بخندد ، قطعا به روی تو می خندید ؛ اما او [هرگز] نمی خندد.

من به او سلام کردم. سلامم را پاسخ گفت و به بهشت ، نویدم داد. به جبرئیل که مقامش چنان است که خداوند در وصف او

فرموده: «فرمانش [مطاع و نزد خداوند،] امین است»

گفتم: به او دستور نمی دهی که آتش را به من نشان دهد؟

جبرئیل به او گفت: ای مالک! آتش را به محمد، نشان بده.

او درپوش جهنم را برداشت و دری از آن را گشود. شعله ای درخشان از آن به آسمان رفت و جهنم فوران کرد. چنان لرزه ای بر من افتاد که خیال کردم آنچه دیدم، مرا فرو خواهد گرفت.

به جبرئیل گفتم: ای جبرئیل! به او بگو درپوش آن را بگذارد.

مالک، دستور داد و به شعله گفت: بر گرد. و شعله به جای خود باز گشت» . .

٥٧٧٢. امام على عليه السلام (در سرزنش بدعت گذاران و نهی آنان از سخن گفتن درب) الإمام الباقر عليه السلام : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ حَيْثُ أُسْرِيَ بِهِ إِلَى السَّمَاءِ لَمْ يَمُرَّ بِخَلْقٍ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ إِلَّا رَأَى مِنْهُ مَا يُحِبُّ مِنَ الْبَشَرِ وَاللُّطْفِ وَالشُّرُورِ بِهِ ، حَتَّى مَرَّ بِخَلْقٍ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ ، فَلَمْ يَلْتَفِتْ إِلَيْهِ وَلَمْ يَقُلْ لَهُ شَيْئًا ، فَوَجَدَهُ قَاطِبًا عَابِسًا ، فَقَالَ : يَا جَبْرَيْلُ ! مَا مَرَرْتُ بِخَلْقٍ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ إِلَّا رَأَيْتُ الْبَشَرَ وَاللُّطْفَ وَالشُّرُورَ مِنْهُ إِلَّا هَذَا ، فَمَنْ هَذَا؟ قَالَ : هَذَا مَالِكُ خَازِنِ النَّارِ ، وَهَكَذَا خَلَقَهُ رَبُّهُ ، قَالَ : فَأَيُّ أَحِبُّ أَنْ تَطْلُبَ إِلَيْهِ أَنْ يُرِيَنِي النَّارَ ، فَقَالَ لَهُ جَبْرَيْلُ : إِنَّ هَذَا مُحَمَّدًا رَسُولَ اللَّهِ ، وَقَدْ سَأَلَنِي أَنْ أُطَلَّبَ إِلَيْكَ أَنْ تُرِيَهُ النَّارَ ، قَالَ : فَأَخْرَجَ لَهُ عُنُقًا مِنْهَا فَرَأَاهَا ، فَمَا افْتَرَّ (١) ضَاحِكًا حَتَّى قَبِضَهُ اللَّهُ مِعْزَ وَجَل . (٢) ٥٧٧١. امام على عليه السلام : سنن الترمذى عن جابر بن عبد الله : قَالَ نَاسٌ مِنَ الْيَهُودِ لِأَنَاسٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : هَلْ يَعْلَمُ نَبِيُّكُمْ كَمْ عَدَدُ خَزَنَةِ جَهَنَّمَ؟ قَالُوا : لَا نَدْرِي حَتَّى نَسْأَلَ نَبِيَّنَا ... فَلَمَّا جَاؤُوا قَالُوا : يَا أَبَا الْقَاسِمِ ، كَمْ عَدَدُ خَزَنَةِ جَهَنَّمَ؟ قَالَ : هَكَذَا ، وَهَكَذَا فِي مَرَّةٍ عَشْرَةَ ، وَفِي مَرَّةٍ تِسْعَ . (٣) ٥٧٧٠. امام صادق عليه السلام (در بیان انواع آیات قرآن) البعث والنشور عن البراء بن عازب : إِنَّ رَهْطًا مِنَ الْيَهُودِ سَأَلُوا رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ عَنْ خَزَنَةِ جَهَنَّمَ ، قَالَ : اللَّهُ مَوْسُوهُ أَعْلَمُ ، فَجَاءَ الرَّجُلُ فَأَخْبَرَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ،

فَنَزَلَتْ عَلَيْهِ : «عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ» (٤) . (٥) .

-
- ١- .. افترَّ فلان ضاحكا : أى أبدي أسنانه (الصحاح : ج ٢ ص ٧٨٠ «فور»).
 - ٢- .. الأمالى للصدوق : ص ٦٩٦ ح ٩٥٢ عن زراره ، الزهد للحسين بن سعيد : ص ٩٩ ح ٢٧١ ، تفسير العياشى : ج ٢ ص ٢٧٧ ح ٨ ، قصص الأنبياء للراوندى : ص ٣٢٥ ح ٤٣٣ كلها عن ابن بكير عن الإمام الصادق عليه السلام نحوه ، روضه الواعظين : ص ٥٥٧ ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٢٨٤ ح ٩ .
 - ٣- .. سنن الترمذى : ج ٥ ص ٤٢٩ ح ٣٣٢٧ ، تفسير القرطبي : ج ١٩ ص ٧٩ ، التخويف من النار : ص ١٦٠ .
 - ٤- .. المدثر : ٢٠ .
 - ٥- .. البعث والنشور : ص ٢٦٩ ح ٤٦٢ ، تفسير ابن كثير : ج ٨ ص ٢٩٣ ، التخويف من النار : ص ١٦٠ .

۵۷۷۲. عنه عليه السلام (في توبيخه للمبتدعين ونهيه عن الت) امام باقر عليه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در شبی که به آسمان برده شد، بر هر مخلوقی از مخلوقات خدا که می گذشت ، خوش رویی و مهربانی و شادمانی را در او می دید، تا آن که بر مخلوقی از مخلوقات خدا گذشت ؛ ولی آن مخلوق به پیامبر صلی الله علیه و آله توجه نکرد و چیزی به ایشان نگفت .

پیامبر صلی الله علیه و آله او را اخم کرده و ترش رو دید . به جبرئیل فرمود : «ای جبرئیل ! من بر هر مخلوقی از مخلوقات خدا که گذشتم ، او را خوش رو و مهربان و شادمان دیدم ، بجز این یکی . مگر او کیست؟» .

جبرئیل گفت: او مالک، دوزخبان است. پروردگارش او را این گونه آفریده است.

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «دوست دارم از او بخواهی آتش را به من نشان دهد» .

جبرئیل به مالک گفت: این ، محمد پیامبر خداست و از من خواسته که از تو بخواهم آتش را به او نشان دهی.

مالک، تنوره ای از آن را برای پیامبر صلی الله علیه و آله بیرون آورد و ایشان آن را دید . پیامبر صلی الله علیه و آله از آن پس ، تا زمانی که خداوند عز و جل جانش را ستاند ، لبانش به خنده باز نشد. ۵۷۵۴. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سنن الترمذی به نقل از جابر بن عبد الله : مردمی از یهود به مردمانی از یاران پیامبر صلی الله علیه و آله گفتند: آیا پیامبر شما می داند شمار نگهبانان جهنم ، چند تاست؟

گفتند: نمی دانیم . باید از پیامبرمان پرسیم... .

پس، خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله آمدند و گفتند: ای ابو القاسم ! شمار نگهبانان جهنم ، چند تاست؟

فرمود: «این تعداد و این تعداد»، و با دست ، یک ده تا و یک نه تا [و مجموعاً نوزده تا] را نشان داد . ۵۷۵۴. رسول الله صلی الله علیه و آله : البعث و النشور به نقل از براء بن عازب : گروهی یهودی از مردی از یاران پیامبر صلی الله علیه و آله در باره نگهبانان جهنم پرسیدند .

گفت: خدا و پیامبرش داناترند . و نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و به ایشان خبر داد . پس،

این آیه نازل شد: «بر آن ، نوزده [نگهبان] است» . .

٥٧٥٣. امام على عليه السلام: الإمام الصادق عليه السلام: إِنَّ نيرانَ جَهَنَّمَ عَذَابٌ عَلَى الكُفَّارِ ، وَخَزَنَةٌ جَهَنَّمَ مَعَهُمْ فِيهَا ، فَهِيَ رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ . (١) راجع: ص ٢٣٢ (الفصل التاسع: أحوال أهل النار / طلب التخفيف).

١٢ / ٤ أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ النَّارَ ٥٩٢٧. الأصول الستة عشر عن سليمان الطلحي: رسول الله صلى الله عليه وآله: أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ النَّارَ سُلْطَانٌ مُسَلِّطٌ لَمْ يَعِدِلْ فِي سُلْطَانِهِ ، أَطْغَاهُ كِبَرُهُ وَأَبْطَرَتْهُ قُوَّتُهُ . (٢) ٥٩٢٦. تفسير القمى (فى تفسیرِ قَوْلِهِ تَعَالَى : { Q } «فِيهَا يُفْرَقُ») عنه صلى الله عليه وآله: أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ النَّارَ أَمِيرٌ مُتَسَلِّطٌ لَمْ يَعِدِلْ ، وَذُو ثَرَوَةٍ مِنَ المَالِ لَمْ يُعْطِ المَالَ حَقَّهُ ، وَفَقِيرٌ فَخُورٌ . (٣) ٥٩٢٥. الغيبة ، نعمانى به نقل از داوود بن قاسم جعفرى عنه صلى الله عليه وآله: إِنَّ فُقَرَاءَ المُسْلِمِينَ يَدْخُلُونَ الجَنَّةَ قَبْلَ أَغْنِيائِهِمْ بِمِقْدَارِ أَرْبَعِينَ عَامًا حَتَّى يَتَمَنَّى أَغْنِيَاءُ المُسْلِمِينَ يَوْمَ القِيَامَةِ أَنَّهُمْ كَانُوا فُقَرَاءَ فِي الدُّنْيَا ، وَإِنَّ أَغْنِيَاءَ الكُفَّارِ لَيَدْخُلُونَ النَّارَ قَبْلَ فُقَرَائِهِمْ بِمِقْدَارِ أَرْبَعِينَ عَامًا حَتَّى يَتَمَنَّى أَغْنِيَاءُ الكُفَّارِ أَنَّهُمْ كَانُوا فِي الدُّنْيَا فُقَرَاءَ . (٤) .

١- .. عيون أخبار الرضا عليه السلام: ج ٢ ص ٣ ح ٥ عن أحمد بن الحسن الحسينى عن الإمام العسكرى عن آبائه عليهم السلام ، علل الشرائع: ص ٢٩٨ ح ٣ عن على الناصر عن الإمام الجواد عن أبيه عن جدّه عن الإمام الصادق عليهم السلام ، بحار الأنوار: ج ٦ ص ١٢١ ح ١ .

٢- .. الفردوس: ج ١ ص ٢٤ ح ٣٣ عن الإمام على عليه السلام ، كنز العمال: ج ٦ ص ٢٨ ح ١٤٧٠٣ .

٣- .. عيون أخبار الرضا عليه السلام: ج ٢ ص ٢٨ ح ٢٠ ، صحيفه الإمام الرضا عليه السلام: ص ٨٣ ح ٨ كلاهما عن أحمد بن عامر الطائى عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام ، بحار الأنوار: ج ٧٣ ص ٢٩٠ ح ١٠ ؛ مسند ابن حنبل: ج ٣ ص ٤١٢ ح ٩٤٩٧ ، المستدرک على الصحيحين: ج ١ ص ٥٤٥ ح ١٤٢٩ ، صحيح ابن حبان: ج ١٦ ص ٥٢٥ ح ٧٤٨١ ، السنن الكبرى: ج ٤ ص ١٣٨ ح ٧٢٢٧ كلّها عن أبى هريره نحوه ، كنز العمال: ج ١٥ ص ٨٢١ ح ٤٣٢٦٢ .

٤- .. كنز العمال: ج ٦ ص ٤٧٥ ح ١٦٦٢٠ نقلاً عن الديلمى ، الفردوس: ج ١ ص ٢٣١ ح ٨٨٣ وليس فيه ذيله من «حتى يتمنى أغنياء الكفار» وكلاهما عن أبى برزه الأسلمى .

۱۲ / ۴ نخستین کسی که وارد آتش می شود

۵۹۲۵. الغیبه للنعمانی عن داوود بن القاسم الجعفری: امام صادق علیه السلام: آتش های جهنم، برای کافران، عذاب است و نگهبانان جهنم، با کافران، در آن هستند. بنا بر این، همین جهنم، برای نگهبانانش رحمت است.

ر. ک: ص ۲۳۳ (فصل نهم: احوال دوزخیان / درخواست تخفیف). ۱۲ / ۴ نخستین کسی که وارد آتش می شود ۵۹۲۲. امام باقر علیه السلام (وقتی این سخن خدای متعال ذکر شد: {Q} «در آن [شب] پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: نخستین کسی که وارد آتش جهنم می شود، پادشاه قدرتمندی است که در پادشاهی اش دادگری نکند و تکبرش او را سرکش و قدرتش او را سرمست کند. ۵۹۲۱. الکافی (به نقل از محمد بن مسلم، از امام باقر یا امام ص) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: نخستین کسی که به آتش وارد می شود، فرمان روای قدرتمندی است که دادگری نکند، و ثروتمندی که حقوق مال خود را نپردازد، و نیز تهی دست متکبر. ۵۹۲۰. امام علی علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: تهی دستان مسلمان به اندازه چهل سال زودتر از توانگرانشان وارد بهشت می شوند، تا جایی که توانگران مسلمان، در روز قیامت، آرزو می کنند که کاش در دنیا تهی دست بودند؛ و توانگران کافر به اندازه چهل سال زودتر از

تهی دستانشان وارد آتش می شوند تا جایی که توانگران کافر، آرزو می کنند که کاش در دنیا تهی دست بودند.

٥٩٢٤. الكافي عن معلى بن محمّد: عنه صلى الله عليه وآله: أَيَّمَا أَمْرَأَةٍ آذَتْ زَوْجَهَا بِلِسَانِهَا لَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ عِزَّ وَجَلَّ مِنْهَا صَيْرُهَا وَلَا عَيْدًا وَلَا حَسَنَةً مِنْ عَمَلِهَا حَتَّى تُرَضِّيَهُ، وَإِنْ صَامَتْ نَهَارَهَا وَقَامَتْ لَيْلَهَا وَأَعْتَقَتْ الرِّقَابَ وَحَمَلَتْ عَلَى جِيَادِ الْخَيْلِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَكَانَتْ فِي أَوَّلِ مَنْ يَرِدُ النَّارَ. وَكَذَلِكَ الرَّجُلُ إِذَا كَانَ لَهَا ظَالِمًا. (١) ٥٩٢٣. الإمام الصادق عليه السلام: سنن الترمذى عن أبى هريره: حَدَّثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ أَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَنْزِلُ إِلَى الْعِبَادِ لِيُقْضَى بَيْنَهُمْ، وَكُلُّ أُمَّةٍ جَائِئِيَّةٌ (٢)، فَأَوَّلُ مَنْ يَدْعُو بِهِ: رَجُلٌ جَمَعَ الْقُرْآنَ، وَرَجُلٌ يَقْتَتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَرَجُلٌ كَثُرَ الْمَالُ.

فَيَقُولُ اللَّهُ لِلْقَارِي: أَلَمْ أُعَلِّمَكَ مَا أَنْزَلْتُ عَلَى رَسُولِي؟ قَالَ: بَلَى يَا رَبِّ، قَالَ: فَمَاذَا عَمِلْتَ فِيمَا عَلَّمْتَنِي؟ قَالَ: كُنْتُ أَقُومُ بِهِ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ! فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: كَذَبْتَ، وَتَقُولُ لَهُ الْمَلَائِكَةُ: كَذَبْتَ، وَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: بَلْ أَرَدْتَ أَنْ يُقَالَ: إِنَّ فُلَانًا قَارِيٌّ، فَقَدْ قِيلَ ذَاكَ.

وَيُوتَى بِصَاحِبِ الْمَالِ، فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: أَلَمْ أُوسِّعْ عَلَيْكَ حَتَّى لَمْ أَدْعَكَ تَحْتَاجُ إِلَى أَحَدٍ؟ قَالَ: بَلَى يَا رَبِّ، قَالَ: فَمَاذَا عَمِلْتَ فِيمَا آتَيْتَكَ؟ قَالَ: كُنْتُ أَصِلُ الرَّحِمَ وَأَتَصَدَّقُ! فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: كَذَبْتَ، وَتَقُولُ لَهُ الْمَلَائِكَةُ: كَذَبْتَ، وَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: بَلْ أَرَدْتَ أَنْ يُقَالَ: فُلَانٌ جَوَادٌ، فَقَدْ قِيلَ ذَاكَ.

وَيُوتَى بِالَّذِي قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: فِيمَاذَا قُتِلْتَ؟ فَيَقُولُ: أَمَرْتُ بِالْجِهَادِ فِي سَبِيلِكَ، فَقَاتَلْتُ حَتَّى قُتِلْتُ! فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ: كَذَبْتَ، وَتَقُولُ لَهُ الْمَلَائِكَةُ: كَذَبْتَ، وَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: بَلْ أَرَدْتَ أَنْ يُقَالَ: فُلَانٌ جَرِيءٌ، فَقَدْ قِيلَ ذَاكَ.

ثُمَّ ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ، فَقَالَ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، أَوْلَيْتَكَ الثَّلَاثَةَ أَوَّلَ خَلْقِ اللَّهِ تُسَعَّرُ بِهِمُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. (٣).

١-.. كتاب من لا يحضره الفقيه: ج ٤ ص ١٤ ح ٤٩٦٨، الأمالى للصدوق: ص ٥١٥ ح ٧٠٧ كلاهما عن الحسين بن زيد عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام، مكارم الأخلاق: ج ٢ ص ٣١٤ ح ٢٦٥٥ عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله، تنبيه الخواطر: ج ٢ ص ٢٦١، بحار الأنوار: ج ٧٦ ص ٣٣٤ ح ١.

٢-.. يَجُثُو: أى يجلس على الرُّكْبِ وأطراف الأصابع عند الحساب، وقيل: جائيه: مجتمعه (مجمع البحرين: ج ١ ص ٢٧١ «جثا»).

٣-.. سنن الترمذى: ج ٤ ص ٥٩٢ ح ٢٣٨٢، صحيح ابن خزيمة: ج ٤ ص ١١٦ ح ٢٤٨٢، المستدرک على الصحيحين: ج ١ ص ٥٧٩ ح ١٥٢٧، تفسير الطبرى: ج ٧ الجزء ١٢ ص ١٣، كنز العمال: ج ٣ ص ٤٦٨ ح ٧٤٦٩؛ بحار الأنوار: ج ٧٢ ص ٣٠٥ ح ٥٢ نقلًا عن أسرار الصلاة.

۵۹۲۲. الإمام الباقر عليه السلام (وَقَدْ ذُكِرَ قَوْلُهُ تَعَالَى : { Q } «فِيهَا يُفَرِّ») پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر زنی که شوهرش را با زبانش بیازارد ، تا زمانی که او را از خود راضی نگرداند ، خداوند عز و جل از او هیچ هزینه و انفاق و هیچ کردار نیکی را نمی پذیرد ، هرچند روزها را روزه بگیرد و شب هایش را به عبادت بگذراند و بنده ها آزاد کند و بهترین اسب ها را در راه خدا [به جهاد] بفرستد . او در زمره نخستین کسانی خواهد بود که به آتش وارد می شوند . همچنین است مرد ، اگر به زنش ستم کند. ۵۹۲۱. الکافی عن محمد بن مسلم عن أحدهما عليهما السلام (وَقَدْ سُئِلَ عَنْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ) سنن الترمذی به نقل از ابو هریره : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله به من فرمود که : «چون روز قیامت شود، خداوند تبارک و تعالی به سوی بندگان ، فرود می آید تا میان آنان داوری کند و همه امت ها [برای حسابرسی] زانو زده اند. نخستین کسی را که [خداوند] فرا می خواند ، مردی است که قرآن را [در سینه خود] گرد آورده و مردی که در راه خدا جنگیده و مردی را که دارایی بسیار داشته است. آن گاه خداوند به قاری قرآن می فرماید: آیا آنچه را که بر پیامبرم فرو فرستادم ، به تو نیاموختم؟

می گوید: چرا ، ای پروردگار من !

می فرماید: به آنچه به تو آموخته شد ، چگونه عمل کردی؟

می گوید: در اوقات شب و روز ، آن را می خواندم.

خداوند به او می فرماید: دروغ می گویی. و فرشتگان نیز به او می گویند: دروغ می گویی.

خداوند می فرماید: بلکه خواستی که بگویند: فلانی ، قاری قرآن است . و این هم گفته شد.

آن گاه، صاحب دارایی را می آورند و خداوند به او می فرماید: آیا آن قدر به تو ثروت ندادم که نگذارم به کسی محتاج شوی؟

می گوید: چرا ، ای پروردگار من !

می فرماید: با آنچه به تو دادم ، چه کردی؟

می گوید: [با آن] به خویشاوندان ، رسیدگی می کردم و صدقه می دادم.

خداوند به او می فرماید: دروغ می گویی. و فرشتگان نیز به او می گویند: دروغ می گویی.

خداوند می فرماید: بلکه خواستی بگویند: فلانی ، بخشنده است . و این هم گفته شد.

سپس مردی را که در راه خدا کشته شده است ، می آورند . خداوند به او می فرماید: در چه راهی کشته شدی؟

می گوید: به جهاد در راه تو امر شدم . من هم جنگیدم تا کشته شدم.

خدای متعال به او می فرماید: دروغ می گویی . و فرشتگان نیز به او می گویند: دروغ می گویی.

خداوند می فرماید: بلکه خواستی بگویند: فلانی ، آدم شجاعی است . و این هم گفته شد» .

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله سپس بر زانوان من زد و فرمود: «ای ابو هریره ! این سه گروه ، نخستین مخلوق خدایند که در روز قیامت ، آتش آنها را می سوزاند» . .

٥٩٢٠. الإمام علي عليه السلام : الإمام الباقر عليه السلام : إِنَّ أَوَّلَ أَهْلِ النَّارِ دُخُولًا إِلَى النَّارِ أَهْلُ الْمُنْكَرِ . (١) ٥٩١٩. علل الشرائع (به نقل از سماعه) مصباح الشريعة في ما نَسَبَهُ إِلَى الْإِمَامِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ : أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى مُوسَى بْنِ عِمْرَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : الْمُغْتَابُ إِذَا تَابَ فَهُوَ آخِرُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ ، وَإِنْ لَمْ يَتُبْ فَهُوَ أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ النَّارَ . (٢) ٥٩١٨. الغيبة ، طوسی (به نقل از ابو هاشم جعفری) تنبيه الخواطر : أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ : مَنْ مَاتَ تَائِبًا مِنَ الْغَيْبَةِ فَهُوَ آخِرُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ ، وَمَنْ مَاتَ مُصْتَبِرًا عَلَيْهَا فَهُوَ أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ النَّارَ . (٣) ٥٩١٩. علل الشرائع عن سماعه : تنبيه الخواطر : فِي الْوَحْيِ الْقَدِيمِ : ... هَلْ تَدْرُونَ أَوَّلَ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ؟ الْفُقَرَاءُ الرَّاضُونَ . هَلْ تَدْرُونَ أَوَّلَ مَنْ يَدْخُلُ النَّارَ؟ الْجَبَّارُونَ الْمُتَكَبِّرُونَ . هَلْ تَدْرُونَ أَوَّلَ

مَنْ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ؟ الْفَسَقَةُ الْمُحْسِنُونَ . (٤) راجع : ص ٦٢٠ (الفصل الثالث عشر : طائفه من المبشرين بالنار / إبليس وأتباعه) .

١- .. الزهد للحسين بن سعيد : ص ٩٥ ح ٧٩ عن عبدالله بن الوليد الوصافي ، الأما لي للصدوق : ص ٣٢٧ ح ٣٨٣ عن عبيدالله بن الوليد الوصافي ، روضه الواعظين : ص ٤٠٦ ، بحار الأنوار : ج ٧٤ ص ٤٠٧ ح ١ .

٢- .. مصباح الشريعة : ص ٢٧٦ ، كشف الريبه : ص ١١ كلاهما من دون إسنادٍ إلى أحدٍ من أهل البيت عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ٧٥ ص ٢٢٢ .

٣- .. تنبيه الخواطر : ج ١ ص ١١٦ ، مستدرک الوسائل : ج ٩ ص ١٢٦ ح ١٠٤٣٨ نقلًا عن الراوندي في لبّ اللباب .

٤- .. تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ١١٥ .

۵۹۱۷. امام صادق علیه السلام (وقتی درباره عرش و کرسی، مورد پرسش قرار گرفت) امام باقر علیه السلام: نخستین دوزخیانی که وارد آتش می شوند، اهل منکرات اند. ۵۹۱۶. تفسیر العیاشی (به نقل از ابن سنان) مصباح الشریعه در آنچه به امام صادق علیه السلام نسبت داده است: خدای عز و جله موسی بن عمران وحی فرمود که: غیبت کننده، هر گاه توبه کند، آخرین کسی است که وارد بهشت می شود و اگر توبه نکند، نخستین کسی است که وارد آتش می شود. ۵۹۱۷. الإمام الصادق علیه السلام (وَقَدْ سِئِلَ عَنِ الْعَرْشِ وَالْكَرْسِيِّ) تنبیه الخواطر: خدای متعال به موسی علیه السلام وحی فرمود که: هر کس از غیبت، توبه کرده باشد و بمیرد، آخرین کسی است که وارد بهشت می شود و هر کس در حال ادامه بر آن از دنیا برود، نخستین کسی است که وارد آتش می شود. ۵۹۱۶. تفسیر العیاشی عن ابن سنان عن الإمام الصادق علیه السلام: تنبیه الخواطر: در وحی قدیم (ادیان گذشته) آمده است که: آیا می دانید نخستین کسانی که وارد بهشت می شوند، چه کسانی هستند؟ درویشان خُرسند.

آیا می دانید نخستین کسانی که وارد آتش می شوند، چه کسانی هستند؟ پادشاهان گردن فرازند.

آیا می دانید نخستین کسانی که از آتش بیرون می روند، چه کسانی هستند؟ گنهکاران احسان کننده اند.

ر. ک: ص ۶۲۱ (فصل سیزدهم: گروهی از نوید دادگان به آتش / شیطان و پیروانش) ..

١٢ / أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا الْكِتَابُ «فَوْقَهُ اللَّهُ سَيِّئَاتِ مَا مَكْرُؤًا وَ حَاقَ بِأَلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ * النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَ يَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ» . (١)

الحديث ٥٩١٤. عنه عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : إِنَّ مِنْ أَشَدِّ النَّاسِ عَذَابًا أَشَدَّهُمْ عَذَابًا فِي الدُّنْيَا لِلنَّاسِ .
 (٢) ٥٩١٣. الإمام الصادق عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : إِنَّ أَبْغَضَ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَشَدَّهُمْ عَذَابًا إِمَامٌ جَائِزٌ .
 (٣) ٥٩١٢. الكافي عن منصور بن حازم : عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ دَلَّ سُلْطَانًا عَلَى الْجَوْرِ قُرْنًا مَعَ هَامَانَ (٤) ، وَكَانَ هُوَ وَالسُّلْطَانُ مِنْ أَشَدِّ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا . (٥) .

١- .. غافر : ٤٥ ٤٦ .

٢- .. مسند ابن حنبل : ج ٥ ص ٢٣١ ح ١٥٣٣٣ ، مسند الشاميين : ج ١ ص ٤٤ ح ٣٦ و ج ٢ ص ٩٤ ح ٩٧٧ ، تاريخ دمشق : ج ٤٧ ص ٢٦٥ ح ١٠٢٢١ و ج ٦٤ ص ١٥١ ح ١٣٠٧٦ كلها عن هشام بن حكيم ، كنز العمال : ج ٥ ص ٣٩٥ ح ١٣٤٠١ .

٣- .. مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ١١١ ح ١١٥٢٥ ، السنن الكبرى : ج ١٠ ص ١٥٢ ح ٢٠١٦٩ وفيه «إلى» بدل «إلى الله» ، شعب الإيمان : ج ٦ ص ١٥ ح ٧٣٦٦ ، المعجم الأوسط : ج ٢ ص ١٦٦ ح ١٥٩٥ كلها عن أبي سعيد الخدري ، المعجم الكبير : ج ١٠ ص ٢١٦ ح ١٠٥١٥ عن عبد الله بن مسعود وكلاهما نحوه ، كنز العمال : ج ٦ ص ١٥ ح ١٤٦٣٤ ؛ روضه الواعظين : ص ٥١٢ ، بحار الأنوار : ج ٧٥ ص ٣٥١ ح ٥٩ .

٤- .. هَامَانَ : من نواكر خدم فرعون (مجمع البحرين : ج ٣ ص ١٨٨٣ «همن») .

٥- .. ثواب الأعمال : ص ٣٣١ ح ١ عن أبي هريره وعبد الله بن عباس ، أعلام الدين : ص ٤١١ عن عبد الله بن عباس ، عوالي اللآلئ : ج ١ ص ٣٦٥ ح ٥٨ ، بحار الأنوار : ج ٧٦ ص ٣٦٠ ح ٣٠ .

۱۲ / ۵ آنان که سخت ترین عذاب را دارند

۱۲ / ۵ آنان که سخت ترین عذاب را دارند قرآن «پس ، خدا او را از عواقب سوء آنچه نیرنگ می کردند ، نگه داشت و فرعونیان را عذاب سخت فرا گرفت : این که هر صبح و شام بر آتش عرضه می شوند . و در روزی که رستاخیز برپا شود ، فریاد می رسد که: [فرعونیان را در سخت ترین عذاب در آورید].»

حدیث ۵۹۱۰. عنه علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : سخت ترین عذاب را [در قیامت ،] آن کسانی دارند که در دنیا مردم را سخت تر عذاب [و شکنجه] می دهند. ۵۹۰۹. عنه علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : منفورترین مردم نزد خدا در روز قیامت و آن که عذابش از همه آنان سخت تر است ، پیشوای ستمکار است . ۵۹۰۸. الإمام الباقر علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر کس سلطانی را به ستم راه نمایی کند ، با همامان (۱) همدم می شود و عذاب او و آن سلطان ، از همه دوزخیان ، سخت تر است .

۱- یکی از زیردستان فرعون .

٥٩٠٧. تفسير القمى (در تفسير اين سخن خداى متعال : {Q} «در آن، هر كا) عنه صلى الله عليه و آله لَمَّا سَأَلَهُ الْإِمَامُ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ : مَا مَنَزَلُهُ إِمَامٌ جَائِرٌ مُّعْتَدٍ لَمْ يُصْلِحْ لِرِزْقِهِ وَلَمْ يَقُمْ فِيهِمْ بِأَمْرِ اللَّهِ تَعَالَى ؟ : هُوَ رَابِعٌ أَرْبَعَةٍ مِنْ أَشَدِّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ : إِبْلِيسُ ، وَفِرْعَوْنُ ، وَقَاتِلُ النَّفْسِ ، وَرَابِعُهُمْ سُلْطَانٌ جَائِرٌ . (١) ٥٩٠٦. امام عسكرى عليه السلام (در تفسير منسوب به ايشان ، درباره اين سخن خداى م) عنه صلى الله عليه و آله : إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ أَشْرَكَهُ اللَّهُ فِي سُلْطَانِهِ فَجَارَ فِي حُكْمِهِ . (٢) ٥٩٠٥. تفسير القمى (به نقل از عبد الله بن مسكان) عنه صلى الله عليه و آله : أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ قَتَلَهُ نَبِيٌّ أَوْ قَتَلَ نَبِيًّا ، وَإِمَامٌ ضَلَّاهُ ، وَمُمَثِّلٌ مِنَ الْمُمَثَّلِينَ (٣) . (٤) ٥٩٠٧. تفسير القمى (فى تفسير قوله تعالى : {Q} «فِيهَا يُفْرَقُ ») عنه صلى الله عليه و آله : إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ قَتَلَ نَبِيًّا ، أَوْ قَتَلَهُ نَبِيٌّ ، أَوْ قَتَلَ أَحَدَ الْوَالِدَيْنِ ، وَالْمُصَوِّرُونَ ، وَعَالِمٌ لَمْ يَنْتَفِعْ بِعِلْمِهِ . (٥) ٥٩٠٦. الإمام العسكرى عليه السلام (فى التفسير المنسوب إليه ، فى قوله ت) عنه صلى الله عليه و آله : أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَالِمٌ لَمْ يَنْفَعُهُ عِلْمُهُ . (٦) ٥٩٠٥. تفسير القمى عن عبد الله بن مسكان عن الإمام الصا عنه صلى الله عليه و آله : مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ يُرِيدُ بِهِ رِيَاءً وَسُمْعَةً ، لِيُمَارِيَ بِهِ السُّفَهَاءَ ، وَيُبَاهِيَ بِهِ الْعُلَمَاءَ ،

وَيَطْلُبُ بِهِ الدُّنْيَا ؛ يَدَّدَ اللَّهُ مَعَزَ وَجَلَّ عِظَامُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، وَلَمْ يَكُنْ فِي النَّارِ أَشَدُّ عَذَابًا مِنْهُ ، وَلَيْسَ نَوْعٌ مِنْ أَنْوَاعِ الْعَذَابِ إِلَّا وَيُعَذَّبُ بِهِ مِنْ شِدَّةِ غَضَبِ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَخَطِهِ . (٧) .

-
- ١- .. ثواب الأعمال : ص ٣٣٨ ح ١ عن أبى هريره وعبدالله بن عباس ، أعلام الدين : ص ٤١٨ عن عبدالله بن عباس ، بحار الأنوار : ج ٧٦ ص ٣٦٦ ح ٣٠ .
- ٢- .. تنبيه الخواطر : ج ١ ص ٥٦ عن طاووس .
- ٣- .. مُمَثِّلٌ مِنَ الْمُمَثَّلِينَ : أى مُصَوِّرٌ (النهايه : ج ٤ ص ٢٩٥ «مثل») .
- ٤- .. مسند ابن حنبل : ج ٢ ص ٧٥ ح ٣٨٦٨ ، تفسير ابن كثير : ج ١ ص ١٤٦ ، المعجم الكبير : ج ١٠ ص ٢١١ ح ١٠٤٩٧ نحوه وكلها عن عبدالله بن مسعود ، كنز العمال : ج ٤ ص ٣٥ ح ٩٣٦٦ ؛ منيه المرید : ص ٢٨١ ، الأمالى للشجرى : ج ١ ص ٥٦ عن عبدالله بن مسعود وكلاهما نحوه ، بحار الأنوار : ج ٢ ص ١٢٣ ح ٤٩ .
- ٥- .. شعب الإيمان : ج ٦ ص ١٩٧ ح ٧٨٨٨ ، الفردوس : ج ١ ص ٢١٧ ح ٨٢٩ كلاهما عن ابن عباس ؛ روضه الواعظين : ص ١٥ وليس فيه «أو قتله نبى» و «المصورون» .
- ٦- .. المعجم الصغير : ج ١ ص ١٨٣ ، شعب الإيمان : ج ٢ ص ٢٨٥ ح ١٧٧٨ وفيه «لم ينفعه الله بعلمه» وكلاهما عن أبى هريره ، كنز العمال : ج ١٠ ص ٢٠٨ ح ٢٩٠٩٩ نقلًا عن ابن عساكر ؛ منيه المرید : ص ١٥٣ وفيه «لم ينفعه الله بعلمه» ، عدّه الداعى : ص ٦٧ ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ٢١٣ وكلاهما عن الإمام الصادق عليه السلام نحوه ، بحار الأنوار : ج ٢ ص ٣٨ ح ٦٤ .
- ٧- .. ثواب الأعمال : ص ٣٤٦ ح ١ عن أبى هريره وعبدالله بن عباس ، أعلام الدين : ص ٤٢٦ عن عبدالله بن عباس ، بحار الأنوار : ج ٧٦ ص ٣٧٢ ح ٣٠ .

۵۹۰۴. امام باقر علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله وقتی امام علی علیه السلام از ایشان پرسید: پیشوای ستمگر و متجاوزی که به اصلاح رعیتش نپردازد و فرمان خدای متعال را در میان آنها بر پای ندارد، چه جایگاهی دارد؟: او در روز قیامت، یکی از چهار نفری است که سخت ترین عذاب را دارند: ابلیس، فرعون، قاتل، و چهارمین آنها، سلطان ستمگر است. ۵۹۰۳. تفسیر القمی: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: یکی از کسانی که در روز قیامت، سخت ترین عذاب را دارند، کسی است که خداوند، او را در سلطنتش شریک کند و او در حکومت خود، ستم روا دارد. ۵۹۰۲. امام کاظم علیه السلام (در دعایش پس از نماز عصر) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: سخت ترین عذاب را در روز قیامت، مردی دارد که پیامبری، او را بکشد یا او پیامبری را بکشد، و [نیز] پیشوای گم راهی، و صورتگری (۱) از صورتگران. ۵۹۰۴. الإمام الباقر علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: سخت ترین عذاب در روز قیامت، برای کسی است که پیامبری را بکشد یا به دست پیامبری کشته شود، یا یکی از والدینش را بکشد، و [نیز برای] صورتگران و عالمی که از علم خود استفاده نکند. ۵۹۰۳. تفسیر القمی: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: معذب ترین مردم در روز قیامت، دانشمندی است که دانشش او را سود نبخشد. ۵۹۰۲. الإمام الکاظم علیه السلام (فی دُعَائِهِ بَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس قرآن را برای خودنمایی و شهرت طلبی بیاموزد تا با آن به مجادله با نادانان پردازد و بر دانایان، فخر بفروشد و به وسیله آن، دنیا را بجوید،

خداوند عز و جل در روز قیامت، استخوان هایش را خرد می کند و در آتش، کسی سخت تر از او عذاب نمی شود و هیچ نوع عذابی نیست، مگر این که از شدت خشم و غضب خدا بر او، با آن، عذاب و شکنجه می شود.

۱- واژه «مُمَثِّل» در متن عربی، به معنای نقاش، تمثال کش، تندیس ساز، پیکر تراش و بت تراش است.

٥٩٠١. امام رضا عليه السلام : عنه صلى الله عليه و آله : أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ الَّذِينَ يُضَاهُونَ بِخَلْقِ اللَّهِ (١). (٢).

١- .. أراد المصوّرين ، الذين يُضَاهُونَ خَلْقَ اللَّهِ وَيُعَارِضُونَهُ (مجمع البحرين : ج ٢ ص ١٠٨٨ «ضهى»).

٢- .. صحيح البخارى : ج ٥ ص ٢٢٢١ ح ٥٦١٠ ، صحيح مسلم : ج ٣ ص ١٦٦٨ ح ٩٢ ، سنن النسائي : ج ٨ ص ٢١٤ ، مسند ابن حنبل : ج ٩ ص ٢٨٠ ح ٢٤١٣٦ ، السنن الكبرى : ج ٧ ص ٤٣٩ ح ١٤٥٧٣ كلّها عن عائشه ، كنز العمال : ج ٤ ص ٣٦ ح ٩٣٧٢ .

۵۹۰۰. تفسیر العیاشی (به نقل از حرمان) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : معذب ترین مردم در روز قیامت ، کسانی هستند که برای مخلوقات خداوند ، شبیه می سازند . (۱).

۱- .مراد ، صورتگران اند .

اشاره

توضیحی درباره حکم ساختن مجسمه‌ها حدیث فراوانی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، در کتب روایی شیعه و اهل سنت نقل شده و نیز احادیث متعددی از ائمه اهل بیت علیهم السلام مبنی بر حرمت مجسمه سازی انسان و حیوانات و موجودات زنده آمده است. (۱) اکثر فقهای مذاهب اسلامی اعم از اهل سنت و امامیه، بر اساس این روایات فراوان، فتوا به حرمت مجسمه سازی موجود زنده داده اند و حتی برخی فقهای شیعه مانند صاحب «جواهر» (۲)، و شیخ انصاری (۳) در کتاب «المکاسب» و آیت الله خویی در «مصباح الفقاهه» (۴) و فقهای اهل سنت مانند عبد الرحمن جزیری در «الفقه علی المذاهب الأربعة» (۵) و دکتر وهبه زحیلی در «الفقه الإسلامی» (۶) ادعای اجماع کرده اند. اما برخی فقهای متقدم امامیه مانند شیخ طوسی در تفسیر «التیان» (۷) و طبرسی در «مجمع البیان» (۸) قائل به کراهت شده و حرمت را اختصاص به بت سازی داده اند. از معاصران نیز برخی از فقها نیز همین گونه فتوا داده اند. (۹) منشأ این اختلاف فتوا، اختلاف برداشت در موقت بودن حکم حرمت مجسمه سازی و صورتگری است که در احادیث متعدّد از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه اهل بیت علیهم السلام رسیده است. گروه اول از فقها آن حکم را یک تکلیف ثابت دانسته اند؛ اما گروه دوم آن را حکم موقت و مختص به شرایط صدر اسلام دانسته اند که هنوز رسوبات بت پرستی در ذهن مسلمانان وجود داشته و احیاناً با نقاشی و مجسمه سازی، معبودهای مشرکان و تکریم و احترام و تقدیس آنان، و جلوه های شرک و بت پرستی گاه و بی گاه بروز می کرده است. یکی از فقهای معاصر می گوید: ظاهر گروهی از احادیث آن است که تحریم مجسمه سازی و نقاشی صور انسان و حیوان به خاطر مبارزه با ترویج بت پرستی آن زمان بوده است. شدت لحن این روایات در توییح صورتگری و تعیین عذاب های شدید برای نقاشان و مجسمه سازان، شاهدی است بر اینکه مقصود، صورتگری عادی نیست، مانند: «أشدّ الناس عذاباً يوم القيامة رجل قتل نبياً أو قتله نبياً ورجل يضللّ الناس بغير علم ومصوّر التماثيل؛ شدیدترین عذاب روز قیامت، برای کسی است که پیامبری را به قتل برساند، یا پیامبری او را مستحق قتل بداند و او را بکشد و کسی که مردم را به خاطر جهل و ناآگاهی گمراه سازد، و نیز کسی که مجسمه سازی کند». (۱۰) روشن است که این عذاب های بسیار سخت، تناسبی با هر نقاشی و مجسمه سازی ای ندارد، زیرا گناه این کارهایی که به صورت عادی (غیر بت پرستی) از آدم کشی و زنا و شرابخواری و دیگر کبائر بیشتر نیست، چگونه هم طراز با پیامبر کشی است؟ بنا بر این، مقصود از این صورتگری باید چیزی باشد که واقعا هم سنگ و برابر پیامبر کشی و جنگ با خدا و خروج از دین باشد که همان «بت سازی» است (۱۱). (۱۲)

۱- ر. ک: شرح نووی بر صحیح مسلم: ج ۱۳ و ۱۴ ص ۳۲۹ ح ۲۱۰۶، وسائل الشیعه: ج ۳ ص ۵۶۰ ۵۶۳.

۲- جواهر الکلام: ج ۲۲ ص ۴۱.

۳- مکاسب محرمة (شیخ انصاری): مسأله ۴ از مسائل «النوع الرابع ما یحرم الاکتساب به لکونه عملاً محرّماً فی نفسه».

- ۴- مصباح الفقاهه (آیه الله خویی): ج ۱ ص ۲۸۶.
- ۵- الفقه علی المذاهب الأربعة: ج ۲ ص ۳۹ ح ۴۱.
- ۶- الفقه الإسلامی وادلته: ج ۴ ص ۲۶۷۴.
- ۷- التیان فی تفسیر القرآن: ج ۱ ص ۲۳۶.
- ۸- مجمع الیان: ج ۱ ص ۲۱۲ ذیل آیه ۵۱ سوره بقره.
- ۹- أنوار الفقاهه (المکاسب المحرّمه): ص ۱۱۳.
- ۱۰- مستدرک الوسائل: ج ۱۳ ص ۲۱۰ ح ۴ باب ۷۵ (أبواب ما یکتسب به).
- ۱۱- المکاسب: ج ۱ ص ۱۶۹.
- ۱۲- این متن برگرفته از دائره المعارف فقه مقارن، آیت الله ناصر مکارم شیرازی: ج ۱ ص ۳۵۹ بند ۳ می باشد.

ص: ٥٤٩

..

٥٩٢٧.الأصول الستة عشر (به نقل از سليمان طلحي) عنه صلى الله عليه و آله : أَشَدُّ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا مَنْ وَصَفَ عَدْلًا ثُمَّ خَالَفَ إِلَى غَيْرِهِ . (١) ٥٩٢٨.امام باقر عليه السلام : عنه صلى الله عليه و آله : أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ يَرَى النَّاسَ فِيهِ خَيْرًا وَلَا خَيْرَ فِيهِ . (٢) ٥٩٢٩.الكافي عن اسحاق بن عمّار عنه صلى الله عليه و آله : يُجَاءُ بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ ، فَتَنْدَلِقُ أَقْتَابُهُ (٣) فِي النَّارِ ، فَيَدُورُ كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ بِرَحَاءٍ ، فَيَجْتَمِعُ أَهْلُ النَّارِ عَلَيْهِ فَيَقُولُونَ : أَيُّ فُلَانٍ ، مَا شَأْنُكَ؟ أَلَيْسَ كُنْتَ تَأْمُرُنَا بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَانَا عَنِ الْمُنْكَرِ؟ قَالَ : كُنْتُ آمُرُكُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا آتِيهِ ، وَأَنْهَاكُمُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتَيْتِهِ . (٤) ٥٧٥٥.عنه صلى الله عليه و آله : عَنْهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مَرَرْتُ لَيْلَةَ أُسْرِي بِي عَلَى قَوْمٍ تُقْرَضُ شِفَاهُهُمْ بِمَقَارِيضَ مِنْ نَارٍ ، قَالَ : قُلْتُ : مَنْ هَؤُلَاءِ؟ قَالُوا : حُطْبَاءٌ مِنَ أَهْلِ الدُّنْيَا ، كَانُوا يَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَيَنْسَوْنَ أَنْفُسَهُمْ ، وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ ، أَفَلَا يَعْقِلُونَ (٥) ؟ (٦) .

- ١- .. جامع الأحاديث للقمي : ص ٢٣٣ ، الكافي : ج ٢ ص ٣٠٠ ح ٢ عن قتيبة الأعشى عن الإمام الصادق عليه السلام ، مستطرفات السرائر : ص ١٦٣ ح ١ عن خيثمه عن الإمام الصادق عليه السلام ، أعلام الدين : ص ٨٣ عن الإمام الصادق عليه السلام وكلها نحوه ، بحار الأنوار : ج ٧٢ ص ٢٢٤ ح ٢ .
- ٢- .. الفردوس : ج ١ ص ٣٦١ ح ١٤٥٨ عن ابن عمر ، كنز العمال : ج ٣ ص ٤٧٣ ح ٧٤٨٥ نقلاً عن أبي عبد الرحمن السلمى فى الأربعين .
- ٣- .. فَتَنْدَلِقُ أَقْتَابُهُ ، الإندلاق : خروج الشيء من مكانه ؛ يريد خروج أمعائه من جوفه (النهاية : ج ٢ ص ١٣٠ «دلق»).
- ٤- .. صحيح البخارى : ج ٣ ص ١١٩١ ح ٣٠٩٤ ، صحيح مسلم : ج ٤ ص ٢٢٩١ ح ٥١ ، مسند ابن حنبل : ج ٨ ص ١٨٣ ح ٢١٨٤٣ ، السنن الكبرى : ج ١٠ ص ١٦٢ ح ٢٠٢٠٩ كلها عن أسامة بن زيد ، كنز العمال : ج ١٠ ص ١٩٤ ح ٢٩٠٢٣ .
- ٥- .. إشاره إلى الآية ٤٤ من سورة البقره .
- ٦- .. مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٢٤٢ ح ١٢٢١٢ ، صحيح ابن حبان : ج ١ ص ٢٤٩ ح ٥٣ ، المصنّف لابن أبي شيبة : ج ٨ ص ٤٤٦ ح ٧ ، مسند أبي يعلى : ج ٤ ص ١١١ ح ٣٩٧٩ كلها عن أنس ، كنز العمال : ج ١٠ ص ٢٠٩ ح ٢٩١٠٦ ؛ مجمع البيان : ج ١ ص ٢١٥ عن أنس وليس فيه «وهم يتلون الكتاب أفلا يعقلون» ، إرشاد القلوب : ص ١٦ نحوه ، بحار الأنوار : ج ٧٢ ص ٢٢٣ .

نظام دوزخ ۵۷۵۷. الإمام علی علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: معذب ترین دوزخیان، کسی است که از عدالت [و حق]، سخن بگوید و خود، خلاف آن، عمل کند. ۵۷۵۸. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: سخت ترین عذاب را در روز قیامت، کسی دارد که مردم در او خوبی ببینند، در حالی که از خوبی، بی بهره است. ۵۷۵۹. عنه علیه السلام (فی بیان أنواع الظلم) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: روز قیامت، مردی را می آورند و در آتش می افکنند، به طوری که روده هایش در آتش می ریزد و مانند الاغ آسیاب، دور خود می چرخد. دوزخیان بر گرد او می آیند و می گویند: ای فلان! چرا به چنین روزی افتاده ای؟ مگر تو نبودی که ما را امر به معروف و نهی از منکر می کردی؟

می گوید: شما را امر به معروف می کردم؛ ولی خودم آن را انجام نمی دادم، و شما را از منکر باز می داشتم؛ ولی خودم آن را انجام می دادم. ۵۷۵۵. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: شبی که به معراج برده شدم، بر گروهی گذشتم که لب های آنها را با قیچی هایی از آتش، قیچی می کردند. گفتم: اینها کیستند؟

گفتند: خطیبان دنیا که مردم را به نیکی فرمان می دادند و خود را از یاد می بردند، در حالی که کتاب [خدا] را می خواندند. پس آیا تعقل نمی کنند؟ (۱).

٥٧٥٦. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : التبیان عن أبی عبیده بن الجراح : قُلْتُ : يا رَسُولَ اللَّهِ ، أئِى النَّاسِ أَشَدُّ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ؟ قَالَ : رَجُلٌ قَتَلَ نَبِيًّا أَوْ رَجُلًا أَمَرَ بِمَعْرُوفٍ وَنَهَى عَنِ مُنْكَرٍ . ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ «وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ» . (١)

ثُمَّ قَالَ : يا أبا عُبيدَةَ ، قَتَلْتَ بَنُو إِسْرَائِيلَ ثَلَاثَةَ وَأَرْبَعِينَ نَبِيًّا مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ فِي سَاعَةٍ وَاحِدَةٍ ، فَقَامَ مِنْهُ رَجُلٌ وَاثْنَا عَشَرَ رَجُلًا مِنْ عُيَادِ بَنِي إِسْرَائِيلَ ، فَأَمَرُوا مَنْ قَتَلَهُمْ بِالْمَعْرُوفِ ، وَنَهَوْهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ ، فَقَتَلُوا جَمِيعًا مِنْ آخِرِ النَّهَارِ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ ، وَهُمْ الَّذِينَ ذَكَرَهُمُ اللَّهُ . (٢) ٥٧٥٧. امام على عليه السلام : الإمام على عليه السلام : أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْمُتَسَيِّخُطُ لِقَضَاءِ اللَّهِ . (٣) ٥٧٥٨. امام على عليه السلام : عنه عليه السلام : أَشَدُّ النَّاسِ عُقُوبَةً رَجُلٌ كَافَهُ الْإِحْسَانَ بِالْإِسَاءَةِ . (٤) ٥٧٥٩. امام على عليه السلام (در بیان انواع ستم) الإمام الباقر عليه السلام فى قوله تعالى : «وَلَا تَقْرَبُوا الزَّيْنَى إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً» : مَعْصِيَةٌ وَمَقْتًا ، فَإِنَّ اللَّهَ يَمَقُّتُهُ وَيُبْغِضُهُ ، قَوْلُهُ : «وَسَيَاءَ سَيِّئًا» (٥) : وَهُوَ أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا ، وَالزَّيْنَى مِنْ أَكْبَرِ الْكَبَائِرِ . (٦) ٥٧٦٠. عنه عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه و آله : أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ أَقْرَبَ نُطْفَتَهُ فِي رَحِمٍ مُحْرَمٍ عَلَيْهِ . (٧) .

١- .. آل عمران : ٢١ .

٢- .. التبیان فى تفسیر القرآن : ج ٢ ص ٤٢٢ ، مجمع البیان : ج ٢ ص ٧٢٠ ؛ تفسیر الطبرى : ج ٣ الجزء ٣ ص ٢١٦ ، مسند البزار : ج ٤ ص ١١٠ ح ١٢٨٥ ، تفسیر ابن کثیر : ج ٢ ص ٣٦٣ كلاهما نحوه .

٣- .. غرر الحكم : ح ٣٢٢٥ ، عیون الحكم والمواعظ : ص ١١٥ ح ٢٥٥٣ .

٤- .. غرر الحكم : ح ٣٢١٧ ، عیون الحكم والمواعظ : ص ١١٦ ح ٢٥٥٨ .

٥- .. النساء : ٢٢ .

٦- .. تفسیر القمى : ج ٢ ص ١٩ عن أبی الجارود ، بحار الأنوار : ج ٧٩ ص ١٩ ح ٥ .

٧- .. دعائم الإسلام : ج ٢ ص ٤٤٧ ح ١٥٦٢ عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، الكافى : ج ٥ ص ٥٤١ ح ١ ، ثواب الأعمال : ص ٣١٣ ح ٧ كلاهما عن علی بن سالم عن الإمام الصادق عليه السلام ، المحاسن : ج ١ ص ١٩٢ ح ٣٢٤ عن سالم

عن الإمام الصادق عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٧٩ ص ٢٦ ح ٢٨ .

۵۷۶۱. عنه عليه السلام: التبيان به نقل از ابو عبیده بن جراح: گفتم: ای پیامبر خدا! مُعَذَّب ترین مردم در روز قیامت، چه کسانی هستند؟

فرمود: «مردی که پیامبری را و یا مردی را که امر به معروف و نهی از منکر می کند، بکشد».

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله سپس این آیه را خواند: «و کسانی از مردم که فرمان دهندگان به عدالت را می کشند، آنان را به عذابی دردناک، بشارت ده».

آن گاه فرمود: «ای ابو عبیده! بنی اسرائیل، از آغاز روز، در یک ساعت، چهل و سه پیامبر را کشتند. پس یکصد و دوازده تن از عابدان بنی اسرائیل برخاستند و قاتلان آنها را امر به معروف و نهی از منکر کردند و آنها هم تا آخر همان روز به قتل رسیدند. اینها همانان اند که خداوند از ایشان یاد کرده است. ۵۷۶۲. الإمام الباقر علیه السلام: امام علی علیه السلام: مُعَذَّب ترین مردم در روز قیامت، کسی است که از قضای الهی ناخشنود باشد. ۵۷۶۰. امام علی علیه السلام: امام علی علیه السلام: سخت ترین کیفر را مردی خواهد داشت که نیکی را به بدی پاسخ دهد. ۵۷۶۱. امام علی علیه السلام: امام باقر علیه السلام در باره این سخن خدای متعال: «به زنا نزدیک نشوید که فحشاست»: یعنی معصیت است و منفور؛ چرا که خدا آن را دشمن می دارد و از آن نفرت دارد. فرمود: «و بد راهی است!»؛ یعنی چنین کسی سخت ترین عذاب را دارد. زنا از بزرگ ترین گناهان بزرگ است. ۵۷۶۲. امام باقر علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: در روز قیامت، سخت ترین عذاب را کسی دارد که نطفه خود را در رحمی که بر او حرام است، جای دهد..

٥٧٦٣. الإمام علي عليه السلام (في بيان معنى القضاء وتفسيره) إرشاد القلوب عن رفاعه بن أعين : قال لي الصادق عليه السلام : ألا أخبرك بأشد الناس عذاباً يوم القيامة؟ قلت : بلى يا مولاي ، قال : أشد الناس عذاباً يوم القيامة من أعان على مؤمن بشرط كلمه . ثم قال : ألا أخبرك بأشد من ذلك؟ قلت : بلى يا سيدي ، فقال : من عاب عليه شيئاً من قوله أو فعله . (١) ٥٧٦٣. امام علي عليه السلام (در بيان معنا و تفسير «قضا») جامع الأحاديث عن رفاعه النحاس : قال لي أبو عبد الله عليه السلام : يا رفاعه ، ألا أحدثك بأشد أهل النار عذاباً؟ قلت : بلى . قال : من أعان على مؤمن بشرط كلمه . ثم قال : ألا أخبرك بأشد من هذا عذاباً؟ قلت : بلى . قال : من أذخر عنه شيئاً يحتاج إليه في دنياه و آخرته ، فأولئك يلعنهم الله ويلعنهم اللاعنون .

ثم قال : ألا أخبركم بأشد من هذين؟ قلت : بلى . قال : من اغتاب عليه شيئاً في قول لكى يغتابه ويرد عليه ، فهو يوم القيامة ممن قال الله : « فذوقوا فلن نزيدكم إلا عذاباً » . (٢) ٥٧٦٤. المحاسن عن محمد بن إسحاق : الإمام علي عليه السلام : قال رسول الله صلى الله عليه وآله ذات يوم : يا علي ، علمت أن جبرئيل عليه السلام أخبرني أن أمتي تغدر بك من بعدى ، فويل ثم ويل (ثم ويل لهم) ثلاث مرات قلت : يا رسول الله ، وما ويل؟ قال : واد في جهنم أكثر أهلهم معادوك ، والقاتلون لدمرتك ، والناكث لبيعتك .

فطوبى ثم طوبى (ثم طوبى ، ثلاث مرات) لمن أحبك ووفى لك . قلت : يا رسول الله ، وما طوبى؟ قال : شجرة في دارك في الجنة ، ليس دار من دور شيعتك في الجنة إلا وفيها غصن من تلك الشجرة ، تهدي (تهدل (٣)) عليهم (إليهم) بكل ما يشتهون . (٤) .

١- .. إرشاد القلوب : ص ٧٧ .

٢- .. جامع الأحاديث للقمي : ص ٢٣٣ .

٣- .. تهدل أغصانها : أي تدلت واسترخت لثقلها بالثمره (النهايه : ج ٥ ص ٢٥١ «هدل»).

٤- .. تفسير فرات : ص ٢١٥ ح ٢٨٨ ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣١٢ ح ٨٢ .

۵۷۶۴.المحاسن (به نقل از محمّد بن اسحاق) إرشاد القلوب به نقل از رفاعه بن أعین : امام صادق علیه السلام به من فرمود: «آیا تو را از معذب ترین مردم در روز قیامت ، خبر ندهم؟» .

گفتم : چرا، ای سرور من !

فرمود: «معذب ترین مردم در روز قیامت ، کسی است که با نیم کلمه ای ، بر ضدّ مؤمن کمک کند» .

سپس فرمود: «آیا تو را به معذب تر از او خبر ندهم؟» .

گفتم : چرا، ای سرور من !

فرمود: «کسی که او (مؤمن) را به چیزی از گفتار یا کردارش سرکوفت زند» .۵۷۶۵.الكافی عن علی بن إبراهیم الهاشمی : جامع الأحادیث به نقل از رفاعه نحاس : امام صادق علیه السلام به من فرمود: «ای رفاعه! آیا از معذب ترین دوزخیان برایت نگویم؟» .

گفتم : بفرمایید.

فرمود: «کسی که [حتی] نیم کلمه بر ضدّ مؤمن ، کمک کند» .

سپس فرمود: «آیا تو را از معذب تر از او خبر ندهم؟» .

گفتم : بفرمایید.

فرمود: «کسی که چیزی را که مؤمن در دنیا و آخرتش بدان نیاز دارد ، از او دریغ ورزد. اینان را خدا و لعنت کنندگان ، لعنت می کنند» .

باز فرمود: «آیا تو را از معذب تر از این دو ، خبر ندهم؟» .

گفتم : بفرمایید.

فرمود: «کسی که در غیاب مؤمن ، سخنی علیه او بگوید ، به طوری که او نیز [وادار شود] از او غیبت کند و پاسخش را بدهد. چنین فردی در روز قیامت ، از کسانی است که خداوند فرموده است: «پس بچشید که جز بر عذابتان نمی افزاییم» .۵۷۶۶.الكافی عن یونس بن عبدالرحمن : امام علی علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله روزی فرمود: «ای علی! دانستی که جبرئیل علیه السلام به من خبر داد که اتمم پس از من با تو پیمان می شکنند. پس ویل، ویل ، ویل برای ایشان باد!» .

گفتم : ای پیامبر خدا ! ویل چیست؟

فرمود: «درّه ای است در جهنّم که بیشتر اهل آن را دشمنان تو و کُشندگان فرزندان تو و بیعت شکنانِ با تو ، تشکیل می دهند . و طوبا، طوبا و طوبا برای آن که تو را دوست بدارد و با تو وفادار باشد» .

گفتم : ای پیامبر خدا ! طوبی چیست؟

فرمود: «درختی است در خانه تو در بهشت، و هیچ خانه ای از خانه های شیعیان تو در بهشت نیست ، مگر این که شاخه ای از آن درخت در آن وجود دارد و هر چه دلشان بخواهد ، به آنان تقدیم می کند (/ از سنگینی بار و بر ،

به سمت آنها سر خم می کند)» ..

١٢ / ٦ مَن يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ بِالْكِتَابِ «الَّذِينَ يُضُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ * أُولَئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِّن دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ يُضَاعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ مَا كَانُوا يَسْتَعْطِعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ» .
(١)

«وَعِبَادُ الرَّحْمَانِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا * وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا * وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا * إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا * وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا * وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا * يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا» . (٢)

«الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ» . (٣)

«قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَّمٍ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ فِي النَّارِ كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعَنَتْ أُخْتَهَا حَتَّى إِذَا ادَّارَكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ أُخْرَاهُمْ لِأَوْلَاهُمْ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَآتِهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِّنَ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٌ وَلَكِن لَّا تَعْلَمُونَ» . (٤)

«يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ مَن يَأْتِ مِنْكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبِينَةٍ يُضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ وَكَانَ ذَ لِكْ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا» . (٥)

١- .. هود : ١٩ و ٢٠ .

٢- .. الفرقان : ٦٣ ٦٩ .

٣- .. النحل : ٨٨ .

٤- .. الأعراف : ٣٨ .

٥- .. الأحزاب : ٣٠ .

۱۲ / ۶ کسانی که دو چندان عذاب می شوند

۱۲ / ۶ کسانی که دو چندان عذاب می شوند قرآن «همانان که مردم را از راه خدا باز می دارند و آن را کج می خواهند و به آخرت نباورند. آنان در زمین، در مانده کنندگان [خدا] نیستند و جز خدا دوستانی ندارند. عذاب برای آنان، دو چندان می شود. آنان توان شنیدن [حق را] نداشتند و [حق را] نمی دیدند».

«و بندگان خدای مهربان، کسانی اند که روی زمین، به نرمی گام بر می دارند، و چون نادانان ایشان را طرف خطاب قرار دهند، به ملائمت پاسخ می دهند، و آنان [اند] که در حال سجده یا ایستاده، شب را به روز می آورند و کسانی که می گویند: «پروردگارا! عذاب جهنم را از ما باز گردان که عذابش سخت و دائمی است و بد قرارگاه و جایگاهی است». و کسانی اند که چون انفاق می کنند، نه ولخرجی می کنند و نه تنگ می گیرند و میان این دو [روش]، حدّ وسط را بر می گزینند، و کسانی [اند] که با خدا معبودی دیگر نمی خوانند و کسی را که خدا [خونش را] حرام کرده است، جز به حق نمی کشند، و زنا نمی کنند. و هر کس اینها را انجام دهد، سزایش را دریافت خواهد کرد. در روز قیامت، عذاب برای او دو چندان می شود و پیوسته در آن، خوار می ماند».

«کسانی که کفر ورزیدند و از راه خدا باز داشتند، به [سزای] آن که فساد می کردند، عذابی بر عذابشان می افزایم».

«می فرماید: در میان امت هایی از جن و انس که پیش از شما بوده اند، داخل آتش شوید. هر بار که امتی [در آتش] در آید، همکیشان خود را لعنت می کند تا وقتی که همگی در آن به هم بیوندند. [آن گاه] پیروانشان در باره پیشوایانشان می گویند: «پروردگارا! اینان ما را گم راه کردند. پس دو برابر، عذاب آتش به آنان بده». خدا می فرماید: برای هر کدام [عذاب] دو چندان است؛ ولی شما نمی دانید».

«ای زنان پیامبر! هر کس از شما مبادرت به کار زشت آشکاری کند، عذابش دو چندان خواهد بود، و این بر خدا همواره آسان است».

الحديث ٥٩٣٣. الإمام الباقر عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: مَنْ مَشَى فِي قَطِيعِهِ بَيْنَ اثْنَيْنِ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْوِزْرِ بِقَدْرِ مَا لِمَنْ أَصْلَحَ بَيْنَ اثْنَيْنِ مِنَ الْأَجْرِ، مَكْتُوبٌ عَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ حَتَّى يَدْخُلَ جَهَنَّمَ، فَيُضَاعَفَ لَهُ الْعَذَابُ. (١) ٥٩٣٤. الإمام الرضا عليه السلام: الإمام زين العابدين عليه السلام: لِمُسَيِّنَاتِنَا ضِعْفَانِ مِنَ الْعَذَابِ. (٢) ١٢ / ٧. مَنْ يُخَفِّفُ عَنْهُ الْعَذَابُ ٥٩٣٤. الإمام رضا عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْكَافِرِ السَّخِيَّ إِلَى جَهَنَّمَ، فَيَقُولُ لِمَالِكٍ خَازِنِ جَهَنَّمَ: عَذِّبْهُ وَخَفِّفْ عَنْهُ الْعَذَابَ عَلَى قَدْرِ سَخَائِهِ الَّذِي كَانَ فِي دَارِ الدُّنْيَا. (٣) ٥٩٣٥. پیامبر خدا صلى الله عليه وآله: عنه صلى الله عليه وآله: آله لِعَدِيَّ بْنِ حَاتِمٍ: إِنَّ اللَّهَ دَفَعَ عَنَّا أَيْبُكَ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ لِسَخَاءِ نَفْسِهِ. (٤).

- ١- .. ثواب الأعمال: ص ٣٣٩ ح ١ عن أبي هريره وعبدالله بن عباس، أعلام الدين: ص ٤٢٠ عن عبدالله بن عباس، بحار الأنوار: ج ٧٦ ص ٣٦٧ ح ٣٠.
- ٢- .. معاني الأخبار: ص ١٠٦ ح ١، عيون أخبار الرضا عليه السلام: ج ٢ ص ٢٣٢ ح ١ كلاهما عن الحسن بن موسى الوشاء البغدادي، بحار الأنوار: ج ٤٣ ص ٢٣٠ ح ٢.
- ٣- .. الفردوس: ج ١ ص ١٥٢ ح ٥٥٤ عن ابن عباس، كنز العمال: ج ٦ ص ٣٩٢ ح ١٦٢١١.
- ٤- .. الاختصاص: ص ٢٥٣، الفقه المنسوب للإمام الرضا عليه السلام: ص ٣٦٢ نحوه، بحار الأنوار: ج ٧١ ص ٣٥٤ ح ١٦.

۱۲ / ۷ کسانی که عذابشان تخفیف می یابد

حدیث ۵۹۳۶. امام باقر علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس در جدایی انداختن میان دو کس بکوشد، گناهِش به اندازه پاداش کسی است که میان دو کس آشتی می افکند، و لعنت خدا بر او نوشته شده است تا آن که به جهنم وارد شود و دو چندان عذاب شود. ۵۹۳۷. الإمام علیّ علیه السلام (فی استغفاره فی السّحر) امام زین العابدین علیه السلام: برای گنهکار [خاندان] ما، دو برابر عذاب است. ۱۲ / ۷ کسانی که عذابشان تخفیف می یابد ۵۹۳۹. عنه صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: خداوند متعال دستور می دهد که کافر سخاوتمند را به جهنم ببرند و به مالک، نگهبان جهنم، می فرماید: «او را عذاب کن؛ اما به اندازه سخاوتی که در دنیا داشته است، عذابش را تخفیف ده». ۵۹۴۰. عنه صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله به عدی بن حاتم: خداوند، عذاب سخت را از پدرت، به خاطر سخاوتش برداشت.

٥٩٤١. عنه صلى الله عليه وآله : المستدرک علی الصحیحین عن عبد الله بن مسعود : عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَالَ : مَا أَحْسَنَ مُحْسِنٍ مِنْ مُسْلِمٍ وَلَا كَافِرٍ إِلَّا أَثَابَهُ اللهُ . قَالَ : فَقُلْنَا : يَا رَسُولَ اللهِ ، مَا إِثَابُهُ اللهُ الْكَافِرَ ؟ قَالَ : إِنْ كَانَ قَدِ وَّصَلَ رَحِمًا ، أَوْ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ ، أَوْ عَمَلَ حَسَنَةً ؛ أَثَابَهُ اللهُ الْمَالَ وَالْوَلَدَ وَالصَّحَّةَ وَأَشْبَاهَ ذَلِكَ . قَالَ : فَقُلْنَا : مَا إِثَابُهُ فِي الْآخِرَةِ ؟ فَقَالَ : عَذَابًا دُونَ الْعَذَابِ ، قَالَ : وَقَرَأَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : «أَدْخِلُوا آءَالَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ» (١) . (٢) ٥٩٤٢. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام الصادق عليه السلام : قِرَاءَةُ الْقُرْآنِ فِي الْمُصْحَفِ تُخَفِّفُ الْعَذَابَ عَنِ الْوَالِدِينَ وَلَوْ كَانَا كَافِرِينَ . (٣) ١٢ / ٨ مَنْ يَتَأَذَى بِهِمْ أَهْلُ النَّارِ! ٥٩٤٥. عنه عليه السلام (فِي نِهَائِهِ كِتَابِهِ لِابْنِهِ الْحَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ) رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : أَرْبَعَةٌ يُؤْذُونَ أَهْلَ النَّارِ عَلَى مَا بِهِمْ مِنَ الْأَذَى ، يُسْقَوْنَ مِنَ الْحَمِيمِ فِي الْجَحِيمِ ، يُنَادُونَ بِالْوَيْلِ وَالْتُبُورِ ، يَقُولُ أَهْلُ النَّارِ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ : مَا بَالُ هَؤُلَاءِ الْأَرْبَعَةِ قَدْ آذَوْنَا عَلَى مَا بَنَا مِنَ الْأَذَى!؟

فَرَجُلٌ مُعَلَّقٌ فِي تَابُوتٍ مِنْ جَمْرِ ، وَرَجُلٌ يَجُرُّ أَمْعَاءَهُ ، وَرَجُلٌ يَسِيلُ فَوْهُ قَيْحًا وَدَمًا ، وَرَجُلٌ يَأْكُلُ لَحْمَهُ .

فَيَقَالُ لِصَاحِبِ التَّابُوتِ : مَا بَالُ الْأَبْعَدِ ؛ قَدْ آذَانَا عَلَى مَا بَنَا مِنَ الْأَذَى؟ فَيَقُولُ : إِنَّ الْأَبْعَدَ مَاتَ وَفِي عُنُقِهِ أَمْوَالُ النَّاسِ ، لَمْ يَجِدْ لَهَا فِي نَفْسِهِ أَدَاءً وَلَا مَخْلَصًا وَلَا وَفَاءً .

ثُمَّ يُقَالُ لِلَّذِي يَجُرُّ أَمْعَاءَهُ : مَا بَالُ الْأَبْعَدِ قَدْ آذَانَا عَلَى مَا بَنَا مِنَ الْأَذَى؟ فَيَقُولُ : إِنَّ الْأَبْعَدَ كَانَ لَا يُبَالِي أَيْنَ أَصَابَ الْبَوْلُ مِنْ جَسَدِهِ .

ثُمَّ يُقَالُ لِلَّذِي يَسِيلُ فَوْهُ قَيْحًا وَدَمًا : مَا بَالُ الْأَبْعَدِ ؛ قَدْ آذَانَا عَلَى مَا بَنَا مِنَ الْأَذَى؟ فَيَقُولُ : إِنَّ الْأَبْعَدَ كَانَ يُحَاكِي ، فَيَنْظُرُ إِلَى كُلِّ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ فَيُفْسِدُ بِهَا وَيُحَاكِي بِهَا .

ثُمَّ يُقَالُ لِلَّذِي يَأْكُلُ لَحْمَهُ : مَا بَالُ الْأَبْعَدِ ؛ قَدْ آذَانَا عَلَى مَا بَنَا مِنَ الْأَذَى؟ فَيَقُولُ : إِنَّ الْأَبْعَدَ كَانَ يَأْكُلُ لُحُومَ النَّاسِ بِالْغَيْبِ ، وَيَمْشِي بِالْتَّمِيمَةِ . (٤) .

١- .. فاطر : ٤٦ .

٢- .. المستدرک علی الصحیحین : ج ٢ ص ٢٧٨ ح ٣٠٠١ ، تهذيب الكمال : ج ١٤ ص ٧٤ ح ٣٠٦١ ، تفسير ابن كثير : ج ٧ ص ١٣٨ ، كنز العمال : ج ٢ ص ٣٩ ح ٣٠٣٨ .

٣- .. الكافي : ج ٢ ص ٦١٣ ح ٤ عن الحسن بن راشد عن جدّه ، وسائل الشيعة : ج ٤ ص ٨٥٤ ح ٧٧٣٩ .

٤- . ثواب الأعمال : ص ٢٩٥ ح ١ ، الأمالي للصدوق : ص ٦٧٦ ح ٩١٩ وفيه «فيسنّها» بدل «يفسد بها» وكلاهما عن حفص بن غياث ، كشف الرية : ص ٩ وفيه «فيسنّها» بدل «يفسد بها» وكلّها عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٢٨١ ح ٢ ؛ المعجم الكبير : ج ٧ ص ٣١٠ ح ٧٢٢٦ ، الزهد لابن المبارك (الملحقات) : ص ٩٤ ح ٣٢٨ كلاهما عن شفي بن ماعن نحوه ، كنز العمال : ج ١٦ ص ٧١ ح ٤٣٩٧٩ .

۱۲ / ۸ آنان که دوزخیان ، از دستشان آزار می کشند !

۵۹۳۸. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : المستدرک علی الصحیحین به نقل از عبد الله بن مسعود : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هیچ نیکوکاری از مسلمان و کافر، نیکی نمی کند ، مگر آن که خداوند به او پاداش می دهد».

گفتیم : ای پیامبر خدا ! پاداش خدا به کافر چیست؟

فرمود: «اگر صله رحمی کرده یا صدقه ای داده یا کار نیکی کرده باشد ، خداوند به او مال و فرزند و سلامت و مانند اینها پاداش می دهد» .

گفتیم : پاداشش در آخرت چیست؟

فرمود: «عذابی تخفیف یافته» .

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله سپس این آیه را خواند: «فرعونیان را در سخت ترین عذاب در آورید» . ۵۹۳۹. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : امام صادق علیه السلام : خواندن قرآن از روی آن، عذاب پدر و مادر را سبک می گرداند ، اگرچه آن دو کافر باشند. ۱۲ / ۸ آنان که دوزخیان ، از دستشان آزار می کشند! ۵۹۴۲. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : چهار دسته اند که دوزخیان با آن که خود در عذاب اند ، از آنها آزار می بینند ، در دوزخ ، به آنها آب جوش نوشانده می شود و صدای آه و واویلا ، سر می دهند . دوزخیان به همدیگر می گویند : اینان را چه می شود که ما را آزار می دهند ، با این که خود در اذیتیم؟! مردی آویزان در تابوتی از آخگر ؛ مردی که معده و روده اش را می کشد ؛ مردی که از دهانش چرک و خون جاری است ؛ و مردی دیگر که گوشت او را می خورد .

به آویزان در تابوت ، گفته می شود : این دور از رحمت خدا را چه شده که ما را به رنج رنجی که داریم آزار می دهد؟

می گوید : این دور از رحمت خدا ، مُرد ، در حالی که اموال مردم بر عهده اش بود و چیزی نداشت تا آنها را پس بدهد و راه رهایی هم نداشت و وفای به عهد نکرد .

آن گاه به آن که روده و معده هایش را با خود می کشد ، گفته می شود : این دور از رحمت خدا را چه شده که ما را به رنج رنجی که داریم آزار می دهد؟

می گوید : این دور از رحمت خدا ، باکی نداشت که بول به بدنش ترشح کند .

سپس به آن که از دهانش چرک و خون جاری است ، گفته می شود : این دور از رحمت خدا را چه شده که ما را به رنج رنجی که داریم آزار می دهد؟

می گوید: این دور از رحمت خدا، نقلِ قول می کرد. به هر سخن بدی می نگریست و با آن، فساد به پا می کرد و آن را نقل می نمود.

و به آن که گوشتش را می خورد، گفته می شود: این دورترین از رحمت را چه شده که ما را به رنمِ رنجی که داریم آزار می دهد؟

می گوید: این دورترین از رحمت، با غیبت کردن، گوشت مردم را می خورد و در پی سخن چینی بود.

٥٩٤٣. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : بحار الأنوار عن أسرار الصلاة عن رسول الله صلی الله علیه و آله : إِنَّ النَّارَ وَأَهْلَهَا يَعْجُونَ مِنْ أَهْلِ الرَّثَاءِ . فَقِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، كَيْفَ تَعَجُّجُ النَّارُ؟ قَالَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : مِنْ حَرِّ النَّارِ الَّتِي يُعِيدُّونَ بِهَا . (١) ٥٩٤٤. امام على عليه السلام : رسول الله صلی الله علیه و آله : الْعُلَمَاءُ رَجُلَانِ : رَجُلٌ عَالِمٌ آخِذٌ بِعِلْمِهِ ؛ فَهَذَا نَاجٍ . وَعَالِمٌ تَارِكٌ لِعِلْمِهِ ؛ فَهَذَا هَالِكٌ .

وإنَّ أَهْلَ النَّارِ لَيَتَأَدُّونَ مِنْ رِيحِ الْعَالِمِ التَّارِكِ لِعِلْمِهِ .

وإنَّ أَشَدَّ أَهْلِ النَّارِ نَدَامَةً وَحَسْرَةً رَجُلٌ دَعَا عَبْدًا إِلَى اللَّهِ ، فَاسْتَجَابَ لَهُ وَقِيلَ مِنْهُ ، فَأَطَاعَ اللَّهَ ، فَأَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ ، وَأَدْخَلَ الدَّاعِيَ النَّارَ بِتَرْكِهِ عِلْمَهُ ، وَاتِّبَاعِهِ

الهُوَى وَطُولِ الْأَمَلِ . (٢) .

١- بحار الأنوار : ج ٧٢ ص ٣٠٥ ح ٥٢ .

٢- الكافي : ج ١ ص ٤٤ ح ١ ، الخصال : ص ٥١ ح ٦٣ ، منية المرید : ص ١٤٦ ، مشكاة الأنوار : ص ٢٤٦ ح ٧٢٠ ، أعلام الدين : ص ٨٩ وليس فيه «وإنَّ أَهْلَ النَّارِ ... لعلمه» ، كتاب سليم بن قيس : ج ٢ ص ٧١٨ نحوه وكلها عن سليم بن قيس عن الإمام علي عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٢ ص ١٠٦ ح ٢ .

۵۹۴۵. امام علی علیه السلام (در انتهای نامه اش به فرزندش حسن علیه السلام) بحار الأنوار به نقل از أسرار الصلاة : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود : «دوزخ و دوزخیان ، از دست ریاکاران ، ضجّه سر می دهند» .

گفته شد : ای پیامبر خدا! آتش جهنّم ، چگونه ضجّه سر می دهد؟

فرمود : «از داغی آتشی که با آن دوزخیان را عذاب می کنند» . ۵۹۴۶. عنه علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : علما ، دو دسته اند : عالمی که به علمش عمل می کند که نجات یافته است ، و عالمی که به علمش بی اعتناست که هلاک شده است . دوزخیان ، از بوی عالم بی عمل ، اذیت می شوند .

بدترین پشیمانی و حسرت در میان دوزخیان ، از آن مردی است که کسی را به سوی خدا ، دعوت می کند و او ، آن را می پذیرد و قبول می کند و از خدا ، اطاعت می نماید و خدا ، او را به بهشت می برد ؛ اما دعوت کننده را به خاطر ترک عملش

و پیروی از هوس و آرزوی طولانی ، به جهنّم می برد . . .

٥٩٤٧. الإمام زين العابدين والإمام الباقر عليهما السلام : عنه صلى الله عليه وآله : مَنْ اغْتَابَ امْرَأً مُسْلِمًا بَطَلَ صَوْمُهُ ، وَنُقِضَ وَضُوؤُهُ ، وَجَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَفْوُحٌ مِنْ فِيهِ رَائِحَةٌ أَنْتَنْ مِنْ الْجَيْفِ ، يَتَأَذَى بِهَا أَهْلُ الْمَوْقِفِ ، فَإِنْ مَاتَ قَبْلَ أَنْ يَتُوبَ مَاتَ مُسْتَحِلًّا لِمَا حَرَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ . (١) ٥٩٤٨. الكافي عن زراره عن الإمام الباقر عليه السلام ، قا عنه صلى الله عليه وآله : يُؤْتَى بِالزَّانِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَكُونَ فَوْقَ أَهْلِ النَّارِ ، فَيَقْطُرُ قَطْرَةً مِنْ فَرْجِهِ فَيَتَأَذَى بِهَا أَهْلُ جَهَنَّمَ مِنْ نَتْنِهَا ، فَيَقُولُ أَهْلُ جَهَنَّمَ لِلخُزَّانِ : مَا هَذِهِ الرَّائِحَةُ الْمُنتِنَةُ الَّتِي قَدْ آذَنَّا؟ فَيَقَالُ لَهُمْ : هَذِهِ رَائِحَةُ زَانٍ .

وَتُوتَى بِامْرَأَةٍ زَانِيَةٍ فَيَقْطُرُ قَطْرَةً مِنْ فَرْجِهَا ، فَيَتَأَذَى بِهَا أَهْلُ النَّارِ مِنْ نَتْنِهَا . (٢) ٥٩٤٩. الكافي عن حماد بن عثمان : عنه صلى الله عليه وآله : أَلَا وَمَنْ زَنَا بِامْرَأَةٍ مُسْلِمَةٍ أَوْ يَهُودِيَّةٍ أَوْ نَصْرَانِيَّةٍ أَوْ مَجُوسِيَّةٍ ؛ حُرَّهٖ أَوْ أَمَّهٖ ، ثُمَّ لَمْ يَتُبْ مِنْهُ وَمَاتَ مُصِرًّا عَلَيْهِ ، فَتَحَّ اللَّهُ لَهُ فِي قَبْرِهِ ثَلَاثِمِئَةَ بَابٍ ، تَخْرُجُ مِنْهَا حَيَاتٌ وَعَقَارِبُ وَتُعْبَانُ النَّارِ ، فَهَوَّ يَحْتَرِقُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، فَإِذَا بُعِثَ مِنْ قَبْرِهِ تَأَذَى النَّاسُ مِنْ نَتْنِ رِيحِهِ ، فَيَعْرِفُ بِذَلِكَ وَبِمَا كَانَ يَعْمَلُ فِي دَارِ الدُّنْيَا ، حَتَّى يُؤْمَرَ بِهِ إِلَى النَّارِ . (٣) .

١- .كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٤ ص ١٥ ح ٤٩٦٨ ، الأمل للصدوق : ص ٥١٥ ح ٧٠٧ كلاهما عن الحسين بن زيد عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، مكارم الأخلاق : ج ٢ ص ٣٠٦ ح ٢٦٥٥ عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ٢٥٦ عن الحسين بن يزيد عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله ، بحار الأنوار : ج ٧٥ ص ٢٤٧ ح ١٠ .

٢- .الجعفریات : ص ٩٩ ، النوادر للراوندى : ص ١٨٠ ح ٣٠٦ كلاهما عن الإمام الكاظم عن آبائه عليهم السلام ، دعائم الإسلام : ج ٢ ص ٤٤٨ ح ١٥٦٣ ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣١٧ ح ٩٨ .

٣- .كتاب من لا يحضره الفقيه : ج ٤ ص ١٢ ح ٤٩٦٨ ، الأمل للصدوق : ص ٥١٣ ح ٧٠٧ كلاهما عن الحسين بن زيد عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام ، مكارم الأخلاق : ج ٢ ص ٣١٢ ح ٢٦٥٥ عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله ، روضه الواعظين : ص ٥٠٧ ، تنبيه الخواطر : ج ٢ ص ٢٦٠ عن الحسين بن يزيد عن الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله ، بحار الأنوار : ج ٧٥ ص ٣٨٩ ح ٦ .

۵۹۵۰. الإمام الصادق علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس از مسلمانی غیبت کند، روزه و وضویش باطل است و روز قیامت می آید، در حالی که بوی گندی بدتر از بوی لاشه از دهانش خارج می شود، به گونه ای که اهل موقف، از آن اذیت می شوند. این شخص، اگر قبل از توبه بمیرد، در حالی مُرده که حرام خداوند عز و جل را حلال شمرده است. ۵۹۵۱. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: روز قیامت، مرد زناکار، آورده می شود، تا بالای همه دوزخیان [قرار می گیرد]، قطره ای از نرینگی اش می چکد و دوزخیان، از گندش آزرده می شوند.

دوزخیان به دوزخبانان می گویند: این بوی گند که ما را آزار داد، چیست؟

به آنان گفته می شود: این، بوی زناکار است.

و زنی زناکار آورده می شود. از مادینگی اش، قطره ای می چکد و دوزخیان، از گند آن، آزرده می شوند. ۵۹۴۶. امام علی علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس با زن مسلمان، یهودی، نصرانی و یا مجوسی آزاده باشند یا کنیز، زنا کند و از آن کار، توبه ننماید و بر آن، اصرار بورزد، خداوند در قبرش، سیصد در باز می کند و از آن، مارها و کژدم ها و اژدهای جهنم، بیرون می آید. او تا روز قیامت می سوزد و زمانی که از قبرش بیرون آورده شود، مردم از گند بویش آزرده می شوند و با این و با آنچه در دنیا عمل می کرده، شناخته می شود، تا دستور وارد شدن به آتش می گیرد..

٥٩٤٧. امام زين العابدين و امام باقر عليهما السلام : ثواب الأعمال عن زيد بن علي عليه السلام : قال أمير المؤمنين عليه السلام : إذا كان يوم القيامة هب الله ريحا منته يتأذى بها أهل الجمع ، حتى إذا همت أن تمسكك بأنفاس الناس ناداهم مناد : هل تدرون ما هذه الرياح التي قد آذتكم؟ فيقولون : لا ، فقد آذتنا وبلغت منا كل مبلغ ! قال : فيقال : هذه الرياح ريح فروج الزناه الذين لقوا الله بالزنا ثم لم يتوبوا ، فالعنواهم لعنهم الله . قال : فلا يبقى في الموقف أحد إلا قال : اللهم العن الزناه . (١) / ١٢ / ٩ أهون الناس عذابا ٥٩٥٠. امام صادق عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : إن أهون أهل النار عذابا يوم القيامة لرجل توضع في أخصص (٢) قدميه جمره يغلى منها دماغه . (٣) / ٥٩٥١. امام صادق عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : إن أهون أهل النار عذابا يوم القيامة رجل على أخصص قدميه جمرتان ، يغلى منهما دماغه كما يغلى المرجل (٤) بالقمم (٥) . (٦) .

- ١- . ثواب الأعمال : ص ٣١٢ ح ٢ ، المحاسن : ج ١ ص ١٩٤ ح ٣٣٣ ، روضه الواعظين : ص ٥٠٧ ، بحار الأنوار : ج ٧ ص ٢١٧ ح ١٢١ وراجع : كنز العمال : ج ٥ ص ٤٥٥ ح ١٣٥٩٤ .
- ٢- .. الأخصص من القدم : الموضع الذي لا يلبق بالأرض منها عند الوطء (النهاية : ج ٢ ص ٨٠ «أخصص»).
- ٣- .. صحيح البخارى : ج ٥ ص ٢٤٠٠ ح ٦١٩٣ ، صحيح مسلم : ج ١ ص ١٩٦ ح ٣٦٣ ، سنن الترمذى : ج ٤ ص ٧١٦ ح ٢٦٠٤ ، مسند ابن حنبل : ج ٦ ص ٣٨٦ ح ١٨٤٤١ وفيها «جمرتان» بدل «جمره» ، المستدرک على الصحيحين : ج ٤ ص ٢٢٥ ح ٨٧٣ ، كلها عن النعمان بن بشير ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢٨ ح ٣٩٥١٢ .
- ٤- .. المرجل : الإناء الذي يغلى فيه الماء ، سواء كان من حديد أو صفر أو حجاره أو خزف . والميم زائده ، قيل : لأنه إذا نصب كأنه أقيم على أرجل (النهاية : ج ٤ ص ٣١٥ «مرجل»).
- ٥- .. القمم : ما يسخن فيه الماء من نحاس وغيره ، ويكون ضيق الرأس (النهاية : ج ٤ ص ١١٠ «قمم»).
- ٦- .. صحيح البخارى : ج ٥ ص ٢٤٠٠ ح ٦١٩٤ ، المستدرک على الصحيحين : ج ٤ ص ٦٢٥ ح ٨٧٣٣ ، البعث والنشور : ج ٢٨٢ ص ٤٩٣ كلها عن النعمان بن بشير ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢٧ ح ٣٩٥٠٨ .

۱۲ / ۹ کم عذاب ترین مردم

۵۹۵۲. عنه علیه السلام : ثواب الأعمال به نقل از زید بن علی علیه السلام : امیر مؤمنان علیه السلام فرمود : «وقتی قیامت برپا شود ، خداوند ، بادی بدبو را به جریان می اندازد که اهل قیامت با آن ، اذیت می شوند ، تا جایی که می خواهد نفس مردم را بند بیاورد . منادی ندا می دهد : آیا می دانید که این ، چه بویی بود که شما را آزرده؟

می گویند : نه . ما را به سختی آزرده و به هر یک از ما ، آسیبی جدی رساند .

گفته می شود : این ، بوی زناکاران است که با زنای بدون توبه ، به محضر خدا رسیده اند . پس لعنتشان کنید که خدا ، لعنتشان کند» .

[سپس] امیر مؤمنان فرمود : «در موقف ، کسی نمی ماند ، مگر این که زناکاران را لعنت می کند» . ۱۲ / ۹ کم عذاب ترین مردم ۵۹۵۵. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : کم عذاب ترین دوزخیان در روز قیامت ، کسی است که در گودی کف پاهایش اخگری آتش می نهند که از [حرارت] آن ، مغزش به جوش می آید . ۵۹۵۶. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : کم عذاب ترین اهل آتش در روز قیامت ، چنان است که در گودی کف دو پایش ، دو اخگر آتش است که از آنها مغزش مانند مخزن دیگ تقطیر ، می جوشد .

٥٩٥٧. تفسير العياشي عن الحسين بن زيد بن علي عن جعفر بن عنه صلى الله عليه وآله : إِنَّ أَدْنَى أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا يَنْتَعِلُ بِتَعْلِينٍ مِنْ نَارٍ ، يَغْلِي دِمَاغَهُ مِنْ حَرَارَةِ نَعْلِيهِ . (١) ٥٩٥٢. امام صادق عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : إِنَّ أَهْوَنَ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا مَنْ لَهُ نَعْلَانِ وَشِدْرَاكَانِ مِنْ نَارٍ ، يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاغَهُ كَمَا يَغْلِي الْمَرِحِلُ ، مَا يَرَى أَنَّ أَحَدًا أَشَدَّ مِنْهُ عَذَابًا ، وَإِنَّهُ لَأَهْوَنُهُمْ عَذَابًا . (٢) ٥٩٥٣. الكافي (به نقل از عمر بن يزيد) عنه صلى الله عليه وآله : أَهْوَنُ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا رَجُلٌ فِي رَجْلَيْهِ نَعْلَانِ ، يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاغَهُ . وَمِنْهُمْ فِي النَّارِ إِلَى كَعْبِيهِ مَعَ إِجْرَاءِ الْعَذَابِ . وَمِنْهُمْ مَنْ فِي النَّارِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ مَعَ إِجْرَاءِ الْعَذَابِ . وَمِنْهُمْ مَنْ اغْتَمَرَ فِي النَّارِ إِلَى أُرْتَبَتَيْهِ (٣) مَعَ إِجْرَاءِ الْعَذَابِ . وَمِنْهُمْ مَنْ هُوَ فِي النَّارِ إِلَى صِدْرِهِ مَعَ إِجْرَاءِ الْعَذَابِ . وَمِنْهُمْ مَنْ قَدِ اعْتَمَرَ فِي النَّارِ (٤) ٥٩٥٤. امام هادي عليه السلام (در قنوتش) الكافي عن عبيد الله بن الوليد الوصافي : سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ : ... إِنَّ مُؤْمِنًا كَانَ فِي مَمْلَكَةِ جَبَّارٍ ، فَوَلَعَ (٥) بِهِ فَهَرَبَ مِنْهُ إِلَى دَارِ الشَّرِكِ ، فَنَزَلَ بِرَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الشَّرِكِ فَأَظْلَمَهُ وَأَرْفَقَهُ وَأَضَافَهُ ، فَلَمَّا حَضَرَهُ الْمَوْتُ أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِ : «وَعِزَّتِي وَجَلَالِي لَوْ كَانَ لَكَ فِي جَنَّتِي مَسْكَنٌ لَأَسْكَنْتُكَ فِيهَا ، وَلَكِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيَّ مَنْ مَاتَ بِى مُشْرِكًا ، وَلَكِنْ يَا نَارُ هَيْدِيهِ وَلَا تُؤْذِيهِ (٦) !» ، وَيُوتَى بِرِزْقِهِ طَرْفِي النَّهَارِ .

قُلْتُ : مَنْ الْجَنَّةِ ؟ قَالَ : مَنْ حَيْثُ شَاءَ اللَّهُ . (٧) .

- ١- .. صحيح مسلم : ج ١ ص ١٩٦ ح ٣٦١ ، المصنف لابن أبي شيبة : ج ٨ ص ٩٤ ح ١٨ ، البعث والنشور : ص ٢٨٣ ح ٤٩٥ ، تفسير ابن كثير : ج ٤ ص ١٣٠ كلها عن أبي سعيد الخدرى .
- ٢- .. صحيح مسلم : ج ١ ص ١٩٦ ح ٣٦٤ ، المستدرک على الصحيحين : ج ٤ ص ٦٢٤ ح ٨٧٣٠ ، البعث والنشور : ص ٢٨٢ ح ٤٩٤ كلها عن النعمان بن بشير ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٢٧ ح ٣٩٥٠٩ ؛ تفسير القمى : ج ٢ ص ٢٥٨ عن منصور بن يونس عن الإمام الصادق عليه السلام نحوه ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٢٩٥ ح ٤٤ .
- ٣- .. الأُرْتَبَةُ : طَرْفُ الْأَنْفِ (النهاية : ج ١ ص ٤١ «أرنب») .
- ٤- .. مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٢٩ ح ١١١٠٠ و ص ١٥٦ ح ١١٧٣٩ ؛ مستدرک الوسائل : ج ٤ ص ٦٢٥ ح ٨٧٣٤ نحوه وكلها عن أبي سعيد .
- ٥- .. وَلَعَ بِهِ : أَى لَجَّ فِي أَمْرِهِ وَحَرَصَ عَلَى إِيْذَانِهِ (تاج العروس : ج ١١ ص ٥٣٢ «ولع») .
- ٦- .. أَى حَرَّكِيهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ تُؤْذِيَهُ ؛ مِنْ قَوْلِهِمْ : هُدَّتْ الشَّيْءَ : حَرَّكْتَهُ (مجمع البحرين : ج ٣ ص ١٨١٣ «هيد») .
- ٧- .. الكافي : ج ٢ ص ١٨٩ ح ٣ ، المؤمن : ص ٥٠ ح ١٢٣ وفيه «هاريه» بدل «هيديه» ، أعلام الدين : ص ٤٤٣ نحوه ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣١٤ ح ٩٢ .

۵۹۵۵. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : کم عذاب ترین اهل آتش، دو کفش از آتش به پا دارد که از حرارت کفش هایش ، مغزش به جوش می آید. ۵۹۵۶. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : کم عذاب ترین اهل آتش ، چنان است که دو کفش و دو دام (تله) کفش از آتش دارد که به خاطر یکی از آنها مغز او مانند دیگ می جوشد و می پندارد که هیچ کس دیگر ، عذابش از او شدیدتر نیست ، در حالی که عذاب او از همه سبک تر است. ۵۹۵۷. تفسیر العیاشی (به نقل از حسین بن زید بن علی) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : کم عذاب ترین اهل آتش، مردی است که در پاهای او دو کفش است که بر اثر [حرارت] آنها ، مغزش به جوش می آید . برخی از اهل آتش تا میچ های پا در آتش اند و عذاب می شوند. برخی شان تا زانو در آتش اند و عذاب می کشند . برخی شان تا پره بینی شان در آتش اند و عذاب می کشند . برخی شان تا سینه در آتش اند و عذاب می کشند . و برخی در آتش ، فرو رفته اند. ۵۹۵۸. الإمام علی علیه السلام (کَانَ یَقُولُ) الکافی به نقل از عبید الله بن ولید و صافی : از امام باقر علیه السلام شنیدم که می فرماید: «مؤمنی در کشور پادشاهی ستمگر ، زندگی می کرد و آن پادشاه در آزار او می کوشید. آن مؤمن از دست او به سرزمین شرک گریخت و بر یکی از مشرکان وارد شد و آن مشرک او را سرپناه داد و با او مهربانی کرد و پذیرایی اش نمود.

پس چون مرگ آن مشرک فرا رسید ، خداوند عز و جل به او الهام فرمود که: "به عزّت و جلالم سوگند ، اگر در بهشتم برای تو مسکنی بود ، هر آینه تو را در آن جای می دادم ؛ ولی بهشت بر کسی که در حال شرک به من بمیرد ، حرام شده است ؛ اما ای آتش او را بترسان ؛ ولی آزارش مده!" .

روزی او ، صبح و عصر می رسد».

گفتم : از بهشت؟

فرمود: «از هر جا که خدا بخواهد»..

٥٩٥٩. عنه عليه السلام: الإمام الصادق عن آبائه عليهم السلام: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: إِنَّ أَهْلَ النَّارِ عَذَابًا عَبْدَ اللَّهِ بْنِ حِذْعَانَ. فَقِيلَ لَهُ: وَلِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: إِنَّهُ كَانَ يُطْعِمُ الطَّعَامَ. (١) ٥٩٦٠. عنه عليه السلام: الإمام الكاظم عليه السلام: كَانَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ، وَكَانَ لَهُ جَارٌ كَافِرٌ، وَكَانَ يَرْفُقُ بِالْمُؤْمِنِ وَيُوَلِّيهِ الْمَعْرُوفَ فِي الدُّنْيَا، فَلَمَّا أُنْمِتَ الْكَافِرُ بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي النَّارِ مِنْ طِينٍ، فَكَانَ يَقِيهِ حَرَّهَا، وَيَأْتِيهِ الرَّزْقُ مِنْ غَيْرِهَا، وَقِيلَ لَهُ: هَذَا بِمَا كُنْتَ تُدْخِلُ عَلَيَّ جَارِكَ الْمُؤْمِنِ فُلَانِ بْنِ فُلَانٍ مِنَ الرَّفِيقِ، وَتُوَلِّيَهُ مِنَ الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا. (٢) راجع: ص ٥٥٨ (من يخفف عنه العذاب).

١٢ / ١٠ دَرَكَاتُ النَّارِ الْكِتَابِ «إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا». (٣)

«كَلَّا لِيُبَدَّلَنَّ فِي الْحُطْمَةِ * وَ مَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطْمَةُ * نَارُ اللَّهِ الْمَوْقَدَةُ * الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَيَّ الْأَفْنَدَةَ». (٤)

١- .. المحاسن: ج ٢ ص ١٤٦ ح ١٣٨٥ عن السكوني، الجعفریات: ص ١٩١، النوادر للراوندي: ص ١٠٦ ح ٧٩، كلاهما عن الإمام الكاظم عن آبائه عليهم السلام، دعائم الإسلام: ج ٢ ص ١٠٤ ح ٣٣١ وفيه «درکه» بدل «عذابا»، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٣١٦ ح ٩٦.

٢- .. ثواب الأعمال: ص ٢٠٣ ح ١ عن علي بن يقطين، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٢٩٧ ح ٤٨.

٣- .. النساء: ١٤٥.

٤- .. الهمزة: ٧٤.

۱۲ / ۱۰ طبقات آتش

۵۹۶۱. امام باقر علیه السلام: امام صادق علیه السلام به نقل از پدرانش علیهم السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «در میان اهل آتش، عبد الله بن جذعان عذابش از همه سبک تر است».

گفته شد: چرا، ای پیامبر خدا؟

فرمود: «چون مردم را اطعام می کرد». ۵۹۶۲. امام صادق علیه السلام: امام کاظم علیه السلام: در میان بنی اسرائیل، مردی مؤمن بود که همسایه ای کافر داشت. او با آن مؤمن با مهربانی رفتار می کرد و به او نیکی می نمود. چون کافر از دنیا رفت، خداوند در آتش، خانه ای از گِل برایش ساخت که او را از گرمای آن حفظ می کرد و روزی اش از غیر جهنم می رسید. به او گفته شد: «این برای آن است که تو در دنیا با همسایه مؤمن، فلان فرزند فلان، با مهربانی رفتار می کردی و به او نیکی می نمودی».

ر. ک: ص ۵۵۹ (کسانی که عذابشان تخفیف می یابد). ۱۲ / ۱۰ طبقات آتشقرآن «منافقان در پایین ترین طبقه آتش اند و هرگز برایشان یآوری نمی یابی».

«نه! قطعاً در آتش خُرد کننده، فروافکننده خواهد شد. و تو چه می دانی که آتش خرد کننده چیست؟ آتش افروخته خداست که به دل ها می رسد».

الحديث ٥٩٦٧. الإمام الصادق عليه السلام: رسول الله صلى الله عليه وآله: إِنَّ النَّارَ تَأْكُلُ أَهْلَهَا حَتَّى إِذَا أَطْلَعَتْ عَلَى أَفِيدَتِهِمْ انْتَهَتْ، ثُمَّ يَعُودُ كَمَا كَانَ، ثُمَّ يَسْتَقْبِلُهُ أَيْضًا، فَيَطَّلِعُ عَلَى فُؤَادِهِمْ، فَهُوَ كَذَلِكَ أَبَدًا؛ فَذَلِكَ قَوْلُهُ: «نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ * الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفِيدَةِ» (١). (٢) ٥٩٦٦. امام عسكري عليه السلام (در دعا) عنه صلى الله عليه وآله: «الْوَيْلُ» وَاذٍ فِي جَهَنَّمَ، يَهْوَى فِيهِ الْكَافِرُ أَرْبَعِينَ خَرِيفًا قَبْلَ أَنْ يَبْلُغَ قَعْرَهُ. (٣) ٥٩٦٧. امام صادق عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: «الصَّعُودُ» جَبَلٌ مِنْ نَارٍ يَتَصَيَّرُ مَعْدٌ فِيهِ الْكَافِرُ سَبْعِينَ خَرِيفًا، وَيَهْوَى بِهِ كَذَلِكَ مِنْهُ أَبَدًا. (٤) ٥٩٦٨. الإمام الصادق عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله في قوله تعالى: «سَأَرْهُقُهُ صُعُودًا» (٥): جَبَلٌ مِنْ نَارٍ فِي النَّارِ يُكَلِّفُ أَنْ يَصْعَدَهُ، فَإِذَا وَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ ذَابَتْ، فَإِذَا رَفَعَهَا عَادَتْ، وَإِذَا وَضَعَ رِجْلَهُ عَلَيْهِ ذَابَتْ، فَإِذَا رَفَعَهَا عَادَتْ. (٦) ٥٩٦٩. الإمام الباقر عليه السلام: عنه صلى الله عليه وآله: «الْفَلَقُ» سِجْنٌ فِي جَهَنَّمَ، يُحْبَسُ فِيهِ الْجَبَّارُونَ وَالْمُتَكَبِّرُونَ، فَإِنَّ جَهَنَّمَ لَتَعُودُ بِاللَّهِ مِنْهُ. (٧).

- ١- .. الهمزة: ٦ و ٧.
- ٢- .. الزهد لابن المبارك (الملحقات): ص ٨٧ ح ٣٠٦ عن خالد بن أبي عمران.
- ٣- .. سنن الترمذى: ج ٥ ص ٣٢٠ ح ٣١٦٤، مسند ابن حنبل: ج ٤ ص ١٥٠ ح ١١٧١٢، صحيح ابن حبان: ج ١٦ ص ٥٠٨ ح ٧٤٦٧، المستدرک علی الصحیحین: ج ٢ ص ٥٥١ ح ٣٨٧٣، البعث والنشور: ص ٢٧١ ح ٤٦٥، کلها عن أبی سعید الخدری، کنز العمال: ج ٢ ص ١٢ ح ٢٩٣٧.
- ٤- .. سنن الترمذى: ج ٤ ص ٧٠٣ ح ٢٥٧٦، مسند ابن حنبل: ج ٤ ص ١٥٠ ح ١١٧١٢، المستدرک علی الصحیحین: ج ٤ ص ٦٣٩ ح ٨٧٦٤، مسند أبی یعلی: ج ٢ ص ١٣٢ ح ١٣٧٨، البعث والنشور: ص ٢٧١ ح ٤٦٥ کلها عن أبی سعید الخدری، کنز العمال: ج ٢ ص ١٢ ح ٢٩٣٥.
- ٥- .. المدثر: ١٧.
- ٦- .. المعجم الأوسط: ج ٥ ص ٣٦٦ ح ٥٥٧٣، البعث والنشور: ص ٢٨١ ح ٤٨٩، تفسير الطبرى: ج ١٤ الجزء ٢٩ ص ١٥٥، تفسير ابن كثير: ج ٨ ص ٢٩١، الفردوس: ج ٢ ص ٣٣٦ ح ٣٥١٥ کلها عن أبی سعید الخدری.
- ٧- .. کنز العمال: ج ٢ ص ١٥ ح ٢٩٥٤ نقلًا عن ابن مردويه، الفردوس: ج ٣ ص ١٥٩ ح ٤٤٢٩ وفيه صدره فقط وكلاهما عن ابن عمرو.

حدیث ۵۹۶۸. امام صادق علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: آتش، اهل خود را می خورد تا این که به دل هایشان می رسد، آن گاه باز می ایستد. آن گاه دوزخیان به حال اوّل خود باز می گردند و آتش دوباره آنها را می خورد تا به دل هایشان برسد، و تا ابد، همین وضع ادامه دارد. این است سخن خدای متعال که: «آتش افروخته خداست که به دل ها می رسد». ۵۹۶۹. امام باقر علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: ویل، پرتگاهی در جهنّم است که کافر در آن سقوط می کند و چهل سال طول می کشد تا به ته آن برسد. ۵۹۷۰. امام باقر علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: صعود، کوهی از آتش است که کافر، هفتاد سال از آن بالا می رود و در همین مدّت از آن سقوط می کند و این کار او تا ابد ادامه می یابد. ۵۹۷۱. کامل الزیارات عن عبد الملك الخثعمی عن الإمام الصا پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در باره این سخن خدای متعال: «به زودی، او را به بالا رفتن از گردنه وادار می کنم»: آن، کوهی از آتش در دوزخ است که [کافر] وادار می شود از آن بالا رود، و هر گاه دستش را بر آن بگذارد، دست او ذوب می شود و چون بردارد، دستش بر می گردد، و هر گاه پایش را بر آن بگذارد، پای او ذوب می شود و چون بردارد، پایش بر می گردد. ۵۹۷۲. تهذیب الأحکام عن منصور بن حازم {۱-} -

{ قال: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: فَلَئِن، زندانی در جهنّم است که گردن فرازان و متکبران، در آن زندانی

می شوند و [حتّی] جهنّم از آن به خدا پناه می برد. . .

٥٩٧٣. رسول الله صلى الله عليه وآله (في قوله تعالى : { Q } «يَمْحُوا اللَّهُ مَا») منيه المرید عن رسول الله صلى الله عليه وآله :
 اسْتَعِيدُوا بِاللَّهِ مِنْ «جُبِّ الْخِزْيِ» . قِيلَ : وما هُوَ يا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : وادٍ في جَهَنَّمَ أَعَدَّ لِلْمُرَائِينَ . (١) ٥٩٧١. كامل الزيارات (به
 نقل از عبد الملك خثعمي) رسول الله صلى الله عليه وآله : جاءني جبرئيل مُتَغَيِّرَ اللَّوْنِ ، فَقُلْتُ : يا جبرئيلُ ، ما لي أراك مُتَغَيِّرَ
 اللَّوْنِ ؟ قَالَ : اطَّلَعْتُ فِي النَّارِ فَرَأَيْتُ وادياً في جَهَنَّمَ يَغْلَى ، فَقُلْتُ : يا مالِكُ ، لِمَنْ هذا؟ فَقَالَ : لِثَلَاثِ نَفَرٍ : لِلْمُحْتَكِرِينَ ،
 وَالْمُدْمِنِينَ عَلَى الْخَمْرِ ، وَالْقَوَادِينَ . (٢) ٥٩٧٢. تهذيب الأحكام (به نقل از منصور بن حازم) جامع الأخبار عن أنس : قَالَ رَسُولُ
 اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : إِنَّ فِي جَهَنَّمَ لَوَادِيًا يَسْتَغِيثُ مِنْهُ أَهْلُ النَّارِ كُلِّ يَوْمٍ سَبْعِينَ أَلْفَ مَرَّةٍ ، وَفِي ذَلِكَ الْوَادِي بَيْتٌ مِنْ نَارٍ ،
 وَفِي ذَلِكَ الْبَيْتِ جُبٌّ مِنْ نَارٍ ، وَفِي ذَلِكَ الْجُبِّ تَابُوتٌ مِنْ نَارٍ ، وَفِي ذَلِكَ التَّابُوتِ حَيَّةٌ لَهَا أَلْفُ رَأْسٍ ، فِي كُلِّ رَأْسٍ أَلْفٌ فَمِ
 ، فِي كُلِّ فَمٍ عَشْرَةُ آلَافٍ نَابٍ ، وَكُلُّ نَابٍ أَلْفٌ ذِرَاعٍ .

قَالَ أَنَسٌ : قُلْتُ : يا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ، لِمَنْ يَكُونُ هَذَا الْعَذَابُ؟ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : لِشَارِبِ الْخَمْرِ مِنْ حَمَلِهِ
 الْقُرْآنَ . (٣) ٥٩٧٣. پیامبر خدا صلى الله عليه وآله (درباره این سخن خدای متعال : { Q } «خدا آنچه را بخ (الكافي عن سدير
 عن الإمام الباقر عليه السلام : يُؤْتَى شَارِبُ الْخَمْرِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُسَوِّدًا وَجْهَهُ ، مُدْلَعًا لِسَانَهُ ، يَسِيلُ لُعَابُهُ عَلَى صَدْرِهِ ، وَحَقُّ عَلَى اللَّهِ
 عِزُّ وَجَلُّ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ طِينِهِ خَبَالٍ أَوْ قَالَ : مِنْ بَثْرِ خَبَالٍ ، قُلْتُ : وما بَثْرُ خَبَالٍ ؟ قَالَ : بَثْرٌ يَسِيلُ فِيهَا صَدِيدُ الزُّنَاهِ . (٤) .

١- .. منيه المرید : ص ٣١٨ ، بحار الأنوار : ج ٧٢ ص ٣٠٣ ح ٥٠ .

٢- .. إرشاد القلوب : ص ١٧٤ .

٣- .. جامع الأخبار : ص ٤٢٢ ح ١١٧٢ ، إرشاد القلوب : ص ١٧٣ ، بحار الأنوار : ج ٧٩ ص ١٤٨ ح ٥٨ .

٤- .. الكافي : ج ٦ ص ٣٩٦ ح ٣ ، تهذيب الأحكام : ج ٩ ص ١٠٣ ح ٤٤٨ ، وسائل الشيعة : ج ١٧ ص ٢٣٧ ح ٣١٩٣١ .

۵۹۷۴. الأُمالی للشجرى عن الأوزاعى : منيه المُرید : پیامبر خدا صلى الله عليه و آله فرمود : «از جُبِّ الخِزْي (چاه رسوایی و خواری) به خدا پناه ببرید» .

گفته شد: آن چیست، ای پیامبر خدا؟

فرمود: «درّه ای است در جهنّم که برای ریاکاران ، آماده شده است» . ۵۹۷۵. الإمام الباقر عليه السلام : پیامبر خدا صلى الله عليه و آله : جبرئیل با رخساری رنگ برگشته نزد من آمد. گفتم: ای جبرئیل ! چه شده است که تو را رنگ برگشته می بینم؟

گفت: به آتش نگریستم . درّه ای را در جهنّم دیدم که می جوشد. گفتم: ای مالک! این برای چه کسانی است؟

گفت: برای سه دسته: احتکار کنندگان، دائم الخمرها و جاکش ها. ۵۹۷۴. الأُمالی ، شجرى (به نقل از اوزاعى) جامع الأخبار به نقل از انس بن مالک : پیامبر خدا صلى الله عليه و آله فرمود : «در جهنّم ، درّه ای است که دوزخیان ، روزی هفتاد هزار بار از آن [به درگاه خدا] فریادخواهی می کنند . در آن درّه ، اتاقی از آتش است و در آن اتاق ، چاهی از آتش و در آن چاه ، صندوقی از آتش و در آن صندوق ، ماری هزار سر است که در هر سری ، هزار دهان و در هر دهانی ، ده هزار نیش و هر نیشی هزار گز است» .

گفتم : ای پیامبر خدا ! این عذاب برای چه کسی است؟

فرمود: «برای قرآن دانی است که شراب بنوشد» . ۵۹۷۵. امام باقر عليه السلام : الکافی به نقل از سدید : امام باقر عليه السلام فرمود : «روز قیامت، شرابخوار را در حالی می آورند که رویش سیاه و زبانش آویزان است و آب دهانش بر سینه اش کش کرده است ، و بر خداوند عز و جل است که از زرداب دوزخیان به او بنوشاند» یا فرمود: «از چاه زرداب» .

گفتم : چاه زرداب چیست؟

فرمود: «چاهی است که زرداب [فرج] روسپیان ، در آن می ریزد» ..

٥٩٧٦. رسول الله صلى الله عليه وآله : الكافي عن عمرو بن أبان : قال أبو عبد الله عليه السلام : مَنْ شَرِبَ مُسْكِرًا كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ عِزٌّ وَجَلْدَانٌ يَسْقِيهِ مِنْ طِينَةِ حَبَالٍ . قُلْتُ : وَمَا طِينَةُ حَبَالٍ ؟ فَقَالَ : صَدِيدُ فُرُوجِ الْبُغَايَا . (١) ٥٩٧٧. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام الصادق عليه السلام : إِنَّ عَلِيًّا عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ : إِنَّ فِي جَهَنَّمَ رَحًا تَطْحَنُ ، أَفَلَا تَسْأَلُونَنِي مَا طَحْنُهَا؟ فَقِيلَ : وَمَا طَحْنُهَا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟ فَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : الْعُلَمَاءُ الْفَجْرَةُ ، وَالْقُرَاءُ الْفَسَقَةُ ، وَالْجَبَابِرَةُ الظَّلْمَةُ ، وَالْوُزَرَاءُ الْحَوْنَةُ ، وَالْعُرَفَاءُ الْكَذْبَةُ .

وإنَّ فِي النَّارِ لَمَدِينَةً يُقَالُ لَهَا : «الْحَصِينَةُ» ، أَفَلَا تَسْأَلُونَنِي مَا فِيهَا؟ فَقِيلَ لَهُ : وَمَا فِيهَا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : فِيهَا أَيْدِي النَّاكِثِينَ . (٢) ٥٩٧٨. عنه صلى الله عليه وآله : المستدرک علی الصحیحین عن محمد بن واسع : دَخَلْتُ عَلَى بِلَالِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ ، فَقُلْتُ لَهُ : يَا بِلَالُ ، إِنَّ أَبَاكَ حَدَّثَنِي عَنْ حَدِّكَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ أَنَّهُ قَالَ : إِنَّ فِي جَهَنَّمَ وادٍ ، فِي ذَلِكَ الْوَادِي بَيْتٌ يُقَالُ لَهُ : «هَبْهَبٌ» ؛ حَقٌّ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى أَنْ يُسَكِّنَهَا كُلَّ جَبَّارٍ ، فَإِيَّاكَ أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ يَا بِلَالُ (٣) ٥٩٧٦. پیامبر خدا صلى الله عليه وآله : الإمام الباقر عليه السلام : إِنَّ فِي جَهَنَّمَ لَوَادِيًا يُقَالُ لَهُ : «عَسَاقٌ» ، فِيهِ ثَلَاثُونَ وَثَلَاثُمِئَةَ قَصْرِ ، فِي كُلِّ قَصْرِ ثَلَاثُونَ وَثَلَاثُمِئَةَ بَيْتٍ ، فِي كُلِّ بَيْتٍ ثَلَاثُونَ وَثَلَاثُمِئَةَ عَقْرَبٍ ، فِي حُمَّةٍ كُلِّ عَقْرَبٍ ثَلَاثُونَ وَثَلَاثُمِئَةَ قَلْبَةٍ (٤) سَمٌّ ، لَوْ أَنَّ عَقْرَبًا مِنْهَا نَضَّحَتْ (نَفَخَتْ) سَمَّهَا عَلَى

أَهْلِ جَهَنَّمَ لَوَسَعَتْهُمْ سَمًّا! (٥) .

- ١- .. الكافي : ج ٦ ص ٣٩٩ ح ١٤ ، تهذيب الأحكام : ج ٩ ص ١٠٥ ح ٤٥٤ ، وسائل الشيعة : ج ١٧ ص ٢٦٠ ح ٣٢٠١٥ .
- ٢- .. ثواب الأعمال : ص ٣٠٢ ح ١ ، الخصال : ص ٢٩٦ ح ٦٥ كلاهما عن مسعده بن زياد ، أعلام الدين : ص ٩٦ ، روضه الواعظين : ص ٥٥٦ ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣١١ ح ٧٨ .
- ٣- .. المستدرک علی الصحیحین : ج ٤ ص ٦٣٩ ح ٨٧٦٥ ، سنن الدارمی : ج ٢ ص ٧٨٨ ح ٢٧١٢ نحوه ، المعجم الأوسط : ج ٤ ص ٣٧ ح ٣٥٤٨ وليس فيه ذيله ، البعث والنشور : ص ٢٧٦ ح ٤٧٩ ، المصنّف لابن أبي شيبة : ج ٨ ص ٩٨ ح ٤٣ وفيه «هَبْهَبٌ» بدل «هَبْهَبٌ» ، كنز العمال : ج ٣ ص ٥٠٧ ح ٧٦٤٥ .
- ٤- .. القلّة : إناء للعرب كالجزء الكبيره ، يتسع قربتين أو أكثر (مجمع البحرين : ج ٣ ص ١٥٠٩ «قل») .
- ٥- .. الزهد للحسين بن سعيد : ص ١٠٠ ح ٢٧٢ عن أبي عبيده ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣١٤ ح ٨٩ .

۵۹۷۷. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : الکافی به نقل از عمرو بن ابان : امام صادق علیه السلام فرمود: «هر کس نوشیدنی مستی آوری بنوشد ، بر خدای عز و جلاست که از طینت خَبال به او بنوشاند» .

گفتم : طینت خَبال چیست؟

فرمود: «چرکابه فرج زنان روسپی» . ۵۹۷۸. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : امام صادق علیه السلام : علی علیه السلام فرمود: «در جهنم ، آسیابی است که آرد می کند. آیا از من نمی پرسید که چه آرد می کند؟» .

گفته شد: چه آرد می کند ، ای امیر مؤمنان؟

فرمود: «عالمان تباہکار و قاریان گنهکار و پادشاهان ستمگر و وزیران خیانتکار و خیرآوران (۱) دروغگو را. در آتش دوزخ ، شهری است که به آن ، حصینه می گویند . آیا از من نمی پرسید که در آن شهر چیست؟» .

گفته شد: در آن چیست ، ای امیر مؤمنان؟

فرمود: «دست های پیمان شکنان در آن است» . ۵۹۷۹. عنه صلی الله علیه و آله : المستدرک علی الصحیحین به نقل از محمد بن واسع : بر بلال بن ابی بُرده در آمدم و به او گفتم: ای بلال! پدرت از جدّت از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله برایم حدیث کرد که ایشان فرمود: «در جهنم ، درّه ای است و در آن درّه ، چاهی است به نام "هَبْهَب" . بر خدای متعال است که گردن فرازان را در آن ، جای دهد» . پس زنهار که تو از آنان باشی ، ای بلال ! ۵۹۸۰. عنه صلی الله علیه و آله : امام باقر علیه السلام : در جهنم ، درّه ای است که به آن ، «عَسَاق» می گویند و در آن ، سیصد و سی قصر است و در هر قصری ، سیصد و سی اتاق و در هر اتاقی ، سیصد و سی کژدم و در نیش هر کژدمی ، سیصد و سی کیسه زهر که اگر هر کژدمی از آنها

زهر خود را بر اهل جهنم بپاشد ، زهرش همه آنها را جواب می دهد . .

۱- واژه «عرفاء» در متن عربی ، جمع «عریف» است که به شخصی در قبیله می گویند که مادون رئیس قبیله است و اوضاع و اخبار مردمش را به رئیس قبیله گزارش می دهد .

٥٩٨١. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام الصادق عليه السلام : إِنَّ فِي النَّارِ لَنَارًا يَتَعَوَّذُ مِنْهَا أَهْلُ النَّارِ ، مَا خُلِقَتْ إِلَّا لِكُلِّ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ، وَلِكُلِّ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ ، وَلِكُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ يَوْمَ الْحِسَابِ ، وَلِكُلِّ نَاصِبٍ الْعِدَاوَةِ لِأَلِ مُحَمَّدٍ . (١) ٥٩٧٩. پیامبر خدا صلى الله عليه وآله : عنه عليه السلام : إِنَّ مِنَ الْعُلَمَاءِ مَنْ يُحِبُّ أَنْ يَخْزَنَ عِلْمَهُ وَلَا يُؤَخِّذَ عَنْهُ ، فَذَاكَ فِي الدَّرَكِ الْأَوَّلِ مِنَ النَّارِ . وَمِنَ الْعُلَمَاءِ مَنْ إِذَا وَعِظَ أَنْفَ وَإِذَا وَعِظَ عَنَفَ ، فَذَاكَ فِي الدَّرَكِ الثَّانِي مِنَ النَّارِ . وَمِنَ الْعُلَمَاءِ مَنْ يَرَى أَنْ يَضَعَ الْعِلْمَ عِنْدَ ذَوِي الثَّرْوَةِ وَالشَّرَفِ ، وَلَا يَرَى لَهُ فِي الْمَسَاكِينِ وَضَعًا ، فَذَاكَ فِي الدَّرَكِ الثَّلَاثِ مِنَ النَّارِ . وَمِنَ الْعُلَمَاءِ مَنْ يَزْهَبُ فِي عِلْمِهِ مَذْهَبَ الْجَبَابِرَةِ وَالسَّلَاطِينِ ، فَإِنْ رُدَّ عَلَيْهِ شَيْءٌ مِنْ قَوْلِهِ أَوْ قُصِّرَ فِي شَيْءٍ مِنْ أَمْرِهِ غَضِبَ ، فَذَاكَ فِي الدَّرَكِ الرَّابِعِ مِنَ النَّارِ . وَمِنَ الْعُلَمَاءِ مَنْ يَطْلُبُ أَحَادِيثَ الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى لِيُعْزَرَ بِهِ وَيَكْتَرَّ بِهِ حَيْدِيَّتُهُ ، فَذَاكَ فِي الدَّرَكِ الْخَامِسِ مِنَ النَّارِ . وَمِنَ الْعُلَمَاءِ مَنْ يَضَعُ نَفْسَهُ لِلْفُتْيَا وَيَقُولُ : سَلُونِي ، وَلَعَلَّهُ لَا يُصِيبُ حَرْفًا وَاحِدًا ، وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُتَكَلِّفِينَ ، فَذَاكَ فِي الدَّرَكِ السَّادِسِ مِنَ النَّارِ . (٢) ٥٩٨٠. پیامبر خدا صلى الله عليه وآله : ثواب الأعمال عن المفضل بن عمر عنه عليه السلام : لَا يَنْظُرُ اللَّهُ عِزَّ وَجَلَّ إِلَى عَبْدٍ وَلَا- يُزَكِّيهِ إِذَا تَرَكَ فَرِيضَةً مِنْ فَرَايِضِ اللَّهِ ، وَارْتَكَبَ كَبِيرَةً مِنَ الْكَبَائِرِ . قَالَ : قُلْتُ : لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِ؟ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : نَعَمْ ، قَدْ أَشْرَكَ بِاللَّهِ . قَالَ : قُلْتُ : أَشْرَكَ؟ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : نَعَمْ ، إِنَّ اللَّهَ- جَلَّ وَجَلَّ أَمْرَهُ بِأَمْرٍ وَأَمْرَهُ إِبْلِيسُ بِأَمْرٍ ، فَتَرَكَ مَا أَمَرَ اللَّهُ عِزَّ وَجَلَّ بِهِ وَصَارَ إِلَى مَا أَمَرَ إِبْلِيسُ بِهِ

فَهَذَا مَعَ إِبْلِيسَ بِهِ فِي الدَّرَكِ السَّابِعِ مِنَ النَّارِ . (٣) .

١- .. تفسير القمى: ج ٢ ص ٢٥٧ عن منصور بن يونس، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٢٩٥ ح ٤٤.

٢- .. الخصال: ص ٣٥٢ ح ٣٣ ، منيه المريد: ص ١٣٩ ، أعلام الدين: ص ٩٧ ، روضه الواعظين: ص ١١ ، بحار الأنوار: ج ٢ ص ١٠٨ ح ١١.

٣- .. ثواب الأعمال: ص ٢٩٤ ح ١ ، بحار الأنوار: ج ٧١ ص ٢٠٧ ح ١٦.

۵۹۸۱. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : امام صادق علیه السلام : در آتش [جهنم]، آتشی است که اهل آتش از آن به خدا پناه می برند. آن آتش، فقط برای هر متکبر مغرور خیره سری، و برای هر شیطان سرکشی، و برای هر متکبری که به روز حسابرسی ایمان ندارد، و برای هر دشمن کینه توز خاندان محمد صلی الله علیه و آله آفریده شده است. ۵۹۸۲. عنه صلی الله علیه و آله : امام صادق علیه السلام : در میان عالمان، کسانی هستند که دوست دارند دانش خویش را پنهان بدارند و [کسی] از آنان نیاموزد. چنین کسانی در دَرَك (۱) اول آتش اند. در میان عالمان، کسانی هستند که هر گاه پندشان دهند، نمی پذیرند و چون پند می دهند، درشتی می کنند. چنین کسانی در دَرَك دوم آتش اند. از عالمان، کسانی هستند که دانش [خود] را در اختیار ثروتمندان و بزرگان قرار می دهند و مستمندان را شایسته دانش خود نمی دانند. چنین کسانی در دَرَك سوم آتش اند. از عالمان، کسانی هستند که در علم خویش، چونان متکبران و پادشاهان رفتار می کنند [یعنی]: اگر چیزی از گفته او را رد کنند یا در [اطاعت] امر او کوتاهی ای کنند، به خشم می آید. چنین کسانی در دَرَك چهارم آتش اند. از عالمان، کسانی هستند که در جستجوی احادیث یهود و نصارا هستند تا بدان وسیله، حدیث خود را قوت و افزونی بخشند. چنین کسانی در دَرَك پنجم آتش اند. از عالمان، کسانی هستند که خویشان را در مسند فتوا قرار می دهند و می گویند: «از من بپرسید»، در صورتی که شاید حتی یک کلمه درست نگویند و خدا مدعیان بی صلاحیت را دوست نمی دارد. چنین کسانی در دَرَك ششم آتش اند. ۵۹۸۳. عنه صلی الله علیه و آله : ثواب الأعمال به نقل از مفضل بن عمر : امام صادق علیه السلام فرمود: «خداوند عز و جل به بنده ای که واجبی از واجبات خدا را ترک گوید تا گناه بزرگی از گناهان بزرگ را مرتکب شود، نمی نگرد و بر پاکی او گواهی نمی دهد».

گفتم: خدا به او نمی نگرد؟

فرمود: «آری؛ او به خدا شرک ورزیده است».

گفتم: شرک ورزیده است؟

فرمود: «آری، [چون] خداوند بزرگ و توانا او را به کاری فرمان داده و ابلیس هم به کاری دیگر فرمان داده است و او فرمان خدای عز و جل را وا نهاده و به فرمان ابلیس گردن نهاده است.

پس، او با ابلیس در طبقه هفتم آتش است» . .

۱- «دَرَك» و جمعش «درکات»، در مقابل «درجه» و جمع آن، «درجات» است. اولی را در مورد جهنم به کار می برند و به معنای طبقات زیرین یا تحتانی است، و دومی را در باره بهشت به کار می برند که به معنای طبقات بالایی و فوقانی است.

٥٩٨٤. عنه صلى الله عليه وآله : الإمام الكاظم عليه السلام فى قوله تعالى : «فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا» : هُوَ جَبَلٌ مِنْ صُفْرِ (١) يَدُورُ فِي وَسْطِ جَهَنَّمَ . (٢) ١٢ / ١١ مَنْ يُخَلِّدُ فِي النَّارِ الْكِتَابَ «إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ» . (٣)

«وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا» . (٤)

«وَعَدَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعْنَهُمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ» . (٥)

«وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ» . (٦)

«إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ* لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ» . (٧)

«إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابِ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ* لَمَّا يُنْفَخَتُّ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ* وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ* وَنَادُوا يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رُبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَا كُنْتُمْ» . (٨)

«أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ مَنْ يُحَادِدِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَأَنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا ذَلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ» . (٩)

«كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلنَّاسِ اكْفُرُوا فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّنْ كَفَرَ إِنَّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ* فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاؤُ الظَّالِمِينَ» . (١٠)

١- .. صُفْرٌ بِالضَّمِّ ، وَكسْرِ الصَّادِ لَغَةً : النَّحَاسُ (مجمع البحرين : ج ٢ ص ١٠٣٥ «صفر»).

٢- .. تأويل الآيات الظاهرة : ج ١ ص ٣٠٥ ح ١٢ عن عيسى بن داود النجّار ، بحار الأنوار : ج ٢٣ ص ٢٢٤ ح ٣٧ .

٣- .. البئنة : ٤.

٤- .. الجنّ : ٢٣.

٥- .. التوبة : ٤٨.

٦- .. الأعراف : ٣٦.

٧- .. الأعراف : ٤٠ و ٤١.

٨- .. الزخرف : ٧٤ ٧٧.

٩- .. التوبة : ٤٣.

١٠- .. الحشر : ١٦ و ١٧.

۱۲ / ۱۱ کسانی که در آتش ، جاویدان اند

۵۹۸۹. الإمام الباقر علیه السلام : امام کاظم علیه السلام در باره این سخنِ خدای متعال : «پس بعد از ایشان ، جانشینانی آمدند که نماز را تباه کردند و از هوس ها پیروی نمودند و زودا که غی را خواهند دید» : غی ، کوهی است از مس که در میانه جهنم می چرخد. ۱۲ / ۱۱ کسانی که در آتش ، جاویدان اند قرآن «کسانی از اهل کتاب که کفر ورزیده اند و [نیز] مشرکان ، در آتش جهنم اند [و] در آن ، جاویدان اند. اینان ، بدترین آفریدگان اند».

«و کسی که از خدا و فرستاده او سرپیچی کند ، برایش آتش جهنم است ، و در آن برای همیشه ماندگار است».

«خدا به مردان و زنان منافق و به کافران ، آتش جهنم را وعده داده است . در آن ، جاودانه اند [و] آن برایشان کافی است، و خدا لعنتشان کرده و برای آنان ، عذابی ماندگار است».

«و کسانی که آیات ما را دروغ شمردند و از [پذیرش] آنها سر باز زدند ، آنان اهل آتش اند و در آن ، جاودانه اند».

«کسانی که آیات ما را دروغ شمردند و در [پذیرش] آنها تکبر ورزیدند ، درهای آسمان برایشان گشوده نمی شود و به بهشت در نمی آیند ، مگر آن که طناب در سوراخ سوزن داخل شود و بدین سان ، مجرمان را سزا می دهیم. برای آنان از جهنم ، بستری و از بالایشان پوشش هاست ، و این گونه ستمگران را سزا می دهیم» .

«مجرمان در عذاب جهنم ، جاودانه اند . [عذاب] از آنان سبک نمی شود و ایشان در آن ، نومیدند. ما به ایشان ستم نکردیم ؛ بلکه خود ستمکارند. و ندا می دهند که: ای مالک ! [بگو :] پروردگارت جان ما را بستاند. پاسخ می دهد: شما ماندگارید».

«آیا ندانسته اند که هر کس با خدا و پیامبر او در افتد ، برایش آتش جهنم است که در آن ، جاودانه خواهد بود . این ، همان رسوایی بزرگ است».

«همچون حکایت شیطان ، که به انسان گفت: «کافر شو» و چون وی کافر شد، گفت: «من از تو بیزارم؛ زیرا من از خدا، پروردگار جهانیان، می ترسم». و فرجام هر دوشان ، آن است که هر دو در آتش جاویدان می مانند و سزای ستمکاران ، این است» .

الحديث ٥٩٩٦. تفسير العياشى عن أبى بصير عن الإمام الصادق عليه رسول الله صلى الله عليه وآله : لَوْ قِيلَ لِأَهْلِ النَّارِ : إِنَّكُمْ مَا كُنْتُمْ فِي النَّارِ عَدَدَ كُلِّ حِصَاةٍ فِي الدُّنْيَا لَفَرِحُوا بِهَا، وَلَوْ قِيلَ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ : إِنَّكُمْ مَا كُنْتُمْ فِي الْجَنَّةِ عَدَدَ كُلِّ حِصَاةٍ فِي الدُّنْيَا لَحَزَنُوا ! وَلَكِنْ جُعِلَ لَهُمُ الْأَبَدُ . (١) ٥٩٩٧. علل الشرايع عن أبى بصير : عنه صلى الله عليه وآله : إِذَا أَدَخَلَ اللَّهُ أَهْلَ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلَ النَّارِ النَّارَ ... ثُمَّ يَقُولُ لِأَهْلِ النَّارِ : كَمْ لَبِثْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ؟ قَالُوا: لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ . فَيَقُولُ : بِئْسَ مَا اتَّجَرْتُمْ فِي يَوْمٍ أَوْ بَعْضِ يَوْمٍ : سَيَخْطَى وَمَعْصِيَتِي وَنَارِي ! أَمْكُثُوا فِيهَا خَالِدِينَ مُخَلَّدِينَ . فَيَقُولُونَ : رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا ، فَمِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ . فَيَقُولُ : «أَحْسَبُوا فِيهَا وَ لَّا تُكَلِّمُونَ» (٢) ، فَيَكُونُ ذَلِكَ آخِرَ عَهْدِهِمْ بِكَلَامِ رَبِّهِمْ تَعَالَى . (٣) .

- ١- .. المعجم الكبير: ج ١٠ ص ١٨٠ ح ١٠٣٨٤، حليه الأولياء: ج ٤ ص ١٦٨ بزيادة «سنه» بعد «الدنيا» فى كلا الموضوعين، الفردوس: ج ٣ ص ٣٧٩ ح ٥١٥٤ كلها عن ابن مسعود، كنز العمال: ج ١٤ ص ٥٣٢ ح ٣٩٥٣٠.
- ٢- .المؤمنون : ١٠٨ .
- ٣- .. حليه الأولياء: ج ٥ ص ١٣٢، أسد الغابه: ج ١ ص ٣٤٤ الرقم ٣٥٠ كلاهما عن أيفع بن عبد الكلاعى، كنز العمال: ج ١٤ ص ٤٨٥ ح ٣٩٣٦٣.

حدیث ۵۹۹۵. امام باقر علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: اگر به اهل آتش گفته شود: «شما به شمار ریگ های دنیا در آتش خواهید ماند»، از آن شادمان می شوند، و اگر به اهل بهشت گفته شود: «شما به شمار ریگ های دنیا در بهشت خواهید ماند»، اندوهگین می شوند؛ اما خداوند برای آنان، جاودانگی رقم زده است. ۵۹۹۶. تفسیر العیاشی (به نقل از ابو بصیر) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: پس از آن که خداوند، بهشتیان را به بهشت و دوزخیان را به دوزخ در می آورد...، به دوزخیان می فرماید: «شما چند سال در زمین ماندید؟».

می گویند: روزی یا پاره ای از روز ماندیم.

خدا می فرماید: «در ظرف یک روز یا پاره ای از روز، بد سودایی کردید و ناخشنودی و نافرمانی من و آتش را خریدید! [حال] در آتش برای همیشه و جاویدان بمانید».

آنان می گویند: پروردگارا! ما را از این جا بیرون ببر. اگر باز گشتیم، ما ستمکاریم.

خداوند می فرماید: «در آن، گم شوید و با من سخن مگویید» و این، آخرین سخنی است که پروردگارشان با آنان می گوید

٥٩٩٧. علل الشرائع (به نقل از ابو بصير) الإمام على عليه السلام : ... أما أهل المعصية به فخلدوا في النار ، وأوثق منهم الأقدام ، وغلّ منهم الأيدي إلى الأعناق ، وألبس أجسادهم سراويل القطران ، وقطعت لهم مقطعات من النار .

هم في عذاب قد اشتد حره ، وناز قد أطبق على أهلها ، فلا يفتح عنهم أبدا ، ولا يدخل عليهم ريح أبدا ، ولا ينقضى منهم الغم أبدا ، والعذاب أبدا شديدا ، والعقاب أبدا جديدا ، لا الدار زائلة فتفى ، ولا آجال القوم تقضى . (١) ٥٩٩٨. علل الشرائع (به نقل از سماعه) عنه عليه السلام : وقد النار أبدا معدّبون . (٢) ٥٩٩٩. الإمام الباقر عليه السلام (في قوله تعالى : {Q} «وَإِذْ وَعدْنَا مؤ (عنه عليه السلام : وارد النار مؤبّد الشقاء . (٣) ٥٩٩٩. امام باقر عليه السلام (درباره این گفته خدای متعال : {Q} «و آن گاه که با (عنه عليه السلام في الدعاء المعروف ببدعاء كميل : فباليقين أقطع لولا ما حكمت به من تعذيب جاحديك ، وقصيت به من إخلاد معايتيك ، لجعلت النار كلها بردا وسلاما ، وما كان لأحد فيها مقرّا ولا مقاما ، لكنك تصدست أسماؤك أقسمت أن تملأها من الكافرين ، من الجنه والناس أجمعين ، وأن تخلد فيها المعايتين ، وأنت جل ثناؤك قلت مبتدئا ، وتطولت بالإنعام متكرّما : «أفمن كان مؤمنا كمن كان فاسقا لا يستؤون» (٤) . (٥) ٦٠٠٠. الإمام الباقر والإمام الصادق عليهما السلام (في قوله تعالى : {Q} «يقوم ادخلوا) الإمام الصادق عليه السلام : إن الله - تبارك وتعالى لـ CV' يدخل النار مؤمنا وقد وعد الجنه ، ولا يخرج من النار كافرا وقد أوعدّه النار والخلود فيها. (٦) .

١- .. تفسير القمى: ج ٢ ص ٢٨٩، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٢٩٢ ح ٣٤.

٢- .. غرر الحكم: ح ١٠١١٤، عيون الحكم والمواعظ: ص ٥٠٥ ح ٩٢٦٩.

٣- .. غرر الحكم: ح ١٠١١٦، عيون الحكم والمواعظ: ص ٥٠٥ ح ٩٢٧١.

٤- .السجده: ١٨ .

٥- .. مصباح المتهجد: ص ٨٤٨ ح ٩١٠ عن كميل، المصباح للكفعمي: ص ٧٤٢، البلد الأمين: ص ١٩٠.

٦- .. الخصال: ص ٦٠٨ ح ٩ عن الأعمش، عيون أخبار الرضا عليه السلام: ج ٢ ص ١٢٥ ح ١ عن الفضل بن شاذان عن الإمام

الرضا عليه السلام ، تحف العقول: ص ٤٢١ عن الإمام الرضا عليه السلام وليس فيه ذيله من «ولا يخرج...»، تنبيه الخواطر: ج ٢

ص ٢٦٧.

۶۰۱. الإمام الصادق علیه السلام (لَمَّا سُئِلَ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ: {Q} «ادْخُلُوا») امام علی علیه السلام: معصیتکاران برای همیشه در آتش می مانند. پاهای آنان را می بندند و دست هایشان را به گردن در غُل می کنند و پیراهن های قطران بر تن آنان می پوشانند و جامه هایی از آتش برایشان بریده می شود و در عذابی هستند که بسیار داغ است و در آتشی جای دارند که بر اهل خود، فروبسته است و هرگز از هم باز نمی شود، و هیچ گاه بادی بر آنان نمی وزد و تا ابد، اندوهشان برطرف نمی شود و عذاب، ابدی و سخت است و کیفر، همیشگی و تازه. نه خانه از بین رفتنی است که نابود شود و نه عمر دوزخیان به سرآمدنی است! ۶۰۲. عنه علیه السلام (فی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: {Q} «ادْخُلُوا أَلَّا») امام علی علیه السلام: وارد شوندگان به آتش، تا ابد در عذاب اند. ۶۰۳. عنه علیه السلام: امام علی علیه السلام: وارد شوند به آتش، تا ابد در رنج است. ۶۰۰. امام باقر و امام صادق علیهما السلام (در باره این سخن خدای متعال: {Q} «ای قوم من! به س») امام علی علیه السلام در دعای معروف به دعای کمیل: یقین دارم که اگر نبود که حکم کرده ای تا منکران تو عذاب شوند و عنادورزان با تو، [در آتش] جاودانه بمانند، بی گمان، تمام آتش [جهنم] را سرد و بی گزند می ساختی و هیچ کس را در آن، جا و مکانی نبود؛ اما تو که نام هایت پاک اند، سوگند یاد کرده ای که آن را از کافران جن و انس، آکنده سازی و عنادورزان را در آن، جاودانه داری، و تو که ثنایت بزرگ است و از سر بخشندگی، بی دریغ، نعمت ارزانی داشته ای، خود فرموده ای: «آیا آن که مؤمن است، همانند کسی است که [بی ایمان و] نافرمان است؟! یکسان نیستند». ۶۰۱. امام صادق علیه السلام (وقتی درباره این سخن خداوند، مورد پرسش قرار گرفت) امام صادق علیه السلام: خدای تبارک و تعالی مؤمن را که وعده بهشت داده شده است، به آتش در نمی آورد و کافر را که به او وعده آتش و جاودانگی در آن داده است، از آتش بیرون نمی برد.

٦٠٠٢. امام صادق عليه السلام (درباره اين سخن خداوند عز و جل: {Q} «به سرزمين م) الكافي عن أبي هاشم: قال أبو عبدالله عليه السلام: إِنَّمَا خُلِدَ أَهْلُ النَّارِ فِي النَّارِ لِأَنَّ نِيَّاتِهِمْ كَانَتْ فِي الدُّنْيَا أَنْ لَوْ خُلِدُوا فِيهَا أَنْ يَعْصُوا اللَّهَ - أَبِيدَا ، وَإِنَّمَا خُلِدَ أَهْلُ الْجَنَّةِ فِي الْجَنَّةِ لِأَنَّ نِيَّاتِهِمْ كَانَتْ فِي الدُّنْيَا أَنْ لَوْ بَقُوا فِيهَا أَنْ يُطِيعُوا اللَّهَ - أَبِيدَا ، فَبِالْنِّيَّاتِ خُلِدَ هَؤُلَاءِ وَهَؤُلَاءِ . ثُمَّ تَلَا قَوْلَهُ تَعَالَى : «قُلْ كُلُّ يَعْمَلْ عَلَى شَاكِلَتِهِ» (١) ، قَالَ : عَلَى نِيَّتِهِ . (٢) ٦٠٠٣. امام صادق عليه السلام (به ابو بصير) الإمام الكاظم عليه السلام : لا- يُخَلَّدُ اللَّهُ فِي النَّارِ إِلَّا أَهْلَ الْكُفْرِ وَالْجُحُودِ ، وَأَهْلَ الضَّلَالِ وَالشُّرْكِ . وَمَنْ اجْتَنَبَ الْكِبَائِرَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لَمْ يُسْأَلْ عَنِ الصَّغَائِرِ ؛ قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : «إِنْ تَجَنَّبْتُمْ كِبَائِرَ مَا تَنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا (٣) . (٤) راجع : ج ١ ص ٥٧٨ (القسم الأول : الجنة / الفصل الخامس عشر / خلود أهل الجنة) .

١٢ / ١٢ من يُخْرِجُ مِنَ النَّارِ الْكِتَابَ «وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا يَامَعْشَرَ الْجِنِّ قَدِ اسْتَكْثَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتُمْ لَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ» . (٥)

«فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ* خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَ الْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ» . (٦)

«إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا* لِلطَّاغِينَ مَنَآئِبًا* لَمَّا بَشِنَ فِيهَا أَحْقَابًا* لَا يَدْخُلُونَ فِيهَا بِرَدًّا وَلَا سُرَابًا* إِلَّا حَمِيمًا وَ غَسَّاقًا* جَزَاءً وَفَاقًا* إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا* وَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كَذَابًا* وَ كُلَّ شَيْءٍ أَخْصَيْنَاهُ كِتَابًا* فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا» . (٧)

١- .. الإسرائ: ٨٤.

٢- .. الكافي: ج ٢ ص ٨٥ ح ٥، علل الشرائع: ص ٥٢٣ ح ١، المحاسن: ج ٢ ص ٥٦ ح ١١٦٥، تفسير العتاشي: ج ٢ ص ٣١٦ ح ١٥٨، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٣٤٧ ح ٥.

٣- .. النساء: ٣١.

٤- .. التوحيد: ص ٤٠٧ ح ٦، مشكاة الأنوار: ص ٥٦٥ ح ١٩٠٤ كلاهما عن محمد بن أبي عمير، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٣٥١ ح ١.

٥- .. الأنعام: ١٢٨.

٦- .. هود: ١٠٦ و ١٠٧.

٧- .. النبأ: ٢١ ٣٠.

۱۲ / ۱۲ کسانی که از آتش خارج می شوند

۶۰۰۷. امام عسکری علیه السلام: الکافی به نقل از ابو هاشم: امام صادق علیه السلام فرمود: «دوزخیان از آن رو در آتش، جاویدان اند که در دنیا نیتشان این بود که چنانچه تا ابد در آن باشند، تا ابد خدا را نافرمانی کنند و بهشتیان نیز از آن رو در بهشت، جاویدان می مانند که در دنیا بر این نیت بودند که اگر برای همیشه در آن بمانند، برای همیشه خدا را فرمان برند. پس به سبب نیت هاست که اینان و آنان، جاویدان می مانند».

امام علیه السلام سپس این آیه را تلاوت نمود: «بگو: هر کس طبق شاکله خود، عمل می کند» و فرمود: «یعنی طبق نیت خود» ۶۰۰۸. التوحید عن الحسن بن محمد التوفلی: امام کاظم علیه السلام: خداوند، جز کافران و منکران و گم راهان و مشرکان را در آتش، جاودانه نمی سازد و مؤمنانی که از گناهان بزرگ دوری کنند، در باره گناهان کوچک بازخواست نمی شوند. خدای تبارک و تعالی فرموده است: «اگر از گناهان بزرگ که از آنها نهی شده اید، دوری کنید، بدی های شما را از شما می زداییم و شما را در جایگاهی ارجمند در می آوریم».

ر. ک: ج ۱ ص ۵۷۹ (بخش یکم: بهشت / فصل پانزدهم / جاودانگی بهشتیان). ۱۲ / ۱۲ کسانی که از آتش خارج می شوند قرآن «و [یاد کن] روزی را که همه آنان را گرد می آورد [و می فرماید]: «ای گروه جنیان! از آدمیان، [پیروان] فراوان یافتید» و هواخواهان آنها از [نوع] انسان می گویند: پروردگارا! برخی از ما از برخی دیگر بهره برداری کرد و به پایانی که برای ما معین کردی، رسیدیم. [خدا] می فرماید: «جایگاه شما آتش است. در آن، ماندگار خواهید بود، مگر آنچه را خدا بخواهد». آری، پروردگار تو حکیم و داناست».

«اما کسانی که تیره بخت شده اند، در آتش، فریاد و ناله ای دارند. تا آسمان ها و زمین برجاست، در آن، ماندگار خواهند بود، مگر آنچه پروردگارت بخواهد؛ زیرا پروردگار تو، همان کند که می خواهد».

«آری، جهنم، کمینگاهی بوده [و] برای سرکشان، بازگشتگاهی است [که] روزگاران در آن، درنگ کنند. در آن جا نه خنکی می چشند و نه شربتی، جز آب جوشان و چرکابه ای. کیفر ما، مناسب [با جرم آنها] است. آنان بودند که به [روز] حساب، امید نداشتند و آیات ما را سخت تکذیب می کردند و حال آن که هر چیزی را بر شمرده، [به صورت] کتابی در آورده ایم. پس بچشید که جز عذاب، هرگز بر شما نمی افزاییم».

الحديث ٦٠٠٩. پیامبر خدا صلى الله عليه و آله : رسول الله صلى الله عليه و آله : لا- يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ دَخَلَهَا حَتَّى يَمُكِّثَ فِيهَا أَحْقَابًا، وَالْحَقْبُ : بَضْعٌ وَسِتْوَنَ سَنَةً ، وَالسَّنَةُ ثَلَاثُمِئَةٍ وَسِتْوَنَ يَوْمًا، كُلُّ يَوْمٍ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ، فَلَا يَتَّكِلَنَّ أَحَدٌ أَنْ يَخْرُجَ مِنَ النَّارِ . (١) ٦٠١٠. پیامبر خدا صلى الله عليه و آله : الإمام الصادق عليه السلام فى قولِ الله عز و جل : «لَمَّا بَيْنَ فِيهَا أَحْقَابًا» : الْأَحْقَابُ ثَمَانِيَةُ أَحْقَابٍ ، وَالْحَقْبَةُ ثَمَانُونَ سَنَةً ، وَالسَّنَةُ ثَلَاثُمِئَةٍ وَسِتْوَنَ يَوْمًا، وَالْيَوْمُ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ . (٢) ٦٠١١. پیامبر خدا صلى الله عليه و آله : مجمع البيان عن حمران : سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ هَذِهِ الْآيَةِ (٣) ، فَقَالَ : هَذِهِ فِي الَّذِينَ يَخْرُجُونَ مِنَ النَّارِ . (٤) ٦٠١٢. امام على عليه السلام (در ستایش خداوند سبحان) الزهد للحسين بن سعيد عن حمران : قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ : إِنَّهُ بَلَّغْنَا أَنَّهُ يَأْتِي عَلَى جَهَنَّمَ

حَتَّى يُصْطَفَقَ (٥) أَبَوَائُهَا؟! فَقَالَ : لَا وَاللَّهِ ، إِنَّهُ الْخُلُودُ ! قُلْتُ : «خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَ الْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ» ؟ (٦) فَقَالَ : هَذِهِ فِي الَّذِينَ يُخْرَجُونَ مِنَ النَّارِ . (٧) .

- ١- .. مجمع البيان: ج ١٠ ص ٦٤٣ عن ابن عمر، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٢٧٦؛ الفردوس: ج ٤ ص ٣٥٨ ح ٧٠٢٩ وفيه «بضع وثمانون» بدل «بضع وستون» عن ابن عمر، كنز العمال: ج ١٤ ص ٥٣٥ ح ٣٩٥٤٣.
- ٢- .. معانى الأخبار: ص ٢٢١ ح ١، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٢٨٣ ح ٧.
- ٣- .. أى قوله تعالى : «لَمَّا بَيْنَ فِيهَا أَحْقَابًا» .
- ٤- .. مجمع البيان: ج ١٠ ص ٦٤٣، تفسير القمى: ج ٢ ص ٤٠٢ عن حمران بن أعين عن الإمام الصادق عليه السلام وفيه «لا يخرجون» بدل «يخرجون».
- ٥- . تَصْطَفِقُ : أى تَضَطَّرِبُ (الصحاح : ج ٤ ص ١٥٠٨ «صفق»).
- ٦- .. هود: ١٠٧.
- ٧- .. الزهد للحسين بن سعيد: ص ١٧٧ ح ٢٦٨ ، تفسير العياشى: ج ٢ ص ١٦٠ ح ٦٨ عن حمران عن الإمام الباقر عليه السلام نحوه، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٣٤٦ ح ٣.

حدیث ۶۰۱۴. امام صادق علیه السلام (در دعا) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : کسی که وارد آتش گردد ، از آن خارج نخواهد شد تا آن که چندین حُقب را در آن بماند. حُقب ، شصت و اندی سال است، و سال ، سیصد و شصت روز که هر روزی به اندازه هزار سال از سال هایی است که شما می شمارید. بنا بر این، هیچ کس نباید دل به این خوش کند که از آتش خارج می شود. ۶۰۱۵. عنه علیه السلام (فی الدُّعاء) امام صادق علیه السلام در باره این سخن خدای عز و جل : «احقابی را در آن ، درنگ کنند» : احقاب شامل هشت حُقبه است . حُقبه هشتاد سال است و سال ، سیصد و شصت روز که هر روزش به اندازه هزار سال از سال هایی است که شما حساب می کنید . ۶۰۱۶. عنه علیه السلام (فی الدُّعاء) مجمع البیان به نقل از حرمان : از امام باقر علیه السلام در باره این آیه (۱) پرسیدم . فرمود: «این در باره کسانی است که [سرانجام] از آتش خارج می شوند» ۶۰۱۷. الإمام الکاظم علیه السلام : الزهد ، حسین بن سعید به نقل از حرمان : به امام صادق علیه السلام گفتم : به ما [حدیث]

رسیده است که جهنم عمرش به سر می آید ، به طوری که درهائش باد می خورد. (۲)

فرمود: «نه به خدا، آن جا ابدی است!» .

گفتم : «تا آسمان ها و زمین برجایند ، در آن ماندگار خواهند بود، مگر آنچه پروردگارت بخواهد» ؟ (۳)

فرمود: «این [آیه] ، در باره کسانی است که [سرانجام] از آتش خارج می شوند [و محکوم به عذاب ابدی نشده اند]» .

۱- آیه ۲۳ از سوره نبأ.

۲- کنایه از این که دیگر کسی در جهنم نمی ماند تا درهائش به روی او بسته شود ، و خالی از جمعیت خواهد شد .

۳- یعنی : پس معنای این آیه که حاکی از عدم جاودانگی است، چه می شود؟

١٨٠٦٠ الإمام الباقر والإمام الصادق عليهما السلام (في قوله : { Q } « وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَا (رسول الله صلى الله عليه وآله : يَدْخُلُ النَّارَ أَقْوَامٌ مِنْ أُمَّتِي حَتَّى إِذَا كَانُوا حُمَمًا (١) أَدْخَلُوا الْجَنَّةَ ، فَيَقُولُ أَهْلُ الْجَنَّةِ : مَنْ هَؤُلَاءِ؟ فَيَقَالُ : هُمْ الْجَهَنَّمِيُّونَ . (٢) ١٥٠٦٠١٥٠ الإمام صادق عليه السلام (در دعا) عنه صلى الله عليه وآله : سَيَخْرُجُ نَاسٌ مِنَ النَّارِ قَدِ احْتَرَقُوا وَكَانُوا مِثْلَ الْحُمَمِ ، ثُمَّ لَا يَزَالُ أَهْلُ الْجَنَّةِ يَرُشُونَ عَلَيْهِمُ الْمَاءَ ، حَتَّى يَبْتُؤْنَ نَبَاتَ الْعَنَاءِ فِي السَّبِيلِ . (٣) ١٦٠٦٠١٦٠٦٠ الإمام صادق عليه السلام (در دعا) عنه صلى الله عليه وآله : يَخْرُجُ قَوْمٌ مِنَ النَّارِ فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ ، حَتَّى يَبْتُؤْنَ نَبَاتَ الْعَنَاءِ فِي السَّبِيلِ . (٣) ١٦٠٦٠١٦٠٦٠ الإمام صادق عليه السلام (در دعا) عنه صلى الله عليه وآله : يَخْرُجُ قَوْمٌ مِنَ النَّارِ بَعْدَمَا مَسَّهُمْ مِنْهَا سَفْعٌ (٥) ، فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ ، فَيَسْمِيهِمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَهَنَّمِيِّينَ . (٤) ١٧٠٦٠١٧٠٦٠ الإمام كاظم عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : يَخْرُجُ قَوْمٌ مِنَ النَّارِ بَعْدَمَا مَسَّهُمْ مِنْهَا سَفْعٌ (٥) ، فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ ، فَيَسْمِيهِمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَهَنَّمِيِّينَ . (٤) ١٨٠٦٠١٨٠٦٠ الإمام باقر و الإمام صادق عليهما السلام (درباره این سخن خدا: { Q } « و کارنامه هر انسانی را) عنه صلى الله عليه وآله : إِنَّ قَوْمًا يَخْرُجُونَ مِنَ النَّارِ يَحْتَرِقُونَ فِيهَا ، إِلَّا دَارَاتُ (٧) وَجُوهِهِمْ ، حَتَّى يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ . (٨) .

- ١- . الْحُمَمَةُ : الْفَحْمَةُ ، وَجَمْعُهَا حُمَمٌ (النهاية : ج ١ ص ٤٤٤ «حمم»).
- ٢- .. مسند ابن حنبل: ج ٤ ص ٢٥١ ح ١٢٢٦٠ و ص ٥٠٨ ح ١٣٦٧٩ ، الزهد لابن المبارك: ص ٤٤٧ ح ١٢٦٧ ، نوادر الأصول: ج ١ ص ٣٠٠ كلها عن أنس ، كنز العمال: ج ١٤ ص ٥١٤ ح ٣٩٤٤٧.
- ٣- .. مسند ابن حنبل: ج ٤ ص ١٧٩ ح ١١٨٥٥ و ص ٩٦ ح ١١٤٤١ نحوه ، مسند أبي يعلى: ج ٢ ص ٨٦ ح ١٢٤٩ كلها عن أبي سعيد الخدرى ، كنز العمال: ج ١٤ ص ٥١٢ ح ٣٩٤٤١.
- ٤- .. المعجم الكبير: ج ٢٠ ص ٤٢٥ ح ١٠٢٧ ، المعجم الأوسط: ج ٥ ص ٣٤٦ ح ٥٥٠٧ كلاهما عن المغيرة بن شعبه ، كنز العمال: ج ١٤ ص ٥١٣ ح ٣٩٤٤٥.
- ٥- .. سَفَعَتُهُ النَّارُ: إِذَا نَفَحَتْهُ نَفْحًا يَسِيرًا فَغَيَّرَتْ لَوْنَ الْبَشَرَةِ (مجمع البحرين: ج ٢ ص ٨٥١ «سفع»).
- ٦- .. صحيح البخارى: ج ٥ ص ٢٤٠٠ ح ٦١٩١ ، مسند ابن حنبل: ج ٤ ص ٢٧٠ ح ١٢٣٧٨ وفيه «سفع من النار» و كلاهما عن أنس ، كنز العمال: ج ١٤ ص ٥٠٦ ح ٣٩٤٢٧.
- ٧- .. دَارَاتُ: جَمْعُ دَارَةٍ وَهُوَ مَا يَحِيطُ بِالْوَجْهِ مِنْ جَوَانِبِهِ (النهاية: ج ٢ ص ١٣٩ «دور»).
- ٨- .. صحيح مسلم: ج ١ ص ١٧٨ ح ٣١٩ ، مسند ابن حنبل: ج ٥ ص ١٣٣ ح ١٤٨٣٤ كلاهما عن جابر ، كنز العمال: ج ١٤ ص ٥٠٣ ح ٣٩٤٢٠.

۶۰۱۹. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : مردمانی از امت من ، وارد آتش می شوند و هنگامی که زغال شدند ، آنها را به بهشت خواهند برد . اهل بهشت می گویند: اینها کیستند؟

گفته می شود: «اینان جهنمیان اند». ۶۰۲۰. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : مردمی که در آتش سوخته و چون زغال شده اند، به زودی ، از آتش خارج می شوند . آن گاه ، اهل بهشت پیوسته بر آنان آب می پاشند تا این که مانند بالا آمدن کف و خاشاک در سیلاب، [گوشت و پوست آنها] می رویند . ۶۰۲۱. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : گروهی از آتش ، رهایی می یابند و به بهشت می آیند و در بهشت ، به آنان «جهنمیان» می گویند. آنها از خدا می خواهند که نام ایشان را تغییر دهد، و خدا هم آن نام را از ایشان می زداید . ۶۰۲۲. عنه صلی الله علیه و آله (فی الشَّاهِ الْمَسْمُومَةِ الَّتِي أَكَلَ مِنْهَا) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : گروهی پس از آن که اندکی در آتش می سوزند، از آن خارج می شوند و به بهشت می روند . بهشتیان آنها را «جهنمیان» می نامند. ۶۰۲۳. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : گروهی در آتش می سوزند و تنها دور صورت آنها سالم می ماند .

اینان [سرانجام] از آتش خارج می شوند و به بهشت می روند. .

٦٠٢٤. عنه صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : إِنَّ أَقْوَامًا سَيَخْرُجُونَ مِنَ النَّارِ قَدْ أَصَابَهُمْ سَفْعٌ مِنَ النَّارِ عُقُوبَةً بِذُنُوبٍ عَمِلُوهَا ، لِيُخْرِجَهُمُ اللَّهُ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ . (١) ٦٠١٩. پیامبر خدا صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : يُعَذِّبُ نَاسًا مِنْ أَهْلِ التَّوْحِيدِ فِي النَّارِ حَتَّى يَكُونُوا فِيهَا حُمَمًا ، ثُمَّ تُدْرِكُهُمُ الرَّحْمَةُ ، فَيُخْرَجُونَ وَيُطْرَحُونَ عَلَى أَبْوَابِ الْجَنَّةِ ، قَالَ : فَتَرَشُّ عَلَيْهِمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْمَاءَ ، فَيَثْبُتُونَ كَمَا يَثْبُتُ الْعُثَاءُ (٢) فِي حِمَالِهِ السَّيْلِ ، ثُمَّ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ . (٣) ٦٠٢٠. پیامبر خدا صلى الله عليه وآله : عنه صلى الله عليه وآله : إِذَا فَرَّغَ اللَّهُ مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ ، وَأَرَادَ أَنْ يُخْرِجَ بِرَحْمَتِهِ مَنْ أَرَادَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ ، أَمَرَ الْمَلَائِكَةَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ كَانَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا مِمَّنْ أَرَادَ اللَّهُ تَعَالَى أَنْ يَرْحَمَهُ ، مِمَّنْ يَقُولُ : «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» ، فَيَعْرِفُونَهُمْ فِي النَّارِ ، يَعْرِفُونَهُمْ بِأَثَرِ السُّجُودِ تَأْكُلُ النَّارُ مِنْ ابْنِ آدَمَ إِلَّا أَثَرَ السُّجُودِ ؛ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَى النَّارِ أَنْ تَأْكُلَ أَثَرَ السُّجُودِ فَيُخْرَجُونَ مِنَ النَّارِ وَقَدْ امْتَحَشُوا (٤) ، فَيَصُبُّ عَلَيْهِمْ مَاءَ الْحَيَاةِ ، فَيَثْبُتُونَ مِنْهُ كَمَا تَثْبُتُ الْحَبَّةُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ .

ثُمَّ يَفْرُغُ اللَّهُ تَعَالَى مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ ، وَيَبْقَى رَجُلٌ مُقْبِلٌ بِوَجْهِهِ عَلَى النَّارِ ،

وَهُوَ آخِرُ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولًا الْجَنَّةَ ، يَقُولُ : أَي رَبِّ ! إِصْرِفْ وَجْهِي عَنِ النَّارِ ، فَإِنَّهُ قَدْ قَشَبَنِي (٥) رِيحُهَا ، وَأَحْرَقَنِي ذُكَاؤُهَا . (٦) فَيَدْعُو اللَّهَ - مَا شَاءَ اللَّهُ - أَنْ يَدْعُوهُ .

ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : هَيْلَ عَسِيَّتِ إِنْ فَعَلْتَ ذَلِكَ بِكَ بِكَ أَنْ تَسْأَلَ غَيْرَهُ؟ فَيَقُولُ : لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهُ ! وَيُعْطِي رَبَّهُ مِنْ عُهُودِ وَمَوَائِقِ مَا شَاءَ اللَّهُ . فَيَصْرِفُ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ . (٧) .

١- .. مسند ابن حنبل: ج ٤ ص ٣٢٥ ح ١٢٦٦٢ و ص ٢٦٨ ح ١٢٣٦٤ ، صحيح البخارى: ج ٦ ص ٢٧١٢ ح ٧٠١٢ كلاهما نحوه وكلها عن أنس، كنز العمال: ج ١٤ ص ٥٠٦ ح ٣٩٤٢٦ .

٢- .. العُثَاء: ما يجيء فوق السيل مما يحمله من الزيد والوسخ، ويريد: ما احتمله السيل من البزورات (النهاية: ج ٣ ص ٣٤٣ «غثا»).

٣- .. سنن الترمذى: ج ٤ ص ٧١٣ ح ٢٥٩٧ ، مسند ابن حنبل: ج ٥ ص ٢٠٢ ح ١٥٢٠٠ وفيه «جميعا فيها» بدل «فيها حمما» و ج ٤ ص ١٥٤ ح ١١٧٣٢ نحوه وكلها عن جابر، كنز العمال: ج ١٤ ص ٥٠٥ ح ٣٩٤٢٥ .

٤- . اِمْتَحَشُوا : أى احترقوا (النهاية : ج ٤ ص ٣٠٢ «محش»).

٥- . قَشَبَنِي : أى سَمَنِي (النهاية : ج ٤ ص ٦٤ «قشب»).

٦- .. الذِّكَاء: شِدَّةٌ وَهَجُ النَّارِ وَاشْتِعَالُهَا (مجمع البحرين: ج ١ ص ٦٤٢ «ذكا»).

٧- .. صحيح مسلم: ج ١ ص ١٦٥ ح ٢٩٩ ، مسند ابن حنبل: ج ٣ ص ١٤٨ ح ٧٩٣٢ وليس فيه «ثم يفرغ الله تعالى من القضاء بين العباد»، السنن الكبرى: ج ١٠ ص ٧٢ ح ١٩٨٩٤ نحوه وكلها عن أبى هريره، الدر المنثور: ج ٨ ص ٣٥١ .

۶۰۲۱. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : گروهی، پس از آن که به کیفر گناهانشان ، اندکی در آتش می سوزند، از آن خارج خواهند شد . خداوند به برکت رحمت خود ، آنها را بیرون می آورد و وارد بهشت می شوند. ۶۰۲۲. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله (درباره گوسفند مسمومی که از آن خورد) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : مردمانی از اهل یکتاپرستی ، چنان در آتش ، عذاب می شوند که به صورت زغال در می آیند . سپس رحمت [خداوند] ، آنان را در می یابد و از آتش بیرون آورده و جلو درهای بهشت افکنده می شوند.

پس، بهشتیان بر آنها آب می پاشند و بر اثر آن ، [گوشت و پوست آنها] می رویند ، همچنان که تخم های موجود در خس و خاشاک سیلاب می رویند . سپس وارد بهشت خواهند شد . ۶۰۲۳. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هر گاه خداوند از داوری میان بندگان فارغ شود و بخواهد به رحمت و لطف خویش ، هر که را خواست ، از آتش بیرون آورد، به فرشتگان دستور می دهد تا کسانی را که به خدا هیچ شرک نوزیده اند و خدای متعال می خواهد که بر آنان رحمت آورد ، از آتش بیرون آورند ؛ یعنی کسانی را که می گویند: «خدایی جز خدای یکتا نیست» . اینان را در آتش می شناسند ؛ از اثر سجده هایشان ، آنان را می شناسند . آتش همه جای بدن آدمی را می خورد ، مگر ردّ سجده را ؛ چرا که خدا بر آتش حرام و قدغن کرده است که ردّ سجده را بسوزاند.

آری، این گونه کسان در حالی که کاملاً سوخته اند ، از آتش بیرون آورده می شوند و بر آنان آب زندگانی می ریزند که بر اثر آن می رویند ، چنان که دانه در خس و خاشاک سیل می روید.

آن گاه ، خداوند بزرگ ، داوری در باره بندگان را به پایان می برد و تنها یک مرد

می ماند که روی به سوی آتش دارد، و او آخرین بهشتی ای است که وارد بهشت می شود. می گوید: پروردگارا! صورتم را از آتش بگردان که باد آن ، بیچاره ام ساخت و سوزش آن مرا سوزاند .

او تا مدّتی طولانی ، خدا را می خواند. خداوند تبارک و تعالی می فرماید: «اگر این کار را با تو بکنم ، ممکن است باز خواهش دیگری کنی». او می گوید: خواهشی دیگر ، از تو نخواهم کرد .

و به پروردگارش عهدها و پیمان ها می دهد [که خواهش دیگری نکند] و خدا صورتش را از آتش بر می گرداند .

٦٠٢٤. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : عنه صلی الله علیه و آله : وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ بَشِيرًا ! لَا يُعَذِّبُ اللَّهُ بِالنَّارِ مُوَحِّدًا أَيْدِيًا ، وَإِنَّ أَهْلَ التَّوْحِيدِ لَيَشْفَعُونَ فَيُشَفَّعُونَ .

ثُمَّ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : إِنَّهُ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ ، أَمَرَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى بِقَوْمٍ سَاءَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي دَارِ الدُّنْيَا إِلَى النَّارِ ، فَيَقُولُونَ : يَا رَبَّنَا ! كَيْفَ تَدْخِلُنَا النَّارَ وَقَدْ كُنَّا نُؤَحِّدُكَ فِي دَارِ الدُّنْيَا؟ وَكَيْفَ تُحْرِقُ بِالنَّارِ أَلْسِنَتَنَا وَقَدْ نَطَقْتَ بِتَوْحِيدِكَ فِي دَارِ الدُّنْيَا؟ وَكَيْفَ تُحْرِقُ قُلُوبَنَا وَقَدْ عَقَدْتَ عَلَيَّ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ؟ أَمْ كَيْفَ تُحْرِقُ وُجُوهَنَا وَقَدْ عَفَرْنَا لَكَ فِي التُّرَابِ؟ أَمْ كَيْفَ تُحْرِقُ أَيْدِيَنَا وَقَدْ رَفَعْنَاها بِالدُّعَاءِ إِلَيْكَ؟!

فَيَقُولُ اللَّهُ مَجَلَّ جَلَالُهُ : عِبَادِي ! سَاءَتْ أَعْمَالُكُمْ فِي دَارِ الدُّنْيَا ، فَجَزَاؤُكُمْ نَارُ جَهَنَّمَ .

فَيَقُولُونَ : يَا رَبَّنَا ! عَفْوُكَ أَعْظَمُ أَمْ حَطِيئَتُنَا؟ فَيَقُولُ عَزَّ وَجَلَّ : بَلْ عَفْوِي . فَيَقُولُونَ : رَحْمَتُكَ أَوْسَعُ أَمْ ذُنُوبُنَا؟ فَيَقُولُ عَزَّ وَجَلَّ : بَلْ رَحْمَتِي . فَيَقُولُونَ : إِقْرَارُنَا بِتَوْحِيدِكَ أَعْظَمُ أَمْ ذُنُوبُنَا؟ فَيَقُولُ عَزَّ وَجَلَّ : بَلْ إِقْرَارُكُمْ بِتَوْحِيدِي أَعْظَمُ . فَيَقُولُونَ : يَا رَبَّنَا فَلْيَسَعْنَا عَفْوُكَ

وَرَحْمَتُكَ الَّتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ .

فَيَقُولُ اللَّهُ مَجَلَّ جَلَالُهُ : مَلَائِكَتِي وَعِزَّتِي وَجَلَالِي مَا خَلَقْتُ خَلْقًا أَحَبَّ إِلَيَّ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ بِتَوْحِيدِي وَأَنْ لَا إِلَهَ غَيْرِي ، وَحَقُّ عَلَيَّ أَنْ لَا أُصَلِّيَ بِالنَّارِ أَهْلَ تَوْحِيدِي . أَدْخِلُوا عِبَادِي الْجَنَّةَ . (١)

١- .. التوحيد: ص ٢٩ ح ٣١، الأمالى للصدوق: ص ٣٧٢ ح ٤٦٩ كلاهما عن ابن عباس، روضه الواعظين: ص ٥١، بحار الأنوار: ج ٣ ص ١ ح ١.

۶۱۵۲. عنه عليه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: سوگند به آن که مرا به حق، بشارت دهنده فرستاد، خداوند، هیچ یکتاپرستی را هرگز [یا: برای همیشه و تا ابد] با آتش، عذاب نمی کند. یکتاپرستان شفاعت می کنند و شفاعتشان پذیرفته می شود.

چون روز رستاخیز شود، خداوند تبارک و تعالی دستور می دهد گروهی را که در دنیا کردارهایشان بد بوده است، به آتش ببرند. آنان می گویند: پروردگارا! چگونه ما را به آتش می بری، حال آن که ما در دنیا تو را یکتا می دانستیم؟ و چگونه زبان های ما را با آتش می سوزانی، در حالی که در دنیا از یکتایی تو سخن گفته اند؟ و چگونه دل های ما را می سوزانی، حال آن که به این که خدایی جز تو نیست، ایمان داشته اند؟ یا چگونه چهره های ما را می سوزانی، در حالی که آنها را برای تو بر خاک می نهادیم؟ یا چگونه دست هایمان را می سوزانی، در حالی که آنها را به دعا، به سوی تو بر می داشتیم؟

پس خداوند عز و جل می فرماید: «بندگان من! کردارهای شما در دنیا بد بود و سزای شما آتش جهنم است».

می گویند: پروردگارا! بخشایش تو بزرگ تر است یا خطای ما؟

خدای تبارک و تعالی می فرماید: «البته که بخشایش من».

می گویند: رحمت تو پهناورتر است یا گناهان ما؟

خداوند عز و جل می فرماید: «البته که رحمت من».

می گویند: اقرار ما به یکتایی تو، بزرگ تر است یا گناهانمان؟

خدای متعال می فرماید: «البته که اقرار شما به یکتایی من».

می گویند: پروردگارا! پس بخشایش و رحمت تو که همه چیز را در بر گرفته است، باید ما را نیز در بر بگیرد.

خداوند عز و جل می فرماید: «فرشتگان من! به عزت و جلالم سوگند، هیچ مخلوقی نیافریدم که نزد من، محبوب تر از کسانی باشد که به یکتایی من و این که خدایی جز من نیست، اقرار داشته باشند، و بر من است که اهل توحیدم را به آتش نبرم. ای بندگان من! به بهشت وارد شوید».

٦١٥١. الإمام علي عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : إِنَّ رَجُلَيْنِ مِمَّنْ دَخَلَ النَّارَ اشْتَدَّ صِيَاحُهُمَا ، فَقَالَ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ : أَخْرِجُوهُمَا ، فَلَمَّا أُخْرِجَا قَالَ لَهُمَا : لَأَيِّ شَيْءٍ اشْتَدَّ صِيَاحُكُمَا ، قَالَا : فَعَلْنَا ذَلِكَ لِتَرْحَمَنَا . قَالَ : إِنَّ رَحْمَتِي لَكُمْ أَنْ تَنْطَلِقَا فَتَلْقِيَا أَنْفُسَيْكُمَا حَيْثُ كُنْتُمَا مِنَ النَّارِ ! فَيَنْطَلِقَانِ فَيَلْقَى أَحَدُهُمَا نَفْسَهُ ، فَيَجْعَلُهَا عَلَيْهِ بَرْدًا وَسِلَاقًا . وَيَقُومُ الْآخَرُ فَلَا يَلْقَى نَفْسَهُ ، فَيَقُولُ لَهُ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ : مَا مَنَعَكَ أَنْ تَلْقَى نَفْسَكَ كَمَا أَلْقَى صَاحِبُكَ ؟ فَيَقُولُ : يَا رَبِّ ! إِنِّي لَأَرْجُو أَلَّا تُعِيدَنِي فِيهَا بَعْدَ مَا أَخْرَجْتَنِي . فَيَقُولُ لَهُ الرَّبُّ : لَكَ رَجَاؤُكَ . فَيَدْخُلَانِ جَمِيعًا الْجَنَّةَ بِرَحْمَةِ اللَّهِ . (١) ٦١٥٠. صحيح مسلم عن أبي هريره : عنه صلى الله عليه وآله : إِنَّهُ إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَسَكَنَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ ، مَكَثَ عَبْدٌ فِي النَّارِ سَبْعِينَ خَرِيفًا وَالْخَرِيفُ سَبْعُونَ سَنَةً ثُمَّ إِنَّهُ يَسْأَلُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَيُنَادِيهِ فَيَقُولُ : يَا رَبِّ ! أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ لَمَّا رَحِمْتَنِي . فَيُوحِي اللَّهُ مَجَلَّ جَلَالُهُ إِلَى جَبْرَائِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : اهْبِطْ إِلَى عَبْدِى فَأَخْرِجْهُ . فَيَقُولُ جَبْرَائِيلُ : وَكَيْفَ لِي بِالْهَبُوطِ فِي النَّارِ ؟ فَيَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : إِنِّي قَدْ أَمَرْتُهَا أَنْ تَكُونَ عَلَيْكَ بَرْدًا وَسَلَامًا . قَالَ : فَيَقُولُ : يَا رَبِّ ! فَمَا عَلِمَى بِمَوْضِعِهِ ؟ فَيَقُولُ : إِنَّهُ فِي جُبٍّ مِنْ سَجِينٍ .

فَيَهْبِطُ جَبْرَائِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِلَى النَّارِ فَيَجِدُهُ مَعْقُولًا عَلَى وَجْهِهِ ، فَيُخْرِجُهُ ، فَيَقِفُ بَيْنَ يَدَيْ

اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ، فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى : يَا عَبْدِي ! كَمْ لَبِثْتَ فِي النَّارِ تُنَاشِدُنِي ؟ فَيَقُولُ : يَا رَبِّ ! مَا أَحْصَيْهِ . فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ : أَمَا وَعِزَّتِي وَجَلَالِي ، لَوْلَا مَا سَأَلْتَنِي بِحَقِّهِمْ عِنْدِي لَأَطَلْتُ هَوَانِكَ فِي النَّارِ ، وَلَكِنَّهُ حَتَمَ عَلَى نَفْسِي أَنْ لَا يَسْأَلَنِي عَبْدٌ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ إِلَّا غَفَرْتُهُ لَهُ مَا كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ ، وَقَدْ غَفَرْتُ لَكَ الْيَوْمَ . ثُمَّ يُؤَمِّرُ بِهِ إِلَى الْجَنَّةِ . (٢) .

١- .. سنن الترمذى: ج ٤ ص ٧١٤ ح ٢٥٩٩، الزهد لابن المبارك (الملحقات): ص ١٢٣ ح ٤١٠، حسن الظن بالله لابن أبي

الدنيا: ص ٥٧ ح ٥٩ كلها عن أبي هريره، كنز العمال: ج ١٤ ص ٦٦٦ ح ٣٩٧٩٦.

٢- .. الأمالى للمفيد: ص ٢١٨ ح ٦ عن جابر عن الإمام الباقر عن آبائه عليهم السلام ، بحار الأنوار: ج ٢٧ ص ٣١٢ ح ٥.

۶۱۴۹. امام علی علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: دو مرد از آنان که به آتش می روند، فریادی سخت بر می آورند. پروردگار عز و جملی فرماید: «آن دو را بیرون آورید». چون بیرون آورده می شوند، به آنها می فرماید: «برای چه چنین فریادی سخت بر آوردید؟».

می گویند: چنین کردیم تا بر ما رحم آوری.

خداوند می فرماید: «رحم من به شما، این است که بروید و خود را در هر جای آتش که بودید، بیندازید».

آن دو می روند و یکی از آنها خود را می اندازد و خداوند، آن مکان را بر او سرد و بی گزند می سازد؛ ولی دیگری می ایستد و خود را نمی اندازد. خداوند عز و جلمه او می فرماید: «چرا تو، مانند دوستت، خود را نیفکندی؟».

می گوید: پروردگارا! امیدم این بود که بعد از بیرون آوردنم، دیگر مرا به آن باز نگردانی. خداوند به او می فرماید: «امیدت برآورده شد». پس هر دو، به لطف و رحمت خدا، وارد بهشت می شوند. ۶۱۴۸. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: چون روز رستاخیز شود و بهشتیان در بهشت و دوزخیان در دوزخ جای گیرند، بنده ای تا هفتاد پاییز که هر پاییز، هفتاد سال است، در آتش می ماند. سپس، از خدای عز و جلمه درخواست می کند و او را می خواند و می گوید: پروردگارا! به حق محمد و خاندانش، از تو می خواهم تا بر من رحم آوری.

خداوند عز و جل به جبرئیل علیه السلام وحی می کند که: «به سوی بنده ام فرود بیا و او را [از آتش] بیرون آور».

جبرئیل علیه السلام می گوید: چگونه من به میان آتش روم؟

خداوند تبارک و تعالی می فرماید: «من به آتش فرمان داده ام که برای تو، سرد و بی گزند شود».

جبرئیل علیه السلام می گوید: پروردگارا! جای او را نمی دانم.

خداوند می فرماید: «او درون چاهی است در سجین».

جبرئیل علیه السلام به سوی آتش فرود می آید و او را به رو افکنده، می یابد. پس،

بیرونش می آورد و او در برابر خداوند عز و جل می ایستد. خدای متعال به او می فرماید: «ای بنده من! چه مدت است که در آتش، مرا سوگند می دهی؟».

می گوید: پروردگارا! حسابش را ندارم.

خدای عز و جل می فرماید: به عزت و جلالم سوگند که اگر به حق آنان، از من درخواست نمی کردی، بی گمان، خواری

تو را در آتش به درازا می کشاندم ؛ ولی بر خویش لازم ساخته ام که هر بنده ای به حقّ محمّد و خاندانش از من درخواستی کند ، گناہانی را که میان من و او بوده است ، بر وی ببخشایم . امروز نیز تو را بخشیدم .» .

سپس امر می شود که او را به بهشت ببرند . .

۶۱۴۸. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : به راستی ، گروهی از امتم با شفاعت من ، از آتش خارج می شوند که به آنان «جهنمیان» می گویند. ۶۱۴۷. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : گروهی با شفاعت محمد از آتش بیرون می آیند و به بهشت می روند . اینان را «جهنمیان» می خوانند . ۶۱۴۶. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : در روز قیامت، مردم را از صراط می گذرانند و آنان مانند پروانه هایی که در آتش فرو می ریزند، از لبه صراط به دوزخ فرو می افتند ؛ ولی خداوند تبارک و تعالی کسانی را که خود بخواهد ، به رحمت خویش نجات می دهد.

سپس به فرشتگان و پیامبران و شهیدان اجازه می دهد که شفاعت کنند و آنها شفاعت می کنند و [گروهی دیگر را] بیرون می آورند . باز شفاعت می کنند و بیرون می آورند، و باز شفاعت می کنند و بیرون می آورند، و کسی را که در دلش به اندازه ذره ای ایمان باشد ، شفاعت می کنند و بیرون می آورند . ۶۱۴۵. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : هیچ مؤمنی نیست که برای مردان و زنان مؤمن دعا کند ، مگر آن که خداوند عز و جل همانند آنچه برای آنها دعا کرده است، از جانب هر مرد و زن مؤمنی که از آغاز روزگار بوده یا تا روز قیامت خواهد آمد، به او بر می گرداند.

در روز قیامت ، دستور می رسد که بنده را به آتش برند و حسابرسی شود؛ اما مردان و زنان مؤمن می گویند: «پروردگارا! این همان کسی است که برای ما دعا

می کرد . پس شفاعت ما را در حق او بپذیر» و خداوند عز و جل هم شفاعتشان را در باره او می پذیرد و آن بنده نجات می یابد. .

٦١٤٤. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : عنه صلی الله علیه و آله : يَقُولُ الرَّجُلُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ : أَيْ رَبِّ ! عَبْدُكَ فَلَانٌ سَقَانِي شَرْبَةً مِنْ مَاءٍ فِي الدُّنْيَا ، فَشَفَعْنِي فِيهِ . فَيَقُولُ : اذْهَبْ فَأَخْرِجْهُ مِنَ النَّارِ . فَيَذْهَبُ فَيَتَجَسَّسُ فِي النَّارِ حَتَّى يُخْرِجَهُ مِنْهَا .
 (١) ٦١٤٣. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : عنه صلی الله علیه و آله : يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنَ الْإِيمَانِ .
 (٢) ٦١٤٢. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : عنه صلی الله علیه و آله : يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ : «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» ، وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مَا يَزِينُ ذَرَّةً مِنَ إِيْمَانٍ . (٣) ٦١٤١. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : عنه صلی الله علیه و آله : يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : أَخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ : «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» ، وَفِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنَ الْإِيمَانِ . أَخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ : «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» ، أَوْ ذَكَرَنِي أَوْ خَافَنِي فِي مَقَامٍ . (٤) ٦١٤٠. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : عنه صلی الله علیه و آله : يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : أَخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِقْدَارُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ إِيْمَانًا . ثُمَّ يَقُولُ : وَعِزَّتِي وَجَلَالِي ! لَا أَجْعِلُ مَنْ آمَنَ بِي سَاعَةً مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ مَعَ مَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِي .
 (٥) ٦١٣٩. امام رضا علیه السلام : عنه صلی الله علیه و آله : إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ يَقُولُ اللَّهُ : مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ

حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَأَخْرِجُوهُ . فَيَخْرُجُونَ قَدِ امْتَحَشُوا وَعَادُوا حُمَمًا ، فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ ، فَيَسْبِغُونَ كَمَا تَسْبِغُ الْحَبَّةُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ ... أَلَمْ تَرَوْا أَنَّهَا تَخْرُجُ صَفْرَاءَ مُلْتَوِيَةً ؟! (٦) .

- ١- .. مجمع البيان: ج ١٠ ص ٥٩٢ عن الحسن، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٣٣.
- ٢- .. سنن الترمذی: ج ٤ ص ٧١٤ ح ٢٥٩٨ عن أبي سعيد الخدری.
- ٣- .. حلیه الأولیاء: ج ٢ ص ٢٦٢ عن أبي سعيد الخدری وراجع المستدرک علی الصحیحین: ج ٤ ص ٦٢٩ ح ٨٧٣٨.
- ٤- .. المستدرک علی الصحیحین: ج ١ ص ١٤١ ح ٢٣٤ عن أنس.
- ٥- .. إرشاد القلوب: ص ١٠٧، المعجم الصغیر: ج ٢ ص ٤١ عن أنس وفيه «مِثْقَالٌ» بدل «مِقْدَارٌ».
- ٦- .. صحیح البخاری: ج ٥ ص ٢٤٠٠ ح ٦١٩٢ و ج ١ ص ١٦ ح ٢٢ وليس فيه «وَعَادُوا حُمَمًا» ، صحیح مسلم: ج ١ ص ١٧٢ ح ٣٠٤ ، مسند ابن حنبل: ج ٤ ص ١١٢ ح ١١٥٣٣ کلها عن أبي سعيد الخدری، کنز العمال: ج ١٤ ص ٥٠٥ ح ٣٩٤٢٤ .

۶۱۴۴. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : مرد بهشتی، در روز قیامت می گوید: پروردگارا! فلان بنده ات در دنیا جرعه ای آب به من نوشاند . پس شفاعت مرا در باره اش بپذیر.

خداوند می فرماید: «برو و او را از آتش بیرون آور.»

او می رود و در آتش جستجو می کند تا این که آن بنده را از آن جا بیرون می آورد. ۶۱۴۳. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : آن که در دلش به اندازه ذره ای ایمان باشد، از آتش خارج می شود. ۶۱۴۲. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : کسی که بگوید: «خدایی جز خدای یکتا نیست» و در دلش به وزن ذره ای ایمان وجود داشته باشد، [سرانجام] از آتش خارج می شود. ۶۱۴۱. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : خدای عز و جل می فرماید: «هر کس را که "لا إله إلا الله" گفته و به اندازه ذره ای ایمان در دل او بوده است ، از آتش بیرون آورید. هر کس را که "لا إله إلا الله" گفته یا مراد کرده یا در جایی از من ترسیده [و گناه نکرده] است ، از آتش بیرون آورید». ۶۱۴۰. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : خدای عز و جل می فرماید: «هر که را به اندازه دانه خردلی ایمان در دل اوست، از آتش بیرون آورید». سپس می فرماید: «به عزّت و جلالم سوگند ، کسی را که یک ساعت از شب یا روزی را به من ایمان آورده است ، با کسی که [هرگز] به من ایمان نیاورده است ، [در یک جایگاه] قرار نمی دهم». ۶۱۳۹. الإمام الرضا علیه السلام : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : آن گاه که بهشتیان به بهشت رفتند و دوزخیان به آتش، خداوند می فرماید: «کسی را که در دلش به وزن دانه خردلی ایمان هست ، بیرون آورید».

پس [برخی] در حالی که سوخته اند و تبدیل به زغال شده اند، بیرون آورده می شوند و آنها را در «نهر زندگانی» می افکنند که بر اثر آن ، همان گونه خواهند روید که تخم های موجود در خس و خاشاک سیلاب می رویند... آیا ندیده اید که این تخم ها [چه سان] زرد و در هم پیچیده می رویند ؟ .

٦١٣٨. امام صادق عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : إِنِّي لَأَوَّلُ النَّاسِ تَسْقُ الْأَرْضُ عَن جُمُوعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا فِخْرَ ، وَأَعْطَى لِوَاءِ الْحَمْدِ وَلَا فِخْرَ ، وَأَنَا سَيِّدُ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا فِخْرَ ، وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا فِخْرَ ، وَآتَى بَابَ الْجَنَّةِ فَأَخَذَ بِحَلْقَتِهَا فَيَقُولُونَ : مَنْ هَذَا؟ فَأَقُولُ : أَنَا مُحَمَّدٌ ، فَيَفْتَحُونَ لِي ، فَأَدْخُلُ فَأَجِدُ الْجَبَّارَ مُسْتَقْبِلِي ، فَأَسْجُدُ لَهُ فَيَقُولُ : ارْفَعْ رَأْسَكَ يَا مُحَمَّدُ ، وَتَكَلِّمْ يُسْمِعُ مِنْكَ ، وَقُلْ يَقْبَلُ مِنْكَ ، وَاشْفَعْ تُشَفِّعَ .

فَأَرْفَعُ رَأْسِي ، فَأَقُولُ : أُمَّتِي أُمَّتِي ، يَا رَبِّ!

فَيَقُولُ : اذْهَبْ إِلَى أُمَّتِكَ ، فَمَنْ وَحِدَتْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ شَعِيرٍ مِنَ الْإِيمَانِ فَأَدْخِلَهُ الْجَنَّةَ . فَأَذْهَبُ فَمَنْ وَحِدَتْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ ذَلِكَ أَدْخَلْتُهُمُ الْجَنَّةَ ، فَأَجِدُ الْجَبَّارَ مُسْتَقْبِلِي ، فَأَسْجُدُ لَهُ ، فَيَقُولُ : ارْفَعْ رَأْسَكَ يَا مُحَمَّدُ ، وَتَكَلِّمْ يُسْمِعُ مِنْكَ ، وَقُلْ يَقْبَلُ مِنْكَ ، وَاشْفَعْ تُشَفِّعَ .

فَأَرْفَعُ رَأْسِي ، فَأَقُولُ : أُمَّتِي أُمَّتِي ، يَا رَبِّ!

فَيَقُولُ : اذْهَبْ إِلَى أُمَّتِكَ ، فَمَنْ وَحِدَتْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنَ الْإِيمَانِ فَأَدْخِلَهُ الْجَنَّةَ . فَأَذْهَبُ فَمَنْ وَحِدَتْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ ذَلِكَ أَدْخَلْتُهُمُ الْجَنَّةَ .

وَفُرِّغَ مِنْ حِسَابِ النَّاسِ ، وَأَدْخَلَ مَنْ بَقِيَ مِنَ أُمَّتِي فِي النَّارِ مَعَ أَهْلِ النَّارِ ، فَيَقُولُ أَهْلُ النَّارِ : مَا أَغْنَى عَنْكُمْ أَنْتُمْ كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ اللَّهَ - وَلَا تُشْرِكُونَ بِهِ شَيْئًا؟!

فَيَقُولُ الْجَبَّارُ : فَبِعِزَّتِي لَمَاعَتَقَنَّهُمْ مِنَ النَّارِ! فَيُرْسَلُ إِلَيْهِمْ ، فَيُخْرَجُونَ مِنَ النَّارِ وَقَدْ امْتَحَشُوا ، فَيَدْخُلُونَ فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ ، فَيَبْتُونَ فِيهِ كَمَا تَبْتُ الْحَبَّةَ فِي غُثَاءِ السَّيْلِ ، وَيُكْتَبُ بَيْنَ أَعْيُنِهِمْ : «هُؤُلَاءِ عَتَقَاءُ اللَّهِ» ، فَيَذْهَبُ بِهِمْ فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ ، فَيَقُولُ لَهُمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ : هُؤُلَاءِ الْجَهَنَّمِيُّونَ ، فَيَقُولُ الْجَبَّارُ : بَلْ هُؤُلَاءِ عَتَقَاءُ الْجَبَّارِ . (١)

١- .. سنن الدارمي: ج ١ ص ٣١ ح ٥٢ عن أنس، مسند ابن حنبل: ج ٤ ص ٢٨٩ ح ١٢٤٧١ عن عمرو بن أنس، كنز العمال: ج ١٤ ص ٤٠٤ ح ٣٩٠٨٩.

۶۱۳۷. امام رضا علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: فخر فروشی نباشد؛ من نخستین کسی هستم که در روز قیامت، سر از خاک بیرون می آورم و درفش ستایش (پرچم حمد)، به دست من داده می شود. فخر فروشی نباشد؛ در روز رستاخیز، من مهتر مردمان هستم.

فخر فروشی نباشد؛ در روز رستاخیز، من نخستین کسی هستم که وارد بهشت می شود، و بر در بهشت می آیم و حلقه اش را می گیرم. می گویند: این کیست؟ می گویم: منم، محمّد. پس در را برایم می گشایند. من داخل می شوم و پادشاه عالم را فرمایش خود می بینم. برایش به خاک می افتم. می فرماید: «سرت را بر دار ای محمّد و سخن بگو، که از تو شنیده می شود. بگو، که از تو پذیرفته می آید. شفاعت کن که شفاعت قبول می گردد».

من سرم را بر می دارم و می گویم: پروردگارا! اتمم، اتمم [را نجات بده]!

او می فرماید: «به میان اتمت برو و هر کس را که در دلش به وزن دانه ای جو ایمان یافتی، به بهشت ببر» و من می روم و کسانی را که در دلشان به آن اندازه ایمان بیابم، به بهشت می برم. باز پادشاه عالم را فرمایش خود می یابم و برایش به خاک می افتم. او می فرماید: «سرت را بر دار ای محمّد و سخن بگو، که از تو شنیده می شود. بگو، که از تو پذیرفته می آید. شفاعت کن که شفاعت قبول می گردد».

من سرم را بر می دارم و باز می گویم: خداوندا! اتمم، اتمم [را نجات بده]!

او می فرماید: «به سوی اتمت برو و هر کس را که در دلش به وزن دانه خردلی ایمان یافتی، به بهشت ببر» و من می روم و کسانی را که آن اندازه [ایمان] در دلشان بیابم، داخل بهشت می کنم.

[سرانجام]، حسابرسی مردمان به پایان می رسد و باقی مانده اتمم را همراه دوزخیان، داخل آتش می کنم. دوزخیان [با طعنه، به آنان] می گویند: خداپرستی

شما و شرک نورزیدنتان به او، برای شما سودی نداشت!

پس پادشاه عالم می فرماید: «به عزّتم سوگند که آنان را [نیز] از آتش آزاد می کنم!» و به سوی آنان می فرستد و همه آنان، در حالی که سوخته اند، از آتش بیرون می آیند و به درون نهر زندگانی می روند و در آن، مانند بذر و دانه هایی که در میان خس و خاشاک سیلاب می روید، می رویند و بر پیشانی آنها نوشته می شود: «اینان آزادشدگان خدایند». آن گاه، ایشان را می برند و وارد بهشت می شوند. بهشتیان می گویند: اینان جهنمیان اند.

پادشاه عالم می فرماید: «نه، اینان آزادشدگان پادشاه عالم اند»..

٦١٣٦. إمام صادق عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله في قوله تعالى : «رُبَمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ» (١) : إذا أُخْرِجَ أَهْلُ التَّوْحِيدِ مِنَ النَّارِ وَأُدْخِلُوا الْجَنَّةَ ، وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ . (٢) ٦١٣٨. الإمام الصادق عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : إِنَّ أَصْحَابَ الْكِبَائِرِ مِنْ مُوَحِّدِي الْأُمَّمِ كُلِّهِمُ الَّذِينَ مَاتُوا عَلَى كِبَائِرِهِمْ غَيْرِ نَادِمِينَ وَلَا تَائِبِينَ ، مَنْ دَخَلَ النَّارَ مِنْهُمْ فِي الْبَابِ الْأَوَّلِ مِنْ جَهَنَّمَ لَمْ تَزِرْ كُفْرَهُمْ ، وَلَا تَسْوَدُّ وُجُوهُهُمْ ، وَلَا يُقَرَّنُونَ ، وَلَا يُغْلَبُونَ بِالسَّلَاسِلِ ، وَلَا يُجَزَّعُونَ الْحَمِيمَ ، وَلَا يُلْبَسُونَ الْقَطِرَانَ ، حَرَّمَ اللَّهُ أَجْسَادَهُمْ عَلَى الْخُلُودِ مِنْ أَجْلِ التَّوْحِيدِ ، وَصَوَّرَهُمْ عَلَى النَّارِ مِنْ أَجْلِ الشُّجُودِ . (٣) ٦١٣٧. الإمام الرضا عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ : «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزِنُ شَعِيرَةً ، ثُمَّ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ : «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزِنُ بُرَّةً (٤) ، ثُمَّ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ : «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مَا يَزِنُ مِنَ الْخَيْرِ ذَرَّةً . (٥) .

١- .. الْحِجْر: ٢.

٢- .. سنن الترمذی: ج ٥ ص ٢٤ ح ٢٦٣٨ عن أبي هريره.

٣- .. تاريخ بغداد: ج ٦ ص ١٥٦ الرقم ٣١٩٩ عن محمد بن حمير عن الإمام الباقر عن آبائه عليهم السلام ، كنز العمال: ج ٣ ص ٨٣٢ ح ٨٨٨٧.

٤- .. البُرِّ: الْقَمَح (مجمع البحرين: ج ١ ص ١٣٩ «البُرِّ»).

٥- .. صحيح البخارى: ج ٦ ص ٢٦٩٦ ح ٦٩٧٥ ، صحيح مسلم: ج ١ ص ١٨٢ ح ٣٢٥ ، سنن الترمذی: ج ٤ ص ٧١١ ح ٢٥٩٣ وفيه «أخرجوا» بدل «يخرج»، مسند ابن حنبل: ج ٤ ص ٢٣٣ ح ١٢١٥٤ كلها عن أنس، كنز العمال: ج ١٤ ص ٣٩٧ ح ٣٩٠٥٣.

۶۱۳۶. الإمام الصادق علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در باره این سخن خدای متعال: «چه بسا کسانی که کافر شدند، آرزو کنند که کاش مسلمان بودند» : زمانی که اهل توحید از آتش بیرون آورده و به بهشت برده شوند، کافران آرزو خواهند کرد که کاش مسلمان بودند. ۶۱۳۵. الطرائف (به نقل از محمد بن علی مکی، با اسناد خود) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: از هر امتی، یکتاپرستانی که مرتکب گناهان بزرگ شده باشند و بدون آن که از آن گناهان پشیمان شوند و توبه کنند، مرده باشند، کسانی از آنها که از در اول جهنم وارد آتش شده اند، نه چشمانشان سفید می شود و نه چهره هایشان سیاه، نه به غل و زنجیر بسته می شوند و نه جوشاب در حلقشان ریخته می شود و نه قطران بر آنان پوشانده می گردد. به خاطر یکتاپرستی شان، خداوند جاودانگی [در آتش] را بر بدن های آنها حرام گردانیده و به خاطر سجده کردنشان [برای خدا]، چهره های آنان را بر آتش، حرام ساخته است. ۶۱۳۴. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس «لا إله إلا الله» گفته باشد و در دلش به وزن یک دانه جو خوبی باشد، از آتش خارج می شود. سپس هر کس «لا إله إلا الله» گفته باشد و در دلش به وزن دانه گندمی خوبی باشد، از آتش خارج می شود. آن گاه، هر کس «لا إله إلا الله» گفته باشد و در دلش به وزن ذره ای خوبی باشد، از آتش خارج می شود.

٦١٣٣. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : عنه صلی الله علیه و آله : إِذَا خَلَصَ الْمُؤْمِنُونَ مِنَ النَّارِ ، فَوَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ! مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ بِأَشَدَّ مُنَاشِدَةً لِلَّهِ فِي اسْتِقْصَاءِ الْحَقِّ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لِلَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِأَخْوَانِهِمُ الَّذِينَ فِي النَّارِ ، يَقُولُونَ : رَبَّنَا ! كَانُوا يَصُومُونَ مَعَنَا ، وَيَصِيَلُونَ ، وَيَحِجُّونَ . فَيُقَالُ لَهُمْ : أَخْرِجُوا مِنْ عَرَفْتُمْ . فَتَحَرَّمُ صُورُهُمْ عَلَى النَّارِ ، فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا ، قَدْ أَخَذَتِ النَّارُ إِلَى نِصْفِ سَاقِيهِ وَإِلَى رُكْبَتَيْهِ ، ثُمَّ يَقُولُونَ : رَبَّنَا ! مَا بَقِيَ فِيهَا أَحَدٌ مِمَّنْ أَمَرْتَنَا بِهِ .

فَيَقُولُ : ارْجِعُوا ، فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ دِينَارٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ . فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا . ثُمَّ يَقُولُونَ : رَبَّنَا لَمْ نَذَرْ فِيهَا أَحَدًا مِمَّنْ أَمَرْتَنَا .

ثُمَّ يَقُولُ : ارْجِعُوا ، فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ نِصْفِ دِينَارٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ . فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا . ثُمَّ يَقُولُونَ : رَبَّنَا لَمْ نَذَرْ فِيهَا مِمَّنْ أَمَرْتَنَا أَحَدًا .

ثُمَّ يَقُولُ : ارْجِعُوا ، فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ . فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا . ثُمَّ يَقُولُونَ : رَبَّنَا لَمْ نَذَرْ فِيهَا خَيْرًا . (١) ٦١٣٢. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : عنه صلی الله علیه و آله : لَيْسَ اللَّهُ تَعَالَى يَتْرُكُ فِي النَّارِ أَحَدًا فِيهِ خَيْرٌ إِلَّا أَخْرَجَهُ مِنْهَا . (٢) ٦١٣٥. الطرائف عن محمد بن علي المكي بإسناده : عنه صلی الله علیه و آله : يَقُولُ اللَّهُ : أَخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ ذَكَرَنِي يَوْمًا ، أَوْ خَافَنِي فِي مَقَامٍ . (٣) ٦١٣٤. عنه صلی الله علیه و آله : مسند أبي يعلى عن أبي هريره : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ اسْتَشْفَعَ الْمَلَائِكَةُ وَالنَّبِيُّونَ ، حَتَّى يُقَالَ لِأَحَدِهِمْ : مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ دِينَارٍ ، ثُمَّ يُقَالُ : نِصْفُ دِينَارٍ ، ثُمَّ يُقَالُ : قِيرَاطٌ ، ثُمَّ يُقَالُ : نِصْفُ قِيرَاطٍ ، ثُمَّ يُقَالُ : شَعِيرَةٌ ، ثُمَّ يُقَالُ : حَبَّةُ خَرْدَلٍ .

فَإِذَا دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ ، يَقُولُ الْجَبَّارُ : اسْتَشْفَعَ الْخَلْقُ لِلْخَلْقِ ، وَبَقِيَتْ رَحْمَةُ الْخَالِقِ . قَالَ : فَيَأْخُذُ قَبْضَةً مِنْ جَهَنَّمَ فَيَطْرَحُهَا فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ ، فَيَبْتُونَ كَمَا يَبْتُ الزَّرْعُ ، أَلَمْ تَرَ إِلَى الْحَبَّةِ فِي حَمِيلِ السَّبِيلِ مَا كَانَ مِنْهُ ضَاحِيًا (٤) كَانَ أَخْضَرَ وَمَا كَانَ مِنْهُ فِي الظِّلِّ كَانَ أَيْضًا ؟

فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ ، كَأَنَّمَا كُنْتَ تَنْظُرُ إِلَى الْحَبَّةِ حِينَ تَبْتُ !

قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : ثُمَّ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ ، فَيُقَالُ : هُوَ لِأَنَّ مُحَرَّرِي الرَّحْمَنِ . (٥) .

١- .. صحيح مسلم: ج ١ ص ١٦٩ ح ٣٠٢، المستدرک علی الصحیحین: ج ٤ ص ٦٢٧ ح ٨٧٣٦ نحوه وكلاهما عن أبي سعيد الخدری.

٢- .. حلیه الأولیاء: ج ٢ ص ٢٦٢، المستدرک علی الصحیحین: ج ٤ ص ٦٢٩ ح ٨٧٣٨ نحوه وكلاهما عن أبي سعيد الخدری.

٣- .. سنن الترمذی: ج ٤ ص ٧١٢ ح ٢٥٩٤، المستدرک علی الصحیحین: ج ١ ص ١٤١ ح ٢٣٥، شعب الإیمان: ج ١ ص ٤٦٩ ح ٧٤٠ وليس فیهما «یوما»، الفردوس: ج ٥ ص ٢٤٤ ح ٨٠٨٤ وفيه «ذکرنی وخافنی فی مقام» وكلها عن أنس، کنز العمال: ج ١ ص ٤٢٧ ح ١٨٤٣.

٤- .. ضآآآ: أى برزت للشمس (مجمع البحرىن: ج ٢ ص ١٠٦٨ «ضحا»).

٥- .. مسند أبى يعلى: ج ٦ ص ١٠٢ ح ٦٥٥٥.

۶۱۳۳. عنه صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : مؤمنان ، پس از آن که از آتش رهایی یافتند سوگند به آن که جانم در دست اوست ، چنان در روز قیامت برای [نجات] برادران خود که در آتش اند ، خدا را سوگند می دهند که هیچ یک از شما برای گرفتن حق خود [از دیگران] ، با چنان شدتی خدا را سوگند نمی دهید . آنان می گویند: پروردگارا ! [این برادران ما] پا به پای ما روزه می گرفتند و نماز می خواندند و حج می گزاردند!

پس به آنان گفته می شود: «بروید و [هر که را می شناسید ، از آتش] بیرون آورید؛ زیرا صورت های آنها ، بر آتش حرام گردیده است [و آتش به چهره هایشان صدمه نمی زند و قابل شناسایی اند] .» .

پس آن مؤمنان ، شمار بسیاری را که آتش تا نیمه ساق پای آنها و [یا] تا زانوانشان را گرفته است ، بیرون می آورند . سپس می گویند: پروردگارا ! دیگر هیچ کسی از کسانی که ما را [به بیرون آوردنشان] فرمان دادی ، در آتش نمانده است .

خداوند می فرماید: «برگردید و هر کس را هم که در دلش به وزن دیناری خیر و خوبی یافتید ، بیرون آورید» .

و باز ، شمار بسیاری را بیرون می آورند . آن گاه می گویند: پروردگارا ! هیچ کسی را از کسانی که ما را [به نجاتشان] فرمان دادی ، در آتش باقی نگذاشتیم .

باز خداوند می فرماید: «برگردید و هر کس را که در دلش به وزن نیم دینار خیر و خوبی یافتید ، بیرون آورید» .

پس شمار بسیاری را بیرون می آورند . آن گاه می گویند: پروردگارا ! هیچ کسی را از کسانی که ما را [به نجاتشان] فرمان دادی ، در آتش بر جای نگذاشتیم .

دگر بار خداوند می فرماید: «برگردید و هر که را در دلش به وزن ذره ای خیر و خوبی یافتید ، بیرون آورید» .

پس شمار بسیاری را بیرون می آورند و سپس می گویند : پروردگارا ! هیچ [اهل] خیر و خوبی ای را در آتش باقی نگذاشتیم . ۶۱۳۲. رسول الله صلی الله علیه و آله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : خداوند متعال ، هیچ کس را که در وجودش خوبی و خیری باشد ، در آتش باقی نمی گذارد و همه را بیرون می آورد . ۶۱۳۱. الطرائف : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : خداوند می فرماید: کسی را که [حتی] روزی مرا یاد کرده یا در جایی از من ترسیده است ، از آتش بیرون آورید . ۶۱۳۰. الکافی (به نقل از حسن بن علی و شاء) مسند ابي يعلى به نقل از ابو هريره : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «چون روز رستاخیز شود ، از فرشتگان و پیامبران خواسته می شود که شفاعت کنند و حتی به هر یک از آنها گفته می شود : " برای هر کس که در دلش به وزن یک دینار [ایمان] هست [، شفاعت کنید] " . سپس گفته می شود: " نیم دینار " . سپس گفته می شود: " یک قیراط " . سپس گفته می شود: " نیم قیراط " .

سپس گفته می شود: " یک جو " و سپس گفته می شود: " یک دانه خردل " .

پس از آن که بهشتیان به بهشت رفتند و دوزخیان به دوزخ، پادشاه عالم می فرماید: "آفریدگان برای آفریدگان شفاعت کردند. اکنون نوبت رحمتِ آفریدگار است". آن گاه، مستی از اهل جهنم را بر می دارد و آنان را در "رود زندگانی" می ریزد، و آنها مانند بذر می رویند. آیا ندیده ای تخم های موجود در خس و خاشاک سیلاب را؛ آنها که در آفتاب می رویند، سبزند و آنها که در سایه می رویند، سفیدند؟».

یاران گفتند: ای پیامبر خدا! انگار که شما بذر و تخم ها را در حال رویدن می دیده اید!

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «سپس وارد بهشت می شوند و گفته می شود: "اینان، آزادشدگان [خدای] مهرگسترند" ..

٦١٢٩. التوحيد (به نقل از محمد بن عجلان) مسند ابن حنبل عن أبي سعيد الخدري : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ : يَوْضَعُ الصُّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرِي جَهَنَّمَ ، عَلَيْهِ حَسِيكٌ (١) كَحَسَكِ السَّعْدَانِ ، ثُمَّ يَسْتَجِيزُ النَّاسُ ؛ فَنَاجٍ مُسَلَّمٌ وَمَجْدُوحٌ (٢) بِهِ ، ثُمَّ نَاجٍ وَمُحْتَبَسٌ بِهِ مَنكُوسٌ فِيهَا .

فَإِذَا فَرَّغَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ ، يَفْقِدُ الْمُؤْمِنُونَ رِجَالًا كَانُوا مَعَهُمْ فِي الدُّنْيَا ؛ يُصَيِّمُونَ بِصِيْلَاتِهِمْ ، وَيُزَكُّونَ بِزَكَاتِهِمْ ، وَيَصُومُونَ صِيَامَهُمْ ، وَيَحْجُّونَ حَجَّهُمْ ، وَيَغْزُونَ غَزْوَهُمْ ، فَيَقُولُونَ : أَيُّ رَبَّنَا ! عِبَادٌ مِنْ عِبَادِكَ كَانُوا مَعَنَا فِي الدُّنْيَا ؛ يُصَيِّمُونَ صَلَاتَنَا ، وَيُزَكُّونَ زَكَاتَنَا ، وَيَصُومُونَ صِيَامَنَا ، وَيَحْجُّونَ حَجَّنَا ، وَيَغْزُونَ غَزْوَنَا ، لَأَنرَاهُمْ !؟

فَيَقُولُ : اذْهَبُوا إِلَى النَّارِ ، فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِيهَا مِنْهُمْ فَأَخْرِجُوهُ .

قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : فَيَجِدُونَهُمْ قَدْ أَخَذَتْهُمُ النَّارُ عَلَى قَدَرِ أَعْمَالِهِمْ ، فَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ إِلَى قَدَمِيهِ ، وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ إِلَى نِصْفِ سَاقِيهِ ، وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ إِلَى رُكْبَتِيهِ ، وَمِنْهُمْ مَنْ أَرْزَتْهُ (٣) ، وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ إِلَى ثَدْيِيهِ ، وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ إِلَى عُنُقِيهِ ، وَلَمْ تَغْشَ

الْوُجُوهَ ، فَيَسْتَخْرِجُونَهُمْ مِنْهَا فَيَطْرَحُونَ فِي مَاءِ الْحَيَاةِ .

قِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، وَمَا الْحَيَاةُ ؟ (٤)

قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : غَسْلُ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، فَيُثْبِتُونَ نَبَاتَ الزَّرْعِ وَقَالَ مَرَّةً فِيهِ : كَمَا تَثْبُتُ الزَّرْعَةُ فِي عُثَاءِ السَّيْلِ ، ثُمَّ يَشْفَعُ الْأَنْبِيَاءُ فِي كُلِّ مَنْ كَانَ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصًا ، فَيُخْرِجُونَهُمْ مِنْهَا .

قَالَ : ثُمَّ يَتَحَنَّنُ اللَّهُ بِرَحْمَتِهِ عَلَى مَنْ فِيهَا ، فَمَا يَتْرُكُ فِيهَا عَبْدًا فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ إِيْمَانٍ إِلَّا أَخْرَجَهُ مِنْهَا . (٥)

١- .. الحَسَكُ : جمع حَسَكَةٍ؛ وهي شوكة صُلْبُهُ معروفه (النهايه: ج ١ ص ٣٨٦ «حسك»).

٢- .. الجَدْحُ: زجر المعز (المحيط في اللغة: ج ٢ ص ٣٩٧ «جدح»).

٣- .الإِرْزَةُ: حاله وهيئهُ الاثترار ، والحديث : إِرْزَةُ الْمُؤْمِنِ إِلَى نِصْفِ السَّاقِ (النهايه : ج ١ ص ٤٤ «أزر»).

٤- .كذا في المصدر، والظاهر أَنَّ الصَّحِيحَ : «وما ماء الحياة؟» كما في بعض المصادر .

٥- .. مسند ابن حنبل: ج ٤ ص ٢٥ ح ١١٠٨١، المستدرک علی الصحیحین: ج ٤ ص ٦٢٨ ح ٨٧٣٨، الزهد لابن المبارك: ص

٤٤٨ ح ١٢٦٨ وفيهما «مجروح» بدل «مجدوح»، سنن ابن ماجه: ج ٢ ص ١٤٣٠ ح ٤٢٨٠ وفيه صدره إلى «منكوس فيها».

۶۱۲۸. تفسیر القمّی (به نقل از امام صادق علیه السلام، وقتی پرسشگری) مسند ابن حنبل به نقل از ابو سعید خدری: از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرماید: «صراط بر روی جهنّم نصب می شود و بر آن، خارهایی چونان خار سیّعدان است. سپس مردم بر آن می گذرند؛ عدّه ای به سلامت می گذرند، عدّه ای مجروح شده از آن می رهند، و عدّه ای نگه داشته و در آتش افکنده می شوند.

پس چون خداوند عز و جل از داوری میان بندگان فراغت یافت، مؤمنان، مردانی را نمی یابند که با آنان در دنیا، مانند آنان نماز می خوانده اند، مانند آنان زکات می داده اند، مانند آنان روزه می گرفته اند، مانند آنان حج می رفته اند، و مانند آنان جهاد می کرده اند. پس می گویند: پروردگارا! بندگانی از بندگان تو بودند که در دنیا مانند ما نماز می خواندند و مانند ما زکات می دادند و مانند ما روزه می گرفتند و مانند ما حج می گزاردند و مانند ما به جهاد می رفتند؛ ولی اکنون آنها را نمی بینیم!

خداوند می فرماید: "به آتش بروید و کسانی از ایشان را که در آن یافتید، بیرون بیاورید".

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «پس آنان را در حالی می یابند که آتش، آنها را به اندازه کردارهایشان، فرو گرفته است: یکی را تا میچ پاهایش گرفته، یکی را تا نیمه ساق پاهایش گرفته، یکی را تا زانوانش گرفته، یکی را تا کمرش گرفته، دیگری را تا سینه اش گرفته و برخی را تا گردنشان گرفته و صورت هایشان را در میان

نگرفته است. از همه آنها می خواهند که از آتش بیرون آیند. سپس در آب زندگانی افکنده می شوند».

گفته شد: ای پیامبر خدا! آب زندگانی چیست؟

فرمود: «آب شستشوی اهل بهشت. آن گاه [که در آن آب افتادند]، زراعت وار می رویند، همچنان که تخم و بذرهای موجود در خس و خاشاک سیلاب می رویند. سپس پیامبران در حقّ تمام کسانی که از سرِ اخلاص، به یگانگی خداوند گواهی داده باشند، شفاعت می کنند و آنها را از آتش بیرون می آورند».

پیامبر صلی الله علیه و آله [در ادامه] فرمود: «سپس خداوند به رحمت خویش، بر کسانی که در آتش اند، مهر می آورد و حتی یک بنده را که در دلش به قدر دانه ای ایمان بوده باشد، در آن باقی نمی گذارد و بیرونش می آورد».

٦١٢٧. امام صادق عليه السلام وقتي پرسشگری از او پرسى (وقتي پرسشگری از او پرسید: آیا کارشان به خودشان و) رسول الله صلى الله عليه و آله : إِذَا خَلَصَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ مِنَ النَّارِ وَأَمِنُوا، فَمَا مُجَادَلُهُ أَحَدِكُمْ لِصَاحِبِهِ فِي الْحَقِّ يَكُونُ لَهُ فِي الدُّنْيَا أَشَدَّ مُجَادَلَهُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لِرَبِّهِمْ فِي إِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ أُدْخِلُوا النَّارَ . قَالَ : يَقُولُونَ : رَبَّنَا ! إِخْوَانُنَا كَانُوا يُصَيِّمُونَ مَعَنَا ، وَيَصُومُونَ مَعَنَا ، وَيَحْجُونَ مَعَنَا ، فَأَدْخَلْتَهُمُ النَّارَ؟! فَيَقُولُ : إِذْهَبُوا فَأَخْرِجُوا مَنْ عَرَفْتُمْ مِنْهُمْ .

فَيَأْتُونَهُمْ فَيَعْرِفُونَهُمْ بِصُورِهِمْ ، لَا تَأْكُلُ النَّارُ صُورَهُمْ ، فَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ النَّارُ إِلَى أَنْصَافِ سَاقِيهِ ، وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ إِلَى كَعْبِيهِ ، فَيَخْرِجُونَهُمْ . فَيَقُولُونَ : رَبَّنَا ! أَخْرَجْنَا مَنْ قَدْ أَمَرْنَا .

ثُمَّ يَقُولُ : أَخْرِجُوا مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ وَزَنْ دِينَارٍ مِنَ الْإِيمَانِ ، ثُمَّ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ وَزَنْ نِصْفِ دِينَارٍ ، ثُمَّ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ . (١) ٦١٢٦. امام صادق عليه السلام : المستدرک علی الصحیحین عن أبی موسی : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : إِذَا اجْتَمَعَ أَهْلُ النَّارِ فِي

النَّارِ وَمَعَهُمْ مِنْ أَهْلِ الْقِبْلَةِ مَنْ شَاءَ اللَّهُ ، قَالُوا : مَا أَغْنَى عَنْكُمْ إِسْلَامُكُمْ وَقَدْ صِرْتُمْ مَعَنَا فِي النَّارِ؟! قَالُوا : كَانَتْ لَنَا ذُنُوبٌ فَأَخَذْنَا بِهَا .

فَسَمِعَ اللَّهُ مَا قَالُوا ، قَالَ : فَمَا مَرَّ بِمَنْ كَانَ فِي النَّارِ مِنْ أَهْلِ الْقِبْلَةِ ، فَأَخْرِجُوا . فَيَقُولُ الْكُفَّارُ : يَا لَيْتَنَا كُنَّا مُسْلِمِينَ فَنُخْرِجَ كَمَا أَخْرِجُوا!

قَالَ : وَقَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : «الر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُبِينٍ * رَبُّمَا يُوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ» (٢) . (٣) .

١- .. سنن ابن ماجه: ج ١ ص ٢٣ ح ٦٠، سنن النسائي: ج ٨ ص ١١٢ وليس فيه «إِذَا خَلَصَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ مِنَ النَّارِ وَأَمِنُوا» و «لَا تَأْكُلُ النَّارُ صُورَهُمْ»، مسند ابن حنبل: ج ٤ ص ١٨٧ ح ١١٨٩٨ كلها عن أبى سعيد الخدرى .

٢- .. الحجج: ١ و ٢ .

٣- .. المستدرک علی الصحیحین : ج ٢ ص ٢٦٥ ح ٢٩٥٤ ، البعث والنشور : ص ٩١ ح ٧٩ ، السنن لابن أبى عاصم : ص ٣٩١ ح ٨٤٣ ، كنز العمال : ج ١٤ ص ٥٤١ ح ٣٩٥٥٥ ؛ تفسير مجمع البيان : ج ٦ ص ٥٠٥ نحوه .

۶۱۳۱. الطرائف: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: آن گاه که خداوند، مؤمنان را از آتش برهاند و ایمن شوند، در باره برادرانشان که به آتش رفته اند، چنان سخت با پروردگارشان مجادله می کنند که هیچ یک از شما در دنیا با برادرش در باره حق خود، چنان مجادله نمی کند. آنها می گویند: پروردگارا! برادران ما، پا به پای ما نماز می خواندند و روزه می گرفتند و حج می گزاردند، و تو آنها را به آتش در آورده ای؟! خداوند می فرماید: «بروید و هر یک از آنها را که می شناسید، بیرون آورید».

آنان می روند و برادرانشان را از چهره هایشان می شناسند؛ چون آتش، چهره های آنها را نمی خورد. آتش، برخی شان را [فقط] تا نیمه های ساق پایشان گرفته است، و برخی شان را تا برآمدگی پاهایشان. آنها را بیرون می آورند و می گویند: پروردگارا! کسانی را که دستور دادی، بیرون آوردیم.

خدا می فرماید: «کسانی را هم که در دلشان به وزن دیناری ایمان بوده است، بیرون بیاورید. سپس کسانی را که در دلشان به وزن نیم دینار [ایمان] بوده، و بعد کسانی را که در دلشان به وزن یک دانه خردل [ایمان] بوده است [نیز بیرون بیاورید]».

۶۱۳۰. الکافی عن الحسن بن علی الوشاء عن الإمام الرضا ع المستدرک علی الصحیحین به نقل از ابو موسی: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «اهل آتش، هنگامی که در آتش گرد آیند، به کسانی از اهل قبله که با آنان هستند،

می گویند: اسلام شما به کارتان نیامد که با ما در آتش آمده اید؟!!

اهل قبله می گویند: ما گنهکار بودیم و به سبب گناهانمان مؤاخذه شده ایم.

خداوند، سخنان آنها را می شنود و دستور می دهد کسانی از اهل قبله که در آتش اند، بیرون آورده شوند. کفار می گویند: ای کاش ما هم مسلمان بودیم و مانند اینها بیرون آورده می شدیم!.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله سپس این آیات را خواند: «الف. لام. راء. این است آیات کتاب [آسمانی] و قرآن روشنگر. چه بسا کسانی که کافر شدند، آرزو کنند که کاش مسلمان بودند».

٦١٢٩. التوحيد عن محمد بن عجلان: المعجم الأوسط عن جابر بن عبد الله: قال رسول الله صلى الله عليه وآله: إِنَّ نَاسًا مِنْ أُمَّتِي يُعَذِّبُونَ بِذُنُوبِهِمْ ، فَيَكُونُوا فِي النَّارِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكُونُوا ، ثُمَّ يُعَيِّرُهُمْ أَهْلُ الشَّرْكِ ، فَيَقُولُونَ : مَا نَرَى مَا كُنْتُمْ تُخَالِفُونَا فِيهِ مِنْ تَصَدِّيقِكُمْ وَإِيمَانِكُمْ نَفَعَكُمْ ! فَلَا يَبْقَى مُوَحَّدٌ إِلَّا أَخْرَجَهُ اللَّهُ .

ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : «رُبَّمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ» (١). ٦١٢٨. تفسير القمى: السنن الكبرى عن أبي سعيد الخدرى عن رسول الله صلى الله عليه وآله: إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ ، النَّارَ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ : مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ خَرْدَلٍ مِنْ خَيْرٍ فَأَخْرِجُوهُ . فَيُخْرِجُونَ قَدِ امْتَحَشُوا وَعَادُوا حُمَمًا ، قَالَ : فَيَلْقَوْنَ فِي نَهْرٍ يُقَالُ لَهُ : «نَهْرُ الْحَيَاةِ» ، قَالَ : فَيَسْبُونَ فِيهِ كَمَا تَبَّتْ الْحَبَّةُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ .

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : أَلَمْ تَرَوْا أَنَّهَا تَبَّتْ صِيْفَرَاءَ مُلْتَوِيَةً !؟ (٢) ٦١٢٧. عنه عليه السلام (وقد سأله سائل : هل أمرهم مَفْوِضٌ إل) الإمام الباقر عليه السلام : إِنَّ الرَّبَّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَقُولُ : ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِي ، وَانجُوا مِنْ

النَّارِ بِعَفْوِي . (٣) .

١- .. المعجم الأوسط: ج ٥ ص ٢٢٣ ح ٥١٤٦، الدر المنثور: ج ٥ ص ٦٢ نقلًا عن ابن مردويه.

٢- .. السنن الكبرى: ج ١٠ ص ٣٢٢ ح ٢٠٧٧٩، مسند أبي يعلى: ج ٢ ص ٧٤ ح ١٢١٤ وفيه «إيمان» بدل «خير».

٣- .. الاختصاص: ص ٣٥٦ عن جابر، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٢١٨ ح ٢٠٧.

۶۱۲۶. عنه عليه السلام : المعجم الأوسط به نقل از جابر بن عبد الله : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «مردمانی از امت من ، به سبب گناهانشان عذاب می شوند و تا زمانی که خدا خواهد در آتش بمانند، خواهند ماند . مشرکان ، زبان به سرزنش آنها می گشایند و می گویند: می بینیم که تصدیق و ایمان شما [به خدا و پیامبر] که بر سر آن با ما مخالفت می ورزیدید، شما را سودی نبخشیده است!

پس خداوند ، هر یکتاپرستی را [که در آتش است ،] از آن بیرون می آورد» .

آن گاه ، پیامبر صلی الله علیه و آله این آیه را تلاوت فرمود: «چه بسا کسانی که کافر شدند ، آرزو می کنند که کاش مسلمان بودند» . ۶۱۲۵. امام صادق علیه السلام : السنن الکبری به نقل از ابو سعید خُدَری : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود : «پس از آن که بهشتیان به بهشت رفتند و دوزخیان به آتش، خداوند عز و جل می فرماید: هر که در دلش به وزن خردلی خوبی هست، او را بیرون آورید .

پس آنها را که از شدت سوختگی ، زغال شده اند، بیرون می آورند و در نهری به نام "نهر زندگانی" می اندازند . آنان در آن نهر ، مانند رویدنِ بذرهاي موجود در خس و خاشاک سیل ، شروع به رویدن می کنند» .

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله آن گاه فرمود : «آیا ندیده اید که این بذرها چگونه زرد و در هم پیچیده می رویند ؟ [آزاد شدگان از آتش نیز همین گونه خواهند روید]» . ۶۱۲۴. امام علی علیه السلام (وقتی درباره قضا و قدر، مورد پرسش قرار گرفت) امام باقر علیه السلام : پروردگار تبارک و تعالی می فرماید: «با رحمت من ، به بهشت بروید

و با بخشایش من ، از آتش رهایی یابید» . .

٦١٢٣. امام على عليه السلام (در حكمت هاى منسوب به وى، وقتى درباره قَدَر، مور) عنه عليه السلام : إذا دَخَلَ أَهْلَ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ بِأَعْمَالِهِمْ ، فَأَيْنُ عَتَقَاءُ اللَّهِ مِنَ النَّارِ ! (١) ٦١٢٥. الإمام الصادق عليه السلام : الزهد للحسين بن سعيد عن أبى بصير : سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ : إِنَّ قَوْمًا يُحَرِّقُونَ فِي النَّارِ ، حَتَّى إِذَا صَارُوا (حَمِيمًا) حُمَمًا أَدْرَكَتَهُمُ الشَّفَاعَةُ .

قال عليه السلام : فَيَنْطَلِقُ بِهِمْ إِلَى نَهْرٍ يَخْرُجُ مِنْ رَشْحِ (٢) أَهْلِ الْجَنَّةِ ، فَيَغْتَسِلُونَ فِيهِ ، فَتَنْبُتُ لِحُومُهُمْ وَدِمَاؤُهُمْ ، وَتَذَهَبُ عَنْهُمْ قَشْفُ (٣) النَّارِ ، وَيُدْخَلُونَ الْجَنَّةَ ، فَيَسْمَوْنَ الْجَهَنَّمِيِّينَ ، فَيَنَادُونَ بِأَجْمَعِهِمْ : اللَّهُمَّ أَذْهِبْ عَنَّا هَذَا الْإِسْمَ ! قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : فَيَذْهَبُ عَنْهُمْ. (٤) ٦١٢٤. عنه عليه السلام (وَقَدْ سُئِلَ عَنِ الْقَضَاءِ وَالْقَدْرِ) الزهد للحسين بن سعيد عن حمران : سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ : إِنَّ الْكُفَّارَ وَالْمُشْرِكِينَ يَرَوْنَ (يُعَيَّرُونَ) أَهْلَ التَّوْحِيدِ فِي النَّارِ ، فَيَقُولُونَ : مَا نَرَى تَوْحِيدَكُمْ أَغْنَى عَنْكُمْ شَيْئًا، وَمَا أَنْتُمْ وَنَحْنُ إِلَّا سَوَاءٌ!

قال : فَيَأْنِفُ لَهُمُ الرَّبُّ عِزَّ وَجَلَّ ، فَيَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ : إِشْفَعُوا ، فَيَشْفَعُونَ لِمَنْ شَاءَ اللَّهُ ، وَيَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ مِثْلَ ذَلِكَ ، حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ أَحَدٌ تَبْلُغُهُ الشَّفَاعَةُ ، قَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى : أَنَا أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ، أَخْرَجُوا بِرَحْمَتِي . فَيَخْرُجُونَ كَمَا يَخْرُجُ الْفَرَّاشُ .

قال : ثُمَّ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ : ثُمَّ مُدَّتِ الْعَمِيدَ وَأَعْمَدَتِ (وَأَصْمَدَتِ) عَلَيْهِمْ ، وَكَانَ وَاللَّهِ الْخُلُودُ . (٥) ٦١٢٣. الإمام على عليه السلام (فِي الْحِكْمِ الْمُنْسُوبِ إِلَيْهِ ، وَقَدْ سُئِلَ عَنِ) الإمام الصادق عليه السلام : مَنْ سَعَى فِي حَاجَةِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ طَلَبَ وَجْهِ اللَّهِ ، كَتَبَ اللَّهُ عِزَّ وَجَلَّ لَهُ أَلْفَ أَلْفِ حَسَنَةٍ ؛ يَغْفِرُ فِيهَا لِأَقَارِبِهِ وَجِيرَانِهِ وَإِخْوَانِهِ وَمَعَارِفِهِ وَمَنْ صَنَعَ إِلَيْهِ مَعْرُوفًا فِي

الدُّنْيَا ، فَإِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قِيلَ لَهُ : أَدْخُلِ النَّارَ ، فَمَنْ وَجَدْتَهُ فِيهَا صَبَّحَ إِلَيْكَ مَعْرُوفًا فِي الدُّنْيَا فَأَخْرَجَهُ بِإِذْنِ اللَّهِ عِزَّ وَجَلَّ ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ نَاصِبًا . (٦) .

- ١- .. الأملى للطوسى: ص ١٨٠ ح ٣٠٠ عن أبى بصير، بحار الأنوار: ج ٦ ص ٥ ح ٥.
- ٢- .. الرَّشْحُ: العرق، لأنه يخرج من البدن شيئا فشيئا (النهاية: ج ٢ ص ٢٢٤ «رشح»).
- ٣- .. قَشْفٌ: إذا لُوْحَتْهُ الشَّمْسُ أَوْ الْفَقْرُ فَتَغْيَرُ (الصَّحاح: ج ٤ ص ١٤١٦ «قشف»).
- ٤- .. الزهد للحسين بن سعيد: ص ١٧٥ ح ٢٦٣، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٣٦١ ح ٣٣.
- ٥- .. الزهد للحسين بن سعيد: ص ١٧٧ ح ٢٦٤، مجمع البيان: ج ١٠ ص ٨١٩ نحوه، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٢٧٩.
- ٦- .. الكافي: ج ٢ ص ١٩٧ ح ٦ عن أبى أيوب الخزاز.

۶۱۲۲. التوحید (به نقل از حسین بن خالد) امام باقر علیه السلام : اگر بهشتیان به واسطه کردارهایشان به بهشت می روند، پس آزاد شدگانِ خدا از آتش کجایند؟ (۱) ۶۱۲۲. التوحید عن الحسين بن خالد عن الإمام الرضا عليه ال الزهد ، حسین بن سعید به نقل از ابو بصیر : از امام باقر علیه السلام شنیدم که می فرماید: « گروهی در آتش می سوزند و آن هنگام که زغال شدند ، شفاعت به سراغشان می آید . پس آنان را به سوی نهری می برند که از عرق بهشتیان جاری است . آنان خود را در آن می شویند و بر اثر آن ، گوشت و خونشان می روید و سوختگی های آتش ، از آنان زدوده می گردد . سپس وارد بهشت می شوند. به اینان [در بهشت] ، "جهنمیان" می گویند ؛ ولی همه آنها دعا می کنند: بار خدایا ! این نام را از ما بزدای! و خداوند آن نام را از ایشان می زداید» . ۶۱۲۱. عیون أخبار الرضا علیه السلام (به نقل از ابراهیم بن ابی محمود) الزهد ، حسین بن سعید به نقل از حرمان : از امام باقر علیه السلام شنیدم که می فرماید: «کافران و مشرکان ، اهل توحید را در آتش می بینند (سرزنش می کنند) و می گویند: نمی بینیم که توحید شما به کارتان آمده باشد و ما و شما یک سانیم!

پروردگار عز و جل به غیرت می آید و به فرشتگان می فرماید: "شفاعت کنید" و آنها برای هر که خدا بخواهد [الی ما شاء الله] ، شفاعت می کنند .

خداوند به مؤمنان نیز چنان می فرماید و چون کسی نماند که مشمول شفاعت شود، خداوند تبارک و تعالی می فرماید: "من مهربانترین مهربانانم . به مهر من ، [ای دوزخیان اهل توحید!] خارج شوید" و آنها پروانه وار بیرون می زنند» .

امام باقر علیه السلام سپس فرمود: آن گاه ، ستون ها کشیده می شوند و کافران و مشرکان را در میان می گیرند، (۲) و به خدا سوگند که از آن پس ، جاودانگی است» . ۶۱۲۰. الکافی (به نقل از حسن بن علی و شاء) امام صادق علیه السلام : هر کس که برای خشنودی خدا، در رفع حاجت برادر مسلمانش بکوشد ، خداوند عز و جل برایش هزار هزار ثواب می نویسد ، از جمله آن که خویشان و همسایگان و برادران [دینی] و آشنایان او را می آمرزد . نیز اگر کسی در دنیا به

او نیکی کرده باشد، در روز قیامت به او گفته خواهد شد: «وارد آتش شو و هر کس را یافتی که در دنیا به تو نیکی کرده است، با اجازه خداوند عز و جل ، بیرون بیاور، مگر آن که ناصبی (دشمن ائمه علیهم السلام) باشد» . .

۱- . یعنی : چنین نیست که هر کس به بهشت راه یافت ، حتما کردارش نیک بوده است .

۲- . شاید اشاره باشد به آیات ۸ و ۹ از سوره هُمَزَه .

٦١١٩. الكافي (به نقل از ابو طالب قمی، از مردی) عنه عليه السلام : أصحابُ الحدودِ فساقٌ ؛ لـ CV مؤمنونٌ ولا كافرونٌ ، ولا يُخَلَدونَ في النارِ ، ويخرجونَ منها يوماً ، وَالشَّفَاعَةُ جَائِزَةٌ لَهُمْ وَلِلْمُسْتَضْعَفِينَ إِذَا ارْتَضَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ جِلْدِيَنَّهُمْ . (١) ٦١٢١. عيون أخبار الرضا عليه السلام عن إبراهيم بن أبي مح الزهد للحسين بن سعيد عن محمد بن مسلم : سألتُ أبا عبد الله عليه السلام عن الجَهَنَّمِيِّينَ ، فَقَالَ : كَانَ أَبُو جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ : يُخْرَجُونَ مِنْهَا ، فَيَنْتَهَى بِهِمْ إِلَى عَيْنٍ عِنْدَ بَابِ الْجَنَّةِ ، تُسَمَّى عَيْنَ الْحَيَوَانِ ، فَيَنْصَحُ عَلَيْهِمْ مِنْ مَائِهَا ، فَيَثْبَتُونَ كَمَا يَثْبُتُ الزَّرْعُ ؛ لِحَوْمَتِهِمْ وَجُلُودِهِمْ وَشَعُورِهِمْ . (٢) ٦١٢٠. الكافي عن الحسن بن علي الوشاء عن الإمام الرضا ع الزهد للحسين بن سعيد عن عمر بن أبان : سَمِعْتُ عَبْدًا صَالِحًا يَقُولُ فِي الْجَهَنَّمِيِّينَ : إِنَّهُمْ يَدْخُلُونَ النَّارَ بِذُنُوبِهِمْ ، وَيُخْرَجُونَ بِعَفْوِ اللَّهِ . (٣) ٦١١٩. الكافي عن أبي طالب القمي عن رجل عن الإمام الصادق الإمام الرضا عليه السلام : مُذْنِبُو أَهْلِ التَّوْحِيدِ لَا يُخَلَدُونَ فِي النَّارِ وَيُخْرَجُونَ مِنْهَا ، وَالشَّفَاعَةُ جَائِزَةٌ لَهُمْ . (٤) ١٢ / ١١٣ أَخْرَجَ مَن يُخْرَجُ مِنَ النَّارِ ٦١١٧. الاحتجاج : صحيح مسلم عن أبي ذر: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : إِنِّي لَأَعْلَمُ آخِرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولًا الْجَنَّةِ ،

وَأَخْرَجَ أَهْلَ النَّارِ خُرُوجًا مِنْهَا ؛ رَجُلٌ يُؤْتَى بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ، فَيَقَالُ : اِعْرِضُوا عَلَيْهِ صَغَارَ ذُنُوبِهِ وَارْفَعُوا عَنْهُ كِبَارَهَا ، فَتَعَرَّضَ عَلَيْهِ صِغَارُ ذُنُوبِهِ ، فَيَقَالُ : عَمِلْتَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا ، وَكَذَا وَكَذَا ، وَعَمِلْتَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا ، وَكَذَا وَكَذَا ، فَيَقُولُ : نَعَمْ ، لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُنْكِرَ وَهُوَ مُشْفِقٌ مِنْ كِبَارِ ذُنُوبِهِ أَنْ تُعْرَضَ عَلَيْهِ ، فَيَقَالُ لَهُ : فَإِنَّ لَكَ مَكَانًا كُلَّ سَيِّئَةٍ حَسَنَةٌ . فَيَقُولُ : رَبِّ ، قَدْ عَمِلْتُ أَشْيَاءَ لَا أَرَاهَا هَاهُنَا !

فَلَقَدْ رَأَيْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ . (٥) .

- ١- .. الخصال: ص ٦٠٨ ح ٩ عن الأعمش، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٤٠ ح ٢٢.
- ٢- .. الزهد للحسين بن سعيد: ص ١٧٤ ح ٢٥٩، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٣٦٠ ح ٢٩.
- ٣- .. الزهد للحسين بن سعيد: ص ١٧٥ ح ٢٦٢، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٣٦١ ح ٣٢.
- ٤- .. عيون أخبار الرضا عليه السلام: ج ٢ ص ١٢٥ ح ١ عن الفضل بن شاذان، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٤٠ ح ٢٣.
- ٥- .. صحيح مسلم: ج ١ ص ١٧٧ ح ٣١٤، السنن الكبرى: ج ١٠ ص ٣٢٠ ح ٢٠٧٧٢، سنن الترمذي: ج ٤ ص ٧١٣ ح ٢٥٩٦، مسند ابن حنبل: ج ٨ ص ٩٠ ح ٢١٤٥١، البعث والنشور: ص ١٠٣ ح ٩٨ والثلاثة الأخيره نحوه.

۱۲ / ۱۳ آخرین کسی که از آتش خارج می شود

۶۱۱۶. امام صادق علیه السلام: امام صادق علیه السلام: حدّ خورندگان، (۱) فاسق (نافرمان) اند؛ نه مؤمن اند و نه کافر. آنها در آتش، جاویدان نمی مانند؛ بلکه [سرانجام] روزی از آن خارج می شوند، و شفاعت کردن در حق آنها امکان پذیر است و نیز در حق مستضعفان [که گم راهی شان ناشی از ظلم قدرتمندان بوده است]؛ البته چنانچه خداوند عز و جل دین آنها را بپسندد. ۶۱۱۷. الاحتجاج: الزهد، حسین بن سعید به نقل از محمد بن مسلم: از امام صادق علیه السلام در باره جهنمیان پرسیدم. فرمود: «[پدرم] باقر علیه السلام می فرمود: آنان از جهنم خارج می شوند و سپس آنان را به کنار چشمه ای در نزدیک در بهشت می برند که به آن، "چشمه زندگانی" می گویند. از آب آن چشمه بر آنها می پاشند و بر اثر آن، گوشت و پوست و موهای آنها، همانند رویدن زراعت، خواهد رویید». ۶۱۱۶. عنه علیه السلام: الزهد، حسین بن سعید به نقل از عمر بن ابان: از بنده ای شایسته (امام کاظم علیه السلام) شنیدم که در باره دوزخیان می فرماید: «آنان به سبب گناهانشان به آتش می روند؛ ولی با بخشایش خدا بیرون می آیند». ۶۱۱۵. امام صادق علیه السلام: امام رضا علیه السلام: گناهکاران یکتاپرست، در آتش، جاویدان نمی مانند؛ بلکه [سرانجام] از آن، رهایی می یابند و شفاعت در حق آنان، امکان پذیر است. ۱۲ / ۱۳ آخرین کسی که از آتش خارج می شود ۶۱۱۵. الإمام الصادق علیه السلام: صحیح مسلم به نقل از ابو ذر: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «من آخرین فرد بهشتی ای

را که وارد بهشت می شود، و آخرین دوزخی ای را که از آن خارج می شود، می شناسم. در روز قیامت، مردی را می آورند و گفته می شود: گناهان کوچکش را به آگاهی او برسانید و گناهان بزرگش را از وی پوشیده دارید.

پس گناهان کوچکش را به آگاهی او می رسانند و گفته می شود: در فلان و بهمان روز، فلان و بهمان کار را کردی. در فلان و بهمان روز، فلان و بهمان عمل را مرتکب شدی.

او می گوید: آری. و نمی تواند منکر شود.

او در همان حال، از این می ترسد که گناهان بزرگش بر او عرضه گردد؛ امّا به وی گفته می شود: به جای هر بدی و گناهی، یک حسنه برایت باد.

و او می گوید: پروردگارا! من کارهایی (گناهان بزرگی) انجام داده ام که آنها را در این جا نمی بینم».

ابو ذر گفت: دیدم پیامبر خدا صلی الله علیه و آله چنان خندید که دندان های آسیایش نمایان شد.

۱- یعنی : کسانی که مرتکب گناهی می شوند که مجازاتشان حدّ است (مانند زنا و شرابخواری) ، بعد از خوردن حد .

٦١١٤. التوحيد عن محمد بن عجلان: الإمام الباقر عليه السلام: إِنَّ آخِرَ مَنْ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ لِرَجُلٍ يُقَالُ لَهُ: «هَمَامٌ»، يُنَادِي فِيهَا عُمراً: يَا حَنَّانُ، يَا مَنَّانُ. (١).

١-.. الزهد للحسين بن سعيد: ص ١٧٥ ح ٢٦٤ عن الفضيل، بحار الأنوار: ج ٨ ص ٣٦١ ح ٣٤.

۶۱۱۳. الطرائف : امام باقر علیه السلام : آخرین کسی که از آتش خارج می شود ، مردی است که به او هَمَّام (هام) گویند، و عمری را در آن جا (آتش) صدا زده است: مهرورزا! بنده نوازا! .

الفصل الثالث عشر: طائفه من المبشرين بالنار ١٣ / ١ إبليس وأتباعها لكتاب «فَسَيَجِدُ الْمَلَائِكَةَ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ * إِلَّا إِبْلِيسَ اشْتَكَبَ وَكَانَ مِنَ الْكٰفِرِينَ * ... قَالَ فَالْحَقُّ وَالحَقُّ أَقُولُ * لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَ مِمَّن تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ ». (١)

: النساء : ١١٦ ١٢١ و الأعراف : ١٨ و الحجر : ٣٢ ٤٠ و الإسراء : ٦١ ٦٣ و مريم : ٦٦ ٦٨ و الشعراء : ٩١ ٩٥ و الصافات : ٦٢ ٦٥ و الحشر : ١٦ و ١٧ .

الحديث ٦١٠٨. امام علي عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه و آله : أَوَّلُ مَنْ يُكْسَى حُلَّةً مِنَ النَّارِ إبْلِيسُ ، فَيَضَعُهَا عَلَى حَاجِبِهِ وَيَسْحَبُهَا مِنْ خَلْفِهِ ، وَذُرِّيَّتُهُ مِنْ بَعْدِهِ ، وَهُوَ يُنَادِي : «وَأَثُورَاهُ» وَيُنَادُونَ : «يَا ثُورَهُمْ» ، حَتَّى يَقِفُوا عَلَى النَّارِ ، فَيَقُولُ : «يَا ثُورَاهُ» وَيَقُولُونَ : «يَا ثُورَهُمْ» ، فَيَقَالُ لَهُمْ : «لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُورًا وَحِدًا وَادْعُوا ثُورًا كَثِيرًا» (٢) . (٣) .

١- .. ص : ٨٥ ٧٣ .

٢- الفرقان : ١٤ .

٣- .. مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٣٠٤ ح ١٢٥٣٨ و ص ٣٠٨ ح ١٢٥٦١ ، المصنّف لابن أبي شيبة : ج ٨ ص ٣٤٥ ح ١٧٥ ، المنتخب من مسند عبد بن حميد : ص ٣٦٨ ح ١٢٢٥ ، تاريخ بغداد : ج ١١ ص ٢٥٣ ، تفسير الطبري : ج ١٠ الجزء ١٨ ص ١٨٨ كلاهما نحوه وكلها عن أنس ، كنز العمال : ج ٢ ص ٣٣ ح ٣٠١٨ .

فصل سیزدهم: گروهی از نویددادگان به آتش

۱۳ / ۱ شیطان و پیروانش

فصل سیزدهم: گروهی از نویددادگان به آتش ۱۳ / شیطان و پیروانشقرآن» پس، همه فرشتگان سر به سجده کردند، مگر ابلیس که تکبر نمود و از کافران شد... [خداوند] فرمود: حق [از من] است و حق را می گویم: هر آینه جهنم را از تو و از هر کس از آنان که تو را پیروی کند، از همگی شان، خواهم انباشت».

ر. ک: نساء: آیه ۱۱۶، اعراف: آیه ۱۸، حجر: آیات ۳۲، ۴۰، اسرا: آیات ۶۱، ۶۳، مریم: آیات ۶۶، ۶۸، شعرا: آیات ۹۱، ۹۵، صافات: آیات ۶۲، ۶۵، حشر: آیات ۱۶ و ۱۷.

حدیث ۶۱۰۵. الإمام علی علیه السلام (لَمَّا سُئِلَ عَنِ الْقَضَاءِ وَالْقَدْرِ) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: نخستین کسی که جُبه ای از آتش بر او پوشانیده می شود، ابلیس است که آن جُبه را تا بالای ابروی خود می آورد و از پشت سرش می کشد و فرزندانش در پی او حرکت می کنند. ابلیس فریاد می زند: «وای که نابود شدم!» و فرزندانش نیز فریاد می زنند: «وای که نابود شدیم!» تا آن که به کناره آتش می رسند و می ایستند و می گویند: «وای که نابود شدم!» و فرزندانش می گویند: «وای که نابود شدیم!».

به آنها گفته می شود: «امروز، [برای خود] یک بار نابودی خواهید؛ بلکه بسیار نابودی خواهید».

٦١٠٤. نزّه الناظر: الإمام زين العابدين عليه السلام في الدعاء المنسوب إليه: إلهي! إن الشيطان فاجرٌ خبيثٌ، كثيرُ المكرِ، شديدُ الخصومِ، قديمُ العداوةِ، كيف ينجو من يكون معه في دارٍ، وهو المحتالُ. (١) راجع: ص ٥٤٠ (الفصل الثاني عشر: نظام جهنم / أشد الناس عذاباً).

١٣ / ٢ قابيل الكتاب «إني أريد أن تهبوا يا أيها الميثمي وإثمك فتكون من أصحاب النار وذلك جزاء الظالمين». (٢)

الحديث ٦١٠١. رسول الله صلى الله عليه وآله: رسول الله صلى الله عليه وآله في حديث المعراج، لجبرئيل وذلك عند مروره بمالك خازن النار: مرة أن يكشف طبعا من النار، فكشف فإذا قابيل (٣) ونمرود وفرعون وهامان. (٤) ٦١٠٠. الكافي (به نقل از مردی از اهالی بصره) الإمام الباقر عليه السلام: إن قابيل بن آدم معلق بقرونه في عين الشمس، تدور به حيث دارت في زمهريرها (٥) وحميمها إلى يوم القيامة، فإذا كان يوم القيامة صيرته الله إلى النار. (٦) ١٣ / ٣ آل فرعون الكتاب «ولقد أرسلنا موسى بناتينا وسلطان مبین * إلى فرعون وملأه فأتبعوا أمر فرعون وما أمر فرعون برشيد * يقدم قومه يوم القيمة فأوردتهم النار وبئس الورد المورود * وأتبعوا في هذه لغنه و يوم القيمة بئس الورد المرفود». (٧)

«وَيَقَوْمَ مَا لِي أَدْعُوكُمْ إِلَى النَّجْوَةِ وَتَدْعُونَنِي إِلَى النَّارِ * تَدْعُونَنِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأَشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَأَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى الْعَزِيزِ الْعَقْبَرِ * لَمَّا جَرَمَ أَنَّهَا تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَأَنْ مَرَدَّنَا إِلَى اللَّهِ وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ * فَسْتَدْكُرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ وَأَفْوَضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ * فَوَقَاهُ اللَّهُ سَيِّئَاتٍ مَا مَكْرُوهًا وَحَاقَ بِثَالِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ * النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ * وَإِذْ يَتَحَاجُّونَ فِي النَّارِ فَيَقُولُ الضُّعْفُؤُا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُعْتَدُونَ عَنَا نَصَبًا مِّنَ النَّارِ * قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّ اللَّهَ قَدَّ حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ». (٨)

١- .. بحار الأنوار: ج ٩٤ ص ١٤١.

٢- .. المائدة: ٢٩.

٣- .. في المصدر: «هابيل»، والتصويب من بحار الأنوار.

٤- .. الغيبة للنعمانى: ص ١٠١ ح ٣٠ عن أبي أيوب المؤدب عن أبيه، بحار الأنوار: ج ١٠ ص ٢٥ ح ١٣.

٥- .. الزمهرير: شدة البرد (النهاية: ج ٢ ص ٣١٤ «زمهر»).

٦- .. تفسير العياشى: ج ١ ص ٣١١ ح ٨٠ عن جابر، بحار الأنوار: ج ١١ ص ٢٤٤ ح ٤١.

٧- .. هود: ٩٦ ٩٩.

٨- .. غافر: ٤١ ٤٨.

۱۳ / ۲ قابیل

۱۳ / ۳ فرعونیان

۶۰۹۶. امام صادق علیه السلام: امام زین العابدین علیه السلام در دعای منسوب به ایشان: معبودا! شیطان، نافرمانی پلید و پرنیرنگ و خصمی سرسخت و دشمنی دیرین است. چگونه کسی که با چنین حيله گری در یک سرای (دنیا) است، می تواند نجات یابد؟! ر. ک: ص ۵۴۱ (فصل دوازدهم: نظام دوزخ / آنان که سخت ترین عذاب را دارند).

۱۳ / ۲ قابیلقرآن «من می خواهم تو با گناه من و گناه خودت [به سوی خدا] باز گردی و در نتیجه از اهل آتش باشی، و این است سزای ستمکاران».

حدیث ۶۰۹۴. الإمام الصادق علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله هنگامی که در معراج از کنار مالک دوزخبان گذشت: [به جبرئیل گفتم:] به او فرمان بده تا در طبقه ای از آتش را کنار زند. و مالک آن را کنار زد. پس، قابیل و نمرود و فرعون و هامان در آن بودند. ۶۰۹۳. الکافی (به نقل از علی بن اسباط) امام باقر علیه السلام: قابیل، پسر آدم، با کاکل هایش از قرص خورشید، آویزان است و تا روز قیامت، خورشید او را با خود در سرما و گرمای شدیدش می چرخاند، و چون روز قیامت شود، خداوند، وی را به آتش می افکند. ۱۳ / ۳ فرعونیانقرآن «وما موسی را با نشانه های خود و حجّتی نمایان فرستادیم به سوی فرعون و سران قوم [او]؛ ولی [سران] از فرمان فرعون پیروی کردند و فرمان فرعون، صواب نبود. روز قیامت، پیشاپیش قومش می رود و آنان را به آتش در می آورد و چه ورودگاه بدی برای واردان است! و در این دنیا و روز قیامت به لعنت، بدرقه شده اند، و چه بد عطایی نصیب آنان می شود!».

«و ای قوم من! چه شده است که من شما را به نجات فرا می خوانم و شما مرا به آتش فرا می خوانید؟ مرا فرا می خوانید تا به خدا کافر شوم و چیزی را که بدان علمی ندارم، با او شریک گردانم، و من شما را به سوی آن توانمند آمرزنده فرا می خوانم. آنچه مرا به سوی آن می خوانید، به ناچار، نه در دنیا و نه در آخرت [در خور] خواندن نیست و در حقیقت، بازگشت ما به سوی خداست و افراطگران، همدمان آتش اند. پس، به زودی آنچه را به شما می گویم، به یاد خواهید آورد، و کارم را به خدا می سپارم. و خداست که به [حال] بندگان بیناست. پس، خدا او را از عواقب سوء آنچه نیرنگ می کردند، حمایت نمود، و فرعونیان را عذاب سخت فرا گرفت. صبح و شام بر آتش عرضه می شوند و روزی که رستاخیز برپا شود [، فریاد می رسد که:] فرعونیان را در سخت ترین عذاب در آورید. و آن گاه که در آتش شروع به حجّت آوری می کنند، زيردستان به کسانی که گردنکش بودند، می گویند: ما پیرو شما بودیم، پس آیا می توانید پاره ای از این آتش را از ما دفع کنید؟ کسانی که گردنکشی می کردند، می گویند: اکنون همه ما در آن هستیم. خداست که میان بندگان داوری کرده است».

الحديث ٦٠٩٠. الإمام الهادي عليه السلام (من رسالته له في الرد على أهل الجبر) تفسير القمى : قال رجل لأبي عبد الله عليه السلام : ما تقول في قول الله عز وجل : «النار يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا» ؟ فقال أبو عبد الله عليه السلام : ما يقول (١) الناس فيها ؟ فقال : يقولون إنها في نار الخلد وهم لا يعذبون فيما بين ذلك . فقال عليه السلام : فهم من السعداء . فقيل له : جعلت فداك ، فكيف هذا ؟

فقال : إنما هذا في الدنيا ، وأما في نار الخلد فهو قوله : «وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ» . (٢) راجع : ص ٦٢٢ (قاييل) .

-
- ١- .. في النسخة التي بأيدينا : «تقول» ، والتصويب من بحار الأنوار .
 - ٢- .. تفسير القمى : ج ٢ ص ٢٥٨ ، بحار الأنوار : ج ٦ ص ٢٨٥ ح ٦ .

حدیث ۶۰۸۸. التوحید (به نقل از سلیمان بن جعفر جعفری) تفسیر القمّی : مردی به امام صادق علیه السلام گفت : در باره این سخن خداوند عز و جل : «هر صبح و شام بر آتش عرضه می شوند» چه می گوئید ؟

فرمود : مردم در باره آن چه می گویند؟

مرد گفت : می گویند : این در مورد آتشِ جاویدان است ، و فرعونیان تا آن زمان ، عذابی نمی شوند .

امام علیه السلام فرمود : «پس ، آنها از نیک بختان اند؟!» .

گفته شد : قربانت کردم ! پس منظور چیست؟

فرمود : «این [عرضه شدن صبح و شام فرعونیان بر آتش] ، در دنیاست ؛ اما در باره با آتش جاویدان ، می فرماید : «و روزی که رستخیز برپا شود [، فریاد می رسد که : [فرعونیان را در سخت ترین عذاب در آورید» . ر . ک : ص ۶۲۳ (قابیل) .

١٣ / ٤ امرأه نوح وامرأه لوط الكتاب «ضرب الله مثلا للذين كفروا امرأت نوح وامرأت لوط كانتا تحت عبدين من عبادنا صالحين فخانتاهما فلم يغنيا عنهما من الله شيئا وقيل ادخلا النار مع الذليلين» . (١)

الحديث ٦٠٨٤ الكافي (به نقل از محمد بن يحيى، از كسى كه براى او حديث) المستدرک على الصحيحين عن ابن عباس فى قوله تعالى : «فَخَانَتَاهُمَا» : ما زنتا ، أما امرأه نوح فكانت تقول للناس : إنه مجنون ، وأما امرأه لوط فكانت تدل على الضيف ، فذلك خيانتهم . (٢) ١٣ / ٥ أبو لهب وامرأته الكتاب «تبت يدا أبي لهب وتب * ما أغنى عنه ماله وما كسب * سيصلى نارا ذات لهب * وامرأته حمالة الحطب * فى جيدها حبل من مسد» . (٣)

الحديث ٦٠٢٥ عنه صلى الله عليه وآله : صحيح البخارى عن ابن عباس : إن النبى صلى الله عليه وآله خرج إلى البطحاء ، فصعد إلى الجبل

فنادى : «يا صباحاه» ، فاجتمعت إليه قريش ، فقال : أرأيتم إن حدثتكم أن العدو مصبحكم أو ممسيكم أكنتم تصدقوننى ؟ قالوا : نعم .

قال : فإننى نذير لكم بين يدي عذاب شديد . فقال أبو لهب : ألهدنا جمعتنا ؟ تبا لك . فأنزل الله عز وجل : «تبت يدا أبي لهب وتب» إلى آخرها . (٤)

١- .. التحريم : ١٠ .

٢- .. المستدرک على الصحيحين : ج ٢ ص ٥٣٨ ح ٣٨٣٣ ، تفسير الطبرى : ج ١٤ الجزء ٢٨ ص ١٧٠ ، تاريخ دمشق : ج ٥٠ ص ٣١٩ ؛ التبيان فى تفسير القرآن : ج ١٠ ص ٥٢ ، مجمع البيان : ج ١٠ ص ٤٧٩ كلاهما بزيادة «كافره» بعد «امرأه نوح» ، بحار الأنوار : ج ١١ ص ٣٠٨ .

٣- .. المسد : ٥١ .

٤- .. صحيح البخارى : ج ٤ ص ١٩٠٢ ح ٤٦٨٨ ، السنن الكبرى للنسائى : ج ٦ ص ٥٢٦ ح ١١٧١٤ ، مسند ابن حنبل : ج ١ ص ٦٠٢ ح ٢٥٤٤ كلاهما نحوه ؛ مجمع البيان : ج ١٠ ص ٨٥١ نحوه ، بحار الأنوار : ج ١٨ ص ١٧٥ .

۱۳ / ۴ همسران نوح و لوط

۱۳ / ۵ ابو لهب و همسرش

۱۳ / ۴ همسران نوح و لوط قرآن «خدا برای کسانی که کفر ورزیده اند، زن نوح و زن لوط را مَثَل آورده که هر دو در نکاح دو بنده از بندگان شایسته ما بودند و به آنها خیانت کردند، و کاری از دست [شوهران] آنها در برابر خدا ساخته نبود، و گفته شد: با داخل شوندگان، داخل آتش شوید».

حدیث ۶۰۲۸. الإمام الباقر علیه السلام: المستدرک علی الصحیحین به نقل از ابن عباس، در باره این سخن خدای متعال که: «و به آنها خیانت کردند»: آن دو زنا ندادند؛ بلکه زن نوح به مردم می گفت: این مرد دیوانه است. و زن لوط، مردم را از ورود میهمانان، آگاه کرد. این بود خیانت آن دو. ۱۳ / ۵ ابو لهب (۱) و همسرش قرآن «بریده باد دو دست بو لهب و مرگش باد! دارایی او و آنچه اندوخت، سودش نکرد. به زودی در آتش پُر زبانه در می آید. و زنش، آن هیمه کش [آتش افروز]، بر گردنش طنابی از لیف خرماست».

حدیث ۶۰۳۲. الإمام الکاظم علیه السلام: صحیح بخاری به نقل از ابن عباس: پیامبر صلی الله علیه و آله به وادی بطحاء بیرون رفت

و بالای کوه رفت و فریاد زد: «هشدار، هشدار!».

پس، قریش نزد او گرد آمدند. فرمود: «آیا اگر به شما بگویم که دشمن بر شما روزخون و شیخون زده است، سخنم را باور می کنید؟».

قریش گفتند: آری.

فرمود: «پس اینک من پیشاپیش، شما را از عذابی سخت، هشدار می دهم».

ابو لهب گفت: برای همین ما را گرد آوردی؟ مرگت باد!

پس، خداوند عز و جل این سوره را فرو فرستاد: «بریده باد دو دست ابو لهب...» تا آخر سوره.

۱- ابو لهب عبد العزّی بن عبد المطلب بن هاشم، عموی پیامبر صلی الله علیه و آله، شخصیتی بازمانده از دوران جاهلیت بود؛

که دشمنی هایش با پیامبر صلی الله علیه و آله و آزار و اذیت هایی که بر ایشان روا داشته ، شهره است ، چندان که به گفتن نیاز ندارد. ابو لهب ، همان کسی است که این سخن خدای متعال ، در باره او نازل شده است: «تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَ تَبَّتْ ؛ بریده باد دستان ابو لهب و مرگ بر او!» (سوره مسد : آیه ۱) .

٦٠٨١.الإرشاد (به نقل از حسن بن ابی الحسن بصری) الإمام الصّیادق علیه السلام : إِذَا قَرَأْتُمْ : «تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ» فَادْعُوا عَلِيَّ أَبِي لَهَبٍ ؛ فَإِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُكَذِّبِينَ الَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَمَا جَاءَ بِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ عِزٌّ وَجَلٌّ .
 (١) ١٣ / ١٦ أبو جهل ٦٠٨٠. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : الدَّرُّ المنثور عن ابن عباس : مرَّ أبو جهلٍ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَهُوَ جَالِسٌ ، فَلَمَّا نَفَذَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : «أُولَى لَكَ فَأُولَى * ثُمَّ أُولَى لَكَ فَأُولَى» (٢) ، فَسَمِعَ أَبُو جَهْلٍ فَقَالَ : مَنْ تُوعِدُ يَا مُحَمَّدُ؟ قَالَ : إِيَّاكَ ، فَقَالَ : بِمِ تُوَعِدُنِي؟ فَقَالَ : أُوَعِدُكَ بِالْعَزِيزِ الْكَرِيمِ . فَقَالَ أَبُو جَهْلٍ أَلَيْسَ أَنَا الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ؟

فَأَنْزَلَ اللَّهُ : «إِنَّ شَجَرَةَ الزُّقُومِ * طَعَامُ الْأَثِيمِ» (٣) إِلَى قَوْلِهِ : «ذُقْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ» (٤) . فَلَمَّا بَلَغَ أَبَا جَهْلٍ مَا نَزَلَ فِيهِ جَمَعَ أَصْحَابَهُ ، فَأَخْرَجَ إِلَيْهِمْ زُبْدًا وَتَمْرًا فَقَالَ : تَرَقُّمُوا مِنْ هَذَا ، فَوَلَّى اللَّهُ مَا يَتَوَعَّدُكُمْ مُحَمَّدًا إِلَّا بِهَذَا . فَأَنْزَلَ اللَّهُ : «إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ» (٥) إِلَى قَوْلِهِ : «ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشُوبًا مِّنْ حَمِيمٍ» (٦) ، فَقَالَ فِي الشُّوبِ : إِنَّهَا تَخْتَلِطُ بِاللَّبَنِ فَتَشُوبُهُ بِهَا ، فَإِنَّ لَهُمْ عَلَى مَا يَأْكُلُونَ لَشُوبًا مِّنْ حَمِيمٍ . (٧) .

١- .. ثواب الأعمال : ص ١٥٥ ح ١ ، بحار الأنوار : ج ٨٥ ص ٤٨ ح ٤١ .

٢- .القيامة : ٣٤ و ٣٥ .

٣- .. الدخان : ٤٣ و ٤٤ .

٤- .. الدخان : ٤٩ .

٥- .. الصافات : ٦٤ .

٦- .. الصافات : ٦٧ .

٧- .. الدَّرُّ المنثور : ج ٧ ص ٩٦ نقلًا عن ابن مردويه وراجع : تفسير الطبري : ج ١٣ الجزء ٢٥ ص ١٤٢ و زاد المسير : ج ٥ ص ٤٠ و إمتاع الأسماع : ج ٦ ص ٢٣٣ .

۶۰۷۹. عیون أخبار الرضا علیه السلام (به نقل از ابراهیم بن عباس) امام صادق علیه السلام : هر گاه سوره «تَبَّتْ یَدَا ابی لَهَب و تَبَّتْ» را خواندید ، بر ابو لهب نفرین فرستید؛ زیرا او از تکذیب کنندگانی بود که پیامبر و آنچه را او از نزد خدای عز و جلا آورد ، تکذیب می کرد . ۱۳ / ۶ ابو جهل (۱) ۶۰۷۶. امام صادق علیه السلام : الدرّ المنثور به نقل از ابن عباس : پیامبر خدا صلی الله علیه و آله نشسته بود که ابو جهل بر ایشان گذشت . چون رد شد ، پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود : «وای بر تو! وای بر تو! باز هم وای بر تو! وای بر تو!» .

ابو جهل شنید و گفت : چه کسی را بیم می دهی ، ای محمّد؟

فرمود : «تو را» .

گفت : مرا از چه بیم می دهی؟

فرمود : «از ارجمند بزرگوار ، بیمت می دهم» .

ابو جهل گفت : مگر من ارجمند بزرگوار نیستم؟

پس خداوند ، [آیه :] «همانا درخت زقوم . خوراک گنه پیشه است» تا آیه شریف : «بچش که تو همان ارجمند بزرگواری!» را فرو فرستاد . چون ابو جهل شنید که این آیات در باره اش نازل شده است ، یارانش را گرد آورد و طعامی از کره و خرما برایشان تهیّه کرد و گفت : زقوم (۲) بخورید ؛ زیرا به خدا سوگند محمّد ، شما را به چیزی جز این ، بیم نمی دهد . پس

خداوند ، این آیات را فرو فرستاد : «آن (زقوم) ، درختی است که از قعر آتش سوزان می روید» تا آیه : «سپس ایشان را بر سر آن ، آمیغی از آب جوشان است» .

آمیغ ، آمیخته زقوم با شیر است . پس ، به ایشان بعد از [یا : افزون بر] آنچه می خورند ، آمیغی از آب جوشان می نوشاند .

۱- ابو جهل عمرو بن هشام بن مغیره مخزومی، از سرسخت ترین دشمنان پیامبر صلی الله علیه و آله بود که به حالت کفر در جنگ بدر، کشته شد. گزارش های رفتارهای زشت و آزار دهنده اش با پیامبر صلی الله علیه و آله، مشهور است.

۲- .. زقوم : نام غذایی است تهیّه شده از کره و خرما (لسان العرب) .

٦٠٨٠. رسول الله صلى الله عليه وآله : تفسير القمى فى قوله تعالى : «إِنَّ شَجَرَتَ الرَّقُومِ * طَعَامُ الْأَيْمِ» (١) : نَزَلَتْ فى أَبِي جَهْلٍ . وَقَوْلُهُ : «كَالْمُهَلِّ» قَالَ : الْمُهَلُّ الصُّفْرُ الْمِيذَابُ «يَعْلَى فى الْبُطُونِ * كَعَلِي الْحَمِيمِ» (٢) وَهُوَ الَّذِي قَدِمَ حِمَى وَبَلَغَ الْمُنْتَهَى . ثُمَّ قَالَ : «خُذُوهُ فَاعْتَلُوهُ» (٣) أَى اضْغَطُوهُ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ، ثُمَّ انزَلُوا بِهِ إِلَى سَوَاءِ الْجَحِيمِ ، ثُمَّ يُصَبُّ عَلَيْهِ ذَلِكَ الْحَمِيمِ ، ثُمَّ يُقَالُ لَهُ : «ذُقْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ» فَلَفْظُهُ خَبْرٌ وَمَعْنَاهُ حِكَايَةُ عَمَّنْ يَقُولُ لَهُ ذَلِكَ ، وَذَلِكَ أَنَّ أَبَا جَهْلٍ كَانَ يَقُولُ : أَنَا الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ، فَيُعَيَّرُ (٤) بِذَلِكَ فى النَّارِ . (٥) ٦٠٧٩. عيون أخبار الرضا عليه السلام عن إبراهيم بن العباس صحيح مسلم عن عبيد الله بن معاذ و محمد بن عبد الأعلى القيسى عن ... عن أبي هريره : قال أبو جهل : هَيْلُ يُعْفَرُ مُحَمَّدٌ وَجْهَهُ بَيْنَ أَظْهُرِكُمْ ؟ قَالَ : فَقِيلَ : نَعَمْ ، فَقَالَ : وَ اللَّاتِ وَالْعَزَّى لَئِن رَأَيْتَهُ يَفْعَلُ ذَلِكَ لَأَطَأَنَّ عَلَى رَقَبَتِهِ أَوْ لَأَعْفَرَنَّ وَجْهَهُ فى التُّرَابِ .

قَالَ : فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَهُوَ يُصَلِّي ، زَعَمَ لَيْطًا عَلَى رَقَبَتِهِ ، قَالَ : فَمَا فَجَأَهُمْ مِنْهُ إِلَّا وَهُوَ يَنْكُصُ عَلَى عَقْبَيْهِ وَيَتَّقَى بِيَدَيْهِ . قَالَ : فَقِيلَ لَهُ : مَا لَكَ؟ فَقَالَ : إِنَّ بَيْنِي وَبَيْنَهُ لَخَنْدَقًا مِنْ نَارٍ وَهَوْلًا وَأَجْنَحَةً .

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : لَوْ دَنَا مِنِّي لَأَخْتَطَفْتَهُ الْمَلَائِكَةُ عُضْوًا عُضْوًا .

قَالَ : فَأَنْزَلَ اللَّهُ عِزَّ وَجَلَّ لَا نَدْرَى فى حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ أَوْ شَىءٍ بَلَغَهُ «كَلَّا إِنَّ الْأَنْسَانَ لِيَطْغَى * أَنْ رَآهُ اسْتَغْنَى * إِنَّ إِلَى رَبِّكَ الرَّجْعَى * أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى * عَبْدًا إِذَا صَلَّى * أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَى * أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَى * أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَبَ وَ تَوَلَّى» يَعْنِي أَبَا جَهْلٍ «أَلَمْ يَعْلَمْ بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى * كَلَّا لَئِن لَّمْ يَنْتَهَ لِنَسْفَعَا بِالنَّاصِيَةِ * نَاصِيَةٍ بِهِ كَذَبَهُ خَاطِئِهِ * فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ * سَدِّدْعُ الزَّبَانِيَةَ * كَلَّا لَا تُطْعَمُهُ» (٦) زَادَ عُبَيْدُ اللَّهِ فى حَدِيثِهِ قَالَ : وَ أَمْرُهُ بِمَا أَمْرُهُ بِهِ وَزَادَ ابْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى : «فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ» يَعْنِي قَوْمَهُ . (٧) .

١- .. الدخان : ٤٣ و ٤٤ .

٢- .. الدخان : ٤٥ و ٤٦ .

٣- .. الدخان : ٤٧ .

٤- .. فى النسخة التى بأيدينا : «تعير» والتصويب من بحار الأنوار .

٥- .. تفسير القمى : ج ٢ ص ٢٩٢ ، بحار الأنوار : ج ٨ ص ٣١٣ ح ٨٤ .

٦- .. العلق : ١٩٦ .

٧- .. صحيح مسلم : ج ٤ ص ٢١٥٤ ح ٣٨ ، السنن الكبرى للنسائى : ج ٦ ص ٥١٨ ح ١١٦٨٣ و ١١٦٨٤ عن ابن عباس ، مسند

ابن حنبل : ج ٣ ص ٣٠٢ ح ٨٨٣٩ كلاهما نحوه ؛ مجمع البيان : ج ١٠ ص ٧٨٢ نحوه ، بحار الأنوار : ج ٩ ص ١٧١ .

۶۰۷۸. الکافی عن أبي طالب القمي عن رجل عن الإمام الصادق تفسیر القمی: آیه «إِنَّ شَجَرَتَ الزُّقُومِ * طَعَامُ الْأَثِيمِ» در باره ابو جهل نازل شد. «كَالْمُهْلِلِ»، مهل به معنای مس گذاخته است. «يُعْلِي فِي الْبُطُونِ * كَعَلِي الْحَمِيمِ»، حمیم، آبی است که به نهایت داغی رسیده است [یعنی در شکم ها می جوشد همانند جوشش آب جوشان]. سپس فرمود: «خُذُوهُ فَأَعْتَلُوهُ» یعنی [او را بگیرید و] از هر سو فشارش دهید، آن گاه در میان آتش دوزخش اندازید، سپس آن آب جوشان بر او ریخته می شود، و به او می گویند: «بچش که تو همان ارجمند بزرگواری». لفظ این جمله [تو همان ارجمند بزرگواری]، خبر است؛ اما معنایش نقل قول از کسی است که این جمله به او گفته می شود؛ چرا که ابو جهل می گفت: «من ارجمند بزرگوام». پس با این جمله او را در آتش، سرزنش [و ریشخند] می کنند. ۶۰۷۷. عنه عليه السلام (لَمَّا سُئِلَ عَنِ الْجَبْرِ وَالْقَدْرِ) صحیح مسلم به نقل از ابو هریره: ابو جهل گفت: آیا محمد در حضور شما چهره اش را [برای خدا] به خاک [و سجده] می نهد؟ گفته شد: آری.

ابو جهل گفت: به لات و عزّی سوگند، اگر من او را ببینم که چنین می کند، گردنش را لگد خواهم کرد یا صورتش را به خاک خواهم مالید.

پس نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله رفت و ایشان نماز می خواند. ابو جهل خواست پایش را بر گردن پیامبر صلی الله علیه و آله بگذارد؛ اما ناگهان یارانش دیدند که ابو جهل عقب عقب می آید و دستانش را در برابر خود، سپر کرده است. به او گفته شد: تو را چه شده است؟

گفت: میان من و او خندقی از آتش و موجوداتی هولناک و چندین بال، ظاهر شدند.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «اگر به من نزدیک شده بود، فرشتگان او را تکه تکه می کردند. پس خداوند عز و جل نمی دانیم این قسمت در حدیث ابو هریره بود یا از جای دیگر شنید این آیات را فرو فرستاد: «حقاً که انسان سرکشی می کند، همین که خود را بی نیاز پندارد. در حقیقت، بازگشت به سوی پروردگار توست. آیا دیدی آن کس را که باز می داشت، بنده ای را آن گاه که نماز می گزارد. چه پنداری اگر او به هدایت باشد، یا به پرهیزگاری و دارد [برای او بهتر نیست]؟ [و باز] چه پنداری [که] اگر او (ابو جهل) به تکذیب پردازد و روی برگرداند [که چه کیفی در پیش دارد]؟ مگر ندانسته که خدا می بیند؟ زنهار، اگر باز نایستد، موی پیشانی [اش] را سخت بگیریم؛ [همان] موی پیشانی دروغزن گناه پیشه را. [بگو] تا انجمن خود را بخواند. به زودی، آتشیانان را فرا خوانیم. زنهار! فرمانش مبر».

عبید الله در حدیثش افزود و گفت: و فرمان داد به او آنچه را فرمانش داد، و ابن عبید الأعلی افزود: «تا انجمن خود را بخواند» یعنی قومش را..

٦٠٧٦. عنه عليه السلام: السنن الكبرى للنسائي عن ابن عباس: صَلَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، فَجَاءَ أَبُو جَهْلٍ، فَقَالَ: أَلَمْ أَنْهَكَ عَنْ هَذَا؟ وَاللَّهِ إِنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا بِهَا نَادٍ أَكْثَرُ مِنِّي! فَأَنْزَلَ اللهُ مَعَهُ وَجَلَ: «فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ * سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ» .

قال ابن عباس: وَاللَّهِ لَوْ دَعَا نَادِيَهُ لَأَخَذَتْهُ الزَّبَانِيَةُ . (١) ٦٠٧٥. امام صادق عليه السلام: دلائل النبوة للبيهقي عن الشعبي: إِنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: إِنِّي مَرَرْتُ بِبَدْرٍ، فَرَأَيْتُ رَجُلًا يَخْرُجُ مِنَ الْأَرْضِ، فَيَضْرِبُهُ رَجُلٌ بِمِقْمَعِهِ مَعَهُ حَتَّى يَغِيبَ فِي الْأَرْضِ، ثُمَّ يَخْرُجُ، فَيَفْعَلُ بِهِ مِثْلَ ذَلِكَ، قَالَ ذَلِكَ مِرَارًا .

فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: ذَاكَ أَبُو جَهْلٍ بْنُ هِشَامٍ، يُعَدِّبُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ . (٢) .

١-.. السنن الكبرى للنسائي: ج ٦ ص ٥١٨ ح ١١٦٨٤، سنن الترمذي: ج ٥ ص ٤٤٤ ح ٣٣٤٩، أسباب النزول: ص ٤٨٥ ح ٨٦٣، تفسير الفخر الرازي: ج ٣٢ ص ١٧؛ المناقب لابن شهر آشوب: ج ١ ص ٥٤ وكلها نحوه، بحار الأنوار: ج ١٨ ص ٢٠١ ح ٣٢ .

٢-.. دلائل النبوة للبيهقي: ج ٣ ص ٨٩، تاريخ الإسلام للذهبي: ج ٢ ص ٩٧، السيرة النبوية لابن كثير: ج ٢ ص ٤٤٥، سبل الهدى والرشاد: ج ٤ ص ٥٢ .

۶۰۷۵. الإمام الصادق عليه السلام: السنن الكبرى، نسایی به نقل از ابن عباس: پیامبر صلی الله علیه و آله مشغول نماز شد. ابو جهل آمد و گفت: مگر تو را از این کار نهی نکردم؟ به خدا سوگند، تو خود می دانی که در مکه انجمنی فزون تر از انجمن من نیست.

پس خداوند عز و جل این آیات را فرو فرستاد: «پس [بگو]: تا انجمن خود را بخواند. به زودی، ما هم آتشبانان را فرا می خوانیم».

به خدا سوگند اگر ابو جهل قوم خود را فرا می خواند، آتشبانان، او را فرو می گرفتند. ۶۰۷۴. عیون أخبار الرضا علیه السلام (به نقل از برید بن عمیر بن معاویه شامی) دلائل النبوه، بیهقی به نقل از شعبی: مردی به پیامبر صلی الله علیه و آله گفت: من از بدر می گذشتم که دیدم مردی از زمین بیرون می آید، و مردی دیگر با پتک بر او می کوبد، به طوری که دوباره در زمین فرو می رود، و باز بیرون می آید و دوباره با او چنین می شود و بارها این کار تکرار شد.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «او ابو جهل بن هشام است که تا روز قیامت، همچنان عذاب می شود»..

١٣ / ٧ أُبَيُّ بْنُ خَلْفٍ ٦٠٧١. الكافي (به نقل از احمد بن محمد بن ابى نصر) السيره النبويه لابن هشام : مَشَى أُبَيُّ بْنُ خَلْفٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ بِعَظْمِ بَالٍ قَدْ أُرْفَتِ (١) ، فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ ! أَنْتَ تَزْعُمُ أَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ هَذَا بَعْدَمَا أَرَمَ (٢) !؟ ثُمَّ قَتَّهُ فِي يَدِهِ ، ثُمَّ نَفَخَهُ فِي الرِّيحِ نَحْوَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ .

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : نَعَمْ ، أَنَا أَقُولُ ذَلِكَ ، يَبْعَثُهُ اللَّهُ وَإِيَّاكَ بَعْدَمَا تَكُونَانِ هَكَذَا ، ثُمَّ يُدْخِلُكَ اللَّهُ النَّارَ .

فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى فِيهِ : (وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْفَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظْمَ وَهِيَ رَمِيمٌ * قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ * الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقِدُونَ » (٣) . (٤) ٦٠٧٤. عيون أخبار الرضا عليه السلام عن بريد بن عمير بن م الدر المنثور عن ابن عباس في قوله تعالى : (وَيَوْمَ يَعْصُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ » (٥) : أُبَيُّ بْنُ خَلْفٍ وَعُقْبَةُ بْنُ أَبِي مُعَيْطٍ ، وَهُمَا الْخَلِيلَانِ فِي جَهَنَّمَ عَلَى مِثَرٍ مِنْ نَارٍ . (٦) ٦٠٧٣. تاريخ دمشق عن عبد الله بن جعفر عن الإمام عليّ عل المصنّف لعبد الرزاق عن معمر عن عثمان الجزرى عن مقسم مولى ابن عباس : إِنَّ ابْنَ أَبِي مُعَيْطٍ وَأُبَيَّ بْنَ خَلْفٍ الْجَمْحَى التَّقِيَا ، فَقَالَ عُقْبَةُ بْنُ أَبِي مُعَيْطٍ لِأُبَيِّ بْنِ خَلْفٍ وَكَانَا

خَلِيلَيْنِ فِي الْجَاهِلِيَّةِ ، وَكَانَ أُبَيُّ بْنُ خَلْفٍ أَتَى النَّبِيَّ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَعَرَضَ عَلَيْهِ الْإِسْلَامَ ، فَلَمَّا سَمِعَ ذَلِكَ عُقْبَةُ قَالَ : لَا أَرْضَى عَنْكَ حَتَّى تَأْتِيَ مُحَمَّدًا فَتَنْفَلُ فِي وَجْهِهِ وَتَسْتَمِعَهُ وَتُكَدِّبُهُ .

قَالَ : فَلَمْ يُسَلِّطْهُ اللَّهُ عَلَى ذَلِكَ ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ بَدْرِ أُسِرَ عُقْبَةُ بْنُ أَبِي مُعَيْطٍ فِي الْأَسَارَى ، فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ أَنْ يَقْتُلَهُ ، فَقَالَ عُقْبَةُ : يَا مُحَمَّدُ ، مِنْ بَيْنِ هَؤُلَاءِ أَقْتُلْ ؟! قَالَ : نَعَمْ ، قَالَ : لِمَ ؟ قَالَ : بِكُفْرِكَ وَفُجُورِكَ وَعُتُوكَ عَلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ .

قَالَ : فَقَامَ إِلَيْهِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ فَضَرَبَ عُقْبَةَ .

وَأَمَّا أُبَيُّ بْنُ خَلْفٍ فَقَالَ : وَاللَّهِ لَأَقْتُلَنَّ مُحَمَّدًا ! فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ، فَقَالَ : بَلِ أَنَا أَقْتُلُهُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ . فَانْطَلَقَ رَجُلٌ مِمَّنْ سَمِعَ ذَلِكَ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ إِلَى أُبَيِّ بْنِ خَلْفٍ فَقَالَ (٧) : إِنَّهُ لَمَّا قِيلَ لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ مَا قُلْتَ ، قَالَ : بَلِ أَنَا أَقْتُلُهُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ . فَأَفْرَعَهُ ذَلِكَ وَقَالَ : أَنْشُدُكَ بِاللَّهِ ! أَسَمِعْتَهُ يَقُولُ ذَلِكَ ؟ قَالَ : نَعَمْ . فَوَقَعَتْ فِي نَفْسِهِ ؛ لِأَنَّهُمْ لَمْ يَسْمَعُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ قَوْلًا إِلَّا كَانَ حَقًّا .

فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ أُحُدٍ خَرَجَ أُبَيُّ بْنُ خَلْفٍ مَعَ الْمُشْرِكِينَ ، فَجَعَلَ يَلْتَمِسُ غَفْلَةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ لِيُحِمِلَ عَلَيْهِ ، فَيَحُولُ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ، فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَالَ لِأَصْحَابِهِ : خَلَوْا عَنْهُ ، فَأَخَذَ الْحَرْبَةَ فَجَزَلَهُ بِهَا يَقُولُ : رَمَاهُ بِهَا فَيَقَعُ فِي تَرْقُوتِهِ تَحْتَ تَسْبِغِهِ الْبَيْضِ وَفَوْقَ الدَّرْعِ ، فَلَمْ يَخْرُجْ مِنْهُ كَبِيرُ دَمٍ وَاحْتَقَنَ الدَّمُ فِي جَوْفِهِ ، فَجَعَلَ يَخُورُ كَمَا يَخُورُ الشَّوْرُ ، فَأَقْبَلَ أَصْحَابُهُ حَتَّى

احْتَمَلُوهُ وَهُوَ يَخُورُ ، وَقَالُوا : مَا هَذَا ، فَوَاللَّهِ مَا بِكَ إِلَّا خَدَشٌ ؟

فَقَالَ : وَاللَّهِ ! لَوْ لَمْ يُصَيِّبْنِي إِلَّا بِرَيْفِهِ لَقَتَلْتَنِي ، أَلَيْسَ قَدْ قَالَ : أَنَا أَقْتُلُهُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ ؟! وَاللَّهِ ! لَوْ كَانَ الَّذِي بِي بِأَهْلِ ذِي الْمَجَازِ لَقَتَلْتَهُمْ .

قَالَ : فَمَا لَبِثَ إِلَّا يَوْمًا أَوْ نَحْوَ ذَلِكَ حَتَّى مَاتَ إِلَى النَّارِ ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ : « وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ » إِلَى قَوْلِهِ : « وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا » (٨) . (٩) .

-
- ١- .. رَفَتَ وَأَرْفَتَ : أَى تَكَسَّرَ (النهاية : ج ٢ ص ٢٤١ «رفت»).
 - ٢- .. أَرَمَ : إِذَا بَلَى (النهاية : ج ٢ ص ٢٤٦ «رمم»).
 - ٣- .. يَس : ٧٨ ٨٠ .
 - ٤- .. السَّيْرَةُ النَّبَوِيَّةُ لِابْنِ هِشَامٍ : ج ١ ص ٣٨٧ ، السَّيْرَةُ النَّبَوِيَّةُ لِابْنِ كَثِيرٍ : ج ٢ ص ٥٥ .
 - ٥- .. الْفَرْقَانُ : ٢٧ .
 - ٦- .. الدَّرُّ الْمُنْتَوِرُ : ج ٦ ص ٢٥٣ نَقْلًا عَنْ ابْنِ مَرْدَوِيهِ .
 - ٧- فِي الْمَصْدَرِ : «فَقِيلَ» ، وَالصَّوَابُ مَا أَثْبَتْنَاهُ (أَنْظَرَ تَفْسِيرَ الْقُرْآنِ لِلْمُؤَلَّفِ عَبْدِ الرَّزَّاقِ ج ٣ ص ٦٨) .
 - ٨- .. الْفَرْقَانُ : ١٧ ٢٩ .
 - ٩- .. الْمَصْنُفُ لِعَبْدِ الرَّزَّاقِ : ج ٥ ص ٣٥٥ ح ٩٧٣١ ، الدَّرُّ الْمُنْتَوِرُ : ج ٦ ص ٢٥١ .

۱۳ / ۷ اَبی بن خَلَف

۱۳ / ۷ اَبی بن خَلَف ۱۶۰۷۰. امام کاظم علیه السلام: السیره النبویه، ابن هشام: اَبی بن خلف با استخوانی پوسیده و خرد شده نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله رفت و گفت: ای مُحَمَّد! تو می گویی که خداوند این را که پوسیده شده، زنده می کند؟ سپس آن را در دستش نرم کرد و به طرف پیامبر خدا به باد داد.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «آری، من این را می گویم. خداوند، آن را و تو را زان پس که چنین شده اید، زنده می گرداند و آن گاه تو را به آتش می برد».

پس خداوند متعال، این آیات را در باره اش فرو فرستاد: «و برای ما مثلی آورد و آفرینش خود را فراموش کرد، گفت: چه کسی این استخوان ها را که چنین پوسیده است، زندگی می بخشد؟ بگو: همان کسی که نخستین بار، آن را پدید آورد و اوست که به هر گونه آفرینشی داناست؛ همو که بر اینان از درخت سبزه فام، اخگر نهاد که از آن آتش می افروزید» ۶۰۶۹۰. امام صادق علیه السلام (در دعا) الدر المنثور به نقل از ابن عباس، در باره آیه: «و روزی که ستمگر، دستانش را به دندان گزد»: اَبی بن خلف و عقبه بن ابی معیط که [در جاهلیت] با هم دوست بودند، در جهنم بر منبری از آتش جای می گیرند. ۶۰۷۰. الإمام الکاظم علیه السلام: المصنّف، عبد الرزاق به نقل از معمر، از عثمان جزری، از مقسم وابسته ابن عباس: ابن ابی معیط و اَبی بن خلف جمعی به هم بر خوردند. آن دو از دوستان دوران جاهلی یکدیگر بودند. اَبی بن خلف نزد پیامبر صلی الله علیه و آله رفته و ایشان

او را به اسلام دعوت کرده بود و این خبر به عقبه رسیده بود. عقبه [در این برخورد] به او گفت: از تو راضی نمی شوم، مگر آن که نزد مُحَمَّد بروی و به صورتش تف بیندازی و دشنامش دهی و تکذیبش کنی.

معمر گفت: اما خداوند، قدرت انجام دادن این کار را به او نداد. چون روز بدر شد، عقبه بن ابی معیط از جمله کسانی بود که به اسارت در آمد. پیامبر صلی الله علیه و آله به علی بن ابی طالب علیه السلام دستور داد او را بکشد. عقبه گفت: ای مُحَمَّد! از میان اینان فقط من کشته شوم؟

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «آری».

گفت: به خاطر چه؟

فرمود: «به خاطر کفر و نابکاری و گستاخی ات بر خدا و پیامبر او».

پس، علی بن ابی طالب برخاست و گردن او را زد.

و امّیابی بن خلف گفت: به خدا سوگند، محمّد را می کشم. این سخن به گوش پیامبر خدا صلی الله علیه و آله رسید. فرمود: «نه! به خواست خدا من او را خواهم کشت».

این سخن پیامبر صلی الله علیه و آله او را به وحشت انداخت و [به ناقل] گفت: تو را به خدا، آیا واقعا شنیدی که او این سخن را بگوید؟

گفت: آری.

ابّی بن خلف به شدت نگران شد؛ چون هرگز نشنیده بودند که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله سخنی بگوید و تحقیق پیدا نکند. چون روز اُحد شد، ابّی بن خلف با مشرکان همراه شد و مترصد غفلت پیامبر صلی الله علیه و آله بود تا بر او حمله برد؛ اما هر بار، مردی از مسلمانان میان او و پیامبر صلی الله علیه و آله قرار می گرفت. چون پیامبر صلی الله علیه و آله چنین دید، به یارانش فرمود: «راهش را باز کنید» و زوبین را گرفت و به طرف او پرتاب کرد. زوبین در ترقوه او، پایین کلاه خود و بالای زره، نشست و خون زیادی از آن بیرون نزد؛ بلکه خون در داخل بدنش جمع شد و لذا مانند گاو خرناس می کشید. یارانش آمدند تا او را که همچنان خرناس می کشید، ببرند، و گفتند: چیزی نیست، فقط یک خراش است. اما او گفت: به خدا سوگند، اگر تنها آب دهان او [پیامبر] به من رسیده باشد، مرا خواهد کشت. مگر او نگفته بود که: «به»

خواست خدا من او را خواهم کشت؟ به خدا سوگند، اگر آنچه به من اصابت کرده، به اهالی ذی المجاز (1) اصابت می کرد، همه آنها را می کشت.

پس، یک روز بعد و یا چیزی در همین حدود، ابّی بن خلف مُرد و به جهنم رفت و خداوند، این آیات را در باره او فرو فرستاد: «و روزی که ستمگر، دستان خویش را به دندان گزد» تا «شیطان همواره فرو گذارنده انسان است».

۱- از بازارهای عرب در یک فرسنگی عرفه.

١٣ / ٨ أميّه بن خلف ٦٠٦٧. امام باقر عليه السلام : تفسير الفخر الرازي عن ابن عباس في قوله تعالى : «لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى» (١) :
 نَزَلَتْ فِي أُمِّيَّةِ بْنِ خَلْفٍ وَ أَمْثَالِهِ الَّذِينَ كَذَبُوا مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ الْأَنْبِيَاءَ قَبْلَهُ . (٢) ٦٠٦٦. امام رضا عليه السلام : السيره
 النبويه لابن هشام : أميّه بن خلف بن وهب بن حذافه بن جريح ، كان إذا رأى رسول الله صلى الله عليه و آله همزه و لمزه ،
 فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى فِيهِ : «وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ * الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَ عَيْدَدَهُ * يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ * كَلَّا لَيُنْبِتَنَّ فِي الْحُطَمَةِ * وَ مَا
 أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ * نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ * الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْفُؤَادِ * إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ * فِي عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ » (٣) . (٤) .

١- .. الليل : ١٥ .

٢- .. تفسير الفخر الرازي : ج ٣١ ص ٢٠٣ ، تفسير القرطبي : ج ٢٠ ص ٨٧ و ليس فيه «والأنبياء قبله» .

٣- .. الهمزه : ٩١ .

٤- .. السيره النبويه لابن هشام : ج ١ ص ٣٨٢ ، لباب التقول : ص ٢١٦ ، سبل الهدى والرّشاد : ج ٢ ص ٤٦٤ .

۱۳ / ۸ أمیه بن خلف

۱۳ / ۸ أمیه بن خلف ۱۶۰۶۶. الإمام الرضا علیه السلام: تفسیر الفخر الرازی به نقل از ابن عباس، در باره آیه «و به آن [دوزخ] در نیاید، مگر نگون بخت ترین مردم»: در باره امیه بن خلف و همتایان او که محمد صلی الله علیه و آله و پیامبران پیش از او را تکذیب کردند، نازل شد. ۶۰۶۵. امام علی علیه السلام: السیره النبویه، ابن هشام: امیه بن خلف بن وهب بن حذافه بن جَمیح، هر گاه پیامبر خدا صلی الله علیه و آله را می دید، به ایشان زخم زبان و پوزخند می زد. پس خداوند متعال، این سوره را در باره او فرو فرستاد: «وای بر هر بدگوی عیبجویی؛ همو که مالی گرد آورد و برشمردش! پندارد که مالش او را جاوید کرده است؛ ولی نه! قطعا در آتش خرد کننده فرو افکنده خواهد شد. و تو چه دانی که آن آتش خرد کننده چیست؟ آتش افروخته خدا است. آتشی که به دل ها می رسد، در ستون هایی دراز، [که آنان را در میان فرا می گیرد]».

١٣ / ٩ عُتْبَةُ بْنُ رَبِيعَةَ ٦٠٦٥. عَنْهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ : صَحِيحُ مُسْلِمٍ عَنْ أَنَسٍ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ تَرَكَ قَتْلِي بَدْرٍ ثَلَاثًا ثُمَّ أَتَاهُمْ ، فَقَامَ عَلَيْهِمْ فَنَادَاهُمْ ، فَقَالَ : يَا أَبَا جَهْلٍ بْنُ هِشَامٍ ، يَا أُمِّيَّةَ بْنَ خَلْفٍ ، يَا عُتْبَةَ بْنَ رَبِيعَةَ ، يَا شَيْبَةَ بْنَ رَبِيعَةَ ! أَلَيْسَ قَدْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا ؟ فَإِنِّي قَدْ وَجَدْتُ مَا وَعَدَنِي رَبِّي حَقًّا .

فَسَمِعَ عُمَرُ قَوْلَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، كَيْفَ يَسْمَعُوا وَ أَنَّى يُجِيبُوا وَقَدْ جِئْتُمْ؟

قَالَ : وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ ! مَا أَنْتُمْ بِأَسْمَعَ لِمَا أَقُولُ مِنْهُمْ ، وَلَكِنَّهُمْ لَا يَقْدِرُونَ أَنْ يُجِيبُوا . ثُمَّ أَمَرَ بِهِمْ فَسُحِبُوا فَأَلْقَوْا فِي قَلْبِ (١)

بَدْرٍ . (٢) ٦٠٦٤. الإمام علي عليه السلام : صحيح البخاري عن قيس بن عباد عن علي بن أبي طالب عليه السلام أنه قال : أنا أول من يجثو بين يدي الرحمن للخصومه يوم القيامة .

وَقَالَ قَيْسُ بْنُ عُبَادٍ : وَفِيهِمْ أَنْزَلَتْ : «هَذَا نِ خَصْمَانِ اخْتَصِمُوا فِي رَبِّهِمْ» (٣) قَالَ : هُمُ الَّذِينَ تَبَارَزُوا يَوْمَ بَدْرٍ ، حَمَزَةُ وَعَلِيٌّ وَعُجَيْبَةُ أَوْ أَبُو عُجَيْبَةَ بْنُ الْحَارِثِ ، وَشَيْبَةُ بْنُ رَبِيعَةَ وَعُتْبَةُ بْنُ رَبِيعَةَ وَالْوَلِيدُ بْنُ عُتْبَةَ . (٤) .

١- .. الْقَلْبِ : البئر التي لم تُطَوَّ (مفردات ألفاظ القرآن : ص ٦٨٢ «قلب»).

٢- .. صحيح مسلم : ج ٤ ص ٢٢٠٣ ح ٧٧ ، السنن الكبرى للنسائي : ج ١ ص ٦٦٥ ح ٢٢٠٢ ، مسند ابن حنبل : ج ٤ ص ٥٧٢ ح ١٤٠٦٦ كلاهما نحوه ، صحيح ابن حبان : ج ١٤ ص ٤٢٣ ح ٦٤٩٨ ، مسند أبي يعلى : ج ٣ ص ٣٤٣ ح ٣٣١٣ .

٣- .. الحجج : ١٩ .

٤- .. صحيح البخاري : ج ٤ ص ١٤٥٨ ح ٣٧٤٧ ، تفسير ابن كثير : ج ٥ ص ٤٠١ ، شواهد التنزيل : ج ١ ص ٥٠٣ ح ٥٣٢ ، كتر العمال : ج ٢ ص ٤٧٢ ح ٤٥٣١ ؛ العمدة : ص ٣١١ ح ٥١٩ ، سعد السعود : ص ١٠٢ ، بحار الأنوار : ج ٣٦ ص ٢٢ ح ٤ .

۱۳ / ۹ عتبه بن ربیعہ

۱۳ / ۹ عتبه بن ربیعہ (۱) ۶۰۶۲. رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ : صحیح مسلم به نقل از انس بن مالک : پیامبر خدا صلی اللہ علیہ و آلہ کشتگان بدر را سه روز و نهداد و سپس نزد آنها آمد و در کنارشان ایستاد و صدا زد : «ای ابو جهل بن هشام! ای امیہ بن خلف! ای عتبه بن ربیعہ! ای شیبہ بن ربیعہ! آیا آنچه را پروردگارتان به شما وعده داد ، راست نیافتید؟ من که آنچه را پروردگارم به من وعده داده بود ، راست یافتم» .

عمر ، سخن پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ را شنید . گفت : ای پیامبر خدا ! چگونه بشنوند و چه سان پاسخ دهند ، در حالی که به مرداری تبدیل شده اند؟

پیامبر صلی اللہ علیہ و آلہ فرمود : «سو گند به آن که جانم در دست اوست، آنها سخن من را همان گونه می شنوند که شما می شنوید ؛ لیکن آنها نمی توانند پاسخ دهند» . سپس دستور داد جسد آنان را کشان کشان بردند و در چاه بدر انداختند . ۶۰۶۱. التوحید (به نقل از زهری) صحیح البخاری به نقل از قیس بن عباد : علی بن ابی طالب علیه السلام فرمود : «روز قیامت ، من نخستین کسی هستم که در پیشگاه خدای مهربان برای شکایت زانو می زنم» .

آیه «این دو [گروه] دشمنان یکدیگرند که در باره پروردگارشان با یکدیگر ستیزه می کنند» در باره این کسان نازل شد ؛ همان کسانی که در جنگ بدر با یکدیگر به مبارزه برخاستند : حمزه و علی و عبیده یا ابو عبیده بن حارث با شیبہ بن ربیعہ و عتبه بن ربیعہ و ولید بن عتبه .

۱- ابو الولید عتبه بن ربیعہ بن عبد شمس، بزرگ قریش و یکی از سالاران آنها در دوران جاهلیت بود. او ندای اسلام به توحید را شنید؛ اما اسلام نیاورد. در جنگ بدر، در سپاه مشرکان، جنگ سختی نمود؛ ولی علی بن ابی طالب علیه السلام، حمزه و عبیده بن حارث، او را محاصره کردند و کشتند.

٦٠٦٠. معانى الأخبار (به نقل از عبد السلام بن صالح هروى) سعد السعوى عن ابن عباس : خَرَجَ عْتَبَةُ وَ شَيْبَةُ وَالْوَلِيدُ لِلْبِرَازِ ، وَ خَرَجَ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنِ رَوَاحِيَةَ مِنْ نَاحِيَةِ أُخْرَى ، قَالَ : فَكَّرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ أَنْ تَكُونَ الْحَرْبُ (١) أَوَّلَ مَا لَقِيَ بِالْأَنْصَارِ ، فَبَدَأَ بِأَهْلِ بَيْتِهِ .

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ : مُرُوهُمْ أَنْ يَرْجِعُوا إِلَى مَصَافِهِمْ ، إِنَّمَا يُرِيدُ الْقَوْمُ بَنِي عَمِّهِمْ .

فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ عَلِيًّا وَ حَمْرَةَ وَ عُبَيْدَةَ بْنَ الْحَرِثِ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ، فَبَرَزُوا بَيْنَ يَدَيْهِ بِالسَّلَاحِ ، فَقَالَ : اجْعَلَاةَ بَيْنِكُمْ ، وَخَافَ عَلَيْهِ الْحَدَاثَةَ .

فَقَالَ : اذْهَبُوا فَقَاتِلُوا عَنْ حَقِّكُمْ وَبِالَّذِينَ الَّذِينَ بُعِثَ بِهِ نَبِيِّكُمْ إِذْ جَاؤُوا بِبَاطِلِهِمْ لِيُطْفِئُوا نَوْرَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ ، اذْهَبُوا فِي حِفْظِ اللَّهِ أَوْ فِي عَوْنِ اللَّهِ .

فَخَرَجُوا يَمَشُونَ ، حَتَّى كَانُوا قَرِيبًا يَسْمَعُونَ الصَّوْتِ ، فَصَاحَ بِهِمْ عْتَبَةُ : ائْتَسِبُوا نَعْرِفَكُمْ ، فَإِنْ تَكُونُوا أَكْفَاءَ نُقَاتِلْكُمْ . وَفِيهِمْ نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ : « هَذَا الَّذِي خَصَّ مَنِ اخْتَصَّ مُؤْمَرًا فِي رَبِّهِمْ فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِعَتْ لَهُمْ نُورٌ مِنْ نَارٍ » . (٢) ١٣ / ١٠ الوليد بن المغيرة ٦٠٦٠. معانى الأخبار عن عبد السلام بن صالح الهروى : السيرة النبوية لابن هشام : إِنَّ الْوَلِيدَ بْنَ الْمُغِيرَةَ اجْتَمَعَ إِلَيْهِ نَفَرٌ مِنْ قُرَيْشٍ وَكَانَ ذَا سِنٍّ فِيهِمْ ، وَقَدْ حَضَرَ الْمَوْسِمَ ، فَقَالَ لَهُمْ : يَا مَعْشَرَ قُرَيْشِ ، إِنَّهُ قَدْ حَضَرَ هَذَا الْمَوْسِمَ ، وَإِنْ وُفِدَ الْعَرَبِ سَتَقْدَمَ عَلَيْكُمْ فِيهِ ، وَقَدْ سَمِعُوا بِأَمْرِ صَاحِبِكُمْ هَذَا ، فَأَجْمِعُوا فِيهِ رَأْيًا وَاحِدًا ، وَلَا تَخْتَلِفُوا فَيُكَذَّبَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا وَيُرَدَّ قَوْلُكُمْ بَعْضًا

قَالُوا : فَأَنْتَ يَا أَبَا عَبْدِ شَمْسٍ ، فَقُلْ وَأَقِمْ لَنَا رَأْيًا نَقُولُ بِهِ .

قَالَ : يَلِ أُنْتُمْ فَقُولُوا أَسْمَعُ . قَالُوا : نَقُولُ : كَاهِنٌ ؟ قَالَ : لَا وَاللَّهِ مَا هُوَ بِكَاهِنٍ ، لَقَدْ رَأَيْنَا الْكُهَانَ فَمَا هُوَ بِزِمْرَمَةِ الْكَاهِنِ وَلَا سَجْعِهِ ! قَالُوا : فَتَقُولُ : مَجْنُونٌ ؟ قَالَ : مَا هُوَ بِمَجْنُونٍ ، لَقَدْ رَأَيْنَا الْجُنُونَ وَعَرَفْنَاهُ ، فَمَا هُوَ بِخَنِيقِهِ وَلَا تَخَالِجِهِ وَلَا وَسْوَئِيَّتِهِ ! قَالُوا : فَتَقُولُ : شَاعِرٌ ؟ قَالَ : مَا هُوَ بِشَاعِرٍ ، لَقَدْ عَرَفْنَا الشُّعْرَ كُلَّهُ رَجْرَةً وَ هَزَجَةً وَ قَرِيضَةً وَ مَقْبُوضَةً وَ مَبْسُوطَةً ، فَمَا هُوَ بِالشَّعْرِ ! قَالُوا : فَتَقُولُ : سَاحِرٌ ؟ قَالَ : مَا هُوَ بِسَاحِرٍ ، لَقَدْ رَأَيْنَا الشُّحَارَ وَ سِحْرَهُمْ ، فَمَا هُوَ بِنَفْتِهِمْ وَلَا عَقْدِهِمْ ! قَالُوا : فَمَا نَقُولُ يَا أَبَا عَبْدِ شَمْسٍ ؟

قَالَ : وَ اللَّهُ إِنْ لَقَوْلِهِ لِحَلَاوَةٍ ، وَإِنَّ أَسْلَهُ لَعَيْدُ (٣) ، وَإِنَّ فَرَعَهُ لَجَنَاهُ ، وَمَا أَنْتُمْ بِقَائِلِينَ مِنْ هَذَا شَيْئًا إِلَّا عَرَفَ أَنَّهُ بَاطِلٌ ، وَإِنَّ أَقْرَبَ الْقَوْلِ فِيهِ لَمَّا نَقُولُوا «سَاحِرٌ» ، جَاءَ بِقَوْلِ هُوَ سَاحِرٌ يُفَرِّقُ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَأَبِيهِ ، وَبَيْنَ الْمَرْءِ وَأَخِيهِ ، وَبَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجَتِهِ ، وَبَيْنَ الْمَرْءِ وَعَشِيرَتِهِ . فَتَفَرَّقُوا عَنْهُ بِذَلِكَ ، فَجَعَلُوا يَجْلِسُونَ بِسُبُلِ النَّاسِ حِينَ قَدِمُوا الْمَوْسِمَ ، لَا يَمُرُّ بِهِمْ أَحَدٌ إِلَّا حَذَرُوهُ إِيَّاهُ ، وَذَكَرُوا لَهُمْ أَمْرَهُ . فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى فِي الْوَلِيدِ بْنِ الْمُغِيرَةَ وَفِي ذَلِكَ مِنْ قَوْلِهِ : «ذَرْنِي وَ مَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا * وَ جَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا * وَ بَيْنَ شُهُودًا * وَ مَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا * ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ * كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِأَيَّتِنَا عَنِيدًا» (٤) أَى خَصِيمًا . (٥) .

٢- .. سعد السّعود : ص ١٠٣ ، بحار الأنوار : ج ١٩ ص ٣١٣ ح ٦١ .

٣- .. العَدِيقُ : النخلة (لسان العرب : ج ١٠ ص ٢٣٨ «عَدِيقُ») . يُشَبَّهُ بالنخلة التي ثبت أصلها .

٤- .. المدّثر : ١٦١١ .

٥- .. السّيره النبويّه لابن هشام : ج ١ ص ٢٨٨ ، تاريخ الإسلام للذهبي : ج ١ ص ١٥٥ ، تفسير ابن كثير : ج ٤ ص ٤٦٨ نحوه عن ابن عبّاس وكلّها نقلاً عن ابن إسحاق ، إمتاع الأسماع : ج ٤ ص ٣٤٨ ، سبل الهدى والرّشاد : ج ٢ ص ٣٥٤ .

۶۰۵۹. عیون أخبار الرضا علیه السلام عن حمدان بن سلیمان : سعد السعود به نقل از ابن عباس : عتبه و شیبه و ولید برای مبارزه به میدان آمدند ، و عبید الله بن رواحه از دیگر سوی به میدان آمد ؛ امیر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله خوش نداشت که نخستین کشته جنگ از انصار باشد . از این رو ، از خانواده خودش آغاز کرد و فرمود : «به آنها بگویید به صفوف خود ، باز گردند . هدف آن جماعت ، عموزادگانش است» . آن گاه پیامبر خدا صلی الله علیه و آله علی و حمزه و عبیده بن حارث بن عبد المطلب را فرا خواند و آن سه با سلاح های خود در برابر ایشان حاضر شدند . پیامبر صلی الله علیه و آله [به حمزه و عبیده] فرمود : «او (علی) را در وسط خود قرار دهید» و نگران جوانی او بود . آن گاه فرمود : «بروید و به خاطر حقانیت خود و دینی که خداوند ، آن را به وسیله پیامبرش فرستاده است بجنگید ؛ چرا که آنها با باطل خویش آمده اند تا نور خدا را با دهان های خود ، خاموش کنند . بروید در امان خدا [یا : به یاری خدا]» . آن سه ، روانه میدان شدند و چندان نزدیک شدند که صدای یکدیگر را می شنیدند . عتبه فریاد زد : خودتان را معرفی کنید تا شما را بشناسیم ، که اگر همسنگ ما باشید ، با شما می جنگیم .

پس ، آیه : «این دو [گروه] دشمنان یکدیگرند که در باره پروردگارشان با یکدیگر ستیزه می کنند . پس کسانی که کافر شدند ، جامه هایی از آتش برایشان بریده شده است» در باره ایشان نازل شد . ۱۳ / ۱۰ ولید بن مغیره ۱۶۰۵۷. الاحتجاج : السیره النبویه ، ابن هشام : موسم [حج] فرا رسیده بود . گروهی از قریش نزد ولید بن مغیره که از بقیه آنان مسن تر بود ، جمع شدند . ولید به آنان گفت : این موسم فرا رسیده است و به زودی ، گروه های عرب بر شما وارد می شوند . آنها قضیه این همشهری شما (پیامبری محمد صلی الله علیه و آله) را شنیده اند . پس همگی در باره او یک رأی شوید و به طوری که یکی دیگری را تکذیب کند و گفته هایتان متناقض باشد اختلاف نکنید .

آن عدّه گفتند : ای ابو عبد شمس ! تو خود بگو و رأی بیاور که ما نیز همان را بگوییم .

ولید گفت : نه ، شما بگویید . من می شنوم .

گفتند : می گوییم : او کاهن است .

ولید گفت : نه به خدا ، او کاهن نیست . ما کاهنان را دیده ایم . او نه مانند کاهن ، زیر لب زمزمه می کند و نه مانند آنها سجع می گوید .

گفتند : می گوییم : جن زده است .

گفت : او جن زده نیست ؛ ما جن زدگان را دیده ایم ، و با آن آشناییم ، در حالی که او نه دچار خفگی می شود ، نه تشنج و

نه هذیان گویی .

گفتند : می گوئیم : شاعر است .

ولید گفت : او شاعر نیست . ما انواع شعر را از رجز و هزج و قریضه و مقبوضه و مبسوطه ، می شناسیم . سخنان او شعر نیست .

گفتند : می گوئیم : جادوگر است .

ولید گفت : او جادوگر هم نیست . ما جادوگران و جادوی آنها را دیده ایم ، در صورتی که او نه مانند جادوگران می دمد و نه گره می زند .

گفتند : پس چه بگوئیم ، ای ابو عبد شمس؟

گفت : به خدا سوگند که سخن او حلاوتی دارد ، ریشه اش استوار و میوه اش چیدنی است . پس ، هر یک از اینها را بگوئید تا درستی آن دانسته شود . بهترین سخن در باره او ، آن است که بگوئید او جادوگر است . سخنانی آورده که افسون است و به واسطه آن ، میان پدر و پسر و برادر و برادر و زن و شوهر و افراد عشیره جدایی می اندازد .

پس ، آن عدّه ، هم داستان بر این رأی ، از نزد ولید پراکنده شدند و بر سر راه مردمانی که به حج می آمدند ، می نشستند و هر کس را که بر آنان می گذشت ، از پیامبر صلی الله علیه و آله بر حذر می داشتند و از جادوگر بودن او برایش می گفتند . پس خداوند متعال در باره ولید بن مغیره و این ماجرا ، این آیات را فرو فرستاد : «مرا واگذار با آن که [او را] تنها آفریدم . و دارایی بسیار به او بخشیدم و پسرانی آماده [به خدمت ، دادم] او برایش [عیش خوش] آماده کردم . باز هم طمع دارد که بیفزایم ؛ ولی نه ؛ چرا که او دشمن آیات ما بود» .

٦٠٥٦. امام صادق عليه السلام : المستدرک علی الصحیحین عن ابن عباس : إِنَّ الْوَلِيدَ بْنَ الْمُغِيرَةَ جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فَقَرَأَ عَلَيْهِ الْقُرْآنَ ، فَكَأَنَّهُ رَقَّ لَهُ ، فَبَلَغَ ذَلِكَ أَبَا جَهْلٍ فَأَتَاهُ ، فَقَالَ : يَا عَمَّ ، إِنَّ قَوْمَكَ يَرَوْنَ أَنَّ يَجْمَعُوا لَكَ مَالًا . قَالَ : لِمَ ؟ قَالَ : لِيُعْطَوْكَهُ ؛ فَإِنَّكَ أَتَيْتَ مُحَمَّدًا لَتَعْرِضَ لِمَا قَبْلَهُ . قَالَ : قَدِ عَلِمْتَ قُرَيْشٌ أَنِّي مِنْ أَكْثَرِهَا مَالًا ! قَالَ : فَقُلْ فِيهِ قَوْلًا يَبْلُغُ قَوْمَكَ أَنَّكَ مُنْكَرٌ لَهُ أَوْ أَنَّكَ كَارِهِ لَهُ . قَالَ : وَمَاذَا أَقُولُ ؟ فَوَاللَّهِ مَا فِيكُمْ رَجُلٌ أَعْلَمُ بِالشَّعَارِ مِنِّي ، وَلَا أَعْلَمُ بِرَجْزٍ وَلَا بِقَصِيدَةٍ مِنِّي ، وَلَا بِأَشْعَارِ الْجَنِّ ، وَاللَّهِ ! مَا يُشَبِّهُ الَّذِي يَقُولُ شَيْئًا مِنْ هَذَا . وَوَاللَّهِ ! إِنَّ لِقَوْلِهِ الَّذِي يَقُولُ حَلَاوَةً ، وَإِنَّ عَلَيْهِ لَطَلَاوَةً ، وَإِنَّهُ لَمُثَمِّرٌ أَعْلَاهُ ، مُغْدِقٌ (١) . وَإِنَّهُ لَيَعْلُو وَمَا يُعْلَى ، وَإِنَّهُ لَيَحِطُّمْ مَا تَحْتَهُ (٢) . قَالَ : لَا يَرْضَى عَنْكَ قَوْمُكَ حَتَّى تَقُولَ فِيهِ . قَالَ فَدَعْنِي حَتَّى أَفَكِّرَ . فَلَمَّا فَكَّرَ قَالَ : هَذَا سِحْرٌ يُؤَثِّرُ يَأْتُرُهُ عَنْ غَيْرِهِ . فَفَزَلْتُ «ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا» . (٣) .

١- .. المُغْدِقُ : من الغدق وهو الماء الكثير إشاره لكثيره الخير (مجمع البحرين : ج ٢ ص ١٣٠٦ «غدق»).

٢- .. فى المصدر : «فاتحته» ، والصواب ما أثبتناه كما فى المصادر الأخرى .

٣- .. المستدرک علی الصحیحین : ج ٢ ص ٥٥٠ ح ٣٨٧٢ ، تفسير الطبرى : ج ١٤ الجزء ٢٩ ص ١٥٦ ، أسباب النزول : ص ٤٦٨ ح ٨٤٢ ، تاريخ الإسلام للذهبي : ج ١ ص ١٥٤ ، تفسير ابن كثير : ج ٨ ص ٢٩٢ .

۶۰۵۵. امام صادق علیه السلام: المستدرک علی الصحیحین به نقل از ابن عباس: ولید بن مغیره نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد. ایشان برایش قرآن خواند. گویا تحت تأثیر قرار گرفت. خبر به ابو جهل رسید. نزد ولید

آمد و گفت: عمو جان! قومت در نظر دارند برایت مالی جمع کنند.

ولید گفت: چرا؟

ابو جهل گفت: تا به تو بدهند؛ چون تو نزد محمد رفته ای تا از جانب او به نوایی برسی.

ولید گفت: قریش خوب می دانند که من ثروتمندترین مرد قریش هستم.

ابو جهل گفت: پس در باره او چیزی بگو که قومت بدانند تو منکر او هستی یا او را خوش نمی داری.

ولید گفت: چه بگویم؟ به خدا سوگند، در میان شما هیچ کس نیست که به اندازه من شعر بشناسد و به رجز و قصیده و اشعار جنیان، آگاه تر از من باشد. به خدا سوگند که آنچه او می گوید، به هیچ یک از اینها نمی ماند. به خدا سوگند، سخن او، حلاوت و زیبایی خاصی دارد و [چون درختی است که] شاخه هایش پر از میوه است و ریشه اش شاداب. بالاتر از هر سخنی است و بالاتر از آن وجود ندارد، و آنچه را پایین تر از آن است، خرد می کند.

ابو جهل گفت: قومت از تو راضی نمی شوند، تا آن که در باره او چیزی بگویی.

ولید گفت: پس بگذار تا بیندیشم. و چون اندیشید، گفت: سخنان او جادوست و تأثیری متفاوت با دیگر جادوها دارد.

پس، این آیه نازل شد: «مرا با آن که [او را] تنها آفریدم وا گذار...» ..

٦٠٥٧. الاحتجاج : تفسير القمى فى قوله تعالى : «فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ» إلى قوله تعالى : «ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا» (١) : فَإِنَّهَا نَزَلَتْ فِي الْوَلِيدِ بْنِ الْمُغِيرَةِ ، وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا مُجَرَّبًا مِنْ دُهَاهِ الْعَرَبِ ، وَكَانَ مِنَ الْمُسْتَهْزِئِينَ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقْعُدُ فِي الْحُجْرَةِ وَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ ، فَاجْتَمَعَتْ قُرَيْشٌ إِلَى الْوَلِيدِ بْنِ الْمُغِيرَةِ ، فَقَالُوا : يَا أَبَا عَبْدِ الشَّمْسِ ، مَا هَذَا الَّذِي يَقُولُ مُحَمَّدٌ ؟ أَشِعْرٌ ، أَمْ كِهَانَةٌ ، أَمْ خَطْبٌ ؟

فَقَالَ : دَعُونِي أَسْمَعْ كَلَامَهُ ، فَدَنَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ ، أَنَشِدْنِي مِنْ شِعْرِكَ ، قَالَ : مَا هُوَ شِعْرٌ ، وَلَكِنَّهُ كَلَامُ اللَّهِ الَّذِي ارْتَضَاهُ لِمَلَائِكَتِهِ وَأَنْبِيَائِهِ ، فَقَالَ : أَتُلُّ عَلَيَّ مِنْهُ شَيْئًا . فَقَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ حَمَّ السَّجْدَةِ ، فَلَمَّا بَلَغَ قَوْلَهُ : «فَإِنْ أَعْرَضُوا» يَا

مُحَمَّدُ أَعْنِي قُرَيْشًا «فَقُلْ» لَهُمْ «أَنْذَرْتُكُمْ صَعِقَةً مِثْلَ صَعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ» . (٢)

قَالَ : فَاقْشَعَرَ الْوَلِيدُ وَقَامَتْ كُلُّ شَعْرَةٍ فِي رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ ، وَمَرَّ إِلَى بَيْتِهِ وَلَمْ يَرْجِعْ إِلَى قُرَيْشٍ مِنْ ذَلِكَ . فَمَشَوْا إِلَى أَبِي جَهْلٍ فَقَالُوا : يَا أَبَا الْحَكَمِ ، إِنَّ أَبَا عَبْدِ الشَّمْسِ صَبَأًا إِلَى دِينِ مُحَمَّدٍ ، أَمَا تَرَاهُ لَمْ يَرْجِعْ إِلَيْنَا ؟

فَعَدَا أَبُو جَهْلٍ فَقَالَ لَهُ : يَا عَمَّ ، نَكَسْتَ رُؤُوسَنَا وَفَضَحْتَنَا ، وَأَسَمَتْنَا بِنَا عَدُونًا ، وَصَيَّبْتَنَا إِلَى دِينِ مُحَمَّدٍ ! فَقَالَ : مَا صَبَّوْتُ إِلَى دِينِهِ ، وَلَكِنِّي سَمِعْتُ مِنْهُ كَلَامًا صَيَّبَ عَابًا تَقْشَعِرُّ مِنْهُ الْجُلُودُ ! فَقَالَ لَهُ أَبُو جَهْلٍ : أَخَطْبٌ هُوَ ؟ قَالَ : لَا ، إِنَّ الْخَطْبَ كَلَامٌ مُتَّصِلٌ ، وَهَذَا كَلَامٌ مُتَوَرِّقٌ وَلَا يُشَبِّهُ بَعْضُهُ بَعْضًا . قَالَ : أَفَشِعْرٌ هُوَ ؟ قَالَ : لَا ، أَمَا إِنِّي قَدْ سَمِعْتُ أَشْعَارَ الْعَرَبِ بَسِطَهَا وَمَدِيدَهَا وَرَمَلَهَا وَرَجَزَهَا ، وَمَا هُوَ بِشِعْرٍ . قَالَ : فَمَا هُوَ ؟ قَالَ : دَعْنِي أَفَكِّرْ فِيهِ .

فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْعَمَدِ قَالُوا : يَا أَبَا عَبْدِ شَمْسٍ ، مَا تَقُولُ فِيمَا قُلْنَا ؟ قَالَ : قُولُوا : هُوَ سِحْرٌ ؛ فَإِنَّهُ آخِذٌ بِقُلُوبِ النَّاسِ . فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ فِي ذَلِكَ : «ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا» وَإِنَّمَا سَمِيَّ وَحِيدًا لِأَنَّهُ قَالَ لِقُرَيْشٍ : أَمَا أَتَوَحَّدُ بِكِسْوَةِ الْبَيْتِ سَيْنَهُ وَعَلَيْكُمْ فِي جَمَاعَتِكُمْ سَيْنَهُ ، وَكَانَ لَهُ مَالٌ كَثِيرٌ وَحَدَائِقُ ، وَكَانَ لَهُ عَشْرُ بَنِينَ بِمَكَّةَ ، وَكَانَ لَهُ عَشْرُ عِبِيدٍ ، عِنْدَ كُلِّ عَبْدٍ أَلْفَ دِينَارٍ يَتَّجِرُ بِهَا ، وَتِلْكَ الْقِنْطَارُ فِي ذَلِكَ الزَّمَانِ ، وَيُقَالُ : إِنَّ الْقِنْطَارَ جِلْدُ ثَوْبٍ مَمْلُوءٌ ذَهَبًا ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ : «ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ» إِلَى قَوْلِهِ : «صَيِّعُودًا» قَالَ : جَبَلٌ يُسَمَّى صَيِّعُودًا «ثُمَّ نَظَرَ * ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ» قَالَ : عَبَسَ وَجْهَهُ وَبَسَرَ (٣) ، قَالَ : أَلْقَى شِدْقَهُ «ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ * فَقَالَ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْتَرُ * إِنَّ هَذَا

إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ» (٤) إِلَى قَوْلِهِ : «مَا سَقَرُ» وَادٍ فِي النَّارِ . (٥)

١- .. المَدَّثَرُ : ١١٨ .

٢- .. فَصَلَتْ : ١٣ .

٣- .. بَسَرَ : أَي أَظْهَرَ الْعُبُوسَ قَبْلَ أَوَانِهِ وَفِي غَيْرِ وَقْتِهِ (مفردات ألفاظ القرآن : ص ١٢٢ «بسر»).

٤- .. المَدَّثَرُ : ٢٣ ٢٧ .

٥- .. تفسير القمى : ج ٢ ص ٣٩٣ ، المناقب لابن شهر آشوب : ج ١ ص ٥٢ نحوه نقلاً عن السدى ، بحار الأنوار : ج ٩ ص ٢٤٤
ح ١٤٨ .

۶۰۵۶. عنه علیه السلام: تفسیر القمّی در باره آیه شریف: «آن گاه که در صور دمیده شود» تا آیه «مرا با آن که [او را] تنها آفریدم، وا گذار»: این آیات در باره ولید بن مغیره نازل شد. او پیری سال خورده و پخته و یکی از خردمندان عرب و از جمله کسانی بود که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله را مسخره می کرد. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در حجر [اسماعیل] می نشست و قرآن می خواند. قریش نزد ولید بن مغیره جمع شدند و گفتند: ای ابو عبد شمس! این چیزهایی که محمّد می گوید، چیست؟ آیا شعر است یا پیشگویی یا خطابه؟

ولید گفت: اجازه بدهید که سخن را بشنوم. پس، نزدیک پیامبر خدا صلی الله علیه و آله رفت و گفت: ای محمّد! از شعرهایت برایم بخوان.

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «این شعر نیست؛ بلکه کلام خداست که آن را برای فرشتگان و فرستادگانش پسندیده است»

ولید گفت: چیزی از آن را برایم تلاوت کن. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله شروع به قرائت «حم سجده» برای او کرد. چون به این آیه رسید: «[ای محمّد!] پس اگر روی گردانند»

یعنی قریش «[به ایشان] بگو که شما را از صاعقه ای چون صاعقه [ی وارد آمده بر قوم] عباد و ثمود، هشدار می دهم»، لرزه بر اندام ولید افتاد و موهای سر و ریشش سیخ شد، و یک راست به طرف خانه اش رفت و نزد قریش بر نگشت.

قریش پیش ابو جهل رفتند و گفتند: ای ابو حکم! ابو عبد شمس به دین محمّد گرویده است. مگر ندیدی که به سوی ما باز نگشت؟ بامداد، ابو جهل نزد ولید رفت و گفت: عمو جان! تو ما را سرافکنده و رسوا کردی و دشمنانمان را خوش حال نمودی و به دین محمّد گرویدی.

ولید گفت: من به دین او نگروده ام؛ اما از او کلام بلند عجیبی شنیدم که از شنیدن آن مو بر بدن، راست می شود!

ابو جهل گفت: آیا آن، خطابه است؟

گفت: نه، خطابه، گفتاری پیوسته است، در حالی که این، گفتاری گسسته است و اجزای آن به هم شباهت ندارند.

ابو جهل گفت: پس شعر است؟

ولید گفت: نه، من اشعار عرب را از بسیط و مدید و رمل و رجز، شنیده ام. سخن او شعر هم نیست.

گفت: پس چیست؟

ولید گفت: بگذار در باره اش بیندیشم.

فردا که شد ، گفتند : ای ابو عبد شمس ! در باره آنچه گفتیم ، چه می گویی؟

گفت : بگوئید : جادوست ؛ زیرا گفتار او دل های مردم را مسحور می کند .

پس خداوند در این باره بر پیامبرش چنین نازل کرد : «مرا با آن که [او را] تنها آفریده ام ، وا گذار» . از این جهت ، او را تنها می نامیدند که به قریش گفت : یک سال ، من به تنهایی بر خانه کعبه جامه می پوشانم و یک سال شما با هم ، چنین کنید . او ثروت و باغ های بسیار داشت . ده پسر در مکه ، و ده غلام داشت که به هر غلامی هزار دینار داده بود تا با آن تجارت کند ، و این مبلغ ، قنطار آن زمان بود به قولی ، قنطار ، عبارت بوده از یک پوست گاو پر از طلا .

پس خداوند ، این آیات را فرو فرستاد : «مرا با آن که [او را] تنها آفریدم ، وا گذار» تا «صَيِّعُودًا» و آن نام کوهی است ، «آن گاه نظر کرد ، سپس رو ترش نمود و چهره در هم کشید . آن گاه پشت گردانید و تکبر ورزید و گفت : این [قرآن] جز سحری که [به برخی]

آموخته اند ، نیست . این [چیزی] غیر از سخن بشر نیست» تا «چیست سَقَر؟» ، سَقَر ، درّه ای است در جهنم ..

ص: ٦٤٩

..

١٣ / ١١ العاصُ بنُ وائلِ بنِ هشامٍ ٦٠٥٣. امام صادق عليه السلام : الإمام الباقر عليه السلام في قوله تعالى : «أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِيَنَّ مَالًا وَوَلَدًا» (١) : وذلكَ أنَّ العاصَ بنَ وائلِ بنِ هشامِ القُرَشِيِّ ثُمَّ السَّهْمِيِّ وَهُوَ أَحَدُ الْمُسْتَهْزِئِينَ ، وَكَانَ لِخَبَابِ بْنِ الْأَرْثِ عَلَى الْعَاصِ بْنِ وَائِلٍ حَقٌّ فَأَتَاهُ يَتَقَاضَاهُ ، فَقَالَ لَهُ الْعَاصُ : أَلَسْتُمْ تَزْعُمُونَ أَنَّ فِي الْجَنَّةِ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَالْحَرِيرَ؟ قَالَ : بَلَى ، قَالَ : فَمَوْعِدُ مَا بَيْنِي وَبَيْنَكَ الْجَنَّةُ ، فَوَاللَّهِ لَأُوتِيَنَّ فِيهَا خَيْرًا مِمَّا أُوتِيْتُ فِي الدُّنْيَا «كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا» (٢) الضُّدُّ الْقَرِينُ الَّذِي يَقْتَرِنُ بِهِ . (٣) ٦٠٥٢. امام باقر عليه السلام : مجمع البيان عن ابن عباس في سورة الكوثر : نَزَلَتْ السُّورَةُ فِي الْعَاصِ بْنِ وَائِلِ السَّهْمِيِّ ، وَذَلِكَ أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَخْرُجُ مِنَ الْمَسْجِدِ ، فَالْتَقَى عِنْدَ بَابِ بَنِي سَيْدِهِمْ وَتَحَدَّثَا ، وَأُنَاسٌ مِنْ صِیِّدَانِيدِ قُرَيْشٍ جُلُوسٌ فِي الْمَسْجِدِ ، فَلَمَّا دَخَلَ الْعَاصُ قَالُوا : مَنْ الَّذِي كُنْتَ تَتَحَدَّثُ مَعَهُ؟ قَالَ : ذَلِكَ الْأَبْتَرُ !

وَكَانَ قَدْ تُوفِّيَ قَبْلَ ذَلِكَ عَبْدُ اللَّهِ ابْنُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَهُوَ مِنْ خَدِيجَةَ ، وَكَانُوا يُسَمُّونَ مَنْ لَيْسَ لَهُ ابْنٌ أَبْتَرًا ، فَسَمَّتهُ قُرَيْشٌ عِنْدَ مَوْتِ ابْنِهِ أَبْتَرًا وَصُنُبُورًا . (٤) .

١- .. مريم : ٧٧ .

٢- .. مريم : ٨٢ .

٣- .. تفسير القمّي : ج ٢ ص ٥٤ عن أبي الجارود .

٤- .. مجمع البيان : ج ١٠ ص ٨٣٦ ، بحار الأنوار : ج ١٧ ص ٢٠٣ ؛ أسباب النزول : ص ٤٩٤ ح ٨٧٢ ، تفسير الثعلبي : ج ١٠ ص ٣٠٧ .

۱۳ / ۱۱ عاص بن وائل بن هشام

۱۳ / ۱۱ عاص بن وائل بن هشام (۱) ۶۰۵۴. الإمام علی علیه السلام (لَمَّا سِئِلَ عَنِ الْقَضَاءِ وَالْقَدَرِ) امام باقر علیه السلام در باره آیه شریف: «آیا دیدی کسی را که به آیات ما کفر ورزید و گفت: قطعاً به من مال و فرزند بسیار داده خواهد شد»: عاص بن وائل بن هشام قرشی سهمی، یکی از مسخره کنندگان [پیامبر صلی الله علیه و آله] بود. خَبَاب بن اَرْت از عاص بن وائل، طلبی داشت. نزد او رفت و آن را از او مطالبه نمود. عاص به او گفت: آیا شما نمی گوید که در بهشت، طلا و نقره و حریر است؟

خَبَاب گفت: چرا.

عاص گفت: پس وعده من و تو، در بهشت؛ زیرا به خدا سوگند در آن جا به من بهتر از اموالی که در دنیا داده شده ام، داده خواهد شد. «هرگز! به زودی [آن معبودان] عبادت ایشان را انکار می کنند و ضِدّ آنان می گردند»، «ضِدّ» یعنی چیزی که با شخص، قرین و همنشین می شود. ۶۰۵۳. الإمام الصادق علیه السلام: مجمع البیان به نقل از ابن عباس، در باره سوره کوثر: این سوره در باره عاص بن وائل سهمی نازل شد و علتش آن بود که وی دید پیامبر خدا صلی الله علیه و آله از مسجد [الحرام] خارج می شود. جلوی باب بنی سهم به هم رسیدند و به گفتگو پرداختند. عدّه ای از بزرگان قریش در مسجد نشسته بودند. چون عاص وارد مسجد شد، به او گفتند: با که سخن می گفتی؟ گفت: با آن اَبتر. (۲) پیامبر خدا صلی الله علیه و آله از خدیجه پسری داشت به نام عبدالله که قبلاً از دنیا رفته بود، و آنها به کسی که پسر نداشت، «اَبتر» می گفتند. از این رو، زمانی که عبد الله در گذشت، قریش نام اَبتر یا صُنُبور (۳) بر پیامبر صلی الله علیه و آله گذاشتند.

۱- عاص بن وائل بن هاشم سهمی، از طایفه قریش و یکی از سردمداران در دوران جاهلیت و ندیم هشام بن مغیره بود. او اسلام را درک کرد؛ ولی اسلام نیاورد و از تمسخرکنندگان آن بود و از زندیق هایی به شمار می رود که کافر دوگانه پرست مُردند.

۲- .. بی دنباله؛ اجاق کور.

۳- .. صُنُبور: اَبتر؛ مردی که نه فرزندی دارد و نه برادری، به طوری که با مردن او نامش از بین می رود؛ فرد ضعیف و خوار و بی کس و بی فرزند و بی یاور (لسان العرب ماده «صنبر»).

٦٠٥٢. الإمام الباقر عليه السلام : تفسير ابن كثير عن ابن عباس : إِنَّ الْعَاصِ بْنَ وَاثِلٍ أَخَذَ عَظْمًا مِنَ الْبَطْحَاءِ فَفَتَّهُ بِيَدِهِ ، ثُمَّ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : أَيُّحْيِي اللَّهُ تَعَالَى هَذَا بَعْدَ مَا أَرَى ؟

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : نَعَمْ يُمَيِّتُكَ اللَّهُ ، ثُمَّ يُحْيِيكَ ، ثُمَّ يُدْخِلُكَ جَهَنَّمَ . (١) ١٣ / ١٢ جُدُّ بْنُ قَيْسٍ ٦٠٣٣. الكافي (به نقل از مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ) تَارِيخُ الطَّبْرِيِّ عَنِ الزَّهْرِيِّ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَلَمًا يَخْرُجُ فِي غَزْوِهِ إِلَّا كَتَبَتْ عَنْهَا وَ أَخْبَرَ أَنَّهُ يُرِيدُ غَيْرَ الْعَدِيِّ يَصُمُّدُ لَهُ ، إِلَّا مَا كَانَ مِنْ غَزْوِهِ تَبُوكِ فَإِنَّهُ بَيَّنَّهَا لِلنَّاسِ ؛ لِئَعْدِ الشُّقَّةِ وَشَدَّةِ الزَّمَانِ ، وَكَثْرَةِ الْعَدُوِّ الَّذِي يَصُمُّدُ لَهُ ، لِئَتَأْتِيَ النَّاسَ لِذَلِكَ أَهْبَتُهُ ، وَأَمَرَ النَّاسَ بِالْجِهَازِ ، وَأَخْبَرَهُمْ أَنَّهُ يُرِيدُ الرُّومَ . فَتَجَهَّزَ النَّاسُ عَلَى مَا فِي أَنْفُسِهِمْ مِنَ الْكُرْهِ لِذَلِكَ الْوَجْهِ لِمَا فِيهِ ، مَعَ مَا عَظَّمُوا مِنْ ذِكْرِ الرُّومِ وَعَزَّوهُمْ .

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ذَاتَ يَوْمٍ وَهُوَ فِي جِهَازِهِ ذَلِكَ لِلْحِجْدِ بْنِ قَيْسٍ أَخِي بَنِي سَلَمَةَ : هَلْ لَكَ يَا حِجْدُ الْعَامَ فِي جِلَادِ بَنِي الْأَصْفَرِ ؟ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَوْ تَأْذُنُ لِي وَلَا تَفْتِنِي ، فَوَاللَّهِ لَقَدْ عَرَفَ قَوْمِي مَا رَجُلٌ أَشَدَّ عَجَبًا بِالنِّسَاءِ مِنِّي ، وَإِنِّي أَخْشَى إِنْ رَأَيْتِ نِسَاءَ بَنِي الْأَصْفَرِ أَلَّا أَصْبِرَ عَنْهُنَّ . فَأَعْرَضَ عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَقَالَ : قَدْ أَدْنَتْ لَكَ .

فَفِي الْحِجْدِ بْنِ قَيْسٍ نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ : « وَمِنْهُمْ مَن يَقُولُ ائْذَنْ لِي وَلَا تَفْتِنِي ... » الْآيَةُ . أَيْ إِنْ كَانَ إِئْمًا يَخْشَى الْفِتْنَةَ مِنْ نِسَاءِ بَنِي الْأَصْفَرِ وَلَيْسَ ذَلِكَ بِهِ فَمَا سَقَطَ فِيهِ مِنَ الْفِتْنَةِ بِتَخَلُّفِهِ عَنِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَالرَّغْبَةِ بِنَفْسِهِ عَنِ نَفْسِهِ أَعْظَمَ ، وَإِنْ جَهَنَّمَ لِمَنْ وَرَائِهِ .

وَقَالَ قَائِلٌ مِنَ الْمُنَافِقِينَ لِبَعْضٍ : لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ ؛ زَهَادَةً فِي الْجِهَادِ ، وَشَكَا فِي الْحَقِّ ، وَإِرْجَافًا (٢) بِالرَّسُولِ . فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِيهِمْ : « وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ » إِلَى قَوْلِهِ « جَزَاءَ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ » . (٣)

ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ حِجْدُ بْنُ قَيْسٍ فِي سَفَرِهِ ، فَأَمَرَ النَّاسَ بِالْجِهَازِ وَالْإِنْكَمَاشِ ، وَحَضَّ أَهْلَ الْغِنَى عَلَى التَّقْوَةِ وَالْحَمَلَانِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَرَغَبَهُمْ فِي ذَلِكَ ، فَحَمَلَ رِجَالٌ مِنْ أَهْلِ الْغِنَى فَاحْتَسَبُوا . (٤) .

١- .. تفسير ابن كثير : ج ٦ ص ٥٨٠ ، زاد المسير : ج ٦ ص ٢٨٣ ، تفسير ابن أبي حاتم : ج ١٠ ص ٣٢٠٢ ح ١٨١٢٠ .

٢- .. أَرْجَفَ الْقَوْمُ : إِذَا خَاضُوا فِي الْأَخْبَارِ السَّيِّئَةِ وَالْفِتَنِ (لسان العرب : ج ٩ ص ١١٣ «رجف»).

٣- .. التوبه : ٨١ و ٨٢ .

٤- .. تَارِيخُ الطَّبْرِيِّ : ج ٣ ص ١٠١ ، السِّيَرَةُ النَّبَوِيَّةُ لِابْنِ هِشَامٍ : ج ٤ ص ١٥٩ ، تَارِيخُ الْإِسْلَامِ لِلدَّهْلَبِيِّ : ج ٢ ص ٦٢٧ ، تَارِيخُ دِمَشْقَ : ج ٢ ص ٣٢ ، الْبَدَايَةُ وَالنِّهَايَةُ : ج ٥ ص ٣ كُلُّهَا نَحْوَهُ .

۱۳ / ۱۲ جَدِّ بن قیس

۶۰۳۲. امام کاظم علیه السلام: تفسیر ابن کثیر به نقل از ابن عباس: عاص بن وائل، تکه استخوانی از بطحا برداشت و آن را با دستش نرم کرد. آن گاه به پیامبر خدا صلی الله علیه و آله گفت: آیا خداوند، این [استخوان نرم شده ای] را که می بینم، زنده می گرداند؟

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «آری، خداوند، تو را می میراند و سپس زنده ات می کند و آن گاه تو را به جهنم می برد». ۱۳ / ۱۲ جَدِّ بن قیس (۱) ۶۰۳۳. الکافی عن معلی بن محمّد: تاریخ الطبری به نقل از زُهری: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله هر گاه برای جنگی خارج می شد، مقصد را معلوم نمی کرد؛ بلکه [توریه می کرد و] جایی جز آنچه را در نظر داشت، نام می برد، مگر در جنگ تبوک که به دلیل دوری راه و دشواری موقعیت و فراوانی دشمنی که آهنگ آن را داشت، آشکارا مقصد را برای مردم گفت تا خود را برای آن آماده سازند. به مردم دستور داد مجهّز شوند و آنان را آگاه کرد که آهنگ روم دارد.

مردم با آن که رفتن بدان سوی را ناخوش می داشتند زیرا رویارویی و جنگ با رومیان را سخت می دیدند ساز و برگ جنگ بر گرفتند و آماده شدند.

یک روز پیامبر خدا صلی الله علیه و آله که خود را برای جنگ آماده می کرد، به جدّ بن قیس سلمی فرمود: «ای جد! آیا امسال به جنگ بنی اصف (رومیان) می آیی؟».

جد گفت: ای پیامبر خدا! اجازه دهید که نیام، و مرا به فتنه میندازید؛ زیرا به خدا سوگند قوم من می دانند که هیچ مردی به اندازه من، دل بسته زنان نیست و می ترسم اگر چشمم به زنان بنی اصف بیفتد، در برابرشان تاب نیاورم.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله از او روی بر گردانید و فرمود: «اجازه دادم!».

پس این آیه در باره جدّ بن قیس نازل شد: «و از ایشان کسی است که گوید: به من اجازه بده و مرا به فتنه و گناه مینداز...» یعنی اگر او از گرفتار آمدن به زنان بنی اصف می ترسید که در واقع چنین نبود [و فقط بهانه ای برای فرار از جنگ بود]، بر اثر نافرمانی اش از پیامبر

خدا صلی الله علیه و آله و ترجیح دادن خود بر ایشان، در گرفتاری و فتنه ای بزرگ تر افتاد که همان دوزخ فراروی او بود. یکی از منافقان نیز به عدّه ای گفت: «در این گرما حرکت نکنید»؛ چرا که او به جهاد، بی رغبت بود و در حق شک داشت و می خواست ضدّ پیامبر تحریک کند. پس خداوند تبارک و تعالی این آیه را در باره آنان فرو فرستاد: «و گفتند: در این گرما حرکت نکنید. بگو: گرمای آتش دوزخ، سخت تر است، اگر می فهمیدند» تا «به سزای اعمالی که انجام می دادند».

با همه این احوال ، پیامبر خدا صلی الله علیه و آله در کار سفر ، کوشا بود و به مردم فرمان داد که آماده و مهیّا شوند و توانگران را به انفاق کردن و گزاردن مرکب در اختیار مجاهدان راه خدا ترغیب و تشویق نمود . پس گروهی از توانگران به قصد ثواب الهی چنین کردند .

۱- .ابو عبد الله جدّ بن قیس بن صخر بن خنساء بن سنان بن عبید بن غنم بن کعب بن سلمه انصاری، سالار بنی سلمه و شخصی منافق بود . او از شرکت در جنگ تبوک سر باز زد و در دوره خلافت عثمان مُرد.

٦٢٠٧. الإمام الصادق عليه السلام : تفسير الطبري عن ابن عباس في قوله تعالى : «سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لِتُعْرِضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رَجِسٌ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ» (١) : وَ ذَلِكَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله قِيلَ لَهُ : أَلَا تَغْزُو بَنِي الْأَصْفَرِ ، لَعَلَّكَ أَنْ تُصِيبَ بِنْتَ عَظِيمِ الرُّومِ فَإِنَّهُمْ حِسَانٌ !

فَقَالَ رَجُلَانِ : قَدْ عَلِمْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَّ النِّسَاءَ فِتْنَةٌ فَلَا تَفْتِنْنَا بِهِنَّ ، فَأَسَدْنَا لَنَا ، فَأَذِنَ لَهُمَا . فَلَمَّا انْطَلَقَا قَالَ أَحَدُهُمَا : إِنْ هُوَ إِلَّا شَحْمَةٌ لِأَوَّلِ آكِلٍ !

فَسَارَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله وَلَمْ يَنْزِلْ عَلَيْهِ فِي ذَلِكَ شَيْءٌ ، فَلَمَّا كَانَ بِبَعْضِ الطَّرِيقِ نَزَلَ عَلَيْهِ وَهُوَ عَلَى بَعْضِ الْمِيَاهِ : «لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَاتَّبَعُوكَ وَلَكِنْ بَعَدَتْ عَلَيْهِمُ الشُّقَّةُ» (٢) ، وَ نَزَلَ عَلَيْهِ : «عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ» ، وَ نَزَلَ عَلَيْهِ :

«لَا يَسْتَتِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ» ، وَ نَزَلَ عَلَيْهِ : «إِنَّهُمْ رَجِسٌ وَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ» . (٣) .

١- .. التوبه : ٩٥ .

٢- .. التوبه : ٤٢ .

٣- .. تفسير الطبري : ج ٧ الجزء ١١ ص ٢ ، الدر المنثور : ج ٤ ص ٢١٠ .

۶۲۰۶. الکافی عن أبي حمزه الثمالي: تفسير الطبری به نقل از ابن عباس، در باره آیه شریف: «وقتی به سوی آنان باز گشتید، برای شما به خدا سوگند خواهند خورد تا از ایشان صرف نظر کنید... به کیفر کرداری که می کردند»: داستانش چنین است که به پیامبر خدا صلی الله علیه و آله گفته شد: چرا به جنگ بنی اصف (رومیان) نمی روی؟ شاید به دختر پادشاه روم دست یابی که آنان مردمانی خوب رویند؟

دو نفر گفتند: ای پیامبر خدا! شما می دانی که زنان، مایه فتنه اند. پس ما را به آنان گرفتار مساز.

پس، پیامبر صلی الله علیه و آله به آن دو، اجازه داد [که در جنگ با رومیان شرکت نکنند]. چون رفتند، یکی از آن دو نفر گفت: او لقمه چربی است برای اولین خورنده!

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله ره سپار جنگ شد و در این باره چیزی بر او نازل نگشت؛ اما چون پاره ای از راه را پیمود و در آبگاهی فرود آمد، این آیات بر او نازل شد: «اگر غنیمتی در دسترس و سفری کوتاه بود، قطعاً از پی تو می آمدند؛ ولی آن راه پر مشقت بر آنان دور می نماید».

همچنین بر ایشان این آیات نازل شد:

«خدا از تو در گذرد. چرا به آنان اجازه دادی؟»، «کسانی که به خدا و روز بازپسین ایمان دارند، از تو اجازه نمی خواهند» و «آنان پلیدند و به سزای کرداری که می کردند، جایگاهشان دوزخ خواهد بود»..

١٣ / ١٣ عبد الله بن أبي ٦٢٠٣. امام على عليه السلام (از سخنانش در روز صفين) تفسير القمى فى قوله تعالى : «استغفر لهم أو لا تستغفر لهم إن تستغفر لهم سبعين مرة فلن يغفر الله لهم» قال علي بن إبراهيم : إنها نزلت لما رجع رسول الله صلى الله عليه وآله إلى المدينة ومرض عبد الله بن أبي ، وكان ابنه عبد الله بن عبد الله مؤمناً ، فجاء إلى رسول الله صلى الله عليه وآله وأبوه يحدو بنفسه ، فقال : يا رسول الله ، بأبى أنت وأمى إنك إن لم تأت أبى كان ذلك عارا علينا . فدخل إليه رسول الله صلى الله عليه وآله والمنافقون عنده ، فقال ابنه عبد الله بن عبد الله : يا رسول الله ، استغفر الله له ، فاستغفر له ، فقال الثانى : ألم ينهك الله يا رسول الله أن تصلى عليهم أو تستغفر لهم ؟

فأعرض عنه رسول الله صلى الله عليه وآله ، فأعاد عليه ، فقال له : ويلك ! إنى خيئت فاخترت ، إن الله يقول : «استغفر لهم أو لا تستغفر لهم إن تستغفر لهم سبعين مرة فلن يغفر الله لهم» . (١)

فلما مات عبد الله ، جاء ابنه إلى رسول الله صلى الله عليه وآله فقال : بأبى أنت وأمى يا رسول الله ، إن رأيت أن تحضر جنازته . فحضره رسول الله صلى الله عليه وآله وقام على قبره ، فقال له الثانى : يا رسول الله ، ألم ينهك الله أن تصلى على أجد منهم مات أبدا وأن تقوم على قبره ؟ فقال له رسول الله صلى الله عليه وآله : ويلك ! وهل تدري ما قلت ؟ إنما قلت : اللهم احش

قبره نارا ، وجوفه نارا ، وأصله النار . فبدأ من رسول الله صلى الله عليه وآله ما لم يكن يحب . (٢) .

١- .. التوبة : ٨٠ .

٢- .. تفسير القمى : ج ١ ص ٣٠٢ ، عوالى اللالى : ج ٢ ص ٥٩ ح ١٥٨ نحوه ، بحار الأنوار : ج ٢٢ ص ٩٦ ح ٤٩ .

۱۳ / ۱۳ عبد الله بن اُبی

۱۳ / ۱۳ عبد الله بن اُبی (۱) ۶۲۰۴. نهج السعاده عن الإمام علیّ علیه السلام (فِي الْإِخْبَارِ عَمَّا يَقَعُ بَعْدَهُ) تفسیر القمّی در باره آیه شریف: «برایشان آمرزش بخواهی یا آمرزش نخواهی، اگر هفتاد بار هم برایشان آمرزش بخواهی، خدا هرگز آنان را نخواهد آمرزید»: علی بن ابراهیم می گوید: این آیه هنگامی نازل شد که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله به مدینه باز گشت و عبد الله بن اُبی [منافق] بیمار شد. فرزند او عبد الله بن عبد الله که فردی مؤمن بود، چون پدرش را در حال جان دادن دید، نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله آمد و گفت: ای پیامبر خدا! پدر و مادرم به فدایت! اگر به بالین پدرم نیاید، این برای ما یک ننگ خواهد بود.

پس پیامبر خدا صلی الله علیه و آله به نزد عبد الله بن اُبی رفت. منافقان نیز آن جا بودند. فرزندش عبد الله بن عبد الله گفت: ای پیامبر خدا! برایش از خدا طلب مغفرت کنید.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله برایش مغفرت طلبید. [خلیفه] دوم گفت: ای پیامبر خدا! مگر خداوند، شما را از نماز خواندن بر آنان (منافقان) یا طلب مغفرت برایشان نهی نکرده است؟

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله رویش را از او بر گرداند. او گفته اش را تکرار کرد. پیامبر صلی الله علیه و آله به او فرمود: «وای بر تو! من مخیر شده ام و انتخاب کردم. خداوند می فرماید: «برایشان آمرزش بخواهی یا برایشان آمرزش نخواهی، اگر هفتاد بار هم برایشان آمرزش بخواهی، خدا هرگز آنان را نخواهد آمرزید».

چون عبد الله مُرد، فرزندش باز نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله آمد و گفت: پدر و مادرم به فدایت، ای پیامبر خدا! اگر صلاح بدانید، بر جنازه او حاضر شوید.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله حاضر شد و کنار قبرش ایستاد. [خلیفه] دوم باز گفت: ای پیامبر خدا! مگر خدا شما را نهی نکرده است که هر گاه یکی از آنها مرد، بر او نمازخوانی و کنار قبرش نایستی؟

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «وای بر تو! آیا می دانی من چه گفتم؟ گفتم: خدایا! قبر او را و

شکمش را آکنده از آتش گردان و او را در آتش افکن». بنا بر این، از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله کاری سرزد که دوست نداشت.

سلول دختر حارث خزاعی است ؛ ولی عبد الله به نام مادرش شناخته شده است. عبد الله از اشراف خزرج و سرکرده منافقان بود که گفت: «لَلَّءِن رَّجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ ؛ اگر به مدینه باز گردیم، قطعاً عزیزترها، ذلیل ترها را از آن شهر بیرون می کنند» (المنافقون : آیه ۸) .

١٣ / ١٤ الوليد بن عتبة ٦٢٠١. الإمام الصادق عليه السلام: تفسير الطبري عن عطاء بن يسار في قوله تعالى: «أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَمَا يَسْتَوُونَ * أَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَى نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ * وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوَاهُمُ النَّارُ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنتُمْ بِهِي تَكْذِبُونَ» (١) ص: نزلت بالمدينة في علي بن أبي طالب والوليد بن عتبة بن أبي معيط. كان بين الوليد وبين علي كلام، فقال الوليد بن عتبة: أنا أسيط منك لسانا، وأحد منك سنانا، وأرد منك للكتيبة. فقال علي عليه السلام: أسكت فإنك فاسق!

فأنزل الله فيهما: «أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَمَا يَسْتَوُونَ» إلى قوله: «بِهِ تَكْذِبُونَ». (٢) ١٣ / ١٥ طعمه بن أبييرق ٦١٩٨. امام علي عليه السلام (از سخنانش درباره كندی كسانی كه او را يارى نكرد) الإمام الباقر عليه السلام في قصة بئير الذي نقب على عم قتادة بن النعمان طعمه وسلاحه: إن أناسا من رهط بئير الأذنين قالوا: انطلقوا إلى رسول الله صلى الله عليه وآله، وقالوا

نكلمه في صاحبنا ونعذره وإن صاحبنا برىء، فلما أنزل الله: «يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ» إلى قوله «وَكَيْلًا» (٣) فأقبلت رهط بئير فقالوا: يا بئير استغفر الله وتب إليه من الذنب، فقال: والذي أحلف به ما سرقها إلا لبيد فنزلت: «وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا» (٤) ثم إن بئيرا كفر ولحق بمكة، وأنزل الله في نفر الذين أعذروا بئيرا وأتوا النبي صلى الله عليه وآله ليعذروه قوله: «وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ أَنْ يُضَمُّوكَ وَمَا يُضَمُّونَ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ وَمَا يَضُرُّونَكَ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُن تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا» (٥) ونزلت في بئير وهو بمكة: «وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصَلِّهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا» (٦). (٧).

١-.. السجده: ٢٠ ١٨.

٢-.. تفسير الطبري: ج ١١ الجزء ٢١ ص ١٠٧، تفسير القرطبي: ج ١٤ ص ١٠٥، تفسير الثعلبي: ج ٧ ص ٣٣٣ نحوه؛ تفسير القمي: ج ٢ ص ١٧٠ عن أبي الجارود عن الإمام الباقر عليه السلام، التبيان في تفسير القرآن: ج ٨ ص ٣٠٥، الجمل: ص ٢١٧ كلاهما نحوه، بحار الأنوار: ج ٣٥ ص ٣٣٧ ح ٢.

٣-.. النساء: ١٠٨ و ١٠٩.

٤-.. النساء: ١١٢.

٥-.. النساء: ١١٣.

٦-.. النساء: ١١٥.

٧-.. تفسير القمي: ج ١ ص ١٥٢ عن أبي الجارود، بحار الأنوار: ج ٢٢ ص ٧٥ ح ٢٦؛ سنن الترمذي: ج ٥ ص ٢٤٥ ح ٣٠٣٦، المعجم الكبير: ج ١٩ ص ١١ ح ١٥، تفسير الطبري: ج ٤ الجزء ٥ ص ٢٦٦، تفسير ابن كثير: ج ٢ ص ٣٦٠ وكلها عن قتادة بن النعمان من دون إسناد إلى أحد من أهل البيت عليهم السلام نحوه.

۱۳ / ۱۴ ولید بن عقبه

۱۳ / ۱۵ طعمه بن أبیرق

۱۳ / ۱۴ ولید بن عقبه ۶۱۹۹. عنه علیه السلام: تفسیر الطبری به نقل از عطاء بن یسار، در باره آیه شریف: «آیا کسی که مؤمن است، همانند کسی است که نافرمان است؟ یکسان نیستند. اما کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته کرده اند، به پاداش آنچه انجام می دادند، در باغ هایی که در آنها جایگزین می شوند، پذیرایی می گردند، و اما کسانی که نافرمانی کرده اند، جایگاهشان آتش است. هر بار که بخواهند از آن بیرون بیایند، در آن، باز گردانیده می شوند و به آنان گفته می شود: بچشید عذاب آن آتشی را که دروغش می شمردید». این آیات در مدینه و در باره علی بن ابی طالب علیه السلام و ولید بن عقبه بن ابی معیط، نازل شده است [ماجرا بدین شرح است که] میان ولید و علی، سخنی در گرفت. ولید بن عقبه گفت: من از تو زبان آورتر و جنگاورتر و لشکرشکن ترم. علی علیه السلام گفت: خاموش! که تو نافرمانی. پس، خداوند، در باره آن دو، این آیات را فرو فرستاد: «آیا کسی که مؤمن است، همانند کسی است که نافرمان است؟ یکسان نیستند تا دروغش می شمردید». ۱۳ / ۱۵ طعمه بن أبیرق ۶۱۹۶. الإرشاد: امام باقر علیه السلام در ماجرای بشیر که به خانه عموی قَتاده بن نعمان دستبرد زد و خوراک و سلاح او را دزدید: عدّه ای از نزدیکان طایفه بشیر گفتند: نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله برویم و در باره این ۱. ولید بن عقبه بن ابی معیط ابان بن ابی ذکوان بن امیه بن عبد شمس بن عبد مناف اموی، برادر مادری عثمان بن عفّان است. مادر این دو، اروی دختر کریز بن ربیع بن حبيب بن عبد شمس است. کریز، کسی بود که بر مسلمانان بسیار سخت می گرفت و به پیامبر صلی الله علیه و آله آزار می رساند. او در جنگ بدر، اسیر و با فدیّه آزاد شد.

ولید و برادرش عماره در فتح مکه مسلمان شدند. ولید، از آن پس، تحت حمایت عثمان بزرگ شد و در زمان خلافت عثمان، با برکناری سعد بن ابی وقاص، به فرمانداری کوفه رسید. با کشته شدن عثمان، ولید به دنبال فتنه ای، از فرمانداری برکنار شد و پس از آن، دیگر نه با امام علی علیه السلام و نه با غیر او همراه نشد؛ اما معاویه را در جنگش با علی علیه السلام، با نگارش نامه و سرودن شعر، به جنگ تشویق می کرد. ولید در دوران خلافت معاویه مُرد.

۲. طعمه بن أبیرق که نام دیگرش بشیر است، از منافقان زمان پیامبر صلی الله علیه و آله بود و در هجو یاران پیامبر شعر می سرود. او مردی فقیر و نادار بود و زره رفاعه بن زید را ربود که در سرزنش او آیه هایی از قرآن، نازل شد و پس از آن، مرتد شد و قصّه او در کتاب های تفسیر و تاریخ، مشهور است.

خویشاوند خود، با ایشان صحبت کنیم و برایش تقاضای بخشش کنیم؛ زیرا او بی گناه است. اما چون خداوند، آیه: «[کار ناروای خود را] از مردم پنهان می دارند؛ ولی نمی توانند از خدا پنهان دارند، که او با آنان است» تا «حمایتگر» را نازل نمود، طایفه بشیر نزد او رفتند و گفتند: ای بشیر! از خدا طلب مغفرت نمای و از گناهت توبه کن.

بشیر گفت: سوگند به آن که بدو سوگند می خورم، آنها را کسی جز لبید، ندزدیده است.

پس، این آیه نازل شد: «و هر کس خطا یا گناهی مرتکب شود، سپس آن را به بی گناهی نسبت دهد، قطعاً بهتان و گناه آشکاری بر دوش کشیده است».

بشیر بعدها کافر شد و به مکه رفت، و خداوند در باره آن عده ای که بشیر را بی گناه می دانستند و نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمدند تا برایش تقاضای بخشش کنند، این آیه را فرو فرستاد: «و اگر لطف و رحمت خدا بر تو نبود، طایفه ای از ایشان آهنگ آن داشتند که تو را از راه به در کنند؛ ولی جز خودشان کسی را گم راه نمی سازند، و هیچ گونه زیانی به تو نمی رسانند، و خدا کتاب و حکمت بر تو نازل کرد و آنچه را نمی دانستی، به تو آموخت، و لطف خدا به تو، همواره بزرگ است»، و در باره بشیر نیز که در مکه به سر می برد، این آیه نازل شد: «و هر کس پس از آن که راه هدایت بر او آشکار شد، با پیامبر به مخالفت برخیزد و راهی غیر راه مؤمنان در پیش گیرد، وی را بدانچه روی خود را بدان سو کرده، وامی گذاریم و او را به دوزخ می کشانیم، و چه بازگشتگاه بدی است!».

١٣ / ١٦ عمرو بن العاص ٦١٩٦. الإرشاد : تفسير القمى فى قوله تعالى : «يَوْمَ يُدْعُونَ إِلَى نَارِ جَهَنَّمَ دَعَاً» (١) : قال رسول الله صلى الله عليه وآله لما مرَّ بعمرو بن العاص وعقبه بن أبى معيط وهما فى حائط يشربان ويغنيان بهذا

البيت فى حمزة بن عبد المطلب حين قُتل :

كَمْ مِنْ حَوَارِيٍّ تَلَوَّحَ عِظَامُهُورَاءَ الْحَرْبِ [عِنْدَ] أَنْ يُجَزَّ فَيَقْبَرَا

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : «اللَّهُمَّ الْعَنَّهُمَا وَارْكُسَّهُمَا فِي الْفِتْنَةِ رَكْسًا ، وَدَعَّهُمَا فِي النَّارِ دَعَاً» . (٢) .

١- .. طور : ١٣ .

٢- .. تفسير القمى : ج ٢ ص ٣٣٢ ، وقعه صفين : ص ٢١٩ ، المناقب للكوفى : ج ٢ ص ٣١٣ ح ٧٨٦ كلاهما عن أبى برزه الأسلمى ، شرح الأخبار : ج ٢ ص ١٦٥ ح ٤٩٩ وكلها نحوه ، بحار الأنوار : ج ٢٠ ص ٧٦ ح ١٤ ؛ سير أعلام النبلاء : ج ٣ ص ١٣٢ عن أبى برزه نحوه .

۱۳ / ۱۶ عمرو بن عاص

۱۳ / ۱۶ عمرو بن عاص ۶۱۹۳. کتاب سلیم بن قیس به نقل از سلیم : تفسیر القمّی در باره آیه شریف : «روزی که به سوی آتش دوزخ کشیده می شوند ، چه کشیدنی» : عمرو بن عاص و عقبه بن ابی معیط ، در باغی مشغول نوشیدن شراب بودند و ۱ . عمرو بن عاص بن وائل سهمی قریشی ، مادرش نابغه دختر خزیمه است. وی در دوران جاهلی ، از سرسخت ترین دشمنان اسلام بود و در صلح حدیبیه اسلام آورد. پیامبر صلی الله علیه و آله او را به فرماندهی سپاه ذات السلاسل گماشت و ابو بکر و عمر را به معاونت وی برگزید . آن گاه او را به فرمانداری عمان انتخاب کرد.

عمرو ، در دوران عمر ، از فرماندهان سپاه در جهاد با شامیان بود . او قنسرین را فتح کرد و با مردم حلب و منبج و انطاکیه قرار مصالحه گذاشت. عمر ، او را والی فلسطین و سپس والی مصر کرد ، و او آن را فتح نمود ؛ ولی بعدها عثمان او را برکنار کرد.

در فتنه میان امام علی علیه السلام و معاویه ، او جانب معاویه را گرفت و معاویه او را در سال ۳۸ ق ، به استانداری مصر برگزید و خراج آن جا را به مدت شش سال به او واگذار نمود و بدین سان ، او اموال بی شماری به دست آورد. عمرو سرانجام در قاهره مُرد.

این بیت را در باره حمزه بن عبدالمطلب که به شهادت رسیده بود ، به آواز می خواندند :

ای بسا یاری که استخوان هایش پیداستاز پس جنگ و هنوز به گور سپرده نشده است .

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود : «بار خدایا ! این دو را در عذاب فرو افکن و سخت به سوی آتش بکشان» .

٦١٩٢. الكافي (به نقل از سهل بن زیاد ، از چند نفر ، در حدیثی ك) مسند ابن حنبل عن أبي غاديه : قُتِلَ عَمَارُ بْنُ يَاسِرٍ ، فَأَخْبَرَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ : «إِنَّ قَاتِلَهُ وَسَالِبَهُ فِي النَّارِ» ، فَقِيلَ لِعَمْرٍو : فَإِنَّكَ هُوَ ذَا تُقَاتِلُهُ ! قَالَ : إِنَّمَا قَالَ : قَاتِلَهُ وَسَالِبَهُ . (١) ١٣ / ١٧ معاوية بن حديج ٦١٩١. التوحيد (به نقل از عبد الله بن سلام) المعجم الكبير عن علي بن أبي طلحه مولى بنى أمية : حَجَّ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ وَحَجَّ مَعَهُ مُعَاوِيَةَ بْنَ حُدَيْجٍ ، وَكَانَ مِنْ أَسْبِ النَّاسِ لِعَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ ، فَمَرَّ فِي الْمَدِينَةِ فِي مَسْجِدِ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ جَالِسٌ فِي نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ ، فَقِيلَ لَهُ : هَذَا مُعَاوِيَةُ بْنُ حُدَيْجٍ السَّابُّ لِعَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ . فَقَالَ : عَلِيٌّ بِالرَّجُلِ . فَأَتَاهُ الرَّسُولُ فَقَالَ : أَجِب . قَالَ : مَنْ ؟ قَالَ : الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَدْعُوكَ . فَأَتَاهُ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ ، فَقَالَ لَهُ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ : أَنْتَ مُعَاوِيَةُ بْنُ حُدَيْجٍ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، فَرَدَّ عَلَيْهِ ثَلَاثًا ، فَقَالَ لَهُ الْحَسَنُ عَلَيْهِ السَّلَامُ : السَّابُّ لِعَلِيِّ ، فَكَأَنَّهُ اسْتَحْيَى .

فَقَالَ لَهُ الْحَسَنُ عَلَيْهِ السَّلَامُ : أَمَ وَاللَّهِ لَئِنْ وَرَدَتْ عَلَيْهِ الْحَوْضُ وَمَا أَرَاكَ أَنْ تَرِدَهُ لَتَجِدَنَّهُ مُشَمَّرَ الْإِزَارِ عَلَى سَاقٍ يَذُودُ الْمُنَافِقِينَ ذُودَ غَرِيْبِهِ الْإِبِلِ ، قَوْلَ الصَّادِقِ الْمُصَدِّقِ : «وَقَدْ خَابَ مَنْ افْتَرَى» . (٢) .

-
- ١- .. مسند ابن حنبل : ج ٦ ص ٢٣١ ح ١٧٧٩١ ، الطَّبَقَاتُ الْكُبْرَى : ج ٣ ص ٢٦١ ، أُنْسَابُ الْأَشْرَافِ : ج ٣ ص ١٠١٩ ، الإِصَابَةُ : ج ٧ ص ٢٥٩ الرِّقْمُ ١٠٣٧١ ، سِيرُ أَعْلَامِ النَّبَلَاءِ : ج ١ ص ٤٢٥ كُلُّهَا نَحْوَهُ ، كُنُزُ الْعَمَالِ : ج ١٣ ص ٥٣١ ح ٣٧٣٨٣ .
- ٢- .. المعجم الكبير : ج ٣ ص ٩١ ح ٢٧٥٨ ، مسند أبي يعلى : ج ٦ ص ١٧٥ ح ٧٣٨ ، سِيرُ أَعْلَامِ النَّبَلَاءِ : ج ٣ ص ٣٩ الرِّقْمُ ١٠ ، تَارِيخُ دِمَشْقَ : ج ٥٩ ص ٢٧ .

۱۳ / ۱۷ معاویه بن حُدَیج

۶۱۹۰. امام صادق علیه السلام (در دعایش) مسند ابن حنبل به نقل از ابو غادیه : عمار بن یاسر کشته شد . خبر به عمرو بن عاص دادند . گفت : از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که می فرمود : «قاتل و غارتگر او ، در آتش است» .

کسی به عمرو گفت : تو خودت قاتل او هستی!

گفت : فرمود : «قاتل و غارتگر او!» . ۱۳ / ۱۷ معاویه بن حُدَیج (۱) ۶۱۸۹. الکافی (به نقل از ابو بصیر) المعجم الکبیر به نقل از علی بن ابی طلحه (وابسته بنی امیه) : سالی ، معاویه بن ابی سفیان به حج رفت و معاویه بن حدیج نیز او را همراهی می کرد . او از ناسزاگوترین مردمان به علی علیه السلام بود . روزی در مدینه از مسجد پیامبر صلی الله علیه و آله گذشت . حسن بن علی علیه السلام با گروهی از یارانش نشسته بودند . به ایشان گفته شد : این معاویه بن حدیج است که به علی علیه السلام ناسزاگویی می کند .

حسن علیه السلام فرمود : «او را نزد من بیاورید» . فرستاده امام حسن علیه السلام نزد معاویه بن حدیج رفت و گفت : با تو کار دارد .

گفت : چه کسی؟

گفت : حسن بن علی .

معاویه نزد حسن علیه السلام آمد و سلام کرد . حسن بن علی علیه السلام به او فرمود : تو معاویه بن حدیج هستی؟

گفت : بله ! و سه بار تکرار کرد .

حسن علیه السلام فرمود : «همان که به علی ناسزا می گوید؟» .

گویا او خجالت کشید . حسن علیه السلام فرمود : «به خدا سوگند ، اگر کنار حوض [کوثر] بر او وارد شوی که فکر نمی کنم وارد شوی او را خواهی دید که پاچه های ازارش را بالا زده است و منافقان را دور می کند ، چنان که شتر غریبه را [از آب] دور می کند . این سخن آن راستگویی تأیید شده به راستگویی است : «و زیان کرد هر که دروغ بست» .

۱- معاویه بن حدیج رحیل سکونی کندی، در مصر ، مردم را به خونخواهی عثمان فرا خواند و آنها را تشویق نمود و مصر را علیه محمّد بن ابی بکر شوراند و او را کشت. او به امام علی علیه السلام دشنام می داد.

١٣ / ١٨ قاتل امير المؤمنين ٧٦١٨٩. الكافي عن أبي بصير: الإمام الرضا عن آبائه عن الإمام علي عليهم السلام: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ خَطَبَنَا ذَاتَ يَوْمٍ فَقَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّهُ قَدْ أَقْبَلَ إِلَيْكُمْ شَهْرُ اللَّهِ... فَقُمْتُ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ فِي هَذَا الشَّهْرِ؟ فَقَالَ: يَا أَبَا الْحَسَنِ، أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ فِي هَذَا الشَّهْرِ الْوَرَعُ عَنِ مَحَارِمِ اللَّهِ عِزُّ وَجَلُّ، ثُمَّ بَكَى. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا يُبْكِيكَ؟

فَقَالَ: يَا عَلِيُّ، أَبْكَى لِمَا يُسْتَحَلُّ مِنْكَ فِي هَذَا الشَّهْرِ، كَأَنِّي بِكَ وَأَنْتَ تُصَيِّمِي لِرَبِّكَ وَقَدْ انْبَعَثَ أَشَقَى الْأَوْلِيَيْنِ وَالْآخِرِينَ، شَقِيقُ عَاقِرِ نَاقِهِ ثَمُودَ، فَضَرَبَكَ ضَرْبَةً عَلَى قَرْنِكَ فَخَضَبَ مِنْهَا لِحْيَتَكَ.

قال أمير المؤمنين عليه السلام: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَذَلِكَ فِي سَيِّئَاتِهِ مِنْ دِينِي؟ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: فِي سَيِّئَاتِهِ مِنْ دِينِكَ. ثُمَّ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: يَا عَلِيُّ! مَنْ قَتَلَكَ فَقَدْ قَتَلَنِي، وَمَنْ أَبْغَضَكَ فَقَدْ أَبْغَضَنِي، وَمَنْ سَبَّكَ فَقَدْ سَبَّنِي. (١).

١- .. عيون أخبار الرضا عليه السلام: ج ١ ص ٢٩٥، الإقبال: ج ١ ص ٢٦ نقلاً عن الطبري في بشاره المصطفى وكلاهما عن الحسن بن علي بن فضال عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام، روضه الواعظين: ص ٣٧٨، بحار الأنوار: ج ٤٢ ص ١٩٠ ح ١؛ ينابيع المودة: ج ١ ص ١٦٦ ح ٥.

۱۳ / ۱۸ قاتل امیر مؤمنان علیه السلام

۱۳ / ۱۸ قاتل امیر مؤمنان (۱) ۶۱۸۶. المعجم الكبير (به نقل از ابن عباس ، درباره این سخن خدا : {Q}) امام رضا علیه السلام به نقل از پدراننش ، از امام علی علیه السلام : روزی پیامبر خدا صلی الله علیه و آله برای ما خطبه خواند و فرمود : «ای مردم! ماه خدا به شما روی آورده است ...» . من برخاستم و گفتم : ای پیامبر خدا ! برترین اعمال در این ماه چیست؟

فرمود : «ای ابو الحسن! برترین اعمال در این ماه ، خودداری از حرام های خداوند عز و جل است و سپس گریست .

گفتم : چرا گریه می کنید ، ای پیامبر خدا؟

فرمود : «ای علی! برای آن گریه می کنم که در این ماه ، ریختن خون تو روا شمرده می شود . گویا تو را می بینم که در حال گزاردن نماز برای پروردگارت هستی و شقی ترین انسان از آغاز تا پایان عالم ، و لنگه پی کننده ناقه ثمود ، بر فرق تو ضربت می زند و محاسنت را از خون آن ، رنگین می سازد» . من گفتم : ای پیامبر خدا ! آیا آن هنگام در سلامت دینم هستم؟

فرمود : «در سلامت دینت هستی» .

سپس پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود : «ای علی! هر کس تو را بکشد ، مرا کشته است و هر کس تو را دشمن بدارد ، مرا دشمن داشته و هر کس به تو ناسزا گوید ، به من ناسزا گفته است» .

۱- عبد الرحمان بن ملجم مرادی، که دوران جاهلیت را درک کرده بود در دوران خلافت عمر ، هجرت کرد. ابو سعید بن یونس می گوید : وی نزد معاذ بن جبل قرآن خوانده است . او بعدها از بزرگان خوارج شد و بر اساس نصّ رسیده از پیامبر صلی الله علیه و آله ، به خاطر کشتن امام علی بن ابی طالب علیه السلام ، شقاوتمندترین فرد امت است. فرزندان علی علیه السلام ، او را به قصاص پدرشان کشتند .

٦١٨٥. سنن الترمذى (به نقل از عمر بن خطاب) الإمام الصادق عليه السلام : البراءة من أشقى الأولين والآخرين ، شقيق عاقر ناقه ثمود ، قاتل أمير المؤمنين عليه السلام ؛ واجبه . (١) ١٣ / ١٩ قاتل الإمام الحسين عليه السلام ٦١٨٤. امام على عليه السلام : رسول الله صلى الله عليه وآله : إن في النار منزلة لم يكن يستحقها أحد من الناس إلا بقتل الحسين بن علي صلوات الله عليهما ، ويحيى بن زكريا عليهما السلام . (٢) ٦١٨٣. التوحيد (به نقل از محمد بن ابى عمير) عنه صلى الله عليه وآله : إن قاتل الحسين بن علي عليه السلام فى تابوت من نار ، عليه نصف عذاب أهل الدنيا ، وقد شدت يده ورجلاه بسلاسل من نار ، منكس فى النار حتى يقع فى قعر جهنم ، وله ريح يتعوذ أهل النار إلى ربهم من شدة نته ، وهو فيها خالد ذاتق العذاب الأليم ، مع جميع من شايخ على قتله ، كلما نضجت جلودهم يدل الله عز وجل عليهم الجلود حتى يذوقوا العذاب الأليم ، لا يفتتر عنهم ساعة ، ويسقون من حميم جهنم ، فالويل لهم من عذاب الله تعالى فى النار . (٣) ٦١٨٤. الإمام على عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : ولعدى الحسين يقتل ظلما وعيدوانا ، ألا ومن قتله يدخل فى تابوت من نار ، ويعذب بعذاب نصف أهل النار ، وقد غلت يده ورجلاه ، وله رائحة يتعوذ أهل النار منها هو ومن شايخ وبايع أو رضى بذلك « كلما نضجت جلودهم بدلناهم جلودا

غيرها ليدوقوا العذاب » (٤) ، لا يفتتر عنهم ساعة ويسقون من حميم جهنم ، فالويل لهم من عذاب جهنم . (٥) .

- ١- .. الخصال : ص ٦٠٧ ح ٩ عن الأعمش ، بحار الأنوار : ج ١٠ ص ٢٢٧ ح ١ .
- ٢- .. ثواب الأعمال : ص ٢٥٧ ح ٢ ، كامل الزيارات : ص ١٦٢ ح ٢٠٢ كلاهما عن جابر عن الإمام الباقر عليه السلام ، بحار الأنوار : ج ٤٤ ص ٣٠١ ح ٩ .
- ٣- .. عيون أخبار الرضا عليه السلام : ج ٢ ص ٤٧ ح ١٧٨ ، صحيفه الرضا عليه السلام : ص ١٢٣ ح ٨١ وليس فيه «مع جميع من شايخ على قتله» كلاهما عن أحمد بن عامر الطائى عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام ، تأويل الآيات الظاهره : ج ٢ ص ٧٦٨ ح ١٤ عن الإمام الصادق عليه السلام عنه صلى الله عليه وآله ، بحار الأنوار : ج ٤٤ ص ٣٠٠ ح ٣ ؛ المناقب لابن المغازلى : ص ٦٦ ح ٩٥ ، فرائد السمطين : ج ٢ ص ٢٦٤ ح ٥٣٢ ، مقتل الحسين للخوارزمى : ج ٢ ص ٨٣ كلها عن أحمد بن عامر الطائى عن الإمام الرضا عن آبائه عليهم السلام عنه صلى الله عليه وآله نحوه .
- ٤- .. النساء : ٥٦ .
- ٥- .. بحار الأنوار : ج ٤٥ ص ٣٢١ نقلاً عن السدى .

۱۳ / ۱۹ قاتل امام حسین علیه السلام

۶۱۸۳. التوحید عن محمد بن ابی عمیر: امام صادق علیه السلام: بیزاری جستن از شقی ترین (بدفراجم ترین) آدم از اول تا آخر عالم، لنگه پی کننده ناقه ثمود، قاتل امیر مؤمنان علیه السلام، واجب است. ۱۳ / ۱۹ قاتل امام حسین ۷۶۱۸۰. امام باقر علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: در آتش، جایگاهی است که هیچ انسانی سزاوار آن نمی شود، مگر با کشتن حسین بن علی که دروهای خدا بر آن دو باد و کشتن یحیی بن زکریا علیه السلام. ۶۱۸۲. عنه علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: قاتل حسین بن علی، در تابوتی از آتش است و نصف عذاب اهل دنیا به او وارد می شود، در حالی که دست ها و پاهایش را با زنجیرهایی از آتش بسته اند و در آتش سرنگون می شود تا آن که به قعر جهنم می افتد. بویی دارد که اهل جهنم از شدت تعفن آن به پروردگارش پناه می برند.

او و تمام کسانی که در کشتن حسین شرکت داشته اند، در جهنم، جاویدان اند و عذاب دردناک می چشند. هر بار که پوست هایشان می سوزد، خداوند عز و جل پوست دیگری بر آنان می رویاند تا آن که [پیوسته] عذاب دردناک را حس کنند! لحظه ای عذابشان سبک نمی شود و از جوشاب جهنم به آنان نوشانیده می شود. پس وای بر آنان از عذاب خدای متعال در آتش! ۶۱۸۱. الإمام الصادق علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: فرزندم حسین، به ستم و تجاوز، کشته می شود. آگاه باشید که هر کس او را بکشد، او را در صندوقی از آتش می گذارند و با عذاب نصف اهل آتش، عذاب می شود، در حالی که دست ها و پاهایش را بسته اند. چنان بوی متعنی دارد که دوزخیان از آن بو به خدا پناه می برند. او و کسی که [از او] پیروی کرده و با او بیعت کرده و به کار او رضایت داده است، پیوسته در عذاب اند، چنان که «هر گاه پوست هایشان بسوزد، پوست دیگری بر آنان ۱. یزید بن معاویه بن ابی سفیان اموی، دومین پادشاه دولت اموی در شام بود. او در ماطرون به دنیا آمد و در دمشق، بزرگ شد. او پس از مرگ پدرش به سال ۶۰ ق، خلافت را بر عهده گرفت؛ ولی عبد الله بن زبیر و حسین بن علی علیه السلام از بیعت با او خودداری کردند. عبد الله بن زبیر به مکه و حسین بن علی راهی کوفه شد.

در دوران یزید حادثه فاجعه آمیز کربلا در اوائل سال ۶۱ ق، روی داد که در آن سبط پیامبر صلی الله علیه و آله و یاران و خاندانش به شهادت رسیدند و زنان و کودکانش به اسارت رسیدند. همچنین در دوران او در سال ۶۲، مردم مدینه از اطاعت او سر باز زدند و او مسلم بن عقبه مرمی را به سوی آنان اعزام کرد و مدینه را سه روز بر سپاه خود، مباح نمود، تا مردم آن را مجبور به بیعت کنند. مسلم نیز با آنان رفتارهای بسیار وحشتناک و زشتی کرد و جمع زیادی را که در میان آنان، صحابه پیامبر صلی الله علیه و آله و فرزندانشان و بزرگان تابعان بودند، به قتل رساند.

می رویانیم تا عذاب را بچشند» و لحظه ای عذاب از آنان سستی نمی گیرد و از جوشاب جهنم به آنان نوشانیده می شود. پس وای بر آنان از عذاب جهنم!

٦١٨٠. الإمام الباقر عليه السلام : عنه صلى الله عليه وآله : أوحى الله تبارك وتعالى إلى جبرئيل عليه السلام أن اهبط إلى نبيي محمد ... وقيل له : يا محمد ... قاتل الحسين أنا منه بريء وهو مني بريء ؛ لأنه لا يأتي يوم القيامة أحد إلا وقاتل الحسين عليه السلام أعظم جرماً منه ، قاتل الحسين يدخل النار يوم القيامة مع الذين يزعمون أن مع الله إلهها آخر ، والنار أشوق إلى قاتل الحسين ممن أطاع الله - إلى الجنة . (١) ٦١٧٩. امام زين العابدين عليه السلام (در دعایش) الملهوف في قضيه مجلس يزيد : دعا يزيد بقضيب خيزران فجعل ينكت (٢) به ثنايا الحسين عليه السلام ، فأقبل عليه أبو برزة الأسلمي ، وقال : ويحك يا يزيد ! أتنتك بقضيبك ثغر الحسين بن فاطمه ؟ أشهد لقد رأيت النبي صلى الله عليه وآله يرشف ثناياه وثنايا أخيه الحسن ويقول : أنتم سيدا شباب أهل الجنة ، قتل الله مقاتليكم ولعنه ، وأعد له جهنم و ساءت مصيراً .

قال الراوى : فعضب يزيد وأمر بإخراجه ، فأخرج ساجداً . (٣) ٦١٧٨. امام زين العابدين عليه السلام (در دعایش) ثواب الأعمال عن عيص بن القاسم : ذكر عند أبي عبد الله عليه السلام قاتل الحسين عليه السلام ، فقال بعض أصحابه : كنت أشتهى أن ينتقم الله منه في الدنيا ، قال : كأنك تستقل له عذاب الله ؟ وما عند الله أشد عذاباً وأشد نكالاً . (٤) .

١- .. كمال الدين : ص ٢٨٣ ح ٣٦ عن ابن عباس ، بحار الأنوار : ج ٤٣ ص ٢٤٩ ح ٢٤ .

٢- .. ينكت بقضيب : أى يضرب بطرفه (النهاية : ج ٥ ص ١١٣ «نكت») .

٣- .. الملهوف : ص ٢١٤ ، مثير الأحران : ص ١٠٠ ، بحار الأنوار : ج ٤٥ ص ١٣٢ ؛ الفتوح : ج ٥ ص ١٢٩ .

٤- .. ثواب الأعمال : ص ٢٥٧ ح ١ ، بحار الأنوار : ج ٤٤ ص ٣٠١ ح ٨ .

۶۱۷۷. امام علی علیه السلام: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: خدای تبارک و تعالی به جبرئیل علیه السلام وحی فرمود که: «بر پیامبرم محمد، فرود آی ... و به او بگو: ای محمد! ... من از قاتل حسین، بیزارم و او (قاتل حسین علیه السلام) نیز از من بیزار است؛ زیرا در روز قیامت، هیچ کس نمی آید، مگر آن که قاتل حسین، جرمش از او بزرگ تر است. در روز قیامت، قاتل حسین به همراه کسانی که برای خدا شریک قائل شده اند، وارد آتش می شود و اشتیاق آتش به قاتل حسین، بیشتر از اشتیاق کسی که خدا را اطاعت کرده، به بهشت است. ۶۱۷۶. امام علی علیه السلام (در تفسیر علم غیب) الملهوف در بیان ماجرای مجلس یزید: یزید، چوب خیزرانی خواست و با آن به دندان های حسین علیه السلام می زد. ابو برزه اسلمی رو به او کرد و گفت: وای بر تو، ای یزید! با چوب خود به دهان حسین پسر فاطمه می زنی؟ من با چشم خود دیدم که پیامبر صلی الله علیه و آله دندان های پیشین او و برادرش حسن را می مکید و می فرمود: «شما دو تن، سرور جوانان اهل بهشتید. خدا قاتل شما را بکشد و لعنت کند و جهنم را برایش آماده سازد که بد بازگشتگاهی است!».

یزید، خشمگین شد و دستور داد او را [از مجلس] بیرون کنند، و کشان کشان بیرونش بردند. ۶۱۷۵. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: ثواب الأعمال به نقل از عیص بن قاسم: در محضر امام صادق علیه السلام از قاتل امام حسین علیه السلام یاد شد. یکی از یاران ایشان گفت: دلم می خواست که خداوند در همین دنیا از او انتقام می گرفت.

امام علیه السلام فرمود: «گویا تو عذاب خدا را برای او اندک شمرده ای، در حالی که عذاب خدا [در آخرت] سخت تر و زجر آورتر است؟!» ..

١٣ / ٢٠ أبو الخَطَّابِ ٦١٧٧. عنه عليه السلام : الإمام الصادق عليه السلام : لا يَدْخُلُ الْمُغْيِرَةُ وَأَبُو الخَطَّابِ الجَنَّةَ إِلَّا بَعْدَ رَكَضَاتٍ فِي النَّارِ . (١) ٦١٧٦. الإمام عليّ عليه السلام (في تَفْسِيرِ عِلْمِ العَيْبِ) رجال الكَشِّي عن حنان بن سدير عنه عليه السلام : إني لَأَنْفَسُ (٢) عَلَى أَجْسَادٍ أُصْلِيَتْ مَعَهُ يَعْنِي أبا الخَطَّابِ (٣) النَّارَ . (٤) .

-
- ١- .. رجال الكَشِّي : ج ٢ ص ٤٩٤ الرِّقْم ٤٠٨ عن محمّد بن الصباح .
 - ٢- .. نَفْسٌ بِهِ : أى ضَنَّ بِهِ . يقال نَفِستَ عَلَيْهِ الشَّيْءَ نَفاسَةً : إذا لم تره يستأهله (الصَّحاح : ج ٣ ص ٩٨٥ «نفس») .
 - ٣- .. الظَّاهِرُ أَنَّ ما بين الشارحتين من كلام الزاوى .
 - ٤- .. رجال الكَشِّي : ج ٢ ص ٦٣٤ الرِّقْم ٦٣٨ ، خلاصه الأقوال : ص ٢١٨ ، التحرير الطَّاووسى : ص ٨٧ الرِّقْم ١٢٠ و فيهما «أصيبت» بدل «أصليت» ، بحار الأنوار : ج ٢٥ ص ٢٨٠ ح ٢٤ .

۱۳ / ۲۰ ابو الخطاب

۱۳ / ۲۰ ابو الخطاب ۱۶۱۷۳. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : امام صادق علیه السلام : مغیره و ابو الخطاب به بهشت نمی روند ، مگر پس از آن که مدّتی را در آتش ، جست و خیز کنند . ۶۱۷۴. عنه صلی الله علیه و آله : امام صادق علیه السلام : من برای کسانی که همراه او یعنی ابو الخطاب به آتش می روند ، افسوس می خورم .

ص: ٦٧٢

..

ص: ٦٧٣

..

ص: ٦٧٩

..

ص: ٦٩٢

..

ص: ٦٩٣

..

ص: ٧٠٠

..

ص: ٧٠١

..

ص: ٧٠٢

..

ص: ٧٠٤

..

ص: ٧٠٩

..

ص: ٧١٠

..

ص: ٧١١

..

ص: ٧١٢

..

ص: ٧١٣

..

ص: ٧١٤

..

ص: ٧١٥

..

ص: ٧١٧

..

ص: ٧١٨

..

ص: ٧١٩

..

ص: ٧٢١

..

ص: ٧٢٢

..

ص: ٧٢٤

..

ص: ٧٢٥

..

ص: ٧٢٩

..

ص: ٧٣١

..

ص: ٧٣٢

..

ص: ٧٣٣

..

ص: ٧٣٤

..

ص: ٧٣٩

..

ص: ٧٤١

..

ص: ٧٤٢

..

ص: ٧٤٣

..

ص: ٧٤٤

..

ص: ٧٤٩

..

فهرست منابع و مآخذ

فهرست منابع و مآخذ ١. أبو طالب تجلی ایمان ، مجید پور طباطبایی ، قم : شهریار ، ١٣٧٥ . ٢. أبو طالب حامی الرسول وناصره ٣. أبو طالب مؤمن قریش ، عبد الله الشیخ علی الخنیزی ، بیروت : المكتب العالمی ، ١٣٨١ ق . ٤. إتحاف الساده المتّقین بشرح إحياء علوم الدين ، محمد بن محمد الزبيدي (م ١٢٠٥ ق) ، بیروت : دار الفكر . ٥. إثبات الوصیة للإمام علی بن أبی طالب علیه السلام ، المنسوب إلى علی بن الحسين المسعودی (م ٣٤٦ ق) ، بیروت : دار الأضواء ، ١٤٠٩ ق ، دوم . ٦. الاحتجاج علی أهل اللجاج ، أحمد بن علی الطّبرسی (م ٦٢٠ ق) ، تحقیق : إبراهيم البهادری ومحمّد هادی به ، تهران : دار الأسوه ، ١٤١٣ ق ، أوّل . ٧. إحقاق الحقّ و إزهاق الباطل ، نور الله بن السید شریف الشوشتری (القاضی التستری) (م ١٠١٩ ق) ، تصحیح و تعليق : السید شهاب الدين المرعشی ، قم : مكتبه آیه الله المرعشی ، ١٤١١ ق ، أوّل . ٨. إحياء علوم الدين ، محمد بن محمد الغزالی (م ٥٠٥ ق) ، بیروت : دار الهدی ، ١٤١٢ ق ، أوّل . ٩. أخبار مكّه فی قديم الدهر وحديثه ، محمد بن إسحاق الفاكهی (م ٣ ق) ، تحقیق : عبد الملك بن عبد الله بن دهيش ، بیروت : دار خضر ، ١٤١٤ ق ، دوم . ١٠. الاختصاص ، المنسوب إلى محمّد بن محمد بن النعمان العکبری البغدادي (الشیخ المفید) (م ٤١٣ ق) ، تحقیق : علی أكبر الغفّاری ، قم : مؤسسه النشر الإسلامی ، ١٤١٤ ق ، چهارم .

١١ . اختيار معرفه الرجال (رجال الكشي)، محمّد بن الحسن الطوسي (الشيخ الطوسي) (م ٤٦٠ ق) ، تحقيق : السيّد مهدي الرجائي ، قم : مؤسسه آل البيت عليهم السلام ، ١٤٠٤ ق ، أوّل . ١٢ . الأخلاق لأبي القاسم الكوفي ١٣ . الإخوان ، عبد الله بن محمّد القرشي (ابن أبي الدنيا) (م ٢٨١ ق) ، تحقيق : محمّد عبد الرحمان طواليه ، قاهره : دار الاعتصام ، ١٩٨٨ م . ١٤ . الأدب المفرد ، محمّد بن إسماعيل البخاري (م ٢٥٦ ق) ، تحقيق : محمّد بن عبد القادر عطا ، بيروت : دار الكتب العلميّه . ١٥ . الأذكار المنتخبه من كلام سيد الأبرار صلى الله عليه و آله ، أبو زكريا يحيى بن شرف النووي (م ٦٧٦ ق) ، رياض : دار الهجره . ١٦ . الإرشاد في معرفه حجج الله على العباد ، محمّد بن محمّد بن النعمان العكبري البغدادي (الشيخ المفيد) (م ٤١٣ ق) ، تحقيق : مؤسسه آل البيت عليهم السلام ، قم : مؤسسه آل البيت عليهم السلام ، ١٤١٣ ق ، أوّل . ١٧ . إرشاد القلوب ، الحسن بن محمّد الديلمي (م ٧١١ ق) ، بيروت : مؤسسه الأعلمي ، ١٣٩٨ ق ، چهارم . ١٨ . أسباب نزول القرآن ، علي بن أحمد الواحدي النيسابوري (م ٤٦٨ ق) ، تحقيق : كمال بسيوني زغلول ، بيروت : دار الكتب العلميّه . ١٩ . الاستبصار في ما اختلف من الأخبار ، محمّد بن الحسن الطوسي (الشيخ الطوسي) (م ٤٦٠ ق) ، تحقيق : حسن الموسوي الخراسان ، تهران : دار الكتب الإسلاميّه ، أوّل . ٢٠ . الاستيعاب في معرفه الأصحاب ، يوسف بن عبد البرّ القرطبي المالكي (ابن عبد البرّ) (م ٣٦٣ ق) ، تحقيق : علي محمّد معوض وعادل أحمد عبد الموجود ، بيروت : دار الكتب العلميّه ، ١٤١٥ ق ، أوّل . ٢١ . أسد الغابه في معرفه الصحابه ، علي بن أبي الكرم محمّد الشيباني (ابن الأثير الجزري) (م ٦٣٠ ق) ، تحقيق : علي محمّد معوض وعادل أحمد عبد الموجود ، بيروت : دار الكتب العلميّه ، ١٤١٥ ق ، أوّل . ٢٢ . الأسماء والصفات ، أحمد بن الحسين بن عليّ البيهقي ، تحقيق : عبد الله بن محمّد الراشدي ، جدّه : مكتبه السوادى .

٢٣. الإصابه فى تمييز الصحابه ، أحمد بن على العسقلانى (ابن حجر) (م ٨٥٢ ق) ، تحقيق : عادل أحمد عبد الموجود وعلى محمّد معوّض ، بيروت : دار الكتب العلميه ، ١٤١٥ ق ، أوّل. ٢٤. أصحاب إمام الصادق ٢٥. الأصول الستّه عشر ، عدّه من الرواه ، قم : دار الشبستري ، ١٤٠٥ ق ، دوم . ٢٦. الاعتقادات ، محمّد بن على ابن بابويه القمى (الشيخ الصدوق) (م ٣٨١ ق) ، تحقيق : عاصم عبد السيد ، قم : المؤتمر العالمى لألفيه الشيخ المفيد ، ١٤١٣ ق ، أوّل. ٢٧. أعلام الدين فى صفات المؤمنين ، الحسن بن محمّد الديلمى (م ٧١١ ق) ، تحقيق : مؤسسّه آل البيت عليهم السلام ، قم : مؤسسّه آل البيت عليهم السلام . ٢٨. إعلام الورى بأعلام الهدى ، الفضل بن الحسن الطبرسى (م ٥٤٨ ق) ، تحقيق : مؤسسّه آل البيت عليهم السلام ، قم : مؤسسّه آل البيت عليهم السلام ، ١٤١٧ ق ، أوّل. ٢٩. الإفصاح فى إمامه أمير المؤمنين عليه السلام ، محمّد بن محمّد بن النعمان العكبرى البغدادى (الشيخ المفيد) (م ٤١٣ ق) ، قم : مؤسسّه البعثه ، ١٤١٢ ق ، أوّل . ٣٠. الإقبال بالأعمال الحسنه فى ما يعمل مرّه فى السنه ، على بن موسى الحلى (السيد ابن طاووس) (م ٦٦٤ ق) ، تحقيق : جواد القيومى ، قم : مكتب الإعلام الإسلامى ، ١٤١٤ ق ، أوّل. ٣١. الأقسام فى القرآن الكريم ، جعفر السبحانى ، قم : مؤسسّه الإمام الصادق عليه السلام ، ١٤٢٠ ق . ٣٢. الآحاد و المثانى ، أحمد بن عمر ابن أبى عاصم (م ٢٨٧ ق) ، تحقيق : باسم فيصل الجوابره ، الرياض : دار الرايه ، ١٤١١ ق . ٣٣. الأمالى ، محمّد بن الحسن الطوسى (الشيخ الطوسى) (م ٤٦٠ ق) ، تحقيق : مؤسسّه البعثه ، قم : دار الثقافه ، ١٤١٤ ق ، أوّل. ٣٤. الأمالى ، محمّد بن على ابن بابويه القمى (الشيخ الصدوق) (م ٣٨١ ق) ، تحقيق : مؤسسّه البعثه ، قم : مؤسسّه البعثه ، ١٤٠٧ ق ، أوّل. ٣٥. الأمالى ، محمّد بن محمّد بن النعمان العكبرى البغدادى (الشيخ المفيد) (م ٤١٣ ق) ، تحقيق : حسين أستاذ ولى و على أكبر الغفارى ، قم : مؤسسّه النشر الإسلامى ، ١٤٠٤ ق ، دوم . ٣٦. الأمالى (الأمالى الخميسيه) ، يحيى بن الحسين الشجرى (م ٤٩٩ ق) ، بيروت : عالم الكتب ، ١٤٠٣ ق ، سوم.

٣٧. الأمالى (غرر الفرائد و درر القلائد)، على بن الحسين الموسوى (السيد المرتضى) (م ٤٢٦ ق)، تحقيق: محمّد أبو الفضل إبراهيم، بيروت: دار إحياء الكتب العربيّة . ٣٨. الإمامه والسياسه (المعروف بتاريخ الخلفاء)، عبد الله بن مسلم الدينورى (ابن قتيبه) (م ٢٧٦ ق)، تحقيق: على شيرى، قم: مكتبه الشريف الرضى، ١٤١٣ ق، أول. ٣٩. إمتاع الأسماع، متقى الدين احمد بن على المقريزى (م ٨٤٥ ق)، تحقيق: محمّد عبد الحميد النميسى، بيروت: دار الكتب العلميه، ١٤٢٠ ق . ٤٠. الأنساب، عبد الكريم بن محمّد السمعانى (م ٥٦٢ ق)، تحقيق: عبد الله عمر البارودى، بيروت: دار الجنان . ٤١. أنساب الأشراف، أحمد بن يحيى البلاذرى (م ٢٧٩ ق)، تحقيق: سهيل زكار و رياض زركلى، بيروت: دار الفكر، ١٤١٧ ق، أول. ٤٢. أنوار الفقاهه، ناصر مكارم الشيرازى، قم: مدرسه الإمام امير المؤمنين عليه السلام، ١٤١٣ ق . ٤٣. أوائل المقالات، محمّد بن محمّد بن النعمان العكبرى البغدادى (الشيخ المفيد) (م ٤١٣ ق)، تحقيق: إبراهيم الأنصارى، قم: المؤتمر العالمى بمناسبة ذكر ألفيه الشيخ المفيد، ١٤١٣ ق . ٤٤. اهل بيت عليهم السلام در قرآن و حديث، محمّد محمدي رى شهرى، ترجمه: حميدرضا شيخى و حميدرضا آثير، قم: دارالحديث، ١٣٧٩ش، أول . ٤٥. إيمان أبى طالب، فخر بن مَعِد الموسوى (م ٦٣٠ ق)، تحقيق: محمّد بحر العلوم، قم: سيد الشهداء، ١٤١٠ ق، أول. ٤٦. بحار الأنوار الجامعه لدرر أخبار الأئمه الأطهار عليهم السلام، محمّد باقر بن محمّد تقى المجلسى (العلّامه المجلسى) (م ١١١١ ق)، بيروت: مؤسسّه الوفاء، ١٤٠٣ ق، دوم . ٤٧. البحر المحيط، محمّد بن يوسف الغرناطى (م ٧٤٥ ق)، تحقيق: عادل أحمد عبدالموجود، بيروت: دار الكتب العلميه، ١٤١٣ ق . ٤٨. البخلاء، أبو عثمان عمرو بن بحر الجاحظ (م ٢٥٥ ق)، بيروت: الدار العالميه، ١٤١٣ ق . . تفسير الثعلبى = الكشف والبيان. ٤٩. البدايه والنهايه، إسماعيل بن عمر الدمشقى (م ٧٧٤ ق)، تحقيق: مكتبه المعارف، بيروت: مكتبه المعارف .

٥٠. البرهان فى تفسير القرآن ، السيد هاشم بن سليمان البحرانى (م ١١٠٧ ق) ، تحقيق : مؤسسّه البعثه ، قم : مؤسسّه البعثه ، ١٤١٥ ق ، اول . ٥١ . بشاره المصطفى لشيعة المرتضى ، محمد بن محمد الطبرى (م ٥٢٥ ق) ، نجف : المطبعه الحيدريّه ، ١٣٨٣ ق ، دوم . ٥٢ . بصائر الدرجات ، محمد بن الحسن الصفار القمى (ابن فروخ) (م ٢٩٠ ق) ، قم : مكتبه آيه الله المرعشى ، ١٤٠٤ ق ، اول . ٥٣ . البعث والنشور ، أبو بكر أحمد بن الحسين البيهقى (م ٤٥٨ ق) ، تحقيق : أبو هاجر محمد السعيد بن بسيونى زغلول ، بيروت : مؤسسّه الكتب الثقافيه ، ١٤٠٨ ق . ٥٤ . البلد الأمين والدرع الحصين ، إبراهيم بن زين الدين الكفعمى (م ٩٠٥ ق) . ٥٥ . پیام قرآن ، ناصر مكارم شيرازى (با همكارى جمعى از فضلا) ، قم : مدرسه امام على بن ابى طالب عليه السلام ، ١٣٧٣ . ٥٦ . تاج العروس من جواهر القاموس ، السيد محمد المرتضى بن محمد الحسينى الزبىدى (م ١٢٠٥ ق) ، تحقيق : على شيرى ، بيروت : دار الفكر ، ١٤١٤ ق ، اول . ٥٧ . تاريخ الإسلام ووفيات المشاهير و الأعلام ، محمد بن أحمد الذهبى (م ٧٤٨ ق) ، تحقيق : عمر عبد السلام تدمرى ، بيروت : دار الكتاب العربى ، ١٤٠٩ ق ، اول . ٥٨ . تاريخ أصبهان ، أحمد بن عبد الله الإصفهانى (أبو نعيم) (م ٤٣٠ ق) ، تحقيق : سيد كسروى حسن ، بيروت : دار الكتب العلميه . ٥٩ . تاريخ بغداد أو مدينه السلام ، أحمد بن على الخطيب البغدادى (م ٤٦٣ ق) ، مدينه : المكتبه السلفيه . ٦٠ . تاريخ جرجان ، حمزه بن يوسف السهمى (م ٤٢٧ ق) ، بيروت : عالم المكتب ، ١٤٠٧ ق ، چهارم . ٦١ . تاريخ دمشق ، على بن الحسن بن هبه الله الدمشقى (ابن عساكر) (م ٥٧١ ق) ، تحقيق : على شيرى ، بيروت : دار الفكر ، ١٤١٥ ق ، اول . ٦٢ . التاريخ الكبير ، محمد بن إسماعيل البخارى (م ٢٥٦ ق) ، بيروت : دار الفكر . ٦٣ . تاريخ يعقوبى ، أحمد بن أبى يعقوب (ابن واضح يعقوبى) (م ٢٨٤ ق) ، بيروت : دار صادر .

٦٤. تأويل الآيات الظاهره فى فضائل العتره الطاهره (كنز جامع الفوائد)، لعلّى الغروى الحسينى الإسترآبادى (معاصر)، تحقيق: حسين استاد ولى، قم: مؤسسّه النشر الإسلامى، ١٤٠٩ ق، أوّل. ٦٥. التبيان فى تفسير القرآن، محمّد بن الحسن الطوسى (الشيخ الطوسى) (م ٤٦٠ ق)، نجف: مكتبه الأيمن، ١٣٨١ ق. ٦٦. التحرير الطاوسى، حسن بن زين الدين الشهيد الثانى (صاحب المعالم) (م ١٠١١ ق)، قم: دار الذخائر، ١٣٦٨ ش. ٦٧. التحصين فى صفات العارفين من العزله و الخمول، أحمد بن محمّد بن فهد الحلّى الأسدى (م ٨٤١ ق)، تحقيق: مؤسسّه الإمام المهديّ عليه السلام، قم: مؤسسّه الإمام المهديّ عليه السلام. ٦٨. تحف العقول عن آل الرسول صلى الله عليه و آله، الحسن بن على الحزّانى (ابن شعبه) (م ٣٨١ ق)، تحقيق: على أكبر الغفارى، قم: مؤسسّه النشر الإسلامى، ١٤٠٤ ق، دوم. ٦٩. التحقيق فى كلمات القرآن الكريم، حسن المصطفوى، تهران: وزاره الثقافه والارشاد الاسلامى، ١٤١٦ ق. ٧٠. التخويف من النار، أبو الفرج عبد الرحمن بن أحمد (م ٧٩٥ ق)، تحقيق: محمّد حسن الحمصى، دمشق: دار الرشيد، ١٤٠٤ ق. ٧١. تدريب الراوى. جلال الدين عبد الرحمن بن أبى بكر السيوطى، تحقيق ومراجعه: عبد الوهاب عبداللطيف، بيروت: دارالكتب العلميه. ٧٢. تذكره الخواص، يوسف بن قزغلى (سبط ابن الجوزى) (م ٦٥٤ ق)، مقدمه: السيد محمّد صادق بحر العلوم، تهران: مكتبه نينوى الحديثه. ٧٣. الترغيب والترهيب من الحديث الشريف، عبدالعظيم بن عبد القوى المنذرى الشامى (م ٦٥٦ ق)، تحقيق: مصطفى محمّد عماره، بيروت: دار إحياء التراث، ١٣٨٨ ق، سوم. ٧٤. تصحيح الاعتقاد (مصنّفات الشيخ المفيد)، محمّد بن محمّد بن النعمان العكبرى (الشيخ المفيد) (م ٤١٣ ق)، تحقيق: حسين درگاهى، قم: المؤتمر العالمى لألفيه الشيخ المفيد، ١٤١٣ ق، أوّل. ٧٥. تفسير ابن كثير (تفسير القرآن العظيم)، إسماعيل بن عمر البصروى الدمشقى (م ٧٧٤ ق)، تحقيق: عبد العزيز غنيم و محمّد أحمد عاشور و محمّد إبراهيم البنا، قاهره: دار الشعب.

٧٦. تفسير البغوى ، أبو محمّد الحسين بن مسعود الفراء البغوى الشافعى (م ٥١٦ ق) ، إعداد وتحقيق : خالد عبد الرحمان العك مروان سوار ، بيروت : دار المعرفه ، ١٤٠٧ ق ١٩٨٧ م ، دوم . ٧٧ . تفسير البيضاوى ، أبو سعيد عبد الله بن عمر بن محمّد البيضاوى (م ٦٨٥ ق) ، بيروت : مؤسسه الأعلمى ، ١٤١٠ ق . ٧٨ . تفسير جوامع الجامع ، الفضل بن الحسن الطبرسى (م ٥٤٨ ق) ، تهران : مؤسسه الطبع والنشر التابعه لجامعه طهران ، ١٣٧١ ش . ٧٩ . تفسير السمرقندى ، أبو النضر محمّد بن مسعود السلمى السمرقندى المعروف بالعياشى (م ٣٢٠ ق) ، تحقيق : السيّد هاشم الرسولى المحلّاتى ، تهران : المكتبه العلميه ، ١٣٨٠ ش ، أوّل . ٨٠ . تفسير الطبرى (جامع البيان فى تفسير القرآن) ، محمّد بن جرير الطبرى (م ٣١٠ ق) ، بيروت : دار الفكر ، ١٤٠٨ ق ، أوّل . ٨١ . تفسير العياشى ، محمّد بن مسعود السلمى السمرقندى (العياشى) (م ٣٢٠ ق) ، تحقيق : هاشم الرسولى المحلّاتى ، تهران : المكتبه العلميه ، ١٣٨٠ ق ، أوّل . ٨٢ . تفسير غريب القرآن ، أبو حفص عمر بن على بن ملقن الأنصارى (م ٦٧٦ ق) ، تحقيق : سميرطه المجذوب ، بيروت : عالم الكتب ، ١٤٠٨ ق . ٨٣ . تفسير فرات الكوفى ، فرات بن إبراهيم الكوفى (ق ٤ ق) ، به كوشش : محمّد الكاظم المحمودى ، تهران : وزاره الثقافه والإرشاد الإسلامى ، ١٤١٠ ق ، أوّل . ٨٤ . تفسير القرآن ، أبو المظفر منصور بن محمّد السمعانى (م ٤٨٩ ق) ، تحقيق : أبى تميم ياسر بن إبراهيم ، رياض : دارالوطن ، ١٤١٨ ق . ٨٥ . تفسير القرآن العظيم مسندا عن الرسول (تفسير ابن أبى حاتم) ، عبد الرحمان بن أبى حاتم الرازى (م ٣٢٧ ق) ، تحقيق : أحمد عبد الله عمّار زهرانى ، مدينه : مكتبه الدار ، ١٤٠٨ ق ، أوّل . ٨٦ . تفسير القمّى ، على بن إبراهيم القمّى (م ٣٠٧ ق) ، به كوشش : السيّد طيّب الموسوى الجزائرى ، نجف : مطبعه النجف الأشرف . ٨٧ . التفسير الكبير و مفاتيح الغيب (تفسير الفخر الرازى) ، محمّد بن عمر (الفخر الرازى) (م ٦٠٤ ق) ، بيروت : دار الفكر ، ١٤١٠ ق ، أوّل . ٨٨ . تفسير مجاهد ، أبو الحجاج مجاهد بن جبر المخزومى (م ١٠٤ ق) ، تحقيق : عبدالرحمن الطاهر بن محمّد السورتى ، بيروت : المنشورات العلميه .

٨٩. التفسير المنسوب إلى الإمام العسكري عليه السلام ، تحقيق : مدرسة الإمام المهدي (عج) ، قم : مدرسة الإمام المهدي (عج) ، ١٤٠٩ ق ، أول . ٩٠ . تفسير نور الثقلين ، شيخ عبد علي بن جمعه العروسي الحويزي (م ١١١٢ ق) ، تحقيق : السيد هاشم الرسولي المحلّاتي ، قم : مؤسسه إسماعيليان قم ، ١٤١٢ ق ، چهارم . ٩١ . تقريب التهذيب ، أحمد بن علي العسقلاني (ابن حجر) (م ٨٥٢ ق) ، تحقيق : محمّد عوّامه ، دمشق : دار الرشيد ، ١٤١٢ ق ، چهارم . ٩٢ . تلخيص الشافى ، محمّد بن الحسن الطوسى (الشيخ الطوسى) (م ٤٦٠ ق) ، تحقيق : السيد حسين بحر العلوم ، تهران : دار الكتب الاسلاميه ، ١٣٩٤ ق ، سوم . ٩٣ . التمحيص ، محمّد بن همام الإسكافى (ابن همام) (م ٣٣٦ ق) ، تحقيق : مدرسة الإمام المهدي (عج) ، قم : مدرسة الإمام المهدي (عج) . ٩٤ . تيسير المطالب فى أمالى الامام أبى طالب ، يحيى بن الحسين الزيدى اليمانى (الامام أبو طالب) (م ٣٨٤ ق) ، بيروت : مؤسسه الأعلمى ، ١٣٩٥ ق ، أول . ٩٥ . التمهيد لما فى الموطأ من المعانى والأسانيد ، يوسف بن عبد الله القُرطبي (ابن عبد البر) (م ٤٦٣ ق) ، تحقيق : مصطفى العلوى و محمّد عبد الكبير البكرى ، جدّه : مكتبه السوادى ، ١٣٨٧ ق . ٩٦ . تنبيه الخواطر و نزّهه النواظر (مجموعه ورام) ، ورام بن أبى فراس الحمدان (م ٦٠٥ ق) ، بيروت : دار التعارف و دار صعب . ٩٧ . تنبيه الغافلين ، نصر بن محمّد السمرقندى (م ٣٧٢ ق) ، تحقيق : يوسف على بديوى ، بيروت : دار ابن كثير ، ١٤١٣ ق ، أول . ٩٨ . التوحيد ، محمّد بن على ابن بابويه القمى (الشيخ الصدوق) (م ٣٨١ ق) ، تحقيق : السيد هاشم الحسينى الطهرانى ، قم : مؤسسه النشر الإسلامى ، ١٣٩٨ ق ، أول . ٩٩ . تهذيب الأحكام فى شرح المقنعه ، محمّد بن الحسن الطوسى (الشيخ الطوسى) (م ٤٦٠ ق) ، بيروت : دار التعارف ، ١٤٠١ ق ، أول . ١٠٠ . تهذيب التهذيب ، أحمد بن علي العسقلاني (ابن حجر) (م ٨٥٢ ق) ، تحقيق : خليل مأمون شيحا وعمر السلاحي وعلى بن مسعود ، بيروت : دار المعرفه ، ١٤١٧ ق ، أول .

- ١٠١ . تهذيب الكمال في أسماء الرجال ، يونس بن عبد الرحمان المزي (م ٧٤٢ ق) ، تحقيق : بشّار عوّاد معروف ، بيروت : مؤسّسه الرساله ، ١٤٠٩ ق ، أوّل . ١٠٢ . الثاقب في المناقب ، محمّد بن علي الطوسي (م ٥٦٠ ق) ، تحقيق : نبيل رضا علوان ، قم : مؤسّسه أنصاريان ، ١٤١٢ ق ، دوم . ١٠٣ . ثواب الأعمال و عقاب الأعمال ، محمّد بن علي ابن بابويه القمي (الشيخ الصدوق) (م ٣٨١ ق) ، تحقيق : علي أكبر الغفاري ، تهران : مكتبه الصدوق . ١٠٤ . جامع الأحاديث ، جعفر بن أحمد القمي (ابن الرازي) (ق ٤) ، تحقيق : السيّد محمّد الحسيني النيسابوري ، مشهد : مؤسّسه الطبع و النشر التابعه للحضرة الرضويّه المقدّسه ، ١٤١٣ ق ، أوّل . ١٠٥ . جامع الأخبار أو معارج اليقين في أصول الدين ، محمّد بن محمّد الشّعيري السبزواري (ق ٧) ، تحقيق : مؤسّسه آل البيت عليهم السلام ، قم : مؤسّسه آل البيت عليهم السلام ، ١٤١٤ ق ، أوّل . ١٠٦ . جامع بيان العلم و فضلّه ، يوسف بن عبد البرّ النمري القرطبي (م ٤٦٣ ق) ، بيروت : دار الكتب العلميه . ١٠٧ . الجامع لأحكام القرآن (تفسير القرطبي) ، محمّد بن أحمد الأنصاري القرطبي (م ٦٧١ ق) ، تحقيق : محمّد عبد الرحمان المرعشلي ، بيروت : دار إحياء التراث العربي ، ١٤٠٥ ق ، دوم . ١٠٨ . جزء ابن عاصم ، ابن عاصم الثقفي (م ٢٦٢ ق) ، تحقيق : محمّد خالد عيّد ، رياض : دار العاصمه ، ١٤٠٩ ق ، أوّل . ١٠٩ . الجعفرّيّات (الأشعثيّات) ، محمّد بن محمّد بن الأشعث الكوفي (ق ٤) ، تهران : مكتبه نينوى (طبع شده به ضميمه قرب الإسناد) . ١١٠ . جمال الأسبوع بكمال العمل المشروع ، علي بن موسى الحلّي (السيّد ابن طاووس) (م ٦٦٤ ق) ، تحقيق : السيّد جواد القيومي ، قم : مؤسّسه الآفاق ، ١٣٧١ ش ، أوّل . ١١١ . الجمل والنصره لسيّد العتره في حرب البصره ، محمّد بن محمّد بن نعمان العكبري البغدادي (الشيخ المفيد) (م ٤١٣ ق) ، تحقيق : السيّد علي مير شريفى ، قم : المؤتمر العالمى لألفيته الشيخ المفيد ، ١٤١٣ ق ، أوّل . ١١٢ . جواهر الكلام في شرح شرائع الإسلام ، محمّد حسن النجفي (م ١٢٦٦ ق) ، بيروت : مؤسّسه المرتضى العالميه .

- ١١٣ . حسن الظن بالله ، أبو بكر عبد الله بن محمّد بن أبي الدين (م ٢٨١ ق) ، تحقيق : مجدى السيّد إبراهيم ، قاهره : مكتبه القرآن . ١١٤ . حقائق التأويل فى مشابه التنزيل ، الشريف محمّد بن الحسين الرضى ، تحقيق : محمّد الرضا آل كاشف الغطاء ، بيروت : دار المهاجر . ١١٥ . الحكمه المتعالیه فى الأسفار الأربعة ، صدر الدين محمّد بن إبراهيم الشيرازى (م ١٠٥٠ ق) ، بيروت : دار احياء التراث العربى ، ١٩٨١ م . ١١٦ . حليه الأولياء و طبقات الأصفياء ، أحمد بن عبد الله الأصبهاني (أبو نعيم) (م ٤٣٠ ق) ، بيروت : دار الكتاب العربى ، ١٣٨٧ ق ، دوم . ١١٧ . الخرائج و الجرائح ، سعيد بن هبه الله الراوندى (قطب الدين الراوندى) (م ٥٧٣ ق) ، تحقيق : مؤسسه الإمام المهدي (عج) ، قم : مؤسسه الإمام المهدي (عج) ، ١٤٠٩ ق ، أول . ١١٨ . خصائص الأئمه عليهم السلام ، محمّد بن الحسين الموسوى (الشريف الرضى) (م ٤٠٦ ق) ، تحقيق : محمّد هادى الأمينى ، مشهد : آستان قدس رضوى . ١١٩ . الخصال ، محمّد بن على ابن بابويه القمى (الشيخ الصدوق) (م ٣٨١ ق) ، قم : مؤسسه النشر الإسلامى ، ١٤١٤ ق ، چهارم . ١٢٠ . دلائل النبوه ، أحمد بن عبد الله الأصبهاني (أبو نعيم) (م ٤٣٠ ق) ، تحقيق : محمّد رؤاس قلعي وعبد البرّ عيّاس ، بيروت : دار النفائس ، ١٤٠٦ ق ، دوم . ١٢١ . دلائل النبوه و معرفه أحوال صاحب الشريعه ، أحمد بن الحسين البيهقى (م ٤٥٨ ق) ، تحقيق : عبد المعطى أمين قلعي ، بيروت : دار الكتب العلميه ، ١٤٠٥ ق ، أول . ١٢٢ . دائره المعارف بزرگ اسلامى ، زير نظر : كاظم موسى بجنوردى ، تهران : مركز دائره المعارف بزرگ اسلامى ، ١٣٦٩ ش ، دوم . ١٢٣ . دائره المعارف فقه المقارن ، آيه الله مكارم شيرازى ، قم : مدرسه الإمام على بن أبى طالب عليه السلام ، ١٣٨٥ ش . ١٢٤ . دانش نامه جهان اسلام ، زير نظر احمد طاهرى عراقى ، مصطفى ميرسليم ، نصر الله پور جوادى ، تهران : بنياد دائره المعارف اسلامى ، ١٣٧١ ش . ١٢٥ . الدرجات الرفيعه فى طبقات الشيعه ، السيّد على المدنى الشيرازى (السيّد على خان) (م ١١٢٠ ق) ، قم : مكتبه بصيرتى ، ١٣٩٧ ق ، دوم .

١٢٦. دُرر الأحاديث النبويّه ، يحيى بن الحسين (م ٢٩٨ ق) ، تحقيق: يحيى عبد الكريم الفضيل ، بيروت: مؤسسّه الأعلّمي ، ١٤٠٢ ق ، دوم . ١٢٧. الدرّ المنثور فى التفسير المأثور ، عبد الرحمان بن أبى بكر السيوطى (م ٩١١ ق) ، بيروت : دار الفكر ، ١٤١٤ ق ، أوّل. ١٢٨. الدرّوع الواقيه ، على بن موسى الحلّى (السّيّد ابن طاووس) (م ٦٦٤ ق) ، تحقيق : مؤسسّه آل البيت عليهم السلام ، قم : مؤسسّه آل البيت عليهم السلام ، ١٤١٤ ق ، أوّل. ١٢٩. دستور معالم الحكم ومأثور مكارم الشيم ، أبو عبد الله بن محمّد بن سلامه القاضى القضاعى (م ٤٥٤ ق) ، بيروت : دار الكتاب العربى ، ١٤٠١ ق ، أوّل. ١٣٠. دعائم الإسلام وذكر الحلال والحرام والقضايا والأحكام ، النعمان بن محمّد التميمى المغربى (القاضى أبو حنيفه) (م ٣٦٣ ق) ، تحقيق : آصف بن على أصغر فيضى ، مصر : دار المعارف ، ١٣٨٩ ق ، سوم . ١٣١. الدعاء ، سليمان بن أحمد الطبرانى (م ٣٦٠ ق) ، تحقيق : مصطفى عبد القادر عطا ، بيروت : دار الكتب العلميه ، ١٤١٣ ق ، أوّل. ١٣٢. الدعوات ، سعيد بن هبه الله الراوندى (قطب الدين الراوندى) (م ٥٧٣ ق) ، تحقيق : مؤسسّه الإمام المهدي (عج) ، قم : مؤسسّه الإمام المهدي (عج) ، ١٤٠٧ ق ، أوّل. ١٣٣. ذخائر العقبي فى مناقب ذوى القربى ، أحمد بن عبد الله الطبرى (م ٦٩٣ ق) ، تحقيق : أكرم البوشى ، جدّه : مكتبه الصحابه ، ١٤١٥ ق ، أوّل . ١٣٤. ذكرى الشيعة ، محمّد بن مكّى العاملى (الشهيد الأول) (م ٧٨٦ ق) ، قم : مكتبه بصيرتى . ١٣٥. ربيع الأبرار و نصوص الأخبار ، محمود بن عمر الزمخشري (م ٥٣٨ ق) ، تحقيق : سليم النعيمي ، قم : منشورات الشريف الرضى ، ١٤١٠ ق ، أوّل. ١٣٦. رجال ابن داوود ، الحسن بن على الحلّى (ابن داوود) (م ٧٣٧ ق) ، تحقيق : السّيّد محمّد صادق آل بحر العلوم ، قم : منشورات الشريف الرضى ، ١٣٩٢ ق . ١٣٧. رجال الطوسى ، محمّد بن الحسن الطوسى (م ٤٦٠ ق) ، تحقيق : جواد القيومى ، قم : مؤسسّه النشر الإسلامى ، ١٤١٥ ق ، أوّل. ١٣٨. رجال العلّامه الحلّى (خلاصه الأقوال) ، حسين بن يوسف الحلّى (العلّامه) (٧٢٦ ق) ، قم : منشورات الشريف الرضى .

١٣٩. رجال النجاشى (فهرس أسماء مصنّفى الشيعه)، أحمد بن على النجاشى (م ٤٥٠ ق) ، بيروت : دار الأضواء ، ١٤٠٨ ق ،
 أوّل. ١٤٠. رسائل الشريف المرتضى ، على بن الحسين الموسوى ، المعروف بالشريف المرتضى المتوفى (م ٤٣٦ ق) ، تحقيق :
 السيّد مهدي الرجائى ، قم : دار القرآن الكريم ، ١٤٠٥ ق . ١٤١. الرقّه والبكاء ، أبو بكر عبد الله بن محمّد بن أبى الدنيا (م
 ٢٨١ ق) تحقيق : محمّد خير رمضان يوسف ، بيروت : دار ابن حزم ، ١٤١٦ ق . ١٤٢. الرقّه والبكاء ، أبو محمّد عبد الله بن
 أحمد ابن قدامه المقدسى (م ٦٢٠ ق) ، تحقيق : محمّد خير رمضان يوسف ، دمشق : دارالقلم ، ١٤٢٢ ق . ١٤٣. روح المعانى
 فى تفسير القرآن (تفسير الآلوسى) ، محمود بن عبد الله الآلوسى (م ١٢٧٠ ق) ، بيروت : دار إحياء التراث العربى . ١٤٤. روضه
 الواعظين ، محمّد بن الحسن الفتيال النيسابورى (م ٥٠٨ ق) ، تحقيق : حسين الأعلمى ، بيروت : مؤسسّه الأعلمى ، ١٤٠٦ ق ،
 أوّل . ١٤٥. رياض الصالحين ، يحيى بن شرف النووى (م ٦٧٦ ق) ، تحقيق : مصطفى محمّد عماره ، دمشق : دار القلم العربى .
 ١٤٦. زاد المسير فى علم التفسير ، عبد الرحمان بن على القرشى البغدادى (ابن الجوزى) (م ٥٩٧ ق) ، تحقيق : محمّد عبد الله
 ، بيروت : دار الفكر ، ١٤٠٧ ق ، أوّل. ١٤٧. زبده البيان فى براهين أحكام القرآن ، أحمد بن محمّد المقدس الأردبيلى (م ٩٩٣
 ق) ، إعداد : رضا الأستاذى ، على أكبر زمانى نژاد ، قم : مؤمنين ، ١٤٢١ ق . ١٤٨. الزهد ، حسين بن سعيد الأهوازى (ق ٣ ق)
 ، قم : المطبعه العلميه . ١٤٩. الزهد ، هناد بن سرى الكوفى (م ٢٤٣ ق) ، تحقيق : عبدالرحمان الفريوائى ، كويت : دار الخلفاء
 للكتاب الإسلامى ، ١٤٠٦ ق ، أوّل . ١٥٠. الزهد ، عبد الله بن المبارك الحنظلى المروزى (ابن المبارك) (م ١٨١ ق) ، تحقيق
 : حبيب الرحمان الأعظمى ، بيروت : دار الكتب العلميه . ١٥١. الزهد ، أحمد بن محمّد الشيبانى (ابن حنبل) (م ٢٤١ ق) ،
 بيروت : دار الكتب العلميه . ١٥٢. الزينه

١٥٣ . سبل الهدى والرشاد ، محمّد بن يوسف الصالحى الشامى (م ٩٤٢ ق) ، تحقيق : عادل احمد عبد الموجود ، بيروت : دار الكتب العلميه ، ١٤١٤ ق . ١٥٤ . سعد السعود ، على بن موسى الحلى (السيد ابن طاووس) (م ٦٦٤ ق) ، قم : الشريف الرضى ، ١٣٦٣ ش ، اول . ١٥٥ . سنن ابن ماجه ، محمّد بن يزيد القزوينى (ابن ماجه) (م ٢٧٥ ق) ، تحقيق : محمّد فؤاد عبد الباقي ، بيروت : دار إحياء التراث ، ١٣٩٥ ق ، اول . ١٥٦ . سنن أبى داوود ، سليمان بن أشعث السجستانى الأزدى (م ٢٧٥ ق) ، تحقيق : محمّد محبى الدين عبد الحميد ، بيروت : دار إحياء السنّه النبويّه . ١٥٧ . سنن الترمذى (الجامع الصحيح) ، محمّد بن عيسى بن سوره الترمذى (م ٢٧٩ ق) ، تحقيق : احمد محمّد شاكر ، بيروت : دار احياء التراث . ١٥٨ . سنن الدارمى ، عبد الله بن عبد الرحمان الدارمى (م ٢٥٥ ق) ، تحقيق : مصطفى ديب البغا ، بيروت : دار القلم ، ١٤١٢ ق ، اول . ١٥٩ . سنن سعيد بن منصور ، سعيد بن منصور الخراسانى المروزى (م ٢٢٧ ق) ، تحقيق : حبيب الرحمان الأعظمى ، بيروت : دار الكتب العلميه ، ١٤٠٥ ق ، اول . ١٦٠ . السنن الكبرى ، أحمد بن الحسين البيهقى (م ٤٥٨ ق) ، تحقيق : محمّد عبد القادر عطا ، بيروت : دار الكتب العلميه ١٤١٤ ق ، اول . ١٦١ . السنن الكبرى ، أحمد بن شعيب النسائى (م ٣٠٣ ق) ، تحقيق : عبد الغفار سليمان البندارى ، بيروت : دار الكتب العلميه ، ١٤١١ ق ، اول . ١٦٢ . سنن النسائى بشرح الحافظ جلال الدين السيوطى وحاشيه الإمام السندي ، أحمد بن شعيب النسائى (م ٣٠٣ ق) ، بيروت : دار الجيل ، ١٤٠٧ ق ، اول . ١٦٣ . السنّه ، أحمد بن عمرو بن أبى عاصم الشيبانى (م ٢٧٨ ق) ، بيروت : المكتب الإسلامى ، ١٤١٣ ق ، سوم . ١٦٤ . سير أعلام النبلاء ، محمّد بن أحمد الذهبى (م ٧٤٨ ق) ، تحقيق : شعيب الأرنؤوط ، بيروت : مؤسسّه الرساله ، ١٤١٤ ق ، دهم . ١٦٥ . سيره ابن هشام (السيره النبويّه) ، عبد الملك بن هشام بن أيّوب الحميرى (م ٢١٨ ق) ، تحقيق : مصطفى سقا و إبراهيم الأنبارى ، قم : مكتبه المصطفى ، ١٣٥٥ ق ، اول .

١٦٦. السيره النبويه ، إسماعيل بن عمر البصرى الدمشقى (ابن كثير) (م ٧٤٧ ق) ، تحقيق : مصطفى عبد الواحد ، بيروت : دار إحياء التراث العربى . ١٦٧. شرح الأخبار فى فضائل الأئمه الأطهار ، النعمان بن محمّد المصرى (القاضى أبو حنيفه) (م ٣٦٣ ق) ، تحقيق : السيد محمّد الحسينى الجلالى ، قم : مؤسسّه النشر الإسلامى ، ١٤١٢ ق ، أوّل. ١٦٨. شرح أصول الكافى ، محمّد صالح المازندرانى (م ١٠٨١ق) ، تصحيح : على عاشور ، بيروت : دار إحياء التراث العربى ، ١٤٢١ق . ١٦٩. شرح على مئه كلمه ١٧٠. شرح المقاصد ، مسعود بن عمر التفتازانى (م ٧٩٣ ق) ، تحقيق : عبد الرحمان عميره ، قم : منشورات الشريف الرضى ، ١٣٧٠ ق ، أوّل. ١٧١. شرح المواقف ، على بن محمّد الجرجانى ، قم : دارالكتب العلميه . ١٧٢. شرح النووى على صحيح مسلم ، يحيى بن شرف النووى (م ٦٧٦ ق) ، بيروت : دار القلم ، ١٤٠٧ ق ، أوّل. ١٧٣. شرح نهج البلاغه ، عبد الحميد بن محمّد المعتزلى (ابن أبى الحديد) (م ٦٥٦ ق) ، تحقيق : محمّد أبو الفضل إبراهيم ، بيروت : دار إحياء التراث ، ١٣٨٧ ق ، دوم . ١٧٤. شعار أصحاب الحديث ، أبو أحمد محمّد بن محمّد الحاكم النيسابورى (م ٣٧٨ ق) ، تحقيق : عبد العزيز بن محمّد السدحان ، بيروت : دارالبشائر الإسلاميه ، ١٤٠٥ ق . ١٧٥. شُعب الإيمان ، أحمد بن الحسين البيهقى (م ٤٥٨ ق) ، تحقيق : محمّد السعيد بسيونى زغلول ، بيروت : دار الكتب العلميه ، ١٤١٠ ق ، أوّل. ١٧٦. شواهد التنزيل لقواعد التفضيل ، عبيد الله بن عبد الله النيسابورى (الحاكم الحسكافى) (ق ٥) ، تحقيق : محمّد باقر المحمودى ، تهران : مؤسسّه الطبع والنشر التابعه لوزاره الثقافه والإرشاد الإسلامى ، ١٤١١ ق ، أوّل . ١٧٧. الصحاح (تاج اللغه وصحاح العربيه) ، إسماعيل بن حمّاد الجوهرى (م ٣٩٨ ق) ، تحقيق : أحمد بن عبد الغفور عطار ، بيروت : دار العلم للملايين ، ١٤١٠ ق ، چهارم . ١٧٨. صحيح ابن حبان ، على بن بلبان الفارسى (ابن بلبان) (م ٧٣٩ ق) ، تحقيق : شعيب الأرنؤوط ، بيروت : مؤسسّه الرساله ، ١٤١٤ ق ، دوم .

١٧٩. صحيح ابن خزيمة ، محمد بن إسحاق السلمى النيسابورى (ابن خزيمة) (م ٣١١ ق) ، تحقيق : محمد مصطفى الأعظمى ، بيروت : المكتب الإسلامى ، ١٤١٢ ق ، سوم . ١٨٠ . صحيح البخارى ، محمد بن إسماعيل البخارى (م ٢٥٦ ق) ، تحقيق : مصطفى ديب البغا ، بيروت : دار ابن كثير ، ١٤١٠ ق ، چهارم . ١٨١ . صحيح مسلم ، مسلم بن الحجاج القشيري النيسابورى (م ٢٦١ ق) ، تحقيق : محمد فؤاد عبد الباقي ، قاهره : دار الحديث ، ١٤١٢ ق ، أول . ١٨٢ . صحيفه الإمام الرضا عليه السلام ، المنسوب إلى الإمام الرضا عليه السلام ، تحقيق : مؤسسّه الإمام المهدي (عج) ، قم : مؤسسّه الإمام المهدي (عج) ، ١٤٠٨ ق ، أول . ١٨٣ . صحيفه الحسين عليه السلام ، جواد القيومى الاصفهاني ، قم : جامعه مدرسين حوزة علميه قم ، دفتر انتشارات اسلامى ، ١٣٧٥ . ١٨٤ . الصحيفه السجاديّه ، المنسوب إلى الإمام على بن الحسين عليه السلام ، تصحيح : على أنصاريان ، دمشق : المستشاريه الثقافيه للجمهوريه الإسلاميه الإيرانيّه ، ١٤٠٥ ق . ١٨٥ . الصراط المستقيم إلى مستحقى التقديم ، على بن يونس النباطى البياضى (م ٨٧٧ ق) ، به كوشش : محمد باقر البهردى ، تهران : المكتبه المرتضويه ، ١٣٨٤ ق ، أول . ١٨٦ . صفات الشيعه ، محمد بن على ابن بابويه القمى (الشيخ الصدوق) (م ٣٨١ ق) ، تحقيق : مؤسسّه الإمام المهدي (عج) ، قم : مؤسسّه الإمام المهدي (عج) . ١٨٧ . صفه النار ، أبو بكر عبد الله بن محمد بن أبى الدنيا (م ٢٨١ ق) ، تحقيق : محمد خير رمضان يوسف ، بيروت : دار ابن حزم ، ١٤١٧ ق . ١٨٨ . الصمت و حفظ اللسان ، عبد الله بن محمد (ابن أبى الدنيا) (م ٢٨١ ق) ، تحقيق : محمد أحمد عاشور ، قاهره : دار الاعتصام ، ١٤٠٨ ق . ١٨٩ . الصواعق المحرقه فى الردّ على أهل البدع و الزندقه ، أحمد بن حجر الهيثمى الكوفى (م ٩٧٤ ق) ، تصحيح : عبد الوهاب عبد اللطيف ، قاهره : مكتبه القاهره ، ١٣٨٥ ق ، دوم . ١٩٠ . الضعفاء والمتروكون ، أحمد بن شعيب النسائى (م ٣٠٣ ق) ، تحقيق : بوران ضناوى و كمال يوسف حوت ، بيروت : مؤسسّه الكتب الثقافيه ، ١٤٠٧ ق ، دوم . ١٩١ . الطبقات الكبرى ، محمد بن سعد (كاتب الواقدى) (م ٢٣٠ ق) ، بيروت : دار صادر .

١٩٢ . الطرائف فى معرفه مذاهب الطوائف ، على بن موسى الحلى (السيد ابن طاووس) (م ٦٦٤ ق) ، قم : مطبعه الخيام ، ١٤٠٠ ق ، اول . ١٩٣ . طرائف المقال فى معرفه طبقات الرجال ، على أصغر بن شفيح الموسوى الجابلقى (م ١٣١٣ ق) ، تحقيق : السيد مهدي الرجائى ، قم : مكتبه آيه الله المرعشى النجفى . ١٩٤ . العُدد القويّه لدفع المخاوف اليوميّه ، الحسن بن يوسف الحلى (العلامة) (م ٧٢٦ ق) ، تحقيق : السيد مهدي الرجائى ، قم : مكتبه آيه الله المرعشى ، ١٤٠٨ ق ، اول . ١٩٥ . عدّه الداعى و نجاح الساعى ، أحمد بن محمّد الحلى الأسدى (ابن فهد) (م ٨٤١ ق) ، تحقيق : أحمد الموحّدى ، تهران : مكتبه وجدانى . ١٩٦ . العظمه ، أبو الشيخ عبد الله بن محمّد الاصبهاني (م ٣٩٦ ق) ، تحقيق : محمّد فارس ، بيروت : دار الكتب العلميه ، ١٤١٤ ق . ١٩٧ . علل الشرائع ، محمّد بن على ابن بابويه القمى (الشيخ الصدوق) (م ٣٨١ ق) ، بيروت : دار إحياء التراث ، ١٤٠٨ ق ، اول . ١٩٨ . العلل و معرفه الرجال ، أحمد بن محمّد الشيبانى (ابن حنبل) (م ٢٤١ ق) ، تحقيق : وصى الله عبّاس ، بيروت : المكتب الإسلامى ، ١٤٠٨ ق ، اول . ١٩٩ . العمده فى محاسن الشعر وآدابه ، الحسن بن رشيق القيروانى (م ٤٥٦ ق) ، تحقيق : محمّد قزقزان ، بيروت : دارالمعرفه ، ١٤٠٨ ق . ٢٠٠ . عمدہ القارى (شرح صحيح البخارى) ، أبو محمّد محمود بن أحمد العينى (م ٨٥٥ ق) ، بيروت : دار إحياء التراث العربى . ٢٠١ . عون المعبود (شرح سنن أبى داوود) ، أبو الطيب محمّد شمس الحق العظيم آبادى (م ١٣٢٩ ق) ، بيروت : دارالكتب العلميه ، ١٤١٥ ق ، دوم . ٢٠٢ . عوالى اللالى العزيزيه فى الأحاديث الدينيه ، محمّد بن على الأحسانى (ابن أبى جمهور) (م ٩٤٠ ق) ، تحقيق : مجتبى العراقى ، قم : مطبعه سيد الشهداء عليه السلام ، ١٤٠٣ ق ، اول . ٢٠٣ . العين ، خليل بن أحمد الفراهيدى (م ١٧٥ ق) ، تحقيق : مهدي المخزومى ، قم : دار الهجره ، ١٤٠٩ ق ، اول . ٢٠٤ . عيون أخبار الرضا عليه السلام ، محمّد بن على ابن بابويه القمى (الشيخ الصدوق) (م ٣٨١ ق) ، تحقيق : السيد مهدي الحسينى اللاجوردى ، تهران : منشورات جهان .

٢٠٥. عيون الحكم و المواعظ ، على بن محمّد الليثى الواسطى (ق ٦ ق) ، تحقيق : حسين الحسنى البيرجندى ، قم : دار الحديث ، ١٣٧٦ ش ، أوّل . ٢٠٦. عيون المعجزات ، حسين بن عبد الوهّاب (ق ٥ ق) ، قم : الشريف الرضى ، ١٤١٤ ق ، أوّل . ٢٠٧. الغارات ، إبراهيم بن محمّد (ابن هلال الثقفى) (م ٢٨٣ ق) ، تحقيق : مير جلال الدين المحدّث الأرموى ، تهران : انجمن آثار ملى ، ١٣٩٥ ق ، أوّل . ٢٠٨. الغدير فى الكتاب والسّنه والأدب ، عبد الحسين بن أحمد الأمينى (م ١٣٩٠ ق) ، بيروت : دار الكتاب العربى ، ١٣٨٧ ق ، سوم . ٢٠٩. غرر الحكم ودرر الكلم ، عبد الواحد الآمدى التميمى (م ٥٥٠ ق) ، تحقيق : مير جلال الدين محدّث أرموى ، تهران : دانشگاه تهران ، ١٣٦٠ ش ، سوم . ٢١٠. الغيبه ، محمّد بن الحسن الطوسى (الشيخ الطوسى) (م ٤٦٠ ق) ، تحقيق : عباد الله الطهرانى و على أحمد ناصح ، قم : مؤسسه المعارف الإسلاميه ، ١٤١١ ق ، أوّل . ٢١١. الغيبه ، محمّد بن إبراهيم الكاتب النعمانى (م ٣٥٠ ق) ، تحقيق : على أكبر الغفّارى ، تهران : مكتبه الصدوق . ٢١٢. فتح الأبواب ، على بن موسى الحلى (السيد ابن طاووس) (م ٦٦٤ ق) ، تحقيق : حامد الخفّاف ، قم : مؤسسه آل البيت عليهم السلام ، ١٤٠٩ ق ، أوّل . ٢١٣. فتح البارى شرح صحيح البخارى ، أحمد بن على العسقلانى (ابن حجر) (م ٨٥٢ ق) ، تحقيق : عبد العزيز بن عبد الله بن باز ، بيروت : دار الفكر ، ١٣٧٩ ق ، أوّل . ٢١٤. فتح المغيث (شرح ألفيه الحديث) ، عبد الرحيم بن حسين العراقى (م ٨٠٦ ق) ، تحقيق : صلاح محمّد عويضة ، بيروت : دار الكتب العلميه ، ١٩٩٣ م ، أوّل . ٢١٥. فرائد السمطين فى فضائل المرتضى و البتول و السبطين و الأئمه من ذريّتهم ، إبراهيم بن محمّد الجوينى (م ٧٣٠ ق) ، تحقيق : محمّد باقر المحمودى ، بيروت : مؤسسه المحمودى ، ١٣٩٨ ق ، أوّل . ٢١٦. فرحه الغرىّ فى تعيين قبر أمير المؤمنين على عليه السلام ، عبد الكريم بن أحمد الطاووسى العلوى (م ٦٩٣ ق) ، قم : الشريف الرضى . ٢١٧. الفردوس بمأثور الخطاب ، شيرويه بن شهردار الديلمى الهمدانى (م ٥٠٩ ق) ، تحقيق : محمّد السعيد بسيونى زغلول ، بيروت : دار الكتب العلميه ، ١٤٠٦ ق ، أوّل .

٢١٨ . الفصول المهمّة في أصول الأئمّه ، محمّد بن الحسن الحرّ العاملي (م ١١٠٤ ق) ، تحقيق : محمّد بن محمّد الحسين القائيني ، قم : مؤسسه معارف اسلامي . ٢١٩ . فضائل ، شاذان بن جبرئيل القمّي (م ٦٦٠ ق) ، نجف : المطبعه الحيدريّه ، ١٣٣٨ ق .

٢٢٠ . فضائل الأشهر الثلاثة ، محمّد بن عليّ ابن بابويه القمّي (الشيخ الصدوق) (م ٣٨١ ق) ، تحقيق : غلامرضا عرفانيان ، قم : مطبعه الآداب ، ١٣٩٦ ق ، اول . ٢٢١ . فضائل الشيعة ، محمّد بن عليّ ابن بابويه القمّي (الشيخ الصدوق) (م ٣٨١ ق) ، تحقيق : مؤسسّه الإمام المهدي (عج) ، قم : مؤسسّه الإمام المهدي (عج) ، ١٤١٠ ق ، اول . ٢٢٢ . فضائل الصحابه ، أحمد بن محمّد الشيباني (ابن حنبل) (م ٢٤١ ق) ، تحقيق : وصي الله بن محمّد عبّاس ، مكّه : جامعه أمّ القرى ، ١٤٠٣ ق ، اول . ٢٢٣ . فضائل الصحابه ، أحمد بن شعيب النسائي (م ٣٠٣ ق) ، تحقيق ودراسه : فاروق حمّاده ، مغرب : دار الثقافه ، ١٤٠٤ ق . ٢٢٤ . الفقه الإسلامي وأدلّته ٢٢٥ . الفقه على المذاهب الأربعة ، عبد الرحمن الجزيري ، بيروت : دار احياء التراث العربي ، ١٤٠٦ ق . ٢٢٦ . الفقه المنسوب للإمام الرضا عليه السلام ، تحقيق : مؤسسّه آل البيت عليهم السلام ، مشهد : المؤتمر العالمي للإمام الرضا عليه السلام . ٢٢٧ . الفقيه = كتاب من لا يحضره الفقيه ، محمّد بن عليّ ابن بابويه القمّي (الشيخ الصدوق) (م ٣٨١ ق) ، تحقيق : عليّ أكبر الغفّاري ، قم : مؤسسّه النشر الإسلامي . ٢٢٨ . فلاح السائل ، عليّ بن موسى الحلّي (السّيّد ابن طاووس) (م ٦٦٤ ق) ، تحقيق : غلامحسين مجيدي ، قم : مكتب الإعلام الإسلامي ، ١٤١٩ ق ، اول . ٢٢٩ . الفهرست ، محمّد بن إسحاق (ابن النديم) (م ٣٨٠ ق) ، ترجمه و تحقيق : محمّد رضا تجدد ، تهران : امير كبير ، ١٣٦٦ ش ، سوم . ٢٣٠ . فيض القدير ، محمّد عبد الرؤوف المناوي (ق ١٠ ق) ، بيروت : دار الفكر . ٢٣١ . القاموس الفقهي ٢٣٢ . القاموس المحيط ، محمّد بن يعقوب الفيروز آبادي (م ٨١٧ ق) ، بيروت : دار الفكر .

٢٣٣. قرب الإسناد ، عبد الله بن جعفر الحميري القمي (م بعد از ٣٠٤ ق) ، تحقيق : مؤسسَه آل البيت عليهم السلام ، قم : مؤسسَه آل البيت عليهم السلام ، ١٤١٣ ق ، أوّل . ٢٣٤ . قصر الأمل ، أبو بكر عبد الله بن محمّد بن أبي الدنيا (م ٢٨١ ق) ، تحقيق : محمّد خير رمضان يوسف ، بيروت : دار ابن حزم ، ١٤١٦ ق . ٢٣٥ . قصص الأنبياء ، سعيد بن هبه الله (قطب الدين الراوندي) (م ٥٧٣ ق) تحقيق : غلامرضا عرفانيان ، مشهد : مجمع البحوث الإسلاميّه التابع لمؤسسَه الآستانه الرضويّه ، ١٤٠٩ ق ، أوّل . ٢٣٦ . قضاء الحوائج ، عبد الله بن محمّد ابن أبي الدنيا ، تصحيح : محمّد عبد القادر أحمد عطا ، بيروت : مؤسسَه الكتب الثقافيه . ٢٣٧ . قواعد المرام في علم الكلام ، كمال الدين ميثم بن علي البحراني (م ٦٨٩ ق) ، قم : مكتبه آيه الله العظمى المرعشي النجفي ، ١٣٩٨ ق . ٢٣٨ . الكافي ، ثقه الإسلام محمّد بن يعقوب بن إسحاق الكليني الرازي (م ٣٢٩ ق) ، تحقيق : علي أكبر الغفاري ، تهران : دار الكتب الإسلاميّه ، ١٣٨٩ ق ، دوم . ٢٣٩ . كامل الزيارات ، جعفر بن محمّد القمي (ابن قولويه) (م ٣٦٧ ق) ، تحقيق : السيّد جواد القيومي ، قم : نشر الفقاهه ، ١٤١٧ ق ، أوّل . ٢٤٠ . الكامل في التاريخ ، علي بن محمّد الشيباني الموصلي (ابن الأثير) (م ٦٣٠ ق) ، تحقيق : علي شيري ، بيروت : دار إحياء التراث العربي ، ١٤٠٨ ق ، أوّل . ٢٤١ . الكامل في ضعفاء الرجال ، عبد الله بن عدى الجرجاني (م ٣٦٥ ق) ، تحقيق : عادل احمد عبد الموجود و شيخ علي محمّد معوّض ، بيروت : دار الكتب العلميّه ، ١٤١٨ ق ، أوّل . ٢٤٢ . كتاب سُلَيْم بن قيس ، سليم بن قيس الهلالي العامري (م ح ٩٠ ق) ، تحقيق : محمّد باقر الأنصاري ، قم : الهادي ، ١٤١٥ ق ، أوّل . ٢٤٣ . الكشاف ، محمود بن عمر الزمخشري (م ٥٣٨ ق) ، بيروت : دار المعرفه . ٢٤٤ . كشف الريبه عن احكام الغيبه ، زين الدين علي العاملي (الشهيد الثاني) ، تهران : المكتبه المرتضويه . ٢٤٥ . كشف الغمّه في معرفه الأئمّه ، علي بن عيسى الإربلي (م ٦٨٧ ق) ، تصحيح : السيّد هاشم الرسولي المحلّاتي ، بيروت : دار الكتاب ، ١٤٠١ ق ، أوّل .

٢٤٦. كشف المراد فى شرح تجريد الاعتقاد ، الحسن بن يوسف بن المطهر الحلى (العلامة) ، تهران : إسلاميه . ٢٤٧ . الكشف والبيان (تفسير الثعلبى) ، أبو اسحاق أحمد بن محمد المعروف بالثعلبى (م ٤٢٧ ق) ، تحقيق : أبو محمد بن عاشور ، بيروت : دار احياء التراث العربى ، ١٤٢٢ ق . ٢٤٨ . كشف اليقين فى فضائل أمير المؤمنين عليه السلام ، الحسن بن يوسف الحلى (العلامة) (م ٧٢٦ ق) ، تحقيق : على آل كوثر ، قم : مجمع إحياء الثقافة الإسلاميه ، ١٤١١ ق ، أول . ٢٤٩ . كفايه الأثر فى النص على الأئمه الاثنى عشر ، على بن محمد الخزاز القمى (ق ٤ ق) ، تحقيق : السيد عبد اللطيف الحسينى الكوه كمرى ، قم : بيدار ، ١٤٠١ ق . ٢٥٠ . كمال الدين وتمام النعمه ، محمد بن على ابن بابويه القمى (الشيخ الصدوق) (م ٣٨١ ق) ، تحقيق : على أكبر الغفارى ، قم : مؤسسه النشر الإسلامى ، ١٤٠٥ ق ، أول . ٢٥١ . كنز العمال فى سنن الأقوال و الأفعال ، على المتقى بن حسام الدين الهندى (م ٩٧٥ ق) ، تصحيح : صفوه السقا ، بيروت : مكتبه التراث الإسلامى ، ١٣٩٧ ق ، أول . ٢٥٢ . كنز الفوائد ، محمد بن على الكراجكى الطرابلسى (م ٤٤٩ ق) ، تصحيح : عبد الله نعمه ، قم : دار الذخائر ، ١٤١٠ ق ، أول . ٢٥٣ . لباب النقول فى أسباب النزول ، جلال الدين عبد الرحمان بن أبى بكر السيوطى (م ٩١١ ق) ، رياض : مكتبه الرياض الحديثه ، دوم . ٢٥٤ . لسان العرب ، محمد بن مكرم المصرى الأنصارى (ابن منظور) (م ٧١١ ق) ، بيروت : دار صادر ، ١٤١٠ ق ، أول . ٢٥٥ . لغت نامه ، على أكبر دهخدا ، تهران : دانشگاه تهران ، ١٣٧٣ ش . ٢٥٦ . مائه منقبه من مناقب أمير المؤمنين على بن أبى طالب و الأئمه من ولده عليهم السلام ، محمد بن أحمد القمى (ابن شاذان) (ق ٥ ق) ، تحقيق : نيبيل رضا علوان ، قم : أنصاريان . ٢٥٧ . المجازات النبويه ، محمد بن الحسين الموسوى (الشريف الرضى) (م ٤٠٦ ق) ، تحقيق و شرح : طه محمد الزينى ، قم : مكتبه بصيرتى . ٢٥٨ . مجمع البحرين ، فخر الدين الطرىحى (م ١٠٨٥ ق) ، تحقيق : السيد أحمد الحسينى ، تهران : مكتبه نشر الثقافة الإسلاميه ، ١٤٠٨ ق ، دوم .

٢٥٩. مجمع البيان في تفسير القرآن (تفسير مجمع البيان)، الفضل بن الحسن الطبرسي (أمين الإسلام) (م ٥٤٨ ق)، تحقيق: السيد هاشم الرسولي المحلاتي و السيد فضل الله اليزدي الطباطبائي، بيروت: دار المعرفه، ١٤٠٨ ق، دوم. ٢٦٠. مجمع الزوائد و منبع الفوائد، علي بن أبي بكر الهيثمي (م ٨٠٧ ق)، تحقيق: عبد الله محمد درويش، بيروت: دار الفكر، ١٤١٢ ق، أول. ٢٦١. المحاسن، أحمد بن محمد البرقي القمي (م ٢٨٠ ق)، تحقيق: السيد مهدي الرجائي، قم: المجمع العالمي لأهل البيت عليهم السلام، ١٤١٣ ق، أول. ٢٦٢. المحتضر، أبو محمد الحسن بن سليمان بن محمد الحلبي (القرن الثامن)، تحقيق: سيد علي اشرف، نجف: المطبعة الحيدرية، ١٤٢٤ ق. ٢٦٣. المحجّه البيضاء في تهذيب الإحياء، محمد محسن بن شاه مرتضى (الفيض الكاشاني) (م ١٠٩١ ق)، تصحيح: علي أكبر الغفاري، قم: جماعه المدرّسين في الحوزه العلميه، ١٣٨٣ ق. ٢٦٤. المحيط في اللغة، إسماعيل بن عباد الطالقاني (الصاحب بن عباد) (م ٣٨٥ ق)، تحقيق: محمد حسن آل ياسين، بيروت: عالم الكتب. ٢٦٥. مختصر بصائر الدرجات، سعد بن عبد الله بن أبي خلف الأشعري، اختصار: حسن بن سليمان الحلبي (ق ٨ ق)، قم: الرسول المصطفى. ٢٦٦. مختصر تاريخ دمشق، محمد بن مكرم المصري الأنصاري (ابن منظور) (م ٧١١ ق)، تحقيق: راتب حمّوش، دمشق: دار الفكر. ٢٦٧. مرآه العقول في شرح أخبار آل الرسول، محمد باقر بن محمد تقي المجلسي (العلامة المجلسي) (م ١١١١ ق)، تحقيق: السيد هاشم الرسولي المحلاتي، تهران: دار الكتب الإسلامية، ١٣٧٠ ش، سوم. ٢٦٨. مرقاه المفاتيح (شرح مشكاة المصابيح)، علي بن سلطان محمد القاري (م ١٠١٤ ق)، بيروت: دار إحياء التراث العربي. ٢٦٩. المزار، محمد بن مكّي العاملي الجزيني (الشهيد الأول) (م ٧٨٦ ق)، تحقيق: مدرسه الإمام المهدي عليه السلام، قم: مدرسه الإمام المهدي عليه السلام، ١٤١٠ ق.

٢٧٠. المزار ، محمّد بن محمّد بن النعمان العكبرى البغدادي (الشيخ المفيد) (م ٤١٣ ق) ، تحقيق : محمّد باقر الأبطحي ، قم : المؤتمر العالمي لأئمة الشيخ المفيد ، ١٤١٣ ق ، أول . ٢٧١ . المزار الكبير ، محمّد بن جعفر المشهدي (ق ٦ ق) ، تحقيق : السيّد جواد القنومي الإصفهاني ، قم : قنوم ، ١٤١٩ ق ، أول . ٢٧٢ . مسائل عليّ بن جعفر و مستدركاتهما ، عليّ بن جعفر الحسيني العلوي الهاشمي العريضي (م ٢١٠ ق) تحقيق : مؤسسّه آل البيت عليهم السلام ، مشهد : المؤتمر العالمي للإمام الرضا عليه السلام ، ١٤٠٩ ق ، اول . ٢٧٣ . مستدرک سفینه البحار ، شيخ عليّ النمازي الشاهرودي (م ١٣٦٣ ق) ، تهران : مؤسسّه البعثه ، ١٤٠٩ ق . ٢٧٤ . المستدرک علی الصحيحين ، محمّد بن عبد الله الحاكم النيسابوري (م ٤٠٥ ق) ، تحقيق : مصطفى عبد القادر عطا ، بيروت : دار الكتب العلميه ، ١٤١١ ق ، أول . ٢٧٥ . مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ، ميرزا حسين النوري الطبرسي (م ١٣٢٠ ق) ، قم : مؤسسّه آل البيت عليهم السلام ، ١٤٠٧ ق ، أول . ٢٧٦ . مسکن الفؤاد ، زين الدين بن عليّ الجبّعي العاملي (الشهيد الثاني) (م ٩٦٥ ق) ، تحقيق : مؤسسّه آل البيت عليهم السلام لإحياء التراث ، قم : مؤسسّه آل البيت ، ١٤١٢ ق ، دوم . ٢٧٧ . المسلك في أصول الدين ، أبو القاسم جعفر بن الحسن المحقق الحلّي (م ٦٧٦ ق) ، تحقيق : رضا الأستاذي ، مشهد : مجمع البحوث الإسلاميه ، ١٤١٤ ق . ٢٧٨ . مسند ابن جعد ، عليّ بن الجعد الجوهري (م ٢٣٠ ق) ، بيروت : مؤسسّه ناور ، ١٤١٠ ق . ٢٧٩ . مسند أبي داوود الطيالسي (مسند الطيالسي) ، سليمان بن داوود البصري (أبي داوود الطيالسي) (م ٢٠٤ ق) ، بيروت : دار المعرفه . ٢٨٠ . مسند أبي يعلى الموصلي ، أحمد بن عليّ التميمي الموصلي (أبو يعلى) (م ٣٠٧ ق) ، تحقيق : إرشاد الحقّ الأثرى ، جدّه : دار القبله ، ١٤٠٨ ق ، أول . ٢٨١ . مسند أحمد بن حنبل ، أحمد بن محمّد الشيباني (ابن حنبل) (م ٢٤١ ق) ، تحقيق : عبد الله محمّد الدرويش ، بيروت : دار الفكر ، ١٤١٤ ق ، دوم . ٢٨٢ . مسند إسحاق بن راهويه ، إسحاق بن إبراهيم الحنظلي المروزي (م ٢٣٨ ق) ، تحقيق : عبد الغفور عبد الحقّ حسين البلوشي ، مدينه منوره : مكتبه الإيمان ، ١٤١٢ ق ، اول .

٢٨٣ . مسند الإمام زيد (مسند زيد) ، المنسوب إلى زيد بن علي بن الحسين عليهما السلام (م ١٢٢ ق) ، بيروت : منشورات دار مكتبة الحياة ، ١٩٦٦ م ، أول . ٢٨٤ . مسند البزار (البحر الزخار) ، أحمد بن عمرو العتكي البزار (م ٢٩٢ ق) ، تحقيق : محفوظ الرحمان زين الله ، بيروت : مؤسسه علوم القرآن ، ١٤٠٩ ق ، أول . ٢٨٥ . مسند الحميدي ، عبد الله بن الزبير الحميدي (م ٢١٩ ق) ، تحقيق : حبيب الرحمان الأعظمي ، مدينه : المكتبه السلفيه . ٢٨٦ . مسند الشاميين ، سليمان بن أحمد بن أيوب اللخمي الطبراني (م ٣٦٠ ق) ، تحقيق : حمدي عبد المجيد السلفي ، بيروت : مؤسسه الرساله ، ١٤٠٩ ق ، اول . ٢٨٧ . مسند الشهاب ، محمد بن سلامه القضاعي (القاضي) (م ٤٥٤ ق) ، تحقيق : حمدي عبد المجيد السلفي ، بيروت : مؤسسه الرساله ، ١٤٠٥ ق ، اول . ٢٨٨ . مسند الشهاب ، محمد بن سلامه (القاضي القضاعي) (م ٤٥٤ ق) ، بيروت : مؤسسه الرساله . ٢٨٩ . مسند عبد الله ابن المبارك ، تحقيق : مصطفى عثمان محمّد ، بيروت : دار الكتب العلميه ، ١٤١١ ق . ٢٩٠ . مشكاه الأنوار في غرر الأخبار ، علي بن الحسن الطبرسي (ق ٧ ق) ، تحقيق : مهدي هوشمند ، قم : دار الحديث ، ١٤١٨ ق ، أول . ٢٩١ . مشكاه المصايح ، محمد بن عبد الله العمري الخطيب التبريزي (ق ٨ ق) ، تحقيق : محمد ناصر الدين الألباني ، دمشق : المكتب الإسلامي . ٢٩٢ . مصادقه الإخوان ، محمّد بن عليّ ابن بابويه القميّ (الشيخ الصدوق) (م ٣٨١ ق) ، تحقيق : مؤسسه الامام المهدي (عج) ، قم : مدرسه الامام المهدي (عج) ، ١٤١٠ ق . ٢٩٣ . مصباح الشريعه و مفتاح الحقيقه ، المنسوب إلى الإمام الصادق عليه السلام ، شرح : عبد الرزاق گيلاني ، (م ١٠٨٩ ق) ، تصحيح : جلال الدين محدث أرموى تهران : نشر صدوق ، ١٤٠٧ ق ، سوم . ٢٩٤ . مصباح الفقاهه ، سيّد أبو القاسم بن علي أكبر الخوئي (م ١٤١٣ ق) ، قم : مكتبه وجداني ، ١٣٧١ ش ، سوم . ٢٩٥ . مصباح الفقيه ، رضا بن محمد هادي همداني غروي (م ١٣٢٢ ق) ، قم : مؤسسه الجعفريه لإحياء التراث .

٢٩٦. المصباح فى الأدعية و الصلوات و الزيارات ، إبراهيم بن على العاملى الكفعمى (م ٩٠٠ ق) ، قم : الشريف الرضى . ٢٩٧ .
 . مصباح المتهدج ، محمد بن الحسن الطوسى (الشيخ الطوسى) (م ٤٦٠ ق) ، تحقيق : على أصغر مرواريد ، بيروت : مؤسسه فقه
 الشيعة ، ١٤١١ ق ، أول . ٢٩٨ . المصباح المنير فى غريب الشرح الكبير للرافعى ، أحمد بن محمد الفيومى (م ٧٧٠ ق) ، قم :
 مؤسسه دار الهجرة ، ١٤١٤ ق ، دوم . ٢٩٩ . المصنّف ، عبد الرزاق بن همام الصنعانى (م ٢١١ ق) ، تحقيق : حبيب الرحمان
 الأعظمى ، بيروت : منشورات المجلس العلمى . ٣٠٠ . المصنّف فى الأحاديث والآثار ، عبد الله بن محمد العيسى الكوفى (ابن
 أبى شيبه) (م ٢٣٥ ق) ، تحقيق : سعيد محمد اللحام ، بيروت : دار الفكر . ٣٠١ . مطالب السؤل فى مناقب آل الرسول ، محمد
 بن طلحه النصيبى الشافعى (م ٦٥٢ ق) ، تحقيق : ماجد أحمد العطيه ، بيروت : مؤسسه أم القرى ، ٤٢٠ ق . ٣٠٢ . المطالب
 العالى بزوائد المسانيد الثمانيه ، أحمد بن على العسقلانى (ابن حجر) (م ٨٥٢ ق) ، تحقيق : حبيب الرحمان الأعظمى ، بيروت :
 دار المعرفه ، ١٤١٤ ق ، أول . ٣٠٣ . معانى الأخبار ، محمد بن على ابن بابويه القمى (الشيخ الصدوق) (م ٣٨١ ق) ، تحقيق :
 على أكبر الغفارى ، قم : مؤسسه النشر الإسلامى ، ١٣٦١ ش ، أول . ٣٠٤ . المعجم الأوسط ، سليمان بن أحمد اللخمي الطبرانى
 (م ٣٦٠ ق) ، تحقيق : طارق بن عوض الله وعبد الحسن بن إبراهيم الحسينى ، قاهره : دار الحرمين ، ١٤١٥ ق . ٣٠٥ . معجم
 البلدان ، ياقوت بن عبد الله الحموى الرومى (م ٦٢٦ ق) ، بيروت : دار إحياء التراث العربى ، ١٣٩٩ ق ، أول . ٣٠٦ . معجم رجال
 الحديث ، السيد أبو القاسم الموسوى الخوئى (م ١٤١٣ ق) ، قم : مدينه العلم ، ١٤٠٣ ق ، سوم . ٣٠٧ . المعجم الصغير ، سليمان
 بن أحمد اللخمي الطبرانى (م ٣٦٠ ق) ، تحقيق : محمد عثمان ، بيروت : دار الفكر ، ١٤٠١ ق ، دوم . ٣٠٨ . المعجم الكبير ،
 سليمان بن أحمد اللخمي الطبرانى (م ٣٦٠ ق) ، تحقيق : حمدى عبد المجيد السلفى ، بيروت : دار إحياء التراث العربى ، ١٤٠٤
 ق ، دوم .

٣٠٩ . معجم لغة الفقهاء ، محمّد رواس قلعه جي ، بيروت : دارالفنّاء ، ١٤٠٥ ق . ٣١٠ . معجم مقاييس اللغة ، أحمد بن فارس الرازي (م ٣٩٥ ق) ، تحقيق : عبد السّلام محمّد هارون . مصر : شركة مكتبة مصطفى البابي و أولاده . ٣١١ . معدن الجواهر و رياضه الخواطر ، محمّد بن علي الكراجكي (م ٤٤٩ ق) ، تحقيق : السيد أحمد الحسيني ، تهران : المكتبة المرتضوية ، ١٣٩٤ ق ، دوم . ٣١٢ . المغازي ، محمّد بن عمر بن واقد (الواقدي) (م ٢٠٧ ق) ، تحقيق : مارسدن جونز ، بيروت : عالم الكتب ، ١٤٠٤ ق ، سوم . ٣١٣ . مفردات ألفاظ القرآن ، حسين بن محمّد الراغب الإصفهاني (م ٤٢٥ ق) ، تحقيق : صفوان عدنان داوودي ، بيروت : دار القلم ، ١٤١٢ ق ، أوّل . ٣١٤ . المفصل في تاريخ العرب قبل الإسلام ، جواد علي ، بغداد : جامعه بغداد ، ١٩٩١ م . ٣١٥ . مقتل الحسين عليه السلام ، موفّق بن أحمد المكي الخوارزمي (م ٥٦٨ ق) ، تحقيق : محمّد السماوي ، قم : مكتبة المفيد . ٣١٦ . المقنعه ، محمّد بن محمّد بن النعمان العكبري البغدادي (الشيخ المفيد) (م ٤١٣ ق) ، تحقيق : مؤسسه النشر الإسلامي ، قم : مؤسسه النشر الإسلامي ، ١٤١٠ ق ، دوم . ٣١٧ . مكارم الأخلاق ، الفضل بن الحسن الطّبرسي (أمين الإسلام) (م ٥٤٨ ق) ، تحقيق : علاء آل جعفر ، قم : مؤسسه النشر الإسلامي ، ١٤١٤ ق ، أوّل . ٣١٨ . المكاسب ، مرتضى بن محمّد أمين الأنصاري (الشيخ الأنصاري) (م ١٢٨١ ق) ، تبريز : مطبعه الإطلاعات ، دوم . ٣١٩ . الملاحم والفتن (التشريف بالمنن في التعريف بالفتن) ، علي بن موسى الحلّي (السيد ابن طاووس) (م ٦٦٤ ق) ، تحقيق ونشر : مؤسسه صاحب الأمر ، ١٤١٦ ق ، أوّل . ٣٢٠ . الملل والنحل ، محمّد بن عبد الكريم الشهرستاني (م ٥٤٨ ق) ، بيروت : دار المعرفه ، ١٤٠٦ ق . ٣٢١ . مناقب آل أبي طالب (المناقب لابن شهر آشوب) ، محمّد بن علي المازندراني (ابن شهر آشوب) (م ٥٨٨ ق) ، قم : المطبعه العلميّه . ٣٢٢ . مناقب الإمام أمير المؤمنين عليه السلام (المناقب للكوفي) ، محمّد بن سليمان الكوفي القاضي (م ٣٠٠ ق) ، تحقيق : محمّد باقر المحمودي ، قم : مجمع إحياء الثقافه الإسلاميّه ، ١٤١٢ ق ، أوّل .

٣٢٣. مناقب علي بن أبي طالب عليه السلام (المناقب لابن المغازلي)، علي بن محمد الواسطي الشافعي (ابن المغازلي) (م ٤٨٣ ق)، به كوشش: محمّد باقر البهبودي، تهران: المكتبة الإسلامية، ١٤٠٢ ق، دوم. ٣٢٤. المناقب (المناقب للخوارزمي)، الموفق بن أحمد المكي الخوارزمي الخطيب (م ٥٦٨ ق) تحقيق: مالك المحمودي، قم: مؤسسه النشر الإسلامي، ١٤١٤ ق، دوم. ٣٢٥. المنتخب من مسند عبد بن حميد، عبد بن حميد (م ٢٤٩ ق)، تحقيق: السيد صبحي البدرى السامرائي ومحمود محمد خليل الصعدي، قاهره: مكتبه السنه، ١٤٠٨ ق، أول. ٣٢٦. منه المريد، زين الدين علي العاملي (الشهيد الثاني) (م ٩٦٥ ق)، قم: مكتب الإعلام الإسلامي، ١٤١٥ ق. ٣٢٧. موارد الظمآن الى زوائد ابن حبان، لنورالدين علي بن ابي بكر الهيثمي (م ٨٠٧)، تحقيق: عبدالرزاق حمزه، دارالكتب العلميه بيروت. ٣٢٨. المواعظ العديّه، محمد بن الحسن الحسيني (ق ١١ ق)، تحرير: الميرزا علي المشكيني الأردبيلي، قم: الهادي، ١٤٠٦ ق، أول. ٣٢٩. المواقف في علم الكلام، عبد الرحمان بن أحمد الأيجي، بيروت: عالم الكتب، قاهره: مكتبه المتنبي. ٣٣٠. موسوعه الإمام علي بن أبي طالب عليه السلام في الكتاب و السنه و التاريخ، محمد الريشهري و ديكران، قم: دار الحديث، ١٤٢٢ ق. ٣٣١. موسوعه حياه الصحابه، اعداد: محمد سعيد مبيض، بيروت: مؤسسه الريان، ١٤٢١ ق. ٣٣٢. موسوعه ميزان الحكمه، محمد الریشهري و ديكران، قم: دار الحديث، ١٤٢٥ ق. ٣٣٣. الموطأ، مالك بن أنس (م ١٥٨ ق)، تحقيق: محمّد فؤاد عبد الباقي، بيروت: دار إحياء التراث العربى، ١٤٠٦ ق، أول. ٣٣٤. مهج الدعوات و منهج العبادات، علي بن موسى الحلّي (السيد ابن طاووس) (م ٦٦٤ ق)، تحقيق: حسين الأعلمي، بيروت: مؤسسه الأعلمي، ١٤١٤ ق، أول. ٣٣٥. ميزان الاعتدال في نقد الرجال، محمد بن أحمد الذهبي (م ٧٤٨ ق)، تحقيق: علي محمد البجاوي، بيروت: دار الفكر.

٣٣٦. الميزان فى تفسير القرآن ، السيد محمّد حسين الطباطبائى (م ١٤٠٢ ق) ، قم : إسماعيليان ، ١٣٩٤ ق ، سوم . ٣٣٧ .
المؤمن . لحسين بن سعيد الكوفى الاهوازى (قرن ٣ق) ، تحقيق ونشر : مدرسه الامام المهدي (ع) - قم ، ١٤٠٤ ق . ٣٣٨ . نثر
الدرّ ، منصور بن الحسين الآبى (أبو سعيد الوزير) (م ٤٢١ ق) ، تحقيق : محمّد على قرنه ، مصر : الهيئه المصريه العامه ، ١٩٨١
م ، أوّل . ٣٣٩ . نظم المتآثر من الحديث المتواتر ، أبو عبد الله سيّد محمّد بن أبى الفيض الحسينى الإدريسي (الشهير
بالكتانى) ، بيروت : دار الكتب العلميه ، ١٤٠٧ ق ١٩٨٧ م ، دوم . ٣٤٠ . نقد الرجال ، مصطفى بن الحسين الحسينى التفرشى
(قرن ١١ق) ، تحقيق مؤسسه آل البيت عليهم السلام ، قم ، ١٤١٨ ق . ٣٤١ . نوادر الأخبار فيما يتعلق باصول الدين ، محسن بن
مرتضى الفيض الكاشانى (م ١٠٩١ ق) ، تحقيق : مهدي الأنصارى القمى ، تهران : مؤسسّه مطالعات و تحقيقات فرهنگى ،
١٣٧٥ ش . ٣٤٢ . نوادر الأصول فى معرفه أحاديث الرسول ، محمّد بن على بن سوره الترمذى (م ٣٢٠ ق) ، تحقيق : مصطفى عبد
القادر عطا ، بيروت : دار الكتب العلميه ، ١٤١٣ ق ، أوّل . ٣٤٣ . نوادر الراوندى ، لفضل الله بن على الحسينى الراوندى (م ٥٧٣
ق) ، المطبعه الحيدريه النجف الأشرف ، الطبعه الأولى ١٣٧٠ ه . ش . ٣٤٤ . النوادر (مستطرفات السرائر) ، محمّد بن أحمد بن
إدريس الحلّى (ابن إدريس) (م ٥٩٨ ق) ، تحقيق : مؤسسّه الإمام المهدي (عج) ، قم : مدرسه الإمام المهدي (عج) ١٤٠٨ ق ،
أوّل . ٣٤٥ . النهايه فى غريب الحديث والأثر ، مبارك بن مبارك الجزرى (ابن الأثير) (م ٦٠٦ ق) ، تحقيق : طاهر أحمد الزاوى
، قم : مؤسسّه إسماعيليان ، ١٣٦٧ ش ، چهارم . ٣٤٦ . نهج البلاغه من كلام الإمام أمير المؤمنين عليه السلام ، جمع و تدوين :
السيد محمّد بن الحسين الموسوى (الشريف الرضى) (م ٤٠٦ ق) ، ترجمه : سيد جعفر شهيدى ، تهران : علمى و فرهنگى ،
١٣٧٨ ش ، چهاردهم . ٣٤٧ . الوافى ، محمّد محسن بن شاه مرتضى الكاشانى (الفيض الكاشانى) (م ١٠٩١ ق) ، تحقيق : ضياء
الدين حسين اصفهانى ، اصفهان : مكتبه الإمام أمير المؤمنين عليه السلام ، ١٤٠٦ ق .

٣٤٨. الورع . أحمد بن محمد بن حنبل الشيباني (م ٢٤١ ق) ، تحقيق : زينب إبراهيم القاروظ ، بيروت : دار الكتب العلميه ، ١٤٠٣ ق . ٣٤٩ . وسائل الشيعه ، محمد بن الحسن الحرّ العاملي (م ١١٠٤ ق) ، تحقيق : مؤسسّه آل البيت عليهم السلام ، قم : مؤسسّه آل البيت عليهم السلام ، ١٤٠٩ ق ، أوّل . ٣٥٠ . وقعه صفّين ، نصر بن مزاحم المنقرى (م ٢١٢ ق) ، تحقيق : عبد السلام محمد هارون ، قم : مكتبه آيه الله المرعشى ، ١٣٨٢ ق ، دوم . ٣٥١ . اليقين باختصاص مولانا علىّ عليه السلام بإمره المسلمين ، على بن موسى الحلّى (السيد ابن طاووس) (م ٦٦٤ ق) ، تحقيق : محمّد باقر الأنصارى ، قم : مؤسسّه دار الكتاب ، ١٤١٣ ق ، أوّل . ٣٥٢ . ينابيع المودّه لذوى القربى ، سليمان بن إبراهيم القنندوزى الحنفى (م ١٢٩٤ ق) ، تحقيق : على جمال أشرف الحسينى ، تهران : دار الأسوه ، ١٤١٦ ق ، أوّل .

ص: ٧٨١

فهرست تفصیلی .

ص: ٧٩٠

..

ص: ٧٩١

..

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹



مرکز تحقیقاتی و ترجمانی

اصفهان

گامگاه

WWW



برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹